

T. C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI
(ESKİ ÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI)

ROMA’NIN PRINCIPATUS DEVRİ’NDE (MÖ 27-MS 284)
KAPPADOKIA EYALET VALİLERİ

DOKTORA TEZİ

Şenol YURDAKUL

Ankara 2020

T. C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI
(ESKİ ÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI)

ROMA’NIN PRINCIPATUS DEVRİ’NDE (MÖ 27-MS 284)
KAPPADOKIA EYALET VALİLERİ

DOKTORA TEZİ

Şenol YURDAKUL

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Hülya BOYANA

Ankara 2020

T. C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI
(ESKİ ÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI)

Şenol YURDAKUL

ROMA'NIN PRINCIPATUS DEVRİ'NDE (MÖ 27-MS 284)
KAPPADOKIA EYALET VALİLERİ

DOKTORA TEZİ

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Hülya BOYANA

Tez Jürisi Üyeleri

Adı ve Soyadı

İmzası

- 1) Prof. Dr. Ümit Fafo Telatar**
- 2) Prof. Dr. Mehmet Kurt**
- 3) Prof. Dr. Hülya Boyana**
- 4) Doç. Dr. Ayşe Gül Akalın Orbay**
- 5) Dr. Öğr. Üyesi Cemil Koyuncu**

Tez Savunması Tarihi:

Tez Doğruluk Beyanı Belgesidir.

T.C.

Ankara Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

Prof. Dr. Hülya BOYANA'nın danışmanlığında hazırladığım “Roma'nın Principatus Devri'nde (MÖ 27-MS 284) Kappadokia Eyalet Valileri” adlı doktora tez çalışmamdaki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

Tarih:..../..../2020

İmza

Şenol YURDAKUL

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER.....	i
KISALTMALAR	vi
ÖN SÖZ	vii
GİRİŞ	1
1.Konuya İlişkin Antik Kaynakların ve Modern Literatürün Durumu	1
2. Araştırmanın Amacı, Konusu ve Teknik Noktaları	7
I. BÖLÜM: KAPPADOKIA EYALETİ	9
I.1. Tarihi Coğrafyası	9
I.2. Siyasi Tarihi (MS 17-284)	29
I.2.1. Iulius-Claudius Hanedanı Zamanı	29
I.2.2. Flavius Hanedanı Zamanı.....	40
I.2.3. Evlat Edinilen İmparatorlar Zamanı.....	45
I.2.4. Antoninus Hanedanı Zamanı	50
I.2.5. Severus Hanedanı Zamanı	53
I.2.6. Askerî İmparatorlar ve Anarşi Dönemi (235-284) ile Diocletianus Yönetimi Zamanı (284-305)	57
II. BÖLÜM: ROMA EYALET VALİLERİ	63
II.1. <i>Cursus Honorum</i> 'a (Kariyer Sistemi) Genel Bakış	63
II.2. Unvanlar	74
II.3. Hizmetlerine İlişkin Esaslar	76
II.4. Personel Kadrosu.....	87
II.4.1. Yardımcı <i>Legatus</i> 'lar	87
II.4.2. Quaestor.....	89
II.4.3. Resmî Olan ve Resmî Olmayan Diğer Görevliler	91
III. BÖLÜM: PRINCIPATUS DEVRİ KAPPADOKIA EYALET VALİLERİ PROSOPOGRAFİK LİSTE	93
III.1. Quintus Veranius (18-19 Yılı).....	93
III.2. Iulius Paelignus (yak. 51-52).....	99
III.3. Cn. Domitius Corbulo (55-61 ve 63/64-65/66/67)	101
III.4. L. Iunius Caesennius Paetus (61-63).....	114
III.5. M. Ulpius Traianus (71-73?)	119
III.6. Cn. Pompeius Collega (yak. 75/76-77/78).....	126

III.7. M. Hirrius Fronto Neratius Pansa (yak. 78/79-79/80).....	130
III.8. Aulus Caesennius Gallus (80-81-82/83)	137
III.9. Publius Valerius Patruinus (83-85/87?).....	141
III.10. Ti. Iulius Candidus Marius Celsus (yak. 87/88/89?-90/91/92)	145
III.11. L(ucius) Antistius Rusticus (yak. 91/92-93/94).....	149
III.12. T(itus) Pomponius Bassus (94/95/96-99/100)	156
III.13. Quintus Orfitasius Aufidius Umber (100/101-103/104)	162
III.14. Publius Calvisius Ruso Iulius Frontinus (103/104/104/105-106/107/108)	164
III.15. C. Iulius Quadratus Bassus (107/108 veya 108/109-110/111-113)	172
III.16. Marcus Iunius Homullus (111/112/-113/114)	178
III.17. L. Catilius Severus Iulianus Claudius Reginus (114/115-116/117)	182
III.18. Gaius Bruttius Praesens Lucius Fulvius Rusticus (yak. 121/122-123/124).....	188
III.19. L(ucius ?) Statorius Secundus (yak. 124/125-127/128/129?)	194
III.20. Titus Prifernius Paetus Rosianus Geminus (yak. 128/129-130/131).....	197
III.21. Lucius Flavius Arrianus (130?/131/132-136/137)	202
III.22. Lucius Burbuleius L. f. Quir. Optatus Ligarianus? (137/138-139/140)	210
III.23. Gnaeus Papirius Aelianus Aemilianus Tuscillus (140-146/147?).....	215
III.24. Lucius Aemilius Karus (yak. 148/149-150/151).....	218
III.25. Marcus Cassius Apollinaris (yak. 151/152-153/154).....	221
III.26. Marcus Sedatius Severianus Iulius Acer Metilius Nepos Rufinus Tiberius Rutilianus Censor (yak. 157/158 veya 158/159-161/162)	222
III.27. Marcus Statius Priscus Licinius Italicus (161/162-162/163).....	226
III.28. Gaius Iulius Severus II (yak. 163/164-165/166).....	233
III.29. Publius Martius Verus (yak. 166/167-174/175)	236
III.30. Gaius Arrius Antoninus (175/176-176/177?)	240
III.31. Caelius Calvinus (177?- 184).....	247
III.32. C. Iulius Flaccus Aelianus (yak. 194/195?-197/198).....	249
III.33. L. M[---]ius (yak. 198/199-200/201)	252
III.34. L. (?) Claudius Hieronymianus (Severes?) (yak. 202-211/212)	253
III.35. Q. Atrius Clonius (yak. 213/214-215/216).....	255
III.36. Marcus Munatius Sulla Cerialis (216/217-217/218?)	257
III.37. M. Ulpius Ofellius Theodorus (yak. 218/219-221/222?).....	260
III.38. Aurelius Basileus (yak. 221/222)	262
III.39. Asinius Lepidus (yak. 222 / 223-224 / 225)	265
III.40. Q. Iulius Proculeianus (yak. 225/226-227/228).....	266

III.41. Aurelius Basileius (226/ 229?)	269
III.42. P. (?) Aradius (Roscius) Paternus Rufinianus Aelianus (231 Yılı)	269
III.43. Licinnius Serenianus (yak. 233/234-235/236).....	271
III.44. Sex. Catus Clementinus Priscillianus / Gaius Catus Clemens (236/237-237/ 238)...	274
III.45. T. (?) Cuspidius Flaminius Severus (238-239/240)	276
III.46. Titus Clodius Saturninus Fidus (yak. 239/ 240/241-242/243).....	280
III.47. M(arcus) Antonius Memmius Hiero (yak 243/244-245/246/247)	281
III.48. P. Petronius Polianus (yak. 247-248/249)	286
III.49. C. Valerius Tertullus (yak. 249-251)	287
III.50. Aulus Vergilius Maximus (yak. 251-253)	289
III.51. Memuriyet Tarihi Belirsiz Eyalet Valileri	290
III.51.1. C. Iulius Oci[---]	290
III.51.2. P. Cassius Secundus.....	290
III.51.3 Aelius Proculus	291
III.52. Yazıt Fragmanlarında İsmi Yer Almayan veya Eksik Yer Alanlar	291
III.53. Atlı Sınıfı'ndan <i>Procurator</i>	292
III.53. 1. C. Iulius Proculus	292
SONUÇ.....	293
BELGELER.....	311
III.1. Quintus Veranius	311
III.2. Iulius Paelignus	315
III.3. Cn. Domitius Corbulo	315
III.4. L. Iunius Caesennius Paetus	336
III.5. M. Ulpius Traianus.....	346
III.6. Cn. Pompeius Collega	350
III.7. M. Hirrius Fronto Neratius Pansa.....	353
III.8. Aulus Caesennius Gallus.....	357
III.9. Publius Valerius Patruinus.....	362
III.10. Ti. Iulius Candidus Marius Celsus	363
III.11. L (ucius) Antistius Rusticus	367
III.12. T(itus) Pomponius Bassus.....	371
III.13. Quintus Orfitasius Aufidius Umber	381
III.14. Publius Calvisius Ruso Iulius Frontinus.....	382
III.15. C. Iulius Quadratus Bassus	387
III.16. Marcus Iunius Homullus.....	390

III.17. L. Catilius Severus Iulianus Claudius Reginus	393
III.18. Gaius Bruttius Praesens Lucius Fulvius Rusticus	398
III.19. L(ucius?) Statorius Secundus.....	403
III.20. Titus Prifernius Paetus Rosianus Geminus	404
III.21. Lucius Flavius Arrianus	408
III.22. Lucius Burbuleius L. f. Quir. Optatus Ligarianus?	416
III.23. Gnaeus Papirius Aelianus Aemilianus Tuscillus.....	419
III.24. Lucius Aemilius Karus (yak. 148/149-150/151).....	421
III.25. Marcus Cassius Apollinaris	423
III.26. Marcus Sedatius Severianus Iulius Acer Metilius Nepos Rufinus Tiberius Rutilianus Censor	424
III.27. Marcus Statius Priscus Licinius Italicus.....	429
III.28. Gaius Iulius Severus II.....	435
III.29. Publius Martius Verus	436
III.30. Gaius Arrius Antoninus.....	441
III.31. Caelius Calvinus	448
III.32. C. Iulius Flaccus Aelianus.....	449
III.33. L. M[---]ius	452
III.34. L. (?) Claudius Hieronymianus (Severes?)	453
III.35. Q. Atrius Clonius.....	454
III.36. Marcus Munatius Sulla Cerialis	456
III.37. M. Ulpus Ofellius Theodorus.....	458
III.38. Aurelius Basileus	461
III.39. Asinius Lepidus	462
III.40. Q. Iulius Proculeianus	462
III.41. Aurelius Basileius.....	464
III.42. P. (?) Aradius (Roscius) Paternus Rufinianus Aelianus	464
III.43. Licinnius Serenianus	465
III.44. Sex. Catius Clementinus Priscillianus / Gaius Catius Clemens	468
III.45. T. (?) Cuspidius Flaminius Severus	470
III.46. Titus Clodius Saturninus Fidus.....	474
III.47. M(arcus) Antonius Memmius Hiero	476
III.48. P. Petronius Polianus.....	481
III.49. C. Valerius Tertullus.....	482
III.50. Aulus Vergilius Maximus	482

KAYNAKLAR	484
ÖZET	520
ABSTRACT	521
EKLER	522
EK 1: Kappadokia Eyalet Valilerinin Coğrafi Kökenleri, Sosyal Statüleri ve Unvanları	522
EK 2:Kappadokia Eyalet Valilerinin Coğrafi Kökenlerini Gösterir Grafik	526
EK 3: Soyağaçları Listesi.....	527
EK 4: Haritalar Listesi.....	534

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı geçen eser
AE	: L'année épigraphique
Ay.	: Arka yüz
B1, B2, B3...,	: Çalışma sonundaki Belgeler kısmındaki ilgili vali başlığı altında Belge 1, Belge 2, Belge 3...,
bkz.	: Bakınız
CIG	: Corpus Inscriptionum Graecarum
CIL	: Corpus Inscriptionum Latinorum
col.	: sütun
cos. / cos. suff.	: <i>consul / consul suffectus</i>
Çev.	: Çeviren
dn.	: Dipnot
ed. / edd.	: Editör / Editörler
et al.	: ve diğerleri
E.T.	: Erişim Tarihi
IDR	: Inscriptiones Daciae Romanae
IG	: Inscriptiones Graecae
IGBulg	: Inscriptiones graecae in Bulgaria repertae
IGR	: Inscriptiones Graecae ad res Romanas pertinentes
IK	: Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien
IKEp	: Die Inschriften von Ephesos
ILAlg	: Inscriptions latines de l'Algérie
ILS	: Inscriptiones Latinae Selectae
Ins. Ital.	: Inscriptiones Italiae
IRT	: The Inscriptions of Roman Tripolitania
ISM	: Inscriptiones Daciae et Scythiae Minoris antiquae.
krş.	: Karşılaştırınız
MAMA	: Monumenta Asia Minoris Antiqua
OGIS	: Orientis Graeci Inscriptiones Selectae
Öy.	: Ön yüz
PIR	: Prosopographia imperii Romani saec I, II, III.
RMD	: Roman Military Diplomas
RPC	: Roman Provincial Coins
S1, 2, 3,...	: Çalışma sonunda yer alan Soyağacı 1, Soyağacı 2, Soyağacı 3,...
s.v.	: <i>sub verbo</i> = ilgili başlık altında
SEG	: Supplementum Epigraphicum Graecum
TAM	: Tituli Asia Minoris
vd.	: ve devamı
yak.	: Yaklaşık
yy.	: Yüzyıl

ÖN SÖZ

Eski Anadolu tarihinde önemli bir yere sahip olmuş Kappadokia'nın Roma dönemindeki idari tarihine ışık tutacak bu çalışma, seneler süren yoğun bir emeğin ürünüdür. Çalışma, elbette eksiksiz olduğu iddiası taşımamaktadır. Bununla birlikte bu alanda çalışanlara, bölge tarihine meraklı olanlara, öğrencilere yararlı olabilmış ve alana ilişkin yeni bir şey söyleyebilmişsek bu çalışma amacına ulaşmış olacaktır. Bütün bunlara ek olarak, tez çalışmamın ilk aşamalarından itibaren yoğun işleri arasında desteğini ve ilgisini esirgemeyen değerli danışman hocam Prof. Dr. Hülya **BOYANA**'ya; kıymetli tavsiyelerinden ötürü Prof. Dr. Ümit Fafo **TELATAR** ve Prof. Dr. Ömer **ÇAPAR**'a, Doç. Dr. Ayşe Gül **AKALIN ORBAY**'a; çeşitli konulardaki destekleri ve motivasyon artırıcı söylemleri için Prof. Dr. Turgut **YİĞİT**'e, Prof. Dr. Gül **ÖZAKTÜRK**'e, Prof. Dr. Mehmet **KURT**'a, Dr. Öğr. Üyesi Cemil **KOYUNCU**'ya, Dr. Öğr. Üyesi Ayşe **YAKUT SÖNMEZ**'e, Dr. Öğr. Üyesi Fariz **ÖNCÜ**'ye, Arş. Gör. Türkan Banu **GÜLER**'e; Arş. Gör. Aytunç **ÜLKER**'e, ileride donanımlı bir bilim insanı olacağına dair inancım tam olan Merve **SARILAR ÖZDEMİR**'e, Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi ve İngiliz Arkeoloji Enstitüsü Kütüphanesi çalışanlarına teşekkür ederim. Yine bu tezin tamamlanabilmesi, büyük zorluklara birlikte göğüs gerdiğim sevgili eşimin ihmal edilmesini hoşgörülükle karşılaması sayesinde mümkün olmuştur, kendisine minnettarım. Aileme, içinde kötülük barındırmayanlara, ülkesi için iyi bir şeyler yapmanın gayreti içinde olanlara, yolunu bilimin parlak ve temiz ışığı ile aydınlatanlara...

Ankara, 2020

Şenol YURDAKUL

GİRİŞ

1.Konuya İlişkin Antik Kaynakların ve Modern Literatürün Durumu

“Roma’nın Principatus Devri’nde (MÖ 27-MS 284) Kappadokia Eyalet Valileri ” isimli bu doktora tez çalışması; edebi, epigrafik, nümismatik ve prosopografik içerikli birçok kaynaktan yararlanmayı zorunlu kılmıştır. Bunlardan edebi kaynakları, Antik Çağ yazarlarının eserleri oluşturmaktadır. Bu eserler, Kappadokia’nın siyasi tarihi, coğrafyası, ekonomisi, sosyo-kültürel yapısı, idari taksimatı gibi geniş yelpazede bilgi sağlamaktadır. Yine bu kaynaklarda, Kappadokia eyalet valilerine ilişkin birtakım bilgilere de rastlamak mümkündür. Bu çalışma için önem arz eden Antik Çağ yazarları kronolojik düzende ele alındığında ilk sırada Herodotos (MÖ yak. 484-425) gelmektedir. Herodotos, **Historiai** (**Ἱστορίαι**=Araştırmalar) adı verilen Eski Yunanlar ile Persler arasındaki savaşı konu edindiği Hellen dilindeki eserini kaleme almıştır. Dokuz kitaptan oluşan bu eser, coğrafi, antropolojik ve askerî boyutları münasebetiyle Kappadokia Eyaleti’nin coğrafi sınırlarının ve halkının kökeninin tespiti noktasında bazı önemli ipuçları sağlamaktadır.

Κύρου ἀνάβασις (**Kyru Anabasis**=Kyros’un Seferi) isimli eserin yazarı olan Atinalı Ksenophon (MÖ 430-355), bu eserinde Pers satrabı Kyros’un ağabeyi II. Artakserkses’e karşı giriştiği başarısız seferi konu edinmektedir. Eserin bu çalışma için önemi Küçük Asya’nın tarihi, coğrafyası ve halklarının kültürlerine dair bilgiler vermesinden kaynaklanmaktadır.

MÖ yak. 200-118 yılları arasında yaşayan Polybios ise, **Historiai** (**Ἱστορίαι**=Araştırmalar) isimli Hellen dilindeki eserini kaleme almıştır. Evrensel tarih niteliğindeki bu yapıt, Hellenistik Dönem ve Roma’nın Cumhuriyet Dönemi için birçok konuda genel bir perspektif çizmeye olanak tanımaktadır.

Hatip, avukat, politikacı ve filozof olarak çok yönlü kimliğe sahip Marcus Tullius Cicero (MÖ 106-MÖ 43), Latin dilinde birçok eser kaleme almıştır. Cicero’nun eserlerinin büyük bölümü, doğrudan veya dolaylı olarak Roma eyalet sistemine ve eyalet yöneticilerinin tutumlarına dair önemli detaylar sunmaktadır. Bu bağlamda onun, **De Imperio Cn. Pompei** (Pompeius’un Yetkisi Hakkında), **Pro Flacco** (Flaccus Savunması), **Epistulae ad Quintum fratrem** (Kardeşim Quintus’a Mektuplar), **Epistulae ad Atticum** (Atticus’a Mektuplar), **Epistulae ad Familiares** (Dostlara

Mektuplar) gibi eserleri Roma eyalet yönetimine dair doyurucu bilgiler vermesi açısından önemlidir. Kappadokia Eyaleti de bu söylenenin dışında kalmamaktadır.

Amaseialı (Amasyalı) Strabon ise (MÖ 64-MS 21), Hellen dilinde on yedi kitaptan oluşan **Geographika** (Γεωγραφικά=Coğrafya) isimli eserin yazarıdır. O, bu eserinde Küçük Asya, Hellas, İtalya, Mısır, Hindistan, Armenia, Syria, Arabia gibi pek çok bölgeyi ele almıştır. Eserin XII-XIV. Kitapları, Küçük Asya coğrafyasına ayrılmıştır. Bu bağlamda yerlisi olduğu bölgeyi iyi tanıyan Strabon, **Geographika** isimli eserinde Kappadokia Eyaleti'nin tarihi, coğrafyası ve idari yapısına ilişkin tatmin edici bilgiler vermektedir.

MÖ 59-MS 17 yılları arasında yaşayan Titius Livius ise, İmparator Augustus ile çağdaş olup, **Ab Urbe Condita** (Şehrin Kuruluşundan İtibaren) isimli yüz kırk iki kitaptan oluşan Latin dilindeki eserini kaleme almıştır. Roma'nın kuruluşundan MÖ 9 yılına kadar olayları ele alan bu yapının otuz beş kitabı ile içindekiler kısmı olan (**Periochae**) günümüze ulaşmıştır. Bu eser, Roma'nın kuruluşundan itibaren, Roma eyalet sisteminin geçmişe dönük teamül ve gelişim safhalarını kavramaya yönelik bilgiler sunmasından dolayı önemlidir.

23-79 yılları arasında yaşayan Gaius Plinius Secundus (=Yaşlı Plinius), günümüze ulaşan otuz yedi kitaplık ansiklopedi niteliğindeki **Naturalis Historia** (Doğa Tarihi) isimli eseri yazmıştır. Bu eser; coğrafya, kültür, mimari, astronomi, meteoroloji, zooloji gibi geniş yelpazede konulara odaklanmıştır. Yapının bu çalışma için önemi, Kappadokia Eyalet sahasının coğrafi sınırlarını çizmeye olanak tanimasından ve bazı konularda bilgi sağlamasından kaynaklanmaktadır.

İmparator Augustus'a (MÖ 27- MS 14) atfedilen **Res Gestae Divi Augusti** (Tanrısız Augustus'un Yaptığı İşler) isimli eser, bu tez çalışması ile ilgili doğrudan bilgi sağlamamakla birlikte Roma devlet ve eyalet yönetimine dair bazı önemli bilgiler içermesi nedeniyle önemlidir.

Yahudi asıllı Titus Flavius Iosephus (37/38-100), Yahudi isyanını ele aldığı ve yedi kitaptan oluşan **Peri tu Iudaiku polemu** (Περὶ τοῦ Ἰουδαϊκοῦ πολέμου=Yahudi Savaşı Üzerine) ile yaradılıştan Kudüs savaşlarına kadar olan tarihi ele aldığı yirmi kitaplık **Ἰουδαϊκὴ ἀρχαιολογία** (Yahudi Eski Eserleri) isimli eserleri kaleme almıştır. Söz konusu eserlerin bazı pasajlarında bu tez çalışması ile ilgili önemli bilgiler mevcuttur.

46-120 yılları arasında yaşayan Plutarkhos ise, biyografik nitelikteki **Bioi Paralleloi** (**Βίοι παράλληλοι**=Paralel Yaşamlar) isimli eserinde, III. Aleksandros (Büyük İskender), Demosthenes, Caesar, Crassus, Flaminius, Cicero, Sulla, Gracchus kardeşler, Pompeius, Marcus Antonius gibi Hellen ve Roma dünyasından ünlü şahsiyetlerin yaşamlarını konu edinmektedir. Eserde, bu çalışmayla ilintili bazı pasajlar da mevcuttur.

Bu tez çalışmasında, 56-117 yılları arasında yaşamış Gaius Cornelius Tacitus'un 14-68 yılları arasını kapsayan **Annales**¹ (Yıllıklar) ve 69-96 yılları arasını kapsayan **Historiae** (Tarihler) isimli eserleri de önemli bir yer tutmaktadır. Söz konusu yapıtlarda Roma yönetimi altında Kappadokia Eyaleti'ndeki idari ve siyasi gelişmelerle, eyalet valilerine ilişkin çeşitli bilgiler mevcuttur.

Gaius Plinius Caecilius Secundus (=Genç Plinius, 61-113?), 111-113 yılları arasında Bithynia et Pontus Eyaleti valiliği görevinde bulunurken İmparator Traianus ile yazışmış ve bu yazışmalar **Epistulae** (Mektuplar) adıyla günümüze ulaşmıştır. Eserin X. Kitabı, sadece adı geçen eyaletin yönetimiyle ilgili değil aynı zamanda diğer eyaletlerdeki idari, adli, mali işleyişe dair genel bir perspektif çizmektedir. Dolayısıyla eser, Kappadokia eyalet yönetimi ve eyalet valilerinin faaliyetlerini anlama noktasında da katkı sağlamaktadır.

Gaius Suetonius Tranquillius (69-140?) tarafından kaleme alınan sekiz kitaplık **De Vita Caesarum** (Caesar'ların Yaşamı Hakkında) isimli yapıt da bu çalışmada önemli yer tutmaktadır. Eser, Iulius Caesar'dan Domitianus'un egemenliğinin sonuna kadar olan periyotta Roma eyalet sisteminin *Principatus* Devri'nin ilk döneminde geçirdiği tarihsel gelişim sürecini anlama ve imparatorların eyalet yönetimine bakış açılarını kavrama noktalarında katkıda bulunmaktadır.

Bithynia'daki Nikaia (İznik) kentinden olan Cassius Dio Cocceianus (150-235) ise **Rhomaïke Historia** (=Ρωμαϊκά Roma Tarihi) isimli seksen kitaplık eserinde, Aeneas'ın Italia'ya ayak basışından Severus Aleksandros'un (222-235) egemenlik yılları içinde kalan 229 yılına kadar olan tarihi ele almaktadır. Söz konusu bu eser, Roma Cumhuriyet yönetiminin son dönemi ve *Principatus* Devri'nin ilk dört imparatoru için oldukça önemlidir. Bu çalışmada, eserin bazı pasajlarından yararlanılmıştır.

II. yüzyıl yazarlarından Nikomedialı Lucius Flavius Arrianus, birçok eser kaleme almıştır. Onun Pontus sınırındaki Roma garnizonlarını denetlemek üzere çıktığı

¹Bu eser, **Ab excessu Divi Augusti** (=Tanrısız Augustus'un Ölümünden İtibaren) olarak da bilinmektedir.

Karadeniz seyahatini anlattığı **Periplus Euxini Ponti** isimli eseri, Arrianus'un Kappadokia eyalet valiliğine ilişkin önemli önemli bilgiler içermektedir.

IV. yüzyıla ait olup **Scriptores Historiae Augustae** (Historia Augusta Yazarları) ya da **Historia Augusta** (İmparatorlar Tarihi) isimleriyle bilinen eser, İmparator Hadrianus'tan Numerianus'a kadar çeşitli Roma imparatorları ile taht iddiacısı otuza kadar şahsiyetin ele alındığı biyografik koleksiyon çalışmasıdır. Eserin bazı pasajları, bu tez çalışması için önemli olmuştur.

Bütün yukarıda anlatılanlardan başka, Roma imparatorluk rejimi altındaki hukuki sistemi ve yönetsel koşulları anlamayı sağlayan yasa derlemesi niteliğindeki **Codex Theodosianus**, imparator fermanlarının derlemesi niteliğindeki **Codex Iustinianus**, geçmiş dönemin hukuk kararlarından oluşan **Digesta** isimli eserlerde de bu çalışmayla ilgili doğrudan veya dolaylı bazı bilgiler mevcuttur. Çeşitli güzergâh listeleri de Kappadokia eyalet sahasındaki yerleşimler ile bunların lokasyonlarının, birbirlerine olan uzaklıklarının ve konaklama yerlerinin anlaşılması noktasında önemli yere sahiptir. **Itinerarium Provinciarum Antonini Augusti, Tabula Peutingeriana, Itinerarium Hierosolymitanum et Syriacum** gibi eserler bu kabildendir.

Nümismatik kaynaklar da, bu tez çalışması için önemli katkı sağlamıştır. Bu katkı, sikkelerin Eski Çağ tarihi araştırmalarında toplumların içinde bulundukları siyasi, iktisadi, sosyo-kültürel koşulları yansıtmasıyla ilintilidir. Bu noktada, Kappadokia Eyaleti'ne ait sikkelerin toplandığı belli başlı kataloglar şu şekilde sıralanabilir: W. Wroth, **Catalogue of the Greek Coins of Galatia, Cappadocia and Syria**, London 1899; B. V. Head, **Historia Numorum, A Manual of Greek Numismatics**, Oxford 1911; **Sylloge Nummorum Graecorum** (=SNG); **Roman Provincial Coins** (=RPC); H. Mattingly, E. A. Sydenham et al., **Roman Imperial Coinage** (=RIC), I-X, 1923-1994; H. Mattingly, R. A. G. Carson, **Coins of the Roman Empire in the British Museum** (=BMC), London 1923 vd. Tüm bunlara ek olarak, Kappadokia eyalet valilerine de odaklanan G. R. Stumpf'in **Numismatische Studien zur Chronologie der Römischen Statthalter in Kleinasien (122 v. Chr.-163 n. Chr.)**, Saarbrücken 1991 isimli eseri bu çalışmada yararlanılan önemli kaynaklardan olmuştur.

Bu tez çalışmasının valilere odaklanması, eyalet yöneticilerinin kariyerlerinin tespiti noktasında epigrafik belgelerin önemini artırmıştır. Yazıtlar, genel olarak eyalette imparatorun temsilcisi olarak görev yapan valilerin aile kökenleri ve biyografileri hakkında ayrıntılı bilgiler sağlamamakta; ancak diğer kaynaklarla birleştirildiğinde

bütünü tamamlamaya yönelik parçalardan birini teşkil etmektedir. Bu çalışma için de önem taşıyan Latin veya Hellen dillerindeki yazıt *corpus*'larının belli başlıları şu şekilde sıralanabilir: Latin dilindeki yazıtları düzenli olarak tanıtan **L'Année Épigraphique** (=AE); Theodor Mommsen'in Latince yazıtları toplu olarak yayımlama girişiminin bir sonucu olarak 1863 yılından itibaren yayımlanan **Corpus Inscriptionum Latinarum** (=CIL); A. Boeckh tarafından 1828 yılından itibaren Hellen dilindeki yazıtların bir araya getirildiği **Corpus Inscriptionum Graecarum** (=CIG). 1873 yılından itibaren bu *corpus*'un yerini **Inscriptiones Graecae** (=IG) almıştır; yine Hellen dilindeki yazıtların düzenli olarak yayımlandığı **Supplementum Epigraphicum Graecum** (=SEG); 1901 yılından itibaren Küçük Asya yazıtlarını bir arada toplama projesinin ürünü olan **Tituli Asiae Minoris** (=TAM); R. Cagnat'ın Roma periyoduna ait Hellen dilindeki yazıtları topladığı dört cilt halindeki ve son cildi Küçük Asya'ya ayrılan **Inscriptiones Graecae ad Res Romanas Pertinentes** (=IGR); Küçük Asya'nın yazıtlarını bir araya toplamak maksadı ile 1928-1988 yılları arasında dokuz cildi, ardından on ve on birinci ciltleri yayımlanan **Monumenta Asiae Minoris Antiqua** (=MAMA) ve bu yayına paralel olarak hazırlanan **Regional Epigraphic Catalogues of Asia Minor** (=RECAM); W. Dittenberger tarafından Küçük Asya, Syria ve Ptolemaiosların yönetim sahasından yazıtların toplandığı **Orientis Graeci Inscriptiones Selectae** (=OGIS); W. Dittenberger tarafından dört cilt halinde yayımlanan Hellen diline ait yazıt *corpus*'u **Sylloge Inscriptionum Graecarum** (=SIG); 1972 yılından beri yayımlanan ve Küçük Asya'nın geneline ait kentlerde bulunan yazıtları kapsayan **Inschriften Griechischer Städte aus Kleinasien** (=IK).

Bu tez çalışmasının aynı zamanda prosopografik² boyutunun olması, Roma devlet yönetiminin üst kademelerinde bulunmuş şahsiyetlerle ilgili prosopografik eserlerden yararlanmayı da zorunlu kılmıştır. Bunlar arasında en başta Roma imparatorluk çağında yazıt sayılarının artmasına paralel olarak I-III. yüzyıllarda yaşamış tüm Roma *senatus* ve Atlı sınıfı mensuplarını ele alan E. Klebs, P. V. Rohden et al. editörlüklerinde hazırlanan **PIR¹** (=Prosopographia Imperii Romani Saeculi) I, II, III, Berlin 1897-1898 ile E. Groag, A. Stein et al. editörlüklerinde hazırlanan **PIR²** (=Prosopographia Imperii Romani Saeculi) I, II, III Berlin 1933 isimli iki temel eser gelmektedir. Bu yapıtlar, *Principatus* Devri Roma senatörleri için önemli başvuru kaynaklarıdır.

² Prosopografya, Antik Çağ'da yaşamış önemli ve resmî kişilerin öz geçmişlerinin tüm yönleri ile eksiksiz olarak maddeler halinde ele alınmasıdır. B. İplikçioğlu, **Eski Batı Tarihi I, Giriş, Kaynaklar, Bibliyografya**, Ankara 1997, s. 200 vd.

H. Dessau'nun **Inscriptiones Latinae Selectae** (=ILS), Berlin 1892-1916; G. Mihailov'un **Inscriptiones Graecae in Bulgaria** (=IGBulg) ile I. Ruscu'un yayımını başlattığı **Inscriptiones Daciae Romanae** (=IDR), Bucharest 1975 gibi başvuru kaynakları da önemlidir. Bu çalışma için önemli diğer kaynaklar şu şekilde sıralanabilir: B. Rémy, **Les Fastes Senatoriaux des Provinces d'Anatolie au Haut Empire (31 avant J.-C. -284 après J. -C)**, Paris 1988; B. Rémy, **Les carrières senatoriales dans les provinces romaines d'Anatolie au Haut-Empire (31av. J.C-284 après J.-C). Pont-Bithynie, Galatia, Cappadocia, Lycie-Pamphylie et Cilicie**, Paris 1989; P. Lambrechts, **La composition du sénat romain de l'accession au trône d'Hadrien à la mort de Commode (117-192)**, Paris 1936; R. K. Sherck, **The Legates of Galatia from Augustus to Diocletian**, Baltimore 1951; R. P. Harper, "Roman Senators in Cappadocia", **Anatolian Studies**, 14, 1964, s. 163-168; M. Corbier, **L'aerarium saturni et l'aerarium militare. Administration et prosopographie senatoriale**, Rome 1974; A.H.M. Jones, J. R. Martindale et al., **Prosopography of the Later Roman Empire (260-641)**, Cambridge 1971-1972; G. Alföldy, "Consuls and Consulars under the Antonines: Prosopography and History", **Ancient Society**, 7, 1976, s. 263-299; E. Birley, "Senators in the Emperors Service", **Proceedings of the British Academy**, 39, 1954, s. 197-214; B. E. Thomasson, **Laterculi praesidum**, I, Arlöv 1984; M. Christol, **Essay sur l'évolution des carrières sénatoriales dans la deuxième moitié du IIIe siècle après J.C.**, Paris 1986.

Literatürde RE/PW, DNP, KP kısaltmaları ile tanımlanan **Pauly-Wissowa Real encyclopädie der Classischen Altertumswissenschaft** isimli eser; Küçük Asya tarihi, coğrafyası, epigrafisi, arkeolojisi ve nümismatiğine ilişkin zengin ve özgün makale içeriği barındıran **Epigraphica Anatolica** (=EA) isimli süreli yayın; CAH kısaltmasıyla bilinen **The Cambridge Ancient History**; ANRW kısaltması ile bilinen **Aufstieg und Niedergang der Römischen Welt**; W. M. Ramsay'ın, **Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası**, İstanbul 1960; D. Magie'nin **Roman Rule in Asia Minor: to the end of the Third Century after Christ**, I-II, Princeton 1950 isimli iki ciltlik çalışması; Stephen Mitchell'in **Anatolia: Land, Men and Gods in Asia Minor**, I-II, Oxford 1993 isimli yapıtı; D. H. French'in Küçük Asya'daki mil taşlarına ilişkin çok sayıdaki çalışması; Kappadokia eyalet sahasının sınırlarını çizme ve eyalet yöneticilerinin yol yapım işinde üstlendikleri rolleri anlama noktasında genel bir bakış açısı sağlamıştır. Bunlara ek olarak A. E. Cooley'in yazarı olduğu **The Cambridge Manual of Latin Epigraphy**, Cambridge

2012 isimli eser, özellikle Roma imparatorlarının *tribunus*'luk ve *consul*'lüklerinin hangi tarihlere karşılık geldiğini belirleme noktasında katkıda bulunmuştur.

2. Araştırmanın Amacı, Konusu ve Teknik Noktaları

“Roma’nın Principatus Devri’nde (MÖ 27- MS 284) Kappadokia Eyalet Valileri” isimli bu doktora tez çalışması, Kappadokia eyalet sahasının bir Roma eyaletine dönüştüğü MS 17 yılından 284 yılına kadar olan oldukça uzun bir tarih aralığını kapsamaktadır. Üç ana bölümden oluşan bu çalışmanın Birinci Bölümü, Kappadokia Eyaleti’nin coğrafi sınırlarına ve *Principatus* Devri’nde Doğu’da cereyan eden askerî ve siyasi hadiselerle odaklanmaktadır. Çalışmanın İkinci Bölümü, Roma’nın *cursus honorum* sistemi, eyalet valilerinin unvanları, hizmetlerine ilişkin esaslar ve personel kadrosu gibi konuları içermektedir. Çalışmanın esas ağırlık noktasını oluşturan Üçüncü Bölümü ise, Roma’nın *Principatus* Devri’nde (MÖ 27- MS 284)- Kappadokia eyalet valilerinin prosopografik bir çalışması niteliğindedir. Söz konusu devirdeki Kappadokia eyalet valileri; coğrafi kökenleri, sosyal statüleri, eyalet valiliği öncesi ve sonrası kariyerleri, askerî-idari deneyimleri, imparatorlarla ilişkileri, eyalete hangi misyonla atandıkları, eyalet idareciliklerinde başarılı olup olmadıkları ve kariyerlerinin nasıl sonlandığı gibi hususlar açısından bu bölümde irdelenmektedir. Yine bu çalışma, Romalıların *provincia* sisteminin Kappadokia Eyaleti bağlamındaki tarihsel yansımalarını, eyalete bakış açılarını, eyalet halkı ile olan ilişkilerini ve merkezden atadıkları valiler aracılığıyla eyalette nasıl bir yönetim sistemi kurdukları gibi pek çok konuda genel bir bakış açısı kazandırmayı amaçlamaktadır.

Bütün bu yukarıda anlatılanlara ek olarak Kappadokia Eyaleti’nde görev aldığı bilinen valilere ait belgeler, ilgili vali başlıkları altındaki metin içinde her bir vali için ayrı olacak şekilde **B1**, **B2** , **B3**...gibi sırasıyla Belge 1, Belge 2, Belge 3,...anlamına gelen kısaltmalar halinde verilmiştir. Bu kısaltmalar çalışmanın sonunda yer alan “Belgeler” kısmına, ilgili vali başlığı altında Türkçe çevirisiyle birlikte eklenmiştir. Çevirinin başka bir yazar tarafından yapılması halinde bu durum, metin içinde veya kaynaklar kısmında dipnot düşülmek suretiyle belirtilmiştir. Tarafımca yapılan çevirilerde, özellikle Latin ve Hellen dilindeki yazıtlarda, yazıtın yayımlandığı çalışma haricinde herhangi bir açıklama ya da kaynak gösterimi yapılmamıştır. Yine çalışmada milat öncesine ait tarihlerde MÖ kısaltması kullanılırken milat sonrasına ait tarihlerde, karışıklık yaratacak durum olmadığı müddetçe MS kısaltması kullanılmamıştır. Çalışmanın sonuna ise, eyalet valilerinin coğrafi köken, sosyal statü ve unvanlarını gösterir tablo ile soyağaçları, haritalar listesi ve bir grafik eklenmiştir.

Metindeki kısaltmalar için genellikle, M. Cary, J. D. Denniston, J. W. Duff ve diğerleri tarafından hazırlanan **The Oxford Classical Dictionary** isimli sözlüğün Oxford 1953 baskısından yararlanılmıştır. Hellen dilindeki terimlerin Latin dilindeki karşılıkları için ağırlıklı olarak, H. J. Mason tarafından hazırlanan **Greek Terms for Roman Institutions A Lexicon and Analysis**, Hakkert-Toronto 1974 isimli esere başvurulmuştur. Tezde, eyaletin 17-284 yılları arasındaki siyasi tarihinin anlatıldığı I.2 numaralı alt başlığın içeriğinde yer alan imparatorların tam ismi için Chris Scarre tarafından hazırlanan **Chronicle of the Roman Emperors, The Reign-by-Reign Record of the Rulers of Imperial Rome**, London 1995 isimli eserden yararlanılmıştır. Yazım kuralları için ise, özel bir durum olmadıkça Ş. H. Akalın ve diğerleri tarafından hazırlanan **Yazım Kılavuzu**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara 2012²⁷ isimli kılavuz esas alınmıştır.

Çalışmada kullanılan Antik metinler için LOEB serisi, Perseus dijital kütüphanesinin www.perseus.tufts.edu.tr uzantılı adresi ile penelope.uchicago.edu adresinden yararlanılmıştır. Bazı yazıtlarda <https://epigraphy.packhum.org> uzantılı adresten geniş ölçüde istifade edilmiştir. Bunlara ek olarak çevrim içi erişime açık şu sitelere de başvurulmuştur:

<http://db.edcs.eu> <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk>

<https://droitromain.univ-grenoble-alpes.fr>

<http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/3/2843/>

<https://edhwww.adw.uniheidelberg.de>

<https://www.thelatinlibrary.com>

<http://www.wildwinds.com>

<https://www.cngcoins.com>

I. BÖLÜM: KAPPADOKIA EYALETİ

I.1. Tarihi Coğrafyası

Antik Çağ'da Kappadokia olarak isimlendirilen bölge; Niğde, Nevşehir, Kırşehir, Kayseri ve Aksaray'ı içine alan günümüz Kapadokyasına göre oldukça geniş bir coğrafi alanı işgal etmesi yönüyle dikkat çekmektedir. Asıl Kappadokia olarak da isimlendirilen bu saha, yaklaşık 80.000 km²'lik bir alana karşılık gelmektedir³. Strabon'a göre, söz konusu sahanın kuzeyde Pontus'tan güneyde Taurus silsilesine kadar uzanan kısmı yaklaşık 333 km; batıdaki Lykaonia'dan doğudaki Armenia'ya kadar uzanan kısmı ise, yaklaşık 555 km genişliğe sahiptir⁴. Böylesine geniş bir alanı kaplayan Kappadokia eyalet sahası (bkz. **Harita 2**); Pontus, Galatia, Phrygia, Kilikia, Pamphylia, Lykaonia, Kommagene ve Syria bölgeleri ile komşuydu⁵. Yine bu saha, Fırat (Euphrates) Nehri'nin doğu tarafında kalan engebeli topografik yapıya ve sert iklim koşullarına sahip iki Armenia ile de sınırdış idi⁶.

Kappadokia Bölgesi'nin topografik özellikleri incelendiğinde, bu bölgenin üç tarafının büyük dağ silsileleri ile çevrili olduğu anlaşılmaktadır⁷. Bu bağlamda Kappadokia Bölgesi, Kilikia'daki Tauros silsilesinin ilk başladığı yer olup, batıda Tatta (Tuz) Gölü; doğuda Yukarı Fırat Havzası; kuzeyde Pontus havalisi; güneyde ise Kilikia Taurus Dağ silsilesi ile sınırlanmaktadır⁸. Yine Strabon'un, Armenia Minor'un en son Romalıların lütfuyla Arkhelaos tarafından yönetildiği şeklindeki ifadesi esas alındığında, Kappadokia'nın coğrafi olmasa bile idari açıdan çok daha geniş bir alanı kapsadığı söylenebilir⁹. Roma eyaleti Kappadokia'da zaman zaman yapılan idari düzenlemeler, Galatia gibi komşu eyalet ve topraklarla birleşmeyi de içermiş, böylece eyaletin sınırları da sürekli değişime uğramıştır. Bununla birlikte Galatia'nın müstakil bir eyalet olduğu zamanlarda dahi Kappadokia Eyaleti'nin sınırlarında büyük çaplı bir daralma yaşanmadığı anlaşılmaktadır.

³ N. Baydur, **Kültepe (Kanes) ve Kayseri Tarihi Üzerine Araştırmalar (En Eski Çağlardan M.S. 395 Yılına Kadar)**, İstanbul 1970, s. 13.

⁴Strab. XII.2.10.

⁵Hdt. V.49; Cic. **Fam.** XV.1.2; Strab. XI. 12. 1-3; XII. 4.10; XII. 5.2; XII. 6.1; Plin. **NH.** V. 41, 42; VI. 8; Ptol. **Geog.** V.6.1; Nep. **Dat.** I.1.

⁶Hdt. I.180; Plin. **NH.** VI.3; Strab. XI.14.2 ve XII.2.10; Ptol. **Geog.** V.1, 13.1; ayrıca bkz. M. A. Speidel, "Cappadocia –vom Königreich zur Provinz. Zum Prozess der strukturellen integration unter Tiberius", içinde: M. A. Speidel (ed.), **Heer und Heerschaft im Römischen Reich der Hohen Kaiserzeit** (Mavors 16), Stuttgart, 2009b, s. 581.

⁷ Strab. XII. 1.1, 1. 4; 2. 4, 2.7, 2. 10; J. A. Cramer, **Geographical and Historical and Historical Description of Asia Minor With A Map**, II, Oxford 1832, s. 111.

⁸Strab. XII.2.10 ve XII. 5.4.

⁹ Strab. XII.3.29.

Kappadokia Bölgesi'nin en önemli ırmağını ise, kavis çizerek Karadeniz'e dökülen Halys (Kızılırmak) Nehri oluşturmaktadır. Heredotos'a göre bu ırmak, Kappadokia ile Pontus bölgeleri arasındaki Kamisene'den kaynağını almakta¹⁰ en önemli kolunu Kappadoks (Delice Çay) oluşturmaktadır. Bölgenin diğer önemli ırmakları ise Karmalas (Zamantı Su), Saros (Seyhan) ve Pyramos (Ceyhan) nehirleri ile Melas (Tohma) Çayı olarak görülmektedir¹¹.

Kappadokia halkının kökeni ise, Syrialılar ya da Leuko-Syrialılar (Beyaz Syrialılar) olarak adlandırılan bir halka dayandırılmaktadır¹². Bu halkın yerleştiği sahanın, ekonomik kaynaklar bakımından zengin olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda bölge sığır, koyun ve at sürülerinin otlatılması için uygun bir muhit idi. Kappadokialıların Persialılara yıllık belli bir miktarda haraç dışında 1.500 at, 50.000 küçükbaş hayvan gönderdiği şeklindeki edebi kayıt, bunun kanıtı niteliğindedir¹³. Yine tarımın bölge ekonomisinde önemli bir yer tuttuğu anlaşılmaktadır¹⁴. Bütün bunlarla birlikte Kappadokia'nın sert iklim koşulları ve engebeli yapısı eyaletin gelişimini olumsuz yönde etkilemiş gibi görünmektedir¹⁵.

Kappadokia Eyaleti'nin üzerine kurulduğu sahanın bakır, gümüş, demir gibi madenlerin yanı sıra değerli taşlar ve tuz bakımından da zengin olduğu anlaşılmaktadır¹⁶. Kral Arkhelaos tarafından madencilik ve taşlar üzerine kitap yazıldığına bilinmesi bu zenginlikle ilintili olmalıdır¹⁷. Muhtemelen bu zenginlik kaynakları ile Kappadokia'nın; tarihi boyunca Asur, Pers ve Roma siyasi teşekküllerine vergi ödemesi mümkün olmuştur. Bununla birlikte kaynaklar, söz konusu zenginlik konusunda çelişkili bilgiler vermektedir. Cicero, Kappadokia kralı Ariobarzanes'in Romalı senatörlere borçlu oluşunu ve yönettiği krallığın ekonomik zayıflığını kaydetmektedir¹⁸. Kappadokia kralları da genelde zayıf hazineleriyle anılmaktadır¹⁹. Bunlarla birlikte Tiberius'un Kappadokia'yı eyalet haline getirdikten sonra *centesima rerum venalium* vergisini yarıya

¹⁰ Hdt. I. 72.

¹¹ E. Şar, **Antik Kaynaklarda Kappadokia Bölgesi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2004, s. 11.

¹² Hdt. V. 49.

¹³ Strab. XI. 13.8

¹⁴ Strab. XII.2.10; Plin. NH. XVIII.306.

¹⁵ Strab. XII.2.10; M. Bunson, **Encyclopedia of Roman Empire**, New York 2002, s. 94.

¹⁶ Strab. XII.2.10; Plin. NH. XXXI. 39.

¹⁷ Plin. NH. XXXVI. 45; M. Demir, "Kappadokia Kralı Arkhelaos", içinde: A. Öger (ed.), **I. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri, 16-19 Kasım 2011, Nevşehir**, V, Ankara 2012, s. 340 dn. 19.

¹⁸ Cic. Fam. XV.1; Cic. Att. V. 18, 20.

¹⁹ Horat. I. 6.39; C. Texier, **Küçük Asya: Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi**, III, Çev. A. Suat, Ankara 2002, s. 8, 24.

indirebilmesi, eyaletten sağlanan vergi gelirinin bütçe açığını dengeleyebilmesiyle izah edilmektedir²⁰. Bu durum, Kappadokia'nın Roma hâkimiyeti zamanında zenginliğini muhafaza ettiği şeklinde yorumlanabilir. Bunlardan başka, Kappadokia sahasındaki büyük tapınaklar, bölgede köle emek gücüne dayalı ekonomiyi baskın kılmıştır²¹.

Kappadokia Bölgesi'nin üzerinde durulması gereken özelliklerinden biri de Küçük Asya'daki merkezi konumuyla, Batı ve Doğu'nun bütünleşmesi noktasında köprü vazifesi üstlenmesidir. Kappadokia, tarihi boyunca stratejik yol güzergâhlarını bünyesinde barındırmıştır. Bu yollardan birinci güzergâh Büyük Doğu yolu olarak bilinmektedir²². Bu hat, Batı'dan gelen yolların birleşerek Kaisareia'dan Melitene'ye ve Fırat Nehri üzerindeki Tomisa geçit noktasına ulaştığı ana güzergâhtı. İkinci güzergâh ise Batı aksı üzerinden Tyana'ya ve oradan Kilikia geçitlerine ulaşmaktaydı. Bu yönüyle Kappadokia, Eski Çağ'da değişik siyasi teşekküllerin ellerinde tutmayı arzuladıkları bir bölge olmuştur. Romalılar da bu söylenenin dışında kalmamıştır. Küçük Asya'nın merkezi sayılabilecek bir konumunda yer alan Galatia ile komşu olan ve sık sık bu eyaletle birleştirilen Kappadokia, Romalıların Küçük Asya'da tutunabilmeleri ve Doğu stratejilerine yön verebilmeleri noktasında vazgeçilmez olmuştur.

Yukarıda anlatılanlara ek olarak Kappadokia Bölgesi, Armenia temelli Roma-Parthia çatışmasında Romalılar için askerî bir üs ve eyalet olma özelliğiyle de dikkat çekmektedir. Bu noktada Bennet'in de tespitiyle Lucullus ve Pompeius'un düzenlemeleri, imparatorluğun sınırlarını Fırat Nehri ve civarına yaymıştır. *Principatus* rejimi süresince, kuzeyde Trapezus'ta başlayarak güneye doğru alçalan Pontus-Kappadokia hattı, Roma askerî kontrolünün en etkin sağlandığı sınır hattı olmuştur. Yine bu hat, 550 km'lik uzunluğu ile Roma İmparatorluğu'nun en uzun sınırlarından birini teşkil etmiştir²³. Bahsi geçen Kappadokia askerî *limes*'inin²⁴ şekillenmesinde, Fırat Nehri²⁵, önemli bir yere

²⁰ Tac. *Ann.* II. 42; C. Koyuncu, **Eski Yunan ve Roma Döneminde Kappadokia Bölgesi**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2015, s. 424.

²¹ Strab. XII. 2.3.

²² J. G. C. Anderson, "The Road-System of Eastern Asia Minor with the Evidence of Byzantine Campaigns", **The Journal of Hellenic Studies**, 17, 1897, s. 22 vd; ayrıca bkz. T. B. Mitford, "High and Low Level Routes Across the Taurus and Anti-Taurus", içinde: D. H. French, C. Lightfoot (edd.), **The Eastern Frontier of the Roman Empire**, Oxford 1989, s. 330 vd.; S. Mitchell, D. French, **The Greek And Latin Inscriptions of Ancyra**, I (From Augustus to the End of the Third Century A.D), München 2012, s. 23.

²³ J. Bennett, "The Origins and Early History of the Pontic Cappadocian Frontier", **Anatolian Studies**, 56, 2006, s. 77.

²⁴ *Limes* (çoğulu *limites*) sözcüğü genel manada sınır anlamındadır. İstihkâmlı sınır hattı manasında yaygın bir kullanıma sahiptir. Tanım için ayrıca bkz. F. Matei-Popescu, **The Roman Army in Moesia Inferior**, Bucharest 2010, s. 29, 30.

²⁵ Plinius'a göre Euphrates (Fırat) Nehri, Armenia Maior'daki Karanitis sahasından kaynağını almakta ve Armenia Maior'u Kappadokia'dan ayırmaktadır. Plin. **NH.** V.20; VI.25.

sahip olmuştur. Syria içlerine kadar ulaşan bu ırmak, bir noktada Romalıların Doğu'daki askerî stratejilerini de belirlemiştir²⁶. İmparator Hadrianus'un sınırları geri çekmesiyle²⁷ doğal sınır olma niteliği daha da belirginleşen Fırat Nehri'nin, Septimius Severus'un Doğu sınırını, Tigris'e (Dicle) kadar genişletmesiyle bu özelliğini yitirdiği söylenebilir²⁸.

Kappadokia Bölgesi'nin toprak yönetimi ve idari yapısıyla ilgili olarak ise en azından Strabon'un zamanında bu sahanın, her birinin başında *strategos unvanlı* yönetici bulunan ve *strategia* (στρατηγία) ya da *eparkhia* olarak adlandırılan on idari yapıya bölündüğü anlaşılmaktadır²⁹. *Strategia* sözcüğü, Hellen dilinde komutan ya da general anlamına gelmektedir. Bu sözcük, bir *strategos*'un (στρατηγός) görevi için kullanılan *strategi* (στρατηγία) sözcüğünden türemiş olup valilik anlamında çevrilebilir. Yine bu sözcük, Latin dilindeki *praefectura* (eyalet) teriminin karşılığı olarak düşünülebilir³⁰. Bu idari yapılanma içerisinde her bir *strategia*, nüfuzca daha üstün bir soylu tarafından yönetilmiştir. Örneğin, Komana tapınak kentinin rahibi Kataonia *strategia*'sının da *strategos*'u olmuştur³¹. Bu sistemde *strategos*'a, *strategia*'sının en yüksek feodal beyi gözüyle bakılabilir³². Strabon'dan anlaşıldığı kadarıyla Kappadokia'nın son kralı Arkhelaos'un selefi olan yöneticiler, bu idari yapı içinde hüküm sürmüşlerdir (bkz. **Harita 3**)³³. Bölgede on olan *strategia* sayısı, Pompeius zamanında Lykaonia'nın bir

²⁶ Strab. XI. 14.2 vd; Plin. **NH.** V. 66 vd; T. B. Mitford, "Cappadocia and Armenia Minor: Historical Settings of the Limes", **Aufstieg und Niedergang der römischen Welt** II. 7. 2, 1980, s. 1170.

²⁷ SHA. **Ant. Pius.** IX.6-10.

²⁸ E. Yıldırım, "Roma Parthia Mücadelesinde Fırat Nehrinin Jeopolitik Önemi", **Tarihin Peşinde**, 7, 2012, s. 58.

²⁹ Bu durum, en azından Tiberius döneminde eyalet olarak ilhak edildiği zamana kadar devam etmiş olmalıdır. Strabon'un Kappadokia'daki son düzenlemelerden habersiz olduğu ve anlattıklarının kralî dönemdeki *strategia* sistemi üzerine temellendiği varsayılmaktadır. Yaşlı Plinius, II. yüzyıl yazarı Ptolemaios ve Appianos da Kappadokia'daki idari bölümlenmeyi *strategia* olarak ele almaktadırlar. Bu, söz konusu sistemin sonraki asırlarda da sürdürüldüğünü akla getirmekle birlikte bu konuda kesin bir ipucu sağlamamaktadır. Bkz. Strab. XII. 1. 2; Plin. **NH.** VI. 3; W. M. Ramsay, "Inscriptions of Cilicia, Cappadocia and Pontus", **The Journal of Classical Philology**, 11 /21, 1882, s. 147; C. Koyuncu, 2015, s. 275 ve dn. 836; Ramsay, Ptolemaios'un, Kappadokia ve Armenia Minor'a dair haritasının Küçük Asya'nın diğer eyaletlerinininkine nazaran daha çok hata barındırdığını ifade etmektedir. O, bu durumu Ptolemaios'un zamanı itibarıyla *strategia*'ların tarihe karışarak siyasi bir önem arz etmemeleriyle açıklamaktadır. W. M. Ramsay, **Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası**, Çev. M. Pektaş, İstanbul 1960, s. 313; Kappadokia'da Roma eyaleti tesis edilince *strategia* şeklindeki örgütlenme devam etmemiş gibi görünmektedir. C. Koyuncu, 2015, s. 276; Baydur'un çalışmasında ise *strategia* uygulamasının Thrakia ve Armenia Maior'dan da bilindiği, Mısır kökenli olmakla birlikte Kappadokia ile sınırdaş Armenia Minor'dan alınmış olmasının mümkün olabileceği ve *strategia*'ların Kappadokia eyalet olduktan sonra da korunduğu ifade edilmektedir. Bkz. N. Baydur, 1970, s. 107.

³⁰ C. Koyuncu, 2015, s. 273.

³¹ F. Cumont, "Le gouvernement de Cappadoce sous les Flaviens", **Bulletin de l'Académie royale de Belgique**, 1905b, s. 216; W. M. Ramsay, **The Social Basis of Roman Power in Asia Minor**, Aberdeen 1941, s. 103.

³² S. Panichi, "Cappadocia through Strabo's Eyes", içinde: D. Dueck, H. Lindsay, S. Pothechery (edd.), **Strabo's Cultural Geography**, 2005, s. 213; C. Koyuncu, 2015, s. 274.

³³ Strab. XII.1.2.

kısımının *strategia* olarak düzenlemesiyle on bir olmuştur³⁴. Pontus Galaticus ve Pontus Polemoniacus'un dâhil edilmesiyle ise, bu rakam on ikiye yükselmiştir³⁵.

Strabon'a göre Kappadokia Bölgesi'ndeki *strategia*'lar (bkz. Harita 3); Tauros silsilesine cephesi olan Melitene, Kataonia, Kilikia, Tyanitis ve Garsauritis ile Kappadokia'nın Doğu sınırından Galatia sınırına kadar yayılım gösteren Laviansene, Sargarausene Saravene, Khamanene, Morimene olmak üzere beşli iki guruptan oluşmaktadır³⁶. Antiokheiane ise, on birinci *strategia*'yı teşkil etmektedir³⁷. Bu *strategia*'lardan sadece Tyanitis, Tyna şehrinden; Garsauritis ise Garsaura kentinden ismini almaktadır. Diğerleri ise bir soy ismi menşelidir³⁸.

Kappadokia'nın güneybatı tarafında yer alan Garsauritis *strategia*'sı Garsauria, Phreata, Nanessos, Arkhelais, Diokaisareia, Salambri / Sarabraka, Tetrapyrgia, Argustana, Khusa, Arianzos gibi yerleşimleri ihtiva etmektedir³⁹. Klasik Dönemde, Aksaray'ın da içinde olduğu bölge Garsauritis olarak adlandırılmaktaydı⁴⁰. Buradaki Garsauria yerleşimi⁴¹ Lykaonia ile sınırdaş olup Aksaray şehri ile özdeşdir⁴². Garsauritis *strategia*'sının da başkenti olan Garsauria⁴³, Ankyra ile Tyana'yı birbirine bağlayan yol güzergâhındadır⁴⁴. Yerleşimin Kappadokia kralı Arkhelaos tarafından, Arkhelais ismiyle kurulduğuna dair edebi kayıt da mevcuttur. Dolayısıyla *Colonia* Arkhelais yerleşimiyle aynı lokasyondur⁴⁵. Söz konusu *colonia*, Claudius tarafından Roma *colonia*'sı olarak tesis edilmiştir⁴⁶.

³⁴ S. Panichi, 2005, s. 213.

³⁵ S. Dmitriev, "Observations on the Historical Geography of Roman Lycaonia", **Greek, Roman and Byzantine Studies**, 41, 2000, s. 362.

³⁶ Strab. XII.1.4; D. Magie, **Roman Rule in Asia Minor**, I-II, Princeton 1950, s. 493; W. M. Ramsay, 1960, s. 312, 313; S. Panichi, 2005, s. 213.

³⁷ S. Dmitriev, 2000, s. 362.

³⁸ S. Panichi, 2005, s. 213 dn. 48; C. Koyuncu, 2015, s. 178.

³⁹ Ptol. **Geog.** V.6.10 vd.; W. M. Ramsay, 1960, s. 313, 314; C. Koyuncu, 2015, s. 355 vd.

⁴⁰ Ptol. **Geog.** V.6.13; Garsauritis sahasındaki eski ve modern yerleşimleri gösterir kapsamlı bir liste ve harita için bkz. S. Özkan, "Aksaray İli Arkeoloji Araştırmalarına Toplu Bakış", **Tarih İncelemeleri Dergisi**, 9, 1994, s. 169-172.

⁴¹ Burası, Strabon'a göre Kappadokia sınırında yer almaktadır. Plinius'a göre ise, Kappadokia'nın Phrygia tarafına bakmaktadır. Strab. XIV. 2.29; Plin. **NH.** VI.9.

⁴² F. Hild, M. Restle, **Tabula Imperii Byzantini 2, Kappadokien (Kappadokia, Charsianon, Sebasteia und Lykandos)**, Denk Wien 149, Vienna 1981, s. 207.

⁴³ R. P. Harper, "Colonia Archelais", içinde: R. Stilwell (ed.), **The Princeton Encyclopedia of Classical Sites**, Princeton-New Jersey 1976a, s. v. Colonia Archelais.

⁴⁴ J. A. Cramer, 1832, s. 113; F. Hild, **Das byzantinische Strassensystem in Kappadokien**, Tabula Imperii Byzantini Band 2, Denkschriften Band 131, Vienna 1997, s. 37, 51 vd. ayrıca s. 65 Harita 4.

⁴⁵ W. M. Ramsay, 1960, s. 313, 341.

⁴⁶ Plin. **NH.** VI.8

Garsauritis *strategia*'sı yerleşimlerinden Nanessos yahut Nazianzus, Nenizi ismiyle de bilinmekte olup ⁴⁷ Kudüs güzergâhıyla bağlantılı Tyana yol hattı üzerindedir⁴⁸. Aksaray ili Gülağaç ilçesi Bekârlar beldesiyle özdeştir. Bununla birlikte Momassun (Mamasın / Gökçe köyü) ile aynı yer olma ihtimali de vardır⁴⁹. Nazianzos'un Diocaesarea ile aynı yer olabileceği de varsayılmaktadır⁵⁰. Bununla birlikte Diocaesarea'nın, Nevşehir ili Derinkuyu ilçesi yakınındaki Tilköy olması daha muhtemel gibi görünmektedir ⁵¹.

Phreata, Parthialı Shapur'un Kappadokia'da ele geçirdiği altı kent arasında yer almaktadır. Nakş-ı Rüstem yazıtında geçtiği şekliyle anlamı sarnıç olup Nevşehir-Derinkuyu'ya yerleştirilmesi uygundur⁵².

Tetrapyrgia; Peutinger Tablosu'nda bir kereye mahsus olmak üzere Tetra şeklinde Kybistra ve eyalet başkenti Kaisareia arasında ve bir kez de Tetrapyrgia şeklinde Ikonion ile Pompeiopolis arasında geçmektedir. Kilise kayıtlarından ise Kuzey Syria'da, Tetrapyrgia isimli bir istasyonun yanlışlıkla Kappadokia bölgesinde gösterilmiş olabileceği düşünülmektedir⁵³. Bu yerleşimin Kappadokia'daki lokasyonu için Tarsus-Kemeryayla yahut Mazaka'ya oldukça yakın Tetra olmak üzere iki yer önerilmektedir⁵⁴.

Chusa, Ramsay tarafından Nazianzus'un 12 mil batısına Tyana'ya giden yol üzerine yerleştirilmektedir⁵⁵. *Mutatio* Chusa olarak kayda geçen bu yerin, Nevşehir'in Derinkuyu ilçesine bağlı Yazıhüyük köyü veya⁵⁶ Kuyulutatlar olması muhtemeldir⁵⁷.

Salambri ya da Sarabraka'nın lokasyonuna ilişkin olarak Sarabraka'nın, Armenia Minor'daki Arauraka ya da Arabraka ile aynı yer olabileceği değerlendirilmektedir. Böyle olması halinde burası, Satala'nın 50 mil kadar batısına denk düşmektedir. Salambria ise Peutinger Tablosu'nda, Arkhelais ile Tyana arasında gösterilen Salaberina

⁴⁷ W. M. Ramsay, 1960, s. 315; F. Hild, M. Restle, 1981, s. 244, 245.

⁴⁸ F. Hild, **Das byzantinische Strassensystem in Kappadokien**, Tabula Imperii Byzantini Band 2, Denkschriften Band 131, Vienna 1997, s. 42 Harita 2.

⁴⁹ S. Özkan, 1994, s. 169 vd.; E. E. Schneider, "Classical Sites in Anatolia: 1994 Archaeological Survey in Cappadocia", **13. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, I, Ankara 1996, s. 20; C. Koyuncu, 2015, s. 361; ayrıca bkz. F. Hild, M. Restle, 1981, s. 239.

⁵⁰ F. Hild, M. Restle, 1981, s. 227; F. Hild, 1997, s. 42 Harita 2.

⁵¹ R. Ousterhaut, "Messages in the landscape: Searching for Gregory Nazianzenos in Cappadocia (with two Excursions) to the Çanlıkilise", içinde: A. Lymberopoulou (ed.), **Images of the Byzantine World: Visions, Messages and Meanings: Studies Presented to Leslie Brubaker**, England 2011, s. 148.

⁵² C. Koyuncu, 2015, s. 357.

⁵³ W. M. Ramsay, 1960, s. 316.

⁵⁴ C. Koyuncu, 2015, s. 363; ayrıca bkz. Belke ve Restle 1984, s.v. Dedeliyayla.

⁵⁵ W. M. Ramsay, 1960, s. 316.

⁵⁶ F. Hild, M. Restle, 1981, s. 166; S. Özkan, 1994, s. 170.

⁵⁷ E. E. Schneider, 1996, s. 20.

ile aynı yerde gösterilmektedir⁵⁸. Bununla birlikte söz konusu yerleşim, Aksaray'ın 28 km güneyindeki Kepeztepe ile eşleştirilmektedir⁵⁹. Bu, Salambria'yı Arkhelais'in (Aksaray) güneyine yerleştiren Cramer'in görüşüyle örtüşmektedir⁶⁰.

Argustana ya da muhtemel ismiyle Argustama, Arkhelais'in 16 mil kuzeyinde yer almaktadır⁶¹. Burası, *Colonia* Arkhelais ile Ortaköy (Nitalis) arasında bir istasyondur⁶². Eski adı Nürgüz Köyü olan Yeniyuva ile aynı yerdir⁶³.

Kappadokia sahasındaki *strategia*'lardan Tyanitis *strategia*'sı, genel olarak günümüz Niğde, Aksaray illerinin güney kısımlarını kapsamakta ve Tyana, Dratae, Bazis, Siela, Bagadonia, Andavalis gibi yerleşimleri içine almaktadır⁶⁴. İsmi Tyanitis şehrinden alan bu *strategia*'nın en önemli şehri Tyana idi⁶⁵. Bu şehir, Niğde ili Bor ilçesi Kemerhisar kasabası ile özdeşdir⁶⁶. Tyana yerleşimi, Kilikiai Pylai (Gülek Boğazı) yönünde ulaşım imkân tanıyan stratejik konumu nedeniyle tarih boyunca önemli bir yere sahip olmuştur⁶⁷. Roma İmparatorluk Dönemi'nde sikkeler darp etmesi ile de ün kazanan bu yerleşim⁶⁸, I. Valentinianus döneminde (364-375) Kappadokia Eyaleti'nin ikiye ayrılmasıyla Kappadokia Secunda'nın başkenti olmuştur⁶⁹.

Bazis; Niğde, Bahçeli köyü Direktaş mevkiisiyle özdeşdir. Andavalis, Niğde'nin 8 km kuzeydoğusundaki Aktaş köyü civarındaki Bizans yerleşimi Constantinus ve Helena Kilisesi yerleşimleriyle aynı lokasyondadır⁷⁰

⁵⁸ W. M. Ramsay, 1960, s. 316.

⁵⁹ F. Hild, M. Restle, 1981, s. 269; S. Özkan, 1994, s. 170; C. Koyuncu, 2015, s. 361 vd.

⁶⁰ J. A. Cramer, 1832, s. 115; krş. F. Hild 1997, s. 37 Harita 1.

⁶¹ W. M. Ramsay, 1960, s. 316.

⁶² F. Hild, 1997, s. 37, Harita 1; C. Koyuncu, 2015, s. 364.

⁶³ S. Özkan, 1994, s. 170.

⁶⁴ Ptol. **Geog.** V. 6.17; C. Koyuncu, 2015, s. 342 vd.

⁶⁵ Ksen. **Anab.** I. 2.20; Strab. XII.2.7, 9; Plin. **NH.** VI. 8; Amm. Marc. XXIII, 6, 19.

⁶⁶ C. Koyuncu, 2015, s. 343.

⁶⁷ G. M. Cohen, **The Hellenistic Settlements in Europe, the Islands, and Asia Minor**, Berkeley 1995, s. 378, 379.

⁶⁸ J. A. Cramer, 1832, s. 146; S. Mitchell, "Archaeology in Asia Minor 1990-98", **Archaeological Reports**, 45, 1998-1999, s. 187; O. Tekin, "The Kingdom of Cappadocia during the Hellenistic and Roman Times", içinde: M. Sözen (ed.), **Cappadocia**, İstanbul 2000, s. 214.

⁶⁹ K. Strobel, "Cappadocia", içinde: C. F. Salazar, D. E. Orbon (edd.), **Brill's Encyclopaedia of the Ancient World New Pauly**, English Edition, II, Leiden-Boston 2003, s.v. Cappadocia, sütun 1077; C. Koyuncu, 2015, s. 347.

⁷⁰ Ptol. **Geog.** V. 6.17; C. Koyuncu, 2015, s. 352, 355.

Bagadonia, Argaios Dağı'nın güneyi olup Kayseri'nin Develi ilçesine yerleştirilmektedir⁷¹. Strabon'a göre Kappadokia'nın en güneyinde Tauros silsilesi eteğindeki bu yerleşim, düz bir ova olmasına rağmen meyve ziraatı açısından zayıftır⁷².

Kappadokia'daki bir başka *strategia* olan Kilikia *strategia*'sı, bölgedeki *strategia*'ların en büyüğü olup⁷³ Ptolemaios'a göre Moustilla, Siva, Mazaka / Kaisareia, Kampae, Ebagena, Kyzistra, Arkhalla, Sobara, Ariaramneia, Saccasena gibi yerleşimlerden oluşmaktadır⁷⁴. *Strategia*'nın kuzeyden Halys Nehri; batıdan Karmalis (Zamantı Su) ile çevrelenmiş olması muhtemeldir⁷⁵. Kilikia *Strategia*'sı içerisinde yer alan en önemli şehir, Kappadokia Eyaleti'nin başkenti olan ve Argaios Dağı'nın eteğinde kurulan Mazaka (Eusebeia / Kaisareia) idi⁷⁶. Bu şehir, Küçük Asya'nın batı-doğu ve kuzey-güney akslarında ulaşım sağlayan yolların kavşak noktasındaki konumuyla tarih boyunca önemli bir yere sahip olmuştur⁷⁷. Yine Kaisareia, Roma'nın Doğu'daki üç önemli darphanesinden biri –Mısır'daki Alexandria, Syria'daki Antiokheia'nın yanı sıra- olarak önemli bir fonksiyon üstlenmiştir⁷⁸.

Kilikia *strategia*'sı şehirlerinden Moustilla, Tyana'dan Kaisareia'ya ulaşan güzergâhta, *Mansio* Andabalis'ten⁷⁹ sonra gelen bir istasyon olmalıdır⁸⁰. Bugünkü Konaklı ile aynı yerdir⁸¹.

Siva yahut Seioua'nın, Tavium'dan Kaisareia'ya ulaşan yol güzergâhındaki Nevşehir-Kalaba civarında bir yer olabileceği düşünülmektedir. Ramsay, Siva'yı Boğazlıyan'ın 12 km kadar batısındaki Yoğunhisar ile eşleştirmektedir⁸².

Saccasena, Parnassos'tan Kaisareia'ya ulaşan güzergâhta Nyssa, Osiana, Saccasena, Kaisareia şeklindeki istasyon sıralaması üzerinde yer almaktadır⁸³.

⁷¹ F. Hild, M. Restle, 1981, s. 178; R. J. A. Talbert, **Barrington Atlas of the Greek and Roman World Map-by-Map Directory**, II, Oxford 2000, s. 987.

⁷² Strab. XII. 2.10; J. A. Cramer, 1832, s. 144.

⁷³ N. Baydur, 1970, s. 105; Cohen, 1995, s. 377.

⁷⁴ Ptol. **Geog.** V. 6.14; C. Koyuncu, 2015, s. 322 vd.

⁷⁵ Ramsay, 1960, s. 335.

⁷⁶ Strab. XII. 2.7; Amm. Marc. XX. 9.1; ayrıca bkz. G. M. Cohen, 1995, s. 377.

⁷⁷ N. Baydur, 1970, s. 19.

⁷⁸ P. R. Franke, **Roma Döneminde Küçük Asya Sikkelerinin Yansımasında Yunan Yaşamı**, Çev. N. Baydur, İstanbul 2007, s. 11; ayrıca genel olarak bkz. F. L. Kovacs, "Eusebeia-Caesarea: The Civic Bronze Coinage Reconsidered", içinde: P. G. von Alfen, R. B. Witschonke (edd.), **Essays in Honour of Roberto Russo**, London 2013, s. 397-404.

⁷⁹ F. Hild, M. Restle, 1981, s. 140, 141; E. E. Schneider, 1996, s. 23.

⁸⁰ W. M. Ramsay, 1960, s. 335.

⁸¹ F. Hild, M. Restle, 1981, s. 238; C. Koyuncu, 2015, s. 323.

⁸² J. A. Cramer, 1832, s. 124; W. M. Ramsay, 1960, s. 337; C. Koyuncu, 2015, s. 324.

⁸³ J. A. Cramer, 1832, s. 117.

Saccasena'yı Kayseri'deki İncesu ilçesinin Süksün kasabasına yerleştirme eğilimi de mevcuttur⁸⁴.

Bir başka Kilikia *strategia*'sı yerleşimi olan Ebegana'nın (Sebagena), Kaisareia-Komana güzergâhındaki Suvagen ile aynı yer olması muhtemeldir⁸⁵. Anderson burayı, Karmalas (Zamantı) Irmağı üzerinde göstermektedir⁸⁶. Talbert'ın çalışmasında ise burası, Euagenia / Sebagena / Eudagina isimlerinin karşılığı olarak Gemerek ve havalisine yerleştirilmektedir⁸⁷.

Bir başka Kilikia *strategia*'sı yerleşimi Kyzistra'nın, Kybistra olması muhtemeldir⁸⁸. Kampae ya da Kambe'nin Kayseri'nin Kocasinan ilçesindeki Boğazköprü köyü ya da Karahisar ile aynı yer olması mümkündür⁸⁹. Bu yerleşimin Kayseri'nin Yeşilhisar ilçesindeki Zengibar Kalesi olabileceği de değerlendirilmektedir⁹⁰. Arkhalla yerleşimi ise, Kayseri'deki Erkilet ile aynı yerdir⁹¹. Ariaramneia, Kayseri'nin Yahyalı ilçesindeki eski ismi Faraşa olan Çamlıca köyü ile lokalizedir. Yerleşimde ele geçen bir yazıt, buranın Karmalas (Zamantı) Irmağı'nı denetleyen bir kale olabileceğini akla getirmektedir⁹².

Kappadoki sahasındaki bir başka *strategia olan* Kataonia *strategia*'sı, doğu-batı yönünde Melitene'den sonra ikinci sırada yer almakta ve kabaca Kappadokia'nın güneydoğu kısmını işgal etmektedir⁹³. Söz konusu *strategia*; Kabassos, Tynna, Tirallis, Kybistra, Klaudiopolis (/Klaudias), Dalisandos (/ Koropissos), Kappadokia Komana (Comana Cappadocia), Podandos, Tanadaris, Leandis, Mopsukrene, Arabissos, Siricis (Sirca / Sarikha / Siricha), Thebe, Badimon, Praetorium gibi yerleşimleri içine almaktadır⁹⁴. Dar anlamda Komana ve çevresini kapsayan bu *strategia*⁹⁵, derin ve geniş ovalara sahip olup etrafı Taurus Dağ silsilesiyle çevrilidir⁹⁶.

⁸⁴ F. Hild, M. Restle, 1981, s. 267; Ramsay, 1960, s. 339.

⁸⁵ W. M. Ramsay, 1960, s. 337.

⁸⁶ J. G. C. Anderson, 1897, s. 29.

⁸⁷ R. J. A. Talbert, 2000, s. 987.

⁸⁸ W. M. Ramsay, 1960, s. 339.

⁸⁹ C. Koyuncu, 2015, s. 324.

⁹⁰ F. Hild, M. Restle, 1981, s. 219-222; C. Koyuncu, 2015, s. 339.

⁹¹ F. Hild, M. Restle, 1981, s. 147; W. M. Ramsay, 1960, s. 339.

⁹² C. Koyuncu, 2015, s. 341.

⁹³ Strab. XII.1.2; C. Koyuncu, 2015, s. 296.

⁹⁴ W. M. Ramsay, 1960, s. 346; C. Koyuncu, 2015, s. 296 vd.

⁹⁵ F. Hild, M. Restle, 1981, s. 202; *strategia*'nın sınırlarının mil taşları vasıtasıyla kesin olarak saptanabildiği şeklindeki görüş için bkz. J. Arthur, R. Munro, "Some Pontic Milestones", *The Journal of Hellenic Studies*, 20, 1900, s. 160.

⁹⁶ Strab. XI.14.5; XII.1.2, 4; J. A. Cramer, 1832, s. 138.

Kataonia *strategia*'sında yer alan Kybistra önemli bir yerleşim olarak dikkat çekmektedir. Burası Cicero'nun, genel ordugâhının yerini tarif edişine göre Kappadokia Bölgesi'nin en uzak köşesinde, Kilikia ve Tarsus'a yakın bir konumdadır⁹⁷. Cicero'nun tarifi, burayı Konya'nın Ereğli ilçesiyle aynı yer olarak görmeye imkân tanımaktadır.

Kabassos (/Kokussos), Kahramanmaraş'ın Göksun ilçesiyle eşleştirilmektedir⁹⁸. Yine burayı, Adana'nın Tufanbeyli ilçesine bağlı Doğanbeyli köyüne yerleştirme eğilimi de vardır⁹⁹.

Siricis (/ Sirca), Saros Nehri üzerindeki Kappadokia Komana'sının 6 mil doğusuna yerleştirilmekte¹⁰⁰ ve Kahramanmaraş'ın Göksun ilçesindeki Keklikoluk köyü ile eşleştirilmektedir¹⁰¹.

Dalisandos, Mersin'in Mut ilçesi'nin 6 km kuzeyindeki Sinabis bölgesi ile aynı lokasyondadır. Diğer öneriler ise burasının, bölgenin kuzeybatısında yer alan Dağpazarı¹⁰² veya Konya'nın Güneysınır ilçesi sınırlarındaki Belören (/Sarıoğlan) ile aynı yer olduğudur¹⁰³.

Komana da Kataonia *strategia*'sı sınırları içerisinde yer almaktadır¹⁰⁴. Antik Çağ'da aynı isimde benzer kült ve ritüellere sahip iki ayrı Komana kenti vardı¹⁰⁵. Bunlardan biri Pontus tarafındaki Komana diğeri ise, Kappadokia Komanası idi. Kappadokia'daki Komana, Adana'nın Tufanbeyli ilçesindeki Şar köyü ile eşleştirilmektedir. Hierapolis, Khrysepolis, Komassa (/ Kamisa) isimleriyle de bilinen bu Komana; tapınak devleti olmasının yanı sıra Hellen polisi tarzında örgütlenmiş bir kent idi¹⁰⁶. Bu yerleşim, Sebasteia ve Kaisareia'yı takip ederek Kokussos'a (Göksun) ulaşan önemli bir yol güzergâhı üzerinde olması yönüyle dikkat çekmektedir¹⁰⁷.

⁹⁷Cic. **Att.** V.18; Cic. **Fam.** XV.4; Strab. XII.2.7; C. Texier, 2002, s. 118.

⁹⁸ F. Hild, M. Restle, 1981, s. 217, 218; W. M. Ramsay, 1960, s. 344.

⁹⁹ R. J. A. Talbert, 2000, s. 988; C. Koyuncu, 2015, s. 300.

¹⁰⁰ W. M. Ramsay, 1960, s. 346.

¹⁰¹ F. Hild, M. Restle, 1981, s. 289; C. Koyuncu, 2015, s. 320.

¹⁰² R. J. A. Talbert, 2000, s. 1015; C. Koyuncu, 2015, s. 306, 307.

¹⁰³ D. H. French, "The Site of Dalisandus", **Epigraphica Anatolica**, 4, 1984, s. 88, 89.

¹⁰⁴ Strab. XII. 2.3; Tac. **Hist.** XXXVI.10-11.

¹⁰⁵ R. P. Harper, "Comana Cappadociae", içinde: R. Stilwell (ed.), **The Princeton Encyclopedia of Classical Sites**, Princeton-New Jersey 1976b, s. v. Comana Cappadociae; M. Bunson, 2002, s. 137.

¹⁰⁶ W.M. Ramsay, 1941, s. 101-103; R. P. Harper 1976b, s. v. Comana Cappadociae; T. A. Sinclair, **Eastern Turkey: An Architectural Archaeological Survey**, I, London 1987, s. 15; E. Şar, 2004, s. 14; Murat Arslan, **Mithridates VI Eupator Roma'nın Büyük Düşmanı**, İstanbul 2007, s. 25; F. Baz, E. Erten, "Neue Inschriften aus der Stadt Hierapolis in Kappadokien", **Colloquium Anatolicum**, XIII, 2013, s. 115; C. Koyuncu, 2015, s. 311 vd.

¹⁰⁷ C. Koyuncu, 2015, s. 314 vd.

Bir başka Kataonia *strategia*'sı yerleşimi olan Podandos, Adana'nın Pozantı ilçesine lokalizedir. Antik dönemde Kaisareia üzerinden Kilikia'ya yönelen yol, Podandos'tan geçip, Gülek Boğazı'nı aşarak güneye ilerliyordu. Bu yol, orduların geçişine uygundu. Geç dönemde Kappadokia'nın ikiye ayrılmasıyla Kaisareia, Kappadokia Prima'nın; Podandos ise Kappadokia Secunda'nın başkenti olmuştur¹⁰⁸.

Leandis bir ihtimal Laranda ile aynı yerdir¹⁰⁹. Tanadaris, günümüz Afşin ilçesi ile aynı lokasyondadır. Bu yerleşimin ismine Ptandaris olarak da rastlanmakta olup Sebasteia-Kokussos yol güzergâhı üzerindeydi¹¹⁰.

Arabissos, Kataonia *strategia*'sının askerî merkezi durumundaydı. Eski ismi Yarpuz olan Afşin ile aynı lokasyondur. Tauros silsilesinden Kommagene'ye ulaşan stratejik geçit yolunu denetleyen yerleşim, bu önemini Bizans döneminde de korumuştur¹¹¹.

Bir başka Kataonia *strategia*'sı yerleşimi olan Mopsukrene, Kilikia'nın doğusunda Berdan Çayı kenarında bir kasaba olup, Kilikia'dan Kappadokia'ya ulaşan güzergâhtaki son istasyon idi¹¹². Badimon, Kokussos'tan Kirazbel ve Sis güzergâhını izleyerek Anazarbos'a ulaşan yol üzerindeki bir lokasyondadır¹¹³.

Kataonia *strategia*'sı sınırları içindeki Tynna ise, hakkında fazla bilgi olmayan yerleşimdir¹¹⁴. Ulukışla'daki Porsuk köyünde bulunan Zeyve Höyüğü ya da Kayseri'nin Akkışla ilçesindeki Kululu köyü ile aynı yer olabileceği değerlendirilmektedir¹¹⁵.

Tirallis, hakkında bilgi olmayan yerleşimdir¹¹⁶. *Strategia*'nın bir başka yerleşimi olan Klaudiopolis (/ Klaudias), Mersin'in Mut ilçesiyle aynı yerdir. Plinius burayı, Kappadokia şehirleri arasında göstermektedir¹¹⁷. Yine Pütürge'de yol istasyonu

¹⁰⁸ Ksen. **Anab.** I.22.2 vd.; J. A. Cramer, 1832, s. 134; W. M. Ramsay, "Cilicia, Tarsus, and the Great Taurus Pass", **The Geographic Journal**, 22/4, 1903, s. 383 vd.; N. Baydur, 1970, s. 23; R. P. Harper, "Some Inscriptions of Roman Cappadocia", **VII. Türk Tarih Kongresi Ankara 25-29 Eylül 1970**, I, Ankara 1972, s. 161; C. Koyuncu, 2015 s. 310.

¹⁰⁹ W. M. Ramsay, 1960, s. 344.

¹¹⁰ R. J. A. Talbert, 2000, s. 990; C. Koyuncu, 2015, s. 318.

¹¹¹ W. M. Ramsay, 1941, s. 177; W. M. Ramsay, 1960, s. 344, 345; D. H. French, "Milestones of Cappadocia", **Epigraphica Anatolica**, 5, 1985, s. 147; R. J. A. Talbert, 2000, s. 986.

¹¹² C. Koyuncu, 2015, s. 318, 320.

¹¹³ W. M. Ramsay, 1960, s. 344, 345.

¹¹⁴ F. Hild, M. Restle, 1981, s. 287, 288; W. M. Ramsay, 1960, s. 344.

¹¹⁵ C. Koyuncu, 2015, s. 302 vd.

¹¹⁶ W. M. Ramsay, 1960, s. 344.

¹¹⁷ Plin. **NH.** V.20.

niteliğindeki Kerar Kalesi ile eşleştirilen Klaudias isimli ikinci bir yerleşimin mevcudiyeti bilinmektedir¹¹⁸.

Kastabala (/ Hieropolis), Osmaniye ilindeki Bodrumkale ile aynı lokasyondur. Bununla birlikte Niğde’de bir yer olma ihtimali de mevcuttur¹¹⁹. Plinius, burayı Kappadokia sınırları dâhilinde göstermektedir¹²⁰. Thebe yerleşiminin de Kataonia *strategia*’sı dâhilinde yer aldığına dair edebi kayıt bulunmaktadır¹²¹.

Kappadokia Bölgesi’ndeki *strategia*’lardan biri de Melitene *strategia*’sıdır. Söz konusu *strategia*, Siniscolonia, Dagusa, Melitene, Zoparistos, Titarissos, Kianika, Phusipara, Eusimara, Iassos, Kiakis, Leugaisa, Karmala, Semisos, Ladoineris gibi yerleşimleri ihtiva etmekteydi¹²².

Melitene *strategia*’sı, Fırat Nehri’nin sağ kıyısına konumlanmaktadır. Güneyinde Kommagene toprakları ile sınırlanan *strategia*, Syria’ya eklemlenmektedir¹²³. *Strategia*’nın en önemli yerleşimi Melitene (Malatya) idi. Diodoros bu yerleşimi Kataonia *strategia*’sında göstermekle¹²⁴ birlikte yerleşim gerçekte Melitene *strategia*’sının bir parçasıydı. Armenia ve Kappadokia sınırında yer alan¹²⁵ Melitene’nin coğrafi yapısı, büyük ölçüde Fırat Nehri’ne göre şekillenmiştir¹²⁶. Nehrin tam karşısındaki geçit noktasını kontrol elden Tomisa Kalesi, yerleşimin önemini artırmıştır¹²⁷. Melitene’nin, İmparator Nero döneminde General Corbulo’nun Armenia seferine yönelik hazırlıkları esnasında askerî üs niteliği kazandığı bilinmektedir¹²⁸. Bu durum, Doğu sınırlarının korunması noktasında Melitene’nin stratejik önemiyle ilişkilidir. *Legio XII Fulminata*’nın ilk istihkâmından IV. yüzyılın sonuna kadar sınır hattındaki mevcudiyetini koruduğunun bilinmesi, bu önemin asırlar boyu sürdüğünü göstermektedir¹²⁹.

¹¹⁸ F. Hild, M. Restle, 1981, s. 197; C. Koyuncu, 2015, s. 305 vd.

¹¹⁹ C. Koyuncu, 2015, s. 305 vd.

¹²⁰ Plin. **NH.** VI.3.

¹²¹ C. Koyuncu, 2015, s. 322.

¹²² Ptol. **Geog.** VIII. 17.39; V.7.5-6; C. Koyuncu, 2015, s. 282-284.

¹²³ J. A. Cramer, 1832, s. 126.

¹²⁴ Diod. Sic. XXXI. 19a

¹²⁵ Plin. **NH.** VI.2, 3, 9.

¹²⁶ Strab. XI. 14.1 vd.; Plin. **NH.** VI.9.

¹²⁷ Strab. XII.2.1; T. B. Mitford, 1980, s. 1171.

¹²⁸ Tac. **Ann.** XV.26.

¹²⁹ M. B. Şenocak, **Anadolu’da Roma Lejyonları ve Askeri Birlikleri**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya 2014, s. 72.

Melitene *strategia*'sı yerleşimlerinden biri olan Zoparistos, muhtemelen Melitene havalisinde idi¹³⁰. Yine bu *strategia*'da yer alan Dagusa / Dascousa (Elazığ-Kilise Yazısı Tepesi), Kappadokia *limes* hattının güvenliğini sağlayan ve Fırat Nehri'ni kontrol eden önemli bir geçit noktasıydı (bkz. **Harita 5**). Yerleşim bu stratejik öneminden dolayı Flaviuslar periyodundan IV. yüzyıla kadar Roma *auxilia* birlikleri için askerî üs olma niteliği taşımıştır¹³¹. Roma'nın Doğu sınırında önemli pozisyona sahip Zimara'nın¹³² ise, Pingan ile aynı lokasyon olması ihtimal dâhilindedir¹³³.

Siniscolonia yerleşimi, muhtemelen Pisonos ile aynı yer olup Melitene'nin 22 mil uzağındaki Sebasteia yolu üzerinde yer almaktaydı. Melitene *strategia*'sı yerleşimlerinden Kiakis, Kiaka olarak da bilinmekte olup, Melitene'nin 18 mil kuzeyine yerleştirilmektedir¹³⁴. Bu yerleşim, **Tabula Imperii Byzanti**'de Morhamam havalisi olarak verilmektedir. Çermik (İçmece) ile eşitlenen yerleşim, Satala ile Melitene arasında bir istasyon niteliğindeydi¹³⁵.

Leugaisa, Melitene'nin 40 km güneybatısındaki Gazene bölgesi ile özdeştir. Karmala, Malatya'nın 35 km kadar batısında kalan Akçadağ ile aynı yerdir¹³⁶. Semisos, muhtemelen Maisena (Mesena) idi. Arka ise, Melitene'de olması kuvvetle muhtemel bir Roma şehri ve piskoposluğu idi¹³⁷.

Kappadokia eyalet sahasını oluşturan *strategia*'lardan biri de eyaletin batı tarafındaki Morimene idi. Bu *strategia*, Zorapassos, Ochrai, Nyssa, Karnalis, Arasaksa (/ Araksata), Malakopia, Limnae, Sasima, Venesa, Zela (/ Ziela), Soanda, Ozizala, Matiane, Nitalis, Vestene, Earsos gibi yerleşimleri kapsamaktadır¹³⁸. Morimene *strategia*'sı Strabon'a göre Kappadokia bölgesindeki Tatta Gölü'ne bitişik olan kısım ile Kappadokia'nın kuzeyinde yer alan *strategia*'ların en batısında yer almaktadır. Burası Halys Nehri, Kilikia, Tyanitis ve Garsauritis ile çevrelenen bir lokasyona sahipti¹³⁹.

¹³⁰ R. J. A. Talbert, 2000, s. 993.

¹³¹ **Not. Dign. Or.**38. 22; J. Bennett, 2006, s. 85.

¹³² Erzincan'ın İliç ilçesindeki Altıntaş köyü.

¹³³ Plin. **NH.** V. 20; R. J. A. Talbert, 2000, s. 991; T. B. Mitford, "Some Inscriptions from the Cappadocian Limes", **The Journal of Roman Studies**, 64, 1974, s. 172; C. Koyuncu, 2015, s. 292.

¹³⁴ W. M. Ramsay, 1960, s. 347, 348.

¹³⁵ F. Hild, M. Restle, 1981, s. 165; C. Koyuncu, 2015, s. 292, 293.

¹³⁶ C. Koyuncu, 2015, s. 294.

¹³⁷ W. M. Ramsay, 1960, s. 347, 348.

¹³⁸ Ptol. **Geog.** V.7.8; W. M. Ramsay, 1960, s. 327, 347; C. Koyuncu, 2015, s. 393 vd.

¹³⁹ Strab. XII.5.4; W. M. Ramsay, 1960, s. 317.

Kappadoks (Delice Çay) Irmağı, Morimene ve Galatia arasındaki sınır idi. Dolayısıyla bu *strategia* Galatia ile de sınırdış idi¹⁴⁰.

Morimene *strategia*'sında yer alan Zorapassos, Nevşehir'in Gülşehir ilçesi ile aynı yerdir¹⁴¹. Ochrai, Hacıbektaş-Karahöyük'e veya Kayseri'nin Kocasinan ilçesindeki Kalkancık köyüne yerleştirilmektedir¹⁴². Bu *strategia*'ya ait bir başka yerleşim olan Nyssa ise, muhtemelen Kaisareia'dan Parnassos'a¹⁴³ ulaşan yol güzergâhı üzerindeydi. Bu durumda Parnassos'un 24 mil uzağına, Halys Nehri'nin güney kıyısındaki Kesik Köprü'nün 30 mil yukarısına denk düşmektedir¹⁴⁴. Texier, burasını Nevşehir kasabası ile eşleştirmektedir¹⁴⁵. Bir başka öneri ise, buranın Aksaray'ın Ortaköy ilçesinin Harmandalı köyü olduğu şeklindedir. Nyssa, 371/2 yılında Kappadokia Eyaleti'nin ikiye ayrılmasıyla Kaisareia'nın yardımcı piskoposluklarından biri haline gelmiştir¹⁴⁶.

Morimene *strategia*'sındaki yerleşimlerden biri de Arasaksa (Araksata) olarak görülmektedir. Kaisareia'nın doğusundaki Arasaksa, Seresek yahut Zerezek adlarıyla da bilinmektedir. Arasaksa'nın, Morimene *strategia*'sından ziyade Kilikia *strategia*'sına ait olduğu şeklinde görüş mevcuttur¹⁴⁷. Bu yerleşimi, Perslerin kraliyet parklarının bulunduğu Kayseri'nin Bünyan ilçesindeki Akmesit'le eşleştirme şeklinde genel bir eğilim vardır¹⁴⁸.

Bir başka Morimene *strategia*'sı yerleşimi olan Venesa, günümüz Nevşehir ili Avanos ilçesi ile aynı lokasyondur¹⁴⁹. Yine Gülşehir ilçesinin güneybatısında yer alan ve eski ismi Sivasa ya da Suvasa olan modern Gökçetoprak olması da ihtimal dâhilindedir¹⁵⁰. Venesa'da Zeus (İupiter) tapınağı mevcuttu. Bu tapınağın rahibi, rütbece Kappadokia Komana'sı rahibinden sonra gelmekteydi¹⁵¹.

¹⁴⁰ Plin. **NH.** VI.3.

¹⁴¹ C. Koyuncu, 2015, s. 395.

¹⁴² F. Hild, M. Restle, 1981, s. 185; C. Koyuncu, 2015, s. 395.

¹⁴³ Ankara ili Şereflikoçhisar ilçesindeki Değirmenyolu (Parlasan) köyü.

¹⁴⁴ W. M. Ramsay, 1960, s. 317, 318.

¹⁴⁵ C. Texier, 2002, s. 6; G. M. Cohen, 1995, s. 379.

¹⁴⁶ C. Koyuncu, 2015, s. 396.

¹⁴⁷ W. M. Ramsay 1960, s. 317, 318.

¹⁴⁸ F. Hild, M. Restle, 1981, s. 147; R. J. A. Talbert, 2000, s. 986, 987.

¹⁴⁹ Strab. XII.2.6; F. Hild, M. Restle, 1981, s. 302; W. M. Ramsay, 1941, s. 219.

¹⁵⁰ E. Şar, 2004, s. 12, dn. 73.

¹⁵¹ Strab. XII.2.6; W. M. Ramsay, "Inscriptions inédites de l'Asie Mineure", **Bulletin de correspondance hellénique**, 7, 1883b, s. 323; W. M. Ramsay, 1960, s. 317, 322.

Sasima, Nazianzos'tan Tyana'ya ulaşan güzergâh üzerinde olup Nazianzos'a 25 mil uzaklıktadır¹⁵². *Mansio* Sasima olarak kayda geçen bu lokasyonun Niğde'nin kuzeyindeki Hasanköy ile aynı yer olması muhtemeldir¹⁵³. Sasima'nın Piskopos Bassius'un yönetimi zamanında piskoposluk statüsüne yükseltildiği de bilinmektedir¹⁵⁴.

Limnae, Sasima'nın 6-7 km doğusunda olup Gölcük ismini taşıyan yerleşimdir¹⁵⁵. Bir başka Morimene *strategia*'sı yerleşimi olan Soanda veya Soandos, iki ayrı yer gibi görünmektedir. Bunlardan biri Tavium-Kaisareia arasında iken¹⁵⁶ diğeri ise Laodikeia (Yozgat-Çekerek)-Kaisareia güzergâhındaki Soğanlıdere'dir. Bu noktada yerleşim, Kayseri'nin Yeşilhisar ilçesindeki Soğanlı köyü ile lokalize edilmektedir¹⁵⁷. Soanda, Parnassos ile Arkhelais'ten Kaisareia'ya ulaşan yolların kavşak noktası olması yönüyle dikkat çekmektedir¹⁵⁸.

Malakopia, Nevşehir'in Derinkuyu ilçesi ile aynı yerdir¹⁵⁹. Ozizala, Parnassos'un 16-17 mil kadar güneyine yerleştirilmektedir¹⁶⁰. Karnalis (/ Komaralis), Kayseri'nin İncesu ilçesindeki Örenşehir'e lokalizedir¹⁶¹. Matiane'nin ise, Nevşehir'deki Avcılar köyü olabileceği değerlendirilmektedir¹⁶².

Kappadokia *strategia*'larından Khammanene (Khamennesia); Zama, Gadiana, Saravena, Parnassos, Andraka, Oudata (/ Vadata), Odoga, Mokissos (Iustinianopolis) gibi yerleşimleri içine alıyordu. Khammanene, Strabon ve Ptolemaios'tan anlaşıldığı kadarıyla Galatia'nın kuzey ve kuzeybatı kısmına bitişik bir lokasyondadır. Halys Nehri de *strategia*'nın yayılım alanı sahasındaydı¹⁶³.

Khammanene *strategia*'sı yerleşimlerinden Zama; Tavium-Kaisareia güzergâhında yer almaktadır. Zama'nın, Galatia sınırına yakın konumdaki Tavium-

¹⁵² J. A. Cramer, 1832, s. 114; W. M. Ramsay, 1960, s. 317, 324; F. Hild, 1997, s. 42 Harita 2.

¹⁵³ F. Hild, 1997, s. 42 Harita 2; R. Ousterhaut, 2011, s. 148; ayrıca bkz. E. E. Schneider, 1996, s. 23'teki harita.

¹⁵⁴ J. A. Cramer, 1832, s. 114; W. M. Ramsay, 1960, s. 317, 324.

¹⁵⁵ F. Hild, 1997, s. 42 Harita 2; C. Koyuncu, 2015, s. 405.

¹⁵⁶ J. A. Cramer, 1832, s. 146; C. Texier, 2002, s. 103.

¹⁵⁷ F. Hild, M. Restle, 1981, s. 282-285; C. Texier, 2002, s. 103.

¹⁵⁸ W. M. Ramsay, 1960, s. 326.

¹⁵⁹ F. Hild, M. Restle, 1981, s. 227; C. Koyuncu, 2015, s. 401.

¹⁶⁰ W. M. Ramsay, 1960, s. 326.

¹⁶¹ C. Koyuncu, 2012, s. 398.

¹⁶² F. Hild, M. Restle, 1981, s. 231; C. Koyuncu, 2015, s. 402, 403.

¹⁶³ W. M. Ramsay, 1960, s. 327; C. Koyuncu, 2015, s. 378 vd.

Therma-Mokissos güzergâhında bir istasyon olması daha muhtemeldir¹⁶⁴. Bu durumda, Kırşehir ilindeki Cemele-Yassıhöyük ya da Kaman Höyüğü ile aynı yer olmalıdır¹⁶⁵.

Andraka (/Andrapa), Parnassos'tan 12 mil uzaklıkta Galatia-Kappadokia sınırındadır¹⁶⁶. Yine Kappadokia'nın Phrygia ile olan sınırını da tayin eden bir lokasyondadır. Andraka'nın Keleşhöyük ile aynı yer olduğu değerlendirilmektedir¹⁶⁷. Bir başka Khammanene *strategia*'sı yerleşimi Gadiana ise, Strabon'un bahsettiği Cadena olmalıdır¹⁶⁸. Gadiana'nın Ankyra'daki Galea ile aynı lokasyon olması halinde buranın Bala ilçesinin Büyükbıyık köyü ile aynı yer olduğu düşünülmektedir¹⁶⁹.

Vadata (/ Oudata), Andraka'nın güneyindeki bir yol üzerine denk düşmektedir¹⁷⁰. Ankara, Şereflikoçhisar ilçesi Üzengilik köyü ile aynı yer olmalıdır¹⁷¹. Odogra ise, IV. yüzyılda piskoposluk merkezi olan Dora olmalıdır. Buranın Nevşehir-Hacıbektaş yakınlarında bir yer olabileceği de değerlendirilmektedir¹⁷².

Parnassos, Galatia sınırı geçildikten sonraki ilk Kappadokia şehridir¹⁷³. Burası, Kaisareia'dan Ankyra'ya ulaşan güzergâh üzerinde bir istasyon niteliğinde olup¹⁷⁴ Ankara-Şereflikoçhisar havalisindeki Parlasan (Değirmenyolu) ile aynı yerdir¹⁷⁵.

Saravena'nın Kırşehir'deki Aquae Saravenae¹⁷⁶ veya Yozgat'taki Terzili Hamam (Sarıkaya ilçesi) olması muhtemeldir¹⁷⁷. Mokissos (Iustinianopolis), Aksaray'ın 27 km güneydoğusundaki Viranşehir köyü yahut Nora antik kenti ile lokalizedir. Mokissos, İmparator Iustinianus döneminde (527-565) *metropolis* olma özelliği kazanarak ismi

¹⁶⁴ J. A. Cramer, 1832, s. 124; W. M. Ramsay, 1960, s. 327, 328.

¹⁶⁵ C. Koyuncu, 2015, s. 381.

¹⁶⁶ W. M. Ramsay, 1960, s. 327, 328.

¹⁶⁷ K. Belke, M. Restle, *Tabula Imperii Byzantini 4, Galatien und Lykaonien*, Denk Wien 172, Vienna 1984, s. 126.

¹⁶⁸ W. M. Ramsay, 1960, s. 328; krş. W. M. Ramsay, 1941, s. 15.

¹⁶⁹ C. Koyuncu, 2015, s. 382.

¹⁷⁰ W. M. Ramsay, 1960, s. 328.

¹⁷¹ C. Koyuncu, 2015, s. 382.

¹⁷² W. M. Ramsay, 1960, s. 328 vd.

¹⁷³ J. A. Cramer, 1832, s. 116.

¹⁷⁴ W. M. Ramsay, 1960, s. 329 vd.

¹⁷⁵ C. Koyuncu, 2015, s. 381, 385.

¹⁷⁶ F. Hild, M. Restle, 1981, s. 143, 144; F. Hild, 1997, s. 37 Harita 1.

¹⁷⁷ W. M. Ramsay, 1883b, s. 304; W. M. Ramsay, 1960, s. 333; F. Hild, 1997, s. 37 Harita 1; C. Koyuncu, 2015, s. 381, 385.

Iustinianopolis şeklinde değişikliğe uğramıştır. İmparatorun Mokissos kalesini tahkim ettirdiği de bilinmektedir¹⁷⁸.

Saravene *strategia*'sı; Iuliopolis, Barzalo, Serastere, Lakriassos, Enteleia, Adattha, Basilica Therma, Sibora, Oltiseris, Korniaspa yerleşimlerini içine almaktadır¹⁷⁹. *Strategia*, kuzeyinden Galatia; doğusundan Laviansene; güneyinden Kilikia ve batısından Khamanene ile çevrilidir¹⁸⁰.

Saravene *strategia*'sı yerleşimlerinden Iuliopolis'in Fırat Nehri yakınlarında bir yer olabileceği düşünülmektedir. Serastere, Adıyaman'daki Pirin ile aynı lokasyona sahiptir¹⁸¹. Barzalo yahut Barsalium tahkimatlı bir kale yerleşimi olup¹⁸², Şanlıurfa'nın Bozova ilçesi Killik köyü ile aynı yerdir. Burası Peutinger Tablosu'nda, Barzalo ve Barsalum olarak geçmekte¹⁸³ ve Fırat Nehri üzerinde kolayca aşılabilen bir geçidi denetleyen askerî üs izlenimini vermektedir¹⁸⁴. Bunlarla birlikte, yerleşimin hem Saravene hem de Laviansene *strategia*'larında anılması kafa karışıklığına neden olmaktadır.

Bir başka Saravene *strategia*'sı yerleşimi olan Sibora'nın ismi, Kilise listelerinde Seberias ya da Seuarias olarak geçmektedir. Ramsay'e göre Sibora, Sebasteia'ya ulaşan askerî yol üzerinde mühim bir kale yerleşimi idi¹⁸⁵. Burası, Kayseri'nin 51 km güneydoğusunda yer alan Gümüşören kasabası ile eşleştirilmektedir¹⁸⁶; Sibora'nın Karamağara olması da ihtimal dâhilindedir¹⁸⁷.

Bir başka Saravene *strategia*'sı yerleşimi olan Korniaspa ise, Kappadokia'nın Galatia sınırı üzerinde yer almaktadır¹⁸⁸. Tavium-Sebasteia yol güzergâhındaki bu yerleşim, Yozgat'ın güney tarafına denk düşmektedir¹⁸⁹. Lakriassos, Adıyaman'ın Besni ilçesindeki Şambayat Höyüğü ile aynı lokasyondur. Adattha yahut Adata'nın, eski ismi

¹⁷⁸ Procop. **Aed.** V.4.15-18; W. M. Ramsay, 1960, s. 331; F. Hild, M. Restle, 1981, s. 238, 239; C. Koyuncu, 2015, s. 387.

¹⁷⁹ Ptol. **Geog.** V.7.11, 12; W. M. Ramsay, 1960, s. 332-334; C. Koyuncu, 2015, s. 389 vd.

¹⁸⁰ W. M. Ramsay, 1960, s. 332 vd.; R. J. A. Talbert, 2000, s. 990.

¹⁸¹ C. Koyuncu, 2015, s. 390, 391.

¹⁸² Amm. Marc. XVIII.7.10.

¹⁸³ C. Koyuncu, 2015, s. 370, 390.

¹⁸⁴ Amm. Marc. XVIII.7.10.

¹⁸⁵ W. M. Ramsay, 1960, s. 333, 336.

¹⁸⁶ C. Koyuncu, 2015, s. 393.

¹⁸⁷ F. Hild, M. Restle, 1981, s. 276; F. Hild, 1997, s. 72-75 Harita 5; R. J. A. Talbert, 2000, s. 990.

¹⁸⁸ W. M. Ramsay, 1960, s. 339.

¹⁸⁹ F. Hild, M. Restle, 1981, s. 215, 216; C. Koyuncu, 2015, s. 393.

Germanikeia olan Kahramanmaraş yakınlarında olabileceği değerlendirilmektedir¹⁹⁰. Basilica Therma, Yozgat'taki Sarıkaya ile aynı yer olup¹⁹¹ yakınında kaplıca suları bulunmaktadır¹⁹².

Kappadokia *strategia*'larından bir diğeri olan Laviansene, Kappadokia'nın doğu sınırında yer almakta olup Korne, Klaudia, Barsalium, Kaparkelis, Zizoatra, Varsapa, Evgoni, Aran, Sabus ve Metita gibi yerleşimlerden oluşmaktadır¹⁹³. Bu *strategia*, Strabon'a göre Kappadokia'nın en kuzeydoğu ucundadır. *Strategia* batısından Saravene; güney ve güneybatısından Sargarausene ve Melitene; doğusundan Armenia Minor ile çevrilidir¹⁹⁴.

Barsalium / Barzolo yerleşimi Şanlıurfa'nın Bozova ilçesi Killik köyü ile aynı lokasyondur¹⁹⁵. Burası Fırat Nehri üzerinde kolaylıkla aşılabilen bir geçidi denetleyen askerî üs durumundaydı¹⁹⁶. Ancak Saravene *strategia*'sından bahsederken de üzerinde durulduğu gibi, buranın hem Saravene hem de Laviansene *strategia*'ları içinde adının geçmesi kafa karışıklığına neden olmaktadır. Bununla birlikte Laviansene *strategia*'sının Roma askerî birliklerinin sıklıkla yararlandığı bir yer olduğunun bilinmesi¹⁹⁷, Barsalium / Barzolo yerleşiminin de askerî niteliği ile ön plana çıkması bu yerleşimi Laviansene *strategia*'sına dâhil etmeye olanak tanımaktadır. Yine Laviansene *strategia*'sında yer alan Sabus da bir kale yerleşimi görünümündedir¹⁹⁸.

Korne yerleşiminin, Malatya'nın Pütürge ilçesindeki Şiro Çayı'nın güney kıyısındaki Kerar Kale ya da Battalgazi ilçesindeki Kulukuşağı olabileceği değerlendirilmektedir¹⁹⁹. Metita'nın, Malatya-Elazığ sınırındaki Kömürhan ile aynı lokasyon olması muhtemeldir²⁰⁰. Klaudia; Klaudias, Kalouda gibi adlarla da bilinmekte olup Malatya'nın Pütürge ilçesindeki Kerar Kalesi ile özdeştir²⁰¹. Zizoatra, Malatya'nın güneyinde yer alan Doğanşehir'e yerleştirilmekte olup Sozopetra, Zapetro, Zibatro, Zubatra gibi isimlerle de bilinmektedir. Aran, Sivas ili Kangal ilçesindeki Akçakale köyü

¹⁹⁰ C. Koyuncu, 2015, s. 392.

¹⁹¹ F. Hild, M. Restle, 1981, s. 156, 157.

¹⁹² C. Texier, 2002, s. 31.

¹⁹³ J. A. Cramer, 1832, s. 125; C. Koyuncu, 2015, s. 365 vd.

¹⁹⁴ Strab. XII.2.10; XII.3.37; W. M. Ramsay, 1960, s. 334-335.

¹⁹⁵ C. Koyuncu, 2015, s. 370.

¹⁹⁶ Amm. Marc. XVIII.7.10.

¹⁹⁷ C. Koyuncu, 2015, s. 370.

¹⁹⁸ J. Bennett, 2006, s. 85.

¹⁹⁹ R. J. A. Talbert, 2000, s. 988; C. Koyuncu, 2015, s. 368.

²⁰⁰ C. Koyuncu, 2015, s. 369.

²⁰¹ F. Hild, M. Restle, 1981, s. 286; C. Koyuncu, 2015, s. 370.

ile aynı yerdir²⁰². Varsapa ya da yazıldığı şekli ile Oursapa, Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinin kuzeyindeki Küçükyapalak ile lokalizedir²⁰³. Evgoni'nin ise, Yozgat'ın Sorgun ilçesindeki Küçükköhne köyü ile aynı yer olabileceği değerlendirilmektedir²⁰⁴.

Kappadokia'nın bir başka *strategia*'sı olan Sargarausene (Sargabrasene), Ptolemaios tarafından Galatia hududunda; Plinius tarafından ise Phrygia sınırında gösterilmektedir²⁰⁵. *Strategia*'nın kuzeyinde Laviansene; doğusu ve güneyinde Melitene ve Kataonia; batısında ise Kilikia yer almaktadır²⁰⁶. Sargarausene *strategia*'sı, Ptolemaios esas alındığında Phiara, Sadagena, Gauraina, Sabalassos, Ariarathia, Maroga gibi yerleşimleri içine almaktadır. Bunlardan Phiaera, Sivas'ın kuzeybatısında yer alan Yenihan'daki Siera ya da Fiarasi ile aynı lokasyon olmalıdır²⁰⁷. Phiaera'nın, Sivas'ın Yıldızeli ilçesiyle aynı yer olması da mümkündür²⁰⁸.

Sadegana yerleşiminin Sobagena sözcüğünün yanlış okunmuş hali olabileceği düşünülmekte ve Kahramanmaraş'ın Afşin ilçesi Marabuz (Dağlıca) kasabasında bulunan Hurman Kalesi ile eşleştirilmektedir²⁰⁹. *Strategia* bünyesindeki Maraga (Maragos / Malgos) ise ²¹⁰, **Tabula Imperii Byzantini**'de Sarromaena ismiyle kayıtlıdır. Kahramanmaraş'ın Afşin ilçesindeki Dağlıca (Marabuz) beldesi ile aynı yerdir²¹¹. Böyle olması halinde Sadegana yerleşimi ile aynı lokasyon olma özelliği göstermektedir.

Gauraina, Melitene sınırında olup Sebasteia'dan Arabissos'a doğrudan ulaşan önemli bir yol güzergâhı üzerindedir²¹². Sivas'ın Gürün ilçesiyle eşleştirilmektedir²¹³.

Sabalassos'un **Antonini Itinerarium**'da adı geçen Coduzabala ile aynı lokasyonda olabileceği düşünülmektedir. Burası hem Kaisareia-Kokussos hem de Sebasteia-Kokussos güzergâhında gösterilmektedir²¹⁴. Kayseri'nin Sarız ilçesi olması muhtemeldir²¹⁵.

²⁰² Ptol. **Geog.** V.7.9, 10; C. Koyuncu, 2015, s. 370-372.

²⁰³ F. Hild, M. Restle, 1981, s. 272; C. Koyuncu, 2015, s. 372.

²⁰⁴ C. Koyuncu, 2015, s. 372.

²⁰⁵ J. G. C. Anderson, 1897, s. 22.

²⁰⁶ W. M. Ramsay, 1960, s. 341.

²⁰⁷ W. M. Ramsay, 1960, s. 341; F. Hild, M. Restle, 1981, s. 153.

²⁰⁸ R. J. A. Talbert, 2000, s. 989.

²⁰⁹ W. M. Ramsay, 1960, s. 342; F. Hild, M. Restle, 1981, s. 153; C. Koyuncu, 2015, s. 375.

²¹⁰ W. M. Ramsay, 1960, s. 342.

²¹¹ F. Hild, M. Restle, 1981, s. 153; C. Koyuncu, 2015, s. 377.

²¹² W. M. Ramsay, 1960, s. 342.

²¹³ F. Hild, M. Restle, 1981, s. 181, 182.

²¹⁴ J. G. C. Anderson, 1897, s. 27.

²¹⁵ R. J. A. Talbert, 2000, s. 987.

MÖ III veya II. yüzyılda tesis edilmiş gibi görünen Ariarathia yerleşimi; Sebasteia, Pontus Komana'sı ve Amisos bağlantı yolları arasında önemli bir güzergâh üzerindeydi²¹⁶. Burası, Kayseri'nin eski ismi Aziziye olan Pınarbaşı ilçesiyle aynı yerdir²¹⁷.

Kappadokia'daki bir başka *strategia*, On Birinci *strategia* olarak da bilinen Antiokheiane olarak görünmektedir. Kommagene Kralı IV. Antiokhos'tan adını aldığı kabul edilen bu *strategia*, Lykaonia'nın bir kısmı ile merkezi Kastabala olan ve MÖ 31 yılında Antonius'un safında savaşıırken ölen Tarkondimotus'a ait topraklardan oluşuyordu²¹⁸. MÖ 20 yılında Augustus Doğu'da iken bu *strategia*'yı oluşturan toprakların büyük kısmını Kappadokialı Arkhealos'a vermiştir²¹⁹. Ptolemaios'a göre bu *strategia*, günümüz Karaman ile güneyindeki Derbe, Olbasa, Mousbanda, Adopissos, Kanna, Ikonion, Parlais, Korna, Khasbia, Baratha gibi şehirlerden oluşmaktadır²²⁰.

Pontus Galaticus ve Pontus Polemoniacus *strategia*'ları, isimlerinden de anlaşılacağı üzere hem Galatia hem de Pontus bölgesiyle ilişkilidir. Bu bağlamda Pontus Galaticus, Phazomonitis sahasının kuzeyinde ve Galatia'nın güneybatısına doğru uzanan küçük bir bölge olup Amaseia, Sebastopolis ve Pontus Komana'sı gibi kentleri kapsamaktadır. Strabon'un zamanı itibarıyla bölge Karanitis olarak isimlendiriliyordu²²¹. Ptolemaios, Pontus Galaticus'u oluşturan yerleşimleri; Neokasiareia, Boenasa, diğer Sebastopolis, Tebenda, Amaseia, Kholoe, Etonia, Piala, Pleumamis (/ Pleumaris), Pida, Sermouga, Komana Pontica (Gümenek) olarak zikretmektedir²²². Ptolemaios'un sunduğu listede Pontus Polemoniacus'u oluşturan yerleşimler ise Gozalene (/ Gazaline), Eudiphos, Karvanis, Barbanissa (/ Sarbanissa), Saunaria, Megalula, Zela, Danati (/ Danae), Sebasteia, Mesorome, Sabalia, Megalososos olarak sıralanmaktadır²²³. Bunlardan Sebastopolis, Tokat ilinin Sulusaray ilçesiyle aynı yer olup nümismatik ipuçlarına göre *era*'sı MÖ 3 yılına tarihlenmektedir²²⁴. Lykos Vadisi'nde yer alan Neokaisareia²²⁵ ise,

²¹⁶ W. M. Ramsay, 1960, s. 343 vd.

²¹⁷ F. Hild, M. Restle, 1981, s. 151; D. H. French, "Inscriptions from Cappadocia II. Museums of Yozgat, Kırşehir, Hacıbektaş, Nevşehir, Ürgüp, Aksaray, Konya Ereğlisi, Kayseri, Sivas", *Epigraphica Anatolica*, 40, 2007, s. 90, 91.

²¹⁸ Dio Cass. XLIX. 32.3; Tac. *Ann.* II.42; W. M. Ramsay, 1941, s. 103; S. Dmitriev, 2000, s. 362.

²¹⁹ S. Dmitriev, 2000, s. 370; C. Koyuncu, 2015, s. 406 vd.

²²⁰ Ptol. *Geog.* V.6.17; C. Koyuncu, 2015, s. 408.

²²¹ R. K. Sherk, "Roman Galatia: The Governors from 25 B.C. to A. D. 114", *Aufstieg und Niedergang der römischen Welt* II.7.2, 1980, s. 960.

²²² Ptol. *Geog.* V. 6.9; ayrıca bkz. T. B. Mitford, "Inscriptiones Ponticae-Sebastopolis", *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, 87, 1991, s. 182.

²²³ Ptol. *Geog.* V.6.10; C. Koyuncu, 2015, s. 410 vd.

²²⁴ M. A. Kaya, *Anadolu'da Galatlar ve Galatya Tarihi*, Konya 2011, s. 205; krş. T. B. Mitford, 1991, s. 182.

²²⁵ Plin. *NH.* VI. 3.

Strabon'da adı geçen Kabeira ile aynı yer olmalıdır²²⁶. Kabeira, MÖ 63 yılında Pompeius tarafından kent haline getirildiğinde Diospolis ve ilerleyen süreçte Sebaste isimlerini almıştır. 64 yılında Galatia'ya bağlanan Sebaste daha sonra Neokaisareia (Niksar) adını almıştır. Adı geçen yerleşimde Men ve Selena tapınımları önemli bir yer tutmuştur²²⁷.

Pontus Galaticus *strategia*'sı içinde yer alan Komana Pontica (Tokat- Gümenek) da Kappadokia Komanası gibi önemli bir dini merkez olma yönüyle ön plana çıkmaktadır. Hititler için kutsaliyet arz eden bu yer, Roma savaş tanrıçası ile kimliklendirilen Ma kültü özdeşleşmiştir. Neticede Pontus Komanası da birçok dini merkez gibi *hieropolis* (Ἱερόπολις/ Ἱεράπολις) unvanını taşımıştır²²⁸.

I.2. Siyasi Tarihi (MS 17-284)

I.2.1. Iulius-Claudius Hanedanı Zamanı

Imperator Caesar Divi Filius Augustus Dönemi (MÖ 27-MS 14)

MÖ 31 yılındaki Actium Savaşı'ndan sonra Augustus'un, Küçük Asya'nın siyasal görünümünü biçimlendirecek birtakım düzenlemelerde bulunduğu anlaşılmaktadır. Bu düzenlemeler neticesinde Galatia kralı Amyntas ve Kappadokia kralı Arkhelaos haricindeki kralların Antonius tarafından kendilerine bırakılan yönetim sahalarını kaybettikleri görülmektedir²²⁹. Bu bağlamda MÖ 20 yılında Kilikia Trakheia (Dağlık Kilikia), Augustus tarafından II. Tigranes'i Armenia tahtına geçirmesindeki desteğinden dolayı Galatia'dan sökülerek Kappadokia kralı Arkhelaos'a verilmiştir²³⁰. Yine Armenia Minor'un da bazı kısımları, Parthia'ya karşı daha güçlü bir kalkan oluşturmak için bu tahsisata eklenmiştir²³¹.

²²⁶ Strab. XII.3.30.

²²⁷ Strab. XII.3.30, 31; A. D. Macro, "The Cities of Asia Minor under the Roman Imperium", **Aufstieg und Niedergang der römischen Welt** II.7.2, 1980, s. 667; M. A. Kaya, 2011, s. 206.

²²⁸ Strab. XII.2.3; D. R. Wilson, "Comana Pontica", içinde: R. Stilwell (ed.), **The Princeton Encyclopedia of Classical Sites**, Princeton-New Jersey 1976, s.v. Comana Pontica; T. B. Williams, **Persecution in 1 Peter, Differentiating and Contextualizing Early Christian Suffering**, Boston 2012, s. 370.

²²⁹ Dio Cass. LI.2.1; M. A. Kaya, 2011, s. 130.

²³⁰ Strab. XII.1.4; XIV.5.6; Dio Cass. LIV.9.2; M. A. Kaya, 2011, s. 136; ayrıca bkz. S. Dimitriev, 2000, s. 362; M. A. Speidel, "Early Roman Rule in Commagene", **Heer und Heerschaft im Römischen Reich der Hohen Kaiserzeit**, Stuttgart 2009a, s. 568.

²³¹ Strab. XIV.5.6; Dio Cass. LIV.9.2; F. Baz, "Galatia Eyaleti'nin Roma Devlet Teşkilatı İçerisindeki Yönetimine İlişkin Gözlemler", **AÜDTCF Tarih Bölümü Tarihte Ankara Uluslararası Sempozyumu Bildiriler 25-26 Ekim 2011**, II, Ankara 2012a, s. 581.

İmparator Augustus'un Doğu politikasının, egemenliğinin başından itibaren Parthialılarla ilişkilerde²³² pragmatist bir tutumla bölgedeki Roma pozisyonunu güçlendirme üzerine şekillendiği anlaşılmaktadır. Augustus, bunu doğrudan bir çatışma yerine Armenia tahtına Roma yanlısı vassal krallar yerleştirmek suretiyle gerçekleştirmeye çalışmıştır²³³. Armenia kralı Artaksias'ın ölümü ve Armenia aristokrasisinin kendi içindeki hizip mücadelesi, Augustus'un desteklediği III. Tigranes'in Armenia tahtına geçmesini de kolaylaştırmıştır²³⁴. Bu noktada, MÖ 20 yılında Tiberius'un Armenia'ya girdiği, Artakses'in öldürülmesiyle, Tigranes'e taç giydirdiği bilinmektedir²³⁵. Sherk'e göre MÖ 16 yılından sonraki süreçte büyük askerî hareketlilik yaşanırken Doğu'nun kısmen sakin kalması, bu gelişmeler sayesinde olmuştur²³⁶. IV. Tigranes'in MÖ 6 yılında Armenia tahtına; V. Phraetes'in ise, yine aynı yıl Parthia tahtına çıkmasıyla bu sükûnet ortamının bozulduğu anlaşılmaktadır. MÖ 1 ya da MS 2 yılında Augustus'un torunu Gaius Caesar ile Parthia kralı V. Phraates'in, ihtilafın çözümü için Fırat Nehri üzerindeki bir adada görüştükleri bilinmektedir²³⁷. Bu görüşmede Fırat Nehri her iki siyasi teşekkül arasında doğal sınır olarak tayin edilmiş²³⁸ ve Romalılar, Armenia kralını tayin etme hakkını da elde etmişlerdir²³⁹.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Augustus döneminde Roma-Parthia ilişkilerinin kısmen barış içinde geçtiği söylenebilir. Söz konusu dönemde, henüz Roma

²³²Romalılar ile Parthialılar arasındaki ilk temas, MÖ 96 yılında Fırat Nehri kıyısında Sulla başkanlığındaki bir heyetle görüşme neticesinde gerçekleşmiştir. Bu bağlamda Kappadokia kralı Ariobarzanes'i tahta geçirmek üzere Küçük Asya'da bulunan Roma'nın Kilikia eyalet valisi Sulla harekete geçmiştir. O, Parthia kralı Arsakes'in elçisi Oroarzanes (/ Orabazus) ile bir araya gelmiş ve Parthialıların, Fırat Nehri'nin batısına geçmemesi konusunda sözlü olarak anlaşma yapılmıştır. Bir sonraki Roma-Parthia teması ise, MÖ 69/68 yılında gerçekleşmiştir. Bu görüşmede VI. Mithridates'e karşı savaşı yürüten Romalı *proconsul* Lucullus'un Fırat Nehri'ni Romalılar ile Parthialılar arasında sınır tanımasıyla Sulla ile Oroarzanes arasındaki sözlü taahhüt meşrulaşmıştır. Lucullus'un halefi Pompeius, Armenia'yı ele geçirip ülkenin yönetimini Roma'ya bağımlı bir krala bıraktığı vakit, Parthia-Roma çatışmasının da temeli atılmıştır. Plut. **Vit.** Sull. 5.3,4; T. Kaçar, "Anadolu'da Sasaniler ve Romalılar M.S. 226-363: Emperyal İdeoloji ve Kriz", **Tarih Dergisi**, 47, (2008), 2009, s. 6; Murat Arslan, 2007, s. 469; M. A. Kaya, 2011, s. 147; A. S. Barret, E. Fantham, J. C. Yardley, **The Emperor Nero, A Guide to the Ancient Source**, Princeton 2016, s. 79.

²³³ T. B. Mitford, 1980, s. 1173; A. S. Barret, E. Fantham, J. C. Yardley 2016, s. 79.

²³⁴ E. Dabrowa, "Roman Policy in Transcaucasis from Pompey to Domitian", içinde: D. H. French, C. S. Lightfoot (edd.), **The Eastern Frontier of the Roman Empire Proceedings of a Colloquium held at Ankara in September 1988**, BAR 553 (i), 1989, s. 68.

²³⁵ E. J. Bickerman, **Chronology of the Ancient World**, London 1968, s. 231.

²³⁶ R. K. Sherk, 1980, s. 968.

²³⁷ Vell. Pat. II. 101.1-3; B. Campbell, "Roma Dünyasında Diplomasi (Yaklaşık M.Ö. 500-M.S. 235)", Çev. R. Özman, **Tarihçi Okulu**, 14, 2013a, s. 218.

²³⁸ Strab. XVI.1.28; Vell. Pat. II. 101.1-3; Plut. **Vit. Pomp.** 33.6; R. K. Sherk, 1980, s. 980; M. A. Kaya, 2011, s. 147

²³⁹ Suet. **Tib.**9; T. B. Mitford, 1980, s. 1173; B. Campbell, 2013a, s. 208.

eyaletine dönüşmemiş Kappadokia'nın ve aynı zamanda Fırat Nehri sınır hattının güvenliğinin, Syria eyalet valisinin sorumluluğuna terk edildiği de anlaşılmaktadır²⁴⁰.

Tiberius Caesar Augustus Dönemi (14-37)

İmparator Augustus'un ölümünden sonra Kappadokia kralı Arkhelaos, Kommagene kralı III. Antiokhos ve Kilikia Pedias'ın (Ovalık Kilikia) yöneticisi Philetairos'un ölümleri gibi Küçük Asya'da Roma müdahalesini zorunlu kılacak hadiselerin yaşandığı görülmektedir²⁴¹. Suetonius, İmparator Tiberius'un birkaç yıl boyunca Hispania ve Syria'ya yöneticiler atamadığını, Parthialıların, Armenia'ya; Dacialıların, Sarmatların, Moesia'ya; Germanialıların Gallia'ya saldırılarına göz yumduğunu ileri sürmektedir²⁴². Dio Cassius da, Parthialı Artabanos'un Artaksias ölünce Armenia'yı kendi oğlu Arsakes'e verdiğini, Tiberius'un olaya kayıtsız kalmasından cesaret alarak Kappadokia'ya saldırdığını nakletmektedir²⁴³. Antik Çağ yazarlarının bu ithamlarına karşı, Tiberius'un 17/18 yılında Doğu'yu düzenlemek üzere Germanicus'u bölgeye gönderdiği bilinmektedir²⁴⁴.

Germanicus'un Doğu'ya gönderilmesinin Kommagene kralı Antiokhos ile Kilikia kralı II. Philopator'un ölümünden sonra bölgede yaşanan gelişmelerle yakından ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Yine Parthialıların Armenia üzerindeki tasarıları, Syria ve Iudaea'da ağır vergi yükünün halkı isyan noktasına getirmesi gibi zorlayıcı nedenlerin olduğu görülmektedir²⁴⁵. Neticede 17 yılında *senatus*, Germanicus'u *maius imperium* yetkisiyle donatarak Doğu'ya göndermiştir²⁴⁶. Germanicus'un bu üstün yetkisi

²⁴⁰Fırat Nehri çevresinde, ilk dönemlerde önemli sayılabilecek askerî birlik konuşlandırılması olmamıştır. Hattın güvenliğininin sağlanmasında Armenia, Osroene, Kommagene, Edessa gibi krallıkların desteği alınmıştır. I. yüzyılın sonlarına doğru ise, Fırat Nehri'nin önemli geçit noktaları olan Melitene, Samosata, Zeugma gibi stratejik mevkilerde lejyonlar konuşlandırılmaya başlanmıştır. S. Mitchell, **Anatolia Land, Men, And Gods in Asia Minor, I, The Celts and the Impact of Roman Rule**, Oxford 1993, s. 119; E. Yıldırım, "Roma İmparatorluğu'nun Doğu Sınırını Korumak İçin Fırat Nehri Boyunca Kurulan Lejyonlar", **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 13/4, 2013, s. 171 vd.

²⁴¹ M. A. Kaya, 2011, s. 150.

²⁴² Suet. **Tib.** III.41.

²⁴³ Dio Cass. LVIII.26.1-4.

²⁴⁴ E. Koestermann, "Die Mission des Germanicus im Orient", **Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte**, 7/3, 1958, s. 335; G. R. Stumpf, **Numismatische Studien zur Chronologie der römischen Statthalter in Kleinasien (122 v. Chr.-163 n. Chr.)**, Saarbrücken 1991, s. 124.

²⁴⁵ Tac. **Ann.** II.42; G. Downey, **A History of Antioch in Syria, from Seleucus to the Arab Conquest**, Princeton 1961, s. 186, 187; J. Bennett, 2006, s. 79; O. Akşit, **Roma İmparatorluk Tarihi (M.Ö. 27-M.S. 395)**, İstanbul 1985, s. 71; C. Koyuncu, 2015, s. 154.

²⁴⁶ Tac. **Ann.** II.43; II. 56; III.12.1; R. K. Sherk, 1980, s. 983; *imperium maius*'un kullanımı için bkz. D. Potter, "Palmyra and Rome: Odaenathus, Titulature and the Use of the Imperium Maius", **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 113, 1996, s. 274.

Kappadokia, Kommagene ve Kilikia'daki meselelere müdahil olabilmesini de kapsamış olmalıdır.

Germanicus'un Doğu'daki düzenlemeleri neticesinde, 18 yılında Kommagene ilk defa Q. Servaeus isimli bir *propraetor*'un sorumluluğuna bırakılmıştır²⁴⁷. Kappadokia'nın son kralı Arkhelaos'un 17 yılında nedeni açık olmayan ölümünün ardından²⁴⁸ Tiberius ve *senatus* buranın Roma eyaleti olması yönünde karar almış ve kralliyet toprakları üzerinde Kappadokia Eyaleti ihdas edilmiştir²⁴⁹. Eyalet olduktan sonra başlangıçta herhangi bir garnizona sahip olmayan Kappadokia, *ordo equester* mensubu ve basitçe *procurator* unvanlı bir valinin sorumluluğuna bırakılmıştır²⁵⁰. Kappadokia Eyaleti, *ordo equester* mensubu bir *procurator Augusti* ²⁵¹ tarafından yönetilme pratiğini 70 yıllarına kadar korumuştur²⁵². Eyaletin ilk valisi ise, Quintius Veranius olmuştur²⁵³.

Kappadokia'nın, Roma eyaleti olarak ilhakının nedenlerine dair birçok varsayım mevcuttur. Bu bağlamda son kral Arkhelaos, Augustus dönemine denk düşen MÖ 28 tarihinde halkı tarafından itham edildiğinde Tiberius'a avukatlığını üstlenmesi için adeta yalvarmış ve Tiberius da onu kurtarmıştır²⁵⁴. İlerleyen süreçte, Arkhelaos'un İmparator

²⁴⁷ Tac. *Ann.* II.56; Dio Cass. LVII.17; E. Koestermann, 1958, s. 342; M. A. Speidel, 2009a, s. 576, dn. 69 vd.

²⁴⁸ Suetonius, Tiberius'un cezbedici sözlerle yanına çağırdığı bazı kralları bir daha geri yollamadığını ifade etmektedir. Bu bağlamda Germanialı Marobodus, Thrakialı Rhaskuporis ve Kappadokia kralı Arkhelaos'un isimlerini zikretmektedir. Suet. *Tib.*37; Dio Cassius ise Arkhelaos'un, Tiberius tarafından Roma'ya davet edildiğindeki durumunu anlatırken onun sadece yaşlılıktan değil; ayaklarındaki şiddetli ağrıdan da muzdarip olduğunu ve akıl sağlığının da –birinci mahkemede numaradan böyleymiş gibi görünmüştü- yerinde olmadığı şeklinde bir kanı oluştuğunu kaydetmektedir. Kralın akıl sağlığının yerinde olmadığına kanaat getirilmesi halinde Kappadokia'nın, Augustus zamanındaki ilk yargılama esnasında geçici bir süre kral vasisi (*ἐπίτροπος* = *procurator*) tarafından yönetilmiş olması muhtemeldir. Dio Cass. LVII.17.4-5; ayrıca bkz. Suet. *Aug.* 48; Tac. *Ann.* II. 42; R. D. Sullivan, "The Dynasty of Cappadocia", *Aufstieg und Niedergang der römischen Welt* II.7.2, 1980, s. 1159; F. E. Romer, "A Case of Client-Kingship", *The American Journal of Philology*, 106/1, 1985, s. 79, 88 vd.

²⁴⁹ Strab. XII.1.4; Suet. *Tib.* 37; Eutr. VII.11; Tac. *Ann.* II.42; F. Millar, "Emperors, Frontiers and Foreign Relations, 31 B.C. to A.D. 378", *Britannia*, 13, 1982, s. 4; M. A. Kaya, "Anadolu'da Roma Eyaletleri Sınırları ve Roma Yönetimi", *Tarih Araştırmaları Dergisi*, XXIV/38, 2005a, s. 20.

²⁵⁰ Dio Cass. LVII.17.7; F. Cumont, "The Frontier Provinces of the East", *The Cambridge Ancient History*, XI, 1936, s. 608; T. B. Mitford, 1980, s. 1173, 1174; O. Akşit, 1985, s. 71.

²⁵¹ *Procurator Augusti*, imparator tarafından şahsının idari fonksiyonlarının temsilcisi olarak atanan, mali ve bazı zamanlar askerî sorumluluklar da üstlenen görevliydi. A. Berger, *Encyclopedic Dictionary of Roman Law*, Philadelphia 1991, s. 654.

²⁵² W. M. Calder, "Colonia Caesaria in Antiocheia", *The Journal of Roman Studies*, 2, 1912, s. 100; W. M. Ramsay, "Roman Garrisons and Soldiers in Asia Minor, Part II, *The Journal of Roman Studies*, 19, 1929, s. 159.

²⁵³ Tac. *Ann.* II.56; O. Tekin, 2000, s. 216.

²⁵⁴ Kral Arkhelaos'un, Augustus döneminde ilk mahkemesine ve Tiberius döneminde ise, ikinci mahkemesine çıktığı şeklinde izlenim mevcuttur. Augustus huzurunda gerçekleşen ilk mahkeme için MÖ 27-23 veya MÖ 26-25 yılları önerilmektedir. Tiberius huzurundaki mahkeme oturumu ise, MÖ 19 veya 16'da ya da daha muhtemel olarak MÖ 18 yılında gerçekleşmiştir. Arkhelaos'un ilk mahkemesinden MÖ 25 yılı civarında beraat ederek tahtını yeniden elde ettiği anlaşılmaktadır. Bunun için bkz. Suet. *Tib.* 8; Dio Cass. LVII. 17. 3-6; B. Levick, "The Beginning of Tiberius' Career", *Classical Quarterly*, 21/2, 1971, s. 478; G. W. Bowersock, *Augustus and the Greek World*, Oxford 1965, s. 22, 54, 158 vd; R. D. Sullivan, 1980, s.

Augustus'un torunu Gaius Caesar'a saygı gösterirken Rhodos'ta bulunan Tiberius'u ziyaret etmeyerek ona saygısızlıkta bulunması, Tiberius ile arasının açılmasına neden olmuştur. Lucius ve Gaius'un ani ölümleriyle de Augustus'un üvey oğlu Tiberius, taht için tek varis haline gelmiştir. Neticede tahta geçen Tiberius, Arkhelaos'u isyana yeltendiği gerekçesiyle²⁵⁵ ve muhtemelen de “*maiestas*” suçlamasıyla Roma'ya çağırarak²⁵⁶ *senatus* önünde kendini savunmasını istemiştir²⁵⁷. Arkhelaos'un bu yargılamalar esnasında 17 yılında hayatını kaybettiği varsayılmaktadır. Ardından Tiberius, resmî olarak *senatus*'tan Kappadokia'nın Roma eyaleti olarak ilhakı için talepte bulunmuştur²⁵⁸.

İlhakın bir başka nedeni, Tiberius'un Armenia üzerinde daha etkin bir şekilde hak iddiasında bulunma arzusu olarak gösterilmektedir²⁵⁹. Yine bir başka varsayım, Tiberius'un Kappadokia'yı ekonomik potansiyelinden ötürü askerî ödemeleri finanse etmek için imparatorluğa dâhil etmek istediği şeklindedir²⁶⁰. Bütün bunlardan başka ilhak için akla yatkın belki de en önemli sebep, Kral Arkhelaos'un egemenlik sahasının Kilikia Trakheia, Pontus, Armenia Minor ve Armenia Maior'u içine alan oldukça geniş bir sahayı kapsamasıydı. Akdeniz'den Karadeniz'e kadar yayılım alanı gösteren bu güç, Romalılar tarafından Küçük Asya'daki egemenlikleri için bir tehdit unsuru olarak algılanmış olmalıdır²⁶¹. Yine buna paralel olarak, Kappadokia kralı Arkhelaos'un Iudaea kökenli torunu V. Tigranes'i Armenia kralı olarak tahta yerleştirmesi halinde bir imparatorluk tesis etmesi de mümkündür²⁶². Bu noktada İmparator Tiberius, Doğu'da yükselen bu gücü frenlemek için kralı ortadan kaldırmanın yollarını aramış olmalıdır.

Germanicus'un Doğu'da bulunması, Parthia'nın Armenia temelli sıkıntı yaratmasını önlemiş ve Armenia bölgesinin nispeten sakin kalmasını sağlamış gibi görünmektedir. Bununla birlikte 34 yılına gelindiğinde, Parthialı Artabanus'un III. Artaxias'ın ölümü üzerine büyük oğlunu Armenia kralı ilan ettiği anlaşılmaktadır²⁶³. 35-

1154, 1159; F. E. Romer, 1985, s. 75, 79; C. Koyuncu, “Kappadokia'nın Son Kralı Arkhelaos (M.Ö. 36-M.S. 17)”, *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, 146, 2014, s. 45; M. Demir, 2012, s. 337, 338.

²⁵⁵ Dio Cass. LVII.17.4; Tac. *Ann.* II. 42

²⁵⁶ Tac. *Ann.* II. 42; Suet. *Tib.* 37; Eutr. VII. 11; Dio Cass. LVII. 17.3 vd.; R. D. Sullivan, 1980, s. 75; C. Koyuncu, 2014, s. 43.

²⁵⁷ Tac. *Ann.* II.42; Dio Cass. LVII.17.3-4.

²⁵⁸ Kappadokia'nın ilhakının, I. Arkhelaos'un ölümünden daha önceki bir tarihte kararlaştırılmış olması da mümkündür. Tac. *Ann.* II.42, 56; J. Bennett, 2006, s. 78, 79.

²⁵⁹ F. Cumont, 1936, s. 608.

²⁶⁰ T. E. J. Wiedemann “Tiberius to Nero”, *The Cambridge Ancient History*, X, 2006, s. 210.

²⁶¹ C. Koyuncu, 2014, s. 43.

²⁶² M. Demir, 2012, s. 352, 353.

²⁶³ Tac. *Ann.* VI.31, 32; E. Dabrowa, 1989, s. 69; J. Bennett, 2006, s. 79, 81.

36 yıllarında sürdürülen savaşın ardından²⁶⁴ 37 yılında Tiberius'un talimatıyla Lucius Vitellius ve Parthialı III. Artabanus'un, Fırat Nehri üzerinde bir araya geldiği ve iki imparatorluk arasında dostluk tesis edildiği bilinmektedir²⁶⁵.

Tiberius döneminde Doğu'da meydana gelen diğer gelişmelere bakıldığında Mazaka şehrinin isminin Caesarea (Kaisareia) olarak değiştirildiği görülmektedir²⁶⁶. Yine bu dönemde Kaisareia'daki darphanenin önem kazanarak Roma sikkeleri darbının başladığı da anlaşılmaktadır²⁶⁷.

Gaius Caesar Augustus Germanicus Dönemi (37-41)

Resmî adı, Gaius Caesar Augustus Germanicus olan Caligula'nın tahta geçmesiyle Parthia ile iyi ilişkilerin kurulduğu gibi bir izlenim mevcuttur. Suetonius'un ifadesi doğru olarak kabul edildiğinde, Tiberius'la dostluk kuramayan Parthia kralı Artabanus, Caligula ile dostane ilişkiler geliştirmeyi arzulamıştır²⁶⁸. İki siyasi teşekkül arasındaki iyi ilişkiler, Roma'yı Doğu'ya yönelik önemli bir askerî harekâtta alıkoymuştur. Bu durum, Kappadokia eyalet sahasının da askerî açıdan nispeten sakin kalmasını sağlamıştır²⁶⁹.

Bu anlatılanlardan başka, İmparator Caligula'nın Armenia Minor tahtına Thrakialı Kotys'ü, Kappadokia'nın kuzeyine ise Pontus kralı olarak II. Polemo'yu yerleştirdiği görülmektedir. Yine imparatorun Kommagene'yi meşru yöneticisi IV. Antiokhos'a iade ettiği de anlaşılmaktadır²⁷⁰. Bu noktada Caligula'nın sınır eyaletlerini, bu eyaletlerin önceki yöneticilere teslim etmesi, selefi Tiberius'un ilhak politikasını ters yüz ettiği şeklinde yorumlanmaktadır²⁷¹.

İlerleyen süreçte 39 yılına gelindiğinde, Mauretania kralı Polemos'un tutuklanması ve öldürülmesinin ardından Roma-Parthia ilişkileri bozulmuştur. Parthialıların iç savaşla meşgul olduğu esnada, Armenia Maior yöneticisi Mithridates'in tutuklanması emrinin verildiği, Armenia Minor'da Kotys'ün; Kommagene'de IV. Antiokhos'un tahtlarından azledildikleri anlaşılmaktadır. Bu gelişmeler, Caligula'nın

²⁶⁴ E. Dabrowa, 1989, s. 69.

²⁶⁵ T. B. Mitford, 1980, s. 1173, 1174; R. K. Sherk, 1980, s. 981; E. Dabrowa, 1989, s. 68.

²⁶⁶ Sozom. *Hist. Eccl.* V.4; Eutropius zamanında bu isimle anılması için bkz. Eutr. VII. 11.

²⁶⁷ E. A. Sydenham, *The Coinage of Caesarea in Cappadocia*, London 1933, s. 2, 3.

²⁶⁸ Suet. *Calig.* 14.

²⁶⁹ C. Koyuncu, 2015, s. 161.

²⁷⁰ Suet. *Calig.* 1;16; J. Bennett, 2006, s. 81.

²⁷¹ T. B. Mitford, 1980, s. 1174.

Armenia Minor'u doğrudan kontrol altına alma amacı taşıdığı şeklinde yorumlanmaktadır²⁷². Yine bu dönemde, Kaisareia'da tarihsiz gümüş *didrahm*iler ile 37-38 yıllarına tarihlenen *drahm*ilerin darp edilmiş olması Doğu'daki askerî hareketlilikle ilişkilendirilebilir.

Tiberius Claudius Caesar Augustus Germanicus Dönemi (41-54)

41 yılında imparatorluk tahtına geçen Claudius'un eyalet politikasının, Küçük Asya'nın doğusunda *colonia*'ların tesisi; batısında ise eski polis tarzı kent yerleşimlerinin korunması ve teşvik edilmesi üzerine şekillendiği görülmektedir²⁷³. Bu noktada Claudius, *colonia* statüsünü Kappadokia'nın son kralı tarafından ihdas edilen Arkhelais (Aksaray) kentine de bahşetmiştir²⁷⁴.

Claudius zamanında Doğu'daki diğer gelişmelere bakıldığında, selef imparator Caligula'nın bazı düzenlemelerinin yürürlükten kaldırıldığı anlaşılmaktadır. IV. Antiokhos'un yeniden Kommagene tahtına iade edilmesi bu bağlamda ele alınabilir²⁷⁵. Kappadokia Eyaleti bu dönemde de Roma'nın Armenia'daki çıkarlarının korunması noktasında rol oynamayı sürdürmüştür²⁷⁶. İmparator Claudius, selefi Caligula'nın Roma'da hapiste tuttuğu Armenia yöneticisi Mithridates'i serbest bırakarak onun Armenia üzerindeki haklarını da onaylamıştır²⁷⁷. Buna ek olarak Mithridates'in tahtını sağlamlaştırabilmesi için Gornae'da bir Roma garnizonu da bırakmıştır²⁷⁸.

51 yılına gelindiğinde Mithridates'in ölümü ve Gornae'nın Parthialılarca kuşatılması gibi gelişmeler yaşanmıştır. Bu noktada, Parthialı I. Vologaeses'e karşı Syria valisi Ummidius Quadratus'un ve Kappadokia eyalet valisi Iulius Paelignus'un eş zamanlı olarak harekete geçtiği anlaşılmaktadır. Neticede Iulius Paelignus, birkaç birliğiyle Armenia'ya girmiş, Syria valisi Ummidius Quadratus ise pasif kalmıştır. İlerleyen süreçte Iulius Paelignus'un saf değiştirerek Parthia adayı Radamistus'un Armenia kralı olarak tanınmasını sağladığı görülmektedir²⁷⁹. Ummidius Quadratus'un bu

²⁷² J. Bennet, 2006, s. 81 vd. ayrıca bkz. Dio. Cass. LX.8.1-3.

²⁷³ B. İplikçioğlu, **Hellen ve Roma Tarihinin Ana Hatları**, İstanbul 2007, s. 107.

²⁷⁴ R. J. A. Talbert, **Atlas of Classical History**, London 1985, s. 127; C. Koyuncu, 2015, s. 168.

²⁷⁵ R. Syme, "Pamphylia from Augustus to Vespasian", içinde: E. Badian (ed.), R. Syme, **Roman Papers I**, Oxford 1979a, s. 42 vd.

²⁷⁶ C. Koyuncu, 2015, s. 164; A. S. Barret, E. Fantham, J. C. Yardley 2016, s. 80; ayrıca bkz. Tac. **Ann.** XII.49.

²⁷⁷ Tac. **Ann.** XI.8-9; E. Dabrowa, 1989, s. 69; J. Bennett, 2006, s. 82.

²⁷⁸ D. Braund, **Georgia in Antiquity, A History of Colchis and Transcaucasian Iberia 550 BC-AD 562**, Oxford 1999, s. 222.

²⁷⁹ Tac. **Ann.** XII.49.

gelişme üzerine Helvidius Priscus'u bir lejyonla bölgeye sevk ettiği bilinmektedir. Bununla birlikte I. Vologaeses'in Armenia'ya doğru hareket ettiği istihbaratının alınması ve olası bir Roma-Parthia çatışmasına sebebiyet verebileceği düşüncesiyle Priscus'a geri çekilmesi talimatı verilmiştir. Armenia boyunca ilerleyen Parthia kralı, Artaksata'yı ele geçirmiş; ancak ağır kış şartları onu geri çekilmeye zorlamıştır. Böylece Radamistus'un yeniden tahta geçmesi de mümkün olmuştur; Radamistus'un 52 yılında halk isyanı ile İberia'ya dönmesiyle Armenia yeniden kralsız kalmıştır²⁸⁰. 54 yılı güzünde, Parthialıların Armenia'da görünmesi ve Romalıların buna savaşıla karşılık vermesiyle bölgedeki huzursuzluk daha da artmıştır²⁸¹.

İmparator Cladius'un, Kappadokia Eyaleti tarihi açısından önemi ise, Fırat Nehri sınır hattında istihkâm kuran ilk yönetici olarak zikredilmesidir. Bununla birlikte söz konusu hat üzerinde esas sınır hattının kurulması İmparator Nero ile ilişkilendirilmektedir²⁸².

Nero Claudius Caesar Augustus Germanicus Dönemi (54-68)

Nero dönemi, Doğu'da büyük askerî hareketliliğin yaşandığı bir evre olarak dikkat çekmektedir. Bu hareketliliğin Syria'daki Yahudi ayaklanması²⁸³ ve Kappadokia sınırında Parthia tehlikesi gibi nedenlerden kaynaklandığı söylenebilir. Nero'nun imparatorluğu öncesinde bölge, I. Vologaeses'in Armenia'yı ele geçirmesi ve kardeşi Tiridates'i tahta yerleştirmesi gibi olaylara tanık olmuştu. Nero dönemine gelindiğinde ise, Doğu'daki askerî gücü takviye etme ve askerî birlikleri Armenia'ya daha yakın lokasyonlarda konuşlandırma stratejilerinin izlendiği anlaşılmaktadır²⁸⁴. Bu noktada Armenia işlerini düzene koymak için, Syria eyalet valisine savaş için gerekli hazırlıkları yapması talimatı verilmiştir. Neticede Syria garnizonunun büyük bir kısmının Armenia sınırındaki göreviyle bağlantılı olarak Kappadokia'da pozisyon aldığı ve Fırat Nehri

²⁸⁰ D. Magie, 1950, s. 551, 553; T. B. Mitford, 1980, s. 1175; R. K. Sherk, 1980, s. 982; O. Akşit, 1985, s. 94; E. Dabrowa, 1989, s. 70; ayrıca bkz. Tac. *Ann.* XI.8-10.

²⁸¹ E. Dabrowa, 1989, s. 70.

²⁸² Strab. XVI.1.28; C. R. Whitakers, "Frontiers", *The Cambridge Ancient History*, XI, 2000, s. 308; ayrıca bkz. J. Bennett, 2006, s. 77.

²⁸³ İmparator Nero döneminde Syria Eyaleti başkenti Antiokheia'daki Yahudi isyanlarının sebepleri ve gelişimi için bkz. G. Downey, 1961, s. 186-198, 199.

²⁸⁴ Tac. *Ann.* XIII.7; F. Cumont, "L'annexion du pont Pólemoniaque et de la Petite Arménie", içinde: W. H. Buckler, W. M. Calder (edd.), *Anatolian Studies Presented to Sir William Mitchell Ramsay*, Manchester 1923, s. 109; D. Magie, 1950, s. 552; R. K. Sherk, 1980, s. 982; A. S. Barret, E. Fantham, J. C. Yardley 2016, s. 83.

üzerinde uygun geçit yerlerinde köprüler hazırlandığı bilinmektedir²⁸⁵. Yine Nero döneminde Kaisareia darphanesinde darp edilen gümüş sikke ve *tetradrahmi* miktarındaki artış, Parthia ve Armenia seferleriyle ilişkilendirilmektedir²⁸⁶. Sefer için bir başka hazırlık, Iudaea yöneticisi Marcus Agrippa ve Kommageneli IV. Antiokhos'a kendi kraliyet ordularını hazırlamaları yönünde talimat verilmesi olmuştur²⁸⁷. Savaşın yürütülme sorumluluğu ise, tecrübeli bir komutan olarak Cn. Domitius Corbulo'nun omuzlarına yüklenmiştir²⁸⁸.

Doğu'daki sorunu çözmek üzere seçilen Corbulo, bu göreve muhtemelen 54 yılı sonunda atanmıştır²⁸⁹. Tacitus'un bir pasajında geçen "*Domitium Corbulonem, retinandae Armeniae praeoposuerat*" ifadesi, Corbulo'nun Armenia'yı yeniden ele geçirmek için görevlendirildiğine işaret etmektedir. Corbulo savaşın kumandanı olarak seçildiği esnada, Doğuda hizmet eden Ummidius Quadratus Syria valisi sıfatını korumuştur²⁹⁰.

Armenia'da Roma kontrolünü yeniden sağlamak üzere bölgeye ulaşan Cn. Domitius Corbulo'nun Kilikia'daki Aegeae'da, Syria valisi Ummidius Quadratus ile bulunduğu şeklinde edebi kayıt mevcuttur²⁹¹. Her iki Roma görevlisi arasında, ilgili valiler başlığı altında daha detaylı ele alınacağı üzere lejyon taksimatı yapılmıştır²⁹². Bu esnada bazı lejyonları zayıf bulan Corbulo'nun, ordusunu Kappadokia ve Galatia eyalet sahalarından asker kaydederek takviye ettiği bilinmektedir²⁹³.

Cn. Domitius Corbulo'nun atanmasıyla Kappadokia, bir ordugâh eyaletine dönüşmüştür²⁹⁴. Bu evrede dikkat çeken önemli başka bir gelişme, Corbulo'nun Parthia ve Armenia'ya karşı büyük savaşı sürdürebilmesi için Kappadokia ve Galatia'nın ilk kez birleştirilmesi olarak görülmektedir²⁹⁵. Söz konusu birleştirme, muhtemelen 54 yılında

²⁸⁵ A. S. Barret, E. Fantham, J. C. Yardley 2016, s. 83; söz konusu havalideki köprüler için bkz. R. J. A. Talbert, 2000, s. 991.

²⁸⁶ N. Baydur, 1970, s. 114; krş. C. H. V. Sutherland, R. A. G. Carson, **The Roman Imperial Coinage, from 31 BC to AD 69**, I, London 1984, s. 7.

²⁸⁷ Tac. **Ann.** XIII.8; J. Bennett, 2006, s. 83; A. S. Barret, E. Fantham, J. C. Yardley 2016, s. 83.

²⁸⁸ D. Magie, 1950, s. 554.

²⁸⁹ E. T. Salmon, **A History of the Roman World 30 BC to AD 138**, London 1972, s. 193.

²⁹⁰ Tac. **Ann.** XIII. 8; R. K. Sherk, 1980, s. 982.

²⁹¹ Tac. **Ann.** XIII.8.

²⁹² Tac. **Ann.** XIII.8, 35, 38, 40; C. Koyuncu, 2015, s. 169.

²⁹³ Tac. **Ann.** XIII.7; M. Hammond, "Corbulo and Nero's Eastern Policy", **Harvard Studies in Classical Philology**, 45, 1934, s. 81, 88.

²⁹⁴ D. Magie, 1950, s. 554.

²⁹⁵ R. K. Sherk, 1980, s. 1044 vd.; S. Mitchell, 1993, s. 63.

gerçekleşmiştir²⁹⁶. Birleşik eyaleti yönetecek olan kişi ise, daha önce bahsedildiği üzere *consularis* seviyeden ve askerî yeteneğini İmparator Claudius döneminde Germania'da kanıtlamış olan Cn. Domitius Corbulo olmuştur²⁹⁷. Corbulo'nun Doğu'da geniş yetkiyle görevlendirildiği esnada birleşik eyalette iki lejyonun bulunuyor olması, Kappadokia-Galatia birleşik eyaletinin *consularis* seviyeden imparator eyaleti statüsüne yükseltildiğine işaret etmektedir.

Cn. Domitius Corbulo'nun görevlendirildiği 54/55 yılından 58 yılına kadar olan evrede Roma ve Parthia arasında önemli bir çatışmanın meydana gelmediği izlenimi mevcuttur. Bununla birlikte Nero ve danışmanlarının sonuca götüren askerî harekâta kararlı oldukları anlaşılmaktadır²⁹⁸. Corbulo da birtakım diplomasi faaliyetlerinin yürütüldüğü bu evreyi, ordusundaki ve bölgedeki altyapı eksikliklerini tamamlamakla değerlendirmiştir²⁹⁹. 57 yılında bir dizi askerî istihkâm inşasının, Trapezus'tan Erzincan'a ve oradan Armenia'ya ulaşan ikmal hattının güvenliği için tasarlanması bu kabildendir³⁰⁰. 58 yılı yazına gelindiğinde Corbulo'nun askerî harekâtı başlattığı görülmektedir. Çetin bir coğrafyayı aştığı anlaşılan Corbulo ilk önce Armenia başkenti Artaksatayı kuşatmış ve ele geçirmiştir³⁰¹. O, 59/60 yılında Armenia'nın ikinci başkenti Tigranocerta'yı kuşatarak Tiridates'ten boşalan Armenia tahtına, Kappadokia'nın eski kralı Arkhelaos'un torunu IV. Tigranes'i yerleştirmiştir³⁰². Neticede 60 yılında, Armenia'da Roma hâkimiyeti yeniden tesis edilmiştir³⁰³. Aynı yıl Syria eyalet valisi Ummidius Quadratus'un ölümüyle İmparator Nero, Corbulo'yu bu eyalete yönetici olarak atamıştır³⁰⁴. Corbulo'dan boşalan birleşik eyaletin valiliğini ise, 61/62 yılında L. Caesennius Paetus üstlenmiştir³⁰⁵.

Asli vazifesi Armenia'yı Parthialılara karşı savunmak ve Armenia'yı ele geçirmek olan³⁰⁶ birleşik eyalet valisi L. Caesennius Paetus, 62 yılında hazırlık yapmadan harekete geçmiştir³⁰⁷. Armenia'yı işgal eden Paetus, ağır kış şartları ve özellikle ordugâh yeri

²⁹⁶ M. A. Kaya, 2011, s. 152.

²⁹⁷ Tac. *Ann.* XIII.8; J. Bennett, 2006, s. 83.

²⁹⁸ Tac. *Ann.* XIII.8, 35; M. Hammond, 1934, s. 81, 82; J. Bennett, 2006, s. 83; M. A. Kaya, 2011, s. 153 vd.; A. S. Barret, E. Fantham, J. C. Yardley 2016, s. 87.

²⁹⁹ Tac. *Ann.* XIII. 35

³⁰⁰ J. Bennett, 2006, s. 84; krş. T. B. Mitford, 1988, s. 270.

³⁰¹ D. Magie, 1950, s. 556; E. T. Salmon, 1972, s. 193; M. A. Kaya, 2011, s. 154.

³⁰² O. Akşit, 1985, s. 110; krş. N. C. Debevoise, *A Political History of Parthia*, Chicago 1938, 254.

³⁰³ E. J. Bickerman, 1968, s. 236.

³⁰⁴ D. Magie, 1950, s. 556; E. T. Salmon, 1972, s. 193; T. E. J. Wiedemann, 2006, s. 248.

³⁰⁵ Tac. *Ann.* XV.6; XV.25; J. Bennett, 2006, s. 86.

³⁰⁶ M. A. Kaya, 2011, s. 156.

³⁰⁷ T. E. J. Wiedemann, 2006, s. 248.

seçimindeki stratejik hata gibi nedenlerden ötürü bozguna uğramıştır. Neticede Parthialılar, Rhandaia'dan galip ayrılmışlardır³⁰⁸. Söz konusu bozgun gerçekleşmeden önce Corbulo'nun harekete geçerek Fırat Nehri'ni aştığı; ancak Paetus'un, Kappadokia'ya çekildiği haberini alınca Syria'ya döndüğü bilinmektedir³⁰⁹. İlerleyen süreçte Vologaeses'in Corbulo'dan, Fırat sınır hattının ötesinin askerî açıdan terk edilmesi, Fırat Nehri'nin iki taraf arasında sınır kabul edilmesi gibi taleplerde bulunduğu anlaşılmaktadır. Neticede, Armenia tahtı boş kalmakla birlikte iki taraf uzlaşmıştır³¹⁰.

Rhandaia'daki mağlubiyetin ardından Roma'nın kesin sonuca götürücü askerî harekâta karar kılmasıyla, 63 yılı içinde Kappadokia eyalet valisi Paetus'un Roma'ya çağrılarak Cn. Domitius Corbulo'nun *imperium maius* yetkisiyle donatıldığı anlaşılmaktadır³¹¹. Böylece Corbulo, Kappadokia-Galatia birleşik eyaleti ve Syria eyaletlerinin asıl yöneticisi haline gelmiştir³¹². Bu noktada onun emirlerine itaat etmeleri için eyalet valilerine, *praefectus* ve *procurator* rütbesindeki üst düzey yöneticilere yazılı talimatlar gönderilmiştir³¹³. Tacitus'a göre, Corbulo'ya bahşedilen *imperium*, korsanlarla mücadelesinde Cn. Pompeius'a Roma halkı tarafından bahşedilen yetkiye denkti³¹⁴. Bu, aynı zamanda Corbulo'nun kumandasında Parthialılara karşı girişilen savaşın ikinci fazının başlangıcı olmuştur.

Parthialılarla bir dizi diplomatik görüşmenin ve Armenia üzerine yönelik sefer için gerekli hazırlıkların tamamlanmasının ardından Corbulo'nun tüm birliklerin toplanma merkezi olan Melitene'den, Armenia'ya doğru yürüyüşe geçtiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte hem Romalıları hem de Parthialıları tehdit eden ortak Alan halkı tehlikesi, iki tarafı uzlaşıya açık hale getirmiş ve Rhandaia'da yapılan görüşmeyle barış tesis edilmiştir. Yapılan antlaşma ile Armenia, Parthia adayı Tiridates tarafından yönetilecek; Armenia kralı tacını resmî olarak Roma'da İmparator Nero'nun elinden Roma halkının hediyesi olarak alacaktı³¹⁵. Neticede Roma ordugâhına gelen Tiridates'in, tacını Nero'nun büstü önüne koyarak Roma'ya gideceğine ve tacını

³⁰⁸ D. Magie, 1950, s. 559; Rémy, 1989, s. 186.

³⁰⁹ D. Magie, 1950, s. 560.

³¹⁰ C. Koyuncu, 2015, s. 178.

³¹¹ T. E. J. Wiedemann, 2006, s. 248.

³¹² D. Magie, 1950, s. 560; E. T. Salmon, 1972, s. 194; M. A. Kaya, 2011, s. 156.

³¹³ Tac. *Ann.* XV. 25: *scribitur tetrarchis ac regibus praefectisque et procuratoribus et qui praetorium finitimas prouincias regebant iussis Corbulonis obsequi.*

³¹⁴ Tac. *Ann.* XV.25; Pompeius'un yetkisi için bkz. V. Ehrenberg, "Imperium Maius in the Roman Republic", *The American Journal of Philology*, 74/2, 1953, s. 118, 119.

³¹⁵ R. K. Sherck, 1980, s. 1024, 1025.

Nero'dan bizzat alacağına dair söz verdiği bilinmektedir³¹⁶. Tiridates'in Roma ziyareti muhtemelen 66 yılında gerçekleşmiştir³¹⁷. Bu noktada Nero'nun, Armenia sorununda Parthialıların kendi yönetici adaylarını Armenia tahtına yerleştirmelerine karşı çıkmayarak ılımlı bir politika izlediği söylenebilir³¹⁸.

Cn. Domitius Corbulo'nun, Rhandaia'daki barışın ardından 66 yılında Roma'ya döndüğü anlaşılmaktadır. Bunun akabinde Galatia'nın *praetorius*; Kappadokia'nın ise, *procurator* idaresinde bir eyalet olarak eski konumlarına tekrar kavuştuğu gibi bir izlenim mevcuttur³¹⁹.

I.2.2. Flavius Hanedanı Zamanı

Imperator Caesar Vespasianus Augustus Dönemi (69-79)

66 yılında Masada'daki direnişe rağmen Yahudilerle savaşı sonlandıran ve Iudaea'da gerekli tedbirleri alan Vespasianus'un, 70 yılı Ekim ayında Roma'ya ulaştığı ve imparator olarak selamlandığı bilinmektedir³²⁰. Vespasianus'un imparator olmasına evrilen süreçte, Nero döneminde Roma düşmanı iken Vespasianus'un dostluğunu kazanan Parthia kralı Vologaeses'in desteğini aldığı görülmektedir³²¹. Bu noktada, Doğu'daki sükûnet ortamının Kappadokia sahasını da rahatlatmış olması beklenebilir. Nitekim Parthialılarla küçük çaplı gerginlikler harici büyük boyutlu anlaşmazlıkların olmadığı, meselelerin çözümü için diplomatik yollara başvurulduğu anlaşılmaktadır³²². Yine bu dönem, Cn. Pompeius Collega, A. Caesennius Gallus, L. Antistius Rusticus ve P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus gibi Vespasianus destekçilerinin hızlı bir şekilde terfi ederek Doğu'da üst düzey askerî ve sivil mevkilere ulaşmaları yönüyle de dikkat çekmektedir³²³.

Vespasianus döneminde Doğu'da özellikle 70-74/75 yılları arasını kapsayan evrede önemli değişikliklerin yaşandığı ve Kappadokia'nın Armenia'yı da kapsayan sınır

³¹⁶ Tac. *Ann.* XV. 24-30; O. Akşit, 1985, s. 111; F. Millar, *Government and Society and Culture in the Roman Empire*, II, Chapel Hill 2004, s. 225.

³¹⁷ D. Braund, 1999, s. 224.

³¹⁸ F. Cumont, 1923, s. 111; B. Levick, *The Government of the Roman Empire, A Source Book*, London 2000, s. 605.

³¹⁹ M. A. Kaya, 2011, s. 157; B. Takmer, "Havza'dan Yeni Bir Miltası Üzerinde Aradii Soyundan Yeni Bir Galatia Valisi: C. Aradius Rufinus", içinde: E. N. Arca, N. G. Özdil (edd.), *Vir Doctus Anaticus*, İstanbul 2016, s. 845.

³²⁰ R. K. Sherk, 1980, s. 994.

³²¹ Suet. *Vesp.* 6

³²² O. Akşit, 1985, s. 147.

³²³ R. K. Sherk, 1980, s. 1046.

gücünün merkezi haline geldiği anlaşılmaktadır³²⁴. Bu bağlamda, Kappadokia'nın iki lejyonla tanışmış olması, Vespasianus'un Fırat Nehri *limes* hattındaki (bkz. **Harita 5**) düzenlemelerinin temeli olarak değerlendirilmektedir³²⁵. Bu, aynı zamanda Kappadokia'nın askerî bir eyalete dönüştüğünün de açık bir kanıtı niteliğindedir.

Vespasianus zamanında Kappadokia sınır hattına yerleştirilen lejyonların 70 yılında Melitene'deki Tomisa geçit noktasında konuşlandırılan *Legio XII Fulminata* ile 75 yılında Satala'da (Gümüşhane ilinin Sadak köyü) konuşlandırılan *Legio XVI Flavia Firma* olduğu görülmektedir³²⁶. Stratejik mevkilerde konuşlandırılan bu lejyonlardan ilki, Hierousalem'in (Kudüs) yıkımının ardından 26 Eylül 70 tarihinde Iudaea'dan Melitene'ye sevk edilmişti³²⁷. Satala'da konuşlanan *XVI Flavia Firma* lejyonu ise, Syria'da oluşturularak bölgeye gönderilmişti³²⁸. Suetonius'a göre bu lejyonların konuşlandırılmasındaki temel amaç, eyaletin sürekli barbar saldırılarına maruz kalmasından ötürü ek lejyonlara ihtiyaç duyulmasıydı³²⁹. 70'lerin başından itibaren Alan saldırılarının şiddetini artırdığının bilinmesi³³⁰ Suetonius'u doğrular niteliktedir; ancak bu önlemin Suetonius'un sunduğu sebepten dolayı alınıp alınmadığı tartışmalıdır³³¹.

Vespasianus'un Doğu'daki düzenlemeleri esnasında önemli bir değişiklik de, Kilikia Trakheia'nın vassal yöneticisi Polemo'nun azledilerek³³² mülkiyetindeki toprakların 71 yılında Kappadokia ile birleştirilmesi olarak görülmektedir³³³. Yine 72/3 yılında kuzeye doğru Armenia Minor'un³³⁴; güneye doğru Kommagene'nin ilhakları gerçekleştirilmişti³³⁵. Bunlardan Armenia Minor, Kappadokia-Galatia oluşumuna eklemlenmişti³³⁶. Doğu'daki bütün bu ilhaklar, yerel kralların Parthialılarla veya kendi

³²⁴ W. M. Ramsay, 1929, s. 160.

³²⁵ E. Dabrowa, "Le limes anatolien et la frontière caucasienne au temps des Flaviens", *Klio*, 62/2, 1980, s. 383; T. B. Mitford, 1980, s. 1186.

³²⁶ Suet. **Vesp.** 8; M. A. Speidel, "The Development of the Roman Forces in Northeastern Anatolia", **Heer und Herrschaft im Römischen Reich der Hohen Kaiserzeit**, Stuttgart 2009c, s. 601; W. Eck, "Emperor, Senate and Magistrates", **The Cambridge Ancient History**, XI, 2000, s. 224; M. A. Kaya, 2011, s. 164 vd.

³²⁷ S. Mitchell, 1993, s. 118, bahsedilen lejyonun Melitene'ye ulaşma tarihi üzerine tartışmalar için bkz. aynı yer dn. 3; T. B. Mitford, "The Inscriptions of Satala (Armenia Minor)", **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 115, 1997, s. 141.

³²⁸ T. B. Mitford, 1980, s. 1186; O. Tekin, 2000, s. 216.

³²⁹ Suet. **Vesp.** 8; E. Dabrowa, 1980, s. 383, 385; O. Tekin, 2000, s. 216.

³³⁰ M. A. Kaya, 2011, s. 160.

³³¹ Bunun için bkz. S. Mitchell, 1993, s. 118.

³³² Suet. **Vesp.** 8; J. Bennett, 2006, s. 89.

³³³ B. Levick, 2000, s. 605.

³³⁴ T. B. Mitford, 1980, s. 1180.

³³⁵ T. B. Mitford, 1980, s. 1181 vd.; L. Keppie, "Legions in the East from Augustus to Trajan", **Legion and Veterans Roman Army Papers 1971-2000**, Stuttgart 2000, s. 225.

³³⁶ D. Magie, 1950, s. 574; T. B. Mitford, 1980, s. 1180; S. Mitchell, 1993, s. 118.

aralarında Romalılara karşı ittifak kurarak bölgede Roma çıkarlarını zedeleyici faaliyetlerde bulunmasını önlemeye yönelik atılmış bir adım olmalıdır.

Vespasianus'un Kappadokia Eyaleti ile ilgili en önemli düzenlemesi, 72 yılında Kappadokia ve Galatia'nın yeniden birleştirilerek *ex-consul* rütbeli bir valinin yönetimine bırakılması olarak görülmektedir³³⁷. Bu noktada, Vespasianus'un 71 yılında Kappadokia-Galatia birleşik eyaletini tesis etmek üzere gelecekteki imparator Traianus'un aynı isimdeki babası Marcus Ulpius Traianus'u görevlendirdiği gibi izlenim vardır. Neticede Traianus'un 72 yılı güz ayı sonunda birleşik eyaleti tesis ettiği değerlendirilmektedir³³⁸. Böylece söz konusu tarihten itibaren Kappadokia ve Galatia birleşik eyalet olarak anılmıştır³³⁹. Düzenlemenin yapıldığı bu tarihe kadar Kappadokia'nın bir *procurator* tarafından idare edildiği de varsayılmaktadır³⁴⁰. Bununla birlikte tehditlerin arttığı bir dönemde Roma devlet yöneticileri Kappadokia'nın idaresini bir *procurator*'a emanet etmeyi doğru bulmamış olmalıdırlar³⁴¹. Neticede Vespasianus'un düzenlemeleriyle, iki lejyonlu ve bir *ex-consul*'ün idaresinde Kappadokia-Galatia birleşik eyaleti vücut bulmuştur³⁴². Bu *ex-consul* rütbeli eyalet yöneticisine *praetorius* seviyeden yardımcılar destek vermişlerdir.

Vespasianus zamanının Kappadokia-Galatia birleşik eyaleti, bir yazıttan anlaşıldığı kadarıyla 64 yılında Nero tarafından ilhak edilen Armenia Minor'u da kapsıyordu³⁴³. Armenia Minor ile ilgili bu değişiklik, Vespasianus'un Pontus ve Kolkhis'te Roma pozisyonunu güçlendirme politikasıyla ilişkilendirilmektedir³⁴⁴. Tüm bu düzenlemeler neticesinde Kappadokia, Doğu sınırında önemli bir askerî eyalet olma özelliği kazanmıştır. Yine bu düzenlemelerle en azından 72-113 yılları arasındaki evrede

³³⁷ Suet. **Vesp.** 8; T. B. Mitford, 1980, s. 1180; M. A. Kaya, 2011, s. 160; Baydur, Vespasianus dönemine ait bir sikke üzerinde yer alan Hellen dilindeki *presbeutes* (=imparator valisi) lejandından hareketle eyalet idaresinin 72 tarihinde imparator valisine verildiğini ifade etmektedir. N. Baydur, 1970, s. 108, dn. 8.

³³⁸ M. A. Kaya, 2011, s. 161.

³³⁹ M. A. Kaya, 2005a, s. 20.

³⁴⁰ S. P. Mattern, **Rome and the Enemy Imperial Strategy in the Principate**, London 1999, s. 112; M. Bunson, 2002, s. 94; C. Koyuncu, 2015, s. 159.

³⁴¹ W. M. Ramsay, "Studies in the Roman Province Galatia", **The Journal of Roman Studies**, 12, 1922, s. 151-153.

³⁴² Suet. **Vesp.** 8; D. Magie, 1950, s. 574.

³⁴³ Söz konusu yazıt, 78/9-79/80 yılında valilik yapan M. Hirrius Fronto Neratius Pansa'ya ilişkin olup görev sahasına ait yerler arasında Galatia ve Kappadokia'nın yanı sıra Armenia Minor da yer almaktadır. Bkz. M. A. Kaya, 2011, s. 161 ve Bölüm IV'ün 131 numaralı dipnotu; E. Dabrowa, 1989, s. 71.

³⁴⁴ D. C. Braund, "Coping with the Caucasus Roman Responses to Local Conditions in Colchis", içinde: D. H. French, C. S. Lightfoot (edd.), **The Eastern Frontier of the Roman Empire, Proceedings of a colloquium held at Ankara, September 1988**, BIAA Monograph 11, BAR 553 (i), Oxford 1989, s. 31, 38.

Doğu sınırında genellikle barış egemen olmuştur³⁴⁵. Bu durum, Kappadokia'nın da nispeten sakin kalmasını sağlamış olmalıdır.

Vespasianus'un Doğu'daki düzenlemeleri esnasında en büyük yardımcılarında biri 75-77/76-78 yılları arasında Kappadokia-Galatia birleşik eyaleti yöneticisi olarak görev yapan Cn. Pompeius Collega olmuştur³⁴⁶. Adı geçen vali, 76 yılından itibaren bölgede muntazam kalıcı bir yol ağı oluşturma işine girişmiştir³⁴⁷. Bu, yol çalışmaları İmparator Vespasianus'un oğlu Titus (79-81) döneminde daha da yoğunluk kazanmıştır³⁴⁸.

Imperator Titus Caesar Vespasianus Augustus Dönemi (79-81)

Titus dönemi, Doğu'da Vespasianus zamanında titizlikle yürütülen yol inşaa ve onarım faaliyetlerinin büyük ivme kazandığı bir dönem olarak dikkat çekmektedir. Bu noktada Vali A. Caesennius Gallus ismi ön plana çıkmaktadır. 80-82/83 yılları arasında Kappadokia-Galatia birleşik eyaleti valiliği yapan Gallus'un Pontus, Pisidia, Paphlagonia, Lykaonia ve Armenia Minor sınırları dâhilinde yol inşaa faaliyetlerinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Ankyra üzerinden Tavium ve Kaisareia'ya ulaşan güzergâh üzerinde bulunan mil taşları, bunun kanıtı niteliğindedir.

Vali A. Caesennius Gallus'un, Ankyra'dan başlayarak güneybatı aksında Pessinus (Sivrihisar) ve Germa *colonia*'sı arasındaki hat ile güneydoğu aksında Tyana (Kemerhisar) ve Kilikia geçitleri arasındaki hat üzerinde de faaliyette bulunduğu bilinmektedir. Lykaonia'daki Ikonion'dan başlayarak Lystra'ya yönelen hat üzerindeki bir yol tamiri de Gallus'a atfedilmektedir³⁴⁹. Mitford'a göre bu yollar, Batı'dan sevk edilen askerî birliklerin ve levazım malzemelerinin Fırat Nehri sınır hattına kolay bir şekilde ulaştırılmasına yönelik tasarlanmıştır³⁵⁰. Bunlardan başka 81-82 yıllarında bir *auxilia* birliğinin Fırat Nehri *limes*'indeki Pağnik Ören'de Gallus'un nezaretinde savunma amaçlı bir yapı inşaa ettiği de bilinmektedir³⁵¹. Bu, Doğu sınırının ve aynı

³⁴⁵ M. A. Kaya, 2011, s. 166.

³⁴⁶ ILS, 8904=CIL III, 306; R. Knox M' Eldery, "The Legions of the Euphrates Frontier", *The Classical Quarterly*, 3/1, 1909, s. 47; D. Magie, 1950, s. 571; M. A. Kaya, 2011, s. 165.

³⁴⁷ J. Bennett, 2006, s. 89 vd.

³⁴⁸ D. H. French, "The Roman Road-System of Asia Minor", *Aufstieg und Niedergang der römischen Welt* II.7.2, 1980, s. 707, 709; O. Tekin, 2000, s. 216.

³⁴⁹ D. Magie, 1950, s. 556.

³⁵⁰ T. B. Mitford, 1980, s. 1188 vd.

³⁵¹ D. H. French, 1980, s. 711; krş. B. Rémy, "L'active des fonctionnaires sénatoriaux dans la province de Cappadoce-Galatie, d'après les inscriptions", *X. Türk Tarih Kongresi, Ankara 22-26 Eylül 1986*, II, 1990b, s. 678, 679; J. Bennet, 2006, s. 90.

zamanda Kappadokia Eyaleti'nin güvenliğine yönelik endişelerin Titus zamanında da sürdüğünün bir işareti olarak yorumlanabilir.

Titus dönemiyle ilgili olarak Doğu'da dikkat çeken bir başka gelişme, yaklaşık 77-84 yılları arasında birleşik eyaletin valilerinin idari yükünü azaltmak için *praetorius* seviyeden yardımcı *legatus*'ların atanması olarak görülmektedir³⁵². Eyalet sınırlarının oldukça geniş olması böyle bir uygulamayı zorunlu kılmış gibi görünmektedir.

İmparator Titus zamanında Doğu'da Parthialılarla ilişkiler bağlamında ise, Terentius Maximus isimli fiziği ve sesiyle İmparator Nero'ya benzeyen birisinin, Nero'nun ölmediğine yönelik bir iddia ile Fırat Nehrine kadar ilerlediği bilinmektedir. Bu sahte Nero'nun Parthia kralı IV. Artabanus'a sığındığı, Artabanus'un da durumdan siyasi olarak yararlanmak istediği; fakat bunda başarılı olamadığı anlaşılmaktadır³⁵³. Belki bu noktada, bölgede geçici bir kargaşa yaşanmış olmalıdır. Nitekim Titus'un, *XII Fulminata* lejyonunu Fırat Nehri üzerindeki Melitene'ye sevk ettiği bilinmektedir³⁵⁴. Bu, muhtemelen Doğu sınırının güvenliğine yönelik endişeden kaynaklanmıştır. Böyle bir endişenin Kappadokia eyalet sahasındaki askerî hareketliliği artıracak da açıktır.

Imperator Caesar Domitianus Augustus Dönemi (81-96)

İmparator Domitianus zamanı, Suetonius'a göre dürüst valilerin olduğu, kentlerdeki kamu yüksek görevlileri ile eyalet yöneticilerinin etkin bir şekilde denetlendiği dönemdir³⁵⁵. Yine bu dönemde Nero zamanının mali olumsuzluklarını gidermek için vergiler yükseltilmiştir³⁵⁶. 92 yılına gelindiğinde ise³⁵⁷, tahıl kıtlığına karşı Italia'da şarap üretimi için yeni üzüm çubuklarının dikiminin yasaklanması; eyaletlerde üzüm çubuklarının en azından yarısının sökülmesi şeklindeki emirnamenin yayımlandığı görülmektedir. Suetonius'a göre söz konusu emirname, şarap üretiminin bolluğu karşısında tahıl üretiminin yetersizliğini engellemeye yönelik bir adımdır³⁵⁸. Belki Domitianus'un egemenliğinin son yıllarında Kappadokia-Galatia birleşik eyaleti valiliği

³⁵² N. Baydur, 1970, s. 100; O. Tekin, 2000, s. 216.

³⁵³ Dio Cass. LXVI.19.3; C. Koyuncu, 2015, s. 194; A. S. Barret, E. Fantham, J. C. Yardley 2016, s. 80.

³⁵⁴ Ioseph. *Bel. Iud.* VII. 3.

³⁵⁵ Suet. *Dom.* 8.

³⁵⁶ Suet. *Dom.* 12.

³⁵⁷ H. Mattingly, E. A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage, Vespasian to Hadrian*, II, London 1926, s. 149.

³⁵⁸ Suet. *Dom.* 7.

görevinde bulunan L. Antistius Rusticus'un yaşanan kıtlığa çare bulma amaçlı tedbirler alması³⁵⁹ bu bağlamda ele alınabilir³⁶⁰.

Bu dönemde Kappadokia eyalet sahasındaki en önemli değişiklik, 93 yılı sonunda Vali L. Antistius Rusticus'un ölümü üzerine Kappadokia-Galatia birleşik eyaletinin geçici şekilde ikiye ayrılması olarak görülmektedir³⁶¹. Bu bölünmenin temelinde, 90 yılında dünya genelinde görülen ölümcül felaketin ve ardıl *ex-consul* rütbeden yönetici bulma sorununun yattığı varsayılmaktadır. Bölünme neticesinde Kappadokia'dan ayrılan Galatia, *praetorius* seviyeden L. Caesennius Sospes'in idaresine bırakılmıştır. Pisidia Antiokheia'sından ele geçen epigrafik bir belge bunu doğrular niteliktedir³⁶². Nitekim bu belgede, Kappadokia ismi yer almamaktadır. Bu durum, Kappadokia-Galatia birleşik eyaletinin ikiye ayrıldığı şeklinde güçlü bir izlenim yaratmaktadır. Ancak iki ayrı eyaletin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı vali T. Pomponius Bassus tarafından 95 yılında yeniden birleştirildiği gibi bir izlenim de mevcuttur³⁶³.

Domitianus döneminde Doğu'da dikkat çeken gelişmelerden biri de, Kappadokia eyalet yöneticilerinin büyük yol inşa projelerini hayata geçirmeleri olarak görülmektedir. Bu bağlamda A. Caesennius Gallus ve T. Pomponius Bassus isimleri ön plana çıkmaktadır. Yine bu dönemde Kafkasya bölgesinde Sarmatlara karşı başarı kazanıldığı, Albanialılar, İberialılar ve Hyrcanialılar üzerinde Roma nüfuzunun sağlandığı anlaşılmaktadır³⁶⁴. Kafkasların emniyetinin temini, Kappadokia'nın da sakin kalmasını sağlamıştır. Bu anlatılanlara ek olarak Dabrowa'nın "Vespasinaus'un girişimleriyle başlatılan; fakat henüz tamamlanamamış Küçük Asya sınır savunma sistemine nihai şeklini Domitianus'un verdiği" şeklindeki tespiti de kayda değerdir³⁶⁵.

I.2.3. Evlat Edinilen İmparatorlar Zamanı

Imperator Nerva Caesar Augustus Dönemi (96-98)

İmparator Nerva döneminde Germania Superior ve Germania Inferior eyaletlerine yeni valiler atanırken Britannia, Kappadokia, Galatia ve Danubia gibi kilit noktalardaki

³⁵⁹Kappadokia-Galatia birleşik eyalet valisi L. Antistius Rusticus, 92-93 yıllarında kış mevsiminin sert geçmesinden kaynaklanan buğday kıtlığını fırsata çevirmek isteyen karaborsacıları engellemek üzere bir emirname yayımlamıştır.

³⁶⁰ M. T. Griffin, "The Flavians", *The Cambridge Ancient History*, XI, 2000a, s. 78.

³⁶¹ O. Tekin, 2000, s. 217.

³⁶² CIL III, 6818 ve ILS 107 epigrafik belgeleri aynı zamanda L. Caesennius Sospes'in askerî başarılarla ve madalyalarla dolu kariyerini de ortaya koymaktadır.

³⁶³ H. Mattingly, E. A. Sydenham, 1926, s. 150; T. B. Mitford, 1980, 1194, 1195; O. Tekin, 2000, s. 218.

³⁶⁴ Suet. *Dom.* 6; C. Koyuncu, 2015, s. 196.

³⁶⁵ E. Dabrowa, 1980, s. 388.

askerî eyaletlerde Domitianus tarafından atanan valilere dokunulmadığı anlaşılmaktadır³⁶⁶. Nerva'nın kısa egemenliği süresince Kaisareia darphanesinin sürekli olarak çalışması da kayda değerdir³⁶⁷. Bu bağlamda Nerva'nın konjonktürel gelişmelerin paralelinde mevcut kazanımları ve durumu koruma yönünde politika izlediği söylenebilir. Darphanenin sürekli sikke darp etmesi ise, Doğu'daki büyük bir askerî hareketliliği ya da askerî sefer tasarısını akla getirmektedir.

Imperator Caesar Divi Nervae Filius Nerva Traianus Dönemi (98-117)

İmparator Augustus'un haleflerinin, onun imparatorluğun sınırlarını daha fazla genişletmeme yönündeki tavsiyesine³⁶⁸ uydukları gibi bir izlenim mevcuttur. Bununla birlikte bu tavsiyenin, 114-117 yılları arasında Eupharates sınır hattının ötesine operasyon düzenleyen Traianus ile birlikte geçerliliğini yitirdiği anlaşılmaktadır³⁶⁹. Traianus, Augustus'tan sonra uzun bir müddet genişlemesi duran ve savunma pozisyonunda kalan imparatorluğun sınırlarını genişletme yönünde teşebbüste bulunmuştur³⁷⁰. Traianus'un daha saldırgan bir sınır politikası izlediği de anlaşılmaktadır³⁷¹. Yine onun hem Danubia'nın kuzeyinde hem de Fırat Nehri sınır hattının doğusunda başarıyla mücadele ettiği görülmektedir³⁷². Traianus'un 97 yılında *Germanicus*; 102 yılında *Dacicus*; 116 yılında *Parthicus* unvanlarını alması bunu doğrular niteliktedir³⁷³.

İmparator Traianus döneminde Doğu'daki gelişmeler bağlamında, Parthialıların bu dönemde de Doğu'da Roma egemenliği için tehdit oluşturmayı sürdürdükleri anlaşılmaktadır. Bu durum, adı geçen siyasi teşekküle karşı olası büyük bir sefer için Kappadokia Eyaleti'nde yollar inşa edilmesiyle neticelenmiştir³⁷⁴. 106-107 yıllarında, birleşik Kappadokia-Galatia Eyaleti'nin valisi P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus'un Galatia sınırını Philomelion yol aksına bağlaması, bu girişimin bir parçası olarak değerlendirilmektedir³⁷⁵. Bu valinin 108-113 yılları arasında eyaletteki mevkisini koruduğunun bilinmesi³⁷⁶, bölgede askerî yol inşasını da kapsayan uzun soluklu

³⁶⁶ M. T. Griffin, "Nerva to Hadrian", *The Cambridge Ancient History*, XI, 2000b, s. 90.

³⁶⁷ E. A. Sydenham, 1933, s. 7.

³⁶⁸ Dio Cass. LVI. 33.5; Tac. *Ann.* I.11.

³⁶⁹ Dio Cass. LVI.33.5; LXVIII.17.1; M. A. Speidel, 2009a, s. 579.

³⁷⁰ Eutr. VIII.2-5.

³⁷¹ M. Bunson, 2002, s. 94.

³⁷² J. Richardson, *Roman Provincial Administration 227 BC to AD 117*, London 1976, s. 26.

³⁷³ Dio Cass. LXVIII.22.

³⁷⁴ O. Tekin, 2000, s. 218.

³⁷⁵ M. A. Kaya, 2011, s. 166.

³⁷⁶ O. Tekin, 2000, s. 218.

projelerin gerçekleştirilmeye çalışıldığını akla getirmektedir. Bu hazırlıkların ağırlık noktasını ise, Armenia temelli Roma-Parthia çatışmasının oluşturduğu söylenebilir.

110 yılına gelindiğinde, Parthia kralı II. Pacoros'un ölümünün ardından Pacoros'un halefi Osroes'in, Armenia tahtındaki Axidaris'i tahtından indirerek yerine kardeşi Parthamasiris'i tahta geçirmesi gerginliği artırmıştır³⁷⁷. Parthia adayları arasındaki ihtilaf ve Axidares'in Roma'ya başvurusu üzerine Traianus, 66 yılında Nero döneminde imzalanan antlaşmanın ihlal edildiğini öne sürerek Parthia kralına savaş ilan etmiştir³⁷⁸. 27 Ekim 113 tarihinde Roma'dan yola çıkan Traianus³⁷⁹, 7 Ocak 114 tarihinde Antiokheia'ya ulaşmıştır³⁸⁰.

Kappadokia-Galatia birleşik eyaletinin son valisi Quadratus Bassus'un da iştirak ettiği bu seferde, Traianus'un Danubia'dan gelen ağır teçhizatlı askerî birliklerle³⁸¹ buluşacağı Melitene ve Satala'ya doğru ilerlediği görülmektedir³⁸². 114 yılı Mayıs ayında Satala'ya ulaşan Traianus'un emrinde altı lejyon ve yardımcı birlikler ile yaklaşık 80.000 kişilik ordu kuvvetinin mevcut olduğu tahmin edilmektedir³⁸³. İmparator, Erzurum'daki Elegeia'da (Ilıca) kendisine mektup göndererek görüşme teklifinde bulunan Parthmasiris ile buluşmuştur. Kral, tacını imparatorun önünde yere bırakmasına rağmen Traianus'un tacı kralın başına koymayarak Armenia'nın tümünün ilhakı yönünde karar verdiği bilinmektedir³⁸⁴. Neticede 114 yılında Armenia, Roma topraklarının bir parçası olmuştur³⁸⁵. Bununla birlikte imparatorun Armenia'yı ayrı bir eyalet haline getirmek yerine, Kappadokia'ya eklediği anlaşılmaktadır. Eyaletin idaresi ise, Kappadokia eyalet valisi L. Catilius Severus Iulianus Claudius Reginus ve vekili *proc (urator) Aug. Armeniae Mai[oris]* unvanlı *procurator* T. Haterius Nepos'a emanet edilmiştir³⁸⁶.

³⁷⁷ Dio Cassius, Traianus'un Armenialılara ve Parthialılara karşı bir savaşa girişmesinin görünürdeki nedenini Parthia kralının Armenia tahtında Roma'nın iznini almaksızın bir değişikliğe gitmesi olarak açıklamakta; ancak başka bir pasajında Traianus'u böyle bir girişime iten gerçek nedenin ün tutkusu olduğuna vurgu yapmaktadır. Bkz. Dio Cass. LXVIII.17.1; R. K. Sherk, 1980, s. 1026 ve dn. 185.

³⁷⁸ Dio Cass. LXVIII.17.1; T. B. Mitford, 1980, s. 1196.

³⁷⁹ R. P. Longden, "Notes on the Parthian Campaigns of Trajan", *The Journal of Roman Studies*, 21, 1931, s.1; D. Magie, 1950, s. 606.

³⁸⁰ J. Bennett, *Trajan Optimus Princeps, A Life and Times*, London 1997, s.ix.

³⁸¹ D. Magie, 1950, s. 606; B. Levick, 2000, s. 619.

³⁸² N. C. Debevoise, 1938, s. 221; R. K. Sherk, 1980, s. 1025; T. B. Mitford, 1980, s. 1196; M. A. Kaya, 2011, s. 172.

³⁸³ Procop. *Aed.* III.4.17; T. B. Mitford, 1980, s. 1180 vd; J. Bennett, 1997, s. ix; C. Koyuncu, 2015, s. 206 vd.

³⁸⁴ Eutr. VIII.3; Dio Cass. LXVIII.17.1; LXVIII.20.1-4; R. K. Sherk, 1980, s. 1025; T. B. Mitford, 1980, s. 1198.

³⁸⁵ R. K. Sherk, 1980, s. 1025; C. S. Lightfoot, "Trajan's Parthian War and the Fourth-Century Perspective", *The Journal of Roman Studies*, 80, 1990, s. 120; M. A. Kaya, 2011, s. 172.

³⁸⁶ *CIL* XI, 5213; krş. R. H. Lacey, *The Equestrian Officials of Trajan and Hadrian: Their Careers, With Some Notes on Hadrian's Reform*, Princeton 1917, s. 14; A. R. Birley, *Fasti of Roman Britain*, Oxford 1981a, s. 302.

Görünüşe göre bu durum ardıl imparator Hadrianus'un, öncülü Traianus'un ilhak ettiği yerleri terki sebebiyle uzun sürmemiştir³⁸⁷.

Traianus döneminde, Kappadokia Eyaleti'yle bağlantılı en önemli değişiklik, Kappadokia-Galatia birleşik eyaletinin yeniden ayrılması olarak görülmektedir. Bu ayrılma, 110-113 yılları arasında veya epigrafik bir kanıta göre 109 yılı başında gerçekleşmiştir³⁸⁸. Vespasianus zamanından bu bölünmenin gerçekleştiği zamana kadar birleşik eyalet *ex-consul*'ler tarafından yönetilmiş ve kendilerine *ex-praetor* seviyeden *legatus*'lar yardım etmiştir³⁸⁹. Bu bağlamda 107/108 yılında görevine başladığı varsayılan C. Iulius Quadratus Bassus'a birleşik eyaletin son valisi gözüyle bakılmaktadır³⁹⁰. Bassus'un, Traianus tarafından bizzat Kappadokia-Galatia birleşik eyaletinin bölünmesi vazifesiyle görevlendirilmiş olması da ihtimal dâhilindedir³⁹¹.

Birleşik eyaletin Galatia ve Kappadokia şeklinde yeniden ikiye ayrılmasıyla, Kappadokia Eyaleti'nin yönetimi *ex-consul*'lere bırakılmıştır³⁹². Galatia eyaletinin yönetimini ise, Nero öncesi dönemde olduğu gibi *ex-praetor* rütbeli valiler üstlenmiştir³⁹³. Tüm bunlardan başka daha önce Galatia Eyaleti sınırları içerisinde yer alan Pontus Galaticus ve Pontus Polemoniacus'un³⁹⁴ 114 yılında Kappadokia Eyaleti'ne bağlandığı anlaşılmaktadır³⁹⁵.

Genel olarak değerlendirildiğinde, İmparator Traianus'un Galatia-Kappadokia-Armenia üçgenindeki düzenlemelerinin Kappadokia sınır hattındaki istikrarı sağlamaya yönelik olduğu söylenebilir.

Imperator Caesar Traianus Hadrianus Augustus Dönemi (117-138)

Hadrinaus dönemi, sınırların genellikle iyi savunulduğu bir dönem olmakla birlikte, kontrol ve savunmanın zor olacağı endişesiyle Armenia hattınının terk edilmesi

³⁸⁷ T. B. Mitford, 1980, s. 1201 ve dn. 92; R. K. Sherk, 1980, s. 1027 dn. 189; C. Koyuncu, 2015, s. 208.

³⁸⁸ B. Rémy, "L'activité des fonctionnaires sénatoriaux dans la province de Galatie au Haut-Empire d'après les Inscriptions", *Revue des Études Anciennes*, 92/1-2, 1980, s. 87; yeni bir yazıt, Kappadokia-Galatia birleşik eyaletinin yeniden iki ayrı idari üniteye bölünmesini 109 yılı başı daha erken bir tarihe yerleştirmeye olanak tanımaktadır. Bunun için bkz. A. Uzunarslan, "A New Inscription Honouring C. Antius A. Julius Quadratus", *Anadolu/Anatolia*, 43, 2007, s. 38.

³⁸⁹ M. A. Kaya, 2011, s. 227.

³⁹⁰ O. Tekin, 2000, s. 218.

³⁹¹ C. Koyuncu, s. 2015, 210 vd.

³⁹² D. Magie, 1950, s. 605, 606.

³⁹³ F. Cumont, 1905b, s. 206; M. A. Kaya, 2011, s. 227.

³⁹⁴ W. M. Ramsay, 1922, s. 151; R. K. Sherk, 1980, s. 960 vd.

³⁹⁵ R. K. Sherk, "A Chronology of the Governors of Galatia A.D. 112-285", *The American Journal of Philology*, 100, 1, Tekmphon, A Special Issue in Honor of James Henry Oliver (Spring 1979), s. 166; ayrıca bkz. J. Arthur, R. Munro, 1900, s. 161.

yönüyle dikkat çekmektedir³⁹⁶. Bu aynı zamanda Hadrianus'un, selefi Traianus'un genişleme politikasını terk ettiği manasına gelmektedir. Hadrianus'un böyle bir strateji izlemesinin temelinde, sınırları oldukça genişlemiş bir imparatorluğu yönetmenin zorluğunun yanı sıra Doğu'da Traianus zamanında fethedilen bölgelerde isyan çıkma riski yatıyordu³⁹⁷. Eutropius ise, bunu Hadrianus'un Traianus'un ününü kıskanmasıyla ilişkilendirmektedir. Bu kıskançlık, imparatorun Traianus tarafından ilhak edilen üç eyaleti gözden çıkararak Assyria, Mesopotamia ve Armenia'daki askerî birliklerini geri çekmesiyle neticelenmiştir. Böylece Fırat Nehri yeniden imparatorluğun Doğu sınırı olmuştur³⁹⁸.

Hadrianus döneminde, Kappadokia Eyaleti'nin doğu sınırı boyunca birçok sınır karakolunun takviye edildiği, lejyonların Satala ve Melitene gibi iki önemli stratejik noktada konuşlanmayı sürdürdüğü anlaşılmaktadır³⁹⁹. Galatia'nın Kappadokia ile birleştirilmesine ihtiyaç duyulmayan bu dönemde⁴⁰⁰, Fırat Nehri'nin doğusundaki krallıkların birçoğuna eski statüleri bahşedilmiştir⁴⁰¹. Hadrianus'un, Armenia tahtına Parthia adayının geçmesine sıcak baktığı ve selefi Traianus zamanında tutsak edilen Parthia kralının kızını iade ettiği de bilinmektedir⁴⁰². Tüm bu gelişmelerin paralelinde Kappadokia Eyaleti'nin de askerî hareketlilik açısından sakin kaldığı söylenebilir. Yine bu dönemde, Kaisareia'nın Doğu'nun önemli sikke darp merkezi olma özelliğini yitirmeye yüz tutması da⁴⁰³ bu gelişmelerle ilişkilendirilebilir.

Hadrianus dönemiyle ilgili dikkat çeken önemli bir olay ise, İmparator Hadrianus'un gezi programının Küçük Asya'yı da kapsamasıdır⁴⁰⁴. Hadrianus'un 121-125 ve 128-133 yılları arası olmak üzere iki farklı periyottaki gezilerindeki amacı, imparatorluğun ekonomik, askerî gücünü yakından tanıyarak uygun tedbirler almak ve

³⁹⁶ Fest. **Brev.** XIV; F. Cumont, 1936, s. 609; Hadrianus'un genel sınır politikası için bkz. E. Birley, "Hadrianic Frontier Policy", içinde: **The Roman Army Papers 1929-1986**, Amsterdam 1988a, s. 19.

³⁹⁷ **SHA. Hadr.** 5.1-4; İmparator Hadrianus'un sadece Doğu sınırındaki kazanımlardan değil Dacia'daki topraklardan dahi vazgeçmeyi teklif ettiği; ancak bu teklife *consilium*'unun ve generallerinin karşı çıktığı görüşü de vardır. M. K. Thornton, "Hadrian and His Reign", **Aufstieg und Niedergang der römischen Welt** II.2.1975, s. 435.

³⁹⁸ **SHA. Hadr.** 21.8-14; D. Magie, 1950, s. 611; M. K. Thornton, 1975, s. 435; M. A. Kaya, 2011, s. 172 vd.

³⁹⁹ T. B. Mitford, 1980, s. 1200; O. Tekin, 2000, s. 221.

⁴⁰⁰ M. A. Kaya, 2011, s. 173.

⁴⁰¹ **SHA. Hadr.** 21.8-14; M. A. Kaya, 2011, s. 172 vd.

⁴⁰² **SHA. Hadr.** 5.10.4; 13.7-10; T. B. Mitford, 1980, s. 1200; O. Akşit, 1985, s. 195.

⁴⁰³ E. A. Sydenham, 1933, s. 80.

⁴⁰⁴ Hadrianus'un yirmi bir yıllık egemenlik süresinin on iki yılını eyaletlerdeki geziler için ayırdığı tahmin edilmektedir. M. K. Thornton, 1975, s. 451, 452.

eyalet sakinlerinin sempatisini kazanmaktı⁴⁰⁵. İmparator, ilk gezi programı esnasında Parthia kralı ile görüştüktan sonra Kappadokia Eyaleti'ne de uğrayarak garnizon yerleşimi Satala'yı (Sadak köyü) ziyaret etmiştir⁴⁰⁶. Hadrianus'un ikinci gezi programı esnasında 129 yılında da eyalete uğraması⁴⁰⁷ ve *XII Fulminata* lejyonunu teftiş etmesi de muhtemeldir⁴⁰⁸. Yine onun, Melitene'deyken güzergâhı boyunca çok sayıda köleyi ordugâhlarda yararlanmak üzere topladığı da bilinmektedir⁴⁰⁹. İmparator Hadrianus bu gezileri ve teftişleri sonucunda gördüğü eksikliklerin giderilmesini sağlayarak Doğu *limes* hattını güçlendirmeye yönelik tedbirler de almış olmalıdır.

Yukarıda anlatılanlardan başka Hadrianus, Doğu'da Alan halkı tehlikesine karşı da önlem almıştır. Onun Albania ve İberia gibi birtakım vassal Doğu krallıklarıyla dostluk muahedeleri yapması ve onlarla karşılıklı olarak hediyeleşmesi bu bağlamda ele alınabilir⁴¹⁰. Nitekim Alanlar, Albania ve Media bölgelerinde büyük yıkıma sebebiyet vererek⁴¹¹ yaklaşık 134 yılında II. Pharasmenes'in de kışkırtmasıyla Armenia ve Kappadokia'yı tehdit etmişlerdir. Bu noktada Kappadokia eyalet valisi L. Flavius Arrianus, sınır hattında bu istilacı halkı püskürtmeyi başarmıştır⁴¹². Arrianus'un en iyimser tahminle dokuz yıl kadar eyaletindeki mevkisini koruması, Roma devlet yöneticilerinin Doğu sınır hattının güvenliğini işinin ehli yöneticilere bırakmak istediğinin bir kanıtı olarak değerlendirilebilir.

I.2.4. Antoninus Hanedanı Zamanı

Imperator Titus Aelius Caesar Hadrianus Antoninus Augustus Pius Dönemi (138-161)

Antoninus Pius dönemi, selef İmparator Hadrianus'un kendisine soğuk davrandığı Kafkasya'daki İberia kralı Pharasmenes ile iyi ilişkilerin kurulduğu bir dönem olarak dikkat çekmektedir. Yine bu dönemde, imparatorun yazdığı bir mektupla 139 yılı itibarıyla Armenia'yı istila hazırlığı içinde olduğu anlaşılan Parthia kralı III. Vologases'i

⁴⁰⁵ Dio Cass. LXIX.5.2-3 ve 9.1; Eutr. VIII. 7; M. K. Thornton, 1975, s. 453; O. Akşit, 1985, s. 199.

⁴⁰⁶ Ayrıntılı bilgi ve Hadrianus'un takip ettiği ya da takip etmesi muhtemel güzergâhlar için bkz. M. A. Kaya, K. Taşdöner-Özcan, "Roma İmparatoru Hadrianus ve Anadolu: Geziler, Eyaletler ve Kentler", içinde: E. N. Arca, N. G. Özdi (edd.), *Vir Doctus Anaticus*, İstanbul 2016, s. 498, 499.

⁴⁰⁷ Dio Cass. LXIX. 9.1; O. Akşit, 1985, s. 201 vd.; M. A. Kaya, K. Taşdöner-Özcan, 2016, s. 501, 502.

⁴⁰⁸ O. Tekin, 2000, s. 221.

⁴⁰⁹ **SHA. Hadr.** 13.7-8; N. Baydur, 1970, s. 119; T. B. Mitford, 1980, s. 1201.

⁴¹⁰ M. A. Kaya, K. Taşdöner-Özcan, 2016, s. 498.

⁴¹¹ Dio Cass. LXIX.15

⁴¹² T. B. Mitford, 1980, s. 1202; C. Koyuncu, 2015, s. 216.

bundan vazgeçirdiği⁴¹³, Romalıların Parthia kökenli birisinin Armenia tahtına geçmesine sıcak baktığı bilinmektedir⁴¹⁴.

Bu dönemde eyalet düzenlemelerinde fazla değişiklik göze çarpmamaktadır. Bununla birlikte Kappadokia Eyaleti'nin kapsadığı sahanın, 138-144 yılları arasında⁴¹⁵ “Tres Eparkheia” olarak adlandırılan yönetim bölgesinin yaratılmasıyla daraltıldığı anlaşılmaktadır⁴¹⁶. Yine Küçük Asya’da iki büyük deprem meydana geldiği Lykia, Karia ile Phrygia’daki çok sayıda yerleşimin bundan zarar gördüğü bilinmektedir. Depremden Galatia Eyaleti’nin güney ve batı kesimlerinin de etkilenmiş olabileceği düşünülmektedir⁴¹⁷. Bununla birlikte Kappadokia Eyaleti’nin bu depremden etkilenip etkilenmediği, etkilenmişse hangi boyutta etkilendiği belli değildir. Antoninus Pius’un egemenliğinin sonuna doğru bölgede yaşanan karışıklık neticesinde iki lejyona ek üçüncü bir lejyon olarak IX *Hispania* lejyonunun Kappadokia’ya gönderilmesi de kayda değerdir. Bu lejyon, 161 yılında uğradığı bozgunla ortadan kalkmıştır⁴¹⁸.

Imperator Caesar Marcus Aurelius Antoninus Augustus (161-180) ve Imperator Caesar Lucius Aurelius Verus Augustus (161-169) Dönemleri

Marcus Aurelius’un egemenliği döneminde, selef imparator Antoninus Pius dönemindeki düzenlemelerin yirmi yıl süre ile Doğu sınırındaki barışı garanti altına aldığı anlaşılmaktadır⁴¹⁹. Bununla birlikte bu barış ortamının Armenia’nın kontrolünden kaynaklanan Armenia ve Parthia Savaşı’nın -*bellum Armaniacum et Parthicum*’un patlak vermesiyle bozulduğu görülmektedir⁴²⁰. Savaşın temelinde ise, Roma’daki yönetici değişikliğini fırsat bilen Parthia kralı IV. Vologaeses’in⁴²¹, Armenia tahtına Pacoros’u yerleştirmesi yatmaktadır⁴²². Bu gelişme üzerine Kappadokia eyalet valisi M. Sedatius Severianus’un Armenia’ya hareket ettiği; ancak 161 yılında Elegeia’da (Ilıca)

⁴¹³ SHA. Ant. Pius. 9.6; O. Akşit, 1985, s. 217; D. Braund, 1999, s. 175, 233; M. A. Kaya, 2011, s. 174.

⁴¹⁴ D. Magie, 1950, s. 559 vd.; T. B. Mitford, 1980, s. 1202.

⁴¹⁵ B. Rémy, L’activité des fonctionnaires sénatoriaux dans la province de Galatie au Haut-Empire d’après les Inscriptions”, *Revue des Études Anciennes*, 92, Part 1-2, 1980, s. 87, 88; krş. M. A. Kaya 2011, s. 164, 174.

⁴¹⁶ W. H. Buckler, W. M. Calder, C. W. M. Cox, “Monuments from Iconium, Lycaonia and Isauria, *The Journal of Roman Studies*, 14, 1924, s. 53 yazıt no 53; B. Levick, 2000, s. 627; S. Dmitriev, 2000, s. 369, 370.

⁴¹⁷ M. A. Kaya, 2011, s. 164, 174.

⁴¹⁸ A. R. Birley, 1981a, s. 220; M. A. Speidel, 2009c, s. 560.

⁴¹⁹ T. B. Mitford, 1980, s. 1203.

⁴²⁰ O. Akşit, 1985, s. 226.

⁴²¹ Bazı kaynaklarda III. Vologaeses olarak geçmekle birlikte doğrusu IV. Vologaeses olmalıdır. E. L. Wheeler, “Polyaenus: Scriptor Militaris”, içinde: K. Brodersen (ed.), *Polyaenus Neue Studien, Polyaenus New Studies*, Berlin 2010, s. 8 ve dn. 7.

⁴²² T. B. Mitford, 1980, s. 1203.

Parthia generali Osroes tarafından pusuya düşürüldüğü ve kendisinin de intihar ettiği anlaşılmaktadır⁴²³.

Kappadokia eyalet valisi M. Sedatius Severianus'un, Parthia siyasi teşekkülü karşısında uğradığı hezimet, Roma'nın bölgedeki pozisyonunu zayıflatmıştır. Bu gelişme üzerine 162 yılı başında Marcus Aurelius'un manevi kardeşi Lucius Verus, Doğu'ya gönderilmiştir⁴²⁴. Lucius Verus'un emrine kabiliyetli generaller verilmiş, Kappadokia ve Syria eyaletlerini yönetmek üzere yeni valiler tayin edilmiştir. Kaybedilen lejyonlar nedeniyle Doğu orduları güçlü bir şekilde takviye edilirken Kappadokia eyalet valiliğine M. Sedatius Severianus'un ardılı olarak M. Statius Priscus getirilmiştir⁴²⁵. Neticede M. Statius Priscus gibi yetenekli generallerin de katkısıyla 164 yılında Armenia'da Roma kontrolü yeniden sağlanmıştır. Marcus Aurelius döneminde, 165 yılında sona eren Parthia savaşlarıyla Roma toprakları genişleyerek Fırat Nehri'nin doğu kıyılarına kadar yayılmıştır⁴²⁶.

Marcus Aurelius döneminde Doğu'da yaşanan önemli gelişmelerden biri de, 175 yılına gelindiğinde Syria valisi Avidius Cassius'un isyan etmesi olmuştur⁴²⁷. Bu isyan girişimi, Marcus Aurelius'un karısı Faustina'nın kocasının iktidarını devirme ve Avidius'u tahta geçirme tasarısının sonucu gibi görünmektedir⁴²⁸. Neticede Doğu'nun büyük bir bölümü üzerinde geniş yetkilerle donatılan Avidius Cassius, kendisini imparator ilan etmiştir. Mısır, Syria ve Kilikia'da etkinliğini artıran bu valinin ilerleyişinin önü ancak 175 yılında görevinin başında bulunan Kappadokia valisi P. Martius Verus'un, ayaklanmayı İmparator Marcus Aurelius'a haber vermesiyle alınabilmiştir. Onun bu sadakati, beraberinde Syria valiliğine terfiyi de getirmiştir⁴²⁹.

Marcus Aurelius döneminde Kappadokia Eyaleti'yle bağlantılı olaylardan biri de imparatorun 176 yılında dönüş yolunda iken Halala köyünde⁴³⁰ ani bir rahatsızlık sonucu eşini kaybetmesi olarak görülmektedir⁴³¹. İmparator, eşinin öldüğü bu yerde ileride

⁴²³ D. Magie 1950, s. 660.

⁴²⁴ SHA. Verus. 6.9;7.1.

⁴²⁵ N. C. Debevoise, 1938, 246, 247; O. Akşit 1985, s. 228.

⁴²⁶ O. Akşit, 1985, s. 228; C. S. Lightfoot, 1990, s. 115; E. Dabrowa, **The Governors of Roman Syria From Augustus to Septimius**, Bonn 1998, s. 112.

⁴²⁷ N. C. Debevoise, 1938, s. 254; Downey, 1961, s. 227; M. A. Kaya, 2011, s. 175.

⁴²⁸ SHA. M. Ant. 24, 25; C. Koyuncu, 2015, s. 226.

⁴²⁹ Dio Cass. LXXII. 23.3; E. J. Bickerman, 1968, s. 240; O. Akşit, 1985, s. 234, 235.

⁴³⁰ Niğde ilindeki Ulukışla ilçesine bağlı Başmakçı köyü.

⁴³¹ Dio Cassius, Faustina'nın ölüm nedenini muzdarip olduğu gut hastalığına veya Avidius Cassius ile birlikte hareket etmenin yükümlüğünden kurtulmak için bilinmeyen bir nedene bağlamaktadır. Dio Cass. LXXII.29.

emekli askerlerin yerleşeceği *Colonia Faustianiana* yerleşimini kurarak bir tapınak inşa ettirmiştir⁴³².

Aurelius Commodus Antoninus Augustus Dönemi (180-193)

Commodus dönemi, kuzeyde zaferlerin kazanıldığı, Britannia'daki savaşların ise Vali Ulpius Marcellus'un gayretleriyle Roma lehine sonuçlandığı bir dönem olarak dikkat çekmektedir. Bununla birlikte Marcellus'un sert mizacının lejyonlarda ayaklanmaya neden olduğu bilinmektedir⁴³³. Kappadokia Eyaleti'nin bundan etkilenip etkilenmediği, etkilendiyse ne derece etkilendiği açık değildir. Yine de Commodus'un generallerinin Sarmatia bölgesinde zaferler kazandığı bilinmektedir⁴³⁴. Sarmatialıların sonuca götüren bir yenilgi almış olmaları halinde Kappadokia'nın en azından Sarmatia halkı kaynaklı sorunlar açısından uzak kaldığı söylenebilir.

I.2.5. Severus Hanedanı Zamanı

Imperator Caesar Lucius Septimius Severus Pertinax Augustus Dönemi (193-211)

Septimius Severus dönemi, Doğu'da askerî hareketliliğin arttığı bir dönem olarak dikkat çekmektedir. Septimius Severus'un Bithynia ve Kilikia'daki savaşlara bizzat katıldığı da bilinmektedir. Bu savaşlar esnasında Asia, Galatia ve Kappadokia eyaletleri imparatorun ordusunun geçiş güzergâhı olmuştur. İmparator Severus, Pescennius Niger'e karşı giriştiği mücadelede 193 yılındaki ilk Doğu seferine çıkarken ve 195 yılında söz konusu seferden dönerken Bithynia-Galatia- Kappadokia-Tauros Dağları- Kilikia Kapıları ve Syria güzergâhını izlemiş olmalıdır. Yine son seferinde Antiokheia'dan hareket eden imparatorun, Kappadokia eyalet sınırları içerisindeki Tyana'da mola verdiği bilinmektedir⁴³⁵. Bu açıdan Kappadokia'nın Roma ana askerî üslerinden birisi olduğu gibi izlenim mevcuttur.

Septimius Severus döneminde Armenia ve Mesopotamia'nın Roma eyaletleri olarak ilhakı, Roma İmparatorluğu'nun Doğu sınırını Tigris (Dicle) Nehri'ne kadar genişletmiştir⁴³⁶. Sınır hattının genişlemesi, Kappadokia'nın sınır eyaleti olma özelliğini de zayıflatmıştır. Söz konusu dönemde Kappadokia Bölgesi'yle ilgili bir başka gelişme,

⁴³² SHA. M. Ant. 26. 4; Dio Cass. LXXII.29; W. M. Ramsay, 1903, s. 402 vd.

⁴³³ A. R. Birley, **The Government of Roman Britain**, New York 2005, s. 137.

⁴³⁴ C. Koyuncu, 2015, s. 228.

⁴³⁵ M. A. Kaya, "Roma İmparatoru Septimius Severus Döneminde Anadolu", **Tarih Araştırmaları Dergisi**, 39, 2006, s. 29, 34.

⁴³⁶ E. Yıldırım, 2013, s. 171.

Septimius Severus'un egemenliğinin sonuna doğru Ankyra'dan Arkhelais'e ulaşan yol kesiminin onarılması olarak görülmektedir⁴³⁷.

Imperator Caesar Marcus Aurelius Severus Antoninus Pius Augustus (211-217) ve Imperator Caesar Publius Septimius Geta Augustus (211)

Resmî adı, Imperator Caesar Marcus Aurelius Severus Antoninus Pius Augustus olan Caracalla döneminde, Kappadokia eyalet sahasında ne gibi gelişmeler olduğu çok bilinmemektedir. Yine de Armenia ile bağlantılı olaylar üzerinden birtakım varsayımlara ulaşmak mümkündür. Bu bağlamda Caracalla'nın, Armenia kralını görevinden azlettiği ve Theokritos isimli kumandanını olasılıkla Kappadokia sınır hattındaki birliklerle Armenia üzerine gönderdiği; ancak kumandanın yenilgiye uğradığı anlaşılmaktadır⁴³⁸. İmparatorun kendisinin ise, Carrhae'daki (Harran) dini bir törene katılmak için 217 yılı sonunda Edessa'dan (Urfa) ayrıldığı sırada, Iulius Martilius isimli bir asker tarafından yolda öldürüldüğü bilinmektedir⁴³⁹. Bütün bu yaşananlar göz önüne alındığında, Kappadokia Eyaleti'nin de askerî açıdan sakın kalmayacağı açıktır.

Marcus Opellius Severus Macrinus Augustus Dönemi (217-218)

Severus Hanedanı üyesi olmayan Opellius Macrinus döneminde, Doğu sınırındaki Kappadokia ve Syria eyaletleri stratejik önemlerini korumayı sürdürmüştür⁴⁴⁰. 217 yılı yazında Mesopotamia'yı istila eden Parthialılarla, Nisibis (Nusaybin) yakınlarında gerçekleşen savaş felaketle sonuçlanmıştır. Barış, Parthia kralı Artabanus'a büyük bir meblağ ödemek suretiyle temin edilebilmiştir. Bu durum, Armenia üzerindeki Roma hâkimiyetini de zayıflatmıştır. Yine İmparator Macrinus, 217/218 yılında II. Tiridates'e Armenia tahtını yeniden bahşederek⁴⁴¹ onun tutsak annesini de serbest bırakmıştır⁴⁴². Dio Cassius'a göre söz konusu dönemde Tiridates, babasının Kappadokia'daki toprakları üzerinde hak iddia etme cüretini de göstermiştir⁴⁴³. Bu gelişmeler, Kappadokia bölgesindeki askerî hareketliliği de artırmış olmalıdır.

⁴³⁷ D. Magie, 1950, s. 677; J. A. Munro, "Roads in Pontus, Royal and Roman", *The Journal of Hellenic Studies*, 21, 1901, s. 64.

⁴³⁸ Dio Cass. LXXVIII.21.1; T. B. Mitford, 1980, s. 1207.

⁴³⁹ T. B. Mitford, 1980, s. 1207; O. Akşit, 1985, s. 342.

⁴⁴⁰ C. Davenport, "The Provincial Appointments of the Emperor Macrinus", *Antichthon*, 46, 2012, s. 189.

⁴⁴¹ T. B. Mitford, 1980, s. 1207.

⁴⁴² T. B. Mitford, 1980, s. 1207; C. Davenport, 2012, s. 189, 190.

⁴⁴³ Dio Cass. LXXIX.27.4,5.

Opellius Macrinus döneminde Kappadokia eyalet valisi M. Munatius Sulla Cerialis'in Arkhelais'te yol inşa faaliyetinde bulunduğu bilinmektedir⁴⁴⁴. Opellius Macrinus'un Syria'da imparatorluğunu ilan eden Elegabalus'un desteğiyle, kendi askerleri tarafından öldürüldüğü anlaşılmaktadır. Onun bu ölümünün, Kappadokia'da meydana geldiğine dair edebi kayıt mevcuttur⁴⁴⁵. Macrinus'un kaçmak ve Bithynia'ya ulaşmak için Kappadokia güzergâhını kullanması, Kappadokia eyalet valisi M. Munatius Sulla Cerialis'e duyduğu güvenle ilişkilendirilmektedir. Vali Cerialis'in 218 yılında İmparator Elegabalus tarafından azledilmesi de bununla ilişkilendirilebilir. Adı geçen valinin eyaletteki yeri ise, Catius Clemen[s] veya Catius Clement[inus] tarafından alınmıştır⁴⁴⁶.

Imperator Marcus Aurelius Antoninus Pius Felix Augustus Proconsul Dönemi (218-222)

Resmî adı Imperator Marcus Aurelius Antoninus Pius Felix Augustus olan Elegabalus'un imparatorluk dönemi; Macrinus taraftarı eyalet valilerinin ortadan kaldırıldığı, Arabia, Kıbrıs, Kappadokia, Thrakia eyalet valilerinin de aynı akıbete uğradıkları bir dönem olarak dikkat çekmektedir. Yine bu dönemde sivillerle, askerlerin kullanımına yönelik yol ve kamusal yapı inşasına ağırlık verildiği anlaşılmaktadır. Kaisareia-Melitene askerî güzergâhında 218 yılına tarihlenen ve Kappadokia valisi M. Ulpius Ofellius ismini taşıyan çok sayıda mil taşı bu bağlamda ele alınabilir⁴⁴⁷. İmparatorun Doğulu olması da Doğu eyaletlerine daha fazla önem vermesiyle neticelenmiş olmalıdır.

Imperator Caesar Marcus Aurelius Severus Alexander Pius Felix Augustus Dönemi (222-235)

Severus Aleksandros döneminde Kappadokia eyalet sahasının sürekli Pers saldırısına maruz kaldığı ve Pers kralı Artakserkses'in (Ardaşir) işgali sonucu büyük bir tehlike yaşadığı anlaşılmaktadır⁴⁴⁸. Yine bu dönemde Artakserkses'in, Parthia kralı IV. Artabanus'a karşı isyan ederek 227 yılında Sasani siyasi teşekkülünün temelini attığı görülmektedir. Perslerin meşru varisi olduğu iddiasıyla, 230 yılında Mesopotamia'yı istila eden Artakserkses, Syria ve Kappadokia'yı tehdit ederek atalarının Ege'ye kadar

⁴⁴⁴ C. Koyuncu, 2015, s. 235.

⁴⁴⁵ Dio Cass. LXXVIII.39.3 vd.

⁴⁴⁶ C. Davenport, 2012, s. 190.

⁴⁴⁷ D. Magie 1950, s. 694, 695.

⁴⁴⁸ O. Tekin, 2000, s. 221.

yayılan toprakları üzerinde hak iddiasında bulunmuştur⁴⁴⁹. Bu gelişmeler üzerine, İmparator Severus Aleksandros'un 230'ların ikinci yarısında Kappadokia ile Pontus'u birleştirerek yeni bir sınır hattı düzenlemesi yoluna gittiği anlaşılmaktadır⁴⁵⁰. Pontus dâhilindeki Zela bölgesinin, Severus Aleksandros döneminde Kappadokia Eyaleti'nin bir parçası olmayı sürdürdüğüne dair epigrafik ipucunun mevcudiyeti de bunun bir kanıtı niteliğindedir⁴⁵¹.

231 yılına gelindiğinde Severus Aleksandros'un Doğu seferine çıktığı anlaşılmaktadır⁴⁵². İmparator, Parthia ve Mesopotamia'daki başarılı mücadelelerinin ardından *Parthicus Maximus* ve *Persicus Maximus* unvanlarını almıştır. Bu dönemde dikkat çeken bir başka gelişme, daha önce *legatus* unvanlı valiler tarafından idare edilen birçok eyaletin Atlı Sınıfı'ndan valilerin idaresine bırakılması olarak görülmektedir⁴⁵³. Yine Kaisareia piskopos'u Firmilianus'un Cyprianus'a yazdığı mektuptan, imparatorun egemenliğinin sonuna doğru bölgede büyük zarara neden olan depremlerin yaşandığı anlaşılmaktadır⁴⁵⁴.

Severus Aleksandros dönemi, selef Elegabalus zamanında olduğu gibi Küçük Asya'nın doğusunda yol yapım çalışmalarının ağırlığını artırdığı bir evre olarak dikkat çekmektedir. Bu bağlamda Ankyra-Tavium hattından çıkarak kuzey-doğu-güney akslarında ilerleyen yollar ile Tyana üzerinden Kilikia geçit noktalarına ilerleyen yolların ve yol üzerindeki köprülerin onarıldığı anlaşılmaktadır. 231 yılında Zela-Sepastopolis güzergâhı ile Amaseia üzerinden Melitene'ye ulaşan yol hattında da çalışmada bulunulduğu bilinmektedir⁴⁵⁵. Bu faaliyetler büyük bir ihtimalle, Parthialılara göre daha saldırgan ve güçlü bir düşman olarak Doğu sınırında beliren Sasanilere karşı askerî birlik ve levazım naklinin kolaylaştırılmasına yönelikti.

⁴⁴⁹ Zonar. XII.15; T. B. Mitford, 1980, s. 1208; O. Akşit, 1985, s. 367; M. A. Kaya, 2011, s. 179.

⁴⁵⁰ M. A. Kaya, 2011, s. 179.

⁴⁵¹ Kahramanmaraş-Afşin yakınlarındaki Ördek köyünde ele geçen ve Severus Aleksandros dönemine tarihlenen mil taşında, Kappadokia eyalet valisi Q. Iulius Proculeianus ismine rastlanmaktadır. Yine Zela'da bulunan ve Septimus Severus dönemine ait mil taşında, C. Iulius Flaccus isimli Kappadokia eyalet valisinin ismi görülmektedir. French, bu durumu Zela'nın söz konusu dönemde Kappadokia Eyalet sınırları içinde yer aldığı şeklinde yorumlamaktadır. D. H. French, 1985, s. 147.

⁴⁵² T. B. Mitford, 1980, s. 1208; D. Magie, 1950, s. 695.

⁴⁵³ O. Akşit, 1985, s. 369, 371.

⁴⁵⁴ C. Koyuncu, 2015, s. 238.

⁴⁵⁵ D. Magie, 1950, s. 694 vd.; D. H. French, "Cappadocia and the Eastern Limes: Aspects of Romanisation at Ameseia in Cappadocia", içinde: P. Freeman, D. Kennedy (edd.), **The Defence of the Roman and Byzantine East**, BAR 297 (i), Oxford 1986, s. 278; D. H. French, **Roman Roads and Milestones of Asia Minor, Fasc. 2: An Interim Catalogue of Milestones Part 1**, British Institute of Archaeology at Ankara, Monograph No 9, BAR 392 (i), 1988a, s. 187 no 515, s. 190 no 526, s. 309, no 861-864.

I.2.6. Askerî İmparatorlar ve Anarşi Dönemi (235-284) ile Diocletianus Yönetimi Zamanı (284-305)

Severus Aleksandros'un ölümünün ardından Roma İmparatorluğu elli yılı aşkın süre devam edecek askerî anarşiyle uğraşmak zorunda kalmıştır. III. yüzyılın karakteristik bir özelliği olarak bu dönemde, barbar akınlarının daha çetin hale geldiği anlaşılmaktadır. Alamanlar, Italia'nın kuzeydoğusunda tazyiklerini artırarak Ravenna'yı aşmışlardır. Gotlar, Hellas topraklarını istila ve Küçük Asya'nın batı kıyısını tahrip etmişlerdir. Suevler, Markomanlar, Karplar gibi topluluklar ise, Ren ve Danubia sınır hattındaki tacizlerini sürdürmüşlerdir⁴⁵⁶. İmparatorluğun doğusunda ise, Sasani Kralı I. Shapur, büyük tehdit oluşturmuştur⁴⁵⁷.

Severus Aleksandros'un ardından tahta geçen ve resmî adı Imperator Caesar Gaius Iulius Verus Maximinus Pius Felix Invictus Augustus olan Maximinus Thrax döneminde (235-238) Küçük Asya'nın doğusunun, Pontus ve Kappadokia sahasında büyük zarara neden olan şiddetli bir depremle sarsıldığı anlaşılmaktadır⁴⁵⁸. Yine 236 yılında, Mesopotamia'da Nisibis ve Carrhae gibi kentleri ele geçiren Sasanilerin Kappadokia'ya saldırdıkları görülmektedir.

Resmî adı Imperator Caesar Marcus Antonius Gordianus Pius Felix Augustus olan III. Gordianus döneminde de (238-244), Sasani saldırılarının devam etmesi, imparatorun 242 yılında Sasaniler üzerine sefere çıkmasıyla neticelenmiştir. Yine Kappadokia Eyaleti'nin başkenti Kaisareia'nın çevresinin surla çevrilmesi gibi bir önleme başvurulması da⁴⁵⁹ Kappadokia eyalet sahasında genel bir huzursuzluğa işaret etmektedir. Sasanilere yönelik büyük bir sefer hazırlığı, eyalet genelindeki yol onarım çalışmalarını da hızlandırmış gibi görünmektedir. Bu açıdan eyaletteki yol güzergâhlarının birçok noktasında Roma imparatorları Maximinus Thrax, Philippus Arabus⁴⁶⁰ (244-249) ve III. Gordianus tarafından sürdürülen yol onarım çalışmalarını kaydeden mil taşları ele geçmiştir⁴⁶¹.

III. Gordianus'un 244 yılında yapılan Meshi Savaşı'nda I. Shapur (yak. 240-272) karşısında yenilgiye uğraması ve yaşamını yitirmesiyle, Roma ordularının

⁴⁵⁶ W. T. Arnold, *The Roman System of Provincial Administration to the Accession of Constantine the Great*, London 1879, s. 157.

⁴⁵⁷ M. A. Kaya, "III. Gordianus'un Pers (=Sasani) Seferi: Güzergâh Savaşlar ve İmparatorun Ölümü", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 20/1, 2005b, s. 157.

⁴⁵⁸ D. Magie, 1950, s. 696.

⁴⁵⁹ S. Mitchell, 1993, s. 227; O. Tekin, 2000, s. 221.

⁴⁶⁰ Resmî adı, Imperator Caesar Marcus Iulius Philippus Pius Felix Invictus Augustus'tur.

⁴⁶¹ D. Magie, 1950, s. 700.

Mesopotamia'daki ilerleyişini sona ermiştir⁴⁶². Philippus Arabus döneminde (244-249) Sasanilerle barışın yüklü miktarda fidye ödenerek ve diplomatik yollarla sağlanabilmesi, Kappadokia'nın da kısmen sakin kalmasını sağlamış olmalıdır⁴⁶³. Bununla birlikte Philippus Arabus'la I. Şapur arasında 244 yılında yapılan bu antlaşma, Roma'nın Armenia üzerindeki nüfuzunu azaltmıştır⁴⁶⁴.

Yaklaşık 250 yılında Armenia kralı Khosroes'in öldürülmesi ve oğlu II. Tiridates'in, Şapur'un Armenia'yı işgali üzerine Roma himayesine sığınması, Romalıların güçlü bir düşmanla karşı karşıya gelmesiyle neticelenmiştir. Bu dönemde İmparator Decius'un⁴⁶⁵ (249-251) Zimara'nın doğusundaki Sabrina (/ Sabinius) Köprüsü'nü tamir ettirmesi, Pontus ve Kappadokia'nın bazı kesimlerinde yol çalışmalarında bulunması, imparatorun Doğu'da *limes* hattının savunulmasına yönelik endişesiyle ilişkilendirilmektedir⁴⁶⁶. Decius döneminde Got saldırıları da devleti uğraştırmış ve kimliği bilinmeyen bir asi, Kaisareia ve Tyana'yı kısa süreliğine ele geçirmiştir⁴⁶⁷. Decius ve ardılı imparatorlar Trebonius Gallus⁴⁶⁸ (251-253) ve Volusianus⁴⁶⁹ (251-253) dönemlerinde Sasani saldırılarına karşı konulamadığı gibi bir izlenim mevcuttur. Nitekim Sasanilerin, Arkhelais yakınındaki Garsauira yerleşimi ve Galatia toprağı Savatra'ya kadar ilerledikleri görülmektedir⁴⁷⁰. Trebonianus Gallus dönemine tarihlenen ve Kappadokia eyalet valisi A. Vergilius Maximus eliyle yürütülen bir yol onarım çalışmasını kaydeden mil taşı, Göksun'daki Keklikoluk'ta ele geçmiştir⁴⁷¹. Mil taşının, Kaisareia-Melitene askerî güzergâhı üzerinde ele geçmesi, Sasanilere yönelik olası bir sefer için yolların bakımlı tutulmasıyla ilişkilendirilebilir.

Sasanilerin 251/252 yılından itibaren saldırılarının şiddetini artırmaları, Kappadokia eyalet sahasının Sasaniler ve Romalılar için savaş alanı haline gelmesiyle

⁴⁶² S. Mitchell, 1993, s. 237; M. A. Kaya, 2005b, s. 166; M. A. Kaya, 2011, s. 180.

⁴⁶³ O. Akşit, 1985, s. 398; M. A. Kaya, 2005b, s. 166.

⁴⁶⁴ E. Bilgiç, "M.S. II. Yüzyıl Roma-Sasani İhtilaflarına İlişkin Bir Değerlendirme: Pers Kralı I. Şapur'un Roma İmparatoru Valerianus'u Esir Alması", **Mediterranean Journal of Humanities**, II/2, 2012, s. 28.

⁴⁶⁵ Resmî adı, Imperator Caesar Gaius Messius Quintus Traianus Decius Pius Felix Invictus Augustus'tur.

⁴⁶⁶ D. Magie, 1950, s. 704; T. B. Mitford, 1974, s. 169; T. B. Mitford, 1980, s. 1208; T. B. Mitford, 1997, s. 138 dn. 9.

⁴⁶⁷ D. Magie, 1950, s. 32; C. Koyuncu, 2015, s. 240.

⁴⁶⁸ Resmî adı, Imperator Caesar Gaius Vibius Trebonianus Gaius Pius Felix Invictus Augustus'tur.

⁴⁶⁹ Resmî adı, Imperator Caesar Gaius Vibius Afrinus Gallus Veldummianus Volusianus Augustus'tur.

⁴⁷⁰ M. A. Kaya, 2011, s. 180.

⁴⁷¹ D. H. French, 1980, s. 725, 726 no 32.

neticelenmiştir⁴⁷². Bununla birlikte Roma devlet yöneticilerinin düzeni yeniden tesis etme noktasında başarılı oldukları anlaşılmaktadır⁴⁷³.

Resmî adı, Imperator Caesar Publius Licinius Valerianus Pius Felix Invictus Augustus olan Valerianus dönemi (253-260), Doğu’da imparatorluk nüfuzunun çöküşü ve büyük güç değişikliğine tanıklık eden bir dönem olarak dikkat çekmektedir⁴⁷⁴. Bu dönemde Gotların, Kappadokia sınırlarına ulaştıkları görülmektedir⁴⁷⁵. 255 yılı civarında, Roma askerî garnizonunun bulunduğu Trapezus’u ele geçiren Gotlar⁴⁷⁶, 256 yılında Roma askerî üssü Satala’ya saldırmışlardır. Bu gelişmeler üzerine 256 yılında Antiokheia’ya ulaşan Valerianus’un, Sasani saldırılarının önünü kesmek için 70.000 kişilik bir askeri kuvvetle harekete geçtiği bilinmektedir⁴⁷⁷. Bununla birlikte imparatorun 259/260 yılında I. Shapur’a esir düşmesiyle, Romalıların eyalet üzerindeki egemenlikleri daha da kırılgan hale gelmiştir⁴⁷⁸. Bu bağlamda Nakş-ı Rüstem’deki bir yazıttan, Shapur’un Syria’yı istila ederek Kappadokia’daki Satala’nın da aralarında bulunduğu otuz yedi kenti ele geçirdiği anlaşılmaktadır⁴⁷⁹. Shapur’un, Fırat Nehrini aşarak Kaisareia, Tyana gibi kentleri ele geçirmesi Doğu *limes*’inin çöktüğü şeklinde yorumlanmaktadır⁴⁸⁰.

Resmî adı, Imperator Caesar Publius Licinius Egnatius Gallienus Pius Felix Invictus Augsutus olan Gallienus dönemi (253-268), Nikaia’da Got kaynaklı saldırılara karşı bir sur inşasıyla⁴⁸¹ dikkat çekmektedir. Bu dönemde Kappadokia Eyaleti’nin idari düzenlemesiyle ilgili önemli değişiklik ise Tavium, Pontus Polemoniacus ve Pontus Galaticus’un yeniden Galatia Eyaleti sınırları içerisine dâhil edilmesi olarak görülmektedir⁴⁸². Bununla birlikte 279 yılı ya da daha erken bir tarihte, adı geçen bölgeler yeniden Galatia eyalet sahası dışında kalmıştır⁴⁸³.

⁴⁷²Zos. I.27.2; J. Wilkes, “Provinces and Frontiers”, **The Cambridge Ancient History**, XII, 2008, s. 221; ayrıca bkz. R. N. Frye, **The History of Ancient Iran**, München 1984, s. 371, 72; F. Millar, 2004, s. 197.

⁴⁷³ O. Akşit, 1985, s. 402, 403.

⁴⁷⁴ R. N. Frye, 1984, s. 371, 372; J. Wilkes, 2008, s. 221; F. Millar, 2004, s. 197.

⁴⁷⁵Zos. I.28.1.

⁴⁷⁶Zos. I.33.1-3.

⁴⁷⁷ M. A. Kaya, 2011, s. 180.

⁴⁷⁸ Zos. I. 36.1-2; M. Bunson, 2002, s. 94.

⁴⁷⁹ E. Bilgiç, 2012, s. 28; Küçük Asya’nın işgali için bkz. Zos. I. 27. 2; III.32. 5; T. Kaçar, 2009, s. 13.

⁴⁸⁰ M. A. Kaya, 2011, s. 181.

⁴⁸¹ T. B. Nielsen, **Urban Life and Local Politics in Roman Bithynia, The Small World of Dion Chrysostomos**, Denmark 2008, s. 157, 159.

⁴⁸² D. Magie, 1950, s. 770 vd.; M. A. Kaya, 2005a, s. 20; M. A. Kaya, 2011, s. 169.

⁴⁸³ M. A. Kaya, 2011, s. 169.

Gallienus döneminde, Sasani tehlikesinin yarattığı siyasi ve askerî koşullar, 258 yılı başlarında *vir consularis* unvanıyla onurlandırılan Syria'daki Palmyra prensi Odeanathus'un Doğu'da önemli bir politik figür haline gelmesiyle neticelenmiştir⁴⁸⁴. Odeanathus, 262 yılında I. Shapur'u kendi kentinde kuşatmıştır⁴⁸⁵. Böylece Sasaniler, Syria ve Küçük Asya'dan çıkarılmışlardır. Tüm bunlar yaşanırken Kappadokia eyalet sahasının 262 yılında Palmyralı Kraliçe Zenobia; 254 ve 267 yıllarında Gotlar tarafından saldırıya uğradığı bilinmektedir⁴⁸⁶. 266 yılında Sasaniler yeniden Satala'nın tamamını ve civar bölgeleri ele geçirerek Kappadokia ve Armenia Minor'u tehdit etmişlerdir⁴⁸⁷. Bunlarla birlikte Romalıların, Sasanilere karşı otoritelerini yeniden tesis etme noktasında kısmen başarılı oldukları söylenebilir⁴⁸⁸.

Resmî adı, Imperator Caesar Marcus Aurelius Clodius Pius Felix Invictus Augustus olan Claudius Gothicus döneminde (268-270), imparatorun Gotlarla mücadelesini fırsat bilen Zenobia'nın topraklarını genişletme yönünde girişimde bulunması yönüyle dikkat çekmektedir. 268 yılında Antiokheia'yı işgal ederek 70.000 kişilik Roma askerî kuvvetini bozguna uğratan Zenobia Mısır'a saldırmıştır. 270 yılı başlarında Kappadokia ve Ankyra'yı da içine alan sahada hâkimiyet kurarak Bithynia'ya kadar ilerleyen Zenobia burada Vali Velleius Macrinus engelini aşamamıştır⁴⁸⁹.

Resmî adı, Imperator Caesar Lucius Domitius Aurelianus Pius Felix Invictus Augustus olan L. Domitius Aurelianus döneminde (270-275), Satala'da Got ve Sasani saldırılarına karşı koyabilmek için yeni bir inşa programının hayata geçirildiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte 269 yılı itibarıyla, Sasani saldırılarının sona ererek I. Shapur'un ardılı olan oğulları Hormizod (272-273) ve I. Vahram (273-276) dönemlerinde Küçük Asya'nın yeni bir Sasani saldırısına maruz kalmadığı görülmektedir⁴⁹⁰. Bu noktada yukarıda bahsedilen Aurelianus dönemi inşa faaliyetleri, Sasani saldırılarının şiddetini azalttığı sakin dönemin değerlendirilmesi ve olası saldırılara yönelik tedbir olarak yorumlanabilir⁴⁹¹. Yine bu dönemde Gotlar yenilgiye uğratılmış, 273 yılında

⁴⁸⁴ Eutr. IX. 13; M. A. Kaya, 2011, s. 184.

⁴⁸⁵ O. Akşit, 1985, s. 420.

⁴⁸⁶ O. Tekin, 2000, s. 221.

⁴⁸⁷ T. B. Mitford, 1980, s. 1209.

⁴⁸⁸ J. Wilkes, 2008, s. 221.

⁴⁸⁹ Zos. I.44; D. Magie, 1950, s. 716; O. Akşit, 1985, s. 440; E. Manders, **Images of Power, Patterns in the Representation of Roman Emperors on Imperial Coinage A.D. 193-284**, Impact of Empire Vol. 15, Leiden 2012, s. 15.

⁴⁹⁰ M. A. Kaya, 2011, s. 182.

⁴⁹¹ T. B. Mitford, 1980, s. 1209 vd.

Palmyra kraliçesi Zenobia tehlikesi ortadan kaldırılmıştır⁴⁹². Bu başarılar, Aurelianus'un *senatus* tarafından "*Restitutor Orbis*"⁴⁹³ unvanı verilmek suretiyle onurlandırılmasıyla neticelenmiştir⁴⁹⁴.

Resmî adı, Imperator Caesar Marcus Claudius Tacitus Pius Felix Augustus olan Tacitus (275-276) döneminde, Azak Denizi'nin kuzeyindeki Maeotidler ve Gotlar gibi diğer bazı kavimlerin Küçük Asya topraklarını işgal ettikleri bilinmektedir. Söz konusu topluluklar Kolkhis üzerinden Küçük Asya'ya nüfuz ederek Pontus, Galatia, Kappadokia ve Kilikia'ya kadar ulaşmışlardır. İmparator Tacitus'un müstakbel İmparator Florianus'un yardımıyla bu topluluklara karşı zafer kazanabildiği anlaşılmaktadır⁴⁹⁵.

Resmî adı, Imperator Caesar Marcus Aurelius Probus Pius Felix Invictus Augustus olan Probus (276-282) zamanında, Sinope civarındaki yolların yeniden inşa edildiği bilinmektedir⁴⁹⁶. İmparatorun *Gothicus Maximus* unvanı Gotlara karşı; *Persicus Maximus* unvanı ise Sasanilere karşı başarılı olduğunu kanıtlamaktadır⁴⁹⁷. Dolayısıyla bu seferlerin ardından Kappadokia Eyaleti de en azından geçici bir süre sakin kalmış olmalıdır.

Resmî adı, Imperator Caesar Marcus Aurelius Carus Pius Felix Invictus Augustus olan Carus (282-283) dönemine gelindiğinde, imparatorun 283 yılı başında Sasanilerle savaşmak üzere Doğu'ya hareket ettiği görülmektedir. İmparator, II. Vahram'ı mağlup ederek Mesopotamia genelinde Roma hâkimiyetini yeniden tesis etmiştir⁴⁹⁸. Yine bu dönemde, selef imparator Probus zamanında yarım kalan Sinope civarındaki yol çalışmalarının sürdürüldüğü de anlaşılmaktadır⁴⁹⁹.

Imperator Caesar Gaius Aurelius Valerius Diocletianus Pius Felix Invictus Augustus döneminde (284-305) ise, imparatorun Armenia üzerinde hâkimiyet kurma mücadelesi, Roma ve Sasani siyasi teşekkülleri arasında çatışmaya sebebiyet vermiştir. Bu noktada, Armenia'da Sasaniler aleyhine III. Tiridates'in tahta yeniden iade edilmesi, Kral III. Vahram'ın Roma hâkimiyetini tanımak zorunda kalması gibi gelişmeler

⁴⁹² Zos. I. 50; D. Magie, 1950, s. 717; O. Akşit, 1985, s. 450; M. A. Kaya, 2011, s. 184.

⁴⁹³ Dünyayı yeniden düzene sokan, dünyayı onaran şekilde çevrilebilir.

⁴⁹⁴ E. Manders, 2012, s. 15.

⁴⁹⁵ Zonar. XII.28; O. Akşit, 1985, s. 461.

⁴⁹⁶ D. Magie, 1950, s. 720.

⁴⁹⁷ SHA. Carius. 8.1-2.

⁴⁹⁸ O. Akşit, 1985, s. 471.

⁴⁹⁹ D. Magie, 1950, s. 720.

yaşanmıştır. Vahram'ın ardılı Narses'in de Armenia ve Kafkasya bölgesinde Roma otoritesine boyun eğdiği görülmektedir⁵⁰⁰.

Diocletianus zamanında Kappadokia'yı doğrudan etkileyen gelişme ise, bu imparatorun genel idari düzenlemeleri olmuştur. Bu düzenlemeler esnasında Batı'da altı; Illyricum'da üç; Doğu'da altı olmak üzere toplamda on iki *dioeceses* mevcuttu. Doğu *dioeceses*'i Pontus, Asiana ve Oriens ana yönetim sahalarından oluşuyordu. Kappadokia ise, Pontus ve Armenia Minor'u içine alan Pontus *dioeceses*'i sınırları içerisinde yer almıştır⁵⁰¹. Düzenlemeler neticesinde ikiye ayrılan Kappadokia Eyaleti'nin batı kısımları korunurken küçük olan doğu kısmı, Armenia Minor'a eklenmiştir⁵⁰². Bu dönemde de Melitene'ye yönelen askerî yolun güvenliğine önem verildiği anlaşılmaktadır. Yine Diocletianus'un, bölgenin savunulmasına yönelik *Legio I Armeniaca*'yı kurduğu görülmektedir. 300-363 yılları arasında Kappadokia'daki Klaudiopolis'te konuşlanan bu lejyonun 359-363 yılları arasında Parthia savaşına katıldığı bilinmektedir⁵⁰³.

İmparator Flavius Valens Augustus döneminde (364-378) önceki düzenlemelerle sınırları daraltılmış olan Kappadokia Eyaleti'nin 371 / 372 yılında Kappadokia Prima ve Kappadokia Secunda olmak üzere ikiye ayrıldığı anlaşılmaktadır⁵⁰⁴. Eyaletin ikiye bölünmesi ile Kaisareia, Kappadokia Prima'nın; Tyana ise Kappadokia Secunda'nın *metropolis*'i olmuştur. 395 yılındaki yeni bir bölünmenin ardından Kappadokia, imparatorluğun doğu sınırları içinde kalmıştır⁵⁰⁵. 530 yılına gelindiğinde ise, İmparator Iustinianus'un Kappadokia Secunda'yı tekrar ikiye ayırdığı bilinmektedir⁵⁰⁶.

⁵⁰⁰ T. B. Mitford, 1980, s. 1209 vd.

⁵⁰¹ M. B. Şenocak 2014, s. 23, 24; C. Koyuncu, 2015, s. 248.

⁵⁰² F. Cumont, 1936, s. 619.

⁵⁰³ T. B. Mitford, 1980, s. 1209; M. B. Şenocak, 2014, s. 42.

⁵⁰⁴ Tekin, 2000, s. 223.

⁵⁰⁵ W. M. Ramsay, 1960, s. 312; N. Baydur, 1970, s. 113; O. Tekin, 2000, s. 225.

⁵⁰⁶ W. M. Ramsay, 1960, s. 312.

II. BÖLÜM: ROMA EYALET VALİLERİ

II.1. *Cursus Honorum*'a (Kariyer Sistemi) Genel Bakış

Cursus honorum, Roma üst düzey kamu görevlilerinin görevde yükselmelerini sağlayan kariyer sistemini ifade etmektedir. Cumhuriyet Dönemi'nin ilk başlarından itibaren en tepe mevki olan *consul*'lüğe erişebilmek için bazı istisnalar dışında, askerî ve politik yönü bulunan *cursus honorum* basamaklarının takip edilmesi zorunlu olmuştur. Tarihçi Livius, Roma şehrinin kuruluşundan itibaren şehrin önce krallar, ardından *consul*'ler, *dictator*'lar ve *consul* yetkisine haiz askerî *tribunus*'lar tarafından yönetildiğini ifade ederek bir bakıma krallar haricinde *cursus honorum* sisteminin tepe yönetici kadrosuna vurgu yapmaktadır⁵⁰⁷.

Cumhuriyet rejiminin tesis edilmesiyle devlet, *magistratus*'lar olarak adlandırılan yüksek kamu görevlileri aracılığıyla yönetilmiştir. Bu *magistratus*'ları *consul*'ler, *praetor*'lar, *aedilis*'ler ve *quaestor*'lar oluşturmuştur. Bunlardan *tribunus*'luk ve *aedilis*'lik haricindeki *consul*'lük, *praetor*'luk ve *quaestor*'luk gibi makamların izlerine İmparator Constantinus döneminde dahi rastlanması⁵⁰⁸, bu sistemin Roma devlet yönetimindeki önemine işaret etmektedir.

Cursus honorum sisteminde görevde yükselme en alt basamaktan en üst noktaya kadar sırasıyla genellikle *quaestor*, *praetor*, *consul* şeklinde gerçekleşmiştir. Söz konusu sistemi düzenleyen kapsamlı reformlar Sulla zamanı gibi geç bir dönemde hayata geçirilmiştir. Bu bağlamda Sulla, *quaestor*'luk için yirmi dokuz; *praetor*'luk için otuz bir; *consul*'lük için kırk iki gibi en alt yaş sınırlarını saptamıştır⁵⁰⁹. MÖ II. yüzyılın başından itibaren *praetor*'luk ve *consul*'luk arasında iki yıl olması koşulu devam etmiştir. Esas yenilik ise, politik kariyer arzulayan yurttaşların ilk kariyer basamaklarının *quaestor*'luk ile başlaması zorunluluğu olarak görülmektedir. Ancak bu, Sulla öncesinde de atlanması mümkün olmayan bir basamaktı. Sulla'nın MÖ 81 tarihli *lex Cornelia de magistratibus* yasası *quaestor*'luk, *praetor*'luk, *consul*'lük şeklindeki kariyer basamağını sırasıyla takip etmeyi zorunlu kılmıştır. Sulla döneminin önemli yeniliklerinden biri de *consul* ve tüm *praetor*'ların fiili memuriyetleri süresince Roma'da kalması olarak görülmektedir⁵¹⁰. Buna göre *consul* ve *praetor*'lar önce Roma'da yalnız mülki işlerle uğraşacak, bunu

⁵⁰⁷Livy. VI.1.

⁵⁰⁸ O. Akşit, 1985, s. 563 vd.

⁵⁰⁹ R. Seager, "Sulla", *The Cambridge Ancient History*, IX, 1994, s. 201.

⁵¹⁰ A. Berger, 1991, s. 550; T. C. Brennan, *The Praetorship in the Roman Republic*, I-II, Oxford 2000, s. 352, 394.

izleyen yıl *proconsul* ya da *propraetor* olarak bir başka deyişle *promagistratus*'lar olarak eyaletlerde görevlendirileceklerdi. Bu durum, askerî ve idari kuvveti birbirinden ayırmaya yönelik bir adım olarak yorumlanmaktadır⁵¹¹.

Cursus honorum kariyer sisteminde yaş önemli bir kıstas olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim MÖ 180 yılında *pleb tribunus*'luğu görevinde bulunan L. Villius tarafından *lex Villia annalis* isimli yüksek kamu görevlilerinin *cursus honorum*'larını, seçimlerine yönelik minimum yaş ve zaman aralığını düzenleyen bir yasa teklifinin sunulduğu bilinmektedir. Bu yasayla, göreve başlayabilmek için en düşük yaş sınırı *quaestor*'luk için otuz bir; *aedilis*'lik için otuz yedi; *praetor*'luk için kırk ve *consul*'lük için kırk üç olarak belirlenmiştir⁵¹². Bir Romalı yurttaş, on yedi ile yirmi yedi yaşları arasında yaklaşık on yıl süren üst düzey askerî hizmetinin ardından sırası ile *quaestor*'luk, *aedilis curulis*'lik, *praetor*'luk ve *consul*'lük gibi görev ve makamlarda bulunabiliyordu. Yine her bir görev arasında iki yıllık bir boşluk bırakılıyordu⁵¹³. Cicero'nun zamanı itibarıyla minumum yaştan *aedilis*'lik için otuz yedi; *praetor*'luk için kırk; *consul*'lük için kırk üç olduğu bilinmektedir⁵¹⁴. Bu durum, Cumhuriyet'in sonlarına doğru da *cursus honorum*'un yaş kıstaslarında fazla bir esneme olmadığını göstermektedir. Bununla birlikte *Principatus* rejimi altında *cursus honorum* basamakları çeşitlenmekle kalmamış aynı zamanda Cumhuriyet rejiminin yaş kıstası gibi katı kurallarından kısmen uzaklaşmıştır⁵¹⁵.

Yukarıda da ifade edildiği üzere *cursus honorum* kariyer sisteminin en alt kademelerinde *quaestor*'luk yer almaktadır. İlk *quaestor*, MÖ 446 yılında seçilmiş ve

⁵¹¹ H. Swain, M. E. Davies, **Aspects of Roman History 82 B.C.- A.D. 14 A Source-based Approach**, London 2010, s. 358; S. Atlan, **Roma Tarihinin Anahatları I. Kısım Cumhuriyet Devri**, Ankara 2014, s. 153.

⁵¹² Livy. XL. 44. 1-2; Cic. Off. II. 59; Tac. Ann. XI.22; Appian. Pun.112; App. Hisp. 84; J. E. Sandys, **Latin Epigraphy An Introduction to the Study of Latin Inscriptions**, Cambridge 1919, s. 110; J. Richardson, 1976, s. 84.

⁵¹³ J. E. Sandys, 1919, s. 110.

⁵¹⁴ MÖ 106 yılında doğan M. Tullius Cicero'nun, MÖ 75 yılında yaklaşık otuz bir yaşında Sicilia'da *quaestor*; MÖ 69 yılında yaklaşık otuz yedi yaşında *aedilis curulis*; MÖ 66 yılında yaklaşık kırk yaşında *praetor* ve MÖ 63 yılında yaklaşık kırk üç yaşında *consul* olarak görev aldığı bilinmektedir. S. Atlan, 2014, s. 174.

⁵¹⁵ Bu bağlamda genellikle kariyer sisteminin ilk basamağını on sekiz yaşında iken adım atılan *vigintivir*'luk oluşturmuştur. *Principatus* Devri'nde "Illviri auro argento aere flando feriundo (triumviri monetales), IVviri viarum curandorum, decemviri stlitibus iudicandis, triumviri capitales olmak üzere dört küçük *magistratus*'luk kurulu *vigintivirati*'yi teşkil etmiştir. Bunun ardından tümü asgari yaş olarak; yirmi yaşında askerî *tribunus*'luk, yirmi beş yaşında *quaestor*'luk, yirmi yedi yaşında *aedilis*'lik veya *tribunus*'luk, otuz yaşında *praetor*'luk, *praefectus*'luk, *propraetor*'luk, *proconsul*'lük, lejyon kumandanlığı ve ardından otuz iki yaşında *consul*'lük ve bunun ardından *praefectus urbi* gibi daha üst düzey mevkiler gelmiştir. Ancak *princeps*'ler, özellikle yetenekli adamlar söz konusu olduğunda asgari yaş düzeyini dikkate almadan atama yapabilmişlerdir. Plin. Ep. X. 79; J. E. Sandys, 1919, s. 110; G. Alföldy, "Consuls and Consulars Under the Antonines: Prosopography and History", **Ancient Society**, 7, 1976, s. 273, 274; krş. A. R. Birley, 1981a, s. 4.

sayıları Roma genişlemesine paralel olarak sürekli artmıştır⁵¹⁶. Kartaca Savaşı'nın başlangıcına doğru *quaestor* sayısı sekize yükselmiştir. Bu sayının *senatus*'u güçlü kılmak isteyen Sulla zamanında yirmiye yükseldiği bilinmektedir⁵¹⁷. Iulius Caesar zamanında *quaestor* sayısı kırk şeklinde artış göstermiştir⁵¹⁸. Bununla birlikte Augustus dönemine denk düşen MÖ 27 yılında, kırk olan *quaestor* sayısının yirmiye düşürüldüğü anlaşılmaktadır⁵¹⁹.

Quaestor'lar genellikle seçimle iş başına gelmişler; ancak hizmet edecekleri yerler kura ile belirlenmiştir⁵²⁰. Söz konusu bu mevki, *consul*'lüğe giden yolda ilk sağlam zemin taşı olması nedeniyle büyük bir onur olarak görülmüş olmalıdır. *Quaestor*'lar, genellikle devletin en yüksek mali işler sorumlusu olarak düşünülmüşlerdir. Bununla birlikte *quaestor*'ların, kurumun ihdas edildiği ilk zamanlardan itibaren çok geniş yelpazede görevler üstlendikleri anlaşılmaktadır. Bu bağlamda para darlığı, şehir asayiş hizmeti, toprak tahsisi, askerî alımlar, birliklere askerî teçhizat temini gibi pek çok konuda *quaestor*'ların desteğine ihtiyaç duyulmuştur⁵²¹. Bu yüksek mevki sahipleri IV. yüzyılın sonuna gelindiğinde büyük kanun ve hukuk memurları olarak temayüz etmişlerdir. İmparatorlar, tüm hukuki meseleler, kanun değişiklikleri ve kanunların icrası noktasında *quaestor*'ların görüşlerine başvurarak karar almışlardır⁵²².

Daha önce de ifade edildiği gibi *quaestor*'lük için gerekli olan minimum yaş otuz idi⁵²³. Augustus zamanında bu mevki için en düşük yaş sınırı yirmi beş olarak gerçekleşmiştir⁵²⁴. Yine *quaestor*'luk için ön görülen yaş sınırının *Principatus* Devri'yle birlikte esneklik kazandığı anlaşılmaktadır. Nitekim İmparator Caligula'nın yasaların izin verdiği süreden beş yıl önce *quaestor* olduğu bilinmektedir⁵²⁵.

Cursus honorum sisteminde *quaestor*'luk ile *praetor*'luk arasında yer alan *aedilis*'lik ise, Roma'daki şehir *magistratus*'luklarından biriydi. *Aedilis*'ler, şehrin nizamını sağlama, sağlık hizmetlerini sürdürme gibi kamu hizmetlerinin yanı sıra halka

⁵¹⁶ M. Crawford, *The Roman Republic*, Cambridge 1982, s. 73.

⁵¹⁷ R. Seager, 1994, s. 200, 201.

⁵¹⁸ Suet. *Iul.* 41; Dio Cass. XLIII. 47.2; R. J. A. Talbert, *The Senate of Imperial Rome*, Princeton 1984, s. 131.

⁵¹⁹ Suet. *Aug.* 35; O. Akşit, 1985, s. 52.

⁵²⁰ Cic. *Att.* VI.6.

⁵²¹ W. T. Arnold, 1879, s. 58; A. Lintott, "Political History, 146-95 B.C.", *The Cambridge Ancient History*, IX, 1994, s. 43.

⁵²² O. Akşit, 1985, s. 564.

⁵²³ J. Richardson, 1976, s. 86.

⁵²⁴ A. R. Birley, 1981a, s. 4, 12; A. Lintott, *Imperium Romanum, Politics and Administration*, London 1993, s. 50.

⁵²⁵ Suet. *Calig.*1.

yönelik oyunların tertip edilmesinden de sorumlu olmuşlardır. *Aedilis*'lik için alt yaş sınırı otuz yedi idi⁵²⁶. En azından Cicero zamanı itibarıyla *aedilis*'lik ile *praetor*'luk arasında iki yıllık boşluğun olduğu gibi bir izlenim mevcuttur. Bu durum, daha önce sözü edilen *praetor*'luk ile *consul*'lük arasında iki yıl boşluk olması şartıyla örtüşmektedir⁵²⁷. Uzun süre önemini koruyan bu memuriyetin Severus Aleksandros dönemine (222-235) geldiğinde, *pleb tribunu*'luğu gibi önemini yitirerek diğer memuriyetler içine dâhil edildiği anlaşılmaktadır⁵²⁸.

Cursus honorum kariyer basamaklarından biri de *quaestor*'luk, *aedilis*'lik memuriyetlerinin ardından gelen *praetor*'luk olarak görülmektedir. Cumhuriyetin ilk zamanlarında *consul*'ler *praetor* olarak adlandırılmışlardır⁵²⁹. Böylece bir yıllığına atanan iki *praetor*, lejyonları sevk ve idare etmeye başlamışlardır⁵³⁰. *Praetor* sözcüğünün, etimolojik açıdan ordunun önünden giden manasına gelen “*prae-itor*” sözcüğüyle ilişkili olması bu bağlamda ele alınabilir⁵³¹. MÖ 367 yılındaki Gallia halkı tehdidi, Romalıların birçok cephede savaşmak için daha iyi ana komuta yapısına ihtiyaç duymasıyla neticelenmiştir. Bu aynı zamanda *praetor*'luğun yaratılmasına da katkıda bulunmuştur⁵³². Zamanla askerî gerilimin azalmasına paralel olarak *praetor*'lar birbirinin aldıkları karar üzerinde denetim hakkı elde etmişler ve sık sık birbirlerine danışma ihtiyacı içinde olmuşlardır⁵³³. Böylece MÖ 305 yılı gibi bir tarihte *praetor* olan unvanları *consul* şeklinde değişikliğe uğramıştır⁵³⁴. *Praetor*'lar da *consul*'lerinkine benzer ancak onlarınkinden daha düşük *imperium*'a sahip olmuşlardır⁵³⁵. *Praetor*'lara otoritelerinin bir göstergesi olarak altı kişilik *lictor* gurubu tarafından refakat edilmiştir⁵³⁶.

Lex Villia Yasası, *praetor*'luk için alt yaş sınırını kırk olarak saptamıştır. Bununla birlikte İmparator Augustus'tan ileriye doğru *patricius*'ların, genellikle otuz yaş civarında üstlenilen *praetor*'luğun ardından iki veya üç yıl sonra *consul* olabildikleri anlaşılmaktadır⁵³⁷. *Pratetor*'luk mevkisinin diğer herhangi bir devlet memuriyetinden

⁵²⁶ Suet. *Iul.* X; J. Richardson, 1976, s. 84.

⁵²⁷ Cic. *Fam.* X.25.

⁵²⁸ O. Akşit, 1985, s. 365.

⁵²⁹ V. N. Diakov, S. İ. Kovalev, *İlk Çağ Tarihi 2*, Çev. Ö. İnce, İstanbul 2011, s. 55.

⁵³⁰ P. Erdkamp, “War and State Formation in the Roman Republic”, içinde: P. Erdkamp (ed.), *A Companion to the Roman Army*, Malden 2007, s. 108.

⁵³¹ Sözcüğün anlamı üzerine değerlendirme için bkz. T. C. Brennan, 2000, s. 20.

⁵³² T. C. Brennan, 2000, s. 70, 72.

⁵³³ V. N. Diakov, S. İ. Kovalev, 2011, s. 60.

⁵³⁴ G. Türkoğlu, “Roma Cumhuriyet ve İmparatorluk Dönemlerinin İdari Yapısı”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, XI/2, 2011, s. 260.

⁵³⁵ T. C. Brennan, 2000, s. 3.

⁵³⁶ B. İplikçioğlu, 2007, s. 76.

⁵³⁷ W. Eck, 2000, s. 229.

daha uzun süre ile *patricius*'lar tarafından tutulduğu ve hiçbir *pleb*'in MÖ 337 yılına kadar bu memuriyete kabul edilmediği de bilinmektedir⁵³⁸. *Praetor*'lar, *consul*'ler gibi *comitia centuria*'daki seçimle iş başına gelmekte ve kurayla görev alanları belirlenmekteydi⁵³⁹.

Praetor'ların sayısı ile ilgili olarak ilk başlarda sadece bir *praetor* mevcut iken zamanla sayının arttığı⁵⁴⁰ ve en azından MÖ 227 yılında dört görevlinin bu makamı işgal ettiği söylenebilir. Livius, Gallia Cisalpina'daki savaşa dair anlatısında *praetor* sayısının dörde çıkarıldığından bahsetmektedir. Kartaca Savaşı'nın bitimine doğru yaklaşık MÖ 244 yılında, Roma'da *peregrini* (yabancılar) sayısının artışına paralel olarak ek *praetor* seçiminin gerekli olduğu anlaşılmaktadır⁵⁴¹. MÖ 197 yılında altı *praetor* atandığı, bunların ikisinin Hispania'ya gönderildiği bilinmektedir⁵⁴². MÖ 181 yılında *Lex Baebia* ile *praetor* sayısının dönüşümlü olarak dört ve altı olarak belirlendiği anlaşılmaktadır⁵⁴³. Sulla zamanında ise, *praetor* sayısının altıdan sekize çıkarıldığı görülmektedir⁵⁴⁴. İlerleyen süreçte bu sayının Iulius Caesar zamanında on iki olarak gerçekleştiği ve nihayetinde on altı şeklinde artış gösterdiği anlaşılmaktadır. Augustus ve Claudius dönemlerinde bu sayının daha da artarak on sekize yükseldiği bilinmektedir⁵⁴⁵. Genel olarak değerlendirildiğinde ise, *praetor* sayısındaki artışın eyaletleşme sürecinin hızıyla doğru orantılı olduğu söylenebilir.

Praetor'lar askerî, adli, idari pek çok vazife üstlenmişlerdir. Bu bağlamda *praetor*'lar, yargısal görev yönü daha ağır basan ve yüksek yargıçlar olarak tanımlayabileceğimiz *imperium* yetkisine haiz yüksek kamu görevlileri idi⁵⁴⁶. *Praetor*'ların askerî yönleri bağlamında, bunlar daha önce de üzerinde durulduğu gibi ilk dönemlerden itibaren ordu komutasını üstlenmişlerdir⁵⁴⁷. Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde, bir yeri fetheden *praetor*, ele geçirdiği bölgenin idaresiyle meşgul olurken ilerleyen süreçte eyalet yöneticisi olarak atanmaya başlamıştır⁵⁴⁸. Dolayısıyla ilk eyalet valileri *praetor*'lar arasından seçilmiş ve bunlar bir yıl süreyle görevlerinde

⁵³⁸ Livy. VI.42; Livy. VII.1

⁵³⁹ Livy. XLI.8

⁵⁴⁰ Dig. I.2.32.

⁵⁴¹ Livy. VI.42; Livy. VII.1; Dig. I.2.27.

⁵⁴² Livy. XXXII. 27.6; A. Lintott, "What Was the 'Imperium Romanum', *Greece&Rome*, 28/1, 1981, s. 55.

⁵⁴³ R. J. Evans, M. Kleijwegt, 1992, s. 181.

⁵⁴⁴ D. Cloud, "The Constitution and Public Criminal Law", *The Cambridge Ancient History*, IX, 1994, s. 497.

⁵⁴⁵ Suet. Iul. 41; Suet. Aug. 37; Dio Cass. XLIII.47.2; Dig. I.2.32.

⁵⁴⁶ *Praetor*'un vazifeleri için ayrıca bkz. Dig. I.14.1-4

⁵⁴⁷ Livy. XXIV.44; XXX.40.16; XLII. 28.

⁵⁴⁸ H. Demircioğlu, "Roma Devleti'nin Eyalet (Provincia) Sistemi Hakkında Sistemin Esası ve Özellikleri", *AÜDTCF Tarih Araştırmaları Dergisi*, V/8-9, 1967, s. 444.

kalmışlardır⁵⁴⁹. Sulla'nın eyaletlerin *proconsul*'ler ve *propraetor*'lar tarafından yönetilmesini esas alan düzenlemesiyle ⁵⁵⁰, *praetor*'luk görevinde bulunanlar etkin bir şekilde eyalet valileri olarak görev almaya başlamışlardır.

Principatus Devri'nin başlamasıyla *cursus honorum*'un diğer basamakları gibi *praetor*'luk da ihtiva ettiği görev ve anlam bakımından bazı değişikliklere uğramıştır. Bu devirde, Roma memuriyet basamakları oldukça karmaşık bir hal alarak *praetor*'luk makamını elde eden bir senatör, *consul* olmadan önce bu makama uygun görevler üstlenmek zorunda kalmıştır.

Cursus honorum sisteminin en üst basamağını ise, *consul*'lük teşkil etmektedir. Livius, Roma şehrinin kuruluşundan itibaren önce krallar ardından *consul*'ler, *dictator*'lar ve *consul* yetkisine haiz askerî *tribunus*'lar tarafından yönetildiğini kaydetmektedir. Livius, bir bakıma *consul*'lük makamının üstünlüğüne vurgu yapmaktadır⁵⁵¹. Krallık yönetiminin sona ermesinin ardından krala ait birçok görev, eşit yetkili iki *consul*'e geçmiştir. Bunlar, bir noktada Roma devletinin yıllık olarak seçilen başmagistratus'ları idi⁵⁵².

Consul'ler başlangıçta *praetor* olarak anılmışlardır. MÖ 366 yılından itibaren devletin rütbece ikinci derecedeki memurları olan *praetor*'ların *consul*'lere ait adli işleri üstlenmeleriyle en tepe mevkide bulunanlar *consul* unvanını taşımışlardır⁵⁵³. *Consul* (ὄπατος) sözcüğü, danışmak manasına gelen *consulare* fiilinden türemiştir⁵⁵⁴. Cumhuriyet boyunca *consul*'lüğe, bir kişiye verilebilecek en yüksek memuriyet ve onur gözüyle bakılmıştır⁵⁵⁵. *Consul*'ler, Polybios'un karma anayasa teorisine göre *senatus*'un aristokrasiyi; halk meclisleri ile halk *tribunus*'larının demokratik unsuru oluşturduğu sistemde monarşik unsuru temsil etmişlerdir⁵⁵⁶. Yine bu kamu yüksek görevlileri, Etrüsk krallarının bir mirası olarak makam koltuğu (*sella curulis*), erguvan renkli şeritli toga (*toga praetexta*), çubuk demeti içine yerleştirilen balta (*fascis*) gibi alametlere de sahip olmuşlardır⁵⁵⁷.

⁵⁴⁹ W. Smith, *A Dictionary of Greek and Roman Antiquities*, II, London 1890, s. v. *provincia*, s. 507.

⁵⁵⁰ W. T. Arnold, 1879, s. 44.

⁵⁵¹ Livy. VI.1

⁵⁵² Eutr. I.9; J. Richardson, 1976, s. 84.

⁵⁵³ M. Crawford, 1982, s. 73; S. Atan, 2014, s. 29.

⁵⁵⁴ Varro. *Ling.* V.80; W. Smith, 1890, s.v. *consul*, s. 532.

⁵⁵⁵ Lydus, *Mag.* I. 30.1; II. 8.1; W. Smith, 1890, s.v. *consul*, s. 534.

⁵⁵⁶ C. Bruun, "Roman Government and Administration" içinde: C. Bruun, J. Edmondson (edd.), *The Oxford Handbook of Roman Epigraphy*, Oxford 2015, s. 278; ayrıca bkz. Polyb. VI.11.1 vd.

⁵⁵⁷ Lydus, *Mag.* I. 7.1-7; I. 8.1-2; I. 32. 3-4; S. Atan, 2014, s. 29.

Consul'ler, hükümet işlerini yürütmek, devlet masraflarını tespit ederek gerekli harcamaları yapmak, *senatus* ile diğer *centuria* meclislerini toplantıya çağırarak gibi görevler üstlenmişlerdir⁵⁵⁸. Yine adli görev bağlamında karar merci olarak devletin en yüksek yargıçları olmuşlardır⁵⁵⁹. Sulla'dan önce *consul*'lük için en erken yaş genel olarak kırk iken Sulla'dan sonra kırk üç olarak gerçekleşmiştir⁵⁶⁰.

Consul'lük makamı, *cursus honorum*'un doğası nedeniyle oldukça uzun bir süre belirli soylu ailelerin söz sahibi olduğu kamu görevi olarak dikkat çekmektedir. MÖ 367 yılında Licinius Sextus Yasaları çıkana kadar⁵⁶¹, *consul* olma hakkı *patricius*'lara ait iken söz konusu tarihten itibaren *pleb* kökenlilere de bu hak tanınmıştır⁵⁶². Cumhuriyet rejimi altında belli ailelerle özdeşleşen *consul*'lük makamının⁵⁶³ bu yönü, *Principatus* Devri'nde de korunmuştur. Nitekim bu dönemde birçok *consul* oğlunun, babalarının elde ettiği bu yüksek onura eriştikleri anlaşılmaktadır⁵⁶⁴.

Cumhuriyet rejimi boyunca *consul*'ler, *comitia centuriata* üyeleri tarafından seçilmişler, görev yapacakları eyaletlere ise kura ile atanmışlardır⁵⁶⁵. *Consul* seçimi ile *consul*'lerin memuriyete giriş tarihleri arasında uzun bir bekleme sürecinin olduğu anlaşılmaktadır. Bu bekleme sürecinde *consul*'ler, *consul designatus* olarak anılmışlardır⁵⁶⁶. *Consul*'lük saygın olmakla birlikte ulaşılması zor bir makam olarak dikkat çekmektedir. En azından Iulius-Claudiuslar zamanında tüm senatörlerin sadece % 15-20'lik kısmının bu makama erişebilmesi, bu mevkiyi elde etmenin zorluğuna işaret

⁵⁵⁸ H. Demircioğlu, **Roma Tarihi, 1. Cilt: Cumhuriyet (Menşe'lerden Akdeniz Havzası'nda Hakimiyet Kurulmasına Kadar)**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1953, s. 73.

⁵⁵⁹ *Consul*'lük makamı ve *consul*'lerin görev kapsamı için bkz. Ş. Yurdakul, **Roma Askeri Sistemi (M.Ö. 753-M.S. 476)**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2013, s. 224 vd.

⁵⁶⁰ J. E. Sandys, 1919, s. 110.

⁵⁶¹ B. İplikçioğlu, 2007, s. 71.

⁵⁶² G. Türkoğlu, 2011, s. 260 vd.

⁵⁶³ Cumhuriyet Dönemi'nin son iki yüzyılı boyunca *consul*'lüğün baba'dan oğula veya toruna geçişi ve oransal bilgiler bağlamında kapsamlı bir çalışma için bkz. K. Hopkins, G. Burton, "Political Succession in the Late Republic", içinde: K. Hopkins (ed.), **Death and Renewal Sociological Studies in Roman History**, II, Cambridge 1983b, s. 55, 57 Tablo 2.3; ayrıca bkz. A. Lintott, 1994, s. 87, 88; E. J. Bickerman, 1968, s. 179.

⁵⁶⁴ 108-173 yılları arasında babaları *consul* olup da kendileri de bu mevkiye erişmiş *consul* oğulları için bkz. G. Alföldy, 1976, s. 289, dn 65; 138-180 yıllarını gösterir bir başka grafikte verilen *consul* oğullarını gösterir liste için bkz. G. P. Burton, "The Inheritance of the Consulate in the Antonine Period: A Problem Revisited", **Phoenix**, 49/3, 1995, s. 221, 222.

⁵⁶⁵ N. G. L. Hammond, H. H. Scullard, **Oxford Classical Dictionary**, Oxford 1970², s. v. *consul*.

⁵⁶⁶ H. Leonard, **Hellen-Latin Eskiçağ Bilgisi**, İstanbul 1953, s. 318.

etmektedir⁵⁶⁷. *Consul*'lere, otoritelerinin bir göstergesi olarak *lictor* isimli görevliler eşlik etmiştir⁵⁶⁸. Polybios'a göre bu sayı on iki idi⁵⁶⁹.

Cumhuriyet rejimi altında *consul*'lerin göreve başlama tarihi, MÖ 155 yılı ve sonrası olmak üzere iki ayrı dönem halinde ele alınabilir. Livius, *consul*'lerin eyaletleri için ayrılış tarihini genellikle Mayıs ayındaki Latin Festivali'nin hemen ertesi olarak kaydetmektedir⁵⁷⁰. En azından MÖ II. yüzyıl başlarında genel kanı, *consul*'lerin göreve 15 Mart tarihinde başladığı ve bir yıl süre ile görevde kaldıkları şeklindedir⁵⁷¹. Bununla birlikte MÖ 154 yılında Lusitanialılar'ın Roma toprağını işgal ederek Vettones halkı ile müttefiklik ilişkisi geliştirmeleri, Romalıları tedbir almaya zorlamıştır. Bu bağlamda Roma yönetimi, Hispania'ya *consul* gönderme sorununu çözmek için *consul*'lerin memuriyete giriş tarihini yasal süresinden iki buçuk ay öne çekmiştir. Böylece *consul*'lerin memuriyete giriş tarihleri 15 Mart yerine 1 Ocak şeklinde değişikliğe uğramıştır. Bu tarih aynı zamanda modern takvimin de başlangıcı olmuştur⁵⁷². Söz konusu değişiklik MÖ 153 tarihinden sonra başlamıştır⁵⁷³. Bu bağlamda memuriyetlerine Ocak ayının ilk gününde başlayanlar başka bir ifadeyle normal gününde başlayan *consul*'ler, *eponym* olarak yıla adını vermişler ve *consules ordinarii* olarak adlandırılmışlardır. Bunlar *consules suffecti* ve diğer *consul* guruplarına göre daha üstün olmuşlardır⁵⁷⁴.

Cumhuriyet rejimi altında, memuriyetleri sırasında asıl *consul*'ün yerine geçmek üzere *consul suffectus* unvanlı *consul*'ü seçme tedbiri alınmış⁵⁷⁵ ve bu uzun süreli bir

⁵⁶⁷ G. Alföldy, 1976, s. 273.

⁵⁶⁸ Livy. XXIII.23

⁵⁶⁹ Polyb. III. 87. 6-7.

⁵⁷⁰ T. C. Brennan, 2000, s. 101.

⁵⁷¹ N. G. L. Hammond ve H. H. Scullard, 1970, s. v. *consul*; krş. Liv. III. 6

⁵⁷² Lydus, *Mag.* I. 37.2; T. Mommsen, *The History of Rome*, III, Translated by W. P. Dickson, London 1894, s. 215.

⁵⁷³ N. G. L. Hammond ve H. H. Scullard, 1970, s. v. *consul*.

⁵⁷⁴ A. E. Cooley, *The Cambridge Manual of Latin Epigraphy*, Cambridge 2012, s. 400; ayrıca bkz. W. Eck, "Consules ordinarii und consules suffecti als eponyme Amtsträger", içinde: *Epigrafia, Actes du Colloque en mémoire de Attilio Degrossi, Rom Mai*, Rome 1991, s. 17.

⁵⁷⁵ *Suffectus* şeklinde *consul*'lük Augustus dönemine denk gelen MÖ 5 tarihinde tesis edilmiş gibi görünmektedir. *Ordinarius* tipindeki *consul*'ler tüm yıl boyunca görevde kalmışlar ani ölüm gibi beklenmedik durumlarda yerlerini *suffectus consul*'lere bırakmışlardır. *Ordinarius consul*'ler genellikle yılın ilk altı ayı boyunca görevde kalmışlar, *suffectus consul*'ler onlardan görevi 1 Temmuz'da devralmışlardır. Tiberius ve Nero dönemlerinde *consul ordinarius*'ların yılın ilk ayında göreve başlama uygulaması devam etmiş olmakla birlikte görev süreleri iki, dört, altı, on iki ay gibi değişiklik gösterebilmiştir. P. Gallivan, "The Fasti for the Reign of Claudius", *The Classical Quarterly*, 28/2, 1978, s. 412 vd.; W. Eck, 1991, s. 15; İmparatorluk rejimi altında *suffectus consul* sayısındaki artış için bkz. G. Alföldy, 1976, s. 270 vd.; W. Eck, 1991, s. 16; imparator Commodus zamanından Severus Aleksandros zamanına kadar olan süreçteki gelişmeler ve değişimler için ayrıca genel olarak bkz. P. M. M. Leunissen, *Konsuln und Konsulare in der Zeit von Commodus bis Severus Alexander (180–235 n. Chr.)*, Amsterdam 1989.

uygulama olmuştur⁵⁷⁶. Bu bağlamda İmparator Augustus'un, *consul*'lüğü daha da cazip kılma ve daha çok kişinin deneyim kazanmasını sağlama tasarısının, *consul suffectus* sayısında düzenli bir artışa neden olduğu söylenebilir⁵⁷⁷. Bu makama, *Principatus* rejimi altında mütevazı kökenli senatörler olan *homines novi*'nin kariyer ilerlemesinde iyi bir onur gözüyle bakılmaktadır⁵⁷⁸.

Sulla'nın MÖ 81 yılındaki *Lex cornelia de provinciis ordinandis* yasası, bir *consul*'ün görev yaptığı yılın tümünü Roma'da geçirmesi, bunun ardından *senatus* kararıyla *consul*'lere açık bir eyaletin yönetimini üstlenmesi, ikinci *consul*'lüğü almadan önce on yıl beklemesi gibi bir takım sınırlandırmaları da beraberinde getirmiştir⁵⁷⁹.

Daha önce de belirtildiği üzere *consul*'lerin görev süresi 1 yıl ile sınırlıydı⁵⁸⁰. Ancak bir savaşı veya diplomatik faaliyeti sürdürürken bu süre yeterli olmayabiliyordu. Böyle durumlarda *consul*'lerin görev süreleri uzatılmıyor; *imperium*'ları uzatılıyordu. *Imperium*'u uzatılan, *consul* seviyesinde ise, *pro consule* (*consul* adına / yerine); *praetor* seviyesinde ise, *pro praetore* (*praetor* adına / yerine) unvanına sahip oluyordu. Bu, aynı zamanda *magistratus*'luktan sıyrılıp *ex-magistratus* olma gibi bir anlam da ifade ediyordu⁵⁸¹. Cumhuriyet rejiminin sonlarına doğru *consul*'lük süresi, iç savaşın karışık koşullarında Iulius Caesar'ın ardı ardına beş kez *consul*'lük üstlenmesiyle anlamını yitirmiş gibi görünmektedir⁵⁸².

Principatus Devri'nin başlamasıyla *consul*'lük makamı, daha çok imparatorların arzu ettikleri ve kendilerine sadık kalan kimselere bahsettikleri bir ödül halini almıştır⁵⁸³. *Consules ordinarii*, *consules suffecti* gurubu içine giren *consul*'lerin yanı sıra *consules honorarii* içine giren *consul*'lerin mevcudiyeti bu bağlamda ele alınabilir⁵⁸⁴. Yine

⁵⁷⁶ A. Erzen, "Roma İmparatorluğunun Dağılmasında Eyaletlerin Oynadığı Rol", *Belleten*, XXII/85, 1958, s. 96.

⁵⁷⁷ A. E. Cooley, 2012, s. 400, 401.

⁵⁷⁸ *Homo novus*'a ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. T. P. Wiseman, *New Men in the Roman Senate, 139 BC–14 AD*, Oxford 1971.

⁵⁷⁹ Cic. *Fam.* I.9; Cic. *Fam.* III. 6.

⁵⁸⁰ Europius'a göre bu süre, *consul*'lerin güç kazanarak devlet için tehdit oluşturmalarını engellemeye yönelik bir tedbirdi. Eutr. I. 9

⁵⁸¹ Bkz. M. A. Kaya, 2005a, s. 12.

⁵⁸² Suet. *Iul.* 76; Dio Cass. XLII.20; XLIII.1.

⁵⁸³ En azından Hopkins'ın 1983 yılındaki çalışmasına göre, MÖ 30 yılından MS 235 yılına kadar olan süreçte 1872 kadar *consul* görev almıştır ve bunlardan 1400 kadarının ismi bilinmektedir. Dolayısıyla *consul*'lük mevkisi her zaman önemini korumuştur. K. Hopkins, G. Burton, "Ambition and Withdrawal: the Senatorial Aristocracy under Emperors ", içinde: K. Hopkins (ed.), *Death and Renewal Sociological Studies in Roman History*, II, Cambridge 1983a, s. 128, 129 Tablo 3.1.

⁵⁸⁴ W. Smith, *A Dictionary of Greek and Roman Antiquities*, I, London 1842, s.v. *consul*, s. 284.

muhtemelen onur unvanı olarak imparatorların birçok defa *consul*'lük elde etmeleri kayda değerdir. Cumhuriyet Dönemi *consul*'lüğü yıllık olduğu ve hemen yeniden seçime olanak tanımadığı halde Octavianus'un MÖ 33 yılında ikinci kez ve MÖ 31 yılından MÖ 23 yılına kadar yeniden *consul*'lük makamında bulunduğu bilinmektedir⁵⁸⁵. O, bunlardan bazılarını tam yıl, bazılarını birkaç ay ve bazılarını ise birkaç saat süreyle üstlenmiştir⁵⁸⁶. Tiberius'un ilk *consul*'lüğü birkaç gün, ikinci *consul*'lüğü ise üç ay kadar sürmüştür⁵⁸⁷. Vespasianus ilk *consul*'lüğü'nün ardından sekiz kez daha bu makamda bulunmuştur⁵⁸⁸. Caligula'nın ise, değişik fasılalarla dört kez *consul*'lük üstlendiği bilinmektedir⁵⁸⁹. Claudius da değişik sürelerle dört kez bu görevi üstlenmiştir⁵⁹⁰. Yine Nero, değişik aralıklarla dört kez *consul*'lük görevinde bulunmuştur⁵⁹¹.

Cursus honorum sisteminde *consul*'lük makamı için belirlenen yaş sınırında *Principatus* Devri'yle birlikte birlikte esneklikler olduğu da anlaşılmaktadır. Söz konusu devirde imparatorlar kendilerini, yakınlarını ya da destekledikleri kişiyi MÖ 180 yılındaki *Lex Villia Annalis* yasasındaki kırk iki yaş sınırı hükmünü dikkate almadan atayabilmişlerdir⁵⁹². Bu durum, esasında *cursus honorum* sisteminin bahsedilen dönemde oldukça çeşitlenmesi ve tek bir atama kuralının olmamasıyla da ilişkilidir. Örneğin kariyer planlayan bir kişi *ordo senatorius* mensubu ya da bir senatör oğlu değilse en alt kademedeki, imparatorun *latus clavus* elde edebilir, ikinci adımda *vigintiviratus*'luk⁵⁹³,

⁵⁸⁵ Aug. **Res. Gest.** 4; Suet. **Aug.** 26; L. Homo, **Roman Political Institutions from City to State**, Translated by M. R. Dobie, London-New York 1996, s. 211.

⁵⁸⁶ Suet. **Aug.** 26.

⁵⁸⁷ Suet. **Tib.** 26.

⁵⁸⁸ Suet. **Vesp.** 8.

⁵⁸⁹ Suet. **Calig.** 17.

⁵⁹⁰ Suet. **Claud.** 14.

⁵⁹¹ Suet. **Ner.** 14.

⁵⁹² N. G. L. Hammond, H. H. Scullard, 1970, s. v. *consul*; yaş sınırını belirleyen yasa için bkz. Cic. **Off.** II.17.59; Tac. **Ann.** XI.22; Appian. **Pun.** 112; R. J. Evans, M. Kleijwegt, 1992, s. 181-195.

⁵⁹³ Senatör adayları kariyerlerine *vigintiviratus* adı verilen ve Roma kentinde ifa edilen küçük memuriyetlerle başladılar. Bu memuriyetler; *decemviri stilibus iudicandis*, *quattuorviri viarum curandarum*, *triumviri capitales* ve *triumviri monetales* olup yirmi *quaestor*'luktan birine seçilmeden önce tutulmuş olması gerekirdi. MÖ 13 yılından kısa bir süre önce bu temel görevlerin *senatus*'a giriş için zorunlu hale getirildiği şeklinde edebi kayıt mevcuttur. Nero döneminde Kappadokia Eyaleti'nin ilk *ordo senatorius* zümresinden yöneticilerinin kariyerlerinin, Augustus tarafından yapılan düzenlemeye uygun olduğu anlaşılmaktadır. Az önce bahsedilen küçük memuriyetlerden *triumviri monetales* ve *quattuorviri viarum curandarum* ile kariyerine başlayanlar genellikle *senatus* sınıfının seçkin ailelerine mensuptular ve hızlı bir kariyer süreciyle otuzlu yaşlarında *consul* olabilmekteydiler. Dio Cass. LIV. 26.6; J. E. Sandys, 1919, s. 110; A. H. M. Jones, "The Elections Under Augustus", **The Journal of Roman Studies**, 45, 1-2, 1955, s. 10; A. P. Steiner, **The Vigintivirate During the Empire, A Study of the Epigraphical Evidence**, (Dissertation, The Ohio State University) 1973, s. 7; G. Alföldy, 1976, s. 273, 274, 292; A. R. Birley, 1981a, s. 4; B. Rémy, **Les Fastes Senatoriaux des Provinces d'Anatolie au Haut Empire (31 avant J.-C. -284 apr. J. -C)**, Paris 1988, s. 107, 133; E. Birley, "Senators in the Emperor's Service", içinde: **Roman Army Papers 1929-1986**, Amsterdam 1988c, s. 77; J. Bennet, 1997, s. 7; E. Ertekin, III. yy.'da Kariyer Yapmış olan Küçükasya Kökenli

akabinde *tribunus*'luk, *aedilis*'lik, *quaestor*'luk, *praetor*'luk gibi görev ve makamlarda bulunabilir yahut *patricius* ya da *pleb* olup olmamasına göre farklılık gösteren kariyer aşamalarından geçebilirdi⁵⁹⁴.

Consul'lûge giden yolda *quaestor*'luk mevkisinin önemli bir yer tuttuğu anlaşılmaktadır. *Principatus Devri*'nde her yıl yirmi *quaestor* seçilerek *senatus*'a girme hakkı elde ediyordu⁵⁹⁵. *Quaestor* olduktan sonra iki yıl bekleme evresinden sonra bu yirmi *quaestor*'den dört fire ile on kadarı *tribunus plebis*'liğe, altısı ise *aedilis*'liğe geçebiliyordu. Bunun ardından sırasıyla *praetor*'luk ve *consul*'lük mevkileri geliyordu⁵⁹⁶. Genç ve yetenekli adaylar genellikle lejyon kumandanlığı, imparator eyaletinde valilik, hazine bakanlığı gibi görevler üstlendikten sonra *consul*'lûge erişiyordu. Ancak bunlar arasında *consul*'lük makamına erişemeyenler de oluyordu⁵⁹⁷.

Consul'ler, imparatorun on beş senatörden oluşan danışma kurulunda görev almaları yönüyle de bilinmektedir⁵⁹⁸. Bu, muhtemelen *consul*'lerin deneyimli kişiler olmasıyla ilgili bir durumdu⁵⁹⁹. Bundan başka, *consul*'lûğun Roma yönetiminde oldukça geç döneme kadar önemini koruduğu anlaşılmaktadır. Nitekim Batı Roma için son kaydedilen *consul* 534 yılında görevde bulunan Decius Poulinus; Doğu Roma içinse 541 yılı *consul*'ü Anicius Faustus Albinus olmuştur⁶⁰⁰.

Principatus rejimiyle birlikte kariyer sisteminde yaş sınırıyla ilgili birtakım düzenlemeler yapıldığı da anlaşılmaktadır. Bu bağlamda Plinius, Bithynia için düzenlenen Pompeius yasasından bahsetmektedir. Bu yasaya göre otuz yaş altı olanlar yüksek görevler üstlenemiyorlar ve *senatus*'ta yer alamıyorlardı. Augustus'un iktidara gelmesiyle yirmi iki yaşından küçük olanların yüksek görevlere gelmelerini ön gören tasarının yasalaştığı anlaşılmaktadır⁶⁰¹. Yine bu dönemde *princeps*, yüksek memuriyetler

Roma Senatörleri, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2002, s. 3.

⁵⁹⁴ R. J. A. Talbert, 1984, s. 522. *Ordo senatorius* ve *ordo equester* sınıfı mensupları tarafından izlenen *cursum honorum* basamakları için bkz. J. E. Sandys, 1919, s. 110 vd.

⁵⁹⁵ G. Alföldy, 1976, s. 279.

⁵⁹⁶ *Praetor*'luk ve *consul*'lük arasındaki ara dönemde üstlenilen görevler ise, *senatus* eyaletlerin vali yardımcılığı görevi (*legatus proconsulis*), yol bakım müdürlüğü (*curator viarum*), Britannia ve Hispanis Tarraconensis eyaletlerinde yargıçlık (iuridicus), Roma kenti için hububat tedariki sorumluluğu (*praefectus frumenti dandi*), lejyon komutanlığı (*legatus legionis*), devlet hazinesi bakanlığı (*praefectus aerari Saturni*), *senatus* eyaletlerinde valilik (*proconsul* unvanlı) ile imparator eyaletlerinde valilik olmuştur. E. Ertekin, 2002, s. 4.

⁵⁹⁷ E. Ertekin, 2002, s. 4, 5.

⁵⁹⁸ Suet. **Aug.** 35; Dio Cass. LIII.21.3, 4; O. Akşit, 1985, s. 52.

⁵⁹⁹ R. J. A. Talbert, 1984, s. 148, dn. 152 vd.

⁶⁰⁰ G. Türkoğlu, 2011, s. 264.

⁶⁰¹ Plin. **Epist.** X.79.

için arzu ettiği bir adayı -*candidati Caesaris / candidati Augusti- senatus*'a teklif edebilir ve bu teklif üzerine de aday seçilmiş olurdu⁶⁰².

Augustus'un *princeps* olarak seçilmesiyle başlayan devirde *cursus honorum* kariyer sisteminde yetenek, liyakat, hizmet performansı gibi kıstaslar devam etmekle birlikte tavsiye mektuplarıyla terfi ettirme gibi uygulamalarla sistem asıl mahiyetini yitirmiş gibi görünmektedir. Nitekim Genç Plinius'un, arkadaşı Q. Pompeius Falco'ya⁶⁰³ hemşehrisi C. Cornelius Municianus'un *tribunus militum* olarak istihdamı için ricacı olduğu bilinmektedir. Arkadaşlık ilişkilerinden başka aile bağları da ilk atamada önemli rol oynamış gibi görünmektedir. Pisidia Antiokheia'sından, Caristanii ailesine mensup dört kişinin askerîyeye *tribunus militum* olarak girdikleri ve üçünün de Doğu'da, *Legio XII Fulminata*'da hizmet ettikleri bilinmektedir⁶⁰⁴. Sherk'in de tespitiyle, Italia menşeli Caristanii ailesi muhtemelen Augustus döneminde kurulan Pisidia Antiokheia *colonia*'sında yerleşik ailelerden biriydi⁶⁰⁵. Küçük Asya'nın önde gelen ailelerinin de yurttaşlık hakkını elde ettikten sonra imparatorluk yönetiminde siyasi, idari ve kültürel geniş yelpazede bir takım görevler üstlendikleri bilinmektedir. Bununla birlikte 212 yılında Caracalla'nın yayımlamış olduğu fermanın yüzyıllar boyunca süren, devlet içinde asil Romalılar ile eyaletliler şeklindeki ayrımın geçerliliğini yitirmesini sağlamış olabileceği düşüncesi hâkimdir⁶⁰⁶.

II.2. Unvanlar

Cumhuriyet'in ilk dönemlerinde eyaletlere *praetor* rütbeli kimseler vali olarak gönderilmekteydiler. MÖ 81 yılında Sulla'nın reformuyla *propraetor*'lar ve *proconsul*'ler eyaletlere valiler olarak gönderilmişlerdir. Bunlar daha önce *praetor*'luk ya da *consul*'lük yapmış kişiler olup⁶⁰⁷ atandıkları eyalette bir sene süre ile memuriyette kalıyorlardı⁶⁰⁸. MÖ 27 yılında Augustus'un eyaletlerin yönetimini kendisi ve *senatus* arasında bölüştürmesi, eyalet yöneticilerinin unvan çeşitliliğini de artırmıştır. Böylece teoride yöneticiler Roma'da seçilen ve Roma halkının denetimindeki eyaletlere atananlar

⁶⁰² Vell. Pat. II.124.3; Tac. *Ann.* I.15; E. Ertekin, 2002, s. 4.

⁶⁰³ A. N. Sherwin-White, *The Letters of Pliny A Historical and Social Commentary*, Oxford 1998, s. 136.

⁶⁰⁴ ILS 9483, 9485, (Pisidia Antiokheia); H. Devijver, "Equestrian Officers in the East", içinde: D. H. French and C. S. Lightfoot (edd.), *The Eastern Frontier of the Roman Empire Proceedings of a Colloquium held at Ankara in September 1988*, BAR 553 (i), 1989b, s. 79; ayrıca Bkz. Plin, *Epist.* VII.22; A. B. West (ed.), *Corinth Results of Excavations Conducted By The American School of Classical Studies at Athens, Latin Inscriptions 1896-1926*, VIII/2, Cambridge 1931, s. 36 vd.; R. J. A. Talbert, 1984, s. 135.

⁶⁰⁵ R. K. Sherk, 1980, s. 1037, 1038.

⁶⁰⁶ A. Erzen, 1958, s. 94, 96.

⁶⁰⁷ M. A. Kaya, 2011, s. 136, 137 vd.

⁶⁰⁸ Murat Arslan, "Sulla'nın Küçükasya Politikası", *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, 94, 2000, dn.98.

ile imparator tarafından onun uhdesindeki eyaletlere atananlar olmak üzere iki temel kategoriye ayrılmıştır⁶⁰⁹. Bununla birlikte MÖ 23 tarihinde İmparator Augustus'un tüm *magistratus*'lara emretme yetkisini üzerine alması⁶¹⁰, *senatus* tarafından vali ataması yapılan eyaletlerin yönetimine müdahil olabilmesinin de önünü açmıştır⁶¹¹.

Provincia Caesaris olarak da adlandırılan imparator eyaletlerinin yönetimi *legatus Augusti pro praetore* unvanlı görevlilere emanet edilmiştir⁶¹². Bu temsilciler, imparatorun askerî kuvvetlerinin de eyaletteki başı olmuştur⁶¹³. İmparator adına yönetimde bulundukları için imparatora göre daha az yetki sahibi kıldıklarına ve doğrudan ona bağlı olduklarına işaret eden *legatus Augusti pro praetore* unvanını taşımışlardır⁶¹⁴. İmparator eyaletleri, Diocletianus'un idari düzenlemelerine kadar genellikle bu unvana sahip temsilciler tarafından yönetilmiştir⁶¹⁵.

Legatus Augusti pro praetore unvanlı imparator eyaleti yöneticilerinin görev süreleri, *senatus*'a tabi eyalet valilerinininki gibi bir yıl ile sınırlandırılmamış, imparatorun arzu ettiği müddet kadar olmuştur. Bu süre de genellikle iki veya üç yıl olmuştur⁶¹⁶. Bu valilerin atandıkları eyaletler, güvenlik sorunu yaşanan ve stratejik öneme haiz eyaletlerdi. *Senatus* 'a tabi eyaletler ise, nispeten sakin ve lejyon bulundurmayan eyaletler olup bir *proconsul* ya da *propraetor*'un idaresine bırakılmıştır⁶¹⁷. *Senatus* eyaletlerinin yöneticileri, *ex-consul* ya da *ex-praetor* olup olmadıkları fark etmeksizin *proconsul* unvanı taşımışlardır⁶¹⁸.

Bir *ex-consul* tarafından yönetilen imparator eyaletleri, bünyesinde lejyon barındırırken *ex-praetor* tarafından yönetilen eyaletler bünyesinde herhangi bir lejyon barındırmamıştır⁶¹⁹. Örneğin Kappadokia-Galatia birleşik eyaletinde *ex-consul* seviyeden

⁶⁰⁹ Dio Cass. LIII.12-15; S. Mitchell, 1993, s. 61.

⁶¹⁰ Dio. Cass. LIII. 17.1; F. Millar, "The Emperor, the Senate and the Provinces", *The Journal of Roman Studies*, 56/1-2, 1966, s. 156; M. A. Kaya, 2011, s. 136.

⁶¹¹ Dio Cass. LIII.15.4; J. Richardson, 1976, s. 64.

⁶¹² Dig. I.18; V. A. Maxfield, *The Military Decorations of the Roman Army*, Berkeley 1981, s. 24.

⁶¹³ G. Mosca, "Roma ve Orta Çağ Siyasi Müessesesi ve Doktrinler", Çev. M. Özyörük, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3 (2-4), 1946, s. 535.

⁶¹⁴ J. Richardson, 1976, s. 61; B. Rémy, 1988, s. 99; J. Bennett, 2006, s. 80.

⁶¹⁵ W. Smith, 1890, s.v. *Legatus*, s. 26; ayrıca bkz. H. Petersen, "Senatorial and Equestrian Governors in the Third Century", *The Journal of Roman Studies*, 45, Part 1-2, 1955, s. 48, 49.

⁶¹⁶ Dio Cass. LIII. 14.1; F. Millar, 1966, s. 156; R. K. Sherk, 1980, s. 1040; W. Eck, 2000, s. 231 ve dn: 92; M. A. Kaya, 2005a, s. 23; N. Pollard, "The Roman Army", içinde: D. S. Potter (ed.), *A Companion to the Roman World*, Oxford 2006, s. 213.

⁶¹⁷ B. İplikçioğlu, 2007, s. 93.

⁶¹⁸ R. J. A. Talbert, 1985, s. 127; V. A. Maxfield, 1981, s. 24.

⁶¹⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. R. K. Sherk, 1980, s. 964, 974, 1044; B. Rémy, 1988, s. 117, 144 vd.; S. Mitchell, 1993, s. 61.

vali Cn. Domitius Corbulo zamanında Satala ve Melitene’de iki lejyonun konuşlandırılmış olması buranın *inermes* (silahsız / lejyonsuz) bir eyalet olmadığını göstermektedir⁶²⁰. Müstakil bir eyalet olduğu zamanlarda bir *praetorius*’un idaresine giren Galatia ise, sadece *auxilium* birliği barındırmasından dolayı *inermes* bir eyalet olarak tanımlanabilir niteliktedir.

İmparator Augustus’un doğrudan atadığı bir başka vali tipini, Atlı Sınıfı’ndan *praefectus* unvanlı yöneticiler oluşturmaktadır. Bu unvana sahip yöneticiler genellikle küçük; ancak idaresi zor olan Danubia’daki Rhaetia-Noricum gibi sınır eyaletleri ile Iudaea gibi dini ve milli hassasiyetin yüksek olduğu eyaletlere atanmışlardır. Yine Mısır’ın *praefectus* unvanlı eyalet yöneticisi (*praefectus Aegypti*) Roma dünyasında önemli bir yere sahip olmuştur⁶²¹. *Principatus* rejimi altında, *procurator*’lar da zaman zaman eyalet yönetiminde yer almışlardır. Örneğin Kappadokia, en azından Nero dönemine (54-68) kadar bir *procurator*’un idaresine bırakılmıştır.

Bütün bu anlatılanlardan başka, kazai yetkileri de olan valilere⁶²² unvanlarının *ex- praetor* veya *ex-consul* olup olmamasına bağlı olarak değişen sayıda *lictor* refakat etmiştir⁶²³. *Proconsul* unvanlı *senatus* eyaleti valileri muhtemelen askerî elbise giyinme, kılıç taşıma hakkına *-ius gladii-*⁶²⁴ ve askerî idam cezası verme yetkisine sahip olmamışlardır⁶²⁵. 212 yılındaki *Constitutio Antoniniana* ile *ius gladii* yetkisi tüm eyalet valilerine verilene kadar bu durum devam etmiştir⁶²⁶.

II.3. Hizmetlerine İlişkin Esaslar

Eyalet valileri, *senatus*’un ve aynı zamanda imparatorun yakın ve uzak bölgelerdeki temsilcileri durumundaydı. Roma merkezi yönetimi tarafından atanan valilerin hizmetlerine ilişkin esaslar bağlamında “*provincia*” teriminin anlam ve

⁶²⁰ M. A. Kaya, 2011, s. 246 vd.; S. Mitchell, D. French, 2012, s. 23.

⁶²¹ Dio Cass. LIII. 13.2; J. Richardson, 1976, s. 62; V. A. Maxfield, 1981, s. 24.

⁶²² Dig. I.14.2.

⁶²³ F. Millar, 1966, 156, 157.

⁶²⁴ *Ius gladii*, valilerin kumanda ettiği askerler ve Roma yurttaşı olmayanlar üzerindeki ölüm cezasına çarptırma yetkisini ifade etmektedir. Roma yurttaşları ise, valinin haksız uygulamalarına karşı Cumhuriyet rejimi altında Halk Meclisi’ne, *Principatus* yönetimi döneminde ise, imparatora başvurabilirlerdi. H. Swain, M. E. Davies, 2010, s. 361; bazı çalışmalarda *Ius gladii*, kılıç taşıma hakkı olarak gösterilmektedir. Kılıç taşıma hakkının ölüm cezası verme yetkisi nedeniyle doğru bir kullanım olduğu söylenebilir.

⁶²⁵ A. Lintott, 1993, s. 121; Dio Cassius’a göre askerî üniforma giyinen ve kılıç taşıma hakkına sahip *legatus Augusti pro praetore* unvanlı imparator eyaleti valileri, askerleri cezalandırma yetkisine sahiptilerdi. Dio. Cass. LIII.13. 8.

⁶²⁶ K. Doğancı, **Roma Principatus Devri (M.Ö. 27- M.S. 284) Bithynia Eyaleti Valileri (Prosopografik Bir İnceleme)**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2007, s. 59 vd.

kapsamından kısaca bahsetmek faydalı olacaktır. Bu bağlamda, Latin dilindeki “*provincia*” terimi⁶²⁷ “memuriyet yetkisi” anlamına gelmekte olup bir *magistratus*’un görevini sürdürebilmesine olanak tanıyan hak ve vazifelerin tümünü ifade etmektedir⁶²⁸. Bu bağlamda eyalet manasında kullanılan *provincia* terimi, ilk dönemlerde modern anlamdaki sınırları belirli coğrafi bir alanı ifade etmiyordu. Sözcüğün Roma’nın denizası yayılmasına paralel olarak eyalet terimine karşılık gelen bir anlam kazandığı söylenebilir. Nitekim Cumhuriyet’in ilk dönemlerinde Romalıların *provincia* terimine yükledikleri anlam; yönetim bakımından bağımsız, sınırları belirli olan coğrafi bir alan değil, *praetor* ve *consul* gibi kamu yüksek memurlarının görev alanıydı⁶²⁹.

Provincia teriminin bir *magistratus*’un eylem ya da operasyon sahası olarak kayda geçtiği ilk önemli olay, Birinci ve İkinci Kartaca Savaşları sonunda Sicilia’nın ele geçirilmesi olarak görülmektedir. Bunu MÖ 227 yılında Sardinia et Corsica eyaletlerinin tesis edilmesi izlemiştir. MÖ 197 yılından itibaren Hispania Citerior ve Hispania Ulterior eyaletleri, görev süreleri birer yıl olan *praetor*’lar tarafından yönetilmeye başlanmıştır⁶³⁰. Daha açık ifadeyle, bu eyaletler *praetor*’lara *provincia*’ları olarak tahsis edilmiştir. MÖ 218 yılında Hispania, *consul* P. Cornelius Scipio’nun *provincia*’sı olarak zikredilmektedir⁶³¹. MÖ 189 yılında Roma *senatus*’unun izni olmadan Galatlar üzerine sefere çıktığı için *provincia*’sının dışına çıkmakla itham edilen Cn. Manlius Vulso olayı da, *provincia* terimini *magistratus*’un eylem alanı şeklindeki tanımı içerisine oturtmaktadır⁶³².

Provincia teriminin coğrafi saha anlamında kullanımı için en erken kanıt, MÖ 148/147 yılında Makedonia Eyaleti’nin tesisi ve ardından Hellas topraklarının ilhakıyla ortaya çıkmaktadır⁶³³. Nitekim Kartaca Savaşı’nda “Kartaca Fatih” unvanlı P. Cornelius Scipio Aemilianus için tayin edilmiş *provincia*, Africa idi. Bu nedenle kurulacak eyaletin ismi Kartaca değil *provincia Africa* olmuştur⁶³⁴. *Provincia* teriminin gerçek manada sınırları belirli coğrafi bölge şeklindeki anlamını ise MÖ 101 yılında “*lex Porcia*” yasasının geçişi ile birlikte kazandığı söylenebilir⁶³⁵.

⁶²⁷ Hellen dilindeki karşılığı *eparkheia*’dır.

⁶²⁸ S. Atlan, 2014, s. 119-120; ayrıca bkz. S. Mitchell, 1993, s. 60.

⁶²⁹ M. A. Kaya, 2005a, s. 11.

⁶³⁰ Bkz. M. A. Kaya, 2005a, s. 12.

⁶³¹ J. Richardson, 1994, s. 567, 571.

⁶³² Livy. XXXVIII.45. 5 vd; M. A. Kaya, 2005a, s. 13.

⁶³³ A. Lintott, 1993, s. 22 vd.

⁶³⁴ M. A. Kaya, 2005a, s. 13.

⁶³⁵ A. Lintott, 1981, s. 55.

Roma merkezi yönetimi tarafından atanan valiler, fiziki sınırları belirli olan bir *provincia*'yı idare etmek üzere atanmışlardır⁶³⁶. Özellikle bir *proconsul* atamasına uygun olan eyaletler için MÖ 123 yılında çıkarılan *lex Sempronia* yasasıyla bir *proconsul*'ün yöneteceği eyaletler, *consul* seçiminden altı ay önce *senatus* tarafından belirlenmiştir⁶³⁷. Bununla birlikte iltimastan kaçınmak için *senatus*'un valinin gideceği eyaleti seçmesine izin verilmemiştir. *Senatus*'un görevi *praetor* ve *consul* gereksinimi duyulan eyaletlerin listesini hazırlamaktır. Bu liste hazırlandıktan sonra eyaletler yöneticilere kura ile tahsis edilmekteydi⁶³⁸. MÖ 52 yılında, bir *proconsul*'ün Roma'daki memuriyetinin üzerinden beş yıl geçmeden bir eyalette görevlendirilemeyeceğini öngören bir yasa teklifinin de kabul edildiği bilinmektedir⁶³⁹.

Principatus Devri'nde, *senatus* eyaletlerini yönetecek *proconsul* unvanlı yöneticilere ilişkin fazla bir değişiklik olmadığı anlaşılmaktadır. Bu yöneticiler, yine aynı memuriyet alametlerine sahip olmuşlar ve *senatus* tarafından atanarak bu kurum adına işleri yürütmüşlerdir⁶⁴⁰. Bu dönemde imparatorun vali atamaları da gerçekleşmeye başlamıştır. *Legatus Augusti pro praetore* unvanlı bu görevliler genellikle *praetor*'luk veya *consul*'lük yapmış kişiler arasından seçilmişlerdir⁶⁴¹.

Senatus eyaletlerini yöneten valilerin görev süresi 1 yıl olarak belirlenmiştir. Cumhuriyet rejiminin sonlarına doğru bu görev süresinin; Sulla, Pompeius ve Caesar'a verilen olağanüstü yetkiler ve *senatus*'un, zamanında halef sağlamada başarısız olması gibi nedenlerle ihlal edildiği söylenebilir. Bu şekilde Verres'in Sicilia'da; Fonteius'un Gallia'da; Q. Cicero'nun Asia'da üçer yıl görevde kaldıkları bilinmektedir⁶⁴². Iulius Caesar döneminin MÖ 46 yılı *Lex Iulia de Provinciis*'i ise *praetorius* seviyeden valilerin bir yıl; *consularis* seviyeden valilerin ise iki yıl süreyle hizmet etmesi gerektiğini hükme bağlamıştır⁶⁴³.

Dio Cassius'un Augustus dönemine ilişkin bir pasajında, herhangi bir valinin yöneticiliği esnasında suça bulaşmamak kaydıyla eyaletinde üç yıldan az; beş yıldan fazla bırakılmaması salık verilmektedir. Söz konusu süreler, valilerin eyaletlerine aşına olmalarını sağlamak ve isyana yeltenmelerini önlemek için makul süreler olarak

⁶³⁶ A. Lintott, 1993, s. 47.

⁶³⁷ Cic. **Prov. cons.** II.3; W. Smith, 1890, s.v. *proconsul*, s. 495.

⁶³⁸ J. Richardson, 1976, s. 29, 30.

⁶³⁹ W. Smith, 1890, s.v. *proconsul*, s. 495.

⁶⁴⁰ J. Bennett, 2006, s. 80; ayrıca bkz. Suet. **Aug.** 47; Dio Cass. LIII.13. 1 vd.

⁶⁴¹ M. A. Kaya, 2011, s. 137.

⁶⁴² W. Smith, 1890, s.v. *provincia*, s. 507, 508.

⁶⁴³ Cic. **Phil.** I.8.19.

görülmektedir⁶⁴⁴. Bununla birlikte bu pek mümkün olmamıştır. Galatia Eyaleti örneğinde Metilius'un beş; Fronto'nun ve Silvanus'un dört yıl süreyle görevlerinde kaldıkları anlaşılmaktadır. L. Petronius Verus'un beklenmedik bir hastalık sonucu eyaletinde bir yıldan daha az süreyle görevde kaldığı da bilinmektedir⁶⁴⁵. İmparator Tiberius'un, valilerini deneyim kazanmaları için mevkilerinde uzun süre tuttuğu, Galba'nın Hispania'yı sekiz yıl süresince yönettiği, Sabinus'un Moesia'da sekiz yıl bulunduğu şeklinde kayıtlar da mevcuttur⁶⁴⁶. Bu konuda en sıra dışı örneği ise, Tiberius döneminde yirmi dört yıl süre ile Akhaia-Makedonia ve Moesia'da bulunan C. Poppaeus Sabinus oluşturmaktadır⁶⁴⁷.

Kappadokia Eyaleti örneğinde ise, eyalet valilerinin ortalama üç yıllık süreye uygun olarak görevlerinden kaldığı; ancak bazı istisnaların yaşandığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, İmparator Nero döneminde Cn. Domitius Corbulo'nun Armenia sorununu çözmek üzere yaklaşık on yıl; Domitianus, Nerva ve Traianus dönemlerinde öncelikli yol inşa ve onarım faaliyetlerinden ötürü T. Pomponius Bassus'un yaklaşık beş yıl süreyle görevlerinin başında kaldıkları görülmektedir. Yine Hadrianus döneminde L. Flavius Arrianus'un Alan istilasını önlemekle görevli olduğu dönemde en az altı yıl; Marcus Aurelius döneminde P. Martius Verus'un, Parthia savaşının ardından dokuz yıl süreyle görevde kaldıkları bilinmektedir⁶⁴⁸.

Cumhuriyet rejimi altında bir *consul*'ün izin almadan kendi *provincia*'sının sınırları dışına çıkması çok ciddi bir suç teşkil etmiştir⁶⁴⁹. Bu yasak, eyalet valileri için de genelleştirilebilir. Nitekim Sulla tarafından yapılan yasal düzenlemeyle eyalet valisinin halefi tarafından yeri alınıncaya kadar görevde kalması ve halefinin ulaşmasının ardından otuz gün içinde eyaletini terk etmesi şeklinde ek kanun tasarısının -muhtemelen *lex Cornelia de maistate'nin*- yasalaştığı bilinmektedir⁶⁵⁰. Cicero da Appius Claudius Pulcher'e yazdığı mektupta, Sulla'nın *Cornelia* yasasına atıfta bulunarak böyle bir gün sınırlamasından bahsetmektedir⁶⁵¹.

⁶⁴⁴ Dio Cass. LII.23.2; W. T. Arnold, 1879, s. 107.

⁶⁴⁵ B. Rémy, 1988, s. 99.

⁶⁴⁶ Bkz. Plut. *Vit. Galb.* 4.2; Tac. *Ann.* I. 80; W. T. Arnold, 1879, s. 107 ve dn.4-9; E. T. Salmon, 1972, s. 131.

⁶⁴⁷ Tac. *Ann.* I. 80; E. T. Salmon, 1972, s. 131.

⁶⁴⁸ B. Rémy, 1988, s. 125.

⁶⁴⁹ Livy. X. 37.6-8.

⁶⁵⁰ Sulla tarafından çıkarılan bu yasa; bir eyalet valisinin eyaletini terk etmesi, eyaletinin dışında bir orduyu kumanda etmesi, kendi başına savaşı sürdürmesi hallerini veya *senatus* ya da Roma halkının izni olmaksızın yabancı siyasi teşekküllere savaş açmasını yasaklıyordu. J. Richardson, "The Administration of the Roman Empire", *The Cambridge Ancient History*, IX, 1994, s. 579.

⁶⁵¹ Cic. *Fam.* III.6

Roma valileri, eyaletlerine ulaştıklarında muhtemelen *palatia* veya *praetoria* adı verilen resmî ikametgâhlara yerleşmişlerdir⁶⁵². Eyaletlerin hangi ilkelere göre yönetileceği kanunnamelerle düzenlenmiştir. Eyalet idaresini düzenleyen kanunlar başlangıçta genel karakterdeyken daha sonra her bir eyalete özel eyalet kanunu -*lex provincia*- yayımlanmıştır⁶⁵³. MÖ 132 yılında Sicilialılara yönelik yayımlanan *Lex Rupilia*, Bithynia et Pontus Eyaleti için çıkarılan *Lex Pompeia* ve MÖ 57 yılında P. Lentulus Spinther tarafından Kıbrıs'a yönelik yayımlanan kanunnameler bu kabildendir⁶⁵⁴.

Eyalet valilerinin görevleri bağlamında, bu valiler ister *senatus* eyaletlerinin isterse imparator eyaletlerinin yöneticisi olsunlar genelde adli, idari, askerî, mali ve dini olmak üzere geniş yelpazade görevler üstlenmişlerdir. Eyalet valileri her şeyden önce eyaletlerinde adli işlerin yürütülmesinin asli unsurları olmuşlardır⁶⁵⁵. Bir valinin davaları görmek için eyaletindeki adli amaçla kurulmuş *conventus*⁶⁵⁶ adı verilen mahkeme bölgelerini dolaşması gerekmiştir⁶⁵⁷.

Asia Eyaleti'nde adli amaçlı *conventus iuridici* yahut *dioecesis* adı verilen mahkeme bölgelerinin varlığı bilinmektedir⁶⁵⁸. Yaşlı Plinius, eserinde bu tür yargılamalar

⁶⁵² G. Kantor, "Roman Legal Administration in the Province of Asia: Hellenistic Heritage vd. Innovation", içinde: J. Dubouloz, S. Pittia, G. Sabatini (edd.), *L'imperium Romanum en perspective, Les savoirs d'empire dans la République romaine et leur héritage dans l'Europe médiévale et moderne*, Besançon 2014, s. 260, 261.

⁶⁵³ H. Demircioğlu, 1967, s. 445.

⁶⁵⁴ W. T. Arnold, 1879, s. 24; A. Lintott, 1993, s. 28; S. Mitchell, 1993, s. 210.

⁶⁵⁵ Cicero, görev yeri olan Kilikia Eyaleti'ne yolculuğu esnasında birer *conventus* (yargı merkezi) olan Laodikeia (Goncalı), Synnada (Şuhut), Philomelion (Akşehir) ve Ikonion'da (Konya) geçici mahkemelere başkanlık yapmıştır. Arnold, Cicero'nun faaliyetlerini kronolojik bir düzende ele almaktadır. Buna göre MÖ 51 yılı temmuz ayında eyaletine Laodikeia'dan giriş yapan Cicero, burada birkaç gün şikâyetleri dinleyip sorunları çözdükten sonra 24 Ağustos'ta Ikonion'a geçerek burada orduyu teftiş etmiştir. 5 Ekim'de Tarsus'a ulaşan Cicero, Amanos Dağı'nın düşman kabilelerini cezalandırmak üzere yola çıkmış ve 17 Aralık itibarıyla başarılı bir sefere imza atmıştır. Kısa bir süre Tarsus'ta kaldıktan sonra 5 Ocak tarihinde Laodikeia'ya dönmüş ve burada 7 Mayıs'a kadar adli işleri yönetmiştir. Daha sonra tekrar yola çıkarak 5 Haziran'da Tarsus'a ulaşmıştır. Burada 17 Temmuz'a kadar adli işlerle meşgul olan Cicero, MÖ 3 Ağustos 50 tarihinde Pamphylia'daki Side'den gemiyle uğurlanmıştır. Arnold, 1879, s. 51; Cicero'nun izlediği güzergâh, mahkeme oturumları ve tarihler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. ve krş. L. W. Hunter, "Cicero's Journey to His Province of Cilicia in 51 BC", *The Journal of Roman Studies*, 3/1, 1913, s. 73-97; M. Tozan, "Cicero'nun Valiliği", *Cedrus*, 4, 2016, s. 120.; Cicero'nun düşman kabilelerini cezalandırması için bkz. Cic. Att. V.20. 3-6.

⁶⁵⁶ *Conventus* terimi, başlangıçta eyaletlerde valilerin her yıl düzenlediği mahkeme oturumları anlamında iken zamanla mahkeme toplantılarının yerini ve bölgesini ihtiva eden bir anlam kazanmıştır. Bkz. Ö. Çapar, "Roma'nın Asia Eyaleti'nde Conventus (Dioecesis) Sistemi", *Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, XXXVII/1-2, 1995, s. 782.

⁶⁵⁷ Plin. Ep. X. 58 ve X. 81; J. Richardson, 1994, s. 590; J. Edmondson, "Cities and Urban Life in the Western Provinces of the Roman Empire, 30 BCE-250 CE", içinde: D. S. Potter (ed.), *A. Companion to the Roman Empire*, Malden 2010, s. 255.

⁶⁵⁸ Bkz. M. A. Kaya, 2005a, s. 27, dn. 80, 81.

için merkez oluşturan dokuz *conventus* ismi sıralamakla birlikte Asia eyaletinde on üç yargı merkezinin olduğu bilinmektedir⁶⁵⁹. Valilerin yargı merkezlerini dolaşması, eyalet sakinlerinin valilere ulaşabilmeleri noktasında gerekli olmuştur⁶⁶⁰. Cicero, Kilikia eyalet valisiyken Amanos dağlarında asilere karşı savaşırken dahi adli işleri ihmal etmemiştir⁶⁶¹. İmparatorluk yönetimi altında da eyaletler düzenli olarak *conventus* isimli adli bölgelere ayrılmayı sürdürmüştür⁶⁶². İmparator Antonius Pius döneminde (138-161) Asia eyalet *proconsul*'ü C. Iulius Severus'un, Aelius Aristides'e duruşmanın yapılacağı gün Ephesos'ta hazır bulunmasını emrettiği bilinmektedir⁶⁶³.

Kappadokia Eyaleti'nde mahkeme bölgelerinin olup olmadığı bilinmemekle birlikte, vali yardımcısı *legatus*'ların *metropolis*'lerde adli işler için görevlendirilmiş olabilecekleri düşünülmektedir⁶⁶⁴. Valiler adli görevleriyle ilgili olarak bazı miras meselelerinin çözümünde de zaman zaman devreye girmişlerdir⁶⁶⁵. Yine arazi anlaşmazlıklarının çözümü de eyalet valisinin görevleri arasında olmuştur⁶⁶⁶. Eyalet valilerinin askerî yargı alanında da yetki sahibi oldukları anlaşılmaktadır. Plinius, normalde yasak olmasına rağmen acemi er olarak kaydedilen iki köle için nasıl bir muamelede bulunacağını İmparator Traianus'a danışmaktadır⁶⁶⁷.

Valilerin en temel vazifelerinden birini de eyaletinin sınırları dâhilinde asayişin sağlamak ve eyaletini dış saldırılara karşı korumak oluşturmıştır. Ulpinaus, iyi ve akıl sahibi bir valiye eyaletini barış içinde yönetmenin yaraşacağını ifade ederek bunun valinin asli vazifesini olduğunu sık sık tekrarlamaktadır⁶⁶⁸. Cicero, Kilikia eyalet valiliği döneminde esas olarak adli işlere yoğunlaşmakla birlikte mesaisinin bir kısmını da eşkıya grupları ile mücadeleye ayırmıştır⁶⁶⁹. Eyaletini dış saldırılara karşı korumak da valinin

⁶⁵⁹ Plin. **NH.** V. 29; bu yargı merkezleri Adramytium, Pergamum, Smyrna, Sardis, Ephesus, Tralles, Miletos, Mylasa, Alabanda, Kibyra, Synnada, Apameia ve Philomelion idi. A. D. Macro, 1980, 671; ancak Plinius'un tüm *conventus*'ları listesine almadığı ve başka bölge içinde yer alan Miletos, Tralles ve Mylasa *conventus*'larının Plinius'un eserinde eksik olduğu değerlendirilmektedir. Ö. Çapar, 1995, s. 737.

⁶⁶⁰ A. Clifford, "The Administration of the Provinces", içinde: D.S. Potter (ed.), **A Companion to the Roman Empire**, Oxford 2006, s. 180.

⁶⁶¹ M. A. Kaya, 2011, s. 229.

⁶⁶² W. T. Arnold, 1879, s. 52.

⁶⁶³ Ö. Çapar, 1995, s. 740 ve dn. 57.

⁶⁶⁴ Bkz. V. M. Yorke, "A Journey in the Valley of the Upper Euphrates", **The Geographical Journal**, VIII/5, 1896, s. 460; M. A. Kaya, 2005a, s. 27 ve dn. 80, 81.

⁶⁶⁵ Plin. **Ep.** X. 84.

⁶⁶⁶ D. Magie, 1950, s. 113.

⁶⁶⁷ Plin. **Ep.** X. 29, 30.

⁶⁶⁸ Dig. 1.18.13; S. Mitchell, 1993, s. 64; A. Clifford, 2006, s. 189.

⁶⁶⁹ W. Smith, 1890, s.v. *provincia*, s. 508.

görevleri arasında idi. Cicero, Parthialıların Syria içlerine doğru harekete geçmesiyle Syria'nın, eyaletinin ve Küçük Asya'nın tamamının güvenliği için endişelenmişti⁶⁷⁰.

Valiler, özellikle *Principatus* yönetiminin başlamasıyla eyaletlerinde yurttaşlık bahşedilebilir nitelikteki sakinleri imparatora arz etmekle de yükümlü olmuşlardır⁶⁷¹. Eyalet valileri, kentlerde genel kurullarda görev alacak yurttaşların ilgili şartları taşıyıp taşımadığını da denetlemiş olmalıydılar⁶⁷². Vali Plinius, bazı kentlerde genel kurula girmek için para talebinde bulunulması konusunda İmparator Traianus'u bilgilendirmektedir⁶⁷³. Yine valilerin şehirlerin yasamaya ilişkin meclis toplantılarında en azından yerel *magistratus*'ların seçiminde bulunmuş olmaları da muhtemeldir⁶⁷⁴. Dahası vali gerektiğinde kent konseyini (*boule / eklesia*) görevden alabilirdi⁶⁷⁵.

Valiler, eyaletlerindeki bayındırlık hizmetlerinin sürdürülmesinden ve denetiminden de sorumlu olmuşlardır⁶⁷⁶. Bu noktada Romalıların bir eyalete yerleştiklerinde askerî birliklerin sevki ve levazımın nakli için gerekli olan yol inşasına büyük önem verdikleri bilinmektedir⁶⁷⁷. Örneğin MÖ 133 yılında Roma halkına bırakılan Pergamon Krallığı toprakları, MÖ 129-126 yılları arasında *proconsul* Manius Aquilius tarafından yol ağlarıyla donatılmasıyla dikkat çekmektedir⁶⁷⁸. *Principatus* rejiminin başlamasıyla Küçük Asya'da mevcut güzergâhların tanzimi üzerine şekillenen yol inşası, daha da hız kazanmış gibi görünmektedir⁶⁷⁹. Ticari gelişime de katkı sunan yol çalışmaları, Augustus'un devlet ve posta ulaşım servisi olan *cursus publicus*'u ihdas etmesiyle farklı bir boyut kazanmış ve bu yol sisteminin işlerliğinin sağlanması noktasında eyalet valileri aktif rol oynamıştır⁶⁸⁰.

Cn. Domitius Corbulo'nun, Armenia'daki ordular için yiyecek tedarikinin zorluğunu gösteren seferlerinin ardından, yol inşasının büyük ivme kazandığı

⁶⁷⁰ Cic. **Fam.** XV.1; L. W. Hunter, 1913, s. 90.

⁶⁷¹ Plin. **Ep.** X. 107.

⁶⁷² Plin. **Ep.** X. 112.

⁶⁷³ Plin. **Ep.** X. 115.

⁶⁷⁴ G. P. Burton, "Proconsuls, Assizes and the Administration of Justice under the Empire", **The Journal of Roman Studies**, 65, 1975, s. 104, 105.

⁶⁷⁵ M. A. Kaya, 2011, s. 240.

⁶⁷⁶ H. Demircioğlu, 1967, s. 444 vd.

⁶⁷⁷ F. Cumont, 1936, s. 619.

⁶⁷⁸ **CIL** III. Suppl. 1. 7183, 7177; D. H. French, 1980, s. 714 vd.; D. French, **Roma Çağında Küçük Asya'daki Yollar ve Mil Taşları, Fasikül I: Hacı Yolu**, BAR 105, Ankara 1981a, s. 36, 37; M. Sartre, **L'Asie Mineure et L'Anatolie d'Alexandre à Diocletien (VIe s. av. J.C. IIIe s. ap. J.C.)**, Paris 1995, s. 117.

⁶⁷⁹ R. J. A. Talbert, **Atlas of Classical History**, London 2001, s. 159.

⁶⁸⁰ R. K. Sherk, 1980, s. 1024 ve dn. 178; S. Mitchell, **Roma İmparatorluğu'nda Resmi Taşımacılık Hizmetleri**, Çev. H. Palaz Erdemir, İstanbul 2015, s. 34 vd; Küçük Asya'da yol gelişimindeki askerî ve idari faktörlerin karşılıklı ilişkisi için ayrıca bkz. D. H. French, 1980, s. 701, 702'deki diyagram 1 ve 2.

değerlendirilmektedir. Flaviuslar Sülalesi yöneticileri, Danubia'daki ordugâhlardan askerî birlikleri sevk ve Küçük Asya'daki ulaşımı kolaylaştırmak için stratejik maksatlı yol yapımına ağırlık vermişlerdir⁶⁸¹. Bu faaliyetler, özellikle Vespasinaus'un Orta Fırat Nehri hattında bir lejyoner ordugâhı tesis etmesinin ardından büyük garnizonların yerleştiği Kappadokia ve komşu Galatia bölgesinde yoğunlaşmıştır⁶⁸². Neticede Flaviuslar zamanında, askerî müdahaleler için gerekli olan yol ağı tamamlanmıştır⁶⁸³. Kappadokia eyalet sahasındaki yollar ise, Severuslarla son şeklini almış⁶⁸⁴, Antoniuslarla ise tümüyle kemikleşmiş gibi görünmektedir⁶⁸⁵.

Eyalet valileri yol inşa ve onarımından başka, eyaletlerinin su ihtiyacını karşılamaya yönelik faaliyetlerde de bulunmuşlardır. Bithynia eyalet valisi Plinius'un Nikomedialılar'ın su ihtiyacını karşılamak üzere bizzat su kaynağı keşfettiği ve projesini İmparator Traianus'a sunduğu bilinmektedir⁶⁸⁶. Plinius, Sinopelilerin su sıkıntısını gidermek için de benzer bir girişimde bulunmuştur⁶⁸⁷.

Kamusal yapıların inşası ve bakımı gibi çalışmalar için kent meclislerinin, valiye başvurdukları gibi bir izlenim vardır⁶⁸⁸. Plinius, Prusalıların yeni bir hamam inşasına yönelik talepleri için İmparator Traianus'un görüşüne başvurmaktadır⁶⁸⁹.

Eyalet valileri, muhtemelen imparatorun yüksek mahkemesine yapılacak başvurularda da ilk merci olmuşlardır⁶⁹⁰. Zira her adli sorunun Roma'ya havale edilmesinin büyük sorunlar doğuracağı ve adalet mekanizmasında gecikmelere sebebiyet vereceği açıktır.

Eyalet valisinin mali alanda da birtakım görev ve sorumluluklarının olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle Cumhuriyet idaresi zamanında, eyaletlerden her yıl belli bir

⁶⁸¹ F. Cumont, 1936, s. 609.

⁶⁸² R. Knox M' Eldery, 1909, s. 49, 50.

⁶⁸³ E. Lafli, H. Bru, "İncesu'dan (Kayseri) Roma Dönemine Ait Bir Miltaşı", **I. Ulusal İncesu Sempozyumu**, Kayseri 2012, s. 1295.

⁶⁸⁴ F. Cumont, 1936, s. 609.

⁶⁸⁵ H. F. Pelham, "The Roman Frontier System", içinde: F. Haverfield (ed.), **Essays by Henry Francis Pelham**, Oxford 1911, s. 166; ayrıca bkz. D. H. French, "Aurelius Basileus, Governor of Cappadocia", içinde: H. E. Herzog-R. Frei-Stolba (edd.), **Labor omnibus unus. Gerold Walser zum 70. Geburtsag (Historia Einzelschriften 60)**, Wiesbaden 1989, s. 42 Harita 2; D. H. French, **Roman Roads and Milestones of Asia Minor**, III, Fasc. 3.8 Errata and Indices (Electronic Monograph 8), 2015, s. 26 Harita no 5.1.1

⁶⁸⁶ Plin. **Ep.** X. 37.

⁶⁸⁷ Plin. **Ep.** X. 90.

⁶⁸⁸ W. Smith, 1890, s. v. *provincia*, s. 513.

⁶⁸⁹ Plin. **Ep.** X. 23, 24.

⁶⁹⁰ W. M. Ramsay, "Studies in the Roman Province Galatia: I. The Homonadensian War", **The Journal of Roman Studies**, 7, 1917, s. 243.

oranda *stipendium* adı verilen bir vergi tahsil edilmekteydi. Valiler bu vergilerin toplanarak hazineye aktarılması noktasında önemli bir görev üstlenmişlerdir⁶⁹¹. Yine valiler, eyaletlerindeki mali aksaklıkları gidermek için imparatorların görüşlerini almışlardır. Plinius, Bithynia eyalet valiliği esnasında Prusalılar'ın mali defterlerini incelediğinde yüksek miktarda paranın özel şahısların tassarufunda bulundurulduğunu, devlet hazinesinden illegal yollarla harcama yapıldığını tespit ederek tahkikatın gerekli olduğunu imparatora rapor etmiştir⁶⁹². Vergilendirme maksatlı nüfus sayımlarının – *census*- sürdürülmesi de muhtemelen bazı eyaletlerde valinin sorumluluğunda olmuştur⁶⁹³.

Dış politikada kararların alınması noktasında da eyalet yöneticileri önemli bir yere sahip olmuşlardır⁶⁹⁴. Vali, Roma vassalı krallar ve diğer topluluklarla diplomatik görüşmeler gerçekleştirebilirdi⁶⁹⁵. Nitekim Nero zamanında Domitius Corbulo'nun, Syria valisi sıfatı ile askerî harekâtı sürdürürken Parthia ve Armenia krallarıyla diplomatik faaliyetlerde bulunduğu bilinmektedir. Bununla birlikte eyalet valilerinin dış politikada acil bir durum olmadıkça kendi başlarına teşebbüste bulunmalarına izin verilmediği de anlaşılmaktadır⁶⁹⁶.

Vali, eyaletinde imparator adına yapılacak kutlamalar yahut oyunların düzenlenmesinde de baş sorumlu idi⁶⁹⁷. Bithynia eyalet valisi Plinius, İmparator Traianus'a esenliği için dua edildiğini, askerlerin ve halkın imparatora bağlılık yemin törenini bizzat yönettiğini ifade etmektedir⁶⁹⁸. Valiler, eyaletlerinde Roma devlet dininin farklı dinlerin hegemonyasına girmesini önlemeye yönelik tedbirler almakla da yükümlü olmuşlardır. Plinius, eyaletindeki Hristiyanların faaliyetlerini yakından izleyerek bu konuda imparatoru bilgilendirmiştir⁶⁹⁹. Bunlardan başka, Roma valileri şehirleri ziyaret ettiklerinde ana ilahlara ve şehirlere ait kutsal yerleri ziyaret ederek kült aktivitelerini de gözlemlemiş olmalıydılar⁷⁰⁰.

⁶⁹¹ J. Richardson, 1976, s. 37, 48.

⁶⁹² Plin. *Ep.* X. 17a.

⁶⁹³ W. G. Claytor, R. S. Bagnall, "The Beginnings of the Provincial Census: A New Declaration from 3 BCE", *Greek, Roman and Byzantine Studies*, 55, 2015, s. 637-653.

⁶⁹⁴ B. Campbell, 2013a, s. 215.

⁶⁹⁵ H. Demircioğlu, 1967, s. 444, 445.

⁶⁹⁶ B. Campbell, 2013a, s. 210, 215.

⁶⁹⁷ Plin. *Ep.* X. 75; İmparator Marcus Aurelius dönemine ilişkin epigrafik kanıtlar için bkz. P. Kovács, "Epigraphic Records", içinde: M. Van Eckeren (ed.), *A Companion to Marcus Aurelius*, Malden 2012, s. 79.

⁶⁹⁸ Plin. *Ep.* X. 52.

⁶⁹⁹ Plin. *Ep.* X. 96.1-10.

⁷⁰⁰ Bkz. F. Baz, "Considerations for the Administration of the Province Pontus et Bithynia During the Imperial Period, *Cedrus*, I, 2013, s. 277 vd.

Eyaletlerinde halkın yararına işler yapan ve iyi bir yönetim örneği sergileyen valiler eyalet sakinlerince onurlandırılmışlardır. Asia eyalet valisi Q. Mucius Scaevola adına “Mucia” adı verilen festivaller tertip edildiği bilinmektedir⁷⁰¹. 242-245 yılları arasında Asia eyalet *proconsul*’ü olarak hizmet eden L. Egnatius Victor Lollianus’un, dürüst ve adil yönetiminden dolayı onurlandırılması bunun uzun soluklu bir uygulama olduğunu göstermektedir⁷⁰².

İnsan doğası gereği eyalet valilerinin adı birçok suça karışmıştır. Eyalet valilerinin yönetimleri esnasında işledikleri suç kalemlerini; haraç alma, zorla yardım toplama, yağma, haksız kazanç elde etme gibi geniş yelpazede cürümler oluşturmakta ve özellikle Cumhuriyet yönetimi döneminde bu suçlarla ilgili birçok örnek bilinmektedir. Cicero’nun mektuplarında açgözlü, çıkarıcı, görevini kötüye kullanan birçok Roma yüksek kamu görevlisine rastlanmaktadır⁷⁰³. En başta valilere görevleri başlangıcında kendilerinin ve maiyetlerinin ihtiyaçlarını karşılamak üzere tahsis edilen ödeneğin (*vasarium*) suistimal edildiği anlaşılmaktadır⁷⁰⁴. *Principatus* rejiminin başlamasıyla Augustus’un valilere maaş bağladığı bilinmektedir⁷⁰⁵. Böylece gerek *senatus* tarafından gerekse imparator tarafından atanan valiler düzenli maaş almışlardır⁷⁰⁶. Bununla birlikte imparatorluk yönetimi altında da eyalet yöneticileri haksız kazanç elde etme arzusu içerisinde olmuşlardır. Büyük bir ihtimalle bu tür işlerin yaygınlaşması İmparator Septimius Severus döneminde (193-211) valilerin alacağı hediyelere sınırlandırma getirilmesi, adaletsiz davranan yöneticilerin cezalandırılması neticesini doğurmuştur⁷⁰⁷.

Eyalet valilerinin üzerinde en azından *senatus* eyaletleri için denetleyici güç olarak ilk sırada *senatus* yer alıyordu⁷⁰⁸. Yine valilerden zaman zaman eyaletinde neler olduğuna dair rapor vermesi bekleniyordu⁷⁰⁹. Valilerin denetlenmesine yönelik bir başka

⁷⁰¹Ayrıntılı bilgi için bkz. Cic. *Verr.* II.2.51; A. D. Nock, “Σύνναος Θεός”, *Classical Philology*, 41, 1930, s. 28; Murat Arslan, “I. Mithridates Roma Savaşı Rhodos ve Lykia’nın Durumuna Genel Bakış”, *Lykia İncelemeri*, 1, 2002, s. 118; S. R. F. Price, *Ritüel ve İktidar*, Çev. T. Esin, Ankara 2004, s. 127.

⁷⁰² P. Hermann, H. Malay, “Statue Bases of the Mid Third Century A.D. From Smyrna”, *Epigraphica Anatolica*, 36, 2003, s. 10, 11.

⁷⁰³ Cic. *Verr.* II.3.65; H. Demircioğlu, 1967, s. 454.

⁷⁰⁴ Ödeneğin kullanımı sağlam hukuk kurallarına bağlanmış gibi görünmemekle birlikte dürüst bir vali için artan miktarın devlete iadesi mümkündü. Kilikia’daki görev süresinin dolmasının ardından Cicero’nun 2.200.000 *sestertii*’lik bir tutarı dikkatli bir kullanımla tasarruf ettiği bilinmektedir. Dürüst olmayan bir valinin bu ödeneği zimmetine geçirmesinin de yolu açıktı. J. Richardson, 1976, s. 40.

⁷⁰⁵ Suet. *Aug.* 36; Dio Cass. LIII.15.4, 5; W. T. Arnold, 1879, s. 114.

⁷⁰⁶ O. Akşit, 1985, s. 52; G. P. Burton, “The Issuing of Mandata to Proconsuls and New Inscriptions from Cos”, *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, 21, 1971, s. 64.

⁷⁰⁷ D. Magie, 1950, s. 675; M. A. Kaya, 2006, s. 43.

⁷⁰⁸ Krş. H. Swain, M. E. Davies, 2010, s. 359.

⁷⁰⁹ J. Richardson, 1976, s. 44.

tedbir görevlerinin sona ermesiyle eyalette bulundukları dönemin hesap raporlarının kopyasını *senatus*'a teslim etme yükümlülüğü idi⁷¹⁰. Bu muhtemelen *lex Iulia de Provinciis* yasasının ardından, eyalet valisinin eyaletinden ayrılırken üç kopya hesap raporunun ikisini eyalette bırakırken üçüncüsünü Roma'daki *aerarium* hazinesine teslim etmekle yükümlü olması şeklindeki düzenlemenin sonucuydu⁷¹¹.

Valileri denetlemenin bir başka yolu, eyaletteki görev sürelerinin dolmasıyla illegal olarak el konulmuş mal ve paraların iadesine yönelik açılan davalardır. En azından MÖ 123-122 yılı *pleb tribuns*'u Gaius Gracchus zamanından itibaren zilyetliğin yeniden elde edilmesine yönelik yasa, zimmetine mal ve para geçiren bir vali karşısında eyalet sakinlerinin hakkını arayabilmesi anlamına geliyordu. Bununla birlikte Roma devlet yöneticilerinin eyalet sakinlerinin zarar görmesini önlemek için tedbirler alması, suistimalleri önleme noktasında yetersiz kalmış gibi görünmektedir. Yargılama sisteminin etkin işlememesi, eyaletlerin açgözlü valilerce sömürülmesinin önünü açmıştır. Her şeyden önce, en azından Cumhuriyet rejimi boyunca, eyalet valisiyken suç işleyen bir valinin görev süresinin dolmasının ardından Roma'da aynı toplumsal katmandan gelen hâkimlerce yargılanması en büyük engeldi⁷¹². Yine rüşvet alan pek çok jüri üyesinin olduğu bilinmektedir⁷¹³. Tüm bu eksikliklere rağmen yargılama sonucunda eğer vali suçlu bulunursa yalnızca gasp ettiğinin iki katı değeri ödemek zorunda kalmamış aynı zamanda bu leke, onun Roma'daki gelecek kariyerine de büyük zarar vermiştir⁷¹⁴.

Principatus yönetiminin başlamasıyla birlikte *princeps*'e yakınlık ve saraydaki nüfuz, yargılanmaların seyrini değiştirmiş gibi görünmektedir. Nitekim Lykia valisi Epirius Marcellinus'un eyalet sakinleri tarafından suçlandığında bu nüfuzu, lehine kullandığı bilinmektedir⁷¹⁵. İmparator eyaletlerinde Atlı Sınıfı'ndan görevlilere ilişkin davalar ise, genellikle imparatorun kendisi tarafından görülerek karara bağlanmıştır⁷¹⁶. Bu noktada, İmparator Augustus ve ardılları döneminde de adı suça karışmayan valinin olmadığını söylemek zordur⁷¹⁷. Plinius Prusa'daki hesapları incelerken imparatora bir

⁷¹⁰ W. T. Arnold, 1879, s. 61; A. N. Sherwin-White, 1998, s. 605.

⁷¹¹ Cic. *Att.* VI.7; K. Doğancı, 2007, s. 60; muhtemelen her adli işlem kayıt altına alınmakta ve kopyaları da taraflara verilmekte idi. Nitekim *proconsul* A. Aristides, kendisi ile ilgili C. Iulius Severus tarafından görülen davanın resmî kayda geçirildiğini ifade etmektedir. Ö. Çapar, 1995, s. 751; ayrıca bkz. Aristid. *Or.* 50.78.

⁷¹² H. Demircioğlu, 1967, s. 449.

⁷¹³ H. Swain, M. E. Davies, 2010, s. 359.

⁷¹⁴ J. Richardson, 1976, s. 45.

⁷¹⁵ D. Magie, 1950, s. 563.

⁷¹⁶ J. Richardson, 1976, s. 65.

⁷¹⁷ W. T. Arnold, 1879, s. 118.

müfettişin gerekli olabileceğini rapor etmektedir⁷¹⁸. Bütün bunlarla birlikte, ilk valiliklerin tesis edilmesinden, Batı Roma'nın çöküşüne kadar Roma eyalet sisteminin işlevselliğini koruyabilmesi, eyalet sakinlerinin devlet nezdinde haklarına riayet edilmesinin ve işini iyi yapan eyalet yöneticilerin varlığına da bağlı kalmış olmalıdır.

II.4. Personel Kadrosu

II.4.1. Yardımcı *Legatus*'lar

Eyalet yöneticilerinin askerî, idari, mali ve adli olmak üzere geniş yelpazede sorumluluk üstlenmeleri, işlerin yürütülmesi noktasında kendilerine yardımcı olacak bir personel kadrosunu da zorunlu kılmıştır⁷¹⁹. Bu bağlamda hem *senatus*'a hem de imparatora tabi eyaletlerin yöneticileri, *legatus* unvanlı yardımcılara sahip olmuşlardır. *Legatus* sözcüğü esas olarak Latin dilinde seçmek anlamındaki *legere* fiilinden türetilmiş olup elçi sözcüğüne karşılık gelmektedir. Yine *legare* fiilinden görevlendirmek manasını da ihtiva etmektedir. Sözcük bu şekliyle diploması terimi olarak anlaşmaların imzalanmasında görev alan müzakerecileri tanımlamak için kullanılmıştır⁷²⁰.

Cumhuriyet yönetimi altında, elçi *legatus*'lar (*legati* veya *πρεσβέτης*) ve askerî *legatus*'lar (*πρεσβέτης, αντιστράτηγος, πρεσβέτης καί αντιστράτηγος*) olmak üzere iki ayrı *legati* gurubunun olduğu söylenebilir. Bunlardan elçi sıfatını taşıyan *legatus*'lar, yaptıkları işin önemine göre iki ile on arasında değişen sayıda; ancak en çok üç kişiden oluşan heyetlerde görev almışlardır⁷²¹. Askerî *legatus*'lar ise genelde “*legatus legionis*” unvanıyla orduda kumandanlık mevkilerinde hizmet etmişlerdir. Kendilerine büyük güven duyulan bu *legatus*'lar, Cumhuriyet Dönemi'nde *senatus* tarafından ordu kumandanlarına ve eyalet valilerine belirli konularda destek vermek üzere görevlendirilmişlerdir. İkinci Kartaca Savaşı'ndan itibaren her bir kumandan ve eyalet valisinin beraberinde *legatus*'lara sahip olduğu söylenebilir. Askerî *legatus*'lar, Polybios'un zamanında da mevcuttu⁷²². Cannae Savaşı'ndan sonra *tribunus militum* sayısındaki azalmanın *legatus*'luk kurumunu doğurduğu şeklinde görüş mevcuttur. *Senatus*, *legatus*'ları atama işini büyük ölçüde üst *magistratus*'lara bırakmıştır. Böylece

⁷¹⁸ Plin. *Ep.* X. 17b; 18.

⁷¹⁹ Bkz. Campbell, 2013a, s. 217 ve dn. 64.

⁷²⁰ A. Berger, 1991, s. 539; B. Campbell, 2013a, s. 203; *legatus* sözcüğünün anlamı için ayrıca bkz. J. Šašel, “Pro Legato”, *Chiron*, 4, 1974, s. 468.

⁷²¹ A. von Premerstein 1924, s.v. *Legatus*, col. 1133; M. A. Kaya, **Roma Cumhuriyet Dönemi Asia Eyaleti Legatusları (M.Ö. 133-M.Ö. 31)**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1992, s. 21.

⁷²² W. Smith, 1890, s.v. *legatus*, s. 25.

başkumandanlar ve eyalet valileri, akraba veya ahabaplarını *legatus* olarak atama imkânı bulmuşlardır⁷²³. MÖ 56 yılına gelindiğinde yardımcı *legatus* atamalarının senatus kararına bağlanması da önemli bir ayrıntı olarak görülmektedir⁷²⁴. Bir önceki cümleyle ilgili olarak, valilerin eyaletlerine giderken beraberlerinde yakınlarını veya arkadaşlarını götürebilmesine Cicero güzel bir örnek teşkil etmektedir. O, Kilikia eyalet valiliğine atandığında Quintus ve C. Pomptinus gibi üst düzey görevlerde bulunmuş biri kardeş, diğeri akraba iki kişiyi yanında götürmüştür⁷²⁵. Bu kişiler eyalet yönetiminde tecrübeli kimseler olarak göze çarpmaktadır⁷²⁶. Yine askerî tecrübesi olmayan Cicero, askerî konularda bu yardımcılarının desteğini almıştır⁷²⁷.

Vali yardımcısı anlamındaki *legatus*'lar, aynı zamanda vali tarafından vekil olarak da tayin edilebiliyorlardı⁷²⁸. Bununla birlikte *legatus*'lar tabi oldukları yöneticilerden bağımsız kumanda yetkisine sahip değillerdi. Yardımcı *legatus*'ların sayılarının eyaletin büyüklüğüne göre değiştiği anlaşılmakla birlikte eyalet valilerinin genellikle üç *legatus*'a sahip oldukları gibi bir izlenim mevcuttur⁷²⁹. Bu bağlamda Asia eyalet *proconsul*'ünün emrinde üç *legatus* olduğu bilinmektedir⁷³⁰. *Principatus* rejimi altında da *senatus* eyaletlerindeki valilere *legatus* unvanlı yardımcılarının⁷³¹ atanması usulü devam etmiştir. İmparator eyaletlerinin valileri de kıdemli yardımcı *legatus*'lara sahip olmuşlardır.

İmparatorun tasarrufu altındaki eyaletlerde, doğrudan *princeps* tarafından atanan vali yardımcısı *legatus*'lar genellikle birkaç yıl görevde kalmışlardır⁷³². Bu eyaletlerde *legatus* unvanlı vali yardımcısı sayısı net olmamakla birlikte bunun en az 1 olduğu gibi izlenim vardır⁷³³. Kappadokia ve Galatia eyaletleri de ayrı olduğu dönemlerde *praetorius* rütbeden 1 *legatus*'a sahipmiş gibi görünmektedir⁷³⁴. Bu iki eyalet birleştirilip eyalet sınırları devasa boyutlara ulaştığında, eyalet valisine yardımcı olmak üzere birden fazla yardımcı *legatus*'un atanmış olması mümkündür. Bu noktada Kappadokia-Galatia birleşik eyalet valisinin emrinde ikisi eyalet sahasındaki iki lejyonun ve biri de idari

⁷²³ M. A. Kaya, 1992, s. 23, 26, 30; H. Swain, M. E. Davies, 2010, s. 360.

⁷²⁴ M. A. Kaya, 1992, s. 31.

⁷²⁵ A. Lintott, 1993, s. 50; M. A. Kaya, 2005a, s.26; H. Swain, M. E. Davies, 2010, s. 360.

⁷²⁶ J. Richardson, 1976, s. 30.

⁷²⁷ Cic. **Fam.** XV.4; J. Richardson, 1994, s. 581.

⁷²⁸ A. Lintott, 1993, s. 50.

⁷²⁹ W. Smith, 1842, s.v. *legatus*, s. 556.

⁷³⁰ M. A. Kaya, 2011, s. 232 vd.

⁷³¹ A. von Premerstein, "Legatus", **RE** XII, 1924, col. 1145.

⁷³² A. K. Bowman, "Provincial Administration and Taxation", **The Cambridge Ancient History**, X, 2006, s. 347.

⁷³³ Dio Cass. LIII.13.5,6.

⁷³⁴ B. Rémy, 1988, s. 149, 150.

işlerin sorumluluğunu üstlenen *praetorius* seviyeden üç *legatus*'un olabileceği varsayılmaktadır⁷³⁵.

Legatus unvanlı vali yardımcılarını, Cumhuriyet rejimi altında çoğunlukla eyalet valisine askerî işlerde yardımcı olurken *Principatus* Devri'nde daha çok adli işlerde destek sağlamışlardır. Bu açıdan *legati iuridici* olarak bilinen *legatus*'lara, Flaviuslar periyodunda (69-96) imparator eyaletlerinde rastlanmıştır. Hispania ve Britannia'nın farklı kesimlerinde *iuridici* unvanlı yardımcı *legatus*'lara rastlanması bu kabildendir⁷³⁶. Kappadokia-Galatia birleşik eyaletinde görev yaptığı bilinen *praetorius* seviyeden *legatuslar*'ı *legati iuridici* olarak zikreden kayıtlar olmasa da onların büyük ihtimalle *legati iuridici* olarak görev aldıkları varsayılmaktadır⁷³⁷. Bu bağlamda 77 yılından sonra Ti. Iulius Celsus Polemaeanus; Titus döneminde L. I. Proculeianus; Domitianus döneminde C. Antius Aulus Iulius Quadratus'un *legati Iuridici* olarak görev almaları ihtimal dâhilindedir⁷³⁸. Bu yardımcı *legatus*'lar, imparator tarafından atanarak valinin iş yükünün azaltılması noktasında katkı sağlamışlardır.

II.4.2. Quaestor

Quaestor'lar gerek Cumhuriyet gerekse *Principatus* idaresi altında, eyaletlerde mali işlerin sorumluluğunu üstlenerek valilere yardımcı olan üst düzey görevlilerdi⁷³⁹. Yine bu kamu yüksek görevlileri, MÖ 50 yılında Cicero'nun eyaletini terk ettiği zaman *quaestor'unu* iş başında bırakması örneğinde olduğu gibi⁷⁴⁰ en erken dönemlerden itibaren idari, adli pek çok vazifeyi yerine getirmişlerdir.

Quaestor'lar, görev yapacakları eyaletlere *senatus*'ta çekilen kura ile atanmışlardır. Bir noktada eyalet valileri, birlikte görev yapacağı *quaestor*'u seçme hakkına sahip değildi. Kura ile atanmaları ve valilere *quaestor'unu* seçme hakkının tanınmaması, muhtemelen çıkar amaçlı işbirliğini engelleyerek yolsuzlukları en aza indirme amacı taşıyordu. Bununla birlikte Caesar ve Pompeius'un kendi *quaestor*'larını

⁷³⁵ A. Uzunarslan, 2007, s. 52 dn 95.

⁷³⁶ W. T. Arnold, 1879, s. 114; R. Knox M' Eldery, 1909, s. 44, 45; G. P. Burton, 1975, s. 94; S. Mitchell, 1993, s. 64.

⁷³⁷ S. Mitchell, 1993, s. 64; M. A. Kaya, 2011, s. 230

⁷³⁸ G. A. Harrer, "Latin Inscriptions from Antioch", *American Journal of Archaeology*, 29/4, 1925, s. 432; R. Syme, "The Enigmatic Sospes", *The Journal of Roman Studies*, 67, 1977, s. 40; T. B. Mitford, 1980, s. 118; R. K. Sherk, 1980, s. 1046; F. J. Vervaeke, "CIL IX 3426; A New Light on Corbulo Career, with Special Reference to His Official Mandate in the East from AD 55 to AD 63", *Latomus*, 58, 1999, s. 582.

⁷³⁹ Krallık yönetimi altında Roma'da *quaestor*'luk makamının oluşumu ve gelişimi için bkz. Lydus, *Mag.* I.24-1-4

⁷⁴⁰ J. Richardson, 1976, s. 30; A. Lintott, 1993, s. 50.

doğrudan atayarak bu ilkeyi çiğnedikleri bilinmektedir⁷⁴¹. *Quaestor*'un *imperium*'u, valinin *imperium*'undan bağımsız; ancak onun *imperium*'una göre daha düşük olmuş ve görevi de valinin görev süresinin dolmasıyla sona ermiştir⁷⁴².

Quaestor'lar eyaletlerindeki gelir ve giderlerin hesabını tutmak ve görev periyodunun sonunda Roma hazinesine hesap vermekle yükümlü olmuşlardır. MÖ 59 yılında çıkarılan *lex Iulia Repetundis* (Iulius'un Müsadere Kanunu), eyaletlerde görev yapan *quaestor*'ların hesaplarından birer kopyayı iki büyük eyalet şehrinde bırakmasını zorunlu hale getirmiştir⁷⁴³.

Quaestor'ların adli işlerin idaresinde de etkin rol oynadıkları anlaşılmaktadır. Vali, kendi adli yetkisini *quaestor*'una devredebilirdi⁷⁴⁴. *Quaestor*'lar eyaletlerinde asker alımı ve birliklerin techizat tedariki gibi konularda da sorumluluk üstlenmişlerdir⁷⁴⁵. Bu yüksek memurların, yol yapımı gibi bazı kamu yararına olan hizmetlere nezaret ettiği de bilinmektedir. Nitekim İmparator Claudius'un Roma'da yol yapım işlerini *quaestor*'lardan alarak imparatorluk memurlarına devrettiği bilinmektedir⁷⁴⁶.

Quaestor'ların görev ve yetkilerinin *Principatus* rejimi altında çok değişmediği görülmektedir⁷⁴⁷. *Senatus* eyaletlerinde *quaestor*'lar eski usulde vazifelerini sürdürmeye devam etmişlerdir⁷⁴⁸. Yine bu dönemde eyaletlerin iki ayrı kategoriye ayrılmasıyla hiçbir *quaestor*'un, imparator eyaletlerine gönderilmediği anlaşılmaktadır. Söz konusu eyaletlerde *procuratores Augusti* unvanlı imparator *procurator*'ları istihdam edilmeye başlanmıştır⁷⁴⁹. Bu görevlilerin genellikle *ordo equester* mensupları veya imparatorun azatlı köleleri arasından seçildikleri anlaşılmaktadır⁷⁵⁰. Söz konusu görevliler, imparator mülkünün –*patrimonium*'un- işletilmesini ve vergi toplama işini ⁷⁵¹ üstlenerek *senatus* eyaletlerinde imparatorun mali çıkarlarının korunması noktasında katkıda

⁷⁴¹ W. T. Arnold, 1879, s. 58.

⁷⁴² W. T. Arnold, 1879, s. 58; M. A. Kaya, 2005a, s. 25; ayrıca bkz. V. Ehrenberg, 1953, s. 115.

⁷⁴³ Cic. **Fam.** V.20; J. Richardson, 1994, s. 581; M. A. Kaya, 2005a, s. 25, 26.

⁷⁴⁴ Suet. **Iul.** 7.

⁷⁴⁵ W. T. Arnold, 1879, s. 58.

⁷⁴⁶ O. Akşit, 1985, s. 99.

⁷⁴⁷ M. A. Kaya, 2005a, s. 25, 26.

⁷⁴⁸ W. T. Arnold, 1879, s. 188.

⁷⁴⁹ G. Downey, 1961, s. 163; A. Berger, 1991, s. 655; ancak en azından büyük olmayan imparator malikânelerinde *procurator* görevlendirilmesi gerekmiyordu. Bu gibi durumlarda imparatorluk köleleri olan *oikonomos*, *vilicus* yahut *pragmateutes* gibi görevliler istihdam ediliyordu. M. A. Kaya, 2011, s. 246.

⁷⁵⁰ W. Smith, 1890, s.v. *provincia*, s. 511.

⁷⁵¹ Lydus, **Mag.** II. 27.3; A. K. Bowman, 2006, s. 352.

bulunmuşlardır⁷⁵². *Senatus*'a ait eyaletlerde de imparator mali görevlilerine rastlanması, imparatorların bu eyaletlerde mülk sahibi olmaları ve bu eyaletlerin imparator *fiscus*'una belirli bir katkı sağlamasıyla ilintilidir⁷⁵³.

İmparator malikânelerinin işletilmesinden sorumlu olan *procurator*'ların, validen bağımsız hareket ettikleri; ancak birçok konuda valinin desteğine ihtiyaç duydukları anlaşılmaktadır⁷⁵⁴. İmparator namına iş gören *procurator*'ların birden fazla eyalette görev aldığı söylenebilir. Nitekim L. Valerius Proculus'un II. yüzyılın ilk yarısında Kappadokia, Paphlagonia ve Galatia eyaletlerinin *procurator*'u olarak hizmet ettiği bilinmektedir⁷⁵⁵. III. yüzyılın sonunda imparator mülkünü işleten *procurator*'ların varlığı, Diocletianus dönemine ait bir yazıt ile tasdik edilmiştir⁷⁵⁶. Yine İmparator Valens döneminde (364-378), Kaisareia kentinde *comes domorum* unvanlı bir görevliye rastlanmaktadır. Bu görevlinin, imparatorun bölgedeki çiftliklerinin ve mülklerinin işletilmesinden sorumlu olduğu açıktır⁷⁵⁷.

II.4.3. Resmî Olan ve Resmî Olmayan Diğer Görevliler

Bir valinin resmî olarak atanan yardımcılarının başka bir de resmî olmayan personel kadrosu mevcuttu. Söz konusu kadro, valinin *amici* olarak tanımlanan arkadaşlarından oluşuyordu⁷⁵⁸. *Amici*, Cicero'nun Kilikia Eyaleti'ne giderken beraberinde oğlunu, yeğenini ve mektup arkadaşı Atticus'u götürmesi örneğinde olduğu gibi valinin akrabalarını da içine alabiliyordu⁷⁵⁹. Resmî statüleri olmayan bu topluluk, eyalette bulundukları sürece ödenek almışlar ve valinin *consilium* heyetine dâhil olmuşlardır⁷⁶⁰. Fronto, İmparator Antonius Pius'a, "özenle ve dikkatle eyaletinin düzenlemesine dair tüm meselelerde dostlarının desteğine ihtiyaç duyduğunu" belirtmektedir⁷⁶¹. Genellikle deneyim kazanmaları için davet edilen bu kişiler, eyalet valisinden bağımsız hareket edememişlerdir⁷⁶².

⁷⁵² Dio Cass. LIII.15.1; B. Levick, *Roman Colonies in Southern Asia Minor*, Oxford 1967, s. 224, 225; J. Richardson, 1976, s. 85.

⁷⁵³ D. Mcfayden, "The Princeps and the Senatorial Provinces", *Classical Philology*, 16/1, 1921, s. 42.

⁷⁵⁴ B. Rémy, 1980, s. 90.

⁷⁵⁵ R. H. Lacey, 1917, s. 36; D. Magie, 1950, s. 567; S. Mitchell, 1993, s. 68 vd.; M. A. Kaya, 2011, s. 235.

⁷⁵⁶ C. Şimşek, A. Ceylan, "Laodikeia'da Tespit Edilen Bir Deprem ve Diocletianus'a İthaf Edilen Yazıt (Lycus Laodikeiası)", *Archivum Anatolicum, Anadolu Arşivleri*, VI/1, 2003, s. 151.

⁷⁵⁷ C. Koyuncu, 2015, s. 416.

⁷⁵⁸ A. Clifford, 2006, s. 180.

⁷⁵⁹ J. Richardson, 1976, s. 31.

⁷⁶⁰ J. Richardson, 1994, s. 582; Mitchell, 1993, s. 69.

⁷⁶¹ A. Clifford, 2006, s. 180.

⁷⁶² M. A. Kaya, 2011, s. 233.

Valilere yardımcı olan bir başka personel kaynağını bir tür sivil hizmetliler olarak tanımlanabilecek *apparitores* oluşturunuyordu⁷⁶³. Bunlar, devlet tarafından profesyonel ve düzenli maaş alan bir topluluk şeklinde organize ediliyorlardı. Valiler, bu topluluk içinden kura ile tercihte bulunmuş olmalıdır⁷⁶⁴. Resmî işlerde valiye yardımcı olan imar işlerinden sorumlu *beneficiarius*, yazı işlerinden sorumlu *cornucularius*, muhasebe uzmanı *tabularius* ve mütercim olarak çalışan *commentarinses* unvanlı görevliler de mevcuttu⁷⁶⁵. İmparatorluk döneminin geç periyodunda ise, Theodisianus ve Iustinianus'un tüzük derlemelerine dayanarak eyalet sisteminin yeni düzenlemelerle çok daha karmaşık hal aldığı ve böylece IV. yüzyılın geç evresi itibarıyla her bir valinin 50 ile 100 arasında değişen sayıda idari personele sahip olduğu söylenebilir⁷⁶⁶. Eyaletlerin küçüldüğü göz önüne alındığında, bu sayı önceki devrin personel sayısına nispeten oldukça yüksek bir rakama karşılık gelmektedir.

⁷⁶³ J. Richardson, 1994, s. 581.

⁷⁶⁴ J. Richardson, 1976, s. 31.

⁷⁶⁵ M. A. Kaya, 2011, s. 233.

⁷⁶⁶ J. Edmondson, "The Administration of Lusitania from the Reforms of Diocletian to c. 340", içinde: J. d'Encarnação, M. Conceição Lopes, P. C. Carvalho (edd.), **Lusitânia entre romanos e barbaros**, Universidade de Coimbra, 2016, s. 183.

III. BÖLÜM: PRINCIPATUS DEVRİ KAPPADOKIA EYALET VALİLERİ PROSOPOGRAFİK LİSTE

III.1. Quintus Veranius (18-19 Yılı)

Kappadokia'nın son kralı Arkhelaos'un 17 yılında nedeni açık olmayan ölümünün ardından⁷⁶⁷ İmparator Tiberius ve *senatus*, kraliyet topraklarının Roma eyaleti olması yönünde karar almış ve Tacitus'un "*at Cappadoces in formam provinciae redacti...*" ifadesinden de anlaşılacağı üzere krali topraklar üzerinde "*provincia Cappadocia*" ihdas edilmiştir (B1)⁷⁶⁸. Böylelikle 18 yılında, kraliyet mülkü Kappadokia'nın bir Roma eyaletine dönüştürülme süreci tamamlanarak yine Tacitus'un "*At Cappadoces Q. Veranium legatum accepere...*" şeklindeki kaydından da anlaşılacağı üzere eyaletin ilk valisi de Quintus Veranius olmuştur (B1)⁷⁶⁹. Quintus Veranius'un hangi sıfatla vali olarak görev yaptığı net olmamakla birlikte en azından ondan sonra eyaletin Atlı Sınıfı'ndan *procurator* unvanlı valilerce yönetildiği gibi güçlü bir izlenim vardır. Eyaletin atlı bir *procurator* tarafından yönetilme özelliği, İmparator Vespasianus'un eyalete "*legatus Augusti pro praetore*" unvanlı bir yönetici atadığı tarihe kadar devam etmiş gibi görünmektedir⁷⁷⁰.

Roma eyaletine dönüştürülen Kappadokia'nın idaresinin ilk başlarda *procurator* unvanlı nispeten düşük derecedeki bir yöneticiye emanet edilmiş olması, Roma idaresinin vergi gelirlerine yönelik endişesiyle ilişkilendirilmektedir⁷⁷¹. Bu ilk zamanlar, eyalette 1 *auxilium* garnizonundan oluşan askerî kuvvetin mevcudiyeti de⁷⁷² bu oluşumun vergi gelirlerinin düzenli toplanmasına katkı sağlamış olabileceğini akla getirmektedir.

⁷⁶⁷ Suetonius, Tiberius'un cezbedici sözlerle yanına çağırdığı bazı kralları bir daha geri yollamadığını ifade etmektedir. Bu bağlamda Germania'dan Marobodus; Thrakia'dan Rhaskuporis; Kappadokia'dan ise, Arkhelaos'un isimlerini zikretmektedir. Suet. **Tib.** 37; Dio Cassius ise, Arkhelaos'un, Tiberius tarafından Roma'ya davet edildiği esnadaki durumunu anlatırken onun sadece yaşlılığın verdiği rahatsızlıktan değil; aynı zamanda ayaklarındaki şiddetli ağrıdan muzdarip olduğundan bahsederek akıl sağlığının da yerinde olmadığı şeklinde bir kanı oluştuğunu kaydetmektedir. Dio Cass. LVII.17; R. D. Sullivan, 1980, s. 1159.

⁷⁶⁸ Ayrıca bkz. Strab. XII.1.4; Suet. **Tib.** 37; Eutr. VII.11; A. E. Gordon, "Veranius", **RE**, VIII, A1, 1955, A1, col. 938; M. A. Kaya, 2005a, s. 20.

⁷⁶⁹ Ayrıca bkz. Dio Cass. LVIII.17; F. Cumont, 1936, s. 608; A. H. M. Jones, **The Cities of the Eastern Roman Provinces**, 1937, s. 182; T. B. Mitford, 1980, s. 1173, 1174.

⁷⁷⁰ Suet. **Vesp.** 8; Tac. **Ann.** XII.49; A. D. Macro, 1980, 667; benzer bir durum Iudaea, Raetia ve Noricum'da da yaşanmış ve bu eyaletlerde lejyonlar konuşlanır konuşlanmaz yönetim *legatus*'lara devredilmiştir. P. A. Brunt, "Princeps and Equites", **The Journal of Roman Studies**, 73, 1983, s. 57.

⁷⁷¹ D. Magie, 1950, s. 1355; S. Mitchell, D. French, 2012, s. 23.

⁷⁷² K. Strobel, 2003, s.v. Cappadocia, col. 1076.

Kappadokia Eyaleti'nin ilk valisi Quintus Veranius'un aile kökeni bağlamında, Veranii *gentilicius*'unun çok bilinir olmadığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla onun soylu birisi olmadığı söylenebilir. Syme'nin tespitine göre en erken kayda geçen Veranius, Şair Catullus'un (MÖ 87-54) dostlarından biridir. Bu Veranius, MÖ 55 yılında Makedonia'nın *proconsul* seviyeden valisi L. Calpurnius Piso'nun emrinde hizmet etmiştir⁷⁷³. Kappadokia eyalet valisi Q. Veranius'un coğrafi kökeni net değildir. Birley, bu valinin kendisiyle aynı ismi taşıyan oğlunun kökeninin, Italia'daki Verona olabileceğini ifade etmektedir⁷⁷⁴. Yine bu oğlun Clustumina *tribus*'undan olmasından ötürü, onu Italia'nın Samnium bölgesindeki Forum Novum'la ilişkilendirme eğilimi mevcuttur⁷⁷⁵.

Kappadokia Eyaleti'nin ilk valisi olarak atanan Quintus Veranius'un (B1) eyalet idareciliği, Germanicus'un 18 yılında Doğu'da özel bir yetkiyle görevlendirilmesiyle yakından ilişkilidir. Bu durum, Germanicus'un kurmay kadrosunda *legatus* unvanıyla başarılı bir subay olan Quintus Veranius için yeni bir kariyer ilerlemesini de beraberinde getirmiştir⁷⁷⁶. Bu bağlamda Quintus Veranius, Kappadokia'nın bir Roma eyaleti olarak düzenlenmesi işiyle görevlendirilmiştir. Daha da detaya inildiğinde Germanicus, Italia'dan Doğu görevi için 17 yılında ayrıldığında maiyetinde Q. Veranius da bulunuyordu. Q. Veranius'un Kappadokia eyalet valisi olarak atanmasından ilk kez Tacitus'un bir pasajında geçen “*at Cappadoces in formam provinciae redacti Q. Veranium legatum accepere...*” ifadesine istinaden 18 yılında bahsedilmektedir (B1)⁷⁷⁷.

Germanicus'un olağanüstü yetkilerle üstlendiği Doğu görevi, Kappadokia ve Kommagene'nin eyalete dönüşme süreçlerini hızlandırmış gibi görünmektedir⁷⁷⁸. Germanicus, bölgedeki kargaşayı sona erdirmek için çıktığı Doğu yolculuğu esnasında Syria'ya geçmeden önce, kendisine eşlik eden dostlarından Quintus Veranius'u Kral Arkhelaos'un ölümüyle Roma idaresine giren Kappadokia'nın valisi olarak atamıştır. Germanicus, Q. Servaeus'u ise o süre zarfında ilk defa bir *praetor*'un yetki alanı içine

⁷⁷³ B. Rémy, *Les carrières sénatoriales dans les provinces romaines d'Anatolie au Haut-Empire (31 av. J.-C. – 284 ap. J.-C.)* (Pont-Bithynie, Galatie, Cappadoce, Lycie-Pamphylie et Cilicie), İstanbul-Paris 1989, s. 180.

⁷⁷⁴ A. R. Birley, 2005, s. 38, 39.

⁷⁷⁵ B. Rémy, 1989, s. 180; B. Rémy, “Le mariage des sénateurs affectés en Anatolie”, içinde: *Parenté et stratégies familiales dans l'Antiquité romaine: acts de la table ronde des 2-4 octobre 1986*, Rome 1990a s. 413 no 1; S. Hillebrand, *Der Vigintivirate: prosopographische Untersuchungen für die Zeit von Augustus bis Domitian*, (Dissertation), Heidelberg 2006, s. 149, 150.

⁷⁷⁶ B. Rémy, 1990a, s. 179.

⁷⁷⁷ Ayrıca bkz. PIR 3, V 265; R. S. Rogers, “Quinti Veranii, Pater et Filius”, *Classical Philology*, 26/2, 1931, s. 172; S. H. Rutledge, *Imperial Inquisitions, Prosecutors and Informants from Tiberius to Domitian*, London 2001, s. 277.

⁷⁷⁸ E. Birley, “Britain under Nero: The Significance of Q. Veranius”, içinde: *Roman Britain and the Roman Army Collected Papers*, Kendal 1953, s. 9; E. Koestermann, 1958, s. 342; M. A. Speidel, 2009a, s. 574.

sokulan Kommagene'nin idaresine getirmiştir (B1)⁷⁷⁹. Germanicus'un bu atamaları yapabilmesi Tacitus'un "...*maiusque imperium, ququo adisset, quam iis qui sorte aut missu principis*" şeklinde tanımladığı⁷⁸⁰ *maius imperium* yetkisine dayanarak bağımsız hareket edebilmesiyle gerçekleşmiş olmalıdır⁷⁸¹.

Q. Veranius'un idaresini üstlendiği Kappadokia kraliyet topraklarını eyaletleştirme süreci, Strabo'nun zamanı itibarıyla hala devam ediyor gibi izlenim veren⁷⁸², ülkenin idari amaçlarla on *στρατηγία*'ya (*strategiai*) ayrılmasını da kapsamış olmalıdır⁷⁸³. Yine bu evre, Tacitus'un "...*et quaedam ex regiis tributis deminuta quo mitius Romanum imperium speraretur.*" ifadesinden de açık bir şekilde anlaşılacağı üzere Roma yönetimini, bölge halkının gözünde daha ılımlı göstermek için eskiden kraliyet ailesine şimdi ise, eyalet hazinesine ödenen bazı vergilerde indirim yapılmasını da içine almıştır (B1)⁷⁸⁴. Bu bağlamda Veranius, bölgede kraliyet mülkünün Roma eyaletine dönüştürülme sürecinin sorumluluğu omuzlarına yüklendiğinde Rogers'in de tespitiyle mevcut olanın benimsenmesi ve sürdürülmesi şeklindeki Roma prensibini izlemiş olmalıdır⁷⁸⁵.

Q. Veranius'un Kappadokia eyalet yöneticiliğinin askerî ve idari açıdan sakin geçip geçmemesi, muhtemelen Armenia'daki yöneticinin kim olacağı konusunda Roma ve Parthia arasında bir çatışma olup olmamasına bağlı kalmıştır⁷⁸⁶. Bununla birlikte Q. Veranius'un, Kappadokia eyalet valiliğinin uzun sürmediği anlaşılmaktadır. Eyaletteki işleri düzene koyan Veranius'un, Germanicus'un hayatını kaybetmesinin ardından ertesi yıl Syria'ya hareket ettiği bilinmektedir⁷⁸⁷. Bu noktada Veranius'un 19 yılında Syria'ya hareket etmesi ve Kappadokia'nın bir *procurator*'un idaresindeki eyalet haline gelmesi,

⁷⁷⁹ Ayrıca bkz. Dio Cass. LVII.17; E. Koestermann, 1958, s. 342; M. A. Speidel, 2009a, s. 574, 576, dn. 69 vd.

⁷⁸⁰ Tac. Ann. II. 43; Germanicus'a tanınan bu imtiyaz için ayrıca bkz. D. S. Potter, C. Damon, "The Senatus Cosultum de C. Pisone Patre", *American Journal of Philology*, 120, 1999, 1, s. 18 satır 35 vd.

⁷⁸¹ *Imperium proconsulare maius* yetkisi; MÖ 23 yılında Augustus'a, *senatus* tarafından bahşedilen *imperium* ile netlik kazanan yetkiydi. Bu yetki, belirli kişilere imparatorluğun belli bir bölgesinde belirli bir görevi yerine getirmek üzere tanınan ve diğer tüm eyalet yöneticileri ile görevlilerine karşı üstünlük sağlayan bir yetkiydi. *Senatus* tarafından bahşedilen "*imperium maius*" yetkisiyle donatılan Augustus ve ardılı imparatorlar bu yetkiyi özel durumlarda güvendikleri kişilere aktarabilmişlerdir. Nitekim MÖ 18 yılında İmparator Augustus tarafından Agrippina'ya "*imperium maius*" bahşedildiği bilinmektedir. MÖ 13 yılında bu yetkiyi üzerine alan Tiberius ise, Doğu'da karışıklıklar baş gösterdiği zaman 17 yılında bu yetkiyi Germanicus'a bahşetmiştir. Yine 63 yılında Parthialılar ile sorun yaşandığında İmparator Nero, Corbulo'yu *imperium maius* yetkisiyle donatmıştır. M. Bunson, 2002, s. 272 s.v. *imperium* ve *imperium maius*.

⁷⁸² Strab. XII. 1.4

⁷⁸³ R. S. Rogers, 1931, s. 173.

⁷⁸⁴ Ayrıca bkz. A. R. 1981a, s. 51; M. T. Griffin, *Nero the End of a Dynasty*, New York 1987; S. H. Rutledge, 2001, s. 277; M. A. Speidel, 2009b, s. 587.

⁷⁸⁵ R. Rogers, 1931, s. 173, 174.

⁷⁸⁶ C. Koyuncu, 2015, s. 156.

⁷⁸⁷ S. H. Rutledge, 2001, s. 277.

Rogers tarafından Veranius'un görevinin eyaleti düzenlemek olduğu şeklinde yorumlanmaktadır⁷⁸⁸.

İlerleyen süreçte Q. Veranius'un *consul*'lük makamına eriştiğine dair bir bilginin olmaması, onun hiçbir suretle bu makamı elde etmediği şeklinde yorumlanmaktadır⁷⁸⁹. Yine Brunt'un da tespitiyle Kappadokia Eyaleti'nin bu ilk yöneticisi, muhtemelen Syria eyalet valisine tabi idi⁷⁹⁰. Kappadokia'nın gerçek manada eyalet statüsüne kavuşması, Nero veya Vespasianus zamanında Galatia ile birleştirilerek Syria eyalet valisine tabi olmaktan çıkmasıyla gerçekleşmiştir. Kommagene ve Kilikia eyaletleri için de benzer durum söz konusudur⁷⁹¹.

Quintus Veranius, hemen yukarıda da ifade edildiği üzere Germanicus'un 10 Ekim 19 tarihinde Syria'daki ölümünün ardından, cenaze töreninde hazır bulunmak üzere Kappadokia'dan ayrılmıştır⁷⁹². Muhtemelen Q. Servaeus da törene katılmıştı. 20 yılı Kasım ayı sonuna gelindiğinde bu ikili, Roma'da Cn. Calpurnius Piso'ya karşı yargılamaların başlıca tanık ve davacıları olarak karşımıza çıkmaktadır (B2, 3, 4)⁷⁹³. Dava konusu, Germanicus'un öldürülmesinde Syria valisi Piso'nun parmağı olduğu söylentisiydi⁷⁹⁴. Bu noktada Q. Veranius'un, Cn. Calpurnius Piso'nun kovuşturulmasına önayak olduğu görülmektedir. Yine Piso'nun kovuşturulmasında Publius Vitellius, Q. Servaeus ve Germanicus'un kurmay ekibinden bazı kişilerin kanıt toplama ve yargılama işleriyle meşgul olduğu da bilinmektedir (B2, 3, 4)⁷⁹⁵.

20 yılı sonunda Calpurnius Piso'nun kovuşturmasının yükü Vitellius, Quintus Veranius, Quintus Servaeus tarafından paylaşıldıktan ve kovuşturma başarılı bir şekilde neticelendikten sonra Tacitus'un, "*paucis post diebus Caesar auctor senatui fuit Vitellio*

⁷⁸⁸ Dio Cass. LVII.17.7; R. S. Rogers, 1931, s. 173.

⁷⁸⁹ E. Birley, 1953, s. 9.

⁷⁹⁰ P. Brunt, 1983, s. 56; Potter 17-19 yılları arasında Kappadokia Eyaleti'ni, Germanicus Caesar'ın *imperium maius*'una tabi eyalet olarak belirtmektedir. Yine o, Cn. Calpurnius Piso'yu Syria; Quintus Veranius'u Kappadokia ve Quintus Servaeus'u Kilikia eyalet valileri olarak göstermekte; ancak adı geçen valileri, Germanicus'un *imperium*'unun altında *imperium* sahibi valiler olarak vermektedir. Bunun için bkz. D. Potter, 1996, s. 278.

⁷⁹¹ Suet. **Vesp.** 8; F. Baz, "İmparator Hadrianus'un Son Yıllarında Anadolu'daki Bazı Eyaletlerin Yönetimlerinde Dikkat Çekici Noktalar", **Mediterranean Journal of Humanites**, IV/2, 2014, s. 55; Kilikia Eyaleti, imparatorluğun erken dönemlerinde Syria Eyaleti'nin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisine tabi bir *procurator* tarafından yönetilmiştir. Vespasianus zamanında burası, bir *legatus pro praetore* tarafından yönetilen müstakil eyalet haline getirilmiştir. W. M. Ramsay, 1882, s. 158.

⁷⁹² G. Downey, 1961, s. 187; B. Rémy, 1989, s. 179.

⁷⁹³ Ayrıca bkz. R. Syme, "The Origin of the Veranii", içinde: E. Badian (ed.), R. Syme, **Roman Papers I**, Oxford 1979e, s. 335; A. R. Birley, 1981a, s. 51; B. Rémy, 1989, s. 179, 180; S. H. Rutledge, 2001, s. 277; M. A. Speidel, 2009a, s. 574 ve dn. 61 ve 62.

⁷⁹⁴ Suet. **Tib.** 52; Suet. **Cal.** 2; G. Downey, 1961, s. 186, 187.

⁷⁹⁵ R. S. Rogers, 1931, s. 174; A. R. Birley, 2005, s. 38, 39.

atque Veranio et Servaeo sacerdotia tribuendi” şeklindeki ifadesinden de anlaşılacağı üzere, bu üçlünün İmparator Tiberius tarafından rahipliklere seçimi için *senatus*’a, önerildiği anlaşılmaktadır (B5)⁷⁹⁶. Bu öneriden sonra Q. Veranius hakkında kaynaklar suskun kalmaktadır⁷⁹⁷. Bununla birlikte Q. Veranius ismi, iki yakın çalışma arkadaşından biri olan Seianus’un⁷⁹⁸ düşüşü ile birlikte yeniden ortaya çıkmaktadır. Veranius’un diğer arkadaşı Vitellius’un ise *praefectus aerarii militaris* - askerî hazine yöneticisi- iken hazine fonunu Seianus’a peşkeş çekmekle suçlandığı ve hapishanede öldüğü bilinmektedir. Q. Veranius’un bir başka arkadaşı olan Q. Servaeus ise, Seianus’un komplosunda suç ortaklığı ithamıyla mahkûm edilmiştir. Bu bağlamda, net olmamakla birlikte Veranius’un adının da Seianus’un düşüşüne bir şekilde karışmış olabileceği düşünülmektedir⁷⁹⁹.

Henüz yeni eyalet olmuş Kappadokia’daki düzenlemeleri tamamlayıp, 20 yılından önce Roma’ya dönmüş olan Q. Veranius’un eyaletteki ardılı muhtemelen belli olmuştur. Bununla birlikte Nero’nun egemenliğine kadar Kappadokia Eyaleti’ndeki ardıl yöneticilerin Atlı Sınıfı’ndan birisi olduğu bilindiği halde Veranius’un eyaletteki ardılının kim olduğu bilinmemektedir⁸⁰⁰.

Q. Veranius’un aile bağlarıyla ilgili olarak ise, en iyi bilinen aile üyesi oğlu olarak görülmektedir. Nitekim Lykia’daki Kyaneai’dan (Yavu köyü) ele geçen Hellen dilinde bir yazıt, bu valinin kendisiyle aynı ismi taşıyan bir oğlunun mevcudiyetini ortaya koymuştur (B11)⁸⁰¹. Oğul Quintus Veranius, politik kariyerine 34 yılı civarında *triumviri monetales* olarak başlamıştır (B11)⁸⁰². Birley, bu imtiyazı Kappadokia Eyaleti’nin ilk yöneticisi olan baba Veranius’un, Germanicus’a sunduğu hizmetlerle ilişkilendirmektedir⁸⁰³. Oğul Veranius, bu görevin ardından Moesia’da *Legio IV Scythica tribunus militum*’u olarak hizmet etmiştir (B11). Lykia yazıtında geçen *quaestor*’luk

⁷⁹⁶ Ayrıca bkz. R. S. Rogers, 1931, s. 174; R. Syme, 1979e, s. 333; S. H. Rutledge, 2001, s. 277.

⁷⁹⁷ B. Rémy, 1989, s. 179.

⁷⁹⁸ Lucius Aelius Seianus, 14 yılında *praefectus praetorio* (muhafız alayı komutanı) olarak atanmıştır. İmparator Tiberius’un oğlu Drusus’un 23 yılındaki ölümünün ardından Seianus’un, Drusus’u zehirleyerek karısı Livilla ile evlenip kendi hanedanlığını kurmasından şüphelenilmiştir. Bunun üzerine İmparator Tiberius’un uyarıları dikkate alarak *senatus*’a, Seianus’u itham ettiği bir mektup gönderdiği bilinmektedir. Neticede Seianus, imparatoru devirmeye teşebbüs etmekten suçlu bulunarak ölüm cezasına çarptırılmıştır. Suet. Tib. 61; M. C. Howatson, *Oxford Antikçağ Sözlüğü*, Çev. F. Ersöz, İstanbul 2013, s.v. Seianus, Lucius Aelius.

⁷⁹⁹ R. S. Rogers, 1931, s. 174.

⁸⁰⁰ J. Bennett, 2006, s. 79.

⁸⁰¹ Ayrıca bkz. PIR 3, V 266; M. N. Tod, “The Progress of Greek Epigraphy, 1931-1932”, *The Journal of Hellenic Studies*, 53/2, 1933, s. 256.

⁸⁰² B. Rémy, 1989, s. 179; S. Hillebrand, 2006, s. 149, 150.

⁸⁰³ Birley, 1981a, s. 51.

mevkisine erişmesi ise (B11), muhtemelen 37 yılında gerçekleşmiş ve bunda büyükbabası ile babasının Drusus ve Germanicus'la yakın ilişkilerinin önemli katkısı olmuştur⁸⁰⁴. Oğul Veranius'un, 41 yılında *tribunus plebis*'lik, 42 yılında *praetor*'luk mevkilerini elde ettiği anlaşılmaktadır⁸⁰⁵. O, 43 yılına gelindiğinde, Lykia Eyaleti'nin ilk valisi olarak göreve başlamıştır⁸⁰⁶. 43-47 yılları arasında beş yıl süre ile kaldığı eyaleti pasifize ve bölgede Roma yönetimini tesis etme gibi çifte görev üstlenmenin yanı sıra (B9) eyalette yol inşa faaliyetlerinde de bulunmuştur (B10)⁸⁰⁷. Oğul Veranius, daha sonra 49 yılında *consul* (B6); 57/58 yılında ise, Britannia eyalet valisi olmuştur (B7, 8). Oğul Quintus Veranius'un başarı dolu bu sicilinde, Kappadokia gibi yeni bir eyaletin organizasyonun emanet edilmesi derecesinde kendisine itimat edilen babası Q. Veranius'un da rol modeli olarak önemli bir katkısı olmalıdır.

Ailenin diğer üyelerinden ise çok azı tanınmaktadır. Bu açıdan oğul Veranius'un, Verania Gemina⁸⁰⁸ ile Octavilla Gemina isimli kızları bilinmektedir. Yine edebi bir yazısında Marcus Antonius'u suçlamasıyla bilinen Veranius Flaccus da bu aileyle ilişkilendirilmektedir⁸⁰⁹. Octavilla Gemina'nın küçük yaşta hayatını kaybetmesiyle⁸¹⁰ oğul Veranius, soyunu diğer kızı Verania Gemina⁸¹¹ aracılığıyla devam ettirmiştir. Bununla birlikte Verania Gemina ile aile soyu sona ermiş gibi görünmektedir. Bu ailenin esas katkısının, İmparatorluğun erken döneminde iki imparator eyaleti olan Kappadokia ve Lykia'nın organizasyonunun tamamlanması noktasında olduğu söylenebilir⁸¹².

Genel olarak değerlendirildiğinde, 18 yılında Germanicus tarafından yeni ilhak edilen Kappadokia kraliyet mülkü üzerinde bir Roma eyaleti tesis etmekle görevlendirilen Quintus Veranius'un, bu görevinde başarılı olduğu anlaşılmaktadır. Esasında çok soylu bir aileden gelmediği gibi bir izlenim olan Veranius'un, üst düzey Roma yöneticileriyle iyi ilişkiler kurmuş olması bu pürüzü gidermiş olmalıdır. Bu ilişki ağı ve başarılı sicil,

⁸⁰⁴ A. R. Birley, 2005, s. 39.

⁸⁰⁵ S. Hillebrand, 2006, s. 149, 150.

⁸⁰⁶ D. Magie, 1950, s. 1387 dn 49; A. R. Birley, 1953, s. 2, 3.

⁸⁰⁷ Sunulan belgelerden ayrı olarak bkz. D. Magie, 1950, s. 1387 dn. 49; G. Bean, T. Mitford, **Journeys in Rough Cilicia 1964-1968**, Viyana 1970, s. 21, no 4; M. Bunson, 2002, s. 572; A. R. Birley, 2005, s. 39; S. Lebreton, "Les Géomètres de Quintus Veranius. A Propos du Stadiasmos de Patara", **Dialogues d'histoire ancienne**, 36/2, 2010, s. 65 vd.; T. B. Williams, 2012, s. 79; A. S. Barret, E. Fantham, J. C. Yardley, 2016, s. 125.

⁸⁰⁸ S. H. Rutledge, 2001, s. 278.

⁸⁰⁹ Suet. **Aug.** 86; R. S. Rogers, 1931, s. 173.

⁸¹⁰ A. E. Gordon, **Illusrated Introduction to Latin Epigraphy**, Berkeley 1983, s. 119, 120 no 45.

⁸¹¹ **PIR** 1, V 268.

⁸¹² R. S. Rogers, 1931, s. 177; M. T. Griffin, 1987, s. 264.

valinin aynı isimdeki oğlu Quintus Veranius'un da parlak bir kariyere sahip olmasını sağlamıştır.

III.2. Iulius Paelignus (yak. 51-52)

Kappadokia Eyaleti'nin ilk valisi Quintus Veranius'un yöneticilik görevinin sona erdiği 19 yılından Iulius Paelignus'un göreve başladığı 51 yılına kadar olan yaklaşık otuz yıllık süredeki eyalet yöneticilerinin isimleri bilinmemektedir. Bununla birlikte eyaletin ilk valisi Quintus Veranius ile Paelignus arasındaki boşluğun *procurator* unvanlı valiler tarafından doldurulmuş olması muhtemeldir. Bu bağlamda, *procurator* unvanlı yönetici atama geleneği Paelignus'u da kapsamıştır. Nitekim Tacitus'un “*erat Cappadociae procurator Iulius Paelignus... sed Claudio perquam familiaris...*” ifadesinden de anlaşılacağı üzere İmparator Claudius kendi yoldaş çevresinden oldukça samimi olduğu Iulius Paelignus'u, Kappadokia Eyaleti'nin *procurator* unvanlı yöneticisi olarak atamıştır (B1)⁸¹³. Bu atamada Paelignus'un az önce ifade edilen imparatorla olan samimi ilişkisi önemli rol oynamıştır⁸¹⁴. Iulius Paelignus'un ailevi ve coğrafi kökenine dair olarak ise, herhangi bir bilgi mevcut değildir. Bununla birlikte İmparator Claudius ile samimiyeti ve *procurator* unvanı taşıması onun çok soylu biri olmasa da saray çevresinde tanınan biri olduğunu akla getirmektedir.

51 yılında Kappadokia Eyaleti'nin *procurator* unvanlı valisi olarak atanan Iulius Paelignus, unvanının da işaret ettiği üzere Atlı Sınıfı'ndan birisi idi⁸¹⁵. O, muhtemelen bu göreve getirilmeden önce 48 yılından itibaren *praefectus vigilum*⁸¹⁶ olarak hizmet etmiştir⁸¹⁷. Iulius Paelignus'un Kappadokia eyalet yöneticiliğinin başlangıcı, Armenia kralı Mithridates ve Radamistus arasında 51/52 yılında cereyan eden savaş zamanına denk düşmektedir⁸¹⁸. Paelignus'un valiliği, aynı zamanda İmparator Claudius'un egemenlik döneminin (41-54) son birkaç yılı ile örtüşmektedir. Dolayısıyla adı geçen imparator zamanında Doğu'daki siyasi ve askerî gelişmeler, Kappadokia eyalet sahasını

⁸¹³ A. Stein, “Julius Paelignus”, *RE*, X, 1918, col. 685 no 374; S. Demougin, *Prosopographie des Chevaliers Romains Iulio-Claudiens (43 av. J.-C. – 70 ap. J. -C.)*, Paris-Roma 1992, s. 387.

⁸¹⁴ B. Rémy, 1989, s. 180.

⁸¹⁵ *PIR* 2 J 4445; Iulius Paelignus'un *procurator* luğunun mali veya idari ağırlıklı olup olmaması ile ilgili olarak bkz. W. Eck, “Die politisch-administrative Struktur der kleinasiatischen Provinzen während der hohen Kaiserzeit”, içinde: G. Urso (ed.), *Tra Oriente e Occidente Indigeni, Greci e Romani in Asia Minore. Atti de convegno internazionale, Cividale del Friuli, 28-30 settembre 2006*, Pisa 2007, s. 194, 195.

⁸¹⁶ *Praefectus vigilum*, Augustus tarafından tesis edilen itfaiye birliklerini komuta eden Atlı Sınıfı'ndan devlet görevlisiydi. M. C. Howatson 2013, s. v. *praefectus vigilum*; bununla birlikte bu görevliler Roma şehrinde asayişin sağlanması ve sivil meselelerde de yetki sahibi olmuşlardır.

⁸¹⁷ S. Demougin, 1992, s. 387; B. Rémy, 1989, s. 180.

⁸¹⁸ B. Rémy, 1989, s. 180.

da etkilemiştir. Bu gelişmeler, Iulius Paelignus'un valiliğinin sakin geçip geçmemesini de belirlemiştir.

İmparator Claudius, tahta çıkar çıkmaz Armenia'daki Gornae'da bir Roma garnizonu bırakmıştı. Bundan birkaç yıl sonra Armenia'da Pharasmenes oğlu Radamistus tarafından isyan çıkarıldığı anlaşılmaktadır. Kral Mithridates'i desteklemek üzere bölgede bırakılan garnizon, bu isyanı bastıramamıştır. Bu noktada Syria valisi Ummidius Quadratus ve Kappadokia eyalet valisi Paelignus'un Mithridates'i tahta geçirmek üzere aynı anda harekete geçtikleri görülmektedir. Bunlar yaşanırken 51 yılında Armenia yöneticisi Mithridates öldürülmüştür. Bu gelişme, Tacitus'un "*is Paelignus auxiliis provincialium contractis tamquam reciperaturus Armeniam...*" şeklindeki ifadesinden de anlaşılacağı üzere Kappadokia eyalet valisi Iulius Paelignus'un Armenia'yı ele geçirmek için eyalet genelinden asker toplayarak Armenia'ya girmesiyle neticelenmiştir (B1)⁸¹⁹. Bununla birlikte Paelignus'un ordusunda toplu firar gerçekleşmiş ve mütefiklerin toprakları yağmalanmıştır. Tacitus'un "*...ad Radamistum venit; donisque eius evictus ultro regium insigne sumere cohortatur sumentique adest auctor et satelles.*" şeklindeki ifadesi Paelignus'un rüşvet alarak Radamistus'un Armenia kralı olarak tanınmasını sağladığını da haber vermektedir (B1)⁸²⁰. Yine Tacitus'ta yer alan "*Helvidius Priscus legatus cum legione mittitur rebus turbidis pro tempore ut consuleret*" şeklindeki pasaj, ilk başlarda pasif kalan Syria eyalet valisi Ummidius Quadratus'un bu gelişme üzerine durumu Roma lehine çevirmek için Helvidius Priscus'u bir lejyonla bölgeye intikal ettirdiği gerçeğine işaret etmektedir. Bununla birlikte Parthia ile yeni bir savaş tetikleyebileceği endişesiyle çok geçmeden Priscus'un geri çağrıldığı da anlaşılmaktadır (B1). Parthia kralı Vologaeses ise, tüm Armenia platosu boyunca ilerleyerek başkent Artaksata'yı ele geçirmiş; ancak sert kış koşulları yüzünden geri çekilmek zorunda kalmıştır. Böylece Radamistus'un tahta geçmesi mümkün olmuştur. Radamistus'un 52 yılında halk isyanı sonucu İberia'ya kaçmasıyla Armenia tahtı yöneticisiz kalmıştır⁸²¹. Bu aşamadan sonra Armenia ve civarının 54 yılına kadar bir iç savaş ve huzursuzluğa sahne olduğu anlaşılmaktadır (B1)⁸²².

⁸¹⁹ B. Rémy, 1989, s. 181; D. Braund, 1999, s. 222.

⁸²⁰ R. K. Sherk, "The Inermes Provinciae of Asia Minor", *The American Journal of Philology*, 76/4, 1955, s. 411; H. G. Pflaum, *Les Carrières Procuratoriennes Équestres Sous Le Haut-Empire Romain*, I, Paris 1960, s. 49; D. Braund, 1999, s. 222.

⁸²¹ B. Rémy, 1989, s. 181.

⁸²² Ayrıca bkz. D. Magie, 1950, s. 551, 553; T. B. Mitford, 1980, s. 1175; R. K. Sherk, 1980, s. 982; E. Dabrowa, 1989, s. 70; D. Braund, 1999, s. 222; J. Bennett, "The Cappadocian Frontier: from the Iulio-Claudians to Hadrian", in: W. M. Freeman et al (edd.), *Limes XVIII. Proceedings of the International Congress of Roman Frontier*, Oxford 2002, s. 301; J. Bennett, 2006, s. 82 vd.

Tacitus, Claudius döneminde *procurator* seviyeden vali olarak hizmet eden Iulius Paelignus'tan rezil ve cesaret sahibi olmayan bir yönetici olarak bahsetmektedir. Bununla birlikte onu İmparator Claudius'la arası iyi birisi olarak tanımlaması, daha önce de üzerinde durulduğu gibi bu valinin imparatorun hamiliğini elde ettiğini düşündürmektedir (B1).

Iulius Paelignus'un bölgedeki aktivitelerine dair yol yapım çalışması gibi epigrafik ipuçlarının en azından şimdilik yetersiz oluşu, dönemin askerî açıdan sakin olmadığını ve bu çalışmalar için uygun bir ortam oluşmadığını akla getirmektedir. Yine Paelignus'un kısa yöneticilik süresi buna imkân tanımamış olmalıdır. Bir başka olasılık ise, Claudius dönemi itibarıyla Doğu'da henüz Roma devlet stratasının hayata geçirilmesinin gündemde bulunmayışdır.

III.3. Cn. Domitius Corbulo (55-61 ve 63/64-65/66/67)

Cn. Domitius Corbulo, 55-61 ve 63/64-65/66/67 olmak üzere iki ayrı evrede Kappadokia eyalet valisi olarak görev yapmıştır. *Pleb* kökenli bu senatör, Domitia *gens*'i ile bağlantılı bir ailedendi. Bu *gens* içerisinde Domitius Corbulo'nun bağlı olduğu aile kolu ise, Domitii Ahenobarbi ve Domitii Calvinii kolları kadar iyi bilinmemektedir⁸²³.

MÖ 4 ve MS 1 tarihleri arasında bir tarihte doğması muhtemel Cn. Domitius Corbulo'nun, Apeninlerin doğusunda küçük bir yerleşim olan Paeligni Bölgesi'ndeki Peltuinum Vestinium'dan olabileceği düşünülmektedir. Burası aynı zamanda Domitia *gens*'inin de yurduyd⁸²⁴. Cn. Domitius Corbulo'nun aile bağlarına ilişkin olarak (bkz. S1) kendisiyle aynı ismi taşıyan ve soylu bir aileye mensup senatör babasının mevcudiyeti bilinmektedir⁸²⁵. Corbulo'nun annesi ise, Umbria kökenli soydan ve *praetor*'luk makamına ulaşmış bir aileden gelen Vistilia idi. Yaşlı Plinius'un bir pasajından anlaşılaacağı üzere (B30)⁸²⁶, Vistilia, toplumun üst katmanından kimselerle birden fazla evlilik yapmıştır. Onun, bu evliliklerinden Sullius Rufus ve Corbulo gibi sonradan her

⁸²³ B. Rémy, 1989, s. 183.

⁸²⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. B. Rémy, 1990a, s. 403; E. Dabrowa, 1998, s. 54; F. J. Vervaet, 1999, s. 575-577; krş. Y. Burnand, "Senatores Romani ex provinciis Galliarum", içinde: **Attidel Colloquio Internazionale AIEGL su Epigrafia e ordine senatorio, Roma, 14-20 maggio 1981**, II, Tituli 5, Roma 1982, s. 423 no 14; B. Kavanagh, "The Elder Corbulo and the Seating Incident", **Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte**, 53/3, 2004, s. 381; Domitius'ların aile kökeni için ayrıca bkz. R. Syme, "Domitius Corbulo", **The Journal of Roman Studies**, 60, 1970, s. 33.

⁸²⁵ B. Levick, 2002, s. 199, 200; krş. F. J. Vervaet, 1999, s. 598.

⁸²⁶ *Vistilia Gliti ac postea Pomponi atque Orfiti clarissimorum civium coniunx ex his quattuor partus enixa, septimo semper mense, genuit Suillum Rufum undecimo, Corbulonem septimo, utrumque consulem, postea Caesoniam Gai principis conique octavo.*

ikisi de *consul* olacak çocuklar dünyaya gelmiştir. Vistilia, İmparator Caligula'nın ileride eşi olacak Milonia Caesonia'nın da annesi olması yönüyle dikkat çekmektedir. İmparator Caligula'nın dördüncü eşi olan bu kız evlat, aynı zamanda anne Vistilia'nın beşinci evliliğinden doğan Corbulo'nun da üvey kız kardeşiydi. Caesonia'nın 39/40 yılında Caligula ile evliliği, Corbulo'nun da imparator ailesiyle bağ kurmasını sağlamıştır. Söz konusu akrabalık bağından kaynaklı üvey kardeş faktörünün, Corbulo'nun 39 yılı *consul*'lüğüne elde etmesinde etkili olduğu şeklinde kanı mevcuttur⁸²⁷. Anne Vistilia'nın altı kez evlenmiş olması, Corbulo'nun sahip olduğu üvey kız kardeş ve bazıları *consul*'lük makamına erişmiş üvey erkek kardeş sayısını artırmıştır (**B30**)⁸²⁸.

Cn. Domitius Corbulo'nun eşi ise, muhtemelen 30 yılı *consul suffectus*'u C. Cassius Longinus'un kızı olan⁸²⁹ Cassia Longina idi (**B4**). Bu eşin yanı sıra, Corbulo'nun Domitia Longina isimli bir kızının mevcudiyeti bilinmektedir. İmparator Domitianus'un eşi olan bu kız⁸³⁰, adının imparator kocasının suikast olayına karışması yönüyle dikkat çekmektedir⁸³¹. Corbulo'nun ismi bilinmeyen diğer bir kızı ise, Tacitus'un bir pasajında adı geçen ve Corbulo'nun emrinde hizmet eden, *Legio V Macedonica* lejyonu kumandanı L. Annius Vinicianus ile evliydi (**B27**)⁸³². L. Annius Vinicianus isimli bu damadın ilerleyen süreçte 66 yılındaki Beneventum komplosu ile suçlandığı bilinmektedir⁸³³.

Cn. Domitius Corbulo'nun erken dönem kariyeri hakkında fazla belge olmadığı anlaşılmaktadır. Yine generalliği ile ün yapmış olan Cn. Domitius Corbulo'nun aynı isimli ve babası olması kuvvetle muhtemel birisi, bu iki şahsiyet arasındaki ayrımın yapılması noktasında karışıklığa neden olmaktadır. Bu karışıklık, özellikle oğul Corbulo ile baba Corbulo'nun faaliyetleri arasındaki ayrımın net yapılamamasından kaynaklanmaktadır⁸³⁴. En basitinden baba ile oğula atfedilebilecek *quaestor*'luk ile Asia *proconsul*'lüğü konusunda ciddi bir karışıklık söz konusudur⁸³⁵. Bu bağlamda Ephesos'tan “[τ]ὸν ταμίαν / [ἐ]ν πάσιν ἐβεργέτη[ν] / τῆς πόλεως” ifadesini taşıyan yazıt,

⁸²⁷ M. Hammond, 1934, s. 103 dn. 4; R. Syme, 1970, s. 31; B. Rémy, 1989, s. 183. E. Dabrowa, 1998, s. 54; W. Eck, “Cn. Domitius Corbulo”, içinde: C. F. Salazar, T. Chronopoulos, S. Hakenbeck et. al. (edd.), **Brill's Encyclopaedia of the Ancient World New Pauly**, English Edition, IV, Leiden-Boston 2004, sütun 646.

⁸²⁸ T. Cornell (ed.), **The Fragments of the Roman Historians**, I, Oxford 2013, s. 539; krş. M. Hammond, 1934, s. 86; B. Rémy, 1989, s. 183.

⁸²⁹ B. Rémy, 1990a, s. 391; A. E. Cooley, “Italy during the High Empire from the Flavians to Diocletian”, içinde: A. E. Cooley (ed.), **A Companion to Roman Italy**, West Sussex 2016, s. 128.

⁸³⁰ **CIL** X 1422; **CIL** XIV, 2795=ILS 272; M. Hammond, 1934, s. 84; F. J. Vervaet, 1999, s. 575-577; A. E. Cooley, 2016, s. 128.

⁸³¹ Suet. **Dom.** 14; M. Hammond, 1934, s. 84; A. E. Cooley, 2016, s. 128.

⁸³² E. Dabrowa, 1998, s. 54, 55; Vervaet, 2016, s. 51.

⁸³³ B. Rémy, 1989, s. 185.

⁸³⁴ B. Kavanagh, 2004, s. 379; A. S. Barret, E. Fantham, J. C. Yardley 2016, s. 85 dn. 15.

⁸³⁵ T. Cornell 2013, s. 539; bu konuda Syme'nin önemli tespitleri için bkz. R. Syme, 1970, s. 38 dn. 61.

quaestor Cn. Domitius Corbulo ismini gün yüzüne çıkarmıştır. Yazıtta adı geçen Corbulo'nun, baba Corbulo olabileceği düşünülmektedir (B7)⁸³⁶. Bununla birlikte oğul Corbulo'nun da Asia eyalet *quaestor*'luğunu üstlenmiş olması ihtimal dâhilindedir⁸³⁷.

Yukarıda anlatılanlara ek olarak, Ionia'daki Metropolis'ten ele geçen bir yazıt da, Augustus döneminde muhtemelen bir yol onarım işiyle meşgul olan *quaestor* unvanlı Gnaeus Domitius Corbulo ismini ortaya çıkarmıştır (B1). Bununla birlikte *quaestor*'luk makamındaki birisinin yol yapım işi üstlendiğinin bilinmemesi, problem oluşturmaktadır. Yine Augustus dönemine ait olup Ephesos sınırları içindeki Maşat / Şehitler köyünde ele geçen bir mil taşı da “[viam] [fecit c]uran [te] / [-D]omitio” ifadesine istinaden Domitius isimli bir görevli tarafından kotarılan yol yapım işini kaydetmektedir (B6). French yazıtta eksik olan unvan kısmı için *procurator* veya *quaestor* şeklinde iki ayrı tamamlama önermekte⁸³⁸; ancak bu, sorunun çözümüne bir katkı sağlamamaktadır. Bu belirsizliğe rağmen, yazıtta adı geçen kişinin oğuldan ziyade baba olması akla daha yatkın gibi görünmektedir. Bu bağlamda baba Corbulo'nun, kesin olmamakla birlikte MÖ 30-25 tarihleri arasında doğduğu varsayılabilir⁸³⁹.

Baba Corbulo'nun İmparator Augustus döneminde *quaestor*'luk ve Tiberius döneminde *praetor* 'luk mevkilerinde bulunduğu⁸⁴⁰, Caligula ve Claudius dönemlerinin oldukça iyi bilinen bir şahsiyeti olduğu değerlendirilmektedir⁸⁴¹. Yine o, Tacitus'taki bir pasajdan anlaşıldığı kadarıyla Italia yol şebekesindeki aksaklıklardan yakınlıkla bundan ahlaksız olarak nitelendirdiği müteahhitleri sorumlu tutmuştur (B10). Adı geçen senatör, eleştiri yönelttiği konularda İmparator Caligula'nın desteğini elde etmiş; ancak Dio Cassius'tan anlaşıldığı kadarıyla İmparator Caludius zamanında yargılanmış ve ceza almaktan da kendisini kurtaramamıştır (B34)⁸⁴². Bunlardan başka, baba Cn. Domitius Corbulo'ya atfedilen görevlerden birini de Asia Eyaleti'nin *proconsul* unvanlı yöneticiliği oluşturmaktadır. Buna kanıt olarak da Claudius dönemine ait epigrafik bir belgedeki “Γν(αῖος) Δομ[ίτιος] Κορβούλων ἀνθύπατος” (B5) ifadesiyle, yine aynı döneme tarihlenen Dokimeion'dan ele geçen bir sikkenin arka yüzünde yer alan “[EIII KOPB]OYΛΩ-NOC ΔΟΚΙ/ΜΕΩΝ ΠΑΤ/ΟΥ” ifadesi gösterilmektedir (B9). Ancak, Asia

⁸³⁶ Ayrıca bkz. B. Rémy, 1989, s. 183.

⁸³⁷ Epigrafik ipucu ve yorum için bkz. E. Dabrowa, 1998, s. 55; krş. R. Syme, 1970, s. 38.

⁸³⁸ D. H. French, “Pre-and Early Roman Roads in Asia Minor”, *Arkeoloji Dergisi*, 5, 1997b, s. 186, 187.

⁸³⁹ B. Kavanagh, 2004, s. 379.

⁸⁴⁰ W. Eck, 2004, s.v. Cn. Domitius Corbulo, sütun 646; krş. B. Kavanagh, 2004, s. 380.

⁸⁴¹ E. Dabrowa, 1998, s. 54.

⁸⁴² Ayrıca bkz. M. Hammond, 1934, s. 84; R. G. Lewis, “Imperial Autobiography, Augustus to Hadrian”, *Aufstieg und Niedergang der römischen Welt* II.34.1, 1993, s. 647, 648; G. R. Stumpf, 1991, s. 145; B. Kavanagh, 2004, s. 380.

eyalet *proconsul*'ünün baba mı yoksa oğul Corbulo mu olduğunu belirlemek oldukça zordur. Syme Asia Eyaleti'nde, baba'nın *quaestor*; oğulun ise *proconsul* olarak hizmet etmiş olabileceği şeklinde beyanda bulunmaktadır. Yine o, baba Corbulo'nun *praetor*'luk makamına erişmiş olmakla birlikte *consul*'lük makamına erişip erişmediğinin net olmadığını ifade etmektedir⁸⁴³. Bu noktada, 39 yılı *consul suffectus*'u Corbulo'nun babadan ziyade oğul olabileceği değerlendirilmektedir⁸⁴⁴. Syme'ye göre 39 yılı *suffectus*'unun baba Corbulo olması halinde oldukça yaşlanmış bir *proconsul*'e görev verilmesi uzak bir ihtimaldir⁸⁴⁵. Bu açıdan 39 yılı *suffectus*'unun oğul olması halinde, Cn. Domitius Corbulo'nun kariyeri daha da belirginleşmeye başlamaktadır.

Daha önce de belirtildiği üzere, Corbulo'nun üvey kızkardeşinin İmparator Caligula'yla evliliği (B30) Corbulo'nun kariyerinde yeni bir evreye işaret etmektedir. Bununla birlikte iki yıl sonra kız kardeşinin ve kız kardeşinin kocası Caligula'nın öldürülmesi, Corbulo'nun kariyerinde duraklamaya neden olmuştur. Onun kariyerindeki bu pürüz, İmparator Claudius tarafından 47 yılında Germania'da lejyon komutanı (B12, 35) olarak atanmasıyla giderilmiş olmalıdır⁸⁴⁶. Corbulo'nun bu görevi, "*legatus Augusti pro praetore Germaniae Inferioris*" ifadesinin de gösterdiği üzere, Germania Inferior eyalet valiliğiyle iç içe geçmiş gibi görünmektedir. O burada, 47 yılı süresince Chauci halkına karşı başarılı bir savaş yürüterek ve Frisian halkını yeniden iskân ederek ününü pekiştirmiştir (B12, 35)⁸⁴⁷. Dio Cassius'un bir pasajından anlaşıldığı kadarıyla Corbulo, Chaui halkına karşı kahramanca savaşmış ve daha fazla güçlenmesini istemeyen imparator tarafından savaş devam ederken geri çağırılmıştır (B35). Tacitus da Corbulo'nun başarılarının ve ününün bölgedeki topluluklar üzerinde yeni hoşnutsuzluklar yaratarak imparatorun meşruiyeti için sıkıntı kaynağını oluşturmasına yönelik endişeye imada bulunmaktadır (B12, 35). Neticede Tacitus'un "*igitur Claudius adeo novam in Germanias vim prohibuit ut referri praesidia cis Rhenum iuberet*" şeklindeki ifadesinden de anlaşılacağı üzere Corbulo'ya, Claudius tarafından Rhine Nehri'nin sol kıyısına çekilmesi ve Germania halklarına karşı saldırıları durdurma talimatı verilmiştir (B12, 20, 35). Bu geri çağırmaya rağmen Tacitus'un "*insignia tamen triumphi indulsit Caesar, quamvis bellum negavisset*" şeklindeki kaydından da anlaşılacağı üzere İmparator Claudius, Corbulo'nun başarılarını karşılıksız bırakmamış ve onu *ornamenta*

⁸⁴³ R. Syme, 1970, s. 29-38.

⁸⁴⁴ E. Dabrowa, 1998, s. 55 ve s. 155'te dn. 518; E. M. Smallwood, *Documents Illustrating the Principates of Gaius Claudius Nero*, Cambridge 1967, s. 4; R. Syme, 1970, s. 30.

⁸⁴⁵ R. Syme, 1970, s. 29, 38; ayrıca bkz. T. Cornell, 2013, s. 539.

⁸⁴⁶ G. R. Stumpf, 1991, s. 115.

⁸⁴⁷ Ayrıca bkz. M. Hammond, 1934, s. 103 dn. 4; W. Eck 2004, s.v. Cn. Domitius Corbulo, sütun 646.

*triumphalia*⁸⁴⁸ ile ödüllendirmiştir (**B13**). Corbulo'nun Germania'da elde ettiği başarılar onun ilerideki kariyerinin yukarı yönlü hareketini de belirlemiş gibi görünmektedir.

Cn. Domitius Corbulo'nun, Germania Inferior'daki komutanlığı esnasında askerlerini tembellikten uzak tutmak ve okyanusun gelgitlerinden kaynaklanan su baskınlarını önlemek için onlara Ren ve Maas nehirleri arasında yirmi üç mil uzunluğunda bir kanal kazdırdığı bilinmektedir. Corbulo'nun bu girişimi askerî disiplini önem veren kişiliğiyle de bağlantılı olmalıdır (**B11, 13, 15, 31, 32, 35**).

Cn. Domitius Corbulo'nun Germania'daki kumandanlık ve valiliğinin ardından baba Corbulo'ya atfedilen; ancak Rémy'nin de tespit ettiği gibi kronolojik olarak pek mümkün görünmeyen Asia eyalet *proconsul*'ü olarak tayin edildiği anlaşılmaktadır. Oğul Corbulo'yu bu şekilde düşünmeye sevk eden kanıtlar ise, daha önce de bahsedildiği üzere Kos adasından epigrafik bir belge (**B5**) ile Phrygia Bölgesi'ndeki Dokimeion'dan ele geçen nümismatik bir belgedir (**B9**). Corbulo'nun Asia Eyaleti'nin *proconsul* unvanlı yöneticiliği kabaca 51-54 yılları arasında bir yıla⁸⁴⁹ veya daha muhtemel olarak 50/51 yılına yerleştirilmektedir⁸⁵⁰.

Cn. Domitius Corbulo'nun kariyer yıldızının esas parlaması ise, 54 yılı sonu veya 55 yılı başında İmparator Nero tarafından, Tacitus'un "*retinendae Armeniae*" şeklindeki kaydından da (**B14a**) anlaşılabileceği üzere Armenia'yı yeniden ele geçirmek üzere Doğu'ya gönderildiği vakit gerçekleşmiştir. O, bu görevi 60/61 yılına kadar sürdürmüştür⁸⁵¹. Bununla birlikte Corbulo'nun Kappadokia-Galatia birleşik eyalet valiliğini, ara dönemde Syria eyalet valiliğini üstlenmesinden ötürü, 55-61 ve 63/64-65/66 yılları gibi iki ayrı evreye yerleştirmek mümkündür.

Cn. Domitius Corbulo'nun İmparator Nero tarafından Doğu'ya gönderilmesinin tesadüfi değil devlet stratejisinin bir parçası olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda Nero döneminin Doğu'da cereyan eden siyasi ve askerî olaylarına bakıldığında, bölgede yoğun bir askerî hareketlilik olduğu görülmektedir. Bu açıdan İmparator Nero'nun Doğu politikasının, bölgedeki askerî gücü takviye etme ve bu gücü oluşturan birlikleri

⁸⁴⁸ *Triumphalia ornamenta*'dan başka *ornamenta consularia*, *ornamenta praetoria*, *ornamenta quaestoria* gibi önemli devlet adamı ya da diğer kişilere özgü ödüller mevcuttu. B. Rémy, "Ornati et ornamenta quaestoria et consularia sous le haut empire romain", *Revue des Études Anciennes*, 78/79, 1976-1977, s. 178-181 ve Tablo 7.

⁸⁴⁹ E. Dabrowa, 1998, s. 55 ve s. 155 dn. 520; T. Cornell, 2013, s. 540; A. S. Barret, E. Fantham, J. C. Yardley 2016, s. 85, dn. 15; krş. G. R. Stumpf, 1991, s. 142, 145, 307.

⁸⁵⁰ B. Rémy, 1989, s. 183, 184 dn. 27.

⁸⁵¹ M. Hammond, 1934, s. 88; F. J. Vervaet, 1999, s. 575; F. Baz, 2012a, s. 590; T. Cornell, 2013, s. 540.

Armenia'ya daha yakın lokasyonlarda konuşlandırma üzerine şekillendiği söylenebilir (B14a)⁸⁵². Nitekim Syria garnizonunun büyük kısmının, Kappadokia *limes* hattında mevzilendiği ve Fırat Nehri geçit noktaları için köprüler hazırlandığı bilinmektedir⁸⁵³. Bunlardan başka Tacitus'un "*socii reges prout bello conduceret parere iussi*" şeklindeki ifadesinden de anlaşılacağı üzere (B14a) müttefik krallara –Khalkis ve Iudaea yöneticisi Marcus Agrippa ve Kommageneli IV. Antiokhos'a- asker desteği sağlamaları yönünde talimat verilmiştir. Askerî operasyonun sorumluluğu ise, zamanında kendisini Germania'daki dağlı halklara karşı savaşırken ispatlamış Cn. Domitius Corbulo'ya bırakılmıştır (B14a)⁸⁵⁴.

Cn. Domitius Corbulo'nun Doğu'da görevlendirildiği esnada, Kappadokia Eyaleti askerî bir üs noktası ve ordugâh görünümündedir. Kappadokia'nın bu dönemdeki statüsünde bir değişiklik olup olmadığı ise net değildir. Bu bağlamda Armenia kaynaklı Parthia savaşı öncesi iki ayrı eyalet olan Kappadokia ve Galatia'nın birleştirilerek *consularis* seviyeden Corbulo'nun idaresi altına sokulması mümkün gibi görünmektedir⁸⁵⁵. Söz konusu birleştirmenin tarihi net olmamakla birlikte bunun 54 yılında olabileceği değerlendirilmektedir. Bu birleştirme, Roma'nın Doğu politikasındaki etkinliğini de artırmış olmalıdır⁸⁵⁶.

Kappadokia ve Galatia tek bir eyalet olarak birleştirildiğinde, Corbulo'nun hangi sıfatla bölgede bulunduğu da çok net değildir. Belki o, *legatus Augusti pro praetore exercitus* veya *dux Galatiae et Cappadociae retinendae Armeniae* unvan ve görevleriyle bölgeye gönderilmişti⁸⁵⁷. Corbulo'nun görevinin askerî ağırlıklı olması, onun eyalet yöneticiliği görevini üstlenmiş olması noktasında bir engel teşkil etmemektedir. Nitekim Corbulo'nun askerî kumanda yetkisinin eyalet valiliğiyle iç içe geçtiği gibi bir izlenim de mevcuttur. Onun, Tacitus'un bir pasajında geçen "*et habiti per Galatiam Cappadociamque dilectus*" ifadesinden de anlaşılacağı üzere (B15) Galatia ve Kappadokia gibi yeni alım sahalarından asker toplayabilmesi bunu destekler niteliktedir.

⁸⁵² D. Magie, 1950, s. 552; R. K. Sherk, 1980, s. 982; T. B. Mitford, 1980, s. 1176.

⁸⁵³ Söz konusu havalideki köprüler için bkz. R. J. A. Talbert, 2000, s. 991.

⁸⁵⁴ Ayrıca bkz. D. Magie, 1950, s. 1412; T. B. Mitford, 1980, s. 1176.

⁸⁵⁵ Syme, 1979b, s. 44 vd; R. K. Sherk, 1980, s. 1044 vd; B. Rémy, 1989, s. 184; S. Dmitriev, 2000, s. 362.

⁸⁵⁶ M. A. Kaya, 2011, s. 152; Vervaet'e göre Armenia'daki krizin nihai çözüme kavuşturulması noktasında ihtilaflı krallıkla sınır teşkil etmesinden ötürü Kappadokia Eyaleti büyük stratejik öneme sahipti. Galatia Eyaleti ise çeşitli askerî, lojistik ve insan gücü temini noktasında bir üs ve koridor vazifesi görüyordu. F. J. Vervaet, 1999, s. 577.

⁸⁵⁷ AE, 1920, 55; E. L. Wheeler, "Polyaenus: Scriptor Militaris", içinde: K. Brodersen (ed.), *Polyainos Neue Studien, Polyaenus New Studies*, Berlin 2010, s. 138; krş. F. J. Vervaet, 1999, s. 577-579.

Zira Kappadokia özel *legatus*'unun Galatia'dan asker toplayabilmesi, Galatia Eyaleti'nin yönetimininde de söz sahibi olduğu şeklinde yorumlanmaktadır⁸⁵⁸.

Cn. Domitius Corbulo'yu, Kappadokia-Galatia birleşik eyaletinin yöneticisi olarak tasdik eden sağlam bir epigrafik kanıt da mevcuttur. Bu kanıt, Corbulo'nun Armenia'daki savaşı sürdürdüğü esnada Galatia'daki görevini icra eden C. Rutilius Gallicus'a ilişkindir. Yazıt, Gallicus'u "*legatus Augusti pro praetore*" olarak değil, Corbulo'ya tabi olduğunu gösterir bir şekilde "*legatus provinciae Galaticae*" olarak tasdik etmektedir⁸⁵⁹. Birleşik eyaletin sınırlarının genişliği düşünüldüğünde valinin, kendisine yardımcı olacak *legatus* unvanlı görevlilere ihtiyaç duyacağı açıktır. Corbulo'nun birleşik eyalet valiliğini belgeleyen başka kanıtlar da mevcuttur. Bu kanıtlar, Armenia Minor'daki Ziata'dan ele geçen bir yazıt üzerinde yer alan "*Cn. Domitio Corbulone leg(ato) Aug(usti) prop(raetore)*" ifadesi (B3) ile Miletopolis'ten ele geçen bir yazıttaki "<C>n Domitio [Corbulon]e <L>eg [Neronis Caesaris]s Aug. pro pr." şeklindeki ifadedir (B2). Dolayısıyla güvenli bir şekilde Corbulo'nun Kappadokia-Galatia birleşik eyaletinin valisi sıfatıyla bölgede bulunduğu söylenebilir.

Cn. Domitius Corbulo'ya savaşın ilk evresi olan 54-60 yılları arasında *imperium maius* yetkisi (B25) bahsedilmemiş gibi bir izlenim mevcuttur. Corbulo'ya belirli sayıda birlik tahsis edilmesi (B14a) bununla ilişkilendirilebilir. Yine Tacitus'un bir pasajında geçen "*unde discordia inter duces*" şeklindeki (B14b) iki *dux* arasındaki soğukluğa işaret eden ifade de bunu destekler niteliktedir⁸⁶⁰. İki general arasındaki soğukluk ise, Parthialıların iade etmeyi kabul ettiği tutsakları kimin teslim alacağı noktasında Cn. Domitius Corbulo ve Syria valisi Ummidius Quadratus arasında yaşanan yetki

⁸⁵⁸ A. S. Barret, E. Fantham, J. C. Yardley 2016, s. 85, dn. 15; ayrıca bkz. B. Rémy, 1989, s. 186.

⁸⁵⁹ ILS 9499=AE 1920, 55= Ephesos'tan ele geçen ve C. Rutilius Gallicus onuruna dikilmiş olması muhtemel bir heykel kaidesinde: *C(aio) Rutilio C(ai) f(ilio) / Stel(latina tribu) Gallico / trib(uno) mil(itum) leg(ionis) XIII / Geminae, q(uaestori), aedili curuli / legato divi Claudi leg(ionis) XV / Apollianaris, pr(aetori), legato / provinciae Galaticae / sodali Augustali / consuli designato / M(arcus) Aemilius M(arci) f(ilius) Pal(atina tribu) / Pius praef(ectus) coh(ortis) I Bosp(oranae) / et coh(ortis) I Hisp(aniensis) legato* ifadelerine yer verilmekte, böylece C. Rutilius Gallicus'un Galatia Eyaleti'nde sadece *legatus* unvanlı bir görevli olduğu açık hale gelmektedir. Metin için bkz. K. M. Coleman, "Stones in the forest: Epigraphic allusion in the *Silvae*", içinde: J. J. Smolenaars, H. van Dam, R. R. Nauta (edd.), *The Poetry of Statius*, Mnemosyne Suppl. 306, Leiden 2008, s. 38; krş. M. Adak, M. Wilson, "Das Vespasian's monument von Döşeme und die Gründung der Doppelprovinz Lycia et Pamphylia", *Gephyra*, 9, 2012, s. 8 dn. 22; Vervae, C. Rutilius Gallicus'un Galatia Eyaleti'nde yaklaşık 55 yılından 61 yılına ya da daha büyük ihtimale 57/58 yılından 62/63 yılına kadar ve her hâlükârda aşağı yukarı beş altı yıllık iki farklı evrede bulunmuş olabileceği savında bulunmaktadır. F. J. Vervae, 1999, s. 582 dn 30; tarihlendirme ve bu konuda farklı görüşler için ayrıca bkz. D. Magie, 1950, s. 1412; B. Rémy, 1990a, s. 403.

⁸⁶⁰ M. Hammond, 1934, s. 89; R. K. Sherk, 1980, s. 988, dn.96.

sürtüşmesinden kaynaklanmıştı (**B14b**). İki general arasında yetki sürtüşmesi olması, birinin diğerine üstünlüğünün olmadığını ve rütbece eşit olduklarını akla getirmektedir.

Yukarıdaki açıklayıcı bilgilerden sonra Cn. Domitius Corbulo'nun, Kappadokia-Galatia birleşik eyaleti valiliği bağlamında 54 yılı sonu veya 55 yılı başında bu göreve atandığı anlaşılmaktadır⁸⁶¹. Corbulo'nun aynı zamanda savaşın kumandanı olarak seçildiği esnada, Syria valisi Ummidius Quadratus eyaletinin idaresinde bırakılmıştır⁸⁶². 55 yılı baharında ise, Doğu'daki birliklerin bu iki yönetici arasında paylaştırıldığı görülmektedir⁸⁶³. Tacitus'un bir pasajından anlaşıldığı kadarıyla Corbulo, hızlı bir yürüyüşle Kilikia'daki Aegeae'da, Syria valisi Ummidius Quadratus ile buluşmuş ve burada ordu taksimatı yapılmıştır (**B14a**). Buna göre, Syria valisinin emrinde dört lejyon ve bunu ikame edici *auxilia* birlikleri mevcuttu. Bir bu kadar askerî kuvvetin de Corbulo'nun emrine girdiği anlaşılmaktadır. Yine kışı Kappadokia eyalet sahasında geçiren *auxilia* piyade ve süvari bölükleri de Corbulo'ya tahsis edilmiştir (**B14a**). 55 yılı baharında Corbulo'nun emrine verilen lejyonların *III Gallica*, *VI Ferrata* ve *X Fretensis* olabileceği değerlendirilmektedir⁸⁶⁴. Bu farklılık büyük bir ihtimalle, başlangıçta Corbulo'ya Syria'dan iki lejyon ve *auxilia* birlikleri tahsis edilip sonradan Germania'dan gelen bir başka lejyonun mevcut askerî kuvvete dâhil edilmesinden kaynaklanmaktadır (**B15**). *Legio XII Fulminata* ise, Ummidius Quadratus'un emrinde Syria'da bırakılmıştır. İlerleyen süreçte 57 yılında *IV Scythica*; 61 yılında *V Macedonica* ve 63 yılında *XV Apollinaris* lejyonlarıyla Corbulo'nun güçlerinin takviye edildiği anlaşılmaktadır⁸⁶⁵. Bununla birlikte Parthia ile 58 yılına kadar büyük çaplı bir savaşın yaşanmadığı anlaşılmaktadır⁸⁶⁶.

58 yılına kadar ciddi bir Roma-Parthia çatışmasının meydana gelmeme sebeplerinden biri, Corbulo gibi disipline önem veren bir kumandanın (**B11, 13, 14a, 15, 31, 32, 33, 35**), emrine verilen orduyu böylesine ciddi bir savaş için yeterince hazır görmemesidir. Nitekim Tacitus'un bir pasajından, uzun süren barış ortamının Syria'daki lejyonerler üzerinde bir gevşemeye ve disiplinsizliğe neden olduğu olduğu anlaşılmaktadır (**B15**). Bu nedenle Corbulo, ilerlemiş yaşı ve hastalığı nedeniyle askerî

⁸⁶¹ E. T. Salmon, 1972, s. 193; krş. T. Wenning, *A Chronology of the Roman Empire*, New York 2011, s. 426, 427.

⁸⁶² Tac. *Ann.* XIII.7, 8; R. K. Sherk, 1980, s. 982.

⁸⁶³ F. J. Vervaeke, "Domitius Corbulo and the Rise of the Flavian Dynasty", *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, 52/4, 2003, s. 437.

⁸⁶⁴ B. Rémy, 1989, s. 184; E. J. Bickerman, "Syria and Cilicia", *The American Journal of Philology*, 68/4, 1947, s. 358; E. T. Salmon, 1972, s. 193; M. A. Speidel, 2009b, s. 591, 592.

⁸⁶⁵ E. J. Bickerman, 1947, s. 358; E. T. Salmon, 1972, s. 193; M. A. Speidel, 2009b, s. 591, 592.

⁸⁶⁶ J. Bennett, 2002, s. 301.

hizmette bulunamayacak olanları terhis ederek Galatia ve Kappadokia sahalarından yeni alımlarla ordusunu takviye etmiştir (B15).

Savaş için 58 yılına kadar beklenmesinin bir başka nedeninin Cn. Domitius Corbulo'nun uygun lokasyonlarda bir dizi *auxilia* kalesi inşa etme tasarısının olduğu söylenebilir⁸⁶⁷. Corbulo savaşı sürdürmek üzere atandığı zaman, bölgenin büyük bir ordunun desteklenmesi için gerekli yol, köprü gibi alt ve üst yapı sistemlerinden yoksun olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda Corbulo Trapezus'tan, Pontus Alpleri boyunca Armenia Minor'a dek uzanan ikmal hattını tesis etmiştir⁸⁶⁸. Corbulo'nun bu hazırlıkları yaparken diplomatik çözüm yollarını da ihmal etmediği görülmektedir. Tacitus'un 54/55 yılına ilişkin pasajı, generalin Parthialı Vologaeses'e "barışı tercih ederek Roma ulusuna saygı göstermesini" içeren mesajlar gönderdiğini kaydetmektedir. Bu diplomasi olumlu netice vermiştir (B14b)⁸⁶⁹. Corbulo'nun büyük savaş için eksiklikleri giderme tasarısı; Vologaeses'in Parthia'da kardeşi Vardanes'in ön ayak olduğu isyanı bastırma arzusu iki taraf için uzlaşmayı beraberinde getirmiştir⁸⁷⁰.

Parthia sorununun geçici olarak çözümünün ardından 55 yılı sonu veya 56 yılı başında Corbulo'nun, Kappadokia Eyaleti'ne dönerek Melitene'de karargâh kurduğu görülmektedir. Bu aşamada Corbulo'nun emrinde *Legio III Gallica*, *Legio VI Ferrata*, *Legio IV Scythica*⁸⁷¹ ve *Legio X Fretensis* lejyonları bulunuyordu (B2, 14a)⁸⁷². Corbulo, 56/57 yılını savaş için hazırlıkla geçirmiş olmalıdır⁸⁷³. Corbulo ve ordusunun 57-58 kışını kışını tarımsal açıdan zengin olan Arakses (Aras) Vadisi'nin 200 km batısında bulunan Erzincan Ovası'ndaki çadırlarda geçirdiği bilinmektedir⁸⁷⁴. *Legio VI Ferrata*'nın, epigrafik bir belgeden anlaşıldığı üzere kışı Cn. Domitius Corbulo'nun emri altında Armenia Maior'da geçirmesi bununla ilişkili olmalıdır (B2). Corbulo ve Ummidius Quadratus'un, Vologaeses'e elçiler göndererek diplomatik çözüm yolları araması netice vermemiştir. Böylece fiili savaş, 58 yılında Corbulo'nun çetin bir coğrafyayı aşarak Armenia başkenti Artaksata'yı kuşatmasıyla başlamıştır (B37)⁸⁷⁵. Iberia ve Kafkas

⁸⁶⁷ J. Bennett, 2002, s. 302.

⁸⁶⁸ Tac. *Ann.* XIII. 39; XV. 12; F. Cumont, 1923, s. 109, 110; S. P. Mattern, 1999, s. 145; E. L. Wheeler, "Roman Fleets in the Black Sea: Mysteries of the Classis Pontica, *Acta Classica*, 55, 2012, s. 139.

⁸⁶⁹ Ayrıca bkz. F. Millar, 2004, s. 225; B. Campbell, 2013a, s. 218, 219.

⁸⁷⁰ E. T. Salmon, 1972, s. 192.

⁸⁷¹ Tac. *Ann.* XIII. 40'ta yer alan bir ifadeye istinaden *Legio IV Scythica'nın*, Corbulo'nun Armenia seferine katılmadığı şeklinde görüş de mevcuttur. M. B. Şenocak, 2014, s. 59.

⁸⁷² Ayrıca bkz. J. Bennett, 2006, s. 83; M. A. Kaya, 2011, s. 153 vd.

⁸⁷³ T. Wenning, 2011, s. 429 vd.

⁸⁷⁴ T. B. Mitford, 1980, s. 1188, 1192; R. J. A. Talbert, 1985, s. 159; J. Bennett, 2006, s. 84, 87 vd.; S. Mitchell, 2015, s. 47 ve dn. 141.

⁸⁷⁵ E. T. Salmon, 1972, s. 193; M. A. Kaya, 2011, s. 154.

sahasından destek kuvvetlerinin de katkısıyla savaşın Roma lehine sonuçlandığı anlaşılmaktadır. Böylece Parthia yanlısı Tiridates ülkeyi terk etmiş, Armenia'da Roma kontrolü yeniden sağlanmıştır⁸⁷⁶.

Cn. Domitius Corbulo'nun 59/60 yılına gelindiğinde, Armenia'nın ikinci başkenti niteliğindeki Tigranocerta'yı kuşattığı görülmektedir⁸⁷⁷. Bununla birlikte şehre giden güzergâh üzerindeki Tauronitium'da iken⁸⁷⁸ ordu, gıda tedarikinde sıkıntı yaşamış ve Corbulo'ya da suikast girişiminde bulunulmuştur (**B16**). Bu olumsuzluklara rağmen Corbulo'nun 59 yılı güzünde, Tigranocerta'yı ele geçirerek Armenia tahtına Kappadokia'nın eski kralı Arkhelaos'un torunu olan VI. Tigranes'i geçirdiği anlaşılmaktadır⁸⁷⁹. Burada bin lejyoner, üç müttelik *cohors*'u ile iki *alae*'lık süvari birliğinden oluşan askerî güç, krala destek olarak bırakılmıştır⁸⁸⁰. Böylelikle Cn. Domitius Corbulo'nun 55 yılında görevlendirildiği Doğu vazifesinde, Armenia kaynaklı Parthia-Roma çatışmasının birinci evresi de tamamlanmıştır. Cn. Domitius Corbulo'nun Armenia'da savaşı sürdürdüğü esnada, Vipstanius ve Fonteius'un *consul*'lükleri zamanında 30 Nisan 59 tarihinde meydana gelen bir güneş tutulması olayını gözlemlemesi de kayda değerdir (**B29**)⁸⁸¹.

Cn. Domitius Corbulo'nun Parthia ile savaşın birinci evresinin sona ermesinin ardından, Syria eyalet valiliğine atandığı anlaşılmaktadır. Bu atama eyaletin valisi Ummidius Quadratus'un 60 yılındaki ölümü üzerine gerçekleşmiştir. Tacitus, "*Corbulo in Syriam abscessit, morte Ummidii legati vacuam ac sibi permissam*" şeklindeki ifadesiyle bu atamaya işaret etmektedir (**B17**). Italia'daki Peltuinum'dan ele geçen bir yazıtta yer alan "*Cappadocia Armeniae bis Syriae*" şeklindeki bir ifade de Corbulo'nun Kappadokia, Armenia yöneticiliğinin yanı sıra Syria yöneticiliğine vurgu yapmaktadır (**B4**)⁸⁸². Yine Syria'daki Palmyra'dan ele geçen bir başka yazıt (**B8**), Corbulo'nun 60-63 yılları arasındaki Syria eyalet valiliğiyle ilişkilendirilmektedir⁸⁸³. Görünüşe göre o, bu

⁸⁷⁶Tac. *Ann.* XIV.23-26; D. Magie, 1950, s. 556; R. K. Sherk, 1980, s. 983.

⁸⁷⁷ T. Wenning, 2011, s. 434.

⁸⁷⁸ D. T. Schoonover, *A Study of Cn. Domitius Corbulo As Found in the Annals of Tacitus*, Doctoral Thesis, Chicago 1909, s. 11.

⁸⁷⁹ O. Akşit, 1985, s. 110.

⁸⁸⁰Tac. *Ann.* XIV.26; F. J. Vervaet, 2003, s. 437 vd.

⁸⁸¹ Ayrıca bkz. D. T. Schoonover, 1909, s. 7.

⁸⁸² Söz konusu yazıt parçası, daha önce 110 yılı *consul suffectus'u*, A. Larcus Priscus ile ilişkilendirilirken R. Syme, 1958 yılında bu yazıtın Cn. Domitius Corbulo'ya ait olabileceği savında bulunmuştur. F. J. Vervaet, 1999, s. 575, 576.

⁸⁸³ J. F. Matthews, "The Tax Law of Palmyra: Evidence for Economic History in a City of the Roman East", *The Journal of Roman Studies*, 74, 1984, s. 179 dn. 35.

görevde Parthialılara karşı savaş için *imperium maius*'un bahşedildiği 63 yılı baharına kadar kalmıştır⁸⁸⁴.

Cn. Domitius Corbulo'nun Syria valiliğinin, Armenia'daki gelişmelere bağlı olarak çok sakin geçmediği anlaşılmaktadır. 61 yılında VI. Tigranes'in, Parthia bağımlısı Adiabene'yi yağmalaması Roma ve Parthia çatışmasını kaçınılmaz hale getirmiştir⁸⁸⁵. Parthialılar, Tiridates'i Armenia tahtına yeniden geçirmişlerdir⁸⁸⁶. Bu gelişmeler üzerine Corbulo'nun, Tigranes'e destek kuvvetleri göndermenin yanı sıra (B18) Kappadokia'ya yönelik muhtemel bir saldırı için Euphrates *limes*'ine üç lejyon mevzilendirdiği bilinmektedir. Bu lejyonlar muhtemelen, Syria'da kendisiyle kalan *III Gallica*, *VI Ferrata* ve *X Fretensis* idi (B18)⁸⁸⁷.

Corbulo'nun 61 yılındaki kararlı duruşu, Vologaeses'in Roma'ya uzlaşısı için elçiler göndermesiyle neticelenmiştir⁸⁸⁸. Böylece 61 yılı sonu veya 62 yılı kışı süresince iki taraf arasında ateşkes sağlanarak Corbulo'nun, Armenia'dan birliklerini çektiği gibi bir izlenim vardır (B19). Corbulo'nun zayıf bir pozisyonda olması, Armenia ve Syria olmak üzere iki cephede savaşı sürdürmenin zorluğu, uzlaşmayı beraberinde getirmiştir. Corbulo muhtemelen bu sebeplerle İmparator Nero'ya, "*scripseratque Caesari proprio duce opus esse qui Armeniam defenderet*" şeklindeki Armenia'nın savunulmasına yönelik ayrı bir komutana ihtiyaç olduğu talebini içeren raporunu göndermiştir (B18). Corbulo'nun, bu talebinin imparator tarafından olumlu karşılandığı ve neticede *ex-consul* seviyeden Caesennius Paetus'un çok geçmeden Kappadokia-Galatia eyalet valisi olarak bölgeye ulaştığı anlaşılmaktadır (B18, 19). Paetus'un üç lejyonlu birleşik eyalete ulaşması görünüme göre 62 yılı yazında gerçekleşmiştir⁸⁸⁹.

Asli vazifesi Armenia'yı ilhak etmek ve bölgede Roma kontrolünü sağlamak olan L. Iunius Caesennius Paetus'un⁸⁹⁰ vali olarak atanmasıyla, yeni bir askerî güç taksimatına ihtiyaç duyulmuştur. Bu bağlamda kısa süre önce Moesia'dan getirilen V *Macedonica* ile takviye edilen IV *Scythica* ve XII *Fulminata* lejyonları Paetus'un payına düşmüştür. Pontus, Galatia ve Kappadokia sahalarından getirilen *auxilia* birlikleri de bu tahsisata

⁸⁸⁴ E. Dabrowa, 1998, s. 54; F. J. Vervaet, 1999, s. 582; J. P. Rey-Coquais, "Syrie Romaine de Pompée à Dioclétien", *The Journal of Roman Studies*, 68, 1978, s. 64, 65.

⁸⁸⁵ R. K. Sherck, 1980, s. 986; T. Wenning, 2011, s. 436; A. S. Barret, E. Fantham, J. C. Yardley 2016, s. 97.

⁸⁸⁶ T. B. Mitford, 1980, s. 1176, 1177.

⁸⁸⁷ E. T. Salmon, 1972, s. 193; F. J. Vervaet, 2003, s. 437 vd; T. E. J. Wiedemann, 2006, s. 248; M. A. Kaya, 2011, s. 155; A. S. Barret, E. Fantham, J. C. Yardley 2016, s. 97.

⁸⁸⁸ T. Wenning, 2011, s. 436.

⁸⁸⁹ D. Magie, 1950, s. 558; krş. M. Hammond, 1934, s. 93; F. J. Vervaet, 2003, s. 439.

⁸⁹⁰ E. J. Bickerman, 1968, s. 236; T. E. J. Wiedemann, 2006, s. 248; M. A. Kaya, 2011, s. 156.

eklenmiştir. Cn. Domitius Corbulo'ya ise *III Gallica*, *VI Ferrata*, *X Fretensis* lejyonları ile Syria'da kalan ordu bakiyeleri bırakılmıştır (B19)⁸⁹¹.

L. Iunius Caesennius Paetus'un, 62 yılı içerisinde Corbulo tarafından gönderilen iki lejyonu da alarak henüz bölgeye ulaşmamış V *Macedonica* lejyonunu beklemeden Fırat Nehri sınırını aştığı görülmektedir⁸⁹². Yine o, Tigranocerta'yı kurtarma amaçlı bu harekât için gerekli güvenlik tedbirlerini almadan, tahıl tedarik etmeden harekete geçmiştir. Paetus, bu ilerleyişi esnasında 3.000 seçkin piyadeyi kralın geçişine engel olmak üzere Taurus boğazlarına yerleştirmiştir (B20, 21). Tüm bunlarla birlikte yaklaşan kış mevsimi, savunma için uygun olmayan lokasyon tercihi gibi nedenler Paetus'un ordusunun Rhandeia'da bozguna uğramasıyla neticelenmiştir. Söz konusu bozgun gerçekleşmeden önce Corbulo, Fırat Nehri'ni aşmış; ancak Paetus'un Kappadokia'ya çekildiği haberini alınca Syria'ya dönmüştür (B21, 22, 23, 24, 36)⁸⁹³.

Rhandeia'daki bozgunun ardından, Parthia kralı Vologaeses ile Corbulo'nun her iki tarafın da Armenia'yı tahliye etme konusunda anlaştıkları görülmektedir. Söz konusu antlaşma, "İmparator Nero'nun antlaşmadan haberi olana ve Vologaeses'in gönderdiği ikinci elçi ulaşana kadar" geçici olarak düzenlenmişti (B36). Bununla birlikte Roma devlet yöneticilerinin bölgede kalıcı çözümden yana oldukları anlaşılmaktadır (B25). Neticede 63 yılı başında Paetus, Roma'ya çağırılmış⁸⁹⁴ ve aynı yılın baharında Corbulo'ya Armenia'daki savaşı yönetmek üzere *imperium maius* bahşedilmiştir (B36). Böylece Cn. Domitius Corbulo, 63/4-65/6 yılları arasında yeniden Kappadokia-Galatia birleşik eyaletinin valisi olmuştur. Syria'nın yönetimi ise, C. Cestius Gallus'a bırakılmıştır⁸⁹⁵.

Cn. Domitius Corbulo'ya savaşın ikinci aşamasında bahşedilen *imperium*, Tacitus'un "*in tantum ferme modum aucta potestate quem populus Romanus Cn. Pompeio bellum piraticum gesturo dederat*" şeklindeki kaydından da anlaşılacağı üzere Roma halkının korsanlarla korsanlarla mücadele için Gnaeus Pompeius'a tanıdığı *imperium*'a denk bir yetkiydi (B25). 63-65 yılları arasında bahşedilen bu *imperium*'a dayanarak⁸⁹⁶

⁸⁹¹Ayrıca bkz. E. T. Salmon, 1972, s. 19; D. Magie, 1950, s. 558; F. J. Vervaet, 2003, s. 439; M. A. Kaya, 2011, s. 156; A. S. Barret, E. Fantham, J. C. Yardley 2016, s. 101.

⁸⁹² E. T. Salmon, 1972, s. 194; 62 yılında felaketle neticelenen sefer süresince *Legio V Macedonica*'nın Pontus'ta tutulduğu gibi bir izlenim mevcuttur. F. J. Vervaet, 2003, s. 440; J. Bennett, 2006, s. 86.

⁸⁹³ Ayrıca bkz. D. Magie, 1950, s. 559, 560; F. J. Vervaet, 1999, s. 596; B. Isaac, *The Limits of Empire The Roman Army in the East*, Revised Edition, Oxford 2000, s. 29; E. Yıldırım, 2013, s. 173.

⁸⁹⁴ R. K. Sher, 1980, s. 987.

⁸⁹⁵ PIR 2 D 142; E. Dabrowa, 1998, s. 56; F. J. Vervaet, 1999, s. 575, 596; W. Eck 2004, s.v. Cn. Domitius Corbulo, sütun 646.

⁸⁹⁶ F. J. Vervaet, 2003, s. 441; krş. B. Rémy, 1989, s. 185.

tüm *tetrakkh* 'lara, *praefectus* 'lara, *procurator* 'lara ve komşu eyaletleri yöneten tüm *praetor* 'lara Corbulo'nun emirlerine itaat etmeleri için yazılı talimat gönderilmiştir (B25).

Cn. Domitius Corbulo lejyonlarda düzenleme yaptıktan sonra, mevcut lejyonları Danubia garnizonundan transfer edilen *Legio XV Apollinaris* ve Pontus'tan *Legio V Macedonica* ile takviye etmiştir. Ordusunu Melitene'de toplayarak askerlerine cesaretlendirici bir konuşma yapan Corbulo, 63 yılında Armenia seferini başlatmıştır (B25, 26)⁸⁹⁷. Bu esnada sürdürülen diplomatik faaliyetler meyvesini vermiş, 64 yılında yapılan antlaşmayla Armenia'nın Parthia adayı Tiridates tarafından yönetilmesi ve Armenia kralının resmî olarak tacını Roma'da İmparator Nero'nun elinden alması şart koşulmuştur (B36)⁸⁹⁸. Neticede Roma ordugâhına gelen Tiridates, tacını Nero'nun büstü önüne koyarak Roma'ya gideceğine ve tacını Nero'dan bizzat alacağına dair söz vermiş⁸⁹⁹, 66 yılında da bu sözünü yerine getirmiştir⁹⁰⁰.

Cn. Domitius Corbulo'nun 66 yılında Roma'ya döndüğü anlaşılmaktadır. Bunun akabinde Galatia bir *praetor* 'un; Kappadokia ise bir *procurator* 'un idaresine bırakılmıştır⁹⁰¹. Bu değişiklik, 66-69 yılları arasındaki Yahudi savaşlarından ötürü Kappadokia'daki birliklerin güneye kaydırılmasıyla ilişkilendirilmektedir⁹⁰².

Cn. Domitius Corbulo'nun yaşamının sonuna doğru 63-66/67 yılları arasında *septemvir epulonum*⁹⁰³ olarak hizmet ettiği görülmektedir⁹⁰⁴. Nitekim Peltuinum'dan ele geçen yazıt, Cn. Domitius Corbulo'yu bu görevde tasdik etmektedir (B4)⁹⁰⁵. Corbulo'nun kariyeri ve aynı zamanda hayatı 67 yılında gerçekleşmesi muhtemel intiharı ile son bulmuştur. Bununla ilgili olarak, onun askerî saygınlığı ve başarıları İmparator Nero nazarından kendi egemenliği için bir tehdit unsuru olarak algılanmış olmalıdır (B35)⁹⁰⁶. Lewis'in de tespitiyle Corbulo'nun sahip olduğu yetki ve büyük bir orduyu kumanda etmesi, onu potansiyel bir *capax imperii* haline getirmiştir⁹⁰⁷. Çok geçmeden de imparatora karşı komplo kurmakla itham edilmiştir. Zamanında Armenia'da Corbulo'nun

⁸⁹⁷ D. Magie, 1950, s. 560; T. B. Mitford, 1980, s. 1178; F. J. Vervaet, 2003, s. 437, 440 vd.

⁸⁹⁸ Ayrıca bkz. R. K. Sherk, 1980, s. 1024, 1025; B. Rémy, 1989, s. 185.

⁸⁹⁹ F. Millar, 2004, s. 225.

⁹⁰⁰ R. K. Sherk, 1980, s. 987; T. B. Mitford, 1980, s. 1178.

⁹⁰¹ M. A. Kaya, 2011, s. 157.

⁹⁰² R. K. Sherk, 1980, s. 994.

⁹⁰³ Tanrılara sunulan kurban ziyafetlerini yöneten yedi kişilik kurul üyesi.

⁹⁰⁴ E. Dabrowa, 1998, s. 56.

⁹⁰⁵ Ayrıca bkz. J. Rüpke, *Römische Priester in der Antike: Ein biographisches Lexikon*, 2007, s. 98.

⁹⁰⁶ R. K. Sherk, 1980, s. 988; B. Rémy, 1989, s. 185.

⁹⁰⁷ R. Syme, 1970, s. 27; R. G. Lewis, 1993, s. 648, 650, 651; E. Dabrowa, 1998, s. 55.

emrinde hizmet etmiş Arrius Varus isimli bir asker de gizli bir görüşmede imparatora Corbulo'nun aleyhinde rapor vermiştir (B28). Böylece İmparator Nero, Corbulo'nun damadı Annius Vinicianus'un (B27) 66 yılında Beneventum'da tezgâhladığı komploya adının karıştığı ithamıyla Corbulo'yu intihara zorlamıştır⁹⁰⁸. Corbulo'nun bu şekilde ölümü, onun “pek çok cesur işle ün kazandığını söyleyen” (B39) IV. yüzyıl yazarlarından Ammianus Marcellinus tarafından atıfta bulunulması yönüyle de dikkat çekmektedir (B38).

Genel olarak değerlendirildiğinde, soylu bir aileye mensup olan Domitius Corbulo'nun, annesinin birden fazla evlilik yapmasıyla bu soy bağının daha da genişlediği anlaşılmaktadır. Corbulo'nun kariyerinde kabiliyetinin yanı sıra bu soy bağı da etkili olmuştur. O, Doğu'da Armenia'da Roma yönetimini yeniden tesis etmek üzere görevlendirilmiş ve bunda da başarılı olmuştur. Kappadokia eyalet valiliğini de kapsayan faaliyetleri, askerî harekâtın yanı sıra diplomatik faaliyetleri de içine almıştır. Onun bu faaliyetlerinin, Parthia saldırılarının önünü keserek Kappadokia'nın da dâhil olduğu sahayı büyük bir yıkımdan kurtardığı söylenebilir.

III.4. L. Iunius Caesennius Paetus (61-63)

Yaklaşık 61-63 yılları arasında Kappadokia eyalet valiliği görevinde bulunan L. Iunius Caesennius Paetus'un, 61 yılı Şubat ve Mart aylarında P. Petronius Turpilianus⁹⁰⁹ ile paylaştığı *ordinarius* şeklindeki *consul*'lüğü öncesi kariyeri hakkında fazla bilgi yoktur (B2, 3, 5, 14, 18). L. Caesennius Paetus, isminin de işaret ettiği üzere, Caesennia *gens*'ine mensuptur. Bağlı olduğu Caesennii ailesi, Tarquinii'den büyük bir aileydi. Söz konusu aileden bilinen ilk senatörün MÖ 45 yılında Hispania'da Iulius Caesar'ın *legatus*'u olarak hizmet etmiş L. Caesennius Lento olduğu değerlendirilmektedir⁹¹⁰. L. Iunius Caesennius Paetus ise, ailenin 61 yılında *ordinarius* şeklinde *consul*'lük elde eden ilk üyesi olmuştur⁹¹¹. Paetus'un söz konusu makama erişmesi, büyük ihtimalle Latium'dan ele geçen bir yazıtın da işaret ettiği üzere Titus Flavius'un kızı Sabina ile

⁹⁰⁸ Suet. **Ner.** 36; M. Hammond, 1934, s. 102, 103; B. Levick, “Corbulo’s Daughter”, **Greece&Rome**, 49/2, 2002, s. 201; F. J. Vervaeke, 2016, s. 51.

⁹⁰⁹ P. Petronius p. f. Turpilianus, 61 yılı *consul ordinarius*'u olup 61-63 yılları arasında Britannia eyalet valisi olarak görev yapmıştır. A. R. Birley, 1981a, s. 57.

⁹¹⁰ B. Rémy, 1989, s. 186, 187.

⁹¹¹ **PIR** 2 C 173; **PIR** P 233; E. Groag, “L. Caesennius Paetus”, **RE**, III, 1897, col. 1307-1309; G. A. Harrer, **Studies in the History of the Roman Province of Syria**, Princeton 1915, s. 11; M. Hammond, 1934, s. 95; E. M. Smalwood, 1967, s. 5; B. Rémy, 1989, s. 186.

evliliği sayesinde gerçekleşmiştir (B4). Nitekim T. Flavius Sabinus'un gelecekteki imparator Vespasianus'un erkek kardeşi olduğu bilinmektedir⁹¹².

L. Iunius Caesennius Paetus'un *consul*'lük makamını elde etmesinin ardından, imparatorluğun doğusunda cereyan eden olayların kariyerinde yeni bir pencere açtığı anlaşılmaktadır. Daha önce Cn. Domitius Corbulo alt başlığında da bahsedildiği üzere, Parthialılarla yaşanan savaşın birinci evresi tamamlanınca, Corbulo 60 yılında Syria eyalet valiliğine atanmıştır⁹¹³. Corbulo'dan boşalan Kappadokia-Galatia birleşik eyalet valiliğine ise, 61 yılında L. Iunius Caesennius Paetus getirilmiştir⁹¹⁴.

61-63 yılları arasında eyaletinde kalmış olabileceği değerlendirilen L. Iunius Caesennius Paetus'un⁹¹⁵ eyalete gönderilmesinin temelinde, Armenia'da düzeni sağlamak ve buranın ilhakı yatıyordu. Bu bağlamda, yine Cn. Domitius Corbulo alt başlığında da değinildiği üzere Armenia'daki durum kritik bir hal alıp Parthia karşısında Syria'nın savunması tehlikeye girdiğinde savaşın yürütücüsü ve birleşik eyaletin valisi Cn. Domitius Corbulo, İmparator Nero'dan yeni bir general talebinde bulunmuştu. İmparator da bu talebi onaylayarak L. Iunius Caesennius Paetus isimli bir senatörü bölgeye göndermişti (B6).

L. Iunius Caesennius Paetus eyaletine ulaştığı vakit, Syria valiliği görevine terfi etmiş Cn. Domitius Corbulo'nun emrindeki orduların yeniden taksim edildiği anlaşılmaktadır. Bu noktada *IV Scythica*, *XI Ferrata* lejyonları ile Galatia ve Kappadokia eyaletlerinden *auxilia* birlikleri Paetus'un emrine girmiştir (B6). Paetus'un, Kappadokia Eyaleti'ne ulaşır ulaşmaz hazırlık yapmadan ve yine Moesia'dan yola çıkmış üçüncü bir lejyon olan *Legio V Macedonica*'yı beklemeden emrindeki iki lejyonla 62 yılında Fırat Nehrini aştığı görülmektedir. Başlangıçta birkaç müstahkem mevkiyi ele geçiren Paetus, Tigranocerta'yı yeniden ele geçirme noktasında başarısız olmuş ve Arsania yakınındaki Rhandeia'ya çekilmiştir (B7, 8, 10, 17)⁹¹⁶. Paetus'un Parthia kralınının geçişine engel

⁹¹² B. Rémy, 1989, s. 186.

⁹¹³ PIR 2 C 173; B. Rémy, 1989, s. 184, 185; D. B. Campbell, *The Rise of Imperial Rome A.D. 14-193*, Oxford 2013b, s. 42.

⁹¹⁴ B. Rémy, 1989, s. 184, 185.

⁹¹⁵ PIR 2 C 173; F. Cumont, 1923, s. 109; H. G. Pflaum, "La carrière de Sospes, lègat de Galatie", *Comptes rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres*, 1953, s. 309; R. Syme, 1977, s. 43; L. Caesennius Paetus'un Roma'dan ayrılma, bölgeye ulaşma ve Armenia seferine çıkma tarihi ile bu konudaki tartışmalar için bkz. M. Carter, "The Lex Portorii and the Armenian Campaign of Caesariensis Paetus", *Latomus*, 63/2, 2004, s. 370-379.

⁹¹⁶ Ayrıca bkz. T. B. Mitford, 1980, s. 1177; R. K. Sherk, 1980, s. 987; B. Muscalu, "L. Caesennius Sospes, An "Amicus Domitiani?", içinde: I. Piso et al. (edd.), *Scripta Classica, Radu Ardevan Sexagenario Dedicate*, Cluj-Napaco 2011, s. 314; A. S. Barret, E. Fantham, J. C. Yardley 2016, s. 103.

olmak üzere Taurus silsilesi geçidine 3.000 seçkin piyade yerleştirmesi gibi önlemlerinin de sonuç vermediği anlaşılmaktadır (**B10**).

Ordunun savaşma kapasitesini belirleyen yeterli tahıl tedarikinin olmayışı ve yaklaşan kış mevsimi de (**B8, 17**), Paetus ve ordusu üzerinde muhtemelen psikolojik bir baskı yaratmış olmalıdır. Neticede Roma ordusu, Parthia kralı Vologaeses karşısında Rhandeia'da bozguna uğramıştır (**B8, 17**)⁹¹⁷. Tüm bunlar yaşanırken Syria valisi Corbulo'nun da Fırat Nehri'nin Syria tarafında gerekli tedbirleri alarak Parthialıların, Syria içine nüfuz etmelerine mani olduğu anlaşılmaktadır (**B9**).

62 yılında meydana gelen Rhandeia bozgununun ardından, L. Iunius Caesennius Paetus'un ordusunun Armenia boyunca tüm istihkâm ve levazımlarını terki koşulu ile bölgeden ayrılmasına müsaade edildiği görülmektedir. Bu durum karşısında Paetus'u kurtarmayı amaçlayan Corbulo'nun, takviye lejyon gönderme düşüncesi Paetus'un çoktan taviz vermesiyle sonuçsuz kalmıştır. Bu noktada Paetus, Tacitus'tan anlaşıldığı kadarıyla İmparator Nero'nun barışı kabul ettiğini açıkladığı haberi alınana kadar hiçbir Romalının Armenia'ya girmeyeceğinin garantisini vermiştir (**B12**). Corbulo, Paetus ve firari askerlerle büyük ihtimalle Fırat Nehri kıyısında karşılaşmıştır. Bu aşamadan sonra Paetus, Kappadokia'ya; Corbulo ise Syria'ya çekilmek zorunda kalmıştır (**B12, 17**). Yine Parthia garnizonlarının da eş zamanlı olarak Armenia'dan çekildikleri anlaşılmaktadır⁹¹⁸. Bu noktada Paetus, Arsanius Nehri üzerine askerî geçişi kolaylaştırmak için köprü kurmuştu. Bu köprü, Parthialıların zafer nişanesi olarak onların geçişi için belki de antlaşmanın bir maddesi olarak inşa edilmişti. (**B11, 17**)

Rhandeia'da bozguna uğrayan lejyonların akıbeti konusunda ise, Suetonius Armenia'daki lejyonların boyunduruk altına alındığını naklederken⁹¹⁹ Tacitus, bu lejyonların boyunduruk altına alındığının söylenti olduğunu kaydetmektedir (**B11**). Dio Cassius ise, Cn. Domitius Corbulo alt başlığında da belirtildiği üzere buna imada bulunmaması yönüyle dikkat çekmektedir⁹²⁰. Neticede Caesennius Patu 62-63 yıllarında üstlendiği Kappadokia-Galatia birleşik eyalet valiliği zamanındaki bu savaştan mağlup olarak ayrılmıştır. Söz konusu başarısızlığı, vasıflı birisi olmasına rağmen bölgeyi iyi tanımaması ve seçkin taburlarını Kappadokia'da bırakmasıyla ilişkilendirilmektedir⁹²¹.

⁹¹⁷ Ayrıca bkz. M. Hammond, 1934, s. 98.

⁹¹⁸ T. B. Mitford, 1980, s. 1177; B. Rémy, 1989, s. 186.

⁹¹⁹ Suet. **Ner.** 39.

⁹²⁰ D. T. Schoonover, 1909, s. 54.

⁹²¹ Evans, L. Caesennius Paetus'un iltimas ile bu göreve getirildiğini, Doğu'da bu görevi üstlenmenin çok zahmetli bir süreçten geçmeyi gerektirmesinden dolayı onun bu vazifeyi gerçekten hak edip etmediği

Bozgunun ardından Paetus, 63 yılı başında Roma'ya çağırılmış ve Corbulo'ya Doğu'da hiç olmadığı kadar büyük bir yetki verilmiştir⁹²². Cn. Domitius Corbulo'nun Rhandeia'da bozguna uğrayan lejyonları, en cesur adamlarını kaybetmesi ve moral çöküntüsü yaşaması gibi nedenlerle Syria'ya gönderdiği bilinmektedir (**B13**). Neticede Romalılar, Rhandeia bozgununun zararını Corbulo sayesinde fazlasıyla telafi etmişlerdir.

Rhandaia bozgununun ardından L. Iunius Caesennius Paetus'un ismi İmparator Vespasianus zamanında 70-72/73 yılları arasında üstlendiği Syria eyalet valiliğiyle yeniden ortaya çıkmaktadır⁹²³. O, bu görevi üstlenmeden önce Syria'da 67-69 yılları arasında vekil yönetici olarak bulunmuş olmalıdır (**B16**).

L. Iunius Caesennius Paetus'un 62 yılında Rhandaia'da gölge düşen şöhretine rağmen yaklaşık on sene sonra Syria valiliğine getirilip, Kommagene'nin ilhakı gibi önemli bir vazifeye görevlendirilmesi kayda değerdir. Bu bağlamda, Latium'da ele geçen yazıtta "*Flaviae, T(ituli) [f(iliae)] / Sabinae / Caesenni Paeti (uxori)*" şeklinde bir ifadeye rastlanmaktadır (**B4**). Yazıtta adı geçen Flavia Sabina, müstakbel İmparator Vespasianus'un ağabeyi T(itus) Flavius Sabinus'un kızı⁹²⁴ ve aynı zamanda L. Iunius Caesennius Paetus'un eşiydi. Dolayısıyla Flaviuslarla bağı olan birisiydi. Yine o, büyük ihtimalle İmparator Vespasianus'un baba tarafından yeğeni idi⁹²⁵. Bu noktada nüfuz sahibi Flavia Sabina'nın devreye girerek, L. Caesennius Paetus'un affedilmesi ve bu görevi üstlenmesinde rolünün olması mümkündür.

L. Iunius Caesennius Paetus'un, Syria eyalet valisiyken gerçekleştirdiği en önemli iş, 72 yılında Kommagene'nin ilhakı olarak görülmektedir (**B14**)⁹²⁶. İlhakın temelinde ise, Syria eyalet valisi Paetus'un İmparator Vespasianus'a Kommagene yöneticisi IV. Antiokhos'un Parthia kralı Vologaeses ile entrikalar çevirdiği ve isyan hazırlığı içerisinde olduğu şeklindeki raporu yatıyordu (**B15**)⁹²⁷. Tarihçi Iosephus, Paetus'un Antiokhos'a husumetinden mi yoksa gerçekten samimi olarak mı böyle davrandığının bilinmediğini

konusunda kararsızdır. O, yine Caesennius Paetus'un Doğu'daki deneyimini, 62 yılındaki Armenia'daki bozgunu olarak ima etme çabası içerisinde. Bkz. J. K. Evans, "Political Patronage in Ancient Rome: The Appointment of Marius Celsus as Governor of Syria in A.D. 72", *Epigraphische Studien*, 12, 1981, s. 221.

⁹²² R. K. Sher, 1980, s. 987, 1045; B. Rémy, 1989, s. 185; M. Carter, 2004, s. 371.

⁹²³ G. A. Harrer, 1915, s. 12; J. P. Rey-Coquais, 1978, s. 64, 65; E. Dabrowa, 1998, s. 60.

⁹²⁴ H. G. Pflaum, 1953, s. 309; B. Rémy, 1990a, s. 403.

⁹²⁵ H. C. Newton, *The Epigraphical Evidence for the Reigns of Vespasian and Titus*, Macmillan 1901, s. 105 no: 239 ve 240; G. Townend, "Some Flavian Connections", *The Journal of Roman Studies*, 51, 1-2, 1961, s. 59; J. K. Evans, 1981, s. 221; B. Rémy, 1990a, s. 391.

⁹²⁶ *PIR* 2 C 173; T. B. Mitford, 1980, s. 1181 vd; W. Eck, "Jahres und Provinzial fasten der senatorischen Staathalter von 69/70 bis 138/139" [Teil 1, 69/70 bis 116/117], *Chiron*, 12, 1982, s. 287.

⁹²⁷ Ayrıca bkz. G. W. Bowersock, "Syria Under Vespasian", *The Journal of Roman Studies*, 63, 1973, s. 135.

kaydetmektedir (B15). Bununla birlikte Romalıların genel ilhak politikası göz önüne alındığında, Roma'nın Doğu'da egemenliğini ve güvenliğini sağlama noktasında şartlar olgunlaştığında vassal kralların yönetimini sonlandırma politikasının asıl neden olduğu söylenebilir. Yine Iosephus'un "nasıl uygun görüyorsa öyle yapması" için talimat aldığı şeklindeki söylemi gerçeği yansıtıyorsa, Paetus'a tanınan yetkinin büyük bir yetki olduğu düşünülebilir (B15). Neticede 72 yılı baharında Kommagene'nin ilhakı gerçekleşmiş (B15) ve aynı yıl içinde L. Iunius Caesennius Paetus'un Syria'daki salahiyyeti de sona ermiştir. 73 yılına kadar Syria valisi olarak bölgede kalması muhtemel olan⁹²⁸ Paetus'un aynı yıl içinde ansızın öldüğü sanılmaktadır. Nitekim Samosata civarında ele geçen bir yazıttan Syria *legatus*'u Marius Celsus'un 73 yılı civarında söz konusu eyalette bulunduğu anlaşılmaktadır⁹²⁹.

L. Iunius Caesennius Paetus'un aile bağlantıları noktasında yukarıda bahsedilen eşi Flavia Sabina'nın dışında, farklı eşlerden olması muhtemel iki oğula sahip olduğu bilinmektedir. Bunlardan birisi 79 yılı "*consul suffectus 'u*"⁹³⁰ ve yaşça daha büyük olan L. Iunius Caesennius Paetus idi⁹³¹. Bu oğul, muhtemelen Stumpf'ın vermiş olduğu listede 91-95 yılları arasında bir süreçte Asia eyalet yöneticisi olarak görev yapmış olan L. Iunius Caesennius Paetus idi⁹³². Yaşça daha küçük ve üvey olan diğer oğul ise, L. Caesennius Sospes olup 87-89 yıllarında *praetorius* seviyeden Galatia valiliğinde bulunmuş, 114 yılında *consul suffectus*'luk makamına ulaşmıştır⁹³³. Yine 163 yılında *consul stiffeffectus* olduğu bilinen A. Iunius Pastor L. Caesennius Sospes gibi seçkin şahsiyetler de bu aile soyuna mensuptur⁹³⁴.

Genel olarak değerlendirildiğinde, köklü bir aileye mensup olduğu anlaşılan L. Iunius Caesennius Paetus'un Kappadokia-Galatia birleşik eyalet valiliğine Armenia'da düzeni sağlamak ve burayı ilhak etmek için atandığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte

⁹²⁸ F. J. Vervaet, "The Remarkable Rise of the Flavians", içinde: A. Tissos (ed.), **A Companion to the Flavian Age of Imperial Rome**, Malden 2016, s. 51.

⁹²⁹ PIR 2 C 173; E. Dabrowa, "The Bellum Commagenicum and the Ornamenta Triumphalia of M. Ulpius Traianus", içinde: E. Dabrowa (ed.), **The Roman and Byzantine Army in the East, Proceedings of Colloquium Held at the Jagiellonian University, Kraków in September 1992**, Krakou 1994, s. 21; L. Iunius Caesennius Paetus'un ölüm tarihine dair görüşler için bkz. G. Townend, 1961, s. 59 dn. 29; R. Syme, "Curtailed Tenures of Consular Legates", içinde: A. R. Birley (ed.), R. Syme, **Roman Papers V**, Oxford 1988c, s. 500.

⁹³⁰ W. Eck, 1982, s. 321.

⁹³¹ P. Gallivan, "The Fasti for A.D. 70-96", **The Classical Quarterly**, 31/1, 1981, s. 196; A. E. Cooley, 2012, s. 464.

⁹³² P. Gallivan, 1981, s. 189; G. R. Stumpf, 1991, s. 233; ayrıca bkz. W. Eck, 1982, s. 321.

⁹³³ E. M. Smallwood, **Documents Illustrating the Principates of Nerva Trajan and Hadrian**, Cambridge 1966, s. 7; Sherck, 1979, s. 167.

⁹³⁴ H. G. Pflaum, 1953, s. 309; B. Muscalu, 2011, s. 314, 315; ayrıca bkz. F. J. Vervaet, 2016, s. 45.

yeterli hazırlık yapmaması, bölgeyi iyi tanımaması, ordugâh yerinin seçimindeki stratejik hata gibi nedenlerden ötürü Parthialılara karşı başarı sağlayamadığı anlaşılmaktadır. Onun, kariyerindeki bu pürüze rağmen yaklaşık on yıl sonra Syria eyalet valisi olarak atanması ve Kommagene'nin ilhakıyla görevlendirilmesi imparatorluk çevresinden aile bağları sayesinde mümkün olmuştur. Eyaletinde yol yapım gibi faaliyetlere dair belge olmaması ise, onun salt askerî seferle meşgul olduğu kısa süreli göreviyle izah edilebilir durumdur.

III.5. M. Ulpus Traianus (71-73?)

Kappadokia-Galatia birleşik eyalet valisi L. Iunius Caesennius Paetus'un 63 yılında Rhandeia'da uğradığı bozgunun ardından Syria eyalet valisi Cn. Domitius Corbulo, yeniden birleşik eyaletin valisi olarak atanmıştı. Bu bağlamda Corbulo, 66 yılı sonu ya da 67 yılı başına kadar Doğu'da kalmış ve Parthialılara karşı üstünlük sağlamıştı. Bu aşamadan sonra birleşik eyaletin durumu çok net değildir. Bununla birlikte Doğu'da Corbulo'nun tesis ettiği düzenin Nero'nun ölümünün ardından yaşanan iktidar mücadelesi ve Yahudi ayaklanması gibi nedenlerle 66-69 yılları arasında bozulduğu anlaşılmaktadır.

Cn. Domitius Corbulo'dan sonra birleşik eyaletin durumuyla ilgili olarak, L. Nonius Calpurnius Asprenas'ın ismini taşıyan ve 68/69 yılına tarihlenen bir yazıtta rastlanan "*legatus (Augusti) pro pr(aetore) provinci[ae] Galatea (sic) Paphlagoniae Pamphyliae Pisidiae*" ifadesi kayda değerdir⁹³⁵. Bu ifade, Kappadokia ve Galatia birleşik eyaletinin 66 yılından sonra Corbulo öncesinde olduğu gibi ayrı eyalet olarak düzenlendiği şeklinde yorumlanmaktadır⁹³⁶. 69 yılı yazında Kappadokia eyalet sahasında herhangi bir lejyonun olmadığına bilinmesi de⁹³⁷ bu tarihte eyaletin hala ayrı olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte İmparator Titus'un, Hierousalem'in düşüşünün ardından 26 Eylül 70 tarihinde *Legio XII Fulminata*'yı Melitene'ye sevk ettiği anlaşılmaktadır. Bu durum, Kappadokia'nın söz konusu yılda bir *consularis*'in yönetimine girdiğini söylemeye olanak tanımaktadır⁹³⁸. Böyle olması halinde, Corbulo'nun birleşik eyaletteki

⁹³⁵ IRT 346; AE 1952, 232; T. B. Williams, 2012, s. 360, dn. 32.

⁹³⁶ B. Rémy, 1988, s. 96 no 107; T. B. Williams, 2012, s. 360, dn. 32.

⁹³⁷ R. Syme, 1979a, s. 44.

⁹³⁸ E. L. Wheeler, 1970, s. 140.

yerinin gelecekteki İmparator Traianus'un babası Marcus Ulpius Traianus tarafından alınmış olabileceği varsayılmaktadır (B5, 7, 8, 9, 10)⁹³⁹.

Hispania Baetica Eyaleti'nden bir *homo novus* olduğu anlaşılan⁹⁴⁰ baba Traianus, muhtemelen 25-30 yılları arası bir tarihte adı geçen eyaletin önemli bir şehri olan Italica'da doğmuştur⁹⁴¹. Eutropius'un oğul imparator Traianus için kullandığı "...*natus Italicae in Hispania, familia antiqua magis quam clara. Nam pater eius primum consul fuit*" şeklindeki ifade, oğul Traianus bağlamında baba Traianus'un Hispania kökenine de vurgu yapmaktadır (B5). Yine Dio Cassius da bu coğrafi kökene işaret etmektedir (B4).

Baba Traianus'un aile bağlarına ilişkin olarak (bkz. S2), onun yaklaşık 50 yılında Marcia Furnilla ile evliliği münasebetiyle gelecekteki imparator Titus'un kayınbiraderi olması ihtimal dâhilindedir⁹⁴². Yine bu eş, gelecekteki İmparator Traianus'un annesi idi. Bu kadın, I. yüzyılın ikinci çeyreğinde seçkin bir *consul* ve vali olan Q. Marcius Barea Soranus'un aile kolundan olması yönüyle de dikkat çekmektedir⁹⁴³. Baba Traianus'un Ulpia Marciana isimli bir kızının mevcudiyeti de bilinmektedir. Bu kız, C. Slaonius Matidius Patruinus ile evlenmiştir. Soy, bu evlilikten olan Matidia isimli iki kız aracılığıyla devam etmiş gibi görünmektedir⁹⁴⁴. Bütün bunlardan başka, baba Traianus'un mensubu olduğu *gens Ulpia*⁹⁴⁵ mensupları İmparatorluk içerisinde yüksek aristokrasiyi teşkil etmişlerdir. Yine bu *gens*, evlilikler yoluyla Aelii, Arrii, Aurelii, Iulii Lupi, Annii, Domitii gibi önemli aileler halkasına dâhil olmuştur⁹⁴⁶. İmparator Vespasianus'un desteğini alması ise, baba Traianus'un *patricius* sosyal statüsüne geçişini sağlamıştır⁹⁴⁷.

⁹³⁹ Ayrıca bkz. B. E. Thomasson, *Laterculi Praesidium*, I, Ex Parte Retractatum, Göteborg 2009, s. 106 no 29:005.

⁹⁴⁰ B. H. Isaac, I. Roll, "A Milestone of A.D. 69 from Iudaea: The Elder Trajan and Vespasian", *The Journal of Roman Studies*, 66, 1976, s. 18; M. Goodman, "Trajan and the Origins of Roman Hostility to the Jews", *Past&Present*, 182, 2004, s. 22, 23.

⁹⁴¹ L. Gregoratti, "Marcus Ulpius Traianus Pater in the East", içinde: J. de la Villa et al. (edd.), *Ianua Classicorum Temas y formas del mundo clásico (Actas del XIII Congreso Español de Estudios Clásicos)*, II, Madrid 2015, s. 684, dn.7; krş. J. Bennett, 1997, s.12; G. Alföldy, "Traianus Pater und die Bauinschrift des Nymphäums von Milet", *Revue des Études Anciennes*, 100, 1998, s. 379, 390.

⁹⁴² J. Bennett, 1997, s. viii; P. Roche, "Pliny's Thanksgiving: an Introduction to the Panegyricus in the Roman World", içinde: P. Roche (ed.), *Pliny's Praise the Panegyricus in the Roman World*, New York 2011, s. 19.

⁹⁴³ J. D. Grainger, *Nerva and the Roman Succession Crisis of A.D. 96-99*, London 2003, s. 73 dn. 3 ve s. 75; ayrıca bkz. J. Bennet, 1997, s. 12.

⁹⁴⁴ A. R. Birley, 2001, s. 234.

⁹⁴⁵ J. Bennett, 1997, s. 1.

⁹⁴⁶ J. D. Grainger, 2003, s. 73 dn. 3 ve s. 75; ayrıca bkz. J. Bennet, 1997, s. 12.

⁹⁴⁷ L. Schumacher, "Die vier hohen römischen Priesterkollegien unter den Flaviern den Antoninen und den Severern (69-235 n. Chr)", *Aufstieg und Niedergang der römischen Welt* II.16.1, Berlin-New York 1978, s. 683 no 15.

Baba Marcus Ulpius Traianus'un kariyerine ilişkin bilgilerin büyük çoğunluğu, Miletos'tan ele geçen ve 79/80 yılındaki Asia valiliği dönemine tarihlenebilecek bir yapı yazıtından gelmektedir (B1). Bununla birlikte söz konusu yazıttaki eksik kısımların tamamlanması ihtilafli bir konudur⁹⁴⁸. Kariyerinin ilk dönemleri çok bilinmeyen bu senatörün, *vigintiviratus*'luk memuriyetlerinden birini üstlenip üstlenmediği de bilinmemektedir⁹⁴⁹. Onun, 25 yılında doğduğu varsayımından hareketle⁹⁵⁰ 50 yılında *quaestor* olmuş olabileceği değerlendirilmektedir. 57 yılında ise, Germania'da geleceğin imparatoru Titus ile birlikte hizmet etmiş olması muhtemeldir⁹⁵¹. Baba Traianus'un 59/60 yılına gelindiğinde, önemli bir makam olan *praetor*'luğu elde ettiği anlaşılmaktadır⁹⁵². 60'lı yılların ortasında ise, kronolojik açıdan tutarsızlık gösterdiği düşünülen⁹⁵³ Baetica eyalet *proconsul*'ü olarak hizmet etmiştir (B1)⁹⁵⁴. Navarro, emin olmayarak bu tarihi 65 yılı olarak vermektedir⁹⁵⁵.

Baba Traianus'un, Baetica eyalet *proconsul*'lüğü'nün ardından Vespasianus'un üç lejyoner kumandanından birisi olarak hizmet ettiği gibi bir izlenim mevcuttur. Bu noktada o, 67-69 yılları arasında⁹⁵⁶ Iudaea'da Yahudilere karşı sürdürülen savaş esnasında gelecekteki imparator Vespasianus'un emrinde *Legio X Fretensis*'in lejyon komutanı olarak bulunmuştur (B2, 6)⁹⁵⁷. Iudaea'dan bir mil taşı, M. Ulpius Traianus'u 69 yılının ikinci yarısında⁹⁵⁸ hala adı geçen lejyonun kumandanı olarak göstermektedir. Bu tarih, 1 Temmuz 69 tarihinde Vespasianus'un Roma imparatoru olarak selamlanması sonrasına

⁹⁴⁸ Miletos'tan ele geçen yazıtın, baba Traianus'un Asia eyalet valiliği dönemine tarihlenebileceği ya da baba ve oğulun anısının bir parçası olarak imparator oğul Traianus zamanında dikilmiş olabileceğine dair görüş mevcuttur. G. W. Bowersock, 1973, s. 134.

⁹⁴⁹ L. Schumacher, 1978, s. 683 no13.

⁹⁵⁰ Baba Traianus'un doğum tarihi için bkz. J. Bennet, 1997, s. 12.

⁹⁵¹ A. R. Birley, 1981a, s. 10 no 24; J. Bennet, 1997, s. 12; P. Roche, 2011, s. 18.

⁹⁵² J. Bennett, 1997, s. 12; krş. G. Alföldy, 1998, s. 390.

⁹⁵³ B. H. Isaac, I. Roll, 1976, s. 18; W. Eck, "Jahres und Provinzial fasten der senatorischen Staathalter von 69/70 bis 138/139" [Teil 2, 117/118 bis 138/139], *Chiron*, 13, 1983, s. 215; P. M. M. Leunissen, "Direct Promotions From Proconsul to Consul Under the Principate", *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, 89, 1991, s. 235, dn. 58 ve s. 236; G. Alföldy, 1998, s. 376, 379.

⁹⁵⁴ B. Isaac, 2000, s. 34 vd; J. D. Grainger, 2003, s. 73; Alföldy, baba Traianus'un Baetica *proconsul*'lüğü'nü 64/65 veya en geç 65/66 yılları olarak vermektedir. G. Alföldy, 1998, s. 390.

⁹⁵⁵ F. J. Navarro, "El porconsulado de la Bética en el Cursus honorum senatorial", *Gerion*, 22/1, 2004, s. 398 no 9.

⁹⁵⁶ Söz konusu tarihi Morris, 67 yılı ile 68 yılı Mayıs ayları arası olarak vermektedir. J. Morris, "The Consulate of the Elder Trajan", *The Journal of Roman Studies*, 43, 1953, s. 79; krş. B. H. Isaac, I. Roll, 1976, s. 18; B. Rémy, 1989, s. 187; J. Bennett, 1997, s.12.

⁹⁵⁷ P. Roche, 2011, s. 18; M. Goodman, 2004, s. 22, 23; D. Van Berchem, "Une inscription flavienne du Musée d'Antioche", *Museum Helveticum*, 40, 1983, s. 187.

⁹⁵⁸ G. Alföldy, 1998, s. 390.

denk düşmektedir (B2)⁹⁵⁹. Bu açıdan en erken 67 yılında bu görevi üstlenen Traianus⁹⁶⁰, en azından 69 yılının ikinci yarısına kadar görevinin başında kalmış olmalıdır (B6)⁹⁶¹. Traianus’u *Legio X Fretensis*’in *legatus legionis*’i olarak tescil eden mil taşı (B2), Isaac tarafından, Traianus’un nezaret ettiği bir yol inşasıyla ilişkilendirilmektedir⁹⁶².

Baba Traianus’un *Legio X Fretensis* lejyon komutanlığı, ilerideki parlak kariyerine giden yolun sağlam zemin taşlarını da döşemiş gibi görünmektedir. Bu bağlamda onun Iudaea’da bulunduğu esnada *Legio XV Apollinaris*’i kumanda eden ve gelecekte imparator olacak Titus ile yakın teması, taht mücadelesinde başlangıçtan itibaren Vespasianus’un yanında yer alması, onun sonraki kariyerinde Titus’un desteğini kazanmasını⁹⁶³ ve Titus’un sarayında oldukça etkin birisi olmasını sağlamıştır⁹⁶⁴. Baba Traianus’un her ne kadar İmparator Domitianus döneminde gözden düştüğü gibi izlenim olsa da, güçlü aile bağları sayesinde hızla terfi ettiği anlaşılmaktadır. Nitekim onun *consul suffectus* olduğu bilinmektedir. Tam tarihi belli olmayan bu terfinin, Vespasianus’un imparator olarak selamlanmasının ardından gerçekleşmiş olması akla yatkındır⁹⁶⁵. Morris’e göre bu tarih 70-71 yılları arasındır. Alternatif olarak 70-72 yılları arası da önerilebilir⁹⁶⁶. Eutropius’un “*nam pater eius primum consul fuit*” şeklindeki ifadesinden de anlaşılacağı üzere baba Traianus, ailesinden bu makama ulaşan ilk kişi olmuştur (B5).

M. Ulpius Traianus’un *consul*’lüğü aldıktan sonra kariyerinin hangi yönde ilerlediği net değildir. Bununla birlikte onun Kappadokia-Galatia birleşik eyaletinin ilk *consularis* seviyeden *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi olduğu gibi izlenim mevcuttur⁹⁶⁷. Daha önce de bahsedilen Miletos yazıtı (B1), baba Traianus’un birleşik eyaletin ya da tek başına Kappadokia Eyaleti’nin valiliğine dair bilgi vermemektedir. Ancak yazıtın tartışmalı olan eksik kısımlarının tamamlanması, Traianus’un Kappadokia

⁹⁵⁹ P. M. M. Leunissen, 1991, s. 236; Isaac ve Roll’ün çalışmasında, Iosephus’un *Legio X Fretensis* kumandanı iken en geç olanı 68 yılı Ocak ayına tarihlenebilecek hadiselerden bahsettiği üzerinde durulmaktadır. Bunun için bkz. B. H. Isaac, I. Roll, 1976, s. 18.

⁹⁶⁰ E. Dabrowa, 1993, s. 24.

⁹⁶¹ B. Isaac, 2000, s. 34 vd; J. D. Grainger, 2003, s. 73.

⁹⁶² B. H. Isaac, I. Roll, 1976, s. 17.

⁹⁶³ Tac. *Hist.* II. 76; B. H. Isaac, I. Roll, 1976, s. 18; E. Dabrowa, 1994, s. 19; M. Goodman, 2004, s. 23.

⁹⁶⁴ H. Mattingly, E. A. Sydenham, 1926, s. 242, 243; P. Roche, 2011, s. 18.

⁹⁶⁵ J. Bennett, 1997, s. viii.

⁹⁶⁶ Dabrowa ve Rémy, baba Traianus’un *consul*’lük yılını 72 olarak vermektedir. B. Rémy, 1989, s. 187; E. Dabrowa, *Legio X Fretensis, A Prosopographical Study of its Officers (I-IIIc A.D.)*, Stuttgart 1993, s. 53.

⁹⁶⁷ B. E. Thomasson, 2009, s. 106 no 29:005; S. Mitchell, *Anatolia Land, Men and Gods in Asia Minor, II, The Rise of the Church*, Oxford 1998, s. 154; Vespasianus’un egemenliği döneminde Armenia’nın güney kısmının ilhaki, Kappadokia sahasında iki lejyon konuşlandırılarak *consularis* seviyeden bir yöneticinin idaresine bırakılması gibi gelişmeler yaşanmıştır. Bu bağlamda eyaletin *consularis* seviyeden bir idarecinin sorumluluğuna terki, Kappadokia’nın askerî eyalet olma ağırlığını artırdığı şeklinde yorumlanabilir.

valiliğini üstlenmiş olabileceği savını güçlendirmektedir. Bu açıdan Bowersock, söz konusu yazıtta Syria'dan önce gelen kısmın “*Vespa[siani bello Iudaico, legatum divi Vespasiani provinciae Cappadociae] et propovincia Syriae*” şeklinde tamamlanabileceği önerisinde bulunmaktadır. Yine o, Syme'nin *provincia Syria*'dan önceki kısma, Kappadokia ibaresinin eklenebileceği şeklindeki ifadesine de atıfta bulunmaktadır⁹⁶⁸. Eyalet valileri listesindeki boşluk da, baba Traianus'u Kappadokia eyalet valileri listesine yerleştirmeye olanak tanımaktadır⁹⁶⁹. Yine onun daha önceki Doğu tecrübesi de vali olarak atanmasında tercih sebebi olmalıdır. Neticede baba Traianus'un 71-73 yılları arasında birleşik Kappadokia-Galatia eyaletinin yöneticisi olarak atandığı gibi güçlü bir izlenim vardır (B2, 6)⁹⁷⁰.

Cn. Domitius Corbulo'nun valiliğinin ve belki üç dört yıllık boşluğun ardından birleşik eyaletin ilk valisi olarak atanması muhtemel baba Traianus'un görev sahası; Galatia, Kappadokia, Paphlagonia, Pontus Galaticus, Pontus Polemoniacus, Phrygia'nın bir kısmı, Pisidia, Lykaonia ve Armenia Minor olmak üzere çok geniş bir sahayı kapsamış olmalıdır. Bu idari görünüm, İmparator Traianus zamanında Galatia'nın Kappadokia'dan bir kez daha ayrıldığı tarihe kadar muhafaza edilmiştir⁹⁷¹.

M. Ulpius Traianus'un, birleşik eyaletin ilk valisi olduğu şeklindeki söylem, 70 yılı sonunda veya 71 yılı ortasında Kappadokia ve Galatia eyaletlerinin birleştirilerek bu oluşuma daha sonra Armenia Minor'un eklenmesiyle bağlantılıdır. Bu açıdan 72 yılı itibarıyla Küçük Asya'nın orta kesimi ile doğusunun büyük bir kısmı, iki Roma lejyonu ile desteklenen *consularis* seviyeden bir *legatus*'un denetimi altına girmiş olmalıdır⁹⁷². Böylece birleşik eyaletin *consularis* seviyeden ilk valisi de M. Ulpius Traianus olmuştur. Bu birleştirmenin temelinde ise, muhtemelen Suetonius'un “*Cappadociae propter adsiduos barbarorum incursus legiones addidit consularemque rectorem imposuit pro eq. R.*” şeklindeki kaydından da anlaşılacağı üzere, barbar saldırılarına karşı sınırın ek lejyonlarla güçlendirilmesi tasarısı yatıyordu⁹⁷³. Parthia kaynaklı Armenia meselelerine daha hızlı müdahil olabilme düşüncesi de bir başka etken olmalıdır.

⁹⁶⁸ G. W. Bowersock, 1973, s. 134, 135.

⁹⁶⁹ J. Bennett, 1997, s. 18.

⁹⁷⁰ J. K. Evans, 1981, s. 220.

⁹⁷¹ G. W. Houston, “M. Plancius Varus and the Events of A.D. 69-70”, *Transaction of the American Philological Association*, 103, 1972, s. 176; J. Bennett, 1997, s. 18; J. Bennett, 2002, s. 301; J. D. Grainger, 2003, s. 73; T. B. Williams, 2012, s. 361, dn. 36.

⁹⁷² F. Cumont, 1923, s. 114; A. H. M. Jones, 1937, s. 182; T. B. Williams, 2012, s. 361, dn. 36.

⁹⁷³ Suet. *Vesp.* 8; T. B. Mitford, 1980, s. 1180; M. A. Kaya, 2011, s. 160.

Neticede, İmparator Vespasianus tarafından 71 yılı güzünde baba Traianus'un iki ayrı eyalet durumunda olan Kappadokia ve Galatia eyaletini birleştirmek üzere görevlendirildiği, 72 yılı güzü sonu itibarıyla da bu görevini tamamlanmış olabileceği değerlendirilmektedir⁹⁷⁴. Böylece baba Traianus, Syria valiliğini üstlenmeden önce iki ayrı eyalet olan Kappadokia ile Galatia'nın birleştirilmesine nezaret etmiş gibi görünmektedir⁹⁷⁵.

Baba Traianus'un, başarılı olduğu izlenimi veren birleşik eyalet yöneticiliğinin ardından⁹⁷⁶ 73/74 yılında, *gens*'inin de bu açıdan ilk üyesi olarak, “*inter patricios*” (*patricius*'lar arasına) seçilme imtiyazı elde ettiği anlaşılmaktadır⁹⁷⁷. Söz konusu terfi için önerilen tarihin doğru olması halinde bu tarih, Vespasianus ile Titus'un *censor*'luk yıllarına denk düşmektedir⁹⁷⁸. Vespasianus'un bu makamda iken, Atlı Sınıf'tan destekçilerinin birçoğunu bu gibi imtiyazlarla ödüllendirdiği bilinmektedir⁹⁷⁹. Baba Traianus'un da *patricius*'lar arasına seçilmesi, zamanında Vespasianus'a sağladığı desteğin bir ödülü olarak düşünülebilir.

M. Ulpius Traianus'un, 73/74 yılında Syria valisi olarak atandığı anlaşılmaktadır⁹⁸⁰. Bunda; onun birden fazla lejyonda kumanda deneyimi yaşaması⁹⁸¹, Iudaeda'da *Legio X Fretenses* komutanlığı esnasında kendini ispatlaması (B6) ve askerî ödüller elde etmesi gibi faktörler rol oynamış olmalıdır (B1). O, bu valiliği esnasında bir mil taşından anlaşıldığı kadarıyla Palmyra'dan Sura'ya ulaşan bir yol inşa faaliyetinde bulunmuştur (B3b)⁹⁸². Baba Traianus'un bir başka çalışması ise, 75 yılına tarihlenen bir yazıta yansıdığı kadarıyla (B3a) başkent Seleukeia Pieria ile başkentin limanı Orontes Nehri arasında su naklini kolaylaştırmak için su kanalı açması olmuştur⁹⁸³. Traianus'un

⁹⁷⁴ J. Bennett, 1997, s. viii, 18; M. A. Kaya, 2005a, s. 20; M. A. Kaya, 2011, s. 161; Kappadokia ve Galatia eyaletlerinin tek bir eyalet şeklinde birleştirilme tarihi, modern çalışmalarda genellikle 72 veya 74 yılı olarak verilmektedir. Bununla birlikte, karmaşık olaylar dizisi nedeniyle büyük eyalet oluşumunun 70-75 yılları arası bir zamanda birleştirildiğini ifade eden Sherki esas almak daha doğru yaklaşım gibi görünmektedir. Bunun için bkz. R. K. Sherki, 1980, s. 995 ve dn. 110.

⁹⁷⁵ G. W. Bowersock, 1973, s. 140; P. M. Edwell, **Between Rome and Persia The Middle Euphrates, Mesopotamia and Palmyra Under Roman Control**, Oxon 2008, s. 210, dn. 62.

⁹⁷⁶ J. Bennett, 1997, s. 18.

⁹⁷⁷ B. H. Isaac, I. Roll, 1976, s. 19; J. K. Evans 1981, s. 220; P. Roche, 2011, s. 18; J. Bennet, 1997, s. 19.

⁹⁷⁸ G. Alföldy, 1998, s. 391.

⁹⁷⁹ J. Bennett, 1997, s. 18, 19.

⁹⁸⁰ R. Syme, “Consulates in Absence”, **The Journal of Roman Studies**, 48, Part 1-2, 1958, s. 6; D. Van Berchem, 1983, s. 187; Bennett, bu tarihi 73 yılı olarak vermektedir. J. Bennett, 1997, s. viii.

⁹⁸¹ A. R. Birley, 1981a, s. 10 no 5.

⁹⁸² Baba Traianus'un söz konusu yol inşa faaliyeti için ayrıca bkz. G. W. Bowersock, 1973, s. 135, 140; T. B. Mitford, 1974, s. 173 dn. 90; D. Van Berchem, 1983, s. 188; L. Gregoratti, 2015, s. 686.

⁹⁸³ D. Van Berchem, 1983, s. 118; D. Braund, “River Frontiers in the Environmental Psychology of the Roman World”, içinde: D. L. Kennedy (ed.), **The Roman Army in the East**, (Supplementary Series 18), Ann Arbor 1996, s. 45.

Syria'daki valiliğinin bitiş tarihi net olmamakla birlikte az önce bahsedilen mil taşından onun 75 yılı Haziran ayı itibarıyla eyaletinde olduğu anlaşılmaktadır⁹⁸⁴. Yine nümismatik bir ipucu onu, 76 yılının ikinci yarısı veya 77 yılı Ekim ayında Syria valisi olarak tasdik etmektedir (B8)⁹⁸⁵. Böylelikle Traianus'un en iyimser tahminle 77 yılı sonuna kadar eyaletinde olabileceği değerlendirilmektedir⁹⁸⁶. Gelecekteki imparator Traianus, babası Syria valisiyken onun emrinde *tribunus militum* olarak hizmet etmiş, babasıyla *ornamenta triumphalia* kazanmış, Doğu eyaletlerini yakından tanıma ve babasının deneyimlerinden yararlanma imkânı elde etmiştir (B7)⁹⁸⁷.

M. Ulpius Traianus'un, başarılı geçtiği izlenimini veren Syria eyalet valiliğinin ardından 79 yılının ikinci yarısında⁹⁸⁸ veya 80 yılında, senatörlerin kariyer tacı olarak kabul edilen Asia eyalet *proconsul*'lüğüne atandığı anlaşılmaktadır (B1)⁹⁸⁹. O, 79 ya da 80 yılına tarihlenen Miletos yazıtının da gösterdiği üzere, bu görevi esnasında bir *nymphaeum* inşasına nezaret etmiştir (B1).

M. Ulpius Traianus'un, "*quindecemvir sacris faciundis*"⁹⁹⁰ ve "*sodalis Flavialis*" rahiplik kurullarına kabul edildiği de anlaşılmaktadır (B1)⁹⁹¹. Rüpke'ye göre bunlardan ilkini Vespasianus'a borçlu olmalıdır⁹⁹². Baba Traianus'un ileride imparator olacak oğlu Traianus'un, Nerva tarafından evlat edinildiği tarih olan 97 yılı Kasımında hayatta olup olmadığı kesin değildir. Böyle olması halinde, onun ileri bir yaşta olacağı tahmin edilmektedir⁹⁹³. Bununla birlikte en fazla 100 yılına kadar hayatta kaldığı varsayılmaktadır⁹⁹⁴. İmparator Traianus'un kendisini ve Kappadokia eyalet valiliği

⁹⁸⁴ W. Eck, 1982, s. 295.

⁹⁸⁵ Tarihlendirme için bkz. W. Eck, 1982, s. 297 dn. 60.

⁹⁸⁶ G. W. Bowersock, 1973, s. 134; W. Eck, 1982, s. 301, 302; J. Bennett, 1997, s. viii.

⁹⁸⁷ Ayrıca bkz. G. Downey, 1961, s. 211; D. Van Berchem, 1983, s. 118; D. Braund, 1996, s. 45; J. Bennett, 1997, s. 14.

⁹⁸⁸ D. Magie, 1950, s. 578.

⁹⁸⁹ J. Morris, 1953, s. 80; G. W. Bowersock, 1973, s. 134; P. M. M. Leunissen, 1991, s. 236; J. Bennett, 1997, s. 19.

⁹⁹⁰ Roma'daki önemli dini kurullar arasında üçüncü sırada yer alan Apollo tapını, Sibylla kitaplarının danışmanlığı ve tüm yabancı kültlerin denetimiyle ilintiliydi. Alföldy, Traianus'un bu saygın göreve başlama tarihini, *consul*'lüğüne elde ettiği tarihe veya bunun hemen sonrası bir tarihe yerleştirmektedir. Bennett ise, bu tarihi 73 yılı olarak vermektedir. Rüpke ise, tam tarih vermemekle birlikte bunu, 70'li yılların başına yerleştirmektedir. Schumacher ise, bu rahiplik için 70 veya 73 yılını önermektedir. G. Alföldy, 1998, s. 391; J. Bennett, 1997, s. viii, 18; J. Rüpke, 2007, s. 220; L. Schumacher, 1978, s. 683 no 13; ayrıca bkz. J. K. Evans, 1981, s. 220.

⁹⁹¹ L. Schumacher, 1978, s. 683 no 13; Dabrowa, 1993, s. 54; J. Bennett, baba Traianus'un "*sodalis Flavialis*" olarak seçilmesini Vespasianus'un öldüğü ve Titus'un hemen tahta geçtiği evreye 24 Haziran 79 tarihine yerleştirmektedir. J. Bennett, 1997, s. ix, xx; ayrıca bkz. G. Alföldy, 1998, s. 379.

⁹⁹² J. Rüpke, 2007, s. 220.

⁹⁹³ M. Goodman, 2004, s. 23; ayrıca bkz. P. Roche, 2011, s. 17.

⁹⁹⁴ G. Alföldy, 1998, s. 392.

görevinde bulunmuş babasını bir sikkenin arka yüzünde antitetik olarak betimlettiği görülmektedir (**B9, 10**). Bu durum, oğulun babasını tanrılaştırmak ve onurlandırmak suretiyle anısını yaşatmak istediği şeklinde yorumlanmaktadır⁹⁹⁵.

Genel olarak değerlendirildiğinde, mütevazı bir kökene sahip olduğu anlaşılan Marcus Ulpius Traianus'un bir *homo novus* olmasına rağmen hızlı bir kariyer süreci yaşadığı görülmektedir. Bunda; kendisini ispatladığı askerî yetenekleri, gelecekte imparator olacak Vespasianus ve Titus'la yakın ilişkiler içerisinde olması, evlilikler yoluyla önemli aileler halkasına dâhil olması gibi faktörler rol oynamıştır. Kappadokia eyalet valiliği bağlamında, onun iki ayrı eyalet olan Galatia ve Kappadokia'yı birleştirmek üzere atandığı ve bunda da başarılı olduğu anlaşılmaktadır. Baba Traianus'un belki de en önemli katkısı, Syria valiliği esnasında emrinde *tribunus militum* olarak hizmet eden oğluna rol modelliği olmuştur. İleride imparator olacak bu oğul, Doğu'ya dair önemli tecrübeleri babasının emrinde hizmet ederken kazanmıştır.

III.6. Cn. Pompeius Collega (yak. 75/76-77/78)

75/76-77/78 yılları arasında Kappadokia eyalet valiliği görevinde bulunan Cn. Pompeius Collega'nın coğrafi kökeni ve sosyal sınıfı bilinmemektedir. Bununla birlikte onun, bir eyaletli ve *homo novus* olabileceği düşünülmektedir⁹⁹⁶. Kariyerinin erken dönemleri de çok bilinmeyen bu senatörün *cursus honorum* dizisinin en belirgin basamağını, 69-70 yılları arasında Syria'da üstlendiği *Legio IV Scythica*'nın *legatus legionis*'liği oluşturmaktadır (**B6**)⁹⁹⁷. Collega, bu lejyon komutanlığı esnasındaki taht mücadelesinde Flaviuslar safında yer almıştır. Yine o, bu görevini sürdürürken eyaletin yeni valisi L. Caesennius Paetus⁹⁹⁸ bölgeye ulaşınca kadar geçici vali (*vice praeseidis*) olarak hizmet etmiştir (**B6**)⁹⁹⁹. Collega'nın bu valiliği, 70 yılında Antokheia'da patlak veren Yahudi karşıtı bir isyanı bastırması yönüyle önemlidir (**B6**)¹⁰⁰⁰. Onun galeyana

⁹⁹⁵ Bunun için bkz. J. Bennett, 1997, s. viii; J. Bennett, 1997, s. viii; M. Goodman, 2004, s. 23.

⁹⁹⁶ B. Rémy, 1988, s. 130; G. Camodeca, "Novità sui fasti consolari delle tavolette cerate della Campania", içinde: **Epigrafia. Actes du colloque international d'épigraphie latine en mémoire de Attilio Degrossi pour le centenaire de sa naissance. Actes de colloque de Rome (27-28 mai 1988) Rome, Roma 1991, s. 59.**

⁹⁹⁷ Ayrıca bkz. G. A. Harrer, 1915, s. 11; P. Gallivan, 1981, s. 200.

⁹⁹⁸ 61 yılı *consul*'ü. W. Eck, 1983, s. 227.

⁹⁹⁹ G. A. Harrer, 1915, s. 11; R. Syme, 1958, s. 7; B. Rémy, 1988, s. 137; G. Camodeca, 1991, s. 59.

¹⁰⁰⁰ Titus Flavius Iosephus'tan anlaşıldığı kadarıyla isyan, eyalet başkentinde çıkan ve tüm şehre yayılan yangın neticesinde patlak vermişti. Ayaklanmanın temelinde ise, Antiokhos isimli din değiştirmiş bir Yahudi'nin, yangının şehirde yaşayan Yahudiler tarafından çıkarıldığı şeklindeki kıskırtıcı söylemleri yatıyordu. Neticede galeyana gelen halk, Yahudilere saldırmış ve bu esnada hükümet daireleri, arşiv daresi ve mahkeme binası gibi kamusal yapılar ateşe verilmiştir. Durumun ciddiyet kazandığı bir evrede, geçici Syria valisi Cn. Pompeius Collega olayla ilgili inceleme başlatmış ve yangını Yahudilerin değil borçlu

gelen halkı yatıştırabilmesi ve etnik bir çatışmanın önünü alabilmesi diplomasi yeteneğiyle ilişkilendirilebilir.

Cn. Pompeius Collega'nın Syria'daki görevinin ardından Roma'ya döndüğü anlaşılmaktadır. Bu aşamadan itibaren kariyerindeki hızlı ilerleme dikkat çekmektedir. Bu bağlamda Collega, 71-74¹⁰⁰¹ veya 73-75 yılları arası bir tarihte¹⁰⁰², daha da muhtemel olarak 71/72? yılı Kasım ayında *consul suffectus*'luk makamını elde etmiştir. Onun, [Q. Iulius?] Cordus isimli bir senatörle paylaştığı bu makama, Kappadokia-Galatia eyalet valiliğinden önce geldiği açıktır (**B1**). Collega'nın bu makama seçilmesinin, dönemin politik koşullarıyla ilişkili olduğu söylenebilir. Bu noktada Cn. Pompeius Collega, Vespasianus'un tahta geçme sürecinde, A. Caesennius Gallus, Antistius Rusticus, Calvisius Ruso Iulius Frontinus gibi Vespasianus destekçileri gurubunda yer almıştır. Bu, hızlı bir terfii ve Doğu'da üst düzey memuriyetleri de beraberinde getirmiştir¹⁰⁰³.

75/76 yılına gelindiğinde Cn. Pompeius Collega'nın, Kappadokia-Galatia birleşik eyaletinin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi olarak atandığı anlaşılmaktadır (**B2**, 5). Collega'nın birleşik eyalet valiliği, 75/78 yılına tarihlenen Ankyra darbı bir sikke (**B4**) ve 76 yılının ilk aylarına tarihlenen bir mil taşıyla kanıtlanmıştır (**B2**). Bu bağlamda onun, 75 yılının son aylarında eyaletine ulaşmış olabileceği düşünülmektedir. Collega'nın birleşik eyalet valiliğini hangi tarihe kadar sürdürdüğü net değildir. Gallivan bu süreyi, 74/75-76-77 yılları arasına yerleştirmektedir¹⁰⁰⁴. Collega'nın eyaletteki ardılı olan M. Hirrius Fronto Neratius Pansa'nın, 78/79 yılında eyaletteki mevcudiyetinin bilinmesi¹⁰⁰⁵, Collega'nın da en geç bu tarihlere kadar görevinin başında olabileceğini akla getirmektedir.

Cn. Pompeius Collega'nın birleşik Kappadokia-Galatia eyaletinin *consularis* seviyeden ilk valisi olabileceği değerlendirilmektedir. Bununla birlikte bu onurun, eyaletin sabık valisi Marcus Ulpius Traianus'a ait olması daha muhtemeldir. Böyle olmaması halinde, iki ayrı eyalet olan Kappadokia ve Galatia'nın *legatus Augusti pro*

birtakım kimselerin kayıtları yok etmek için çıkardıklarını ortaya koymuştur (**B6**). Konuyla ilgili olarak ayrıca bkz. R. Syme, 1958, s. 7; G. Downey, 1961, s. 205; T. B. Mitford, 1980, s. 1182; J. K. Evans, 1981, s. 220.

¹⁰⁰¹ G. Camodeca, 1991, s. 59, 60, 62; Rémy, söz konusu tarihi 71-73 yılları arası olarak vermektedir. B. Rémy, 1989, s. 187.

¹⁰⁰² PIR P 457; G. W. Houston, "Vespasian's Adlection of Men in Senatum", *The American Journal of Philology*, 98/1, 1977, s. 58; J. K. Evans, 1981, s. 220; F. Baz, 2012a, s. 590; krş. G. A. Harrer, 1925, s. 432; G. Camodeca, 1991, s. 59.

¹⁰⁰³ R. K. Sherk, 1980, s. 1046.

¹⁰⁰⁴ P. Gallivan, 1981, s. 202.

¹⁰⁰⁵ B. Rémy, 1989, s. 187, 188.

praetore unvanlı vali Cn. Pompeius Collega (**B2, 3, 4, 5**) zamanı itibarıyla birleştirilmiş olması mümkündür¹⁰⁰⁶. Cn. Pompeius Collega ismini taşıyan ve Galatia sahasındaki Ankyra ile Pessinus'tan ele geçen sikkeler, adı geçen vali zamanında Kappadokia ve Galatia eyaletlerinin çoktan birleştirilmiş olabileceğini akla getirmektedir (**B4, 5**)¹⁰⁰⁷. Bu açıdan, teşkilatçı yönü iyi bilinen Marcus Ulpius Traianus'un birleşik eyaletin *consularis* seviyeden ilk valisi olması akla daha yatkındır.

Cn. Pompeius Collega'nın birleşik eyaletin valiliğinde bulunduğu süreyi de içine alan 72-113 yılları arası, Doğu sınırında genellikle barışın egemen olduğu dönem olarak dikkat çekmektedir¹⁰⁰⁸. Söz konusu bu barış ortamı, olası Alan kavmi tehdidi haricinde Kappadokia'nın da nispeten sakin kalmasını sağlamış olmalıdır. Nitekim 76 yılında Kappadokia-Galatia eyalet valisi Cn. Pompeius Collega'nın muntazam bir yol ağı inşasına giriştiği anlaşılmaktadır¹⁰⁰⁹. Bu bağlamda onun adı, 76 yılı başında Armenia Minor'daki Carsaga'da¹⁰¹⁰ bir sınır yolu yapım işinde geçmektedir (**B2**)¹⁰¹¹. Carsaga, askerî birliklerin sevki ve levazım malzemelerinin nakli için stratejik bir lokasyondaydı¹⁰¹². Küçük Asya'nın kuzeyinde batı-doğu istikametinde uzanan askerî amaçlı bu yolun Nikopolis'ten Satala'ya ulaşan aksının Kappadokia-Galatia birleşik eyaleti valisi Cn. Pompeius Collega tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır¹⁰¹³. Söz konusu sınır yolunun yapımında *XVI Flavia* ve *XII Fulminata* lejyonlarının görev aldığı ve bunlardan ikinci sırada adı geçen lejyonun kuzeydeki yolu güneye bağladığı bilinmektedir¹⁰¹⁴.

Cn. Pompeius Collega'nın bölgedeki yol faaliyetleri mercek altına alındığında, bu faaliyetlerin Roma'nın Doğu politikasıyla iç içe geçtiği anlaşılmaktadır. Bu açıdan İmparator Vespasianus'un, Fırat Nehri hattına açılan yolların onarımına özen göstererek Doğu sınırını güçlendirme politikası izlediği açıktır¹⁰¹⁵. 75 yılında Parthia kralı Vologaeses'in, Alan halkının tehdidine karşı Roma'dan yardım istemesine neden olan

¹⁰⁰⁶ P. M. Edwell, 2008, s. 18; T. B. Williams, 2012, s. 360, dn. 34.

¹⁰⁰⁷ Ayrıca bkz. E. L. Wheeler, 1970, s. 139

¹⁰⁰⁸ M. A. Kaya, 2011, s. 166.

¹⁰⁰⁹ J. Bennett, 2006, s. 89 vd.

¹⁰¹⁰ Erzincan ili Refahiye ilçesinin yaklaşık 15 km doğusundaki Melikşerif (Yurtbaşı) köyü.

¹⁰¹¹ T. B. Mitford, 1974, s. 173 dn. 89; ayrıca bkz. B. Rémy, 1990b, s. 672; G. R. Stumpf, 1991, s. 217, 218.

¹⁰¹² D. H. French, **Roman Roads and Milestones of Asia Minor, Fasc. 2: An Interim Catalogue of Milestones Part 2**, British Institute of Archaeology at Ankara, Monograph No 9, BAR International Series 392 (ii), 1988b, s. 515.

¹⁰¹³ S. Mitchell, 1993, s. 124; M. A. Kaya, 2011, s. 220.

¹⁰¹⁴ T. B. Mitford, 1980, s. 1183; D. H. French, 2015, s. 157.

¹⁰¹⁵ D. Magie, 1950, s. 572; ayrıca bkz. T. B. Williams, 2012, s. 79

koşulların mevcudiyeti¹⁰¹⁶ de yol çalışmalarını hızlandırmış olmalıdır. Satala-Melitene güzergâhından bir mil taşı ve Tiflis civarından yaklaşık 75 yılına tarihlenen iki yazıt, İmparator Vespasianus'un dikkatini Alan tehdidine çevirdiği şeklinde yorumlanmaktadır¹⁰¹⁷. Bölgede Cn. Pompeius Collega eliyle yürütülen yol çalışmalarının temel amacının, Batı'dan Doğu'ya askerî birlik ve levazım naklini kolaylaştırmak olduğu söylenebilir.

Cn. Pompeius Collega'nın, Kappadokia-Galatia birleşik eyalet valiliğinin ardından kariyerinin hangi yönde ilerlediği net değildir. Onun yukarıda bahsedilmeyen kariyer basamaklarına ilişkin olarak, Vespasianus'un egemenliğinin başlangıcında dört büyük rahiplik kurulundan *quindecemvir sacris faciundis* üyeliğine seçildiği şeklinde görüş mevcuttur¹⁰¹⁸. Yine o, epigrafik bir belgede Pisidia Antiokheia *colonia*'sının *patronus*'u olarak onurlandırılmaktadır (B3). Söz konusu onurlandırmanın sebebi belli değildir; ancak bunun *colonia* yararına bir iş yapmasından ötürü olduğu açıktır. Yine bu senatör, valiliği döneminde T. Flavius Collega isimli Galatyalı bir yurttaş isminden bir ögeyi ödünç vermiştir¹⁰¹⁹.

Cn. Pompeius Collega'nın aile bağlarına ilişkin fazla bilgi olmamakla birlikte 93 yılı *consul ordinarius*'u Sextus Pompeius Collega'nın onun oğlu olabileceği varsayılmaktadır¹⁰²⁰.

Genel olarak değerlendirildiğinde *homo novus* olması halinde soylu birisi olmadığı anlaşılan Cn. Pompeius Collega'nın, kabiliyetleri sayesinde imparatorlar nezdinde saygın bir yer edindiği söylenebilir. Onun özellikle Vespasianus'un tahta geçiş sürecinde sağladığı destek, *consul*'lük elde etmesi ve Kappadokia Eyaleti'ne vali olarak atanması noktasında katkı sağlamış gibi görünmektedir. Cn. Pompeius Collega adının, valiliği döneminde yol çalışmalarıyla ön plana çıkması, nispeten sakin geçen dönemde eyaletteki alt yapı eksikliklerini gidermek için atanmış olabileceğini akla getirmektedir. Bunda da başarılı olduğu anlaşılmaktadır. Onun *patronus* olarak onurlandırılması ise, eyalet halkı ile iyi ilişkiler kurduğu şeklinde yorumlanabilir.

¹⁰¹⁶ Suet. **Dom.** 2; G. W. Bowersock, 1973, s. 135.

¹⁰¹⁷ J. A. Munro, 1901, s. 62, dn. 3; yazıtlar için bkz. **CIL** III, 306; 6052.

¹⁰¹⁸ B. Rémy, 1989, s. 191; krş. J. K. Evans, 1981, s. 219 dn. 219.

¹⁰¹⁹ W. M. Ramsay, 1941, s. 234.

¹⁰²⁰ J. K. Evans, 1981, s. 219 dn. 219; B. Rémy, 1989, s. 187, 188.

III.7. M. Hirrius Fronto Neratius Pansa (yak. 78/79-79/80)

Cn. Pompeius Collega'nın 77/78 yılında sona ermesi muhtemel Kappadokia-Galatia birleşik eyalet valiliğinin ardından bu görevi Marcus Hirrius Fronto Neratius Pansa üstlenmiştir. 79/80 yılına kadar eyaletteki yerini koruyan¹⁰²¹ *patricius* kökenli bu valinin¹⁰²², Saepinum'daki Voltinia *tribus*'una kayıtlı olduğu bilinmektedir¹⁰²³. Aile ismi olan Hirrius ise, onun İtalic kökeniyle ilişkilendirilmektedir¹⁰²⁴. Yine bu vali, yurtları Samnium'daki Saepinum olan Neratia *gens*'indendi¹⁰²⁵. Bu *gens*, bünyesinden Italia dışında da Lykia, Pamphylia, Kappadokia, Galatia, Syria, Pannonia, Germania ve Britannia gibi önemli eyaletleri yönetecek idareciler çıkarması yönüyle dikkat çekmektedir¹⁰²⁶. M. Hirrius Fronto Neratius Pansa ise, Neratii ailesinden *consul*'lük makamına ulaşan ilk üye olmuştur (B2)¹⁰²⁷. Bunlara ek olarak, ismindeki Fronto ögesi, bir Fronto tarafından evlat edinilmesiyle ilişkilendirilmektedir¹⁰²⁸.

M. Hirrius Fronto Neratius Pansa'nın kariyerinin erken dönemleri ve *vigintiviratus*'luk memuriyetlerinden birini üstlenip üstlenmediği bilinmemektedir¹⁰²⁹. Onun 69 yılında, Germania Inferior'da konuşlandığı bilinen *Legio XXI Rapax*'ın kumandanlığını üstlenmesi ihtimal dâhilindedir¹⁰³⁰. Onun, 69/70 yılında Doğu'da bir yerde¹⁰³¹ *legatus legionis* olarak hizmet etmiş olabileceği savı da mevcuttur. Pansa'nın epigrafik bir belgeye yansıyan (B2) askerî ödülleri, bu görevi esnasında kazanmış olabileceği varsayılmaktadır¹⁰³². Bu bağlamda o, belki 69 yılında *Legio VI Ferrata* lejyon *legatus*'luğu görevini üstlenmiş ve *dona militaria*'sını da bu komutanlığı esnasında elde etmiştir¹⁰³³.

¹⁰²¹ W. Eck, 1982, s. 299, 300; G. R. Stumpf, 1991, s. 309; B. E. Thomasson, 2009, s. 107 no 29:007.

¹⁰²² A. R. Birley, 2005, s. 107.

¹⁰²³ B. Rémy, 1988, s. 130.

¹⁰²⁴ M. Torelli, "The Cursus of M. Hirrius Fronto Neratius Pansa", *The Journal of Roman Studies*, 58, 1-2, 1968, s. 170; L. Schumacher, 1978, s. 683 no 15.

¹⁰²⁵ B. Rémy, 1989, s. 190.

¹⁰²⁶ K. Iannantuano, *Aristocraziae potera, La gens Neratia tra antico e tardo antico*, Alma Mater Studiorum Università di Bologna, Facoltà di Conservazione dei Beni Culturali, Tesi di laurea triennale in Storia Romana Anno accademico 2009/2010, s. 11, 38.

¹⁰²⁷ J. K. Evans, 1981, s. 221.

¹⁰²⁸ B. Rémy, 1989, s. 190.

¹⁰²⁹ L. Schumacher, 1978, s. 683 no 15.

¹⁰³⁰ G. De Benedittis, *San Giuliano del Sanno La Villa dei Neratii: Campagne di scavo 2004-2010*, Campobasso 2011, s. 15; K. Iannantuono, 2009/2010, s. 11-14.

¹⁰³¹ Gallivan, 1981, s. 204, 205; B. Rémy, 1989, s. 189.

¹⁰³² M. Torelli, 1968, s. 174, 175; V. A. Maxfield, 1981, s. 152; M. Adak, M. Wilson, 2012, s. 26.

¹⁰³³ *PIR* 2 N 56; Syme, onun *VI Ferrata* lejyonunun *legatus*'u olduğuna dair görüşü cazip bulmakta; ancak Caesennius Gallus'un hala *Legio XII Fulminata*'nın *legatus*'luğu görevinde bulunmasından ötürü bunun

70-72 yılları arasında¹⁰³⁴ M. Hirrius Fronto Neratius Pansa'nın, bir ordu kumandanı olarak Armenia'ya veya Alan halkına karşı bir sefere çıktığı görüşü mevcuttur. Sefer mıntikasının belirsizliği, belgeler kısmında verilen yazıtta (B2), “*leg(atus) pr(o) pr(aetore) imp(eratoris) Caes(aris) Vespasiani Aug(usti) exercitus qui in ...*” şeklindeki görev sahası kısmının eksik olması ve bu eksik kısmı farklı tamamlama önerilerinden kaynaklanmaktadır. Bütün bunlarla birlikte, ileride de bahsedileceği üzere Pansa'nın bu ordu kumandanlığını 75/76 yılında rahiplik vazifesinin ardından yerine getirmiş olması da mümkündür.

Yukarıda anlatılanlardan başka, M. Hirrius Fronto Neratius Pansa; İmparator Traianus'un babası M. Ulpius Traianus, Sex. Vettulenus Cerialis ve A. Caesennius Gallus gibi Flaviuslar destekçisi gurupta yer almıştır¹⁰³⁵. Bu durumun, Pansa'nın ilerideki kariyerini olumlu yönde etkilediği anlaşılmaktadır. Epigrafik bir belgede yer alan “*adlectus ab imp(eratore) Caesarea Vespasiano Aug. inter patricios*” ifadesi, onun İmparator Vespasianus tarafından *patricius*'lar arasına seçildiğini göstermektedir (B2). Bu statü yükselmesi, 73-74/75 yıllarında Vespasianus ve Titus'un *censor*'lukları ile ilişkilendirilmektedir¹⁰³⁶. Yine daha önce Pansa'nın 69-70 yıllarındaki lejyon komutanlığı ile ilişkilendirilen askerî ödüllerin (B2), zayıf bir ihtimalle bu statü yükselmesine paralel olarak elde edilmesi de mümkündür¹⁰³⁷. Torelli bu askerî onurların hem *ex-praetor* hem de *ex-consul* seviyeden birisi için uygun olacağını belirtmektedir¹⁰³⁸. Maxfield ise, yazıtta bahsedilen *muralis*, *vallar*, *classica* ve *aurea* gibi askerî ödüllerin *ex-consul* seviyesindeki birisi için daha uygun olacağı savında bulunmaktadır¹⁰³⁹.

M. Hirrius Fronto Neratius Pansa'nın kariyer basamaklarından birini de Lycia et Pamphylia eyalet yöneticiliği oluşturmaktadır. Bu eyaletin valiliği, Ksanthos'tan bir onurlandırma yazıtında geçen [M]. *Ἰρριου Φρόντωνος, Νερατίου Πάνσα*] ifadesine dayandırılmaktadır (B8a)¹⁰⁴⁰. Yine diğer birkaç yazıt da bu yönde kanıt oluşturmaktadır

doğru bir varsayım olamayacağını ifade etmektedir. R. Syme, 1977, s. 46; krş. M. Torelli, 1968, s. 174, 175; J. K. Evans, 1981, s. 221.

¹⁰³⁴ M. Adak, M. Wilson, 2012, s. 28.

¹⁰³⁵ M. Torelli, 1968, s. 175.

¹⁰³⁶ V. A. Maxfield, 1972, s. 26; B. Rémy, 1989, s. 189, 190.

¹⁰³⁷ V. A. Maxfield, 1972, s. 27; K. Strobel, 1985, s. 177; G. De Benedittis, 2011, s. 17, 18.

¹⁰³⁸ M. Torelli, 1968, s. 171, 173.

¹⁰³⁹ *Corona muralis*, düşman şehrine saldırıda sura tırmanan ilk askere ödül olarak verilirdi. *Corona vallaris*, *corona muralis*'e benzer olmakla birlikte bir yerleşimden ziyade ordugâhın toprak rampası veya suru üzerine ilk tırmanan askere takdim edilirdi. *Corona aurea* ise, kahramanlık gösteren daha yüksek rütbeli askerî personele verilen altın taç idi. V. A. Maxfield, 1981, s. 61, 77, 79.

¹⁰⁴⁰ M. Torelli, 1968, s. 170.

(B5, 7, 8a). Onun bu görevi, 70-72 yılları arasında üstlendiği izlenimi vardır¹⁰⁴¹. Bununla birlikte belirtilen tarih aralığında Cn. Avidius Celer Fiscilius Firmus'un¹⁰⁴² adı geçen eyaletin valisi olması halinde, Pansa'nın bu görevi 72-74 yılları arasında üstlenmiş olması daha muhtemeldir¹⁰⁴³. Yine bu valilik için zayıf olasılıkla 70-71¹⁰⁴⁴, 71/72¹⁰⁴⁵, 72-73¹⁰⁴⁶ ya da daha güçlü bir olasılıkla 72/73-74/75 tarih aralığı da önerilmektedir¹⁰⁴⁷. Pansa'nın valiliği esnasında kendisine oğlunun eşlik ettiği şeklinde sav da mevcuttur¹⁰⁴⁸. Bu oğulun, L. Neratius Marcellus¹⁰⁴⁹ olduğu ve Ksanthos halkı tarafından Marcus Neratius Marcellus ismiyle onurlandırıldığı düşünülmektedir (B5)¹⁰⁵⁰.

M. Hirrius Fronto Neratius Pansa'nın tartışmalı olmakla birlikte 72¹⁰⁵¹, 73¹⁰⁵², 74, 75 ve 76 yıllarının birinde *consul suffectus* olabileceği varsayılmaktadır (B2, 6)¹⁰⁵³. Daha genel bir ifadeyle onun, 73-76 yılları arası bir tarihte bu makamı elde ettiği söylenebilir. Bunun ardından ise, genellikle *consul*'lükten sonra üstlenilen ve Roma'da yerine getirilen¹⁰⁵⁴, kamu binalarının ve kutsiyet arz eden yapıların bakım ve onarımından sorumlu yöneticilik -*curator aedium sacrum et operum locorumque publicorum*-gelmiştir¹⁰⁵⁵. Samnium'dan ele geçen bir yazıtlı (B2) tasdik edilen bu görev, 76/77 yılına ya da alternatif olarak 80-82 yılları arasına yerleştirilmektedir¹⁰⁵⁶.

Samnium yazıtında yer alan “*censendo reg(iones) X*” şeklindeki bir ifade, Neratius Pansa'nın *Regio X* olması muhtemel bölgede bir *census* gerçekleştirdiğini göstermektedir (B2). Söz konusu *census* işleminin hangi tarihte gerçekleştiği net değildir.

¹⁰⁴¹ R. Syme, “Governors of Pannonia”, [review of W. Reidinger, *Die Statthalter des untegeilten Pannonien und Oberpannoniens von Augustus bis Diokletian*], içinde: *Danubian Papers*, Bucharest 1971a, s. 189; K. Strobel, “Ein neues Zeugnis für die Statthalterschaft des M. Hirrius Fronto Neratius Pansa in Lycia-Pamphylia aus Oinoanda?”, *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, 61, 1985, s. 178; S. Mitchell, 1998, s. 154.

¹⁰⁴² Bkz. TAM II, 1188; M. Adak, M. Wilson, 2012, s. 8.

¹⁰⁴³ B. Rémy, 1989, s. 189.

¹⁰⁴⁴ Eck tarafından verilen listede söz konusu yıllarda M. Hirrius Fronto Neratius Pansa, sadece Lykia eyaletinin yöneticisi olarak görülmektedir. W. Eck, 1982, s. 290; W. Eck, 1983, s. 222.

¹⁰⁴⁵ P. Gallivan, 1981, s. 204, 205; W. Eck, 1983, s. 222.

¹⁰⁴⁶ G. De Benedittis, 2011, s. 15.

¹⁰⁴⁷ M. Torelli, 1968, s. 174, 175; B. E. Thomasson, 2009, s. 114 no 30:006; G. De Benedittis, 2011, s. 17, 18; M. Adak, M. Wilson, 2012, s. 26, 28.

¹⁰⁴⁸ A. R. Birley, 1981a, s. 89.

¹⁰⁴⁹ Kariyeri için bkz. M. Torelli, 1968, s. 171, dn. 7; krş. L. Vidman, 1981, s. 377; A. R. Birley, 1982a, s. 248.

¹⁰⁵⁰ A. R. Birley, 2005, s. 107, dn. 29.

¹⁰⁵¹ L. Schumacher, 1978, s. 683 no 15.

¹⁰⁵² Strobel, M. Hirrius Fronto Neratius Pansa'nın *suffectus* tipi *consul*'lük yılını 72 yılının ikinci yarısına ya da 73 yılı başına yerleştirmektedir. K. Strobel, 1985, s. 176.

¹⁰⁵³ PIR 2 N 56; krş. M. Torelli, 1968 s. 174, 175.

¹⁰⁵⁴ B. Rémy, 1988, s. 130.

¹⁰⁵⁵ K. Strobel, 1985, s. 176; Rémy, 1989, s. 189, 190.

¹⁰⁵⁶ De Benedittis, 2011, s. 15; krş. B. Rémy, 1989, s. 189; J. Rüpke, 2007, s. 125.

Bununla birlikte bunun 73 yılı sonu¹⁰⁵⁷, 74/75 yılı ya da 76 yılı içindeki birkaç ay boyunca¹⁰⁵⁸ yapılmış olabileceği değerlendirilmektedir¹⁰⁵⁹. Sayım sahası olan *Regio X* bölgesinin hangi bölgeye karşılık geldiği açık değildir. Bununla birlikte Venetia et Histria bölgelerini ifade edebileceği şeklinde görüş mevcuttur¹⁰⁶⁰. Torelli, *Regio X* ifadesini Kappadokia-Galatia, Pisidia, Phrygia Paroreia, Lykaonia, Isauria, Paphlagonia, Pontus Galaticus, Pontus Polemoniacus ve Armenia Minor olmak üzere sayıca on bölgeyi aşmayan Flaviuslar zamanının Kappadokia-Galatia eyaletinin karşılığı olarak düşünmektedir¹⁰⁶¹. Söz konusu *census*'un Italia'da değil de Küçük Asya'da gerçekleşmesi halinde, *census*'un M. Hirrius Fronto Neratius Pansa'nın eyalet valiliği zamanında olması mümkündür¹⁰⁶².

M. Hirrius Fronto Neratius Pansa'nın, 75 yılı *consul suffectus*'u olma ihtimalini göz ardı etmeden, 75/76 yılında “*quindecimvir sacris faciundis*” şeklinde rahip olarak hizmet etmesi ihtimal dâhilindedir (B2)¹⁰⁶³. Bu vazifenin *consul*'lük makamıyla eş zamanlı üstlenilmesi de olasıdır¹⁰⁶⁴. Rüpke, Pansa'nın rahiplik tarihini, *consul*'lük sonrası bir tarihe ve özellikle de 76 yılına yerleştirmektedir¹⁰⁶⁵. Schumacher ise, bu rahiplik için 76/77 yılını önermektedir¹⁰⁶⁶. Pansa'nın, rahiplik görevinin ardından ismi tartışmalı olan bir bölgede ordu kumandanı sıfatıyla sefere çıkmış olabileceği düşünülmektedir. Bu sefer mıntıkası belgeler kısmında “*exercitus qui in Armeniam*” şeklinde verilmişti (B2); ancak sefer sahasının Armenia'dan başka bir yer olması da ihtimal dâhilindedir. Bu emin olmama durumu, Samnium yazıtında eksik olan yer ismini farklı tamamlama önerilerinden kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda Pansa'nın ordu kumandanı sıfatıyla Armenia¹⁰⁶⁷, Albania veya Alanlar üzerine sefere çıkması mümkündür¹⁰⁶⁸.

M. Hirrius Fronto Neratius Pansa'nın, Doğu'ya yönelik bir sefer kumandanlığının ardından Kappadokia-Galatia birleşik eyaletinin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı

¹⁰⁵⁷ K. Strobel, 1985, s. 176.

¹⁰⁵⁸ B. Rémy, 1989, s. 189, 190; G. De Benedittis, 2011, s. 15.

¹⁰⁵⁹ M. Torelli, 1968, s. 174, 175; M. Adak, M. Wilson, 2012, s. 28.

¹⁰⁶⁰ G. De Benedittis, 2011, s. 15.

¹⁰⁶¹ M. Torelli, 1968, s. 172 dn. 13.

¹⁰⁶² PIR 2, IV, I 260; krş. F. Cumont, 1905b, s. 208.

¹⁰⁶³ S. J. Simon, *The Greater Official Priests of Rome Under the Flavian Antonine Emperors*, 1973, s. 79; P. Gallivan, 1981, s. 205; De Benedittis, 2011, s. 15; M. Adak, M. Wilson, 2012, s. 28.

¹⁰⁶⁴ M. Torelli, 1968, s. 174, 175; P. Gallivan, 1981, s. 205.

¹⁰⁶⁵ J. Rüpke, 2007, s. 125.

¹⁰⁶⁶ L. Schumacher, 1978, s. 683 no 15.

¹⁰⁶⁷ K. Strobel, 1985, s. 176.

¹⁰⁶⁸ G. De Benedittis, 2011, s. 15.

valisi olarak atandığı anlaşılmaktadır (**B1, 2, 3, 9, 10, 11, 12**)¹⁰⁶⁹. O, bu görevde 77/78/79-79/80 yılları arasında kalmıştır¹⁰⁷⁰. Bu noktada Stumpf, mevcut sikkelerden hareketle Pansa'nın eyalet valiliğinin tarihini saptamaya çalışmıştır. Ön yüzlerinde Vespasianus büstü yer alan bu sikkelerden (**B9, 10, 11, 12**) birinin arka yüzünde, vali ismi ve *ET I lejandı* (**B11**) yer almaktadır. Stumpf *ET I lejandının* Vespasianus'un egemenliğinin onuncu yılına geldiğini ifade etmekte ve böylece sikkenin darp tarihini 77 yılı Kasım'ı ile 78 yılı Kasım'ı arasına yerleştirmektedir. Bu, aynı zamanda M. Hirrius Fronto Neratius Pansa'nın 77/78 yılında kesinlikle eyaletinde olduğunu göstermektedir. Galatia *Koinon*'u sikkelerini de değerlendiren Stumpf'ın görüşleri ve diğer epigrafik belgeler (**B1, 3, 9, 10, 11, 12**) esas alındığında Pansa'nın 79/80 yılında da eyaletteki yerini koruduğu kesindir¹⁰⁷¹.

M. Hirrius Fronto Neratius Pansa'nın birleşik eyalet valiliği, Alan saldırısı tehlikesi nedeniyle pek sakin geçmiş gibi görünmemektedir. Bu açıdan 75 yılında Alanların, Kafkasya üzerinden akınlar düzenlediği ve Parthia kralının çaresiz kalarak Roma'dan yardım istediği iyi bir şekilde bilinmektedir¹⁰⁷². Yine Pansa'nın valiliği esnasında, Satala'da¹⁰⁷³ bir lejyoner ordugâhı inşa ettirerek bu ordugâhın sınır savunma sistemine entegre edilmesi de kayda değerdir¹⁰⁷⁴. Bu dönemdeki bir başka gelişme, 75 yılında Iberia Krallığı'nın başkenti Mzcheta civarında Roma lejyoner desteğiyle bir savunma surunun inşası olarak görülmektedir¹⁰⁷⁵. Bütün bunlar, 75 ya da 76 yılında olasılıkla da Alan tehdidine karşı İmparator Vespasianus'un Armenia ve Iberia'da büyük bir askerî sefere başlamasıyla ilişkilendirilmektedir¹⁰⁷⁶. Dolayısıyla daha önce bahsedilen Doğu'da bir orduya kumandanlık etme görevi de Pansa'nın birleşik eyalet valiliğiyle iç içe geçmiş gibi görünmektedir. Bu bağlamda o ya valiliği üstlenmeden hemen önce ya da valiliğe atanır atanmaz böyle bir sefere çıkmış olmalıdır. Bu seferdeki başarısının onun birleşik eyaletin valisi olarak atanmasıyla sonuçlanması da mümkündür.

¹⁰⁶⁹ Ayrıca bkz. M. Torelli, 1968 s. 173; J. K. Evans, 1981, s. 221; M. A. Kaya, 2011, s. 220 ve Bölüm 5'teki dn. 233.

¹⁰⁷⁰ W. Eck, 1983, s. 216; krş. R. P. Harper, "Tituli Comanorum Cappadociae", *Anatolian Studies*, 18, 1968, s. 100; M. Torelli, 1968, s. 170; P. Gallivan, 1981, s. 205; G. R. Stumpf, 1991, s. 309.

¹⁰⁷¹ M. Torelli, 1968, s. 173; B. Rémy, 1989, s. 190; R. Rémy, 1990b, s. 678; G. R. Stumpf, 1991, s. 222, 223.

¹⁰⁷² Suet. *Dom.* 2; Dio Cass. LXV.15.3.

¹⁰⁷³ Satala, Gümüşhane ili'nin Kelkit ilçesine 17 km uzaklıkta bulunan Sadak köyü sınırları içerisinde yer alan ve Romalılar zamanında askerî üs bölgesi olarak kullanılan bir kale yerleşimidir. Buradaki kalenin ölçüleri 120 x 180 m olup yapılan kazılarda *Legio XV Apollinaris*'in burada konuşlandığının en bariz kanıtları olarak lejyonun armasını taşıyan çok sayıda tuğla ele geçmiştir. M. B. Şenocak, 2014, s. 142.

¹⁰⁷⁴ M. A. Kaya, 2011, s. 220 ve Bölüm 5'teki dn. 233.

¹⁰⁷⁵ M. Torelli, 1968, s. 173; Kaya, 2011, s. 166; krş. P. Gallivan, 1981, s. 205; B. Rémy, 1989, s. 190.

¹⁰⁷⁶ S. Mitchell, 1993, s. 118, 119.

M. Hirrius Fronto Neratius Pansa'nın, Kappadokia-Galatia birleşik eyalet valisiyken Hierapolis / Komana yerleşimi tarafından *patronus* olarak onurlandırıldığı da bilinmektedir (B1). Valinin heykelinin dikilmesini de kapsayan bu onurlandırmayı Ramsay, Neratius Pansa'nın *colonia*'ya ya yaptığı ziyaretle ilişkilendirmektedir¹⁰⁷⁷. Onurlandırma yazıtında yer alan *patronus* sözcüğünün *εὐεργέτης* (*eugertes*=hayırssever) olarak okunması da önerilmektedir¹⁰⁷⁸. Pansa'nın, Lycia et Pamphylia Eyaleti'nde de bu unvanla onurlandırıldığı bilinmektedir (B4). Yine o, valiliği esnasında Roma yurttaşlık hakkı elde edenlere isminden öge veren Kappadokia eyalet valileri gurubunda yer almaktadır¹⁰⁷⁹.

M. Hirrius Fronto Neratius Pansa'nın, birleşik eyalet valiliğinin ardından kariyerinin hangi yönde ilerlediği bilinmemekle ve elde çok sağlam kanıtlar olmamakla birlikte 80 yılında ¹⁰⁸⁰ Syria valisi olarak atandığı gibi bir izlenim mevcuttur. Onun birleşik eyaletteki ardılı olan A. Caesennius Gallus'un, 80 yılı itibarıyla görevinin başında olduğunun bilinmesi¹⁰⁸¹, Pansa'nın bu tarihte eyaletinde olmadığını ve teamüle uygun olarak bu tarihte Syria eyalet valisi olarak atanmış olabileceğini akla getirmektedir.

M. Hirrius Fronto Neratius Pansa'nın aile bağlantılarıyla ilgili olarak (bkz. S3), Domitia Vetilla ismi üzerinden hareketle bazı ipuçlarına ulaşmak mümkündür. Bu açıdan Domitia Vetilla, 93-95 yılları arasında Lycia et Pamphylia Eyaleti'nin valiliği görevinde bulunan Domitius Apollinaris'in kızıydı. Yine o, 95 yılı *consul suffectus*'u¹⁰⁸², 101-103 yılları arasında Britannia eyalet valisi ve 129 yılında ikinci kez *consul* olma başarısı gösteren L. Neratius Marcellus'la¹⁰⁸³ evliydi. Kappadokia-Galatia eyalet valiliği görevinde bulunan M. Hirrius Fronto Neratius Pansa ise, Marcellus'un amcası ve aynı zamanda onu evlat edinmesinden dolayı üvey babasıydı¹⁰⁸⁴. M. Hirrius Fronto Neratius Pansa'nın 95 yılı *consul suffectus*'u oğlunun ismi uzun süre bilinmezken Balland

¹⁰⁷⁷ W. M. Ramsay, 1941, s. 118.

¹⁰⁷⁸ J. Nicols, "Patrons of Greek Cities in the Early Principate", *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, 80, 1990, s. 95.

¹⁰⁷⁹ M. M. Hardie, "The Shrine of Men Askaenos at Pisidian Antioch", *The Journal of Hellenic Studies*, 32, 1912, s. 123; ayrıca bkz. A. S. Hall, "Notes and Inscriptions from Eastern Pisidia", *Anatolian Studies*, 18, 1986, s. 64.

¹⁰⁸⁰ G. De Benedittis, 2011, s. 15; K. Iannantuono, 2009/2010, s. 11, 14, 15.

¹⁰⁸¹ V. A. Maxfield, *The Dona Militaria of the Roman Army*, Unpublished Durham Ph. D. Thesis, 1972, s. 26; krş. P. Gallivan, 1981, s. 205.

¹⁰⁸² L. Vidman, "Die Familie des L. Neratius Marcellus", *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, 43, 1981, s. 1981, s. 377.

¹⁰⁸³ *PIR* 2 N, 55; R. Syme, 1971a, s. 189; P. Gallivan, 1981, s. 192; B. Rémy, 1990a, s. 391, 405 no 17; A. N. Sherwin-White, 1998, s. 749.

¹⁰⁸⁴ *PIR* 2 N, 55; L. Vidman, 1981, s. 377, 378.

tarafından Ksanthos'tan yayımlanan epigrafik belgeler (**B8a, 8b**), bu oğulun az önce bahsedilen 95 yılı *consul*'ü ve 129 yılında ikinci kez *consul* olan L. Neratius Marcellus olduğunu göstermiştir¹⁰⁸⁵. Bu oğul daha önce de üzerinde durulduğu gibi, Lycia et Pamphylia eyalet yöneticisi babasına eyalette eşlik ederken Phelloslular tarafından onurlandırılan Marcus Neratius Marcellus idi (**B5**). 95 yılı *consul suffectus*'u bu oğulun gerçek babası ise, 87 yılı *consul suffectus*'u ve 91-93 yılları arasında Pannonia eyalet valiliği görevinde bulunmuş L. Neratius Priscus idi. Dolayısıyla bu son adı geçen, aynı zamanda M. Hirrius Fronto Neratius Pansa'nın erkek kardeşiydi. 95 yılı *consul suffectus*'u Marcellus'un erkek kardeşi ise, 97 yılı *consul suffectus*'u¹⁰⁸⁶ ve yine öz babasıyla aynı isimdeki L. Neratius Priscus idi¹⁰⁸⁷. Hukuk alanında ün yapmış bu senatör, Traianus ve Hadrianus dönemlerinde *consilium* üyesi idi¹⁰⁸⁸. Tüm bunlardan başka, Neratii ailesinin Corellii ailesiyle de evlilik bağıyla akrabalık ilişkileri kurduğu da bilinmektedir¹⁰⁸⁹.

Genel olarak değerlendirildiğinde, büyük ve köklü bir aileden gelen *patricius* kökenli M. Hirrius Fronto Neratius Pansa'nın; ailevi nüfuzu, taht mücadelesinde İmparator Vespasianus'a desteği ve askerî kabiliyetleri gibi nedenlerden ötürü hızlı bir kariyer ilerlemesi sağladığı anlaşılmaktadır. Onun Kappadokia-Galatia birleşik eyaleti valiliğine atanmasının temelinde ise, Doğu sınırında Alan halkı kaynaklı tehdidin önlenmesinin yattığı söylenebilir. Bu atamada, Neratius Pansa'nın askerî tecrübesi de etkili olmuş gibi görünmektedir. Bu senatörün valiliği zamanında Satala'da ordugâh; Iberia'da sur inşası gibi faaliyetlerde bulunması, *patronus* olarak onurlandırılması ve daha da önemlisi herhangi bir Alan saldırısının kaydedilmemiş olması başarılı bir vali olduğunu akla getirmektedir. Neratius Pansa'nın birleşik eyalet valiliği esnasında yol yapım çalışmalarına ilişkin bir belge olmayışı ise, askerî birliklerin Alan halkının

¹⁰⁸⁵ B. Rémy, 1989, s. 190.

¹⁰⁸⁶ PIR 2, N 60; L. Vidman, 1981, s. 379.

¹⁰⁸⁷ B. Rémy, "La carrière de P. Calvisius Russo Iulius Frontinus, gouverneur de Cappadoce-Galatie [À propos de l'inscription Mama, VII, 193]", *Mélanges de l'Ecole française de Rome. Antiquité*, 95/1, 1983, s. 180; A. R. Birley, "The Commissioning of Equestrian Officers", *Bulletin of the Institute of Classical Studies, Supplement 81, Documenting the Roman Army: Essays in Honour of Margaret Roxon*, London 2013, s. 3 ve dn. 10; Saepinumdand bir yazıt, baba ve oğul *consularis* seviyeden iki devlet adamının mevcudiyetini göstermektedir: L. Neratius L. f. [Vol. Priscus] praef. aer. Sat., cos., [eg. pr. pr. prov.] Pannonia; L. Neratius L. f. Vol. Pr[iscus] f., cos] VII vir. epul., Leg. Aug. pr. pr. P[annonia] inferiore et Pannonia [Superiore] bunun için bkz. R. Syme, "The Jurist Neratius Priscus", içinde: E. Badian, (ed.), R. Syme, *Roman Papers I*, Oxford 1979d, s. 340.

¹⁰⁸⁸ PIR 2, N 60; *Scriptores Historiae Augustae*'da geçen ünlü yargıç olmalıdır. SHA, Hadr. 4.8; M. T. W. Arnheim, *The Senatorial Aristocracy in the Later Roman Empire*, Oxford 1972, s. 116.

¹⁰⁸⁹ M. Corbier, *L'aerarium saturni et l'aerarium militare. Administration et prosopographie sénatoriale*, Rome 1974, s. 107, 108; K. Iannantuono, 2009/2010, s. 11, 23.

saldırılarına karşı sürekli teyakkuz halinde olması ve savunma yapıları gibi diğer eksikliklere öncelik verilmesiyle ilişkilendirilebilir.

III.8. Aulus Caesennius Gallus (80-81-82/83)

M. Hirrius Fronto Neratius Pansa'nın, Kappadokia-Galatia birleşik eyalet valiliğinin ardından bu göreve A. Caesennius Gallus'un getirildiği anlaşılmaktadır. 80-82/83 yılları arasında birleşik eyaleti yöneten Aulus Caesennius Gallus¹⁰⁹⁰, *pleb* kökenli olup *nomen*'inden anlaşıldığı kadarıyla Italia'daki Etruria'dan idi¹⁰⁹¹. Yine Ostia'dan olma ihtimali de mevcuttur¹⁰⁹². Gallus'un mensubu olduğu aile, Caesennia *gens*'ine tabi idi. Bu *gens*, L. Iuinius Caesennius Paetus ve L. Caesennius Sospes gibi ünlü şahsiyetleri bünyesinden çıkarması yönüyle dikkat çekmektedir.

Kariyerinin erken dönemleri bilinmeyen A. Caesennius Gallus'un, *vigintiviratus*'luk memuriyetlerinden birini işgal edip etmediği de bilinmemektedir¹⁰⁹³. O, muhtemelen kariyerinin ileriki aşamalarında *praetor*'luk makamına ulaşmıştır¹⁰⁹⁴. *Praetor*'luğunu almasının ardından 66 yılında Cestius Gallus'un Syria valiliği esnasında, Galileia'da *Legio XII Fulminata*'nın komutanlığını üstlenmiştir (B9). Söz konusu bu görev, aynı yıl içinde Iudaea'da patlak veren Yahudi kaynaklı isyanın bastırılmasıyla ilişkiliydi¹⁰⁹⁵. A. Caesennius Gallus'un, isyanın bastırılmasının ardından *XII Fulminata* lejyonunun kumandanlığını ne kadar daha sürdürdüğü bilinmemektedir. Bununla birlikte kartal sancağını yitiren lejyonun 70 yılında Titus'un ordusuna katıldığı ve şehrin düşüşünden sonra da Melitene'ye gönderildiği bilinmektedir¹⁰⁹⁶. Bu gelişme, Gallus'un kariyer ilerlemesini olumsuz yönde etkilemiş olmalıdır. Syme'nin, Gallus'un 80 yılında Kappadokia-Galatia birleşik eyaleti valisi olarak atandığı tarihe kadar kaynaklardaki sessizliğini koruduğu şeklindeki tespiti de bununla ilgili olmalıdır¹⁰⁹⁷. Ancak Gallus, belki güçlü aile bağlantıları sayesinde *consul*'lük makamını geç elde etmesi haricinde, kariyer ilerlemesinde başka bir olumsuzluk yaşamamış gibi görünmektedir.

A. Caesennius Gallus'un belgelerden *consul* olduğu anlaşılmakla birlikte (B3, 4, 5, 6, 8) *consul*'lük tarihi net değildir. Bu tarihin, 80 yılından önce, bir ihtimal 76 yılı

¹⁰⁹⁰ F. Cumont, 1905b, s. 208.

¹⁰⁹¹ L. Schumacher, 1978, s. 683 no 17.

¹⁰⁹² Bunun için bkz. B. Rémy, 1989, s. 191, 192.

¹⁰⁹³ L. Schumacher, 1978, s. 683 no 17.

¹⁰⁹⁴ B. Rémy, 1988, s. 137.

¹⁰⁹⁵ B. Rémy, 1988, s. 137; E. Laflı, H. Bru, 2012, s. 1295.

¹⁰⁹⁶ R. Syme, 1977, s. 45, 46; B. Rémy, 1989, s. 191.

¹⁰⁹⁷ R. Syme, 1977, s. 46.

olduğu şeklinde görüş vardır¹⁰⁹⁸. Gallivan bu senatörü, *consul*'lük tarihi kesin olarak saptanamayanlar listesinde vermekle birlikte onun kesinlikle 81 yılından önce bu mevkiye eriştiğini varsaymaktadır¹⁰⁹⁹. Az önce de ifade edildiği üzere, Gallus'un *consul*'lüğü olması gerekenden geç elde ettiği gibi bir izlenim mevcuttur. *Legio XII Fulminata* lejyon komutanı olarak 66 yılında uğradığı hezimetin bu gecikmedeki etkisi net değildir. Ancak sonraki yıllarda aktif olması hala gözden düşmediğini akla getirmektedir.

A. Caesennius Gallus'un *consul*'lük makamına eriştikten sonra 80/81-82/83 yılları arasında Kappadokia-Galatia birleşik eyaletinin "*legatus Augusti pro praetore*" unvanlı valisi olarak atandığı anlaşılmaktadır¹¹⁰⁰. Onu, bu görevde kanıtlayan epigrafik ve nümismatik belgeler mevcuttur (**B1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11**). A. Caesennius Gallus'un, Flaviuslar Sülalesi'nin temsilcileri olan Vespasianus, Titus ve Domitianus ile yakın dostluk ilişkileri geliştirmesi¹¹⁰¹ birleşik eyaletin valisi olarak atanmasında önemli rol oynamış gibi görünmektedir. Onun sadece Kappadokia ve Galatia'nın değil mil taşlarının gösterdiği üzere Pontus, Pisidia, Paphlagonia, Lykaonia ve Armenia Minor'u da içine alan oldukça geniş bir sahanın yöneticisi olduğu da anlaşılmaktadır (**B1, 2, 3, 4, 8**).

A. Caesennius Gallus'un birleşik eyalet valiliği, doğru tarihlenmesi halinde 80 yılı Temmuz (**B1**) ve aynı yılın Kasım ayından itibaren (**B10**) nümismatik ve epigrafik belgelerle kanıtlanabilmektedir. Yine onu, 81, 82 ve en geç 13 Eylül 81/82 tarihinde eyaletinde kanıtlayan epigrafik ve nümismatik belgeler de mevcuttur (**B1, 3, 4, 8, 10, 11**). Bu açıdan Gallus'un, 80 yılının ikinci yarısından 13 Eylül 81/82 tarihine kadar eyaletteki mevcudiyeti tasdik edilebilmektedir¹¹⁰². Bu süreyi 83 yılına kadar uzatmak da mümkündür.

A. Caesennius Gallus, birleşik eyalet valiliği esnasında yol çalışmalarında oldukça aktif olması yönüyle dikkat çekmektedir¹¹⁰³. Değişik güzergâhlar üzerinde ele geçen mil

¹⁰⁹⁸ L. Schumacher, 1978, s. 683 no 17; W. Eck, 1983, s. 216; E. Dabrowa, "The Commanders of Syria legions 1st-3rd c. A.D.", içinde: D. L. Kennedy (ed.), **The Roman Army in the East, Journal of Roman Archaeology**, (Supplementary Series 18), Ann Arbor 1996, s. 289; F. Baz, 2012a, s. 590.

¹⁰⁹⁹ P. Gallivan, 1981, s. 193, 210.

¹¹⁰⁰ **PIR 2 C 170; ILS 263**; P. Gallivan, 1981, s. 210; G. R. Stumpf, 1991, s. 309.

¹¹⁰¹ R. Syme, 1977, s. 46, dn. 86; R. Syme, "Hadrianic Governors of Syria", içinde: A. R. Birley (ed.), **Roman Papers IV**, Oxford 1988g, s. 55.

¹¹⁰² W. Eck, 1983, s. 21, 30; R. Syme, 1988g, s. 55 dn.24; B. Rémy, 1989, s. 191; G. R. Stumpf, 1991, s. 225.

¹¹⁰³ **PIR 2 C 170**; T. B. Mitford, 1974, s. 172 dn. 87; T. B. Mitford, 1980, s. 1183; D. H. French, "Milestones of Pontus, Galatia and Lycia", **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 43, 1981b, s. 150, 151; B. Rémy, 1989, s. 191; M. A. Speidel, "Connecting Cappadocia. The Contribution of the Roman Imperial Army", içinde: V. Cojocaru et al. (edd.), **Interconnectivity in the Mediterranean and Pontic World during the Hellenistic and Roman Periods, Pontica et Mediterranean**, III, Cluj-Napoca 2014, s. 632.

taşlarında yer alan “...per A (ulus) Caesennium [G]allum leg(atus) pr(o) pr (aetore) vias provinciarum Galatiae Cappadociae Ponti Pisidiae Paphlagoniae Lycaoniae Armeniae minoris stravit / straverunt / ” şeklindeki ifade onun bu yönünü çok iyi ortaya koymaktadır (B1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8). Bu ifade aynı zamanda Doğu’da Gallus aracılığıyla Kappadokia, Galatia, Pontus, Pisidia, Paphlagonia, Lykaonia ve Armenia Minor’u kapsayan çok geniş bir sahada yol onarım çalışmasının kotarıldığını göstermektedir. Gallus bir noktada, zamanında Cn. Pompeius Collega tarafından 76 yılı sonu itibarıyla girişilen yol çalışmalarını devralarak daha da ileri taşımıştır¹¹⁰⁴. Gallus isminin geniş yayılım alanı olan bir sahadaki yol inşa ve onarım faaliyetlerine ilişkin çok sayıda epigrafik belgede geçmesi, onun enerjik ve görevini titizlikle yerine getiren bir vali olduğunu düşündürmektedir.

A. Caesennius Gallus’un ismini taşıyan mil taşlarının Ankyra’dan itibaren yayılım gösteren yollar üzerinde yoğunlaştığı da anlaşılmaktadır. Bu mil taşları, İmparator Titus döneminde batı yönünde Dorylaion’a; güney yönünde Derbe istikametinden Lykaonia ile Pisidia sınırlarına, Domitianus döneminde Ankyra’dan Tavium’a giden yol ile güneydoğu aksında Parnassos’a ve Kaisareia’ya ulaşan yol hattına ilişkindir. Yine Sinop’ta da bu valinin yol çalışmasında bulunduğu dair epigrafik kanıt mevcuttur (B1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8)¹¹⁰⁵.

A. Caesennius Gallus ismini taşıyan ve 81 yılına tarihlenen bir mil taşı, Kayseri’nin 25 km güneydoğusundaki Sakaltutan köyünde ele geçmiştir. Yine aynı lokasyonda 96 yılına tarihlenen başka bir yazıt da bulunmuştur. Bunlardan ilk bahsedilen mil taşı, Flaviuslar periyodunda birleşik eyalet genelindeki yol inşa çalışmalarının Kaisareia-Melitene hattıyla ilişkilendirilmektedir (B6)¹¹⁰⁶. Kayseri ili İncesu ilçesinden Domitianus dönemine ait Hellen ve Latin çift dilli bir mil taşı (B5), Roma politikası temelinde, Gallus’un yol çalışmalarını anlama noktasında önem taşımaktadır. Bu açıdan İncesu ilçesi, o dönemlerde Küçük Asya’nın orta kısmını güneyine bağlayan yolun Kaisareia’dan sonraki ilk noktasıydı. Yine Anadolu’nun güneybatısından gelerek

¹¹⁰⁴ J. Bennett, 2006, s. 89.

¹¹⁰⁵ Ayrıca bkz. PIR 2 C 170; T. B. Mitford, 1974, s. 172 dn. 87; T. B. Mitford, 1980, s. 1183; B. Rémy, 1990b, s. 677, 678; M. A. Speidel, 2014, s. 632; ayrıca bkz. D. H. French, 1981b, s. 150, 151.

¹¹⁰⁶ Ayrıca bkz. D. H. French, 1988a, s. 204, no 569; D. H. French, “Notes on Cappadocian Milestones: The Caesarea-Melitne Road”, *Epigraphica Anatolica*, 41, 2008, s. 125.

Bağdat'a kadar uzanan Tuz yolu geçişindeki bir kavşak üzerindeydi¹¹⁰⁷. Dolayısıyla stratejik öneme sahip bir yoldu.

A. Caesennius Gallus'un, Ankyra'dan başlayarak güneybatıda Pessinus ve Germa *colonia*'sı ile güneydoğu ekseninde Tyana ve Kilikia geçitlerine yönelen hat üzerinde de yol onarım çalışmalarında bulunduğu anlaşılmaktadır (**B1**). Lykaonia'nın güneybatısında muhtemelen Ikonion'dan Lystra'ya yönelen bir yol tamirinde de Gallus'un ismine rastlanmaktadır (**B3**). Bu çalışma, Lystra'da İmparator Titus zamanında bir köprü inşasını da içine almış olmalıdır¹¹⁰⁸. Bölgede yürütülen yol onarım ve köprü inşası gibi çalışmalar, Mitford'un da tespitiyle askerî birliklerin ve levazım malzemelerinin Fırat Nehri sınır hattına ulaştırılmasına yönelikti¹¹⁰⁹.

A. Caesennius Gallus'un birleşik eyalet valiliği zamanında sadece yol, köprü onarım ve inşasıyla ilgilenmediği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda onun adı, Fırat Nehri'nin iki kolundan biri olan Karasu batısındaki Dascusa kıyısında askerî yapıların inşasında da geçmektedir¹¹¹⁰. Elazığ- Ağın yerleşimi yakınındaki Pağnik Ören'den bir yazıt¹¹¹¹, A. Caesennius Gallus'un eyalet yöneticiliği süresince yine onun nezaretinde Kappadokia sınır hattı yakınlarında *auxilia* birliklerince girişilen bir çalışmayı kaydetmektedir¹¹¹².

A. Caesennius Gallus, diğer Kappadokia eyalet valileri gibi idareciliği esnasında, yurttaşlık hakkı kazanan ailelere isminden öge vermesi yönüyle de dikkat çekmektedir. Pisidia Antiokheia'sından bir yazıtta adı geçen Caesennius Philetos'un Roma yurttaşlığını, eyaletin valisi Gallus aracılığıyla imparatorun bir hediyesi olarak aldığı varsayılmaktadır¹¹¹³.

A. Casennnius Gallus'un en geç 83 yılında sona ermesi muhtemel birleşik eyalet valiliğinin ardından 84 yılında Syria eyalet valisi olarak terfi ettirildiği anlaşılmaktadır¹¹¹⁴. Bundan başka onun, *quindecemvir sacris faciundis* rahibi olduğu

¹¹⁰⁷ H. Bru, E. Lafli, "Inscriptions gréco-romaines d'Anatolie", *Dialogues d'histoire ancienne*, XXXVII/2, 2011, s. 214, 215; E. Lafli, H. Bru, 2012, s. 1285, 1286; E. Bowie, "Becoming Wolf, Staying Sheep", içinde: J. M. Madsen, R. Res (edd.), *Roman Rule in Greek and Latin Writing: Double Vision, Impact of Empire*, XVIII, Boston 2014, s. 70.

¹¹⁰⁸ M. Oktan, *Roma'nın Anadolu'daki Yapı Politikası*, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Antalya 2011, s. 147.

¹¹⁰⁹ T. B. Mitford, 1980, s. 1188 vd.

¹¹¹⁰ T. B. Mitford, 1980, s. 1183; M. B. Şenocak, 2014, s. 94.

¹¹¹¹ *Imp C[aesar divi Vespasiani f. Domitinaus Aug.] / pont. max. [trib. potest. cos. VIII desig. VIII.] / A. Caesenn[io Gallo leg. Aug. pr. pr. per] / Coh. [III Ulp. (mil) Petrarerum]*. T. B. Mitford, 1974, s. 172 no 8.

¹¹¹² T. B. Mitford, 1974, s. 172 no 8; R. Syme, 1977, s. 46; E. Dabrowa, 1980, s. 383; B. Rémy, 1990b, s. 678, 679; J. Bennett, 2006, s. 90.

¹¹¹³ M. M. Hardie, 1912, s. 123.

¹¹¹⁴ R. Syme, 1977, s. 46.

epigrafik belgelerle iyi bir şekilde kanıtlanmıştır (B3, 4, 5, 6, 8). Onun bu rahipliği, Nero ya da Vespasianus zamanında¹¹¹⁵ veya 80 yılından önceki bir tarihte üstlenmiş olabileceği değerlendirilmektedir¹¹¹⁶. A. Caesennius Gallus'un aile bağlantılarıyla ilgili olarak ise, çok şey bilinmemektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, nüfuzlu bir aileden geldiği anlaşılan A. Caesennius Gallus; L. Iunius Caesennius Paetus, L. Caesennius Sospes gibi ünlü şahsiyetlerin bünyesinden çıktığı Caesennia gens'inden olması yönüyle dikkat çekmektedir. Bu senatörün kariyerinin erken döneminde 66 yılında *Legio XII Fulminata*'nın *legatus*'u iken uğradığı hezimet, *consul*'lük makamını geç elde etmesiyle neticelenmiştir. Bununla birlikte güçlü bir aileden gelmesi bu pürüzü gidermiş gibi görünmektedir. A. Caesennius Gallus'un birleşik eyaletin valiliğine atanması, Flaviuslar periyodu imparatorlarının Doğu sınır hattında istikrarı sağlama politikalarıyla ilişkilendirilebilir. Bu bağlamda Gallus'un birleşik eyaletin farklı güzergâhları üzerinde kapsamlı yol çalışmaları yürüttüğü anlaşılmaktadır. Yol onarım ve inşaa faaliyetlerinin stratejik hatlar üzerinde yoğunlaşması, girişimin askerî amaçlı olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla Gallus'un eyaletindeki asli vazifesi, Batı'dan Doğu'ya sevk edilecek askerî birlik ve levazım malzemelerinin Doğu'ya kolayca ulaşmasını sağlayacak sağlam bir altyapıyı hazırlamak olmuştur. Onun ilerleyen süreçte Syria valiliğine terfi ettirilmesi, başarılı bir valilik süreci geçirdiğini göstermektedir.

III.9. Publius Valerius Patruinus (83-85/87?)

A. Caesennius Gallus'un birleşik eyalet valiliğinin sona ermesinin ardından eyaletin yöneticiliğini 83-85/87? yılları arasında Publius Valerius Patruinus'un üstlendiği gibi bir izlenim mevcuttur. Adı geçen senatörün *patria*'sının, azat edilmiş bir kadın ve bu kadının oğluna ait yazıttan hareketle Kuzey Italia'nın Gallia Cisalpina bölgesindeki Ticinium (Pavia) olabileceği değerlendirilmektedir (B4)¹¹¹⁷. Patruinus'un eşinin, İmparator Nero'nun egemenliği süresince *procurator* olarak hizmet etmiş M. Vettius Marcellus isimli bir senatörün kızı Vettia olduğu bilinmektedir. Bu evlilik P. Valerius

¹¹¹⁵ R. Syme, 1977, s. 46, dn. 86; B. Rémy, 1989, s. 191.

¹¹¹⁶ W. M. Ramsay, 1941, s. 38; L. Schumacher, 1978, s. 683 no 17.

¹¹¹⁷ R. Syme, "Domitius Apollinaris", içinde: A. R. Birley (ed.), R. Syme, **Roman Papers**, VII, Oxford 1981a, s. 597; S. Mratschek, "Images of Domitius Apollinaris in Pliny and Martial Intertextual Discourses as Aspects of Self-Definition and Differentiation", içinde: A. König, C. Whitton (edd.), **Roman Literature Under Nerva, Trajan and Hadrian Literary Interactions**, A.S. 96-138, Cambridge 2018, s. 211, 212; Neratius Marcellus ve aile bağlantıları için ayrıca bkz. E. M. Smalwood, 1966, s. 2; A. R. Birley, "Vindolanda: Notes on Some New Writings Tablets", **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 88, 1991, s. 99; B. W. Jones, 1993, s. 177; J. D. Grainger, 2003, s. 43.

Patruinus'un *Neratii* ailesiyle bağ kurmasını sağlamıştır. Adı geçen ailenin bazı üyeleri, İmparator Domitianus zamanında ve II. yüzyılın ilk yarısında yüksek mevkilere erişmeleri yönüyle dikkat çekmektedir¹¹¹⁸.

P. Valerius Patruinus'un *cursus honorum*'unun en azından *consul*'lüğü aldığını tarihe kadar olan kısmı karanlıkta kalmaktadır. Bu bağlamda onun 82/83 yılında *consul*'lük makamını elde ettiği anlaşılmaktadır. Onu bu makamda tasdik eden belge, İmparator Domitianus'un iki yerleşim yeri sakinleri arasındaki sorunun çözümüne yönelik bronz bir tablete işlenmiş mektuptan gelmektedir. Söz konusu mektup, P. Valerius Patruinus'la ismi eksik olan bir senatörün *consul* çiftini oluşturdukları yıla tarihlenmektedir (**B1**). Bununla birlikte adı geçen yıl için Gallivan tarafından verilen *consul*'ler listesinde, Patruinus'un bu mevkiiyi paylaştığı senatörün ismi L. Antonius Saturninus olarak görülmektedir. Yine Gallivan, 82 yılı Temmuz ve Ağustos süresince boşluk olmamasına istinaden çiftin 83 yılına yerleştirilmesini önermektedir¹¹¹⁹. Bu noktada Kappadokia-Galatia birleşik eyaletinin *consularis* seviyeden bir yöneticiye açık olmasından P. Valerius Patruinus'un söz konusu *consul*'lüğü'nün hemen ardından 82 ya da 83 yılında birleşik eyaletin valiliğine getirilmesi oldukça muhtemeldir¹¹²⁰. Bununla birlikte Patruinus'un birleşik eyaletin valiliğini üstlendiğini gösteren doğrudan bir kanıt yoktur.

P. Valerius Patruinus'un birleşik eyalet valiliğinde bulunduğu savı, esasında birleşik eyaletin yönetici listesindeki boşluğun en uygun şekilde Patruinus ile doldurulabileceği düşüncesinden kaynaklanmaktadır. Bu açıdan Kreiler, Kappadokia-Galatia birleşik eyaleti valilerinin genellikle üç dört yıl görevde kalmalarını göz önünde bulundurarak, tek önemli boşluğun 83-87 yılları arasında olduğunu ve bunun da P. Valerius Patruinus'u yerleştirmek için uygun olduğu savında bulunmaktadır. Bu bağlamda Kappadokia-Galatia birleşik eyaletinin 83-87 yılları arasındaki valisinin P. Valerius Patruinus olduğu varsayılmaktadır. Birleşik eyalette A. Caesennius Gallus'un 80/81-82/83 yılları arasında ve Ti. Iulius Candidus Marius Celsus'un 87/88 yılından itibaren görev yaptığı düşünüldüğünde, bu mantıklı bir varsayım gibi görünmektedir. Böyle olması halinde, P. Valerius Patruinus'un görev süresi, ortalama görev süresine uygun düşmektedir. Yine Kreiler'in bir başka dayanak noktası, Vespasianus'tan

¹¹¹⁸ E. Dabrowa, 1998, s. 70, 71.

¹¹¹⁹ P. Gallivan, 1981, s. 211, 216; Syme, P. Valerius Patruinus'un L. Antonius Saturninus ile *consul*'lüğü'nü 82 yılı Temmuz ayına yerleştirmektedir. R. Syme, "Governors Dying in Syria", *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, 41, 1981c, s. 135; krş. Sherk, 1994, s. 137.

¹¹²⁰ W. Eck, 1982, s. 307.

Hadrianus'a kadar olan süreçte Kappadokia eyalet valilerinin *consul*'lüğü ulaşmalarının ardından bir iki yıl sonra bu eyalette yöneticilik yaptıklarının anlaşıldığı şeklindeki tespittir. O, buradan hareketle 82 yılında *consul* olan P. Valerius Patruinus'un, 83 yılında birleşik eyaletin valisi olmasının gayet normal olduğunu ifade etmektedir¹¹²¹.

P. Valerius Patruinus'un birleşik eyalet yöneticiliği, Doğu'da Parthia destekli sahte Nero'nun ortaya çıkarak ¹¹²² krize neden olduğu bir sürece denk düşmektedir. Onun bu süreçte, ardılı Ti. Iulius Candidus Marius Celsus'la birlikte bu sahtekârla mücadele etmiş olabileceği değerlendirilmektedir¹¹²³. Belki Patruinus'un valilik dönemine ilişkin mil taşı gibi yol onarım faaliyetlerine ilişkin belge kalmaması da bölgede, bu gibi işlere zaman ayırmaya fırsat tanımayacak askeri hareketlilik olabileceğini akla getirmektedir.

P. Valerius Patruinus'un, doğru tespit edilmesi halinde birleşik eyalet yöneticiliğinin ardından, 7 Kasım 88 tarihli askeri bir diplomadan da anlaşılabileceği üzere Syria eyalet valiliğine atandığı anlaşılmaktadır (B2). O, 88/89 veya 90 yılına kadar bu görevini sürdürmüş olmalıdır¹¹²⁴. P. Valerius Patruinus'un ismine, tarihlenmenin doğru olması halinde 91 yılına ait ¹¹²⁵ *sodales Augustales* listesinde rastlanması, onun söz konusu yılda Roma'da olduğunu açık bir kanıtıdır (B3). Bu noktada o, imparator kült faaliyetlerinin sürdürülmesinden sorumlu "*sodalis Augustalis*" olarak görev almıştır. Onun bu rahipliği için 70 veya 79 yılları da önerilmektedir ¹¹²⁶.

P. Valerius Patruinus'un aile bağlarına ilişkin olarak (bkz. S4), Vettia isimli bir kadınla evli olduğu daha önce söylenmişti. Yine bu valinin, Valeria Vetilla isimli bir kızının olduğu bilinmektedir¹¹²⁷. Bu kız, 93-95 yılları arasında Lycia et Pamphylia eyalet valiliği görevinde bulunan ve 97 yılı *consul suffectus*'u olan L. Domitius Apollinaris'le evlenmiştir. Dolayısıyla Patruinus, L. Domitius Apollinaris'in de kayınpederi

¹¹²¹ P. Kreiler, "P. Valerius Patruinus Statthalter in Galatien-Kappadokien 83-87 n. Chr", *Chiron*, 4, 1974, s. 451, 452.

¹¹²² Tarihte üç ayrı sahte Nero vakasının yaşandığı bilinmektedir: Bunlardan ilki 68 yılı sonunda; ikincisi 79/80 yılında ve üçüncüsü de 87/88 yılında gerçekleşmiştir. Tac. *Hist.* II. 8; Suet. Ner. 57; Dio Cass. LXVI. 19.3b-3c; L. Mrozewicz, *Roman Empire During the Reign of the Flavians: Principal Trends of Development and Threats* (Akme: Studia Historica, 7), 2010, s. 33, dn. 174.

¹¹²³ B. W. Jones, *The Emperor Domitian*, London 1993, s. 158, 159, dn. 73; J. D. Grainger, 2003, s. 83.

¹¹²⁴ W. Eck, 1982, s. 315; E. Dabrowa, 1998, s. 71.

¹¹²⁵ R. Syme, 1981a, s. 594.

¹¹²⁶ E. Dabrowa, 1998, s. 71.

¹¹²⁷ R. Syme, 1981a s. 589, 596.

olmuştur¹¹²⁸. Damat Apollinaris'in Doğu'da kayınpederinin emrinde *XVI Flavia Firma* ve *VI Ferrata* lejyonlarını kumanda ettiği de bilinmektedir¹¹²⁹.

Ksanthos'taki Letoon'dan ele geçen heykel galerisi, Lykia valisi L. Domitius Apollinaris bağlamında, aile bağlarına dair bilgiyi artırmıştır¹¹³⁰. Balland tarafından yayımlanan altı adet heykel kaidesi yazıtında, Apollinaris ve ailesi onurlandırılmaktadır. Bu bağlamda ismi geçen aile üyeleri; eyalet valisi L. Domitius Apollinaris, onun eşi Valeria Vet(t)illa, oğlu Domitius Seneca, Domitius Seneca'nın eşi Clodia Decmina ve Apollinaris'in kayınpederi P. Valerius Patruinus olarak görülmektedir¹¹³¹.

P. Valerius Patruinus'un, kesin olmamakla birlikte 91 yılında öldüğü sanılmaktadır¹¹³². Syme bunu, *fratres Arvales* rahipler topluluğu listesinde onun adının geçmemesine dayandırmaktadır¹¹³³.

Genel olarak değerlendirildiğinde, sosyal sınıfı net olmayan Publius Valerius Patruinus'un, evlilik yoluyla güçlü ailelerle bağ kurduğu ve bunun kariyerinin ileriki aşamalarını olumlu yönde etkilediği anlaşılmaktadır. Bu senatörün kariyerinin *consul*'lüğüne kadar olan kısmının bilinmemesi ve birleşik eyalet valiliğini gösteren açık bir kanıt olmaması, bu vali hakkında kesin konuşmaya imkân tanımamaktadır. Bununla birlikte birleşik eyalet valiliği görevinde bulunduğunun doğru tespit edilmesi halinde, onun valilik dönemi Doğu'da sahte Nero vakasının olduğu bir zamana denk düşmektedir. Patruinus'un vali olarak atanması da bu sorunla bağlantılı olmalıdır. Yine onun yol onarım ya da inşası gibi faaliyetlerini kanıtlayan belge olmayışı, bölgede bu tür işlere fırsat tanımayan askerî bir hareketliliği akla getirmektedir. Publius Valerius Patruinus'un, ilerleyen süreçte Syria eyalet valiliğine atandığının bilinmesi, yönetimini üstlenmesi halinde birleşik eyalet idareciliğinin de başarılı olduğu şeklinde yorumlanabilir.

¹¹²⁸ Neratius Marcellus ve aile bağları için bkz. E. M. Smalwood, 1966, s. 2; A. R. Birley, 1991, s. 99; B. W. Jones, 1993, s. 177; J. D. Grainger, 2003, s. 43.

¹¹²⁹ R. Syme, "Minicius Fundanus from Ticinum Plate: The Inscription of Minicius Fundanus", içinde: A. R. Birley (ed.), R. Syme, **Roman Papers**, VII, Oxford 1981b, s. 611.

¹¹³⁰ P. Kreiler, 1974, s. 452, dn. 5.

¹¹³¹ R. Syme, 1981a, s. 589; S. Mratschek, 2018, s. 210.

¹¹³² E. Dabrowa, 1998, s. 71.

¹¹³³ R. Syme, 1981a, s. 594.

III.10. Ti. Iulius Candidus Marius Celsus (yak. 87/88/89?-90/91/92)

87/88/89-90/91/92 yılları arasında Kappadokia-Galatia birleşik eyaletinin valiliğini üstlenen Tiberius Iulius Candidus Marius Celsus'un, Gallia Narbonensis¹¹³⁴ veya Nemausus (Nîmes) kökenli olabileceği düşünülmektedir¹¹³⁵. Bununla birlikte onun Küçük Asya'dan ve özellikle de Lydia'dan bir *homo novus* olduğu düşüncesi daha ağır basmaktadır¹¹³⁶. Yine o, Berytuslu Iulii Marii, Apollianalı Cornutia, Pergeli Plancii, Attaleialı Calpurnii ve Galatyalı Iulii Severii gibi yerel aristokrat aileler ağına dâhildi. Bu senatörün 92 yılı *consul suffectus*'u¹¹³⁷ Sardesli Ti. Iulius Celsus Polemaenus, 94 yılı *consul suffectus*'u ve 105 yılında ikinci kez *consul* olan C. Antius A. Iulius Quadratus ile de soy bağı olduğu bilinmektedir¹¹³⁸.

Tiberius Iulius Candidus Marius Celsus, Domitianus ve Traianus dönemlerinin önemli şahsiyetlerinden birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte onun 86 yılı *consul suffectus*'luğuna kadar olan kariyeri hakkında fazla bilgi yoktur¹¹³⁹. O, büyük ihtimalle 69/70 yılında *senatus*'a *adlectio* yolu ile giriş yapmıştır¹¹⁴⁰. Celsus'un, Vespasianus tarafından bahşedilen bu imtiyazı elde etmesinde 69 yılı *consul*'lerinden Cn. Caecilius Simplex'in kızı Caecilia Maior ile evliliğinin de katkısının olabileceği değerlendirilmektedir¹¹⁴¹.

Yukarıda anlatılanlardan başka, Ti. Iulius Candidus Marius Celsus, doğru kimliklendirilmesi halinde, *fratres Arvales* rahipler topluluğunda değişik sene ve tarihlerde oldukça faal biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda 72 yılından

¹¹³⁴ Birley, Marius Celsus isminden ötürü bu valiyi Gallia Narbonensis'ten gösterme eğilimindedir. A. R. Birley, "Hadrian and Greek Senators", *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, 116, 1997, s. 212.

¹¹³⁵ B. Rémy, 1989, s. 193, 194; bu valinin Augustus döneminde yaşamış Nemaususlu bir *magistratus* ile bağlantılı olma ihtimali üzerine iyi bir değerlendirme ve epigrafik ipuçları için bkz. J. K. Evans, 1981, s. 223.

¹¹³⁶ H. Halfmann, "Die Senatoren aus den Kleinasiatischen Provinzen des Römischen Reiches Vom 1. bis 3. Jahrhundert (Asia, Pontus-Bithynia, Lycia-Pamphylia, Galatia, Cappadocia, Cilicia)", içinde: **Attidel Colloquio Internazionale AIEGL su Epigrafia e ordine senatorio, Roma, 14-20 maggio 1981**, II, Tituli 5, Roma 1982, s. 635; B. Rémy, 1989, s. 194; J. Scheid, **Le collège des frères arvales. Études prosopographique du recrutement (69-304)**, Roma 1990, s. 5; B. Rémy, 1990a, s. 413 no II; B. Rémy, "Les alliances matrimoniales des sénateurs anatoliens au Haut-Empire", *Anatolia Antiqua*, 2, 1993, s. 174 no 2; L. De Libero, "Imperator", içinde: C. F. Salazar, S. Back, T. Chronopoulos et. al. (edd.), **Brill's Encyclopaedia of the Ancient World New Pauly**, English Version, VI, Leiden-Boston 2005, s.v. Imperator, sütun 1065.

¹¹³⁷ P. Gallivan, 1981, s. 191.

¹¹³⁸ M. Corbier, 1974, s. 375; B. Rémy, 1989, s. 194; A. R. Birley, 1997, s. 212; S. Mitchell, D. French, 2012, s. 188; F. Baz, 2012a, s. 590.

¹¹³⁹ B. Rémy, 1989, s. 193.

¹¹⁴⁰ J. Scheid, 1990, s. 6; L. De Libero, 2005, s.v. Imperator; J. Rüpke, 2007, s. 135.

¹¹⁴¹ B. Rémy, 1990a, s. 393 no 12; krş. R. Syme, 1988j, s. 328.

itibaren onun söz konusu rahiplik birliğinde sıkça adı geçmektedir¹¹⁴². Yine onun 19 Mayıs 87 tarihinde söz konusu toplulukta *flamen* olarak hizmet ettiği anlaşılmaktadır (B9). Marius Celsus'un rahiplik listesinde adının geçtiği yıllar, bu dini vazifenin Roma'da bulunmayı gerektirmesinden ötürü bu valiye ilişkin bazı çıkarımlarda bulunmaya olanak tanımaktadır. Bu noktada Rémy'in de tespitiyle, 78 yılı boyunca ve 81 yılı Eylül ve Ekim aylarındaki rahiplik toplantılarında Ti. Iulius Candidus Marius Celsus ismine rastlanmıyor oluşu, onun başkentten uzakta bir görev üstlenmesiyle izah edilmektedir. Rémy başkent dışındaki bu görevi, Kappadokia-Galatia birleşik eyalet valilerinin genelde lejyon komutanlığını üstlenmesine istinaden 78 yılında yerine getirilen bir lejyon kumandanlığı olarak düşünmektedir. Yine o, bu senatörün 81 yılı Eylül ayında ismi bilinmeyen ve *praetorius*'lara açık bir eyaleti yönetmiş olabileceğini varsaymaktadır¹¹⁴³. Celsus, muhtemelen 84-85 yılında başkente dönmüş ve 86 yılı Mayıs-Ağustos ayları arasında Sextus Octavius Fronto ile *suffestus* şeklinde *consul*'lük makamını paylaşmıştır¹¹⁴⁴. Iudaea'dan 13 Mayıs 86 tarihli askerî diploma (B1) ve Roma'dan 6 Mayıs 86 tarihli mezar steli (B8), Tiberius Iulius Candidus Marius Celsus'un 86 yılındaki *consul suffectus*'luğunu belgelemektedir¹¹⁴⁵.

Ti. Iulius Candidus Marius Celsus'un *consularis* seviyeden ilk görevi, “*legatus Augusti pro praetore*” unvanlı Kappadokia-Galatia birleşik eyalet valiliği olarak görülmektedir (B3, 15b). *Fratres Arvales* rahipler birliğinin listesine istinaden Marius Celsus'un bu valiliği, 89 yılı Mayıs ayından sonraki bir tarih olmalıdır. Jones da onun birleşik eyalet valiliğini 87 yılının başına yerleştirme eğiliminin olduğunu; ancak Saturninus ayaklanmasını takip eden 89 yılı Temmuz ayının daha isabetli bir tarih olacağını ifade etmektedir. Mitford'un, Marius Celsus'un eyaletine 88 yılından önce ulaşmış olmasının mümkün olamayacağı şeklindeki görüşü de bunu destekler niteliktedir¹¹⁴⁶.

¹¹⁴² Bu bağlamda o, 72 yılı Mayıs ayı (B4); 75 yılı Ocak ve Mayıs ayları (B5a, 5b); 80, 81 yılı Mayıs ayı (B6a, 6b, 7); 86 yılı Mayıs ayı (B8); 87 Yılı Mayıs ayı (B9); 89 yılı Ocak ayı (B10a); 89 yılı Mayıs ayı (B10b); 95/96 yılı Mayıs ayı (B11); 101 yılı Ocak ayı (B12); 105 Yılı (B13a); 105 yılı Ocak ve Mayıs ayları (B13b); 109 yılı Aralık ayı (B14) olmak üzere değişik yıllarda *frater Arvalis* şeklinde normal bir rahip ve bazen de dini birliğin yöneticisi ya da yönetici vekili sıfatlarıyla kült faaliyetlerinin sürdürülmesinde aktif rol oynamıştır.

¹¹⁴³ B. Rémy, 1989, s. 193.

¹¹⁴⁴ Ayrıca bkz. P. Gallivan, 1981, s. 216; B. Rémy, 1989, s. 193; J. Scheid, 1990, s.6; A. R. Birley, *Onomasticon to the Younger Pliny Letters and Panegyric*, Leipzig 2000, s. 20.

¹¹⁴⁵ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. P. Gallivan, 1981, s. 189.

¹¹⁴⁶ B. W. Jones, 1993, s. 171; Robinson, Celsus'un valiliğini 86-90 yılları arasına yerleştirmektedir. D. M. Robinson, “Notes on Inscriptions from Antioch in Pisidia”, *The Journal of Roman Studies*, 15, 1925, s. 257; ayrıca bkz. T. B. Mitford, 1974, s. 172 dn 87.

Ti. Iulius Candidus Marius Celsus'un birleşik eyaletteki görev süresinin ne zaman sona erdiği net değildir. 88-91 yılları arasına tarihlenmesi mümkün olan bir stel, *Legio IV Scythica*'nın *centurio*'su Marcus Iulius Rufus'un eyalet valisi Marius Celsus'u onurlandırmasına ilişkindir (**B3**). Bununla birlikte tam bir tarih vermekten uzaktır. Rémy ise, ardıl vali L. Antistius Rusticus'un 91/92-3/94 yılları arasında eyalette tasdik edilmesinden hareketle, Celsus'un 91 yılına kadar eyaletinde kaldığını ifade etmektedir¹¹⁴⁷. Stumpf'ın ise, sorunu Kappadokia eyalet başkenti Kaisareia'dan ele geçen nümismatik bir ipucundan hareketle çözmeye çalıştığı görülmektedir (**B15b**). Bu noktada Stumpf, sikkenin arka yüzündeki *ET B[I]* lejandına dayanarak Domitinaus'un on ikinci egemenlik yılına ulaşmış ve sikkenin 91/92 yılına (Ti. Iulius Candidus Marius Celsus'un valiliği zamanına) veya 92/93 yılına (L. Antistius Rusticus'un valiliği zamanına) tarihlenebileceğini ileri sürmüştür¹¹⁴⁸. Bu bağlamda, Ti. Iulius Candidus Marius Celsus'un birleşik eyalette kalışı için 92/93 yılı en üst sınırı teşkil etmektedir. Celsus'un bu aşamada, *fratres Arvales* rahipler cemiyeti listesinde isminin geçmemesi de bu açıklama ile uyum içindedir.

Ti. Iulius Candidus Marius Celsus'un birleşik eyalet valiliği, Doğu'da sahte Nero'nun ortaya çıktığı karışık bir döneme denk düşmektedir. Bu açıdan o, selefi olması muhtemel P. Valerius Patruinus'un yarım kalan mücadelesini sürdürerek asıl imparatora sadık kalmıştır¹¹⁴⁹. Böylesine sıkıntılı bir zamanda Celsus'un birleşik eyalete vali olarak atanmasının temelinde, Küçük Asya'da aristokratik çevreye sahip olmasının ve bölgeyi iyi tanımasının yattığı söylenebilir¹¹⁵⁰. Bu bağlamda Ti. Iulius Candidus Marius Celsus, *consularis* seviyede bir eyalete (**B1, 3, 8, 15b**) atanan Doğulu olma becerisi göstermiştir¹¹⁵¹.

Marius Celsus'un, birleşik eyalet valiliği sona erer ermez Syria eyalet valiliğine atanması ihtimal dâhilindedir¹¹⁵². Onun, 105 yılına gelindiğinde ise, *ordinarius* şeklinde ikinci kez *consul*'lük elde ettiği ve bu makamı C. Antius A(ulus) Iulius Quadratus'la

¹¹⁴⁷ B. Rémy, 1989, s. 193.

¹¹⁴⁸ G. R. Stumpf, 1991, s. 238.

¹¹⁴⁹ 88 yılındaki sahte Nero vakasında Asia eyalet valisi C. Vettulenus Civica Cerialis'in sahte Nero olayını bastırmada ihmalkâr veya kasıtlı davrandığına dair şüpheler olması ve Kappadokia-Galatia birleşik eyalet valileri P. Valerius Patruinus ile Ti. Iulius Candidus Marius Celsus'un sahtekârla mücadelede aktif rol oynaması, Italia kökenli Cerialis'in Küçük Asya kökenli vali Marius Celsus'a nazaran sadakat açısından daha zayıf olduğu yorumuna neden olmuştur. J. D. Grainger, 2003, s. 83, 84.

¹¹⁵⁰ E. M. Smalwood, 1966, s. 4; M. Corbier, 1974, s. 375; B. Rémy, 1988, s. 130; B. Rémy, 1989, s. 194; D. J. Grainger, 2003, s. 79, 83.

¹¹⁵¹ B. W. Jones, 1993, s. 171.

¹¹⁵² A. E. Cooley, B. Salway, "Roman Inscriptions 2006-2010", *The Journal of Roman Studies*, 102, 2012, s. 209; E. Bowie, 2014, s. 70.

paylaştığı anlaşılmaktadır (B2, 13a). *Ordinarius* şeklindeki bu *consul*’lük, Celsus’un parlak kariyerli, saygın bir şahsiyet olmasıyla ilişkilendirilebilir (B2, 13a). O, bu yüksek onuru elde ettiği yıl, aynı zamanda *praefectus urbi* olarak en üst makama ulaşmıştır¹¹⁵³. Ephesos’tan ele geçen yazıtta yer alan “ἐπάρχου Ρώμης” ifadesi onun *praefectus urbi* olarak hizmet ettiğinin kanıtı olarak değerlendirilmektedir (15a)¹¹⁵⁴. Ti. Iulius Candidus Marius Celsus’un bu makamı elde etmeden önce uygun bir şekilde, Asia eyalet *proconsul*’ü olarak hizmet etmiş olması beklenebilir¹¹⁵⁵. Bu senatörün ölüm tarihi net olmamakla birlikte, 109 yılından sonraki bir tarih olabileceği düşünülmektedir¹¹⁵⁶.

86 yılı *consul suffectus*’u ve Kappadokia eyalet valisi Ti. Iulius Candidus Marius Celsus’un aile bağları ile ilgili olarak, bu senatörün 69 yılı *consul*’ü Aulus Marius Celsus’un evlat edinilmiş oğlu olabileceği değerlendirilmektedir¹¹⁵⁷. Kappadokia eyalet valisi, 69 yılı *consul suffectus*’u Cn. Caecilius Simplex’in de damadıydı¹¹⁵⁸. Bunlardan başka, 70/71 yılında A. Marius Celsus isimli Germania Inferior eyalet valisinin mevcudiyeti bilinmektedir¹¹⁵⁹. Cn. Caecilius Simplex’in kızı olarak kabul edilen Caecilia Maior’un¹¹⁶⁰, Ti. Iulius Candidus Marius Celsus’la evliliğinden doğan iki veya üç çocuğunun senatör olduğu da bilinmektedir¹¹⁶¹. 105 ve 119 yılları arasında “*frater Arvalis*” olarak hizmet ettiği bilinen Ti. Iulius Candidus Caecilius Simplex ile 122 yılı *consul suffectus*’u Ti. Iulius Candidus’un (Capito?), Kappadokia eyalet valisinin oğulları olduğuna dair bilgi de mevcuttur¹¹⁶².

Genel olarak değerlendirildiğinde, Ti. Iulius Candidus Marius Celsus’un bir *homo novus* olmasına rağmen yerel güçlü aristokrat aileler halkasına dâhil olması, parlak bir kariyer sürecini de beraberinde getirmiş gibi görünmektedir. Onun birleşik eyalet valiliğinin birkaç yılı Doğu’da sahte Nero vakasının yaşandığı dönemle örtüşmektedir. Bu açıdan, bölgeyi ve aristokratik çevreyi iyi tanıyan birisinin vali olarak atanması, sahte imparatorun nüfuz kazanmasını önlemeye yönelik bilinçli bir tedbir olmalıdır. Bu valinin dönemine ilişkin yol yapım ve onarım işine ilişkin belge olmayışı da bu faaliyetler için

¹¹⁵³ E. M. Smalwood, 1966, s. 4; A. E. Cooley, B. Salway, 2012, s. 209; E. Bowie, 2014, s. 70.

¹¹⁵⁴ B. Rémy, 1989, s. 193.

¹¹⁵⁵ Bunun için bkz. B. Rémy, 1989, s. 193 no 11.

¹¹⁵⁶ L. De Libero, 2005, s.v. Imperator, sütun 1065.

¹¹⁵⁷ H. Halfmann, 1982, s. 635; J. Scheid, 1990, s. 5.

¹¹⁵⁸ H. Halfmann, 1982, s. 635.

¹¹⁵⁹ W. Eck, 1982, s. 290.

¹¹⁶⁰ B. Rémy, 1990a, s. 413 no II; B. Rémy, 1993, s. 175 no 26.

¹¹⁶¹ B. W. Jones, 1993, s. 173.

¹¹⁶² R. Syme, “The Proconsuls of Asia Under Antoninus Pius”, içinde: A. R. Birley (ed.), R. Syme, **Roman Papers IV**, Oxford 1988j, s. 328; J. Scheid, 1990, s. 6; E. Bowie, 2014, s. 70, 77; krş. B. Rémy, 1989, s. 194.

uygun bir ortam olmadığını akla getirmektedir. Marius Celsus'un kariyerinin tacı olan *praefectus urbi* makamına erişebilmesi, birleşik eyalet valiliği döneminde kariyer ilerlemesine zarar verecek olumsuz bir durum yaşanmadığına işaret etmektedir.

III.11. L(ucius) Antistius Rusticus (yak. 91/92-93/94)

91/92 yılında Kappadokia-Galatia birleşik eyaletin valisi olarak atanan Lucius Antistius Rusticus'un yaklaşık 48 yılında doğduğu kabul edilmektedir¹¹⁶³. Hispania Baetica'daki Corduba'nın yerlisi olan bu vali, senatör bir ailedendi¹¹⁶⁴. Corduba'da I. yüzyıla tarihlenen bir arazi satışına ilişkin yazıt, Kappadokia eyalet valisinin atası olması muhtemel ve onunla aynı addaki Lucius Antistius Rusticus isimli bir *duovir*'in varlığını ortaya koymuştur (B1). L. Antistius Rusticus'un *tribus*'u ise, epigrafik bir belgeden anlaşıldığı kadarıyla Hispania'daki Galeria idi (B5). Bu *tribus*, Corbier'e göre Hispania'da oldukça baskın bir *tribus* idi¹¹⁶⁵. Yine Rusticus'un, şiirlerinde eşi Mumimia Nigrina'dan bahseden şair Martialis ile dostluğu (B6, 7), Hispania'da konuşlanan *Legio II Augusta*'nın komutanlığında bulunması, Rusticus'un Hispania'dan olma ihtimalini güçlendiren diğer unsurlardır¹¹⁶⁶.

L. Antistius Rusticus'un *cursus honorum*'u, Pisidia Antiokheia yazıtından gelmektedir. Düzensiz kariyer dizisine sahip yazıtın ilk sütunu, adı geçen senatör tarafından üstlenilen görevleri kaydetmektedir (B5). Yazıttan, Rusticus'un kariyerine *vigintiviratus* memuriyetlerinden *decemviri stlitibus iudicandis* olarak başlangıç yaptığı anlaşılmaktadır (B5). Onun, bu memuriyeti 68 yılı civarında veya¹¹⁶⁷ 74 yılından önceki bir tarihte üstlenmiş olabileceği düşünülmektedir¹¹⁶⁸. Rusticus, böylece *consul*'lük öncesi *decemviri stlitibus iudicandis* olarak hizmet etmiş Kappadokia eyalet valileri gurubu içerisinde yer almaktadır¹¹⁶⁹.

Pisidia Antiokheia yazıtı, L. Antistius Rusticus'un *Legio II Augusta* lejyonunun *tribunus militum*'u olarak hizmet ettiğini de göstermektedir (B5). Onun bu komutanlığı, *decemviri stlitibus iudicandis* olarak hizmeti öncesine¹¹⁷⁰ veya sonrasına yerleştirilebilir.

¹¹⁶³ R. Syme, "Antistius Rusticus, A Consular from Corduba", *Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte*, 32/3, 1983, s. 361, 362.

¹¹⁶⁴ B. Rémy, 1988, s. 130; B. Rémy, 1990a, s. 405; S. Hillebrand, 2006, s. 196, 197.

¹¹⁶⁵ M. Corbier, 1974, s. 95 dn. 2.

¹¹⁶⁶ S. E. Stout, "L. Antistius Rusticus", *Classical Philology*, 21/1, 1926, s. 47, 48.

¹¹⁶⁷ S. Hillebrand, 2006, s. 196.

¹¹⁶⁸ W. M. Ramsay, "Studies in the Roman Province Galatia VI. Some Inscriptions of Colonia Caesarea Antiochea", *The Journal of Roman Studies*, 14, 1924, s. 182; M. Corbier, 1974, s. 96; G. W. Houston, 1977, s. 47, 60; B. Rémy, 1988, s. 137.

¹¹⁶⁹ A. R. Birley, 1981a, s. 7 Tablo 1.

¹¹⁷⁰ A. R. Birley, 1981a, s. 269; E. Birley, "The Adherence of Britain to Vespasian", içinde: *The Roman Army Papers 1929-1986*, Amsterdam 1988d, s. 257.

Bu askerî görevin tarihi içinse, kesin olmamakla birlikte 69 yılı önerilmektedir¹¹⁷¹. Rusticus'un bu görevi esnasında askerî onurlar elde ettiği ve askerî ününü artırdığı görülmektedir¹¹⁷². Yine komutanı olduğu lejyonuyla 69 yılında, Vespasianus'u desteklediği anlaşılmaktadır¹¹⁷³. O, bu sadakatının karşılığını Pisidia Antiokheia yazıtındaki "...donis militaribus donato ab isdem / corona murali cor (ona) vallari / corona aurea vexillis III / hastis puris III" ifadesinin de gösterdiği üzere askerî onurlandırmalar ve ödülleri almıştır (B5). Rusticus'un "dona militaria" askerî terimiyle ifade edilen bu ödülleri elde ettiği tarih belli değildir. Bu tarihin 73/74 yılı olabileceği düşünülmektedir¹¹⁷⁴. Söz konusu tarih, Rusticus'un Vespasianus ve Titus tarafından *praetor*'lar arasına seçilerek terfi ettirildiği tarihle örtüşmektedir (B5). Böyle olması halinde o, *tribunus militum* iken hak ettiği ödülleri almak için *praetor*'lar arasına seçildiği tarihe kadar beklemek zorunda kalmıştır. Bu bekleme süreci üç yıldan fazla bir süreye karşılık gelmektedir¹¹⁷⁵.

L. Antistius Rusticus'un, Britannia'daki *Legio II Augusta*'nın *tribunus militum*'u olarak hizmetinin ardından kariyerinin hangi yönde ilerlediği net değildir. Stout'a göre o, bu görevin ardından özel yaşama geri dönmüş, belki de bir müddet eşinin mülklerini idare etmekle meşgul olmuştur¹¹⁷⁶. Bu eş, Şair Martialis'in dizelerinden bilinen ve varıl bir kadın olan Mummia Nigrina'dan başkası değildir (B6, B7). Rusticus'un 73/74 yılında "adlectio inter praetorios" şeklinde bir terfi ile ikna edilerek kamuya dönmüş olabileceği de değerlendirilmektedir¹¹⁷⁷.

L. Antistius Rusticus'un *praetor*'luk makamına erişmeden önce *aedilis*, *tribunus plebis* ve *quaestor* olarak görev almadığı varsayılmaktadır. Bu varsayım, onun bu mevkileri işgal etmesi halinde bu görevlerin Pisidia Antiokheia yazıtında bir şekilde yer alacağı düşüncesine dayanmaktadır. Böyle olması halinde, Rusticus'un *tribunus militum*'luktan *praetor*'luğa ilerletilmesi dikkat çekmektedir¹¹⁷⁸. Dolayısıyla o, 48 yılında doğması halinde yirmi beş ya da yirmi altı gibi oldukça genç bir yaşta bu makamı işgal etmiş olmalıdır.

¹¹⁷¹ V. A. Maxfield, 1981, s. 154; S. Hillebrand, 2006, s. 196, 197.

¹¹⁷² S. E. Stout, 1926, s. 47, 48; G. A. Harrer, 1925, s. 430; V. A. Maxfield, 1981, s. 154, 155; R. Syme, 1983, s. 362.

¹¹⁷³ B. Rémy, 1989, s. 194.

¹¹⁷⁴ A. R. Birley, 2005, s. 280; S. Hillebrand, 2006, s. 196, 197.

¹¹⁷⁵ B. Rémy, 1989, s. 195; E. Bowie, 2014, s. 70, 77.

¹¹⁷⁶ S. E. Stout, 1926, s. 47, 48.

¹¹⁷⁷ S. E. Stout, 1926, s. 48; J. Devreker, "L'Adlectio in Senatum de Vespasien", *Latomus*, 39/1, 1980, s. 85.

¹¹⁷⁸ G. A. Harrer, 1925, s. 430; S. E. Stout, 1926, s. 47.

L. Antistius Rusticus'un *praetor*'luğunu almasının ardından hangi görevi üstlendiği net değildir. Bununla birlikte kariyer yazıtındaki “*curatori viarum Aureliae et Corneliae*” ifadesine istinaden *via Aurelia* ve *via Cornelia* yol şebekelerinin *curator*'luğunu üstlenmiş olması ihtimal dâhilindedir (B5)¹¹⁷⁹. Rémy, onun *praetor* mevkideki dört görevinden ilkinin Etruria yol *curator*'luğu olduğunu 76 yılı civarında ise, *via Aurelia* ve *via Cornelia* yol şebekelerinin *curator*'luğunu üstlendiğini ifade etmektedir¹¹⁸⁰. Syme'ye göre bunlardan *via Aurelia* yol *curator*'luğu, Rusticus'un kariyerinin ilerlemesi noktasında önemli bir yere sahip olmuştur¹¹⁸¹.

L. Antistius Rusticus'un *praetor*'luğu sonrası üstlendiği görevlerden birini de *Legio VIII Augusta*'nın *legatus legionis*'liği oluşturmaktadır (B5). Bu görev için 79-81 yılları önerilmektedir¹¹⁸². Syme bu *legatus*'luğu, Rusticus'un yol *curator*'luklarının hemen arkasına yerleştirmektedir¹¹⁸³. Rusticus'un daha önce üzerinde durulan ve *Legio II Augusta tribunus militum*'luğuna atfedilen *dona militaria*'yı, *Legio VIII Augusta*'nın kumandanlığı esnasında elde etmiş olabileceği de varsayılmaktadır¹¹⁸⁴.

L. Antistius Rusticus'un *VIII Augusta* lejyonundaki komutanlığının ardından Hispania ve Baetica eyaletlerinin *proconsul*'lüğünü üstlenmesi muhtemeldir (B5)¹¹⁸⁵. Corbier bu görevi, Rusticus'un *Legio VIII Augusta* komutanlığının hemen ardına yerleştirmektedir¹¹⁸⁶. Bu görev için Harrer 79-81 yılları arasını¹¹⁸⁷; Rémy ise 83/84 yılını önermektedir¹¹⁸⁸. Bu görüşlerden Rémy'inki akla daha yatkın gibi görünmektedir. Zira 83/84 yılına tarihlenen bir yazıt, Hispania'daki bir *municipia*'nın sınır sorununun, *proconsul* Lucius Antistius Rusticus'un kararnamesiyle çözüldüğünü haber vermektedir (B2). Yazıtta yer alan “Domitianus'un *X. consul*'lüğü zamanında” ifadesi, Rusticus'un 83/84 yılında eyaletin *proconsul*'ü olarak hizmet ettiğini kanıtlamaktadır.

Pisidia Antiokheia yazıtı, L. Antistius Rusticus'un “*praefectus aerarii Saturni*” başka bir ifadeyle devlet hazinesi yöneticisi olarak hizmet ettiğini de belgelemektedir

¹¹⁷⁹ Ayrıca bkz. **PIR** 2, A 765; S. Hillebrand, 2006, s. 196, 197.

¹¹⁸⁰ G. W. Houston, 1977, s. 41'de Tablo 2; A. R. Birley, 1981a, s. 269; B. Rémy, 1989, s. 194; B. Lewick, 2000, s. 120.

¹¹⁸¹ R. Syme, 1983, s. 363.

¹¹⁸² **PIR** 2, A 765; G. A. Harrer, 1925, s. 430; B. Rémy, 1989, s. 194 dn.107; S. Hillebrand, 2006, s. 196, 197.

¹¹⁸³ S. E. Stout, 1926, s. 48; R. Syme, 1983, s. 363.

¹¹⁸⁴ S. E. Stout, 1926, s. 48; krş. V. A. Maxfield, 1981, s. 154.

¹¹⁸⁵ **PIR** 2, A 765; S. E. Stout, 1926, s. 45.

¹¹⁸⁶ R. Cagnat, “L. Antistius Rusticus, légat de Cappadoce”, **Comptes rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres**, 1925, s. 233; krş. D. Magie, 1950, s. 579; B. Rémy, 1989, s. 195.

¹¹⁸⁷ G. A. Harrer, 1925, s. 431.

¹¹⁸⁸ B. Rémy, 1989, s. 195.

(B5). Syme bu görevi, 87-89 yılları arasına yerleştirmektedir¹¹⁸⁹. Corbier de aynı tarihi önermektedir¹¹⁹⁰. Bu mevki, Rusticus’a *consul*’lük yolunu açmıştır.

L. Antistius Rusticus, hazine yöneticiliğinin ardından *consul*’lük makamına erişmiştir. Bu makam gerek Pisidia Antiokheia yazıtından (B5) gerekse **Fasti Potentini** olarak bilinen epigrafik temelli *consul*’ler listesinden (B4) tasdik edilebilir niteliktedir. Bu bağlamda o, 90 yılı Mart ayında Sex. Iulius Servianus ile birlikte bu makamı paylaşmıştır (B4)¹¹⁹¹.

L. Antistius Rusticus’un 90 yılında *consul*’lüğünü almasının¹¹⁹² ardından, Kappadokia-Galatia birleşik eyaletinin “*legatus Augusti pro praetore*” unvanlı valisi olarak atandığı anlaşılmaktadır (B5). Onun, bu görevi 91/92-92/93/94 yılları arasına yerleştirilmektedir¹¹⁹³. Rusticus’un göreve başlama tarihi için Eck, Kasım 91-Aralık 92 tarihleri arasını¹¹⁹⁴ önermektedir. Robinson ise, Rusticus’un 92-94 yılları arasında valilik makamını işgal etmiş olabileceğini belirtmekte; ancak 91 yılında göreve başlayıp, 93 yılının son yarısında öldüğü savını daha mantıklı bulmaktadır¹¹⁹⁵. Harrer, *consul*’lük tarihinden hareketle Rusticus’un valiliğini 92-94 yılları arasına yerleştirmektedir¹¹⁹⁶. Bu senatörün ardılı T. Pomponius Bassus’un, 95/96 yılı gibi erken bir tarihte eyaletteki mevcudiyetinin bilinmesi, Rusticus’un 94 yılına kadar görevinin başında kalmış olabileceğini akla getirmektedir.

L. Antistius Rusticus, birleşik eyaleti yönetirken oldukça faal bir vali olması yönüyle dikkat çekmektedir. Onun valiliğiyle özdeşleşen en önemli olay ise, bir *edictum* (emirname) yayımlaması olarak görülmektedir. Söz konusu *edictum*, uzun geçen bir kışın ardından hasat edilen ürün miktarında azalmaya bağlı yaşanan kıtlık ve bunun neticesinde ortaya çıkan karaborsacılığın önlenmesine yöneliktir. Bu bağlamda, *Colonia Antiokheia* sakinleri adına yetkililer, gerekli önlemleri alması için eyalet valisine başvurmuşlar, Vali L. Antistius Rusticus da söz konusu *edictum*’u yayımlamıştır (B5). *Colonia* sakinlerini zor durumda bırakan kıtlık muhtemelen 91-92/92-3 yılı kışına ilişkindir. Bu kıtlık, buğday stoklamış fırsatçıların piyasaya fahiş fiyatlarla ürün arzının da önünü açmıştır. Rusticus’un bu *edictum*’unun, kıtlığa çare bulma ve haksız kazancı engelleme amacına

¹¹⁸⁹ R. Syme, 1983, s. 366; ayrıca bkz. W. M. Ramsay, 1924, s. 182, 183; B. Rémy, 1988, s. 137.

¹¹⁹⁰ M. Corbier, 1974, s. 91.

¹¹⁹¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. PIR 2, A 765; P. Gallivan, 1981, s. 217; E. Birley, 1988d, s. 257; B. E. Thomasson, 2009, s. 108 no 29:014.

¹¹⁹² A. R. Birley, 1981a, s. 269.

¹¹⁹³ S. E. Stout, 1926, s. 48, 49; W. Eck, 1982, s. 321; G. R. Stumpf, 1991, s. 309.

¹¹⁹⁴ W. Eck, 1982, s. 320 ve dn. 153.

¹¹⁹⁵ D. M. Robinson, 1925, s. 257.

¹¹⁹⁶ G. A. Harrer, 1925, s. 431.

yönelik olduğu anlaşılmaktadır (B5)¹¹⁹⁷. Rusticus'un *Colonia* sakinleri tarafından *patronus* olarak onurlandırılması *edictum*'unun amacına ulaştığı şeklinde yorumlanabilir (B5).

Edictum metninin yer aldığı yazıtta dikkat çeken bir başka önemli nokta, üçüncü sütun üzerinde yer alan ve “*Rufo proc(uratori) Aug(usti)*” şeklinde tamamlanan ifadedir (B5). Bu ifadeden, imparator çıkarlarının temsilcisi olarak bölgede bulunan Rufus isimli bir *procurator*'un varlığı anlaşılmaktadır¹¹⁹⁸.

L. Antistius Rusticus'un tahıl fiyatını dengelemeye yönelik emirnamesinin yayımlanma tarihi çok net değildir. Bununla birlikte Şair Martialis'in iki epigramından (B6, 7) Rusticus'un 93/94 yılında ölmüş olabileceği tahmin edilmektedir. Böylece Pisidia Antiokheia yazıtını 93 yılından önceye tarihlemek mümkün hale gelmektedir¹¹⁹⁹. Emirname'nin yayım tarihi için Corbier'in tespiti ise, 92 yılı baharı veya 93 yılı olduğu şeklindedir¹²⁰⁰.

Bütün bunlardan başka, L. Antistius Rusticus'un valilik dönemi, kıtlık haricinde diğer sıkıntıların da baş göstermesiyle dikkat çekmektedir. Şair Martialis'in “*Cappadocum saevis Antistius occidit oris*” şeklindeki dizesi, Rusticus'un Kappadokia'nın pek de insancıl olmayan kıyılarında can verdiğine işaret etmektedir (B7). Bu durum, Doğu'da 91-93 yılları arasında hüküm süren bir kargaşayı¹²⁰¹ veya sert bir kışın beraberinde getirdiği salgın hastalık benzeri bir olayı akla getirmektedir. Rusticus'un valilik dönemine ilişkin mil taşları gibi kanıtların olmayışı da onun zaten kısa sürmüş valiliğinin bir kargaşa içinde geçtiğine dair varsayımı güçlendirmektedir. Bu kargaşa öyle görünüyor ki, tam da bu döneme denk düşen ve Dio Cassius'un sadece Roma'yı değil tüm dünyayı etkilediğini söylediği sebebi bilinmeyen gizemli bir olaydan kaynaklanmış olmalıdır¹²⁰².

L. Antistius Rusticus, görev sahasında yurttaşlık hakkı kazananlara isminden öge vermesi yönüyle de kayda değerdir. *Colonia Iustra*'dan emekli bir asker için ithaf edilen yazıt bu kabildendir¹²⁰³.

¹¹⁹⁷ Ayrıca bkz. W. M. Ramsay, 1924, s. 183.

¹¹⁹⁸ W. M. Ramsay, 1924, s. 184; D. M. Robinson, “A New Latin Edict From Pisidian Antioch”, *Transaction of the American Philological Association*, 55, 1924, s. 20; ayrıca bkz. M. Corbier, 1974, s. 94.

¹¹⁹⁹ D. M. Robinson, 1924, s. 11; R. Cagnat, 1925, s. 237.

¹²⁰⁰ M. Corbier, 1974, s. 99; emirnamenin yayım tarihi için ayrıca bkz. U. H. Wiemer, “Das Edikt des L. Antistius Rusticus: eine Preisregulierung ald Antwort auf eine überregionale Versorgungskrise?”, *Anatolian Studies*, 47, 1997, s. 202.

¹²⁰¹ M. A. Kaya, 2011, s. 166.

¹²⁰² Dio. Cass. LXVII.11.6

¹²⁰³ CIL III, 6798: *T. Antistio Nigro vetrano ex mandatis Tattis (?) Flavi f(iliae) uxor(is) eius perfecerunt monumentum Sex. Caetranius Marus et L. Flavius Valens vetra(ni)*; W. M. Ramsay, 1924, s. 184.

L. Antistius Rusticus'un aile bağlarına ilişkin olarak, dostu olması muhtemel Şair Martialis'in şiirlerinden, daha önce de bahsedildiği üzere Mummia Nigrina isimli eşi iyi bir şekilde bilinmektedir (B6, B7). Bu eş, kocası Kappadokia eyalet topraklarında hayatını kaybettiğinde hayat arkadaşının küllerini beraberinde Roma'ya götürmüştü (B7). Mummia Nigrina'nın ismi, kadın kölelerinden birisine ait olup 87 yılına tarihlenen bir mezar stelinde de ortaya çıkmaktadır (B3). Yine bu eşin, 91 yılı *consul*'ü Q. Valerius Vegetus'un akrabası olduğu da bilinmektedir¹²⁰⁴. Bir noktada Rusticus'un Mummia Nigrina ile evliliği, onu büyük aile halkalarına dâhil etmiştir. L. Antistius Rusticus'un, İmparator Antoninus Pius döneminde Galatia eyalet valiliği yapmış L. Fulvius Rusticus Aemilianus ile bağlantısı ise bilinmemektedir¹²⁰⁵.

L. Antistius Rusticus'un ölüm tarihi çok net değildir. Bununla birlikte Şair Martialis'in epigramlarından yola çıkarak bazı varsayımlarda bulunmak mümkündür. Bu bağlamda onun, 88 yılında hayatta olduğu kesindir (B6). Kappadokia kıyılarında hayatını kaybettiği tarih ise, büyük ihtimalle 93/94 yılıdır (B7). Eyalet başkenti Kaisareia'dan bir sikke, Rusticus'un eyaletteki ardılı T. Pomponius Bassus'un 93 yılı Kasım'ı ile 94 yılı Kasım'ı arasında eyalette olduğunu tasdik etmektedir¹²⁰⁶. Böyle olması halinde, Rusticus'un eyaletteki görevinin en geç 93 yılı güzü başlarında sonlandığı söylenebilir.

L. Antistius Rusticus'un 93 yılındaki ölümünün ardından Kappadokia-Galatia birleşik eyaletinin geçici olarak ikiye ayrılmış olabileceği değerlendirilmektedir. Bu idari düzenlemenin nedeni bilinmemektedir. Bununla birlikte Dio Cassius, bu periyotta sadece Roma'yı değil tüm dünyayı etkileyen sebebi bilinmeyen gizemli bir olay nedeniyle çok sayıda insanın hayatını kaybettiğini nakletmektedir¹²⁰⁷. Dolayısıyla Rusticus'un ölümü ve dünya genelindeki bu felaketin, birleşik eyaletin ikiye ayrılmasıyla neticelendiği düşünülmektedir. Böylece Galatia, *praetorius* seviyeden L. Caesennius Sospes'in sorumluluğuna bırakılmıştır¹²⁰⁸. Pisidia Antiokheia'sından ele geçen epigrafik bir belge bunu kanıtlar niteliktedir¹²⁰⁹. Nitekim yazıtta Galatia, Pisidia, Phrygia, Lykaonia, Isauria, Paphlagonia, Pontus Galaticus, Pontus Polemoniacus ve Armenia isimleri geçmekte¹²¹⁰; birleşik eyaletin en büyük bölgesi durumundaki Kappadokia'nın ismi anılmamaktadır.

¹²⁰⁴ B. W. Jones, 1993, s. 176; ayrıca bkz. G. A. Harrer, 1925, s. 431; B. Rémy, 1989, s. 195.

¹²⁰⁵ Bunun için bkz. W. M. Ramsay, 1924, s. 190; R. K. Sherk, 1979, s. 169, 170; B. Rémy, "Υπατικοί et consulares sans les provinces impériales prétorienes aux Ier et IIes siècles", *Latomus*, 45, 1986, s. 333 no 54; B. Rémy, 1989, s. 153, no 115; S. Mitchell, D. French, 2012, s. 191.

¹²⁰⁶ W. Eck, 1982, s. 321 dn. 161.

¹²⁰⁷ Dio. Cass. LXVII.11.

¹²⁰⁸ W. Eck, 1982, s. 321.

¹²⁰⁹ B. Muscalu, 2011, s. 313.

¹²¹⁰ B. Rémy, 1980, s. 100.

Böylece Rusticus'un ölümü üzerine atanan L. Caesennius Sospes'in sorumluluk sahasının Kappadokia Eyaleti'ni kapsamadığı açık hale gelmektedir¹²¹¹.

Bütün bunlarla birlikte, L. Caesennius Sospes'in, 93-94 yıllarında Kappadokia-Galatia birleşik eyaletinin yöneticisi olduğuna dair görüş de mevcuttur¹²¹². Ancak bu görüş, pek sağlam temellere sahip değil gibidir. Bu noktada Syme'nin varsayımları akla daha yatkın görünmektedir. Bu varsayımlardan ilki, L. Antistius Rusticus'un ölümü üzerine L. Caesennius Sospes'in birleşik eyaletin valiliğini üstlendiği; ikincisi ise, Rusticus'un ölümünden kısa bir süre sonra birleşik eyaletin geçici olarak ikiye ayrıldığı şeklindedir. İkinci varsayım bağlamında, eyaletin ikiye ayrılmasıyla Galatia'nın idaresi *Legio XII Gemina*'nın *legatus*'u Sospes'e; Kappadokia'nın idaresi ise, Melitene'de konuşlanan *Legio XII Fulminata*'nın *legatus*'una bırakılmıştır. Ertesi yıl ise, *consularis* seviyeden T. Pomponius Bassus'un birleşik eyaletin valiliğini üstlenmesiyle *legatus*'lar eski asli vazifelerine dönmüşlerdir¹²¹³. Syme'nin bu önerisi, Domitinaus döneminde Galatia'nın yaklaşık 93/94 yılında kısa süreliğine Kappadokia'dan ayrıldığı şeklindeki genel kanıyla da uyumaktadır¹²¹⁴. Birleşik eyaletin ikiye ayrılması, Kappadokia gibi önemli bir eyaletin idaresinin bir lejyon *legatus*'una bırakılması gibi gelişmeler, *consularis* seviyeden vali bulma sıkıntısını ya da bölgede olağanüstü bir durum yaşandığını akla getirmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Hispania Baetica'dan bir eyaletli olan L. Antistius Rusticus'un, *Legio II Augusta*'nın *tribunus militum*'u iken taht mücadelesinde Vespasianus'u desteklemesi kariyerini de olumlu yönde etkilemiştir. Doğu deneyimi olmayan bu senatörün Kappadokia-Galatia birleşik eyaletine vali olarak atanması ilginçtir. Ancak Batı'daki askerî görevleri esnasında "*dona militaria*" elde etmesi, bu pürüzü gidermiş olmalıdır. L. Antistius Rusticus'un birleşik eyalet valiliği, kıtlık ve sebebi tam olarak bilinmeyen esrarengiz bir olaydan dolayı oldukça sıkıntılı geçmiş gibi görünmektedir. Bununla birlikte kıtlık ve karaborsacılara karşı aldığı önlem nedeniyle *Colonia Antiokheia* sakinlerince *patronus* olarak onurlandırılması, başarılı bir eyalet yöneticisi olduğuna işaret etmektedir. Mil taşları gibi yol çalışmalarına ilişkin belge olmayışı ise, Rusticus'un kısa süren eyalet valiliğinde mesaisinin büyük bölümünü

¹²¹¹ R. Syme, 1977, s. 46, 47; C. Koyuncu, 2015, s. 200 vd.; Galatia Valisi Caesennius Sospes için bkz. *CIL*, III, 6818; *ILS* 1017; T. B. Mitford, 1980, s. 1194, 1195.

¹²¹² J. D. Grainger, 2003, s. 97 ve dn. 23.

¹²¹³ R. Syme, 1977, s. 40 vd.; krş. H. G. Pflaum, 1953, s. 309; B. Muscalu, 2011, s. 314.

¹²¹⁴ B. W. Jones, 1993, s. 114.

sorunların çözümüne ayırması ve müsait koşulların olmayışıyla izah edilebilir bir durumdur.

III.12. T(itus) Pomponius Bassus (94/95/96-99/100)

Kappadokia-Galatia birleşik eyaletinde vali olarak hizmet edenlerden biri de 94/95 yılından itibaren bu görevde tasdik edilen Titus Pomponius Bassus olmuştur. Kariyerinin erken dönemleri bilinmeyen bu valinin, diğer eyalet valileri gibi benzer *cursus honorum* basamaklarından geçmiş olması muhtemeldir. Onun kariyerinin kayıtlı en erken aşaması, Ephesos'tan 79/80 yılına tarihlenen ve bir tahkimat surunun tamirine ilişkin yazıttan gelmektedir. Bu yazıt, Bassus'u Asia eyalet valisi M. Ulpius Traianus'un (*cos. suff.* 70) üç yardımcı *legatus*'undan (*legatus proconsulis*) biri olarak tasdik etmektedir (**B1a**)¹²¹⁵.

Titus Pomponius Bassus, 1 Ocak 90 veya 13 Eylül 90 tarihli askerî bir diplomada ise Iudaea eyalet valisi olarak karşımıza çıkmaktadır (**B1b**). Bu noktada, Bassus'un hemen yukarıda bahsedilen 79/80 yılındaki yardımcı *legatus*'luğu ile Iudaea eyalet valiliği arasındaki yaklaşık on senelik bir boşluk dikkat çekmektedir. Bu boşluk, onun bir süre kamu işlerinden uzak kaldığı şeklinde yorumlanmaktadır¹²¹⁶.

93/94 yılına gelindiğinde, Titus Pomponius Bassus'un 16 Eylül 93 tarihine –esas olarak 1 Eylül 94 tarihine ait- bir belgeden (**B2b**) *consul*'lük makamına eriştiği anlaşılmaktadır. O, bu makamı Lucius Silius Decianus isimli bir senatörle paylaşmış, (**B2a**) ardından araya başka bir görev girmeden, Kappadokia-Galatia birleşik eyaletinin valisi olarak atanmıştır. Onun bu valiliği, çok sayıda epigrafik ve nümismatik belgeyle kanıtlanmıştır (**B4-38**). Bassus'un İmparator Domitianus'un egemenliğinin son bir iki yılı ile örtüşen bu valiliği, Eck tarafından 94/95-99/100 yılları arasına yerleştirmektedir¹²¹⁷. Böyle olması halinde, Bassus'un Nerva ve Traianus dönemlerinde de eyaletteki yerini koruduğu açık hale gelmektedir.

T. Pomponius Bassus'u birleşik eyaletteki mevcudiyetini tasdik eden en erken tarihli belgeler nümismatik kaynaklıdır. Bu açıdan başkent Kaisareia'da ele geçen

¹²¹⁵ Ayrıca bkz. **PIR** P 530; P. Gallivan, 1981, s. 213; R. Syme, "Spanish Pomponii. A Study in Nomenclature", içinde: A. R. Birley (ed.), R. Syme, **Roman Papers IV**, Oxford 1988i, s. 145; A. N. Sherwin-White, 1998, s. 301.

¹²¹⁶ P. Foucart, "Inscription d'Éphèse", **Bulletin de Correspondance Hellénique**, 10, 1886, s. 97; A. N. Sherwin-White, 1998, s. 301.

¹²¹⁷ W. Eck, 1983, s. 216; R. Syme, 1988i, s. 145, 146.

sikkelerden biri, arka yüzünde *ΕΠΙ ΒΑΚΚΟΥ ΠΡΟΚΕΒΥΤΟΥ ΕΤ ΑΙ* lejandını taşımaktadır. Vali Bassus'un ismini taşıyan bu sikke üzerindeki *ΕΤ ΑΙ* ibaresi, İmparator Domitianus'un on dördüncü egemenlik yılına işaret etmekte, bu da Ekim 93-Ekim 94 arası periyoda karşılık gelmektedir (B25)¹²¹⁸. Yine aynı bölgeden arka yüzünde “*ΕΠΙ ΒΑΚΚΟΥ ΠΡΟΚΕΒΥΤΟΥ ΕΤ ΙΕ*” lejandını taşıyan başka bir sikke bilinmektedir. Sikke üzerindeki *ΕΤ ΙΕ* ibaresi Domitianus'un on beşinci egemenlik yılını işaret etmekte, bu da Ekim 94-Ekim 95 periyoduna denk düşmektedir (B26)¹²¹⁹. Bu bilgiler ışığında, T. Pomponius Bassus'un Ekim 93 ile Ekim 95 arasında eyaletinde olduğu kesin gibi görünmektedir. Bütün bunlarla birlikte T. Pomponius Bassus'un, *consul*'lerin kaydedildiği bir listede 1 Eylül 94-31 Aralık 94 tarih aralığında *consul suffectus* olarak anıldığı anlaşılmaktadır. Bu sebeple az önce bahsedilen ve Domitianus'un egemenliğinin on dördüncü yılına ait sikkenin, Bassus'un 1 Eylül 94 yılındaki *consul*'lüğü'nün sonrasına tarihlenebileceği değerlendirilmektedir. Ne var ki, askerî bir diploma T. Pomponius Bassus'un 16 Eylül 93 tarihli *consul*'lüğü'ne referansta bulunmaktadır (B2a).

Kafa karışıklığına sebebiyet veren yukarıdaki bu durum, tarihlleme noktasındaki bir hatadan kaynaklanmış olmalıdır. Dolayısıyla Bassus'un *consul*'lük tarihi için **Fasti Ostienses** listesi fragmanına istinaden genellikle 1 Eylül 94 olarak esas alınmaktadır (B2b)¹²²⁰. Bu bağlamda 94 yılı Eylül'ünde *suffectus* şeklinde *consul* olan T. Pomponius Bassus'un, Ekim 93-Ekim 94 yılları arasında eyaletinde olabilmesi, Syme'nin de tespit ettiği gibi vali olarak atandığı zaman itibarıyla hala “*consul designatus*” olmasından kaynaklanmış olmalıdır¹²²¹. Bu, L. Antistius Rusticus alt başlığında değinilen, bölgedeki olağanüstü durumla da ilintili olabilir. Rémy'e göre Bassus, öncülü Rusticus'un ölümünden 1 yıl sonra eyalete ulaşmış, bu süre içinde eyaleti yardımcı *legatus*'lardan biri yönetmiştir¹²²². Franke ise, Bassus'un 94 yılı baharında ya da yazında Kappadokia'da hayatını kaybeden L. Antistius Rusticus'un hemen yerini aldığı varsayımında bulunmaktadır¹²²³.

T. Pomponius Bassus'un eyaletini terk ettiği tarih belli olmamakla birlikte epigrafik ve nümismatik belgeler, 93/94 yılında başlayan valiliğinin 100 /101 yılına kadar

¹²¹⁸ Krş. B. Rémy, 1989, s. 197.

¹²¹⁹ Ayrıca bkz. W. Eck, 1982, s. 322; R. Syme, 1988i, s. 147; krş. B. Rémy, 1989, s. 197.

¹²²⁰ P. Gallivan, 1981, s. 191; R. Syme, 1988i, s. 254; A. N. Sherwin-White, 1998, s. 753; B. E. Thomasson, 2009, s. 108, no 29:015.

¹²²¹ R. Syme, 1983, s. 371; krş. P. R. Franke, “Zur Chronologie der Statthalter von Cappadocia-Galatia 91-107 n. Chr.”, *Chiron*, 9, 1979, s. 381.

¹²²² B. Rémy, 1989, s. 197.

¹²²³ P. R. Franke, 1979, s. 382; ayrıca bkz. R. Syme, 1988i, s. 147.

devam ettiğini göstermektedir (B4-38). Onun İmparator Traianus tarafından 101 yılında yoksul çocukların desteklenmesi için tesis edilen *alimenta* kurumunun komisyon üyeliğine (*curatores rei alimentariae*) getirilmesi (B22), eyaletteki mevcudiyeti için üst sınırı teşkil etmektedir. Yine 19 Ekim 101/102 tarihinde Ferentinum şehri tarafından *patronus* olarak onurlandırılması da (B3), onun bu tarihte birleşik eyalette olmadığını kanıtlamaktadır.

T. Pomponius Bassus'un, yaklaşık altı yedi yıl gibi ortalama görev süresinin üzerinde birleşik eyalette kaldığı anlaşılmaktadır. Bu durum, hemen ileride de bahsedileceği üzere, uzun zaman alacak yol çalışmaları veya idari düzenlemelerle ilişkilidir. Yine bu senatörün Domitianus, Nerva ve Traianus zamanlarında eyaletteki yerini koruyabilmesi kendisine itimat edilen birisi olduğunu göstermektedir. Eck ise, Bassus'un normal görev süresinin 97 yılında dolması gerekirken İmparator Nerva ve tahttaki ardılı Traianus ile kurduğu yakın ilişkilerin bu süreyi geciktirdiği tespitinde bulunmaktadır¹²²⁴.

T. Pomponius Bassus'un birleşik eyalet valiliği, L. Antistius Rusticus alt başlığı altında da bahsedildiği üzere sancılı bir evreye denk düşmektedir. Epigrafik bir belgede¹²²⁵ L. Caesennius Sospes'in görev sahası içerisinde Galatia ve buraya eklemlenen bölgeler yer alırken Kappadokia'nın yer almaması, vali L. Antistius Rusticus'un 93 yılı sonundaki ölümünün ardından eyaletin geçici olarak ikiye ayrılmış olabileceği şeklinde yorumlanmaktadır¹²²⁶. Bu noktada, T. Pomponius Bassus'un Ekim 93-Ekim 94 periyodunun belli bir kısmında *consul designatus* olarak kaldığı (B25) ve 94 yılının dört ayı boyunca *consul suffectus* olarak valiliği üstlendiği gibi bir izlenim mevcuttur. Böylece 94 yılının son aylarında *consul suffectus* makamını elde eden T. Pomponius Bassus'un *legatus Augusti pro praetore* unvanlı vali olarak (B4-16, 20, 23-38) eyaleti yeniden birleştirdiği varsayılmaktadır¹²²⁷. Bu açıdan Bassus'a, birleşik eyaletin son valisi gözüyle bakılmaktadır¹²²⁸.

T. Pomponius Bassus, valiliği süresince yol onarım faaliyetlerinde aktif olmasıyla ön plana çıkmaktadır. İsminin Nerva ve Traianus dönemlerine ait çok sayıda mil taşında

¹²²⁴ R. Syme, 1983, s. 371; W. Eck, "Consules, consules iterum und consules tertium –Prosopographie und Politik", *'Partiti' e fazioni nell'esperienza politica romana*, Mailand 2009, s. 179.

¹²²⁵ ILS 1017.

¹²²⁶ R. Syme, 1983, s. 371.

¹²²⁷ R. Syme, 1977, s. 42; T. B. Mitford, 1980, s. 1195; R. Syme, 1983, s. 371.

¹²²⁸ O. Tekin, 2000, s. 218.

geçmesi bunun kanıtı niteliğindedir (B4-21). Bölgede, Bassus eliyle yürütülen yol çalışmalarının genellikle askerî ikmal hatları üzerinde yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, Nerva döneminde Kappadokia’da Kaisareia (B4, 5); Galatia’da Ankyra-Tavium-Zela (B6, 10), Ankara’da Kalecik (B11), Çorum’da Sungurlu ve İskilip (B7, 8), Ameseia-Gangra (Çankırı) güzergâhları (B9) ön plana çıkmaktadır. Traianus döneminde ise Ankara-Hasanoğlan, Balıkhisar, Kalecik, Elecik (B12, 13, 19, 20, 21); Çorum-Elvançelebi / Tekkeköy (B16, 18); Lykos Nehri (Kelkit Çayı) kıyısında Zilhor köyü gibi değişik lokasyonlar ön plana çıkmaktadır (B15). Bütün bu bilgiler ışığında, Bassus’un yol çalışmalarının Ankyra-Tavium-Zela; Ankyra-Ameseia-Gangra-Pontus; Kaisareia-Tavium-Ankyra güzergâhlarında yoğunlaştığı söylenebilir¹²²⁹.

T. Pomponius Bassus’un güneydeki yol aksı bağlamında, Kaisareia’dan Tyana’ya ve oradan Kilikia Kapıları’na ulaşan hat üzerinde de onarım işleriyle meşgul olduğu bilinmektedir¹²³⁰. Dolayısıyla onun birleşik eyalet valiliği süresince Orta Anadolu’yu, Ankyra’dan itibaren Pontus sahasına, Armenia ülkesine ve daha güney bölgelere bağlamaya yönelik büyük bir yol onarım ve inşa programını hayata geçirdiği anlaşılmaktadır. 98 yılında imparator olan Traianus’un, Doğu’da Roma çıkarlarının korunmasına yönelik bu inşa programının aksamaması için Bassus’u görevden almadığı düşünülmektedir¹²³¹. T. Pomponius Bassus’un eyalet valiliği öncesinde de Cn. Pompeius Collega ve A. Caesennius Gallus da yol çalışmalarıyla ön plana çıkmışlardı. Bununla birlikte Bassus’un esas katkısı yol hatlarına yeni eklemeler yapması olmuştur¹²³².

Yukarıda anlatılanlardan başka T. Pomponius Bassus, valilik sahasındaki Galatia *Koinon*’una ait Nerva ve Traianus dönemi sikkeleri üzerinde isminin geçmesi yönüyle de

¹²²⁹ T. B. Mitford, 1974, s. 173; T. B. Mitford, 1980, s. 1185; D. H. French, 1988a, s. 204, no 569, s. 206, no 578; D. H. French, 1988b, s. 515; M. A. Kaya, 2011, s. 165; ayrıca bkz. B. Rémy, 1990b, s. 678.

¹²³⁰ T. Pomponius Bassus’un eyaletin güneyindeki yolları onarımı J. Garstang tarafından Kayseri ili’ne bağlı İncesu-Develi ilçeleri arasında keşfedilen bir mil taşında görülebilmektedir. *[T]raiano Aug. / Germanico pont. max. / trib. potest. cos. III / p. p. restituit per Pom / ponium Bassum leg. / Aug. pro. pr. / XXXX*. J. Garstang, **Notes on a Journey Through Asia Minor, Annals of Archaeology and Anthropology**, I, 1908, s. 3; ayrıca bkz. R. K. Sherk, 1980, s. 1016, dn. 163.

¹²³¹ Birleşik eyalet valisi T. Pomponius Bassus ismini taşıyan mil taşları, Orta Galatia ve Havza civarındaki mil taşlarında ismi geçen Galatia valisi A. Larcus Macedo’nun ismini taşıyan mil taşlarıyla karşılaştırıldığında, bölgesel değişimler olmakla birlikte ilk adı geçen valiye ait mil taşlarının Nerva ve Traianus dönemlerinde; A. Larcus Macedo ismini taşıyan mil taşlarının ise, Hadrianus döneminde yoğunluk kazandığı anlaşılmaktadır. Bunun için bkz. I. W. Machperson, “Roman Roads and Milestones of Galatia”, **Anatolian Studies**, 55, 1954, s. 115 vd. no 10-12, 14-18; R. K. Sherk, 1979, s. 168; D. H. French, “New Milestones from Pontus and Galatia”, içinde: B. Rémy (ed.), **Pontica I, Rescherches sur l’histoire du Pont dans L’Antiquité**, (Varia Anatolica 5), İstanbul 1991, s. 82, 83; S. Mitchell, 1993, s. 122 vd.; M. A. Kaya, 2011, s. 165 vd.; D. H. French, 2015, s. 156; Nerva zamanında Pontus yollarının gelişimini gösteren mil taşlarının en önemli seriyi oluşturmalarına ilişkin bkz. J. A. Munro, 1901, s. 64.

¹²³² R. K. Sherk, 1980, s. 1016 dn. 162; ayrıca bkz. D. H. French, 1991, s. 86.

dikkat çekmektedir (B29-33, 36, 37, 38)¹²³³. Sikkeler üzerinde kullanılan lejantların imparatorların *Koinon*'a atfettiği öneme göre değişiklik gösterdiği anlaşılmaktadır. Nitekim Nerva dönemi (96-98) sikkeleri üzerinde arka yüz lejandı, eyalet valisinin adı ve eyaletin başkenti Ankyra olarak görülmektedir¹²³⁴. Yine bu dönemde, iki temel tipe sahip sikke darbının söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. Birinci tipin arka yüzünde, *ΕΙΠΙ Τ ΠΟΜΠΙΩΝΙΟΥ ΒΑΣΣΟΥ ΠΡΕΣΒΕΥ ΑΝΤΙΣΤΡΑ* lejantları ile altı sütunlu tapınak ve sikke boşluğunda şehrin adı olan *ΑΝ-ΚΥ/ΡΑ-Σ* ve bazen *ΑΝ-ΚΥ/ΡΑ-ΝΩΝ* lejantları yer almaktadır¹²³⁵.

İmparator Traianus zamanında (98-117) ise, *Koinon*'un tüm Galatia'yı kapsar şekilde yeniden sikke basma hakkını elde ettiği görülmektedir. İlerleyen süreçte sikke darp etme yetkisi Galatia *Koinon*'undan alınarak Ankyra kentine tekrar verilmiştir¹²³⁶. Bu bağlamda Traianus zamanındaki Ankyra darbi sikkelerinin tamamı üzerinde “*ΕΙΠΙ ΠΟΜΠΙΩΝΙΟΥ ΒΑΣΣΟΥ ΚΟΙΝΟΝ ΓΑΛΑΤΙΑΣ*” lejandı bulunmaktadır. Başka bir ifadeyle, sikke üzerinde Galatia *Koinon*'unun ve eyaletin valisinin ismi birlikte yer almaktadır¹²³⁷. Arka yüzünde T. Pomponius Bassus'un ismini taşıyan sikkeler yine bu yüzde iki ve altı sütunlu tapınak (B23, 30, 38), Argaios Dağı (B24, 25, 35), Zeus (B29), Demeter (B31), Kybele, Men (B33, 36), Tykhe (B34, 37) gibi geniş yelpazede tipler taşımaktadır¹²³⁸. Kaisareia ve Tyana'da da, T. Pomponius ismini taşıyan çok sayıda sikke darp edilmiştir (B24, 25, 26, 34, 35)¹²³⁹.

T. Pomponius Bassus, valiliği döneminde diğer birçok eyalet valisi gibi isminden bazı öğeleri yurttaşlık hakkı kazananlara ödünç vermesi yönüyle de bilinmektedir¹²⁴⁰.

¹²³³ Diğer örnekler ve ayrıntılı bilgi için bkz. W. Wroth, *Catalogue of the Greek Coins of Galatia, Cappadocia and Syria*, London 1899a, s. 5-7 no 1-15; M. A. Kaya, 2010, s. 227.

¹²³⁴ W. M. Ramsay, 1922, s. 157; M. A. Kaya, 2010, s. 228.

¹²³⁵ Melih Arslan, *Galatya Krallığı ve Roma Dönemi Ankyra Şehir Sikkeleri- The Coins of Galatian Kingdom and the Roman Coinage of Ancyra in Galatia*, Ankara 2004, s. 43.

¹²³⁶ M. A. Kaya, “Koinon Galaton”, *XV. Türk Tarih Kongresi*, I, Ankara 2010, s. 228.

¹²³⁷ Melih Arslan, 2004, s. 43, arka yüz tiplerleri için bkz. a.g.e. s. 44.

¹²³⁸ Bunlardan çok köklü ve yaygın olan Phrygia tanrısı Men, daha önceki Galatia Kralı Deiotoros'un darp ettirdiği sikkeler ile İmparatorlar Galba, Titus, Nerva ve Traianus zamanındaki Galatia eyalet *Koinon*'u sikkeleri üzerinde yer almaktadır. M. Kadioğlu, K. Görkay, S. Mitchell, *Roma Döneminde Ankyra*, İstanbul 2011, s. 33; Ankyra sikkeleri üzerinde Men, Amozon, Demeter, Zeus, Asklepios, Hygieia, Artemis, Athena, Serapis, Kybele, Dionysos, bir kurdun emzirdiği Romus ve Remulus, Nemeseis, Hekate gibi pek çok tanrı tipi yer almaktadır. W. M. Ramsay, 1922, s. 162; Melih Arslan, 2004, s. 35, 42; Melih Arslan, “Pesusus ve Tavium Sikkeleri”, *Anadolu Medeniyetleri Müzesi 2005 Yılı*, Ankara 2006, s. 155.

¹²³⁹ W. M. Ramsay, 1922, s. 162, 163.

¹²⁴⁰ Bkz. W. M. Ramsay, 1941, s. 234; S. Mitchell, “Iconium and Ninica: Two Double Communities in Roman Asia Minor”, *Historia*, 28/4, 1979, s. 413.

T. Pomponius Bassus'un 100 ya da 101 yılında sona erdiği düşünülen Kappadokia-Galatia birleşik eyalet valiğinin ardından, Roma'da önemli mevkilere geldiği anlaşılmaktadır. Bu bağlamda onun daha önce de bahsedildiği üzere, İmparator Traianus tarafından 101 yılında yoksul çocukların desteklenmesi için tesis edilen *alimenta* kurumunun komisyon üyeliğine *-curatores rei alimentariae-* getirildiği görülmektedir (B22)¹²⁴¹. 19 Ekim 101/102 yılına tarihlenen bronz bir tabletten Ferentinum kentinin *patronus*'u olarak onurlandırıldığı da anlaşılmaktadır (B3).

T. Pomponius Bassus'un aile bağlarına ilişkin olarak ise, 118 yılı *consul suffectus*'u L. Pomponius Bassus'un onun oğlu olabileceği değerlendirilmektedir¹²⁴². Bu oğulun isminden Torquata ögesi bilinen bir kadınla evliliğinden ise 129, 130 veya 143 tarihlerinden birinde *consul suffectus* olması mümkün L. Pomponius Bassus Cascus Scribonianus dünyaya gelmiştir¹²⁴³. Bunlardan başka 186-189 yılları arasında Lycia et Pamphylia Eyaleti'nin *proconsul*'ü ve Pannonia Inferior valisi C. Pomponius Bassus Terentianus, 211 ve 271 yılı *consul ordinarius*'ları ile 283 yılı *consul suffectus*'u gibi önemli şahsiyetler de Kappadokia eyalet valisiyle soy bağına sahiptir¹²⁴⁴.

T. Pomponius Bassus'un Kappadokia-Galatia birleşik eyaletindeki yerinin, geçici bölünme esnasında kısa süreliğine Galatia'yı yönetmesi muhtemel P. Alfius Maximus tarafından alındığına dair görüş olsa da bu akla yatkın değildir. Neokaisareia'dan ve Kaisareia'dan sikkeler, Bassus'un eyaletteki yerinin 100/101-101/102 yıllarında Q. Orfitasius Aufidius Umber tarafından alındığı gerçeğini göstermektedir¹²⁴⁵.

Genel olarak değerlendirildiğinde, kariyerinin ilk dönemleri bilinmeyen T. Pomponius Bassus'un; Iudaea gibi bir yerde askerî tecrübe kazanması, İmparatorlar Domitianus, Nerva ve Traianus ile iyi ilişkiler kurması gibi faktörlerin kariyer sürecini de olumlu etkilediği anlaşılmaktadır. Onun sancılı bir süreçte birleşik eyalet valiliğine atanması ve 93/94-100/101 yılları arasında oldukça uzun bir süre eyaletinde kalması, özel bir amaçla görevlendirildiğini akla getirmektedir. Bassus'a yüklenen misyon büyük ihtimalle, geçici bir süreliğine ikiye ayrılan Kappadokia ve Galatia eyaletlerini yeniden birleştirmek, vali L. Antistius Rusticus döneminde yaşanan sıkıntıları hafifletmek ve

¹²⁴¹ Ayrıca bkz. R. Syme, 1988i, s. 146.

¹²⁴² B. Rémy, 1989, s. 197.

¹²⁴³ L. Schumacher, 1978, s. 801; I. Mennen, **Power and Status in the Roman Empire, A. D. 193-284, Impact of Empire**, 12, Boston 2011, s. 119.

¹²⁴⁴ M. T. W. Arnheim, 1972, s. 32; Pomponius'ların diğer bir kolu için ayrıca bkz. R. Syme 1988i, s. 140-158; I. Mennen, 2011, s. 119.

¹²⁴⁵ **PIR** 2, A 1395; S. Mitchell, D. French, 2012, s. 159; ayrıca bkz. R. Syme, 1971a, s. 185.

mevcut yollara yeni bağlantı hatları eklemektir. Bassus'un ismini taşıyan çok sayıda mil taşı, bu yol çalışmalarının stratejik güzergâhlarda yoğunlaştığını göstermektedir. Bu aynı zamanda Bassus'un, Romalıların Doğu politikasının sağlam temellere oturtulması için görevlendirildiğini düşünmeye de olanak tanımaktadır. Birleşik eyalet valiliğinin ardından Roma'da önemli bir kurumun başına getirilmesi, gözden düşmediğini ve birleşik eyalet idareciliğinin de başarılı geçtiğini göstermektedir.

III.13. Quintus Orfitasius Aufidius Umber (100/101-103/104)

Titus Pomponius Bassus'un 100 yılı sonu veya 101 yılı başında sona erdiği düşünülen Kappadokia-Galatia birleşik eyalet valiliğinin ardından eyaletin yeni valisi Quintus Aufidius Umber olmuştur. 100/101-103/104 yılları arasında görev yaptığı anlaşılan¹²⁴⁶ Aufidius Umber'in kariyerinin erken dönemleri bilinmemektedir. İsmindeki Orfitasius *gentilicius*'unu Etrüsk kaynaklı Orfitus'tan aldığı değerlendirilmektedir. Bunun yanı sıra Aufidia *gens*'inden olması ve Umber şeklinde olması gereken Umbrus *cognomen*'ine başka bir yerde rastlanmaması, onun Etrüsk kökeniyle ilişkilendirilmektedir¹²⁴⁷.

Consul'lük öncesi kariyeri de bilinmeyen Q. Orfitasius Aufidius Umber'in, *consul*'lük tarihi de net değildir. Rémy, bu tarihi 97 yılı olarak vermektedir¹²⁴⁸. Bununla birlikte onun birleşik eyalet valiliği öncesi bu makamı elde ettiği kesindir. Neticede o, *consul*'lüğü almasının ardından 100/101 yılında birleşik eyaletin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi olarak atanmıştır (B1-5).

Q. Orfitasius Aufidius Umber'in, birleşik eyalete vali olarak atanma tarihini, Neokaisareia ve Kappadokia'daki Kaisareia'dan ele geçen sikkeler sayesinde tespit etmek mümkündür. Bu bağlamda, sikkelerin arka yüzlerinde eyalet valisinin ismi ile *AZ* (37), *AH* (38) ve *Ç* (6) gibi yıl belirten lejantlar yer almaktadır (B2, 3, 4). Bunlardan arka yüzünde *AZ* lejandını taşıyan sikke (B2), Neokasiareia şehir *era*'sının otuz yedinci yılını ifade etmektedir. Şehrin *era*'sının MÖ 64 yılı olduğunun bilinmesi, bu sikkeyi 100/101

¹²⁴⁶ W. Eck, 1983, s. 217; G. R. Stumpf, 1991, s. 309.

¹²⁴⁷ B. Rémy, 1989, s. 198.

¹²⁴⁸ B. Rémy, 1989, s. 198.

yılına tarihlemeye olanak tanımaktadır¹²⁴⁹. Böylece Aufidius UMBER'in 100/101 yılı güzünde eyaletinde olduğu açık hale gelmektedir¹²⁵⁰.

Arka yüzünde *AH* ibaresini taşıyan bir diğer Neokaisareia sikkesi, şehir *era*'sının otuz sekizinci yılını göstermekte (**B3**), bu da şehrin *era*'sına göre 101 yılı güzü ile 102 yılı güzü arasına karşılık gelmektedir¹²⁵¹. Bu, aynı zamanda Aufidius UMBER'in söz konusu tarih aralığında eyaletinde olduğunu tasdik etmektedir. Kaisareia'dan ele geçen başka bir sikkenin arka yüzünde yer alan *ET C* (Yıl 6) lejandı (**B4**) ise, bir *era*'ya değil imparatorun altıncı egemenlik yılına işaret etmektedir. Bu da Kappadokia takvimine göre 102 yılı Kasım başlangıcı ile 103 yılı Kasım başlangıcı arasındaki süreye karşılık gelmektedir¹²⁵². Bu noktada, Aufidius UMBER'in, 104/105 yılında P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus tarafından yeri alınıncaya kadar eyaletinde kaldığı söylenebilir¹²⁵³. Bu şekilde bir söylemde bulunmaya olanak tanıyan kanıt ise, Galatia'daki Philomelium'dan P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus'un ismini taşıyan bir mil taşından gelmektedir. Bu mil taşı, İmparator Traianus'un *tribunus*'luk yetkisinden hareketle 103/104 yılına tarihlenmektedir. Dolayısıyla Frontinus'un eyaletteki öncülü olan valinin, en geç 103/104 yılında eyaletini terk ettiği anlaşılmaktadır¹²⁵⁴. Böylece Aufidius UMBER'in birleşik eyalet valiliğini 100/101-103/104 yılları arasına yerleştirmek mümkün olmaktadır.

Q. Orfitasius Aufidius UMBER'in, eyaletinde ne gibi faaliyetlerde bulunduğu dair fazla bilgi yoktur. Bu, belki görev süresinin çok uzun olmayışından belki de bölgenin nispeten sakin bir dönem geçirmesinden kaynaklanmış olmalıdır. Mitchell'in, Q. Orfitasius UMBER'in eyaletteki başlıca vazifesinin "atandığı tarih itibarıyla zaten iyi bir şekilde tesis edilmiş ulaşım hattının imkânlarını iyileştirmek olduğu" şeklindeki tespiti de önemlidir¹²⁵⁵. Bu bağlamda, Aufidius UMBER'in görev sahasındaki Neapolis'te -Isparta Şarkikaraağaç'taki Fele / Yassıbel köyünde- ele geçen bir yazıt önemlidir. 1 Ocak 101-31 Aralık 102 arasına tarihlenen bu yapı yazıtı, İmparator Traianus'un *legatus Augusti*

¹²⁴⁹ F. Imhoof-Blumer, *Kleinasiatische Münzen*, II, 1902, s. 499; S. Mitchell, "R.E.C.A.M. Notes and Studies No. 3 A Latin Inscriptions from Galatia", *Anatolian Studies*, 28, 1978, s. 94; P. R. Franke, "Zur Chronologie der Stathalter von Cappadocia-Galatia 91-107 n. Chr.", *Chiron*, 9, 1979, s. 377 dn. 1; R. K. Sherk, 1980, s. 1017; B. Rémy, 1989, s. 198; G. R. Stumpf, 1991, s. 280, no 572, Tafel XVIII, 1, s. 282; B. Rémy, M. Amandry, B. Özcan, "Une monnaie inédite de Neocaesarea au nom de Q. Orfitasius Aufidius UMBER, gouverneur de la province de Cappadoce-Galatie", *Anatolia Antiqua*, 3, 1995, s. 95; W. Weiser, "S C als Revers einer Münze der Ersten Emission aus Neokaisareia in Galatia unter Traianus", *Schweizer Münzblätter*, 149, 1998b, s. 9.

¹²⁵⁰ Tarihlleme için ayrıca bkz. B. Rémy, M. Amandry, B. Özcan, 1955, s. 95.

¹²⁵¹ P. R. Franke, 1979, s. 378; R. K. Sherk, 1980, dn 165.

¹²⁵² P. R. Franke, 1979, s. 378.

¹²⁵³ W. Eck, 1982, s. 338 dn. 229; S. Mitchell, D. French, 2012, s. 159.

¹²⁵⁴ B. Rémy, M. Amandry, B. Özcan, 1955, s. 95; B. Rémy, 1983, s. 164.

¹²⁵⁵ S. Mitchell, 1978, s. 96; ayrıca bkz. T. B. Mitford, 1980, s. 1185.

pro praetore unvanlı temsilcisi Aufidius UMBER aracılığıyla, portikosuyla birlikte - *taberna cum porticibus*- bir *taberna*'yı yeniden inşa etmesine ilişkindir (B1)¹²⁵⁶. Bu tür inşa faaliyetlerinin askerler, memurlar ve *cursus publicus*'tan faydalanma hakkı olan herkesin yararlanmasına yönelik olduğu bilinmektedir¹²⁵⁷.

Q. Orfitasius Aufidius UMBER'in Kappadokia-Galatia birleşik eyalet valiliğinin ardından kariyerinin hangi yönde ilerlediği net değildir. Bununla birlikte onun, Roma'dan 136 yılına tarihlenen bir yazıt fragmanında “*sodales Augustales*” rahipler topluluğunda yöneticilik yapan senatörle aynı kişi olma ihtimali mevcuttur¹²⁵⁸.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Q. Orfitasius Aufidius UMBER'in birleşik eyaletteki valilik süresinin, imparator eyaleti valilerinin ortalama üç yıllık görev süresiyle uyumlu olduğu anlaşılmaktadır. Onun valilik dönemine ilişkin fazla belge olmaması, öncülü Titus Pomponius Bassus'un eyalette tamamlamadığı işleri kotarmakla görevlendirildiğini akla getirmektedir. Yine o, portikosuyla birlikte bir *taberna* inşası örneğinde olduğu gibi askerî yapıların inşasıyla da meşgul olmuştur.

III.14. Publius Calvisius Ruso Iulius Frontinus (103/104/104/105-106/107/108)

Quintus Orfitasius Aufidius UMBER'in birleşik eyalet valiliğinin sona ermesinin ardından eyaletin yeni yöneticisi Publius Calvisius Ruso Iulius Frontinus olmuştur¹²⁵⁹. Sosyal sınıfı *patricius* olan¹²⁶⁰ bu valinin coğrafi kökeni net değildir. Bununla birlikte **Scriptores Historiae Augustae** yazarlarının ve Eutropius'un bazı pasajlarında bu kökene yönelik ima mevcuttur (B14, 15). Sherk'e göre, P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus'un mensubu olduğu *Calvia gens*'i, Cumhuriyet rejiminin sonunda ve *princeps* yönetiminin başında etkin bir *gens* idi. Frontinus'un ailesi ise, Kuzey Italia veya daha güçlü bir ihtimal olarak Gallia Narbonensis'tendi¹²⁶¹. Onu, Kuzey Italia'dan Messapialı krallar soyuna dayandıran görüş, gelecekteki İmparator Marcus Antoninus'un bu kralların soyundan

¹²⁵⁶ Ayrıca bkz. W. Eck, 1982, s. 335, 336 ve dn. 210; B. Rémy, 1983, s. 167; M. Oktan, 2011, s. 179.

¹²⁵⁷ B. Rémy, 1990b, s. 671, 672.

¹²⁵⁸ B. Rémy, 1989, s. 198; J. Rüpke, 2007, s. 32.

¹²⁵⁹ Sherk'in 1980 yılına ait çalışmasında P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus, T. Pomponius Bassus'un doğrudan ardılı olarak verilmektedir. R. K. Sherk, 1980, s. 1017 dn. 167; bununla birlikte nüsmatik kanıtlar, birleşik eyalette Ruso'nun öncülünün Aufidius UMBER olduğu gerçeğini ortaya koymuştur.

¹²⁶⁰ L. Schumacher, 1978, s. 683 no 18.

¹²⁶¹ PIR 2 C 357; R. K. Sherk, 1980, s. 1020, dn. 175; B. Rémy, 1983, s. 180, 181; R. Syme, “P. Calvisius Ruso, One Person or Two?”, *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, 56, 1984, s. 173; A. R. Birley, **Marcus Aurelius A Biography**, New York 1993, s. 245, 246; A. N. Sherwin-White, 1998, s. 136, 452; ayrıca bkz. G. Di Vita-Évrard “Des Calvisii Rusones à Licinius Sura”, *Mélanges de l'école française de Rome*, 99, 1987, s. 317-320.

olduğu şeklindeki edebi kayıtlar üzerine temellenmektedir (B14, 15). Bu kayıtlardan birinde yer alan “*Malemnio, Dasummi filio, qui Lopias condidit* (=Lupiae’yı kuran Dassummus oğlu (kral) Malemnus)” şeklindeki ifade, Kappadokia eyalet valisini efsanevi bir soyla ilişkilendirmektedir (B14); ancak bu tam olarak kanıtlanamamıştır. Italia’daki Etruria bölgesinde de Calvisius aile üyelerine rastlanması Ruso’nun bu bölgeden olabileceği düşüncesini de doğurmuştur¹²⁶². Genel eğilim ise, onun Gallia Narbonensis’ten olduğu şeklindedir. Bu eğilimin temelinde ise, Ruso’nun görünüşe göre bu eyaletten olan Sex. Iulius Frontinus ile akrabalığı yatmaktadır¹²⁶³. Ruso’nun akrabası olan senatörün, 73-100 yılları arasında değişik tarihlerde üç kez *consul*’lük elde edecek kadar seçkin birisi olduğu da anlaşılmaktadır¹²⁶⁴. İkili arasındaki bu bağ, Kappadokia eyalet valisinin hızlı terfisini sağlamış olmalıdır.

P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus’un *cursus honorum*’u kısmen Pisidia Antiokheia’sından (Isparta-Yalvaç) bir yazıttan bilinmektedir (B1). Kappadokia-Galatia birleşik eyalet valisi ve eşi adına hazırlanmış bu yazıt¹²⁶⁵, eyalet valisinin P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus şeklindeki tam ismini ve kariyerini verdiği için oldukça önemlidir (B1).

Pisidia Antiokheia yazıtı incelendiğinde, Publius Calvisius Ruso Iulius Frontinus’un resmî kariyerinin ilk basamağını “*tresviri aere argento auro flando feriundo (/monetales)*” memuriyetinin oluşturduğu anlaşılmaktadır (B1)¹²⁶⁶. Söz konusu memuriyet, *Principatus* Devri’nde *vigintiviratus*’luk mevkilerinden en önemlisiydi¹²⁶⁷. Bir noktada, senatörün ilerideki kariyerini belirleyen ve yüksek askerî komuta için potansiyel mevkiyi oluşturan basamaktı¹²⁶⁸.

¹²⁶² L. Schumacher, 1978, s. 683 no 18; epigrafik kanıtlar için ayrıca bkz. B. Rémy, 1989, s. 203 dn. 181.

¹²⁶³ A. R. Birley, 1981a, s. 377; B. Rémy, 1983, s. 181, 182; B. Rémy, 1988, s. 131; B. Rémy, 1990a, s. 408 no 26.

¹²⁶⁴ Y. Burnand, 1982, s. 423 no 17.

¹²⁶⁵ H. Dessau, “A Roman Senator under Domitian and Trajan”, *The Journal of Roman Studies*, 3/2, 1913, s. 302.

¹²⁶⁶ II. yüzyıl hukukçusu Pomponius’tan, MÖ 289 yılında Roma’da rafine edilmiş bronz, gümüş ve altın üretmek üzere devlet namına iş gören “*tresviri aeris argenti auri flatores*” isimli üç kişiden oluşan komisyonun ihdas edildiği anlaşılmaktadır. Bu memuriyeti üstlenenler daha sonraları altın, gümüş ve bronz metalleri sikke şeklinde dökme ve darp etme ek görevleriyle “*tresviri aere argento auro flando feriundo*” hüviyetine bürünmüş olmalıdırlar. Iulius Caesar zamanında bunların sayıları dörde ulaşmış olmakla birlikte Augustus zamanında sayıları yeniden üçe düşmüş ve bu zamandan itibaren yine yıllık olarak seçilerek “*tresviri monetales*” unvanıyla görevlerini sürdürmüşlerdir. İlerleyen süreçteki görevli sayısı ise, net değildir. A. P. Steiner, 1973, s. 22, 23; L. Schumacher, 1978, s. 683 no 18; C. H. V. Sutherland, R. A. G. Carson, 1984, s. 1; O. Tekin, *Eskiçağ’da Para, Antik Nümismatiğe Giriş*, İstanbul 1996, s. 15.

¹²⁶⁷ B. Rémy, 1989, s. 200; H. Dessau, 1913, s. 303.

¹²⁶⁸ R. K. Sherk, 1980, s. 1019 ve dn. 171.

P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus'un, kariyerinin ikinci basamağını, kariyer yazıtında “*seviri [turmarum] equitum Romanorum*” olarak verilen (B1) Roma atlı *turma*’sının komutanlığı oluşturmaktadır ¹²⁶⁹. Bu unvanın, yıllık oyunların organizasyonunu sağlayan görevliler için kullanıldığını da hatırlatmakta yarar vardır.

P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus'un kariyerinin üçüncü basamağını, yazıtta ismi eksik kalan bir lejyonun *tribunus militum*’luğu oluşturmaktadır (B1). Bu *tribunus*’luk, muhtemelen *laticlavus* şeklinde kıdemli bir *tribunus*’luk idi ¹²⁷⁰.

Birleşik eyalet valisi Ruso’nun kariyerinin dördüncü aşamasını, 73/74 yılında İmparator Vespasianus tarafından *patricius*’lar arasına seçilmesi oluşturmaktadır (B1). Ruso’nun bu şekilde terfisinin temelinde ise, iç savaş esnasında lejyonu ile Vespasianus’u desteklemesinin yattığı söylenebilir.

P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus’un resmî kariyerinin beşinci basamağında “*quaestor Augusti*” olarak hizmeti yer almaktadır (B1) ¹²⁷¹. Bu mevkiye seçilenler, her zaman *patricius*’lar arasından alınmayabiliyordu. *Patricius* kökenli olmayanlar da imparatorun lütfuyla bu mevkide bulunabiliyordu ¹²⁷². Ruso’nun *quaestor Augusti* olarak *senatus*’a girmesiyle eş zamanlı olarak *patricius*’lar arasına seçilmesi de ihtimal dâhilindedir.

Birleşik eyalet valisinin kariyerinin altıncı basamağını, *quaestor*’luk makamının ardından gelen *praetor*’luk makamı teşkil etmektedir (B1). Onun *praetor*’luk öncesi *aedilis*’lik ve *tribunus*’luk gibi mevkileri işgal etmemesi, *patricius* kökenli olan ya da henüz *patricius* olarak tescil edilmişlerin bu iki memuriyetten muaf olmasıyla ilişkilendirilmektedir ¹²⁷³.

P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus’un kariyerinin yedinci basamağını, *praetor*’luk sonrası elde ettiği *consul*’lük makamı oluşturmaktadır (B1). Bu bağlamda onun İmparator Domitianus’un egemenliğinin başlangıcında 1 Mart / Nisan / Mayıs / Haziran 79 tarihinde, L. Iunius Caesennius Paetus ile birlikte *consul suffectus* olduğu

¹²⁶⁹ H. Dessau, 1913, s. 304; B. Rémy, 1989, s. 200.

¹²⁷⁰ Ayrıca bkz. **MAMA** VII, 193; B. Rémy, 1983, s. 164.

¹²⁷¹ Dabrowa’ya göre bir Roma soylusu, *senatus*’a kabul edilmek için ilk önce *quaestor* olarak –*quaestor Augusti* (/ *quaestor candidatus principis*), *quaestor urbanus*, *quaestor consuli* veya *quaestor provinciae* gibi değişik *quaestor*’luk mevkilerinden birinde- görev almak mecburiyetindeydi. Bunlardan *quaestor Augusti* baskın bir mevkî olup *patricius* kökenli aile temsilcileri ile imparatorun lütfuna mazhar olan genç senatörler için ayrılırdı. E. Dabrowa, 1993, s. 49.

¹²⁷² H. Dessau, 1913, s. 304, 305; R. Syme, 1984, s. 175, 179; B. Rémy, 1989, s. 200.

¹²⁷³ H. Dessau, 1913, s. 305.

değerlendirilmektedir (**B1, 2, 3**)¹²⁷⁴. Ancak 79 yılında *consul*'lük makamını elde eden birinin yirmi iki yirmi üç yıl sonra Kappadokia-Galatia birleşik eyalet valisi olarak atanması pek mantıklı değildir. 79 yılı *consul*'ünün birleşik eyalet valisinin babası, kardeşi veya bir başka yakın akrabası olması daha muhtemeldir. Bu noktada Di Vita Évrard'ın 79 yılı *consul suffectus*'unu Kappadokia-Galatia birleşik eyaletinin valisinin babası olarak ele alıp buna göre kurguladığı *cursus honorum* daha doğru olmalıdır. Bu bağlamda o, birleşik eyalet valisinin *suffectus* şeklindeki *consul*'lüğünü 102 yılına yerleştirmektedir¹²⁷⁵.

Birleşik eyalet valisi Ruso'nun kariyerinin sekizinci basamağında, Pisidia Antiokheia yazıtında ismi okunamayan ancak Italia'da üstlenilmesi muhtemel bir yolun *curator*'luğu yer almaktadır (**B1**)¹²⁷⁶. *Praetor*'luk mevkiyle özdeşleşmiş bu görevin, *consul*'lüğünü almış biri tarafından üstlenilmesi tuhaf karşılanmaktadır. Bu noktada Rémy, *consul*'lüklerinin hemen ardından bu vazifeyi üstlenen bazı senatörlerden bahsetmekte ve Ruso'nun *consularis* seviyeden bir eyaleti yönetmek için oldukça genç olmasının bu şekilde dengelenmeye çalışılmış olabileceğini ifade etmektedir¹²⁷⁷.

P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus'un anonim bir yolun *curator*'luğunun ardından dört büyük rahiplik kurulunda görev aldığı da anlaşılmaktadır¹²⁷⁸. Bu bağlamda onun resmî kariyerinin dokuz, on ve on birinci basamaklarını “*quindecimviri sacris faciundis*” ve “*sodales Augustales*” şeklinde iki saygın rahiplik kurulu üyeliği oluşturmaktadır. Bunlardan ilki için Schumacher tarafından 79 ve 82 yılı olmak üzere iki ayrı tarih önerilmektedir¹²⁷⁹. Dessau, Pisidia Antokheia yazıtında (**B1**) sadece “ra” şeklinde korunmuş iki harfe dayanarak üçüncü bir rahiplik önerisinde de bulunmaktadır. Dessau bu savını, soyca üstün olan ve önemli kamu görevleri üstlenmiş senatörler için üçüncü bir

¹²⁷⁴ Ayrıca bkz. **PIR** 2 C 350; H. Dessau, 1913, s. 305, 318; G. A. Harrer, M. H. Griffin, “Fasti Consulares”, **American Journal of Archaeology**, 34/3, 1930, s. 363; R. Syme, “Review of A. Degraffi, I Fasti consolaria dell' Impero Romano da 30 avanti Christo al 613 Dopo Christo”, içinde: E. Badian, (ed.), R. Syme, **Roman Papers I**, Oxford 1979c, s. 250; P. Gallivan, 1981, s. 213; W. Eck, 1982, s. 320 dn. 157; R. Syme, 1984, s. 173; R. Syme, “The Testamentum Dasumii: Some Novelties”, içinde: A. R. Birley (ed.), R. Syme, **Roman Papers IV**, Oxford 1988k, s. 527.

¹²⁷⁵ Di Vita Évrard'ın kurgusuna göre, 71 ya da 72? yılında doğan oğul Frontinus, 89 veya 91 yılında *tresviri aere argento auro flando feriundo*; 90 / 92 yılında ismi bilinmeyen bir lejyonda *tribunus militum*; 95 yılında *quaestor Augusti*?; 99 yılında *praetor*; 100 yılında yol *curator*'u, *quindecimvir sacris faciundis* ve *sodalis Augustalis* rahibi; 100-101 yıllarında Asia eyaletinde *proconsul legatus*'u; 102 yılında *consul suffectus*; 103 yılında *curator aedium sacrorum*; 104-107 yılları arasında *legatus Augusti pro praetore* unvanlı Kappadokia eyalet valisi olarak hizmet etmiştir. G. Di Vita-Évrard, 1987, 301.

¹²⁷⁶ Ayrıntılı bilgi için bkz. **PIR** 2, C 350; H. Dessau, 1913, s. 305, 306; R. K. Sherk, 1980, s. 1020; B. Rémy, 1983, s. 164.

¹²⁷⁷ B. Rémy, 1989, s. 200, 201.

¹²⁷⁸ L. Schumacher, 1978, s. 683 no 18; B. Rémy, 1989, s. 201.

¹²⁷⁹ L. Schumacher, 1978, s. 683 no 18.

rahipliğin nadir rastlanan bir durum olmamasıyla temellendirmektedir¹²⁸⁰. 69-138 yılları arasında sadece otuz senatörün çoklu rahiplik elde ettiğini gösteren bir çalışma da mevcuttur¹²⁸¹. P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus da birden fazla rahiplik görevi üstlenmiş senatörler gurubu içerisinde yer almaktadır¹²⁸².

Pisidia Antiokheia yazıtı, P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus'un kariyerinin on ikinci basamağının Asia eyalet *proconsul*'lüğü olduğunu göstermektedir (**B1**). Ephesos ve Kos'tan yazıtlar (**B4, 5, 6**) ile İmparator Domitianus dönemine ait bir Smyrna ittifak sikkesi üzerinde (**B9**) Asia Eyaleti'nin *proconsul* unvanlı yöneticisi Ruso'nun ismi geçmektedir¹²⁸³. Ephesos yazıtı (**B4**), 13 Eylül 92-12 Eylül 93 tarihleri arasına yerleştirilmektedir¹²⁸⁴. Bununla birlikte, Pisidia Antiokheia yazıtı hariç, diğer belgelerde adı geçen Ruso'nun Kappadokia eyalet valisiyle aynı kişi olup olup olmadığı tartışmalıdır.

Evans tarafından verilen Asia *proconsul*'leri listesinde 79 yılı *consul suffectus*'u P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus, Domitianus zamanına denk düşen 92-93 yılları arasına yerleştirilmektedir. 86 yılı? *consul suffectus*'u olan P. Calvisius Ruso isimli bir senatör ise, Nerva dönemine denk düşen 97-98 yıllarına yerleştirilmektedir¹²⁸⁵. Dolayısıyla benzer isimde iki ayrı Asia eyalet *proconsul*'ünün mevcudiyeti kesin gibi görünmektedir. Bu açıdan belgeler kısmında birleşik eyalet valisinin Asia eyalet *proconsul*'lüğüne kanıtladığı düşünülen belgelerin, bu valinin aile üyelerinden birisine ait olma ihtimali de vardır. Konrad da 79 yılı *consul suffectus*'u ve aynı zamanda 92/93 yılı Asia *proconsul*'ü olan P. Calvisius Ruso'nun; 84 yılı *consul suffectus*'u, 97/98 yılı Asia eyalet *proconsul*'ü ve 106 yılı civarında Kappadokia-Galatia birleşik eyalet valisi olan P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus'tan ayrılması gerektiğini ifade etmektedir¹²⁸⁶.

Neticede Pisidia Antiokheia yazıtının birleşik eyalet valisi P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus'un *cursus honorum*'una ait olduğu kesin gibi görünmektedir. Bununla birlikte Asia eyalet *proconsul*'lüğüne ilişkin belgelerin bu senatöre ilişkin olup olmadığı ve bu senatörün *consul*'lük tarihinin 79 yılı olup olmadığı hususları net değildir. Syme ve Konrad'ın bu konudaki görüşleri ikna edici olmakla birlikte, problemin çözümü daha kapsamlı analizlere muhtaç gibi görünmektedir. Bu noktada Di Vita Évrad'ın 79 yılı

¹²⁸⁰ PIR 2 C 350; B. Rémy, 1988, s. 148; ayrıca bkz. H. Dessau, 1913, s. 306.

¹²⁸¹ Bunun için bkz. B. Rémy, 1989, s. 201.

¹²⁸² R. K. Sherk, 1980, s. 1020; B. Rémy, 1988, s. 148; ayrıca genel olarak bkz. R. Syme, 1989, s. 241-259.

¹²⁸³ PIR 2, C 350; H. Dessau, 1913, s. 308; R. Syme, 1988k, s. 527.

¹²⁸⁴ G. R. Stumpf, 1991, s. 231; R. K. Sherk, 1980, s. 1020.

¹²⁸⁵ R. Evans, *A History of Pergamum Beyond Hellenistic Kingship*, London 2012, Appendix 4.

¹²⁸⁶ C. F. Konrad, "Domitius Calvisius in Plutarch", *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, 103, 1994, s. 139.

consul suffectus'unun oğlu ve Kappadokia eyalet valisi için kariyer önerisi de akla oldukça yatkındır¹²⁸⁷.

Pisidia Antiokheia yazıtına istinaden, P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus'un resmî kariyerinin on üçüncü basamağını “*curator aedium sacrorum et operum locorumque publicorum*” oluşturmaktadır (**B1**). Bu mevki, *consul*'lükten önce veya birçok durumda *consul*'lükten iki yıl sonra Roma'da tutulmaktaydı¹²⁸⁸. Ruso'nun *consul*'lüğünü elde etmesinin ardından bu görevi üstlenmiş olması ihtimal dâhilindedir. Bununla birlikte 79 yılında *consul* olan bir senatörün yaklaşık yirmi yıl sonra bu mevkiyi üstlenmesi çok tutarlı görünmemektedir. Bu nedenle daha önce de üzerinde durulduğu gibi, Di Vita Évrard'ın bu senatörün *consul suffectus*'luk makamı için önerdiği 102 yılını esas almak daha doğru olacaktır¹²⁸⁹.

P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus'un *consul*'lüğünü almasının ardından kariyerinin on dördüncü basamağını, *legatus Augusti pro praetor* unvanlı Kappadokia-Galatia birleşik eyalet valiliği oluşturmaktadır (**B1, 10, 12**). Bununla birlikte Pisidia Antiokheia yazıtı, Ruso'nun *provincia*'sına yer vermemektedir; yazıtın birleşik eyalet sınırları içerisinde ele geçmiş olması, diğer epigrafik, nümismatik belgelerin mevcudiyeti, bu senatörün birleşik eyalet valiliği konusunda şüpheye mahal bırakmamaktadır (**B7, 8, 10, 11, 12**)¹²⁹⁰.

P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus'un, birleşik eyalet valiliğinin hangi yılları kapsadığı net olmamakla birlikte, bunun için 104/105-106/107¹²⁹¹ veya 103/104/105-106/107/108 gibi değişik tarih aralıkları önerilmektedir¹²⁹². Pisidia Antiokheia yazıtında (**B1**) imparatorun eksik kalmış *tribunus*'luk yetkisine istinaden bazı yorumlamalarda bulunulmuştur. Söz konusu yetkinin sekizinci kez üstlenilmesi halinde bu tarih 103/104 yılına denk düşmektedir. Bu, aynı zamanda öncül vali Q. Orfitasius UMBER'in eyaletini 103 ya da 104 yılında terk etmiş olabileceği anlamına gelmektedir¹²⁹³. Böyle olması

¹²⁸⁷ Di Vita Évrard'ın kurgusuna göre, 71 ya da 72? yılında doğan oğul Frontinus, 89 veya 91 yılında *tresviri aere argento auro flando feriundo*; 90 / 92 yılında ismi bilinmeyen bir lejyonda *tribunus militum*; 95 yılında *quaestor Augusti*?; 99 yılında *praetor*; 100 yılında yol *curator*'u, *quindecimvir sacris faciundis* ve *sodalis Augustalis* rahibi; 100-101 yıllarında Asia eyaletinde *proconsul legatus*'u; 102 yılında *consul suffectus*; 103 yılında *curator aedium sacrorum*; 104-107 yılları arasında *legatus Augusti pro praetore* unvanlı Kappadokia eyalet valisi olarak hizmet etmiştir. G. Di Vita-Évrard, 1987, 301.

¹²⁸⁸ PIR 2, C 350; H. Dessau, 1913, s. 308; R. K. Sherck, 1980, s. 1020; B. Rémy, 1983, s. 164.

¹²⁸⁹ G. Di Vita-Évrard, 1987, s. 301.

¹²⁹⁰ Ayrıca bkz. PIR 2 C 350; H. Dessau, 1913, s. 308.

¹²⁹¹ W. Eck, 1982, s. 217, 341, 342 dn. 252; G. R. Stumpf, 1991, s. 309; krş. F. Cumont, 1905b, s. 208; M. Amandry, B. Rémy, Pontica II. Les monnaies de l'atelier de Sebastopolis du Pont, Varia Anatolica, 10, İstanbul 1998, s. 37.

¹²⁹² W. M. Ramsay, 1922, s. 171; B. Rémy, 1983, s. 167; B. Rémy, 1989, s. 198; A. N. Sherwin-White, 1998, s. 175.

¹²⁹³ B. Rémy, M. Amandry, B. Özcan, 1955, s. 96; krş. W. Eck, 1982, s. 340.

halinde, P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus'un, 10 Aralık 104 tarihinden önce, büyük ihtimalle de 104 yılı yazında eyaletine ulaşmış olabileceği düşünülmektedir¹²⁹⁴.

Yukarıda anlatılanlar haricinde, Kappadokia'daki Kybistra'dan ele geçen bir sikkenin arka yüzünde yer alan *ET H* lejandı, İmparator Traianus'un egemenliğinin sekizinci yılıyla ilişkilendirilmektedir. Bu da 104/105 yılına karşılık gelmektedir. Böylece P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus'un bu tarihte eyaletindeki mevcudiyeti (**B10**) ve öncül vali Q. Orfitasius Aufidius UMBER'in bu tarihten önce eyaletini terk ettiği açık hale gelmektedir¹²⁹⁵. Söz konusu sikkenin Kappadokia takvimine göre, 103 yılı Kasım'ı ile 104 yılı Kasım'ı arası bir tarihte veya imparatorun doğum zamanına istinaden 23 Eylül 104 ve 22 Eylül 105 arası bir tarihte darp edilmiş olabileceği varsayılmaktadır¹²⁹⁶.

P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus ismini taşıyan bir diğer Kybistra sikkesi, ön yüzünde imparator büstü yerine Tykhe büstünün ve vali isminin yer almasıyla genel sikke formlarından ayrılmaktadır (**B11**). Sebastopolis / Herakleopolis'ten ele geçen bir başka sikke ise, şehrin MÖ 3 yılında başlayan *era*'sıyla 109 yılına, gerçekte ise 106/107 yılına tarihlenmektedir. Bu, aynı zamanda söz konusu tarihlerde Calvisius Ruso'nun eyaletinde olduğunu göstermektedir (**B12**)¹²⁹⁷. Bütün bu epigrafik ve nümismatik kanıtlar ışığında, Calvisius Ruso'nun birleşik eyalet valiliğinin en erken 103/104 yılında başlayıp en geç 108/109 yılına kadar devam ettiği söylenebilir (**B1, 7, 8, 10, 11, 12**). Bu valinin eyaletteki yeri ise, en geç 109/110 yılında C. Quadratus Bassus tarafından alınmıştır¹²⁹⁸.

P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus'un birleşik eyalet valiliği süresince, görev sahasındaki yol yapım ve onarım işleriyle meşgul olduğu anlaşılmaktadır. Bu faaliyetler, Traianus'un olası bir Parthia seferine karşı hazırlık bağlamında ele alınabilir. Ruso'nun Asia Eyaleti'ni Philomelion kavşak noktası üzerinden Galatia Eyaleti'ne bağlayan yolu da hizmete açtığı bilinmektedir (**B7**)¹²⁹⁹. Yine onun valiliği döneminde, Kana¹³⁰⁰ antik yerleşiminden 105 yılına tarihlenen bir yazıt, Publius Calvisius Ruso Iulius Frontinus'un

¹²⁹⁴ P. R. Franke, 1979, s. 380; Sherk, P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus'un eyalete ulaşma tarihini 106 /107 yılı olarak vermektedir. R. K. Sherk, 1980, s. 1018, dn. 168 vd, 1020.

¹²⁹⁵ Ayrıca bkz. B. Rémy, 1983, s. 165.

¹²⁹⁶ P. F. Franke, 1979, s. 380; G. R. Stumpf, 1991, s. 283.

¹²⁹⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. B. Rémy, 1989, s. 200 no 12; B. Rémy, 1983, s. 166.

¹²⁹⁸ R. K. Sherk, 1980, s. 1019; B. Rémy, 1989, s. 202.

¹²⁹⁹ Ayrıca bkz. B. Rémy, 1983, s. 164; B. Rémy, 1990b, s. 678; M. A. Kaya, 2011, s. 223; D. H. French, 2015, s. 150.

¹³⁰⁰ Konya'nın Karatay ilçesindeki eski ismi Gene olan Beşagıl köyü.

valiliği zamanında Kana kent meclisi ve halkı tarafından Traianus onuruna bir tapınak inşasını ve imparatorun heykelinin dikilmesini kaydetmektedir (B8)¹³⁰¹.

Pisidia Antiokheia yazıtından P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus'un *Colonia patronus*'u olarak onurlandırıldığı da anlaşılmaktadır (B1). Bunun yanı sıra 92/93 yılı Asia eyalet *proconsul*'ü ile doğru kimliklendirilmesi halinde, 13 Eylül 92-12 Eylül 93 periyoduna tarihlenen bir yazıtta, Marnas ve Klaseas ırmaklarından şehre su sağlayacak kapsamlı bir projede de *proconsul* P. Calvisius Ruso ismi geçmektedir (B4)¹³⁰². Yine hangi sebepten ötürü hazırlandığı bilinmeyen Kos yazıtı da, yine doğru kimliklendirilmesi koşuluyla P. Calvisius Ruso'yu onurlandırmaktadır (B6).

P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus'un aile bağlarına ilişkin olarak (bkz. S5), 53 yılı *consul suffectus*'u P. Calvisius Ruso'nun bu valinin babası olduğu sanılmaktadır¹³⁰³. Kappadokia eyalet valisinin ilk eşinin Dasumia olduğu bilinmektedir¹³⁰⁴. Onun ikinci eşinin ise, Pisidia Antiokheia yazıtında “*Amb [---] / uxori P(ublii) C[alvisi] / Rusonis I[uli]*” olarak kayda geçen (B1) Eggia Ambibula olduğu kabul edilmektedir. Bunlardan ilk eşi Dasumia ile evliliğinden 109 yılı *consul ordinarius*'u olacak P. Calvisius Tullus Ruso doğmuştur. Bu oğul, 98 yılında ikinci defa *consul suffectus* 'luk elde etmiş Cn. Domitius Tullus'un yeğeni ve ardından evlatlığı olan Domitia Lucilla Maior ile evlenmiştir. Bu evlilikten ise, Domitia Lucilla Minor doğmuştur. Bu kızın M. Annius isimli bir senatörle evliliğinden ise gelecekteki İmparator Marcus Aurelius dünyaya gelmiştir. Dolayısıyla Kappadokia eyalet valisi P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus'un torunu, İmparator Marcus Aurelius'un annesi olmuştur¹³⁰⁵. Başka bir ifadeyle Kappadokia eyalet valisi, İmparator Marcus Aurelius'un anne tarafından büyükbabası olmuştur. Tüm bunlardan başka birleşik eyalet valisinin, 70 yılında ilk kez; 98 yılında ikinci kez; 100 yılında ise üçüncü kez *consul* olan Sex. Iulius Frontinus ile akraba olduğu bilinmektedir. Adı geçen senatörün Vespasianus'un egemenliğinin başlangıcından itibaren imparatorun maiyetinde önemli bir yere sahip olduğu ve P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus'un hızlı terfi sürecine katkıda bulunduğu düşünülmektedir¹³⁰⁶.

¹³⁰¹ Söz konusu yazıtın tarihlendirilmesi için bkz. B. Rémy, 1990b, s. 679; S. Mitchell, 1993, s. 97 ve dn. 185.

¹³⁰² Ö. Çapar, 1995, s. 753 ve dn. 753.

¹³⁰³ S. Hillebrand, 2006, s. 160.

¹³⁰⁴ B. Rémy, 1990a, s. 391 no 26; krş. B. Rémy, 1983, s. 180.

¹³⁰⁵ PIR 2 C 357; PIR 2 D 182; E. M. Smalwood, 1966, s. 4; R. K. Sherk, 1980, s. 1020, dn. 175; B. Rémy, 1983, s. 180; R. Syme, 1984, s. 173; A. R. Birley, 1993, s. 245, 246; A. N. Sherwin-White, 1998, s. 136, 409, 452.

¹³⁰⁶ B. Rémy, 1989, s. 200.

Yukarıda anlatılanlardan başka, Genç Plinius'un mektubunda Verginius Rufus isimli bir senatör bağlamında adı geçen Ruso'nun kimliğine dair farklı görüşler bulunmaktadır (B13). Sherk, söz konusu yazışmadaki senatörün Calvisius Ruso veya onun oğlu olmadığına inanmaktadır. Syme adı geçen Ruso'nun Calvisius Ruso ya da 109 yılı *consul ordinarius*'u P. Calvisius Tullus Ruso olduğu savında bulunmaktadır. Sherwin-White ise buna itiraz etmektedir¹³⁰⁷.

Genel olarak değerlendirildiğinde, P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus'un soylu ve nüfuz sahibi bir aileye mensup olduğu anlaşılmaktadır. Onun, *vigintiviratus* memuriyetlerinden en çok arzulanan "*tresviri aere argento auro flando feriundo / monetales*" ile göreve başlaması kariyerinin ilerideki parlak yönünü de tayin etmiştir. İç Savaş esnasında lejyonuyla, İmparator Vespasianus'u desteklemesi hızlı bir kariyer sürecini beraberinde getirmiştir. P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus'un eyalet valiliği esnasında yol onarım çalışmalarıyla meşgul olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum, Traianus'un olası bir Parthia seferine hazırlık olarak eyalet genelindeki yolların bakımlı tutulmasıyla ilişkilendirilebilir. Yine bu valinin görevi esnasında "*patronus*" olarak onurlandırılmış olması, sevilen ve halkın yararına işler yapan ve başarılı birisi olduğunu akla getirmektedir.

III.15. C. Iulius Quadratus Bassus (107/108 veya 108/109-110/111-113)

Publius Calvisius Ruso Iulius Frontinus'un 107/108 yılında sona eren Kappadokia-Galatia birleşik eyalet valiliğinin ardından bu göreve Gaius Iulius Quadratus Bassus getirilmiştir. Küçük Asya kökenli bu senatör, muhtemelen 67 yılında Pergamon'da doğmuş olup¹³⁰⁸ Asia Eyaleti'nden rahiplik ve *consul*'lük geçmişi olan bir aileye mensuptu (B4)¹³⁰⁹. Yine *pleb* toplumsal katmanından olan Bassus, Pergamon'da ele geçen epigrafik bir belgede Attalid Hanedanı ve Galatia *tetrarkh*'ları soyuyla ilişkilendirilmektedir (B4).

C. Iulius Quadratus Bassus'un *cursus honorum*'u, kısmen Pergamon'daki Asklepion tapınağında ele geçen bir heykel kaidesi yazıtında korunmuştur (B4). Syria'daki Heliopolis'te ele geçen başka bir yazıt, Bassus'un tam ismini vermemekle

¹³⁰⁷ PIR 2 C 357; R. K. Sherk, 1980, s. 1020 ve dn. 174; krş. E. M. Smalwood, 1966, s. 31; C. F. Konrad, 1994, s. 139 vd.; A. N. Sherwin-White, 1998, s. 605; ayrıca bkz. G. Di Vita-Évrard, 1987, 307, 308.

¹³⁰⁸ E. Dabrowa, 1993, s. 34.

¹³⁰⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. A. Erzen, "Ankaralı Gayus Yuliyus Severus'un Kitabeleri ve Anadolu'luların Roma İmparatorluğu Üzerindeki Nüfuzları", III. Türk Tarih Kongresi Ankara 15-20 Kasım 1943, Kongreye Sunulan Tebliğler, 1948, s. 627; H. Halfmann, 1982, s. 626; B. Rémy, 1988, s. 131; E. Dabrowa, 1993, s. 34.

birlikte Parthia Savaşı esnasında Traianus tarafından onurlandırılan ve Syria eyalet yöneticisi yapılan bir senatörü kaydetmektedir (B5). Yazıttaki *cursus honorum* dizisinin C. Iulius Quadratus Bassus'un ki ile benzerlik göstermesi, yazıtın Bassus'a ait olabileceği düşüncesini doğurmuştur¹³¹⁰.

C. Iulius Quadratus Bassus'un *cursus*'unun bilinen ilk basamağı, *Legio XIII Gemina*'nın *tribunus militum*'luğudur (B4, 5). Bu görev için 87-89 yılları önerilmektedir¹³¹¹. Bassus, *tribunus militum* olarak hizmet ettiği eyalete ileride vali olarak dönmüştür. O, bu yönüyle aynı eyalette komutan ve vali olarak hizmet eden Kappadokia eyalet valileri gurubu içerisinde yer almaktadır¹³¹².

90/91 yılına gelindiğinde C. Iulius Quadratus Bassus, "*triumvir auro argento aere flando feriundo*" olarak karşımıza çıkmaktadır (B4, 5). Onun *vigintiviratus* memuriyetlerinin önemli bir basamağını işgal etmesi, saygın bir çevreden geldiğini göstermekte ve ilerideki parlak kariyerinin ipucunu vermektedir¹³¹³. Bassus'un, bu memuriyetinin ardından 92 yılında, Cretae et Cyrenaica eyalet *legatus*'u olarak hizmet ettiği anlaşılmaktadır (B4, 5)¹³¹⁴.

C. Iulius Quadratus Bassus'un yerine getirdiği görevlerden biri de 95 yılında¹³¹⁵ üstlendiği varsayılan *aedilis*'lik olarak görülmektedir (B4, 5). Bassus tarafından yerine getirilen bir başka görev, *praetor peregrinus*'luk olmuştur (B4, 5). Söz konusu memuriyet, Bassus'un *praetor*'luk makamına eriştiğinin de kanıtıdır¹³¹⁶. Onun bu makama uygun ilk görevi, *Legio XI Claudia Pia Fidelis*'in *legatus legionis*'liği olarak görülmektedir (B4, 5). Bu görev, 99-101/102 yılları arasına yerleştirmekle birlikte¹³¹⁷ kesin değildir.

C. Iulius Quadratus Bassus'un *Legio XI Claudia Pia Fidelis*'in *legatus legionis*'liğinin ardından Iudaea Eyaleti'nin *legatus pro praetor* unvanlı yöneticisi olarak atandığı anlaşılmaktadır (B4, B5). 102/103-103/104/105 yılları arasına tarihlenen¹³¹⁸ bu

¹³¹⁰ PIR 2, IV, I 508; E. Dabrowa, 1998, s. 87.

¹³¹¹ R. Syme, 1981b, s. 616.

¹³¹² A. R. Birley, 1982a, s. 246.

¹³¹³ *Triumvir auro argento aere flando feriundo*, Roma'da saygın *darphane* yöneticiliği idi. Dig. I.2.29; G. Alföldy, 1976, s. 292; B. Rémy, 1988, s. 133; A. R. Birley, 2005, s. 3; tarihlendirme için ayrıca bkz. I. Piso, "La place de la Dacie dans les carrières sénatoriales", içinde: *Atti del Colloquio Internazionale AIEGL su Epigrafia e ordine senatorio*, Roma, 14-20 maggio 1981, I, Tituli 4, Roma 1982, s. 372 no 3; S. Hillebrand, 2006, s. 164.

¹³¹⁴ I. Piso, 1982, s. 372 no 3; S. Hillebrand, 2006, s. 164.

¹³¹⁵ S. Hillebrand, 2006, s. 164.

¹³¹⁶ I. Piso, 1982, s. 372 no 3.

¹³¹⁷ PIR 2, IV, I 508; R. Syme, 1981b, s. 616; S. Hillebrand, 2006, s. 164.

¹³¹⁸ Ayrıca bkz. PIR 2, IV, I 508; W. Eck, 1982, s. 338; B. Rémy, 1989, s. 204; I. Piso, 1982, s. 372 no 3; S. Hillebrand, 2006, s. 164.

valiliği, *consul*'lük makamına terfi izlemiştir. Smalwood'a göre bu, *praetor* seviyeden eyaletlerden birinin valiliğini üstlenenler için beklenen bir durumdu¹³¹⁹. Bassus, *suffectus* şeklindeki bu *consul*'lüğü 1 Mayıs-31 Ağustos 105 yılları arasında (B1, 2, 3) Gnaeus Afranius Dexter isimli bir senatörle paylaşmıştır¹³²⁰.

C. Iulius Quadratus Bassus'un kariyer yazıtlarında “στρατηλάτην γενόμενον Δακικιοῦ πολέμου καὶ συνκαθελόντα τὸν ἐκεῖ πολέμον αὐτοκράτορι Τραιανῶ” (B4) ve “*adlecto inter comites Augusti expeditione Dacica II ab Imperatore*” (B5) şeklinde ifadeler geçmektedir. Bu ifadeler, Bassus'un *consul*'lüğü'nün hemen ardından 105 ya da 106 yılında İmparator Traianus tarafından yoldaşları (*comes Augusti*) arasına seçilerek ikinci Dacia seferinde imparatora eşlik ettiğini göstermektedir. Onun, bu esnada değişik ordu birliklerini kumanda ederken göstermiş olduğu başarılar, *triumphalia ornamenta*'yı da beraberinde getirmiş gibi görünmektedir (B4, 5)¹³²¹.

C. Iulius Quadratus Bassus'un, *consul*'lüğü sonrası üstlendiği görevlerden birini de, 107/108/109 yılından itibaren tasdik edildiği Kappadokia-Galatia birleşik eyalet valiliği oluşturmaktadır¹³²². Bassus'un *provincia*'sı, epigrafik belgelerin de gösterdiği üzere sadece Kappadokia ve Galatia ile sınırlanmamış o, aynı zamanda Armenia Minor, Pontus, Paphlagonia, Isauria, Pisidia gibi geniş bir yayılım alanına sahip bir bölgenin de yöneticisi olmuştur (B4, 5).

C. Iulius Quadratus Bassus'un, birleşik eyalete en erken 107 yılında ulaşmış olabileceği değerlendirilmekle birlikte bu kesin değildir. Eck, onun Dacia seferine katılması ve sefer sonunda “*triumphalia ornamenta*” elde etmesinden ötürü 107 yılının en azından bir kısmında Dacia'da olma ihtimali üzerinde durmaktadır. Bu nedenle 107 yılı ortasında birleşik eyalete ulaşma ihtimali zayıftır¹³²³. Rémy, Bassus'un eyalete ulaştığı tarihi 109 ya da 110 yılı olarak vermektedir¹³²⁴. Sherk ise, Kana (Konya-Beştaş köyü) antik yerleşiminden bir yazıtı esas alarak Bassus'un eyaletteki öncülü P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus'un, 109 yılı gibi geç bir tarihe kadar birleşik eyalette kalmış olabileceğini ifade etmektedir. Yine o, ardıl vali C. Iulius Quadratus Bassus'un 112 yılına kadar eyaletindeki yerini korumuş olabileceğini düşünmektedir¹³²⁵. Eck tarafından

¹³¹⁹ E. M. Smallwood, “Atticus, Legate of Iudaea Under Trajan”, *The Journal of Roman Studies*, 52, Part 1-2, 1962, s. 132.

¹³²⁰ *PIR* 2, IV, I 508; W. M. Ramsay, 1941, s. 41; H. Halfmann, 1982, s. 626; B. Rémy, 1988, s. 137; E. Dabrowa, 1993, s. 54.

¹³²¹ Ayrıntılı bilgi için bkz. *PIR* 2, IV, I 508; B. Rémy, 1988, s. 143; B. Rémy, 1989, s. 137, 204; I. Piso, 1982, s. 372 no 3.

¹³²² F. Cumont, 1905b, s. 204 dn 1; B. Rémy, 1989, s. 204.

¹³²³ W. Eck, 1982, s. 345 dn. 259.

¹³²⁴ B. Rémy, 1983, s. 167; B. Rémy, 1990b, s. 679, 680.

¹³²⁵ R. K. Sherk, 1980, s. 1023.

verilen valiler listesinde Bassus, 110 / 111 yılına kadar eyaletindeki yerini korumuş görünmektedir¹³²⁶. Yine Bassus'un 113 yılına kadar birleşik eyalet valiliğini sürdürdüğü şeklinde de görüşler mevcuttur¹³²⁷.

C. Iulius Quadratus Bassus'un, eyaletini ne zaman terk ettiğine dair en sağlam kanıtlar, eyaletteki ardılı M. Iunius Homullus'a ait iki sikkeden gelmektedir. Kappadokia'daki Kaisareia'dan ele geçen bu sikkeler, 112 yılı Kasım'ı ile 113 yılı Kasım'ı arasına tarihlenmektedir¹³²⁸. Bu noktada Bassus'un, 111 yılı sonunda; böyle değilse 112 yılında ya da en geç 113 yılında eyaletini terk ettiği söylenebilir. Bunlardan 111 yılı sonu daha muhtemel gibi görünmektedir.

C. Iulius Quadratus Bassus'un Kappadokia-Galatia birleşik eyalet valiliği, Parthia tehdidine karşı bir sefer hazırlığının olduğu evreye denk düşmektedir. Bassus'un birleşik eyalet valisi olarak atanmasının temelinde büyük bir ihtimalle Küçük Asya'nın yerlisi olması münasebetiyle bölgeyi iyi tanınması, Iudaea ve Dacia'da tecrübe kazanmış başarılı bir general olması gibi nedenler yatıyordu (B4, 5).

C. Iulius Quadratus Bassus'un birleşik eyalet valiliği döneminde meydana gelen en önemli olay, eyaletin iki ayrı yönetim sahasına bölünmesi olarak görülmektedir¹³²⁹. Böylece birleşik eyaletin ikiye ayrılarak Kappadokia'nın bir *ex-consul* ve Galatia'nın ise bir *ex-praetor* idaresine bırakılması tasarlanmıştır¹³³⁰. İmparator Traianus zamanındaki bu idari bölünmenin temelinde ise, sınır savunma stratejisinin yeniden düzenlenmesinin yattığı gibi izlenim vardır. Zira böylesine geniş bir eyaletin yönetimi, Doğu sınırındaki orduların kumandasını da üstlenen tek bir vali için zorluk yaratıyordu¹³³¹. Bu noktada, Bassus'un birleşik eyaleti bölerek gerekli idari düzenlemeleri yapma gibi özel bir görevle bölgeye gönderilmesi muhtemeldir. O, bu düzenlemeleri yaparken yardımcı *legatus* C. Valerius Severus'un desteğini almıştır¹³³².

Birleşik eyaletin söz konusu bölünme tarihini Hall, 117 yılı öncesine¹³³³; Rémy 111 yılına yerleştirmektedir¹³³⁴. Yeni bir epigrafik kanıt ise, bu bölünmenin 109 yılı başı

¹³²⁶ W. Eck, 1982, s. 346, 348, 349.

¹³²⁷ F. Cumont, 1905b, s. 204 dn 1; I. Piso, 1982, s. 372 no 3.

¹³²⁸ B. Rémy, 1989, s. 205.

¹³²⁹ B. Rémy, 1980, s. 87.

¹³³⁰ G. W. Bowersock, 1973, s. 134.

¹³³¹ D. Magie, 1950, s. 605.

¹³³² C. Valerius Severus, 109-112 yılları arasında Kappadokia-Galatia birleşik eyalet valisinin *legatus*'u, 117 yılında Akhaia *proconsul*'ü, 120-123 yılları arasında Lycia et Pamphylia eyalet valisi ve 124 yılında *consul suffectus* olarak tasdik edilmiştir. R. K. Sherk, 1980, s. 1023; M. A. Kaya, 2011, s. 168; C. Koyuncu, 2015, s. 210; bu vali yardımcılarında isimleri bilinen diğerleri ise, daha önce de bahsedildiği üzere Ti. Iulius Celsus Polemaenus, L. Iulius Proculeianus, C. Antistius Aulus Iulius Quadratus idi. F. Baz, 2012a, s. 590.

¹³³³ A. S. Hall, 1986, s. 59.

¹³³⁴ B. Rémy, 1989, s. 204.

gibi erken bir tarihte gerçekleşmiş olabileceğini göstermektedir¹³³⁵. Böyle olması halinde, Bassus'un, birleşik eyaleti iki ayrı eyalet şeklinde düzenlemek için eyalete gönderildiği açık hale gelmektedir. L. Caesennius Sospes'in 112-113 yılında Galatia Eyaleti'nin *ex-praetor* seviyeden valisi olduğu izlenimi vermesi, İmparator Traianus'un birleşik eyaleti *ex-consul* idaresindeki Kappadokia ve *ex-praetor* idaresindeki Galatia şeklinde iki ayrı eyalete böldüğü şeklindeki savı güçlendirmektedir¹³³⁶. Dolayısıyla C. Iulius Quadratus Bassus, tarihi çok net olmayan bölünme işlemi gerçekleşinceye kadar birleşik eyaletin *ex-consul* seviyeden valisi olarak kalmıştır. İdari bölünme gerçekleşince de L. Caesennius Sospes, Galatia eyaletinin *ex-praetor* seviyeden valisi olarak atanmış olmalıdır¹³³⁷. Bu idari düzenlemeyle Armenia Minor ve Pontus bölgeleri ise, Kappadokia eyalet sınırları içerisinde kalmış ve Diocletianus'un yeniden organizasyonuna kadar da bu durumunu korumuştur¹³³⁸.

Birleşik eyaletin *ex-consul* seviyeden son valisi olarak kabul edilen C. Iulius Quadratus Bassus'un¹³³⁹ eyaletteki yerinin M. Iunius Homullus tarafından alındığı varsayılmaktadır. Bununla birlikte Homullus'un birleşik eyaleti mi yoksa salt Kappadokia Eyaletini mi yönettiği açık değildir¹³⁴⁰. Bu noktada en geç 114/115 yılında Cn. Catilius Severus'un, Kappadokia ve iki Armenia'nın *ex-consul* seviyeden; L. Caesennius Gallus'un en geç 114-115/116 tarihleri arasında Galatia, Pisidia, Paphlagonia'nın *ex-praetor* seviyeden yöneticisi olduğu bilinmektedir¹³⁴¹. Bu ipucu, söz konusu tarihlerde birleşik eyaletin ikiye ayrıldığına dair güçlü bir izlenim oluşturmaktadır.

C. Iulius Quadratus Bassus'un, en üst sınır olarak 112/113 yılında sona erdiği düşünülen Kappadokia-Galatia birleşik eyalet valiliğinin ardından, 114/115 yıllarında değişik lejyon ve *vexillationes* oluşumlarını kumanda ettiği anlaşılmaktadır. Bu lejyonlar *III Gallica*, *XIII Gemina* ile ismi bilinmeyen bir lejyondur (B5) Parthia savaşları esnasında Bassus'un emrinde azami dört lejyon ve *vexillatio* kıtalarının olduğu varsayılmaktadır. Onun bu savaşlardaki başarısı, askerî ödüller elde etmesiyle neticelenmiştir (B4).

¹³³⁵ A. Uzunarslan, 2007, s. 38.

¹³³⁶ B. Rémy, 1990b, s. 670.

¹³³⁷ R. K. Sherk, 1979, s. 166; ayrıca bkz. J. Arthur, M. Munro, 1900, s. 161.

¹³³⁸ A. H. Jones, 1937, s. 182.

¹³³⁹ T. B. Mitford, 1980, s. 1195; Tekin, 2000, s. 218; bununla birlikte Sherk, C. Iulius Quadratus'un eyaletin *ex-consul* seviyesinden son valisi olduğunu gösterecek sağlam bir kanıtın olmadığını da ifade etmektedir. R. K. Sherk, 1980, s. 1023, 1026 ve dn. 185.

¹³⁴⁰ O. Tekin, 2000, s. 218.

¹³⁴¹ W. Eck, 2007, s. 201.

C. Iulius Quadratus Bassus'un, birleşik eyalet valiliğinin ardından 114/115/116-117 yılları arasında Syria eyalet valisi olarak hizmet ettiği anlaşılmaktadır (B4, 5, 6). Eck, Bassus'un Syria eyalet yöneticiliğine atanma tarihini 114/115; Dabrowa, 114 olarak vermektedir¹³⁴². Böylece onun, eyaletinde en erken 114 yılında olduğu gibi izlenim vardır. Bassus'un Syria eyalet yöneticiliğinin sona erdiği tarih net olmamakla birlikte, Dabrowa bu tarihin 117 yılının ilk yarısından sonra olamayacağını düşünmektedir. Bassus'un Syria'daki ardılı ise, 108 yılı *consul suffectus*'u ve müstakbel İmparator P. Aelius Hadrianus olmuştur¹³⁴³.

C. Iulius Quadratus Bassus'un, Syria eyalet valiliğinin ardından 117/118 yılında, Dacia Eyaleti'nin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi olarak atandığı anlaşılmaktadır (B4)¹³⁴⁴. Ancak 117/118 kışında Dacialılara yönelik bir sefer esnasında hayatını kaybetmesiyle bu görevi uzun sürmemiştir. Cenazesi –muhtemelen cesedinin külleri-, bir onurlandırma anıtının kaidesinde yer alan “τὸ σῶμα αὐτοῦ εἰς τὴν / Ἀσίαν ἡνέχθη βασταζόμενον ὑπὸ / στρατιωτῶν τεταγμένων ὑπὸ σημεία ἑκατοντάρχου / πραιμοπειλαρίου Κριντιλίου Καπίτω” ifadesinden de anlaşılacağı üzere, devlet töreniyle baş *centurio* Quintilus Capito'nun komutasındaki askerî bir konvoy eşliğinde memleketi Pergamon'a uğurlanmıştır. Yine adına yapılacak anıtın tüm masrafları imparator tarafından karşılanmış (B4), halkın ödenekleriyle Augustus *forum*'unda heykeli dikilmiştir (B5). Bu bağlamda C.Iulius Quadratus Bassus'un cenazesi için devlet töreni düzenlenmesi, cenazeyi taşıyan askerî birliğin başına kıdemli bir *centurio*'nun verilmesi, imparatorun anıt masrafını kendi hazinesinden karşılaması, İmparator Hadrianus'un bu senatöre verdiği önem ve duyduğu saygıyla ilişkilendirilmektedir¹³⁴⁵.

Bütün yukarıda anlatılanlara ek olarak, C. Iulius Quadratus Bassus'un, *consul*'lüğü sonrasında bilinmeyen bir tarihte *pontifex* olarak görev yaptığı da anlaşılmaktadır (B4)¹³⁴⁶.

C. Iulius Bassus Quadratus'un aile bağları ile ilgili olarak, onun C. Iulius Bassus isimli senatörün babası olabileceği değerlendirilmektedir. Yine Kappadokia eyalet valisinin 139 yılı *consul suffectus*'u C. Iulius Bassus Claudianus isimli bir oğlunun olduğu

¹³⁴² E. Dabrowa, 1998, s. 86; W. Eck, 1982, s. 359.

¹³⁴³ E. Dabrowa, 1998, s. 86, 89.

¹³⁴⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. PIR 2, IV, I 508; P. Lambrechts, *La composition du Sénat romain de l'Accession au Trône d'Hadrien à la mort de Commode (117-192)*, Rome 1972, s. 224; W. Eck, 1983, s. 148, 218; S. Hillebrand, 2006, s. 164.

¹³⁴⁵ W. M. Ramsay, 1941, s. 41; R. Syme, 1979c, s. 233; S. Mitchell, “Population and the Land in Roman Galatia”, *Aufstieg und Niedergang der römischen Welt* II.7.2, 1980, s. 1078; Syme, 1981c, s. 143; R. Syme, 1982, s. 207; B. Rémy, 1989, s. 204.

¹³⁴⁶ I. Piso, 1982, s. 372 no 3.

ve C. Antius Aulus Quadratus ile akraba olduğu bilinmektedir¹³⁴⁷. Bu vali, seçkin bir yurttaş ve 113-114 yılında Parthia seferi esnasında Traianus'un ordusuna ev sahipliğı yapan Ankyralı C. Iulius Severus'la da akrabaydı¹³⁴⁸.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Küçük Asya kökenli olması yönüyle diğer birçok Kappadokia eyalet valisinden ayrılan C. Iulius Quadratus Bassus'un nüfuzlu bir aileden geldiğı anlaşılmaktadır. Onun Kappadokia-Galatia birleşik eyaleti valiliğı, Doğu'da Parthia tehdidinin arttığı bir döneme denk gelmektedir. Bununla birlikte vali olarak kendisine yüklenen özel misyonun; bölgeyi iyi tanıyan, başarılı bir asker ve idareci olarak Kappadokia-Galatia birleşik eyaletini iki ayrı eyalet şeklinde düzenlemek olduğı söylenebilir. Onun ileride Parthia Savaşlarında görev alması, Syria eyalet valiliğine atanması ve Dacia'daki bir seferde ölümü üzerine cenazesinin devlet töreniyle memleketine gönderilmesi birleşik eyalet yöneticiliğinin de başarılı geçtiğı şeklinde yorumlanabilir.

III.16. Marcus Iunius Homullus (111/112/-113/114)

Gaius Iulius Quadratus Bassus'un, 111 ya da 113 yılında sona ermesi muhtemel Kappadokia-Galatia birleşik eyalet valiliğinin ardından eyaletin valiliğine Marcus Iunius Homullus atanmıştır. Bu valinin coğrafi kökeni bağlamında Rémy, ismindeki Homullus ögesinin Italia'da yaygın olmasından hareketle onun Italia kökenli olabileceğini düşünmektedir¹³⁴⁹.

M. Iunius Homullus'a ilişkin en erken belgeler 101/102 yılına ve 25 Mayıs 102'ye tarihlenen rahipler ve rahip yardımcılarının (*calatores*) isimlerinin kayıtlı olduğı belgelerdir (**B1, 2**). Listede rahip yardımcısı olarak M. Iunius Epaphroditus'un ismi kayıtlıdır. Adı geçen bu *calator* muhtemelen kült faaliyetlerinde Homullus'un yardımcısıydı¹³⁵⁰. Yine Rémy'e göre Homullus'un azatlılarından birisiydi¹³⁵¹. Bununla birlikte Kappadokia eyalet valisinin kariyerinin en belirgin basamağını, *consul suffectus*'luk makamı oluşturmaktadır¹³⁵². Nitekim 19 Kasım 102 tarihli askerî bir

¹³⁴⁷ E. Dabrowa, 1998, s. 86; A. Uzunarslan, 2007, s. 43; krş. W. M. Ramsay, 1941, s. 43.

¹³⁴⁸ A. Erzen, 1948, s. 628; S. Mitchell, 1980, s. 1076; B. Rémy, 1989, s. 204; ayrıca bkz. R. Syme, "Hadrian as a Philhellene. Neglected Aspects", **Roman Papers IV**, içinde: A. R. Birley (ed.), Oxford 1988, s. 552.

¹³⁴⁹ B. Rémy, 1989, s. 205; ayrıca genel olarak bkz. E. Groag, "M. Iunius Homullus", **RE**, X, 1919, col. 1039 no 81.

¹³⁵⁰ L. Schumacher, 1978, s. 710 vd.

¹³⁵¹ B. Rémy, 1989, s. 205; ayrıca bkz. L. Schumacher, 1978, s. 708, 710 vd.

¹³⁵² **PIR** 2, IV, I 760; A. N. Sherwin-White, 1998, s. 749.

diploma, Homullus'u söz konusu tarihte Lucius Antonius Albus'la birlikte *consul* olarak tasdik etmektedir (B3).

M. Iunius Homullus'un 102 yılındaki *consul*'lüğünün ardından kariyerinin hangi yönde ilerlediği çok net değildir. Doğru kimliklendirilmesi halinde Genç Plinius'un dostu olduğu anlaşılan Homullus, onun üç mektubunda karşımıza çıkmaktadır. Bu mektuplardan ilki 102-103 yıllarına tarihlenmekte olup, 98/99-102 yılları arasında Bithynia eyalet valisiyken eyalet sakinlerine baskı yaptığı gerekçesiyle yargılanan Gaius Iulius Bassus'un ¹³⁵³, Homullus tarafından avukatlığının üstlenmesine ilişkindir (B8). İkinci bir mektup, 106/107 yılına tarihlenmekte ve Varenus Rufus'un savunulmasını konu edinmektedir (B9a). 106/107 yılına ait üçüncü bir mektup ise, Homullus'un senatör seçimlerinde rüşvet hakkındaki görüşlerini dile getirmektedir (B9b)¹³⁵⁴.

M. Iunius Homullus'un ilerleyen süreçte Kappadokia-Galatia birleşik eyaletinin ya da sadece Kappadokia eyaletinin valisi olarak atandığı anlaşılmaktadır (B5, 6, 7, 10). Homullus'un göreve başlama tarihi, öncülü olduğu varsayılan C. Iulius Quadaratus'un eyaletten ayrılma tarihiyle yakından ilişkilidir. Bu da en erken 111/112; en geç 113 yılına karşılık gelmektedir. Bununla birlikte M. Iunius Homullus'un, eyalette Bassus'un doğrudan ardılı olup olmadığı net değildir. Syme, Traianus'un on dördüncü egemenlik yılında başka bir ifadeyle 111 yılında, imparatorun Secundus isimli bir valisinin bilindiğini ve bunun British Museum'daki bir sikkıyla tasdik edildiğini beyan etmektedir. Syme, bu şekilde Secundus'u 113 veya 114 yılında eyaletinde kanıtlanan M. Iunius Homullus'un selefi olarak gösterme eğilimi taşımaktadır¹³⁵⁵. Bu noktada C. Iulius Quadratus ile M. Iunius Homullus arasında geçici bir görevle, Secundus isimli bir valinin atanmış olması mümkündür. Bununla birlikte 112 Kasım ayı ile 113 Kasım ayı arasına tarihlenen Kaisareia darbı sikkeler, Homullus'un adını taşımakta ve onun bu tarihlerde eyaletinde olduğunu göstermektedir (B4, 5, 6, 7). Bu sikkelerden özellikle arka yüzünde “ET IC” lejandını taşıyanlar (B4, 5), İmparator Traianus'un egemenliğinin on altıncı yılına, başka bir ifadeyle 112 yılı güzü ile 113 yılı güzü arasına tarihlenmektedir¹³⁵⁶. Dolayısıyla Homullus'un bu zaman aralığında eyaletinde olduğu açık hale gelmektedir.

¹³⁵³ K. Doğanç, 2007, s. 222, 224.

¹³⁵⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. W. McDermott, “Homullus and Trajan”, *Zeitschrift für Alte Geschichte*, 29/1, 1980, s. 117.

¹³⁵⁵ R. Syme, 1979c, s. 250.

¹³⁵⁶ G. R. Stumpf, 1991, s. 285.

M. Iunius Homullus'un sadece Kappadokia'nın mı yoksa Galatia'yı da kapsayan birleşik eyaletin mi valisi olduğu sorusunun cevabı net değildir. Dio Cassius'un, Traianus'un Parthia kralına gönderdiği mektuba ilişkin pasajında, Homullus'tan sadece Kappadokia eyalet valisi olarak bahsetmesi (**B10**), Homullus'un yalnız bu eyaletin valisi olabileceğini akla getirmektedir. Bununla birlikte Mitford, Homullus'un birleşik eyaleti yönetmesinin de muhtemel olduğunu beyan etmektedir¹³⁵⁷. Eck tarafından verilen listede de Homullus, 111/112-113/114 yıllarında Kappadokia-Galatia birleşik eyalet valisi olarak gösterilmektedir¹³⁵⁸. Stumpf da Homullus'u, 112/113-113/114 tarihleri arasında birleşik eyaletin valisi olarak göstermektedir¹³⁵⁹. Böyle olması halinde birleşik eyaletin son valisi, Homullus'un eyaletteki öncülü C. Iulius Quadratus Bassus değil, M. Iunius Homullus olmalıdır¹³⁶⁰.

M. Iunius Homullus'un birleşik eyalet veya salt Kappadokia eyalet valiliği esnasında ne gibi faaliyetlerde bulunduğu, elde belge olmayışından ötürü çok bilinmemektedir. Onun valilik yılları, Traianus'un 114 yılındaki Parthia seferiyle örtüşmektedir¹³⁶¹. Söz konusu yıl, Doğu'da büyük askerî hareketliliğin yaşandığı, Parthia seferine odaklanıldığı, aynı zamanda birleşik eyaletin iki ayrı eyalet olarak yeniden düzenlendiği evreye denk düşmektedir. Dolayısıyla Homullus, sınır eyaletinde idari ve askerî olmak üzere yoğun bir iş yüküyle karşılaşmış olmalıdır. Dio Cassius'un bir pasajında geçen “...καὶ ἤτησε Μάρκον Ἰούνιον τὸν τῆς Καππαδοκίας ἄρχοντα πεμφθῆναι, οἱ ὡς καὶ δι' αὐτοῦ τι αἰτησόμενος. ὁ οὖν Τραϊανὸς ἐκείνῳ μὲν τὸν τοῦ Ἰουνίου υἱὸν ἔπεμψεν..” şeklindeki ifadeden de anlaşılabileceği üzere Armenia kralı Parthamasiris, Traianus'a yazdığı mektupla, Kappadokia eyalet valisi Marcus Iunius Homullus ile görüşme talebini ilettiğinde İmparator ona vali Homullus'un oğlunu göndermişti (**B10**). Büyük bir ihtimalle 114 yılı içinde gerçekleşen bu olay esnasında oğul, *tribunus militum* olarak babasının emrinde hizmet ediyordu¹³⁶². Bu durum, Traianus'un eyalet valisi yerine *tribunus militum* seviyesinde birisini göndererek Parthamasiris üzerinde psikolojik bir baskı kurduğu şeklinde yorumlanabileceği gibi baba ve oğulun diplomasi becerileriyle de ilişkilendirilebilir.

¹³⁵⁷ T. B. Mitford, 1980, s. 1195.

¹³⁵⁸ W. Eck, 1983, s. 217; krş. W. Eck, 1982, s. 351.

¹³⁵⁹ G. R. Stumpf, 1991, s. 309; krş. **PIR** 2, IV, I 760.

¹³⁶⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. W. Eck, 1982, s. 351, 353, 355; D. Potter, 1996, s. 276, dn. 14.

¹³⁶¹ R. Syme, 1977, s. 39.

¹³⁶² B. Rémy, 1989, s. 205; R. Syme, 1977, s. 39.

M. Iunius Homullus, yine yurttaşlık hakkı elde eden eyalet sakinlerine isminden bazı öğeleri ödünç verme yönüyle de bilinmektedir¹³⁶³.

114 yılı baharından sonra valiliği sona ermiş gibi görünen Homullus'un, kariyerinin bu aşamadan sonra hangi yönde evrildiği bilinmemektedir. Bu, onun bir sefer esnasındaki ani ölümünü veya gözden düşmüş olabileceğini akla getirmektedir. Homullus'un eyaletteki yeri ise, aynı yıl içinde L. Catilius Severus Iulianus Claudius Reginus tarafından alınmıştır¹³⁶⁴.

M. Iunius Homullus'un aile bağlarıyla ilgili olarak, Antoninuslar soyundan imparatorların egemenliğinin başlangıcında, Iunius (H)omullus isimli bir Hispania Citerior Eyaleti yöneticisi bilinmektedir¹³⁶⁵. 132 yılında *consul suffectus* olan bu senatör, Syme'ye göre Kappadokia eyalet valisinin oğludur¹³⁶⁶. Bu oğul, daha önce de bahsedildiği üzere 114 yılında babasının Kappadokia eyalet valiliği esnasında *tribunus militum* iken Armenia kralı Parthmasirisle görüşmesi için İmparator Traianus tarafından özel olarak görevlendirilmişti (B10). Bunlara ek olarak baba M. Iunius Homullus, İmparator Traianus'un yakın çevresinden saygın birisi olmasından ötürü geniş bir senatör ağına da dâhil olmuş olmalıdır (B11).

Genel olarak değerlendirildiğinde, Italia kökenli olması muhtemel M. Iunius Homullus, görünüşe göre soylu veya nüfuzlu bir aileye mensuptur. Kariyerinin *consul*'lüğe kadar olan kısmı bilinmemekle birlikte, Doğu'da askerî bir eyalete vali olarak atanması onun askerî ve idari tecrübesine işaret etmektedir. Bu senatörün Kappadokia Eyaleti'ne yönetici olarak atanması, Traianus'un 114 yılındaki Parthia seferiyle ilişkili olmalıdır. Homullus'un böylesine büyük bir sefer zamanında vali olarak atanması, bilinçli bir tercih gibi görünmektedir. Bu da Homullus'a yüklenen misyonun; sefer esnasında imparatora aktif destek sağlama, diplomasi faaliyetlerini yürütme ve Doğu sınırını Parthialılara karşı savunma olduğunu düşündürmektedir. O, bu misyonu yerine getirme noktasında da büyük ihtimalle başarılı olmuştur.

¹³⁶³ Kappadokia eyalet valisi L. Flavius Arrianus'u onurlandıran bir yazıtta, Apollon kültü rahiplerinden M. Iunius Archias'ın, Iunius şeklindeki *gentilicius*'unu, M. Iunius Homullus'un valiliği döneminde almış olabileceği değerlendirilmektedir. F. Baz, "Ein neues Ehrenmonument für Flavius Arrianus", *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, 163, 2007, s. 125.

¹³⁶⁴ W. McDermott, 1980, s. 118.

¹³⁶⁵ P. Lambrechts, 1972, s. 226.

¹³⁶⁶ R. Syme, "The Ummidii", *Zeitschrift für Alte Geschichte*, 17, 1, 1968, s. 89.

III.17. L. Catilius Severus Iulianus Claudius Reginus (114/115-116/117)

M. Iunius Homullus'un, 113/114 yılında sona erdiği varsayılan eyalet yöneticiliğinin ardından eyaletin yeni valisi Lucius Catilius Severus Iulianus Claudius Reginus olmuştur. *Pleb* sosyal tabakasından¹³⁶⁷ bu senatörün coğrafi kökeni net değildir. Bununla birlikte onun, Italia kökenli olabileceği değerlendirilmektedir¹³⁶⁸. İsmindeki Catilius *nomen*'i¹³⁶⁹ ve Claudia *tribus*'una kayıtlı olduğunu gösteren belgeler (**B1, 2**) bu savı destekler niteliktedir. Ancak onun Clustimina *tribunus*'dan olma ihtimali de vardır¹³⁷⁰. Catilius Severus'un Kelt kökenli veya Bithynia'daki Apameia'ya yerleşen İtalyalı göçmenlerin soyundan olabileceğine dair görüşler de mevcuttur¹³⁷¹. Antik Nikaia (İznik) ve Kios-Gemlik arasındaki sahada, belgeler kısmında birkaçı verilen ve Catilius *nomen*'ini taşıyan çok sayıda yazıtta rastlanması ikinci görüşün ağırlık kazanmasına neden olmuştur (**B4, 5, 6**)¹³⁷². Syme, Catilius Severus'un yurdunun Apameia *colonia*'sı olduğunu düşünmektedir¹³⁷³. Rémy de bu senatörün, kariyerinin büyük kısmını Kappadokia ve Asia Eyaleti'nde tamamlamış olmasının Küçük Asya'dan olma ihtimalini güçlendirdiğini ifade etmektedir¹³⁷⁴. Böyle olması halinde Catilius Severus, Apameia'ya Iulius Caesar tarafından yerleştirilmesi muhtemel Romalı bir *veteranus*'un -emekli askerin- soyundan gelmektedir¹³⁷⁵.

L. Catilius Severus Iulianus Caludius Reginus'un kariyerinin erken dönemleri çok net değildir. Onun, Traianus döneminde netleşmeye başlayan kariyerinin¹³⁷⁶ Hadrianus zamanında en parlak seviyesine ulaştığı anlaşılmaktadır. İleride de bahsedileceği üzere bu senatörün Syria ve Africa eyaletlerini yönetmesi, kent *praefectus*'luğu gibi kalburüstü mevkilerde bulunması bir *homo novus* için olağanüstü bir kariyer süreci olarak değerlendirilmektedir¹³⁷⁷.

L. Catilius Severus Iulianus Claudius Reginus'un tam ismi ve kariyerine dair bilgiler büyük ölçüde, düzenli bir *cursus honorum* sıralaması içermeyen Antium (**B1**) ve Thysdrus (**B2**) onurlandırma yazıtlarından gelmektedir. Bununla birlikte yazıtlarda yer

¹³⁶⁷ L. Schumacher, 1978, s. 693 no 33.

¹³⁶⁸ L. Schumacher, 1978, s. 693 no 33; B. Rémy, 1976, s. 462 Tablo 2.

¹³⁶⁹ B. Rémy, 1989, s. 207, 208.

¹³⁷⁰ B. Rémy, 1989, s. 207, 208 dn. 208

¹³⁷¹ H. Halfmann, 1982, s. 650; R. Syme, 1988f, s. 555; B. Rémy, 1990a, s. 413; krş. A. R. Birley, 2000, s. 19.

¹³⁷² H. Malay, "Die Familie Der Catilii in Bithynien", *Epigraphica Anatolica*, 6, 1985, s. 130, 132.

¹³⁷³ R. Syme, 1982, s. 183.

¹³⁷⁴ B. Rémy, 1989, s. 207, 208 dn. 208.

¹³⁷⁵ H. Malay, 1985, s. 130, 131; E. Dabrowa, 1998, s. 91; E. Bowie, 2014, s. 75.

¹³⁷⁶ H. Halfmann, 1982, s. 639.

¹³⁷⁷ B. Rémy, 1988, s. 144.

almadığı için onun temel *vigintiviratus* memuriyetlerinden birini üstlenip üstlenmediği belirsizdir¹³⁷⁸. Catilius Severus'un kayıtlı en erken kariyer basamağını, genç bir yaşta üstlendiği Asia Eyalet *quaestor*'luğu oluşturmaktadır (B1). **Scriptores Historiae Augustae** yazarları, onu cömert bir *quaestor* olarak tanımlamaktadırlar (B15). O, *quaestor*'luğunun ardından Antium yazıtında (B1) “*Vivir equitum Romanorum turmae II*” şeklinde verilen altı atlı *turma* süvari bölüğünden birinin kumandasını üstlenmiş olmalıdır¹³⁷⁹. Catilius Severus'un, bu görevinin ardından Antium yazıtındaki uygun harf boşluğuna istinaden *tribunus plebis* ya da *aedilis plebis* olarak hizmet etmiş olabileceği değerlendirilmektedir (B1)¹³⁸⁰. O, muhtemelen bu iki memuriyetten birini yerine getirdikten sonra başkentte Roma yurttaşları arasındaki davalara bakan *praetor urbanus* olarak atanmıştır (B2, 15)¹³⁸¹.

L. Catilius Severus Iulianus Claudius Reginus'un *praetor*'luk tarihi Corbier tarafından 99-100 olarak verilmekle birlikte bu kesin değildir¹³⁸². Daha yakın tarihli bir çalışma, onun *praetor urbanus*'luk tarihini yaklaşık 102 yılı olarak vermektedir¹³⁸³. Catilius Severus, *praetor*'luk makamına eriştikten sonra¹³⁸⁴ Asia eyalet valisinin yardımcısı *legatus*'u olarak hizmet etmiştir (B1, 2). Bu görev için 99-100 yılları¹³⁸⁵ veya 101-103 yılları arası önerilmektedir¹³⁸⁶. Corbier ise bu tarihi 1 Temmuz 102 tarihi ile 30 Ocak 103 arası periyoda yerleştirmektedir¹³⁸⁷.

Lucius Catilius Severus Iulianus Claudius Reginus'un, Asia eyalet valisi'nin *legatus*'u olarak hizmetinin ardından Roma kentinde hububat temin ve dağıtımından sorumlu “*praefectus frumenti dandi ex Senatus consulto*” olarak hizmet ettiği bilinmektedir (B1). Catilius Severus'un, Asia eyalet valisi'nin *legatus*'u olarak hizmetinin ardından işgal etmesi muhtemel bu mevkiyi 97/98¹³⁸⁸ veya 101 yılında tuttuğu varsayılmaktadır¹³⁸⁹. Onun Roma'daki hububat dağıtımına ilişkin görevinin

¹³⁷⁸ B. Rémy, “La Carrière de Q. Aradius Rufinus Optatus Aelianus”, **Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte**, 25/4, 1976, s. 462 Tablo 2.

¹³⁷⁹ E. Dabrowa, 1998, s. 92; krş. B. Rémy, 1989, s. 207.

¹³⁸⁰ **PIR** 2, C 558; B. Rémy, 1976, s. 462 Tablo 2.

¹³⁸¹ Rémy, 1976, s. 462 Tablo 2; E. Dabrowa, 1998, s. 92.

¹³⁸² M. Corbier, 1974, s. 149.

¹³⁸³ E. Bowie, 2014, s. 75.

¹³⁸⁴ E. Dabrowa, 1998, s. 92.

¹³⁸⁵ B. Rémy, 1976, s. 462 Tablo 2; B. Rémy, 1989, s. 207; krş. H. Malay, 1985, s. 128.

¹³⁸⁶ E. Bowie, 2014, s. 75.

¹³⁸⁷ M. Corbier, 1974, s. 149.

¹³⁸⁸ B. Rémy, 1976, s. 462 Tablo 2; B. Rémy, 1989, s. 207; E. Dabrowa, 1998, s. 92

¹³⁸⁹ M. Corbier, 1974, s. 149.

ardından, ismi bilinmeyen bir yol şebekesinin *curator*'luğu gelmiştir (B1, 2). Dabrowa bu görevi, 100-102 yılları arasına yerleştirmektedir¹³⁹⁰.

Lucius Catilius Severus Iulianus Claudius Reginus'un, yol *curator*'luğunun ardından Germania Superior'daki *Legio XXII Primigenia Pia Fidelis*'in *legatus legionis*'i olarak hizmet ettiği anlaşılmaktadır (B1, 2). O, büyük ihtimalle bu görevi 103-105 yılları arası bir tarihte yerine getirmiştir¹³⁹¹.

Lucius Catilius Severus Iulianus Claudius Reginus'un yazıtlarla da tasdik edilen bir başka görevi, askerî hazine yöneticiliği *-praefectus aerarii militaris-* olarak görülmektedir (B1, 2). 105-107 yılları arasında yerine getirilmesi muhtemel bu görevin¹³⁹² ardından devlet hazinesi yöneticiliği *-praefectus aerarii Saturni-* gelmiştir (B1, 2)¹³⁹³. Bu mevki, aynı zamanda Catilius Severus'u *consul*'lüğe taşımıştır (B1, 2, 3). Nitekim onun 2 Temmuz 110 tarihli bir askerî diplomayla da kanıtlandığı üzere söz konusu tarihte Gaius Erucianus Silanus ile birlikte *consul suffectus*'luk makamını paylaştığı anlaşılmaktadır (B3).

Lucius Catilius Severus Iulianus Claudius Reginus'un, *consul*'lüğünü almasının ardından *legatus Augusti pro praetore* unvanlı Kappadokia eyalet valisi olarak atandığı görülmektedir (B1, 2, 9, 17). Onun bu görevi, 114/115-116/117 yılları arasına tarihlenmektedir¹³⁹⁴. Sebastopolis (Tokat-Sulusaray) antik kentinden ele geçen ve Catilius Severus ismini taşıyan bir sikke, bu valinin 114/115 yılında eyaletindeki mevcudiyetini tasdik etmektedir. Sikkenin arka yüzündeki "AN ET" lejandı 51 yılına işaret etmektedir (B17). Bu da Pontus Polemoniacus *era*'sına göre 114/115 yılına karşılık gelmektedir¹³⁹⁵. Maxfield, Catilius Severus'un valiliğini, Traianus'un Parthia seferinin başlangıcı ve Armenia Minor'un fethi ile buranın Hadrianus tarafından terki arasındaki kısa periyoda yerleştirmektedir¹³⁹⁶. Görünüşe göre Traianus, sefer sonucu Armenia'yı ilhak ederek idaresini de henüz atanmış Catilius Severus'a bırakmıştır. Epigrafik

¹³⁹⁰ E. Dabrowa, 1998, s. 92; krş. M. Corbier, 1974, s. 149.

¹³⁹¹ PIR 2, C 558; B. Rémy, 1976, s. 462 Tablo 2; B. Rémy, 1989, s. 207; Dabrowa bu tarihi yaklaşık 105 yılı olarak vermektedir. E. Dabrowa, 1998, s. 92.

¹³⁹² B. Rémy, 1976, s. 462 Tablo 2; B. Rémy, 1989, s. 207; E. Dabrowa, 1998, s. 92; krş. M. Corbier, 1974, s. 149.

¹³⁹³ Ayrıca bkz. PIR 2, C 558; M. Corbier, 1974, s. 389; B. Rémy, 1976, s. 462 Tablo 2; B. Rémy, 1989, s. 207; E. Dabrowa, 1998, s. 92.

¹³⁹⁴ Bunun için bkz. R. K. Sher, 1980, s. 1027; H. Halfmann, 1982, s. 639; W. Eck, 1983, s. 217; B. Rémy, 1989, s. 207.

¹³⁹⁵ W. Weiser, "Namen Römischer Statthalter auf Münzen Kleinasiens Corrigende und Addende zu Gerd Stumpf Münzcorpus", *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, 123, 1998a, s. 283; ayrıca bkz. G. R. Stumpf, 1991, s. 286, 287.

¹³⁹⁶ V. A. Maxfield, 1981, s. 149.

belgelerde geçen “*legatus Augusti pro praetore provinciae Cappadaocia et Armeniae Maioris et Minoris*” ifadesi onun *provincia*’sının sadece Kappadokia’yı değil iki Armenia’yı da kapsadığını göstermektedir (B1, 2). Bu görev sahasında, müstakil bir eyalet olan Galatia ise yer almamaktadır.

İlhakı gerçekleşen Armenia’daki işlerin düzene konması noktasında Catilius Severus’a, “*procurator Augusti Armeniae Maioris*” olarak kayıtlara geçen T. Haterius Nepos isimli bir *procurator*’un yardımcı olduğu anlaşılmaktadır¹³⁹⁷. Söz konusu ilhak esnasında Kappadokia, Parthialılara karşı yürütülen operasyonlar için askerî bir üs vazifesi görmüştür. Catilius Severus ise, çarpışmalardaki üstün cesaretinden ötürü askerî onurlar elde etmiştir¹³⁹⁸. Antium yazıtından anlaşıldığı kadarıyla bu ödülleri *coronae*, *hastae* ve *vexillae* oluşturmaktadır (B1). Tüm bu ödüller, onun parlak bir asker olduğunu ve Traianus’un seferin sorumluluğunu üstlenecek kişiyi seçme noktasında isabetli bir tercihte bulunduğunu göstermektedir. 115/116/117 yıllarında da Kappadokia Eyaleti’ndeki yerini koruduğu anlaşılan ¹³⁹⁹ Catilius Severus’un valiliği döneminde, eyaletinde sınır hattının güvenliğini sağlamaya yönelik tedbirler aldığı da anlaşılmaktadır. Nitekim Kappadokia *limes*’i (bkz. **Harita 5**) üzerindeki Zimara’dan ele geçen bir yazıt parçası, eyalet valisi Catilius Severus’un isminin geçtiği bir inşaa faaliyetine ilişkin gibi görünmektedir (B9).

Lucius Catilius Severus Iulianus Claudius Reginus’un, 117 yılında sona ermesi muhtemel Kappadokia eyalet valiliğinin ardından, Syria eyalet valiliğine terfi ettiği de anlaşılmaktadır (B1, 2, 13). Onun 117/118-118/119 yılları arasına yerleştirilen¹⁴⁰⁰ bu valiliği, **Scriptores Historiae Augustae** yazarlarındaki bir pasajdan iyi bir şekilde bilinmektedir. Buna göre İmparator Traianus’un öldüğü tarihte Syria eyalet valiliği görevinde bulunan Hadrianus, Catilius Severus’u yerine vali tayin ederek Roma’ya gitmiştir (B13). Dabrowa’ya göre bu atama, Hadrianus’un İmparator olarak ilan edilmesinden birkaç gün sonra 117 yılı Ağustos’unda gerçekleşmiştir¹⁴⁰¹. Catilius Severus’un en geç 119 yılına kadar eyaletteki yerini korumuş olabileceği düşünülmektedir¹⁴⁰². İkinci *consul*’lüğünü elde ettiği 1 Ocak 120 tarihinde Roma’da

¹³⁹⁷ R. P. Longden, 1931, s.1; *procurator* için bkz. **ILS**, 1041; **ILS** 1338; R. H. Lacey, 1917, s. 14.

¹³⁹⁸ B. Rémy, 1989, s. 207.

¹³⁹⁹ W. Eck, 1982, s. 359, 361; G. R. Stumpf, 1991, s. 286, 287.

¹⁴⁰⁰ G. Downey, 1961, s. 211; H. Halfmann, 1982, s. 639; W. Eck, 1983, s. 227; B. Rémy, 1989, s. 207.

¹⁴⁰¹ E. Dabrowa, 1998, s. 91.

¹⁴⁰² **PIR** 2 C 558; W. Eck, 1983, s. 150 dn 339; E. Dabrowa, 1998, s. 91.

olması gerektiğinden (B1, 2, 8, 15) söz konusu tarih, onun eyalette kalışı için en üst sınırı oluşturmaktadır.

Lucius Catilius Severus Iulianus Claudius Reginus'un, Syria eyalet valiliğinin ardından 1 Ocak 120 tarihinde ikinci defa *consul*'lük elde ettiği bilinmektedir. *Ordinarius* şeklindeki bu *consul*'lüğü, İmparator T. Aurelius Fulvus Boionius Arrius Antoninus ile paylaşmıştır (B1, 2, 8, 13, 15)¹⁴⁰³. Corbier, senatörlere ikinci bir *consul*'lük bahşetme konusunda oldukça cimri davranan İmparator Hadrianus'un bu senatöre böyle bir makam bahşetmesini ona duyduğu güvenin bir neticesi olarak görmektedir¹⁴⁰⁴. Catilius Severus'un, bu *consul*'lüğünün ardından Africa Eyaleti'nin *proconsul* unvanlı valisi olarak atandığı anlaşılmaktadır (B1, 2). Onun bu idareciliği, 124/125 yılına tarihlenmektedir¹⁴⁰⁵.

L. Catilius Severus Iulianus Claudius Reginus'un, Africa *proconsul*'lüğünün ardından kariyerinin doruk noktasını Roma kent *praefectus*'luğu –*praefectus urbi*– oluşturmaktadır (B1, 12, 14, 16). Söz konusu bu görev, 137-138 yılları arasında tarihlenmektedir¹⁴⁰⁶. **Scriptores Historiae Augustae** yazarlarının bir pasajından anlaşıldığı kadarıyla (B14) Catilius Severus, bu mevkideyken tahtın varisi olarak kendisinin gösterileceği beklentisi içinde olmuştur. İmparator Hadrianus'un Antoninus'u evlat edinmesiyle de hayal kırıklığına uğramış ve bunu kabullenememiştir. Tahta geçmek için niyetinin iyi olmadığı da anlaşılnca, Antoninus tarafından unvanı elinden alınarak görevinden azledilmiştir¹⁴⁰⁷.

L. Catilius Severus Iulianus Claudius Reginus'un *fetiales* (B2) ve *septemvir epulonum* (B1, 2) rahipler topluluklarında hizmet ettiği de bilinmektedir. Bunlardan ikincisi 114/115 yılına tarihlenmektedir¹⁴⁰⁸. Onun, *sodalis Augustalis* olarak hizmet etme ihtimali de vardır¹⁴⁰⁹. Catilius Severus, bu yönüyle birden fazla rahiplik kurulunda görev

¹⁴⁰³ Ayrıca bkz. PIR 2, C 558; E. M. Smalwood, 1966, s. 8; H. Halfmann, 1982, s. 639; W. Eck, 1983, s. 150; H. Malay, 1985 s. 127; B. Rémy, 1989, s. 207; B. E. Thomasson, 2009, s. 109 no 29:021.

¹⁴⁰⁴ M. Corbier, 1974, s. 150, 151.

¹⁴⁰⁵ R. Syme, 1965b, s. 349; B. Rémy, 1976, s. 464; R. Syme, "Hadrianic Proconsuls of Africa", **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 37, 1980, s. 4; W. Eck, 1983, s. 160, 212.

¹⁴⁰⁶ PIR 2, C 558; S. Ruciński, **Praefectus urbi: le Gardien de l'ordre public à Rome sous le Haut-Empire Romain**, IX, Poznan 2009, s. 222; krş. E. Dabrowa, 1998, s. 92; A. N. Sherwin-White, 1998, s. 136, 743.

¹⁴⁰⁷ Ayrıca bkz. B. Rémy, 1989, s. 207.

¹⁴⁰⁸ L. Schumacher, 1978, s. 693 no 33; E. Dabrowa, 1998, s. 92.

¹⁴⁰⁹ L. Schumacher, 1978, s. 693 no 33.

alan Kappadokia eyalet valileri gurubunda yer almaktadır¹⁴¹⁰. Bu, aynı zamanda onun oldukça saygın birisi olduğunu göstermektedir.

L. Catilius Severus Iulianus Claudius Reginus'un aile bağlarına ilişkin olarak (bkz. S5), Bithynia'da emekli bir askerin soyundan olan Cn. Catilius Longus'un bu valinin akrabası olduğu bilinmektedir¹⁴¹¹. Adı geçen bu şahsiyete, Catilia *gens*'inin *senatus*'a giren ilk üyesi gözüyle bakılmaktadır. Apameia sahasında bu *gens*'in mülk sahibi olduğunu gösteren epigrafik bir kanıt, aynı zamanda Cn. Catilius Atticus ismini ortaya çıkarmıştır. Yazıtta adı geçen bu şahsiyetin Kappadokia eyalet valisinin babası olabileceği varsayılmaktadır¹⁴¹². Yine bu valinin Domitia Lucilla Maior isimli eşi de kayıtlara geçmiştir¹⁴¹³. Bu eş, Nemaususlu (Nimes) senatör Cn. Domitius Afer Lucianus'un kızı olup Kappadokia eyalet valisiyle ikinci evliliğini gerçekleştirmiştir. Catilius Severus'un bu kadınla evliliği onun büyük aileler ağına dâhil olmasının da önünü açmıştır¹⁴¹⁴. Syme'ye göre Catilius Severus'un, Dasumia Polla olarak bilinen bir eşi daha mevcuttu. Catilius Severus'la üçüncü evliliğini gerçekleştiren Dasumia Polla, 93 yılı *consul suffectus*'unun kızı ya da kız kardeşiydi. Bu evlilik, Catilius'un gelecekte bünyesinden Marcus Aurelius gibi bir imparatoru çıkaracak Annia *gens*'i ile de akrabalık bağı kurmasını sağlamıştır (B12)¹⁴¹⁵. Bu noktada, **Scriptores Historiae Augustae** yazarlarının eserinde yer alan "...*proavus maternus Catilius Severus bis consul et praefectus urbi...*" ifadesi Marcus Aurelius'un anne tarafından büyükbabasını, iki kez *consul* olmuş ve *praefectus urbi* makamlarına ulaşmış Catilius Severus olarak tasdik etmektedir (B16). Başka bir ifadeyle, Marcus Aurelius'un annesi, Catilius Severus'un torunuydu. Catilius Severus, 120 yılında ikinci *consul*'lüğünü paylaştığı L. Aurelius Fulvus Bolonius Arrius Antonius (İmparator Antoninus Pius) ile de akrabaydı¹⁴¹⁶. Yine bu valinin 130 yılı *consul*'ü ve Hispania Citerior Eyaleti'nin valiliğinde bulunmuş bir oğlunun mevcudiyeti de bilinmektedir¹⁴¹⁷. Doğru kimliklendirilmesi halinde Catilius Severus, mektuplaştığı Genç Plinius'un da dostuydu. Bu mektuplar Plinius'un Titus

¹⁴¹⁰ Ayrıca bkz. B. Rémy, 1988, s. 148; Z. Várhelyi, **The Religion of Senators in the Roman Empire, Power and the Beyond**, Cambridge 2010, s. 60.

¹⁴¹¹ E. Dabrowa, 1998, s. 91.

¹⁴¹² J. M. Madsen, "Intellectual Resistance to Roman Hegemony and its Representativity", içinde: T. Bekker-Nielsen (ed.), **Rome and the Black Sea Region Domination Resistance**, 2006, s. 74.

¹⁴¹³ M. Corbier, 1974, s. 146, 147; B. Rémy, 1990a, s. 413; krş. B. Rémy, 1993, s. 174 no 7.

¹⁴¹⁴ B. Rémy, 1989, s. 208; A. N. Sherwin-White, 1998, s. 743.

¹⁴¹⁵ R. Syme, 1988f, s. 555; A. R. Birley, 1993, s. 245; E. Dabrowa, 1998, s. 91; J. Shelton, **The Woman of Pliny's Letter**, New York 2013, s. 139.

¹⁴¹⁶ P. Brennan, **Power Structure Under Marcus Aurelius**, Thesis Australian National University, 1966, s. 69, 70.

¹⁴¹⁷ L. Catilius Severus Iulianus Claudius Reginus'un aile bağları için ayrıca bkz. H. Halfmann, 1982, s. 639; B. Rémy, 1989, s. 205.

Aristo isimli bir dostunun hastalığından duyduğu üzüntü ve akşam yemeği daveti gibi sıkı bir dostluğa işaret eden yazıları içermektedir (**B10, 11**). Bütün bunlardan başka, bir yazıttan (**B7**) Lykia Birliği tarafından büyük saygı gösterildiği anlaşılan Catilius Severus isimli bir şahsiyet de bilinmektedir. Ancak adı geçen bu kişinin kimliği çok net değildir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Küçük Asya'daki Bithynia'dan olması muhtemel L. Catilius Severus Iulianus Claudius Reginus'un nüfuzlu bir aileden geldiği anlaşılmaktadır. Bir *homo novus* olmasına rağmen sıra dışı bir kariyerle dikkat çeken bu valinin Kappadokia eyalet yöneticiliği, tam da Traianus'un Parthia seferi başlangıcına denk düşmektedir. Bu noktada o, belki sefer esnasında yaşamını yitiren öncülü M. Iunius Homullus'un eyalette yarım bıraktığı işleri tamamlamak üzere atanmıştı. Eldeki mevcut belgeler, Catilius Severus'a yüklenen misyonun Doğu sınırının güvenliğini sağlama, Parthialılara karşı yürütülen savaşta aktif destek verme ve Armenia'yı ilhak etme olduğunu göstermektedir. Valiliği esnasında Parthialılara karşı savaşta askerî ödüller kazanması, başarılı bir vali olduğuna işaret etmektedir. İkinci defa *consul*'lük elde etmesi, kariyer tacı olan *praefectus urbi* makamına erişmesi güçlü aile bağlantılarının yanı sıra kendisine çok itimat edilen birisi olmasıyla izah edilebilir bir durumdur.

III.18. Gaius Bruttius Praesens Lucius Fulvius Rusticus (yak. 121/122-123/124)

Lucius Catilius Severus Iulianus Claudius Reginus'un 117 yılında sona erdiği düşünülen valiliğinin ardından eyaletin yeni valisinin kimliği net değildir. Bununla birlikte bu valinin Gaius Bruttius Praesens Lucius Fulvius Rusticus olabileceği değerlendirilmektedir. Böyle olması halinde, Bruttius Praesens'in eyalet valiliği 121/122-123/124 yılları arasına tarihlenmektedir. Bu noktada öncül vali ile ardıl vali arasında dört ya da beş yıllık bir boşluk dikkat çekmektedir. Söz konusu boşluk azami iki valiyi yerleştirmeye uygundur; ancak bu vali ya da valiler bilinmemektedir.

Gaius Bruttius Praesens Lucius Fulvius Rusticus'un Italia'nın Lucania Bölgesi'ndeki Volcei'den olabileceği varsayılmaktadır (**B3**). Bu varsayımın temelinde Volcei'de çok sayıda Bruttia *gens*'i üyesine rastlanması yatmaktadır¹⁴¹⁸. *Pleb* sosyal

¹⁴¹⁸ G. Alföldy, *Konsulat und Senatorenstand unter den Antoninen Prographische Untersuchungen zur Senatorischen Führungsschicht, Antiquas*, 1 / 27, Bonn 1977, s. 308; R. Syme, "Correspondents of Pliny", içinde: A. R. Birley (ed.), R. Syme, *Roman Papers V*, Oxford 1988b, s. 466; B. Rémy, 1989, s. 209; E. Dabrowa, 1996, s. 288; ayrıca bkz. R. Syme, "Pliny's Less Successful Friends", içinde: E. Badian (ed.), R. Syme, *Roman Papers*, II, Oxford 1979g, s. 490.

statüsüne sahip¹⁴¹⁹ C. Bruttius Praesens'in köklü bir aileye mensup olduğu; ancak mensubu olduğu aile üyelerinin yüksek mevkiler elde edemediği anlaşılmaktadır¹⁴²⁰. Bu valinin kariyerinin erken dönemleri çok bilinmemektedir. *Cursus honorum*'u ise, büyük ölçüde Tunus'taki Mactaris (Mactar) ve Libya kıyısındaki Lepcis Magna (Lebda) yazıtlarından gelmektedir (B1, 2). Bunlardan Mactar yazıtı, onun "Gaius Bruttius Praesens Lucius Fulvius Rusticus" şeklindeki tam ismini de kaydetmektedir (B1).

Gaius Bruttius Praesens Lucius Fulvius Rusticus, kariyerine 88 yılında¹⁴²¹ alt düzey *vigintiviratus* memuriyetlerinden biri olan *triumviri capitales* olarak başlamıştır (B1, 2). 89 yılına gelindiğinde ise, onun "*tribunus militum legionis (laticlavius)*" olarak Germania Inferior'da konuşlanan *Minerva I*'in lejyon komutanlığını üstlendiği anlaşılmaktadır (B1, 2)¹⁴²². O, yazıtlarda geçen "*donis militaribus donato ab Imperatore Augusto ob bellum Marcomannum*" ifadesinin de gösterdiği üzere Markomanlara karşı yapılan savaşta başarılarından ötürü İmparator Domitinaus? tarafından askerî ödüllerle onurlandırılmıştır (B1, 2).

Gaius Bruttius Praesens Lucius Fulvius Rusticus, *tribunus militum legionis (laticlavius)* olarak hizmetinin ardından *quaestor* olmuştur (B1, 2). Syme'ye göre o, bu mevkiiyi bir ihtimal 93 yılında elde etmiştir¹⁴²³. Bu *quaestor*'luk, yazıtlara "*quaestor provinciae Hispaniae Baeticae ulterioris*" olarak kaydedilmiştir (B1, 2). Dolayısıyla bir eyaletin *quaestor*'luğu şeklindedir. Görev yerinin Baetica eyaleti olması, Rémy tarafından Praesens'in toplumsal tabakanın ikinci katmanından geldiği şeklinde yorumlanmaktadır¹⁴²⁴.

Gaius Bruttius Praesens Lucius Fulvius Rusticus'un Baetica eyalet *quaestor*'luğunun ardından *aedilis plebis*'lik ve *praetor*'luk görevlerinde bulunduğu anlaşılmaktadır (B1, 2). Rémy bu evrenin, aynı zamanda onun kariyerinde bir duraklamaya işaret ettiği savında bulunmaktadır¹⁴²⁵. Başarısızlıkla ilişkilendirilen bu durum, Praesens'in kamu yaşamından epey uzak kalmasına neden olmuş gibi görünmektedir¹⁴²⁶. Sherwin-White'in tespitine göre bu uzak kalma 104 yılından 114

¹⁴¹⁹ L. Schumacher, 1978, s. 685 no 34.

¹⁴²⁰ M. T. W. Arnheim, 1972, s. 140; B. Rémy, 1988, s. 133; E. Dabrowa, 1996, s. 288.

¹⁴²¹ S. Hillebrand, 2006, s. 250.

¹⁴²² Ayrıca bkz. R. Syme, "Career of Arrian", *Harvard Studies in Classical Philology*, 86, 1982, s. 202.

¹⁴²³ R. Syme, 1988b, s. 466.

¹⁴²⁴ R. Syme, "A Dozen Early Priesthoods", *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, 77, 1989, s. 209.

¹⁴²⁵ B. Rémy, 1989, s. 209; ayrıca bkz. R. Syme, "Legates of Moesia", içinde: *Danubian Papers*, Bucharest 1971b, s. 224.

¹⁴²⁶ E. Dabrowa, 1996, s. 288; ayrıca bkz. R. Syme, 1979g, s. 490.

yılına kadar olan yaklaşık on yıllık süreyi kapsamaktadır¹⁴²⁷. İmparator Traianus'un Dacia'ya yönelik ikinci seferinden yaklaşık 1 yıl sonra, Praesens'in izine Campania ve Lucania'daki özel mülklerinde yaşam sürerken rastlanması bununla ilişkili olmalıdır. Genç Plinius bir mektubunda, Praesens'i kamusal yaşamı terk edip kırsal yaşamı tercih ettiği için eleştirmekte ve kamuya dönmesi için teşvik etmektedir (B12)¹⁴²⁸. Plinius'un bu çabası netice vermiş gibi görünmektedir. Nitekim başlangıçta Traianus'un kendisini onaylamadığı sanılan bu senatör, imparatorun dostu Genç Plinius'un devreye girmesiyle, *Legio VI Ferrata legatus legionis*'i olarak atanmış olmalıdır (B1, 2)¹⁴²⁹. Onun bu komutanlığı, 114 yılına tarihlenmektedir¹⁴³⁰. Traianus'un Parthia seferinde deneyimli kumandanlara ihtiyaç duyması da onun kamuya dönmesinde bir başka etken olmalıdır; çünkü Praesens, 89 ve 92 yıllarında Markomanlarla yapılan savaşta “*triumphalia ornamenta*” elde ederek kendisini ispatlamıştı¹⁴³¹. Neticede o, *Legio VI Ferrata*'nın *legatus legionis*'i sıfatıyla Traianus'un 114 yılındaki Parthia seferinde ve Armenia'nın işgalinde rol almıştır¹⁴³². Mactar ve Lepcis Magna yazıtlarındaki “*donis militaribus donato ab Imperatore Traiano Augusto ob bellum Parthicum*” ifadesi onun Parthia seferindeki başarısının ödüllendirilmesini haber vermektedir (B1, 2). Bütün bunlardan başka, Arrianus'un **Parthica** isimli eserindeki bir pasajda Bruttius isimli bir komutanın adı geçmektedir. Bu komutan, 114/115 yılı kışında lejyonu ile Armenia'da kara saplanıp mahsur kaldığında ordusuyla yoluna devam edebilmesi, yerli rehberlerin karda yürümeye imkân tanıyan ayakkabıları temin etmesiyle mümkün olmuştu (B13)¹⁴³³. Bruttius isimli bu lejyon komutanı, ileride Kappadokia eyalet valisi olacak C. Bruttius Praesens ile kimliklendirilmektedir¹⁴³⁴.

Gaius Bruttius Praesens Lucius Fulvius Rusticus, *Legio VI Ferrata*'daki askerî görevinin ardından 115/116 yılında Italia'da *curator via Latinae* olarak hizmet etmiştir (B1, 2)¹⁴³⁵. O, bu *curator*'luğun ardından 116/117-117/118 yılları arasında¹⁴³⁶ Kilikia Eyaleti'nin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi olarak atanmıştır (B1, 2). Bu

¹⁴²⁷ A. N. Sherwin-White, 1998, s. 756.

¹⁴²⁸ Ayrıca bkz. R. Syme, 1971b, s. 224; R. Syme, 1977, s. 43; R. Syme, 1979g, s. 490; Syme, 1988b, s. 466.

¹⁴²⁹ Ayrıca bkz. E. Dabrowa, 1996, s. 288.

¹⁴³⁰ Ayrıca bkz. S. Hillebrand, 2006, s. 250.

¹⁴³¹ E. Dabrowa, 1996, s. 288; B. Rémy, 1988, s. 133.

¹⁴³² V. A. Maxfield, 1972, s. 8.

¹⁴³³ R. Syme, “Praesens the Friend of Hadrian”, içinde: A. R. Birley (ed.), R. Syme, **Roman Papers IV**, Oxford 1988h, s. 570; karşılaştır. T. B. Mitford, 1980, s. 1197.

¹⁴³⁴ R. Syme, 1982, s. 189.

¹⁴³⁵ Ayrıca bkz. W. Eck, 1982, s. 189.

¹⁴³⁶ R. Syme, “Legates of Cilicia Under Trajan”, **Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte**, 18/3, 1969, s. 352; W. Eck, 1983, s. 217.

valiliği esnasında, Traianus'un 117 yılı Ağustos'undaki ölümü üzerine¹⁴³⁷, Hadrianus'un tahta geçmesinde aktif rol oynamış ve uygun bir şekilde adı geçen imparator zamanındaki kariyeri de parlak olmuştur¹⁴³⁸. Praesens'in, 118 yılının ikinci yarısı veya en geç 119 yılına gelindiğinde¹⁴³⁹ *consul suffectus*'luk makamına eriştiği anlaşılmaktadır (B1, 2). Ancak bu tarihler net değildir¹⁴⁴⁰. Onun, *consul*'lüğü ile eş zamanlı¹⁴⁴¹ rahiplik makamını elde ettiği de varsayılmaktadır. Bu bağlamda o, "*quindecimvir sacris faciundis*" üyesi olarak hizmet etmiştir (B1, 2). İmparatorlar Traianus ve Hadrianus'un takdirini kazanması, onun bu makamları elde etmesinde önemli rol oynamış gibi görünmektedir.

C. Bruttius Praesens'in *consul*'lüğünü aldıktan sonra¹⁴⁴², *curator aedium sacrarum et operumque publicorum* olarak hizmet ettiği anlaşılmaktadır (B1, 2). Bu görev, 119 yılından sonraki bir tarihe yerleştirilmektedir. Praesens, bu görevin ardından 121/122-123/124 yılları arasında, Kappadokia Eyaleti'nin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi olarak karşımıza çıkmaktadır (B1, 2, 5)¹⁴⁴³. Onun bu valiliği zamanında, imparatorluk boyunca seyahat eden Hadrianus'un 123 yılında Fırat Nehri üzerinde Parthia kralı ile görüştüğü bilinmektedir. Syme, bu noktada Praesens'in diplomatik deneyimine vurgu yapmakta¹⁴⁴⁴ ve Doğu deneyimine sahip kıdemli bir senatör olarak Parthialılarla müzakere sorumluluğunu dahi üstlenmiş olabileceğini ifade etmektedir¹⁴⁴⁵. Bundan başka Lykaonia'daki Sidamaria (Ambar) yerleşiminde ele geçen bir yazıt, kent meclisi ve halkının İmparator Hadrianus onuruna bir hamam vakfetmesine ilişkindir. Yazıtta, Praesens'in ismine sadece tarihleme için yer verilmiştir (B5). Praesens'in eyalet valiliği dönemine ilişkin mil taşı gibi kanıtların olmayışı, bölgede olağanüstü askerî hareketliliğin yaşanmış olabileceğini akla getirmektedir. Yine bu vali, Mactar yazıtında *patronus* olarak onurlandırılmaktadır (B1). Bütün bunlardan başka Praesens, isminden bir ögeyi eyaletinde yurttaşlık hakkı kazananlara vermesi yönüyle de bilinmektedir¹⁴⁴⁶.

¹⁴³⁷ R. Syme, 1969, s. 353; R. Syme, "Hadrianic Proconsuls of Africa", *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, 37, 1980, s. 10; R. Syme, 1982, s. 189.

¹⁴³⁸ A. N. Sherwin-White, 1998, s. 404.

¹⁴³⁹ W. M. Ramsay, 1941, s. 15; P. Lambrechts, 1972, s. 226; R. Syme, 1977, s. 43; R. Syme, 1980, s. 4; R. Syme, "Hadrian and the Senate", içinde: A. R. Birley (ed.), *Roman Papers IV*, Oxford 1988e, s. 303; B. Rémy, 1989, s. 210; A. N. Sherwin-White, 1998, s. 404.

¹⁴⁴⁰ R. Syme, 1971b, s. 218 no 5; E. M. Smalwood, 1966, s. 14; C. Bruttius Praesens'in 119 yılında *consul*'lük makamına ulaştığını varsayan görüşler için bkz. P. Lambrechts, 1972, s. 226; G. Alföldy, 1976, s. 296 dn. 81; G. Alföldy, 1977, s. 108; R. Syme, 1980, s. 4.

¹⁴⁴¹ Schumacher, bu tarihi 118 ya da 119 yılı olarak vermektedir. L. Schumacher, 1978, s. 685 no 34.

¹⁴⁴² W. Eck, 1983, s. 155; R. Syme, 1988e, s. 303.

¹⁴⁴³ R. Syme, 1971b, s. 218 no 5; W. Eck, 1983, s. 217; R. Syme, 1988e, s. 303.

¹⁴⁴⁴ R. Syme, 1988c, s. 513.

¹⁴⁴⁵ R. Syme, 1982, s. 204.

¹⁴⁴⁶ W. M. Ramsay, 1941, s. 15, 234.

Gaius Bruttius Praesens Lucius Fulvius Rusticus, Kappadokia eyalet yöneticiliğinin ardından 124/125-127/128 yılları arasında Moesia Inferior eyalet valisi olarak hizmet etmiştir. Onun bu valiliği, Mactar ve Lepcis Magna yazıtlarıyla açıkça belgelenmiştir (**B1, 2**). Yine 1 Haziran 125 ve 20 Ağustos 127 tarihine ait iki askerî diploma da onun eyaletteki mevcudiyetini tasdik etmektedir (**B6, 7**). Praesens, 128 yılında Sex. Iulius Severus (*cos. suff.* 127) tarafından yeri alınıncaya kadar eyaletteki yerini korumuştur¹⁴⁴⁷. Onun bu valiliği sonrası kariyerinin hangi yönde ilerlediği net değildir. Bu çalışmada daha önce *consul*'lüğü sonrasına yerleştirilen *curator aedium sacrarum operum locorumque* vazifesini, bu valiliğin hemen ardına denk gelen 129-132 yılları arasına yerleştirme eğilimi de mevcuttur¹⁴⁴⁸. Ancak bunun için daha sağlam kanıtlara ihtiyaç var gibi görünmektedir.

Gaius Bruttius Praesens Lucius Fulvius Rusticus'un kariyer basamaklarından birini de Africa Eyaleti'nin *proconsul* unvanlı yöneticiliği oluşturmaktadır (**B1, 2**). Söz konusu bu görev 133/134/135 yıllarına tarihlenmektedir¹⁴⁴⁹. Bu görevinin ardından ise, 135/136 yılında Syria eyalet valisi olarak atanması ihtimal dâhilindedir¹⁴⁵⁰. Syria'daki Palmyra'dan ele geçen ve 138 yılı Nisan ayına tarihlenen bir yazıt, Bruttius Praesens ve Iulius M[aior] isimli *consul*'leri açığa çıkarmaktadır (**B8**). Bununla birlikte yazıtta ismi geçen Bruttius Praesens'in vali olarak mı yoksa özel bir görevli mi olarak bölgede bulunduğu net değildir¹⁴⁵¹. Onun vali olarak bölgede bulunması halinde bu valilik görevi, 135/136-138 yılları arasına yerleştirilmektedir¹⁴⁵². Bu süre, Roma'da bulunmayı gerektirmesinden ötürü, 139 yılında elde ettiği ikinci *consul*'lüğü'nün hemen öncesine kadar ötelenebilir.

Gaius Bruttius Praesens Lucius Fulvius Rusticus'un, 139 yılına gelindiğinde ise, *ordinarius* şeklindeki ikinci *consul*'lüğü'nü elde ettiği anlaşılmaktadır. Asia Eyaleti'ndeki Dardanelles'ten ele geçen 13 Şubat 139 tarihli askerî diploma, bu onuru açık bir şekilde belgelemektedir (**B9**). O, ikinci *consul*'lüğü'nü ilk *consul*'lüğü'nden yaklaşık yirmi yıl sonra elde etmiştir. Bu, onun İmparator Antoninus nezdinde saygın bir yeri olduğunu

¹⁴⁴⁷ W. Eck, 1983, s. 160, 224; M. M. Roxan, P. Holder, 2003, s. 462.

¹⁴⁴⁸ B. Rémy, 1988, s. 144; S. Hillebrand, 2006, s. 250; ayrıca bkz. M. M. Roxan, W. Eck, "A Diploma of Moesia Inferior 125 lun. 1, *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, 16, 1997, s. 199.

¹⁴⁴⁹ R. Syme, "Les proconsuls d'Afrique sous Hadrien", *Revue des Études Anciennes*, 67, 1965, 3-4, s. 350; W. Eck, 1983, s. 212; krş. R. Syme, 1988g, s. 58; B. Rémy, 1989, s. 210.

¹⁴⁵⁰ W. Eck, 1983, s. 228.

¹⁴⁵¹ R. Syme, 1980, s. 10; tartışmalar için bkz. G. Alföldy, 1977, s. 240, 241 dn. 187; B. Rémy, 1989, s. 210 ve dn. 235;

¹⁴⁵² R. Syme, 1971b, s. 224; W. Eck, 1983, s. 179.

göstermektedir. Praesens'in kariyer tacı ise, 138-140 yılları arasına tarihlenen “*praefectus urbi*” makamı olmuştur¹⁴⁵³.

Gaius Bruttius Praesens Lucius Fulvius Rusticus'un aile bağları ise, kısmen bilinmektedir. Bu bağlamda 80 yılı Kıbrıs *proconsul*'ü Lucius Bruttius Maximus'un, bu valinin babası olabileceği değerlendirilmektedir¹⁴⁵⁴. Mactar yazıtında geçen Lucius'un oğlu şeklindeki ifade de bununla ilintilidir (**B1**). Babanın aynı zamanda ailenin ilk senatörü olması ihtimal dâhilindedir¹⁴⁵⁵. Praesens'in iki eşinin olduğu da bilinmektedir. Bunlardan adı bilinmeyen ilk eş, Plinius'un bir mektubunda geçen “*uxor Campana*” ifadesine istinaden Campanialı olmalıdır (**B12**)¹⁴⁵⁶. Praesens'in ikinci eşinin ise, Italia'daki Latium'dan (Lanuvium) olması muhtemel Laberia Marcia Hostilia Crispina Moecia Cornelia olduğu anlaşılmaktadır¹⁴⁵⁷. Sabin ülkesi Trebula Mutuesca ile Africa idari sahasından ele geçen ve Laberia Hostilia Crispina adını kaydeden iki yazıt, bu kadını iki kez *consul* olmuş Marius Laberius Maximus'un kızı¹⁴⁵⁸ ve yine iki kez *consul* olmuş Gaius Bruttius Praesens'in eşi olarak tasdik etmektedir (**B10, 11**). Praesens'in ikinci eşiyle evliliğinden, 153 yılı *consul ordinarius*'u ve 180 yılında ikinci kez *consul* olan L. Fulvius C. f. Pom. Rusticus C. Bruttius Praesens isimli oğul dünyaya gelmiştir¹⁴⁵⁹. 130'lu yıllarda kariyerine başlayan bu oğul ¹⁴⁶⁰, Afrika *proconsul*'lüğüne kadar yükselmiş (**B4**) ve 180 yılında Sex. Quintilius Condianus ile birlikte ikinci *consul*'lüğüne elde etmiştir¹⁴⁶¹. Bu oğulun, Crispina Augusta ya da Bruttia Crispina isimli kızının mevcudiyeti bilinmektedir. Crispina, bir onurlandırma yazıtında “iki kez *consul*'lük yapmış ve *praefectus urbi* makamında bulunmuş” babasını onurlandırırken karşımıza çıkmaktadır (**B3**). Yine bu kız, 178 yılı civarında İmparator Commodus ile evlenmiştir¹⁴⁶². Dolayısıyla Kappadokia eyalet valisi C. Bruttius Praesens, Crispina Augusta'nın baba tarafından dedesiydi. Bu oğulun 217 yılı *consul ordinarius*'u C. Bruttius Praesens ve 246 yılı *consul ordinarius*'u C. Bruttius Praesens'in babası olduğu

¹⁴⁵³ L. Schumacher, 1978, s. 685 no 34; S. Ruciński, 2009, s. 222.

¹⁴⁵⁴ R. Syme, 1980, s. 9, 10; A. N. Sherwin-White, 1998, s. 404.

¹⁴⁵⁵ B. Rémy, 1989, s. 210, 211; R. Syme, 1980, s. 9, 10; I. Mennen, 2011, s. 89, 90.

¹⁴⁵⁶ Ayrıca bkz. R. Syme, 1979b, s. 721; R. Syme, 1988h, s. 569.

¹⁴⁵⁷ B. Rémy, 1990a, s. 407 no 22.

¹⁴⁵⁸ 83 yılı *consul suffectus*'u ve 103 yılında ikinci kez *consul* olan M. Laberius Maximus, eski Latium'daki Lanuvium'dan idi. B. Rémy, 1989, s. 210, 211.

¹⁴⁵⁹ **PIR 2**, B 165; G. Alföldy, 1977, s. 380; R. Syme, 1988h, s. 569; B. Rémy, 1983, s. 174; I. Mennen, 2011, s. 89, 90.

¹⁴⁶⁰ A. P. Steiner, 1973, s. 104.

¹⁴⁶¹ G. Alföldy, 1977, s. 324; B. Rémy, 1983, s. 174; P. M. M. Leunissen, 1989, s. 129; A. E. Cooley, 2012, s. 474.

¹⁴⁶² I. Mennen, 2011, s. 89, 90.

da bilinmektedir. Yine 224 yılı *consul ordinarius*'u L. Bruttius Crispinus ile ¹⁴⁶³ 249 yılı *consul ordinarius*'u C. Bruttius Praesens'in¹⁴⁶⁴ Kappadokia eyalet valisi C. Bruttius Praesens soyundan olduğu düşünülmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, soylu birisi olmayan Gaius Bruttius Praesens Lucius Fulvius Rusticus'un, askerî ve idari deneyimleriyle ön plana çıktığı anlaşılmaktadır. Onun gerek Markomanlar gerekse Parthialılarla yapılan savaşlardaki başarısı, parlak bir kariyeri de garantilemiştir. Bu senatörün, Kappadokia eyalet valiliğine ilişkin fazla bir şey bilinmemektedir. Bununla birlikte eyalet valisi olarak kendisine yüklenen misyon, Parthialılara yönelik olası bir sefer öncesi diplomasi faaliyetlerini sürdürme ve sefer esnasında askerî birlikleri kumanda etmek olmalıdır. İmparator Hadrianus'un bölgede 123 yılında Parthia Kralı ile görüştüğünün bilinmesi bunu doğrular niteliktedir. C. Bruttius Praesens'in eyalet valiliği döneminde yol onarım ve inşaa faaliyetlerine ilişkin –en azından şimdilik- belgenin olmaması ise, İmparator Hadrianus'un gezisi öncesi gerekli düzenlemelerin çoktan yapılmış olabileceğini veya olağanüstü askerî hareketliliğin bu gibi faaliyetlere zaman bırakmadığını akla getirmektedir. Praesens'in *praefectus urbi* gibi kariyer tacı bir makama getirilmesi, Kappadokia eyalet yöneticiliğinin başarılı geçtiği ve idareciliği esnasında gözden düşmesine neden olacak bir olay yaşanmadığı şeklinde yorumlanabilir.

III.19. L(ucius ?) Statorius Secundus (yak. 124/125-127/128/129?)

Gaius Bruttius Praesens Lucius Fulvius Rusticus'un görev süresinin dolmasının ardından, Kappadokia Eyaleti'nin yeni valisi L(ucius?) Statorius Secundus olmuştur. 124/125-127/128/129 yılları arasında hizmet eden¹⁴⁶⁵ Italia kökenli bu senatörün, ailesinden *consul*'lük makamına ulaşan ilk kişi olabileceği değerlendirilmektedir¹⁴⁶⁶. Onun Italia kökenli olduğu görüşü, *gentilicius*'una Italia dışında oldukça nadir rastlanması üzerine temellenmektedir. Secundus'un kariyerinin erken dönemleri ve

¹⁴⁶³ P. M. Leunissen, 1989, s. 136; G. Volpe, "Aspetti della storia di un sito rurale di un territorio", içinde: G. Volpe (ed.), *San Giusto, la Villa, le ecclesiae primi risultati dello scavi nel sito rurale di San Giusto (Lucera), 1995-1997*, Bari 1998, s. 330; I. Mennen, 2011, s. 89 vd.

¹⁴⁶⁴ D. Okoń, *Album Senatorum, Senatores ab Septimii Severi aetate usque ad Alexandrum Severum (193-235 A.D.)*, I, Szczecin 2017, s. 58 no 188.

¹⁴⁶⁵ PIR 2, S 891; T. B. Mitford, 1980, s. 1201; W. Eck, 1983, s. 160; B. Rémy, 1989, s. 211; B. E. Thomasson, 2009, s. 109 no 29:023; W. Eck, "Eine Weihung an Iuppiter Optimus Maximus Dolichenus Durch Einen Veteranen Der Legio XVI Flavia Firma", *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, 194, 2015, s. 221; krş. T. B. Mitford, "The God Pylon in Eastern Pontus", *Byzantion*, 36/2, 1966, s. 486; G. R. Stumpf, 1991, s. 309.

¹⁴⁶⁶ R. Syme, 1988g, s. 50, 51; B. Rémy, 1989, s. 211.

consul’lük tarihi bilinmemektedir. Bununla birlikte *consul*’lüğünü 124/125 yılında atandığı Kappadokia eyalet valiliği öncesi elde ettiği kesindir.

L. Statorius Secundus’un kariyerinin en belirgin basamağı, Kappadokia eyalet valiliği olarak görülmektedir; ancak eyaletine ulaştığı ve eyaletinden ayrıldığı tarih net değildir. O, 124/125 yılından 129 yılına kadar eyaletinde kalmış olmalıdır. Mitford, daha iyimser olarak bu sürenin 131 yılına kadar uzatılabileceği tahmininde bulunmaktadır¹⁴⁶⁷. Ancak ardıl vali T. Prifernius Paetus Rosianus Geminus’un 10 Aralık 128-9 Aralık 129 tarihleri arasında eyaletinde tasdik edilmesinden ötürü bu pek mümkün değildir.

L. Statorius Secundus’un Kappadokia eyalet valiliği az sayıda epigrafik ve nümismatik belgeyle kanıtlanabilir niteliktedir. Bu bağlamda her şeyden önce antik Sebastopolis yerleşimindeki Çermik’ten ele geçen bir yazıtta, “Πύλωνι ἐπηκ/ὄφ Δομίτιος Ο/ὕαλης Βενεφικ(ιάριος) / Στατωρίου Σεκο/ύ[v]δου ὑπατικοῦ” ifadesi geçmektedir (**B1**). Yazıtı yayımlayan Mitford’a göre burada adı geçen Secundus, bir Kappadokia sikkesinde (**B2**) adı geçen vali Secundus ile aynı kişidir¹⁴⁶⁸. Söz konusu sikkenin açık bir şekilde vali ismini taşıması, bu tanımlamayı kolaylaştırmaktadır¹⁴⁶⁹. Yine bu sikke, arka yüzündeki yıl kısmını içeren lejandın Sydenham tarafından *IA* [14] olarak okunmasından dolayı¹⁴⁷⁰, İmparator Hadrianus’un on dördüncü egemenlik yılına başka bir ifadeyle 129/130 yılına tarihlenmektedir. Bununla birlikte aynı lejant Mitford tarafından *IA* [11] şeklinde okunmuş¹⁴⁷¹ böylece sikke Hadrianus’un on birinci egemenlik yılına¹⁴⁷² başka bir ifadeyle 127/128 yılına tarihlenmiştir¹⁴⁷³. Stumpf ise, bu sikkenin 126 yılı güzü ile 127 yılı güzü arasına, alternatif olarak 126/127 veya 127/128 yılına tarihlenebileceği tespitinde bulunmuştur¹⁴⁷⁴. Dolayısıyla L. Statorius Secundus’un en azından 127/128 yılında eyaletindeki yerini koruduğu açıktır. Belki bu tarih 129 yılının bir kısmını kapsayacak şekilde ileri çekilebilir.

L. Statorius Secundus’un, Kappadokia eyalet valiliği esnasında ne gibi faaliyetlerde bulunduğu dair fazla bilgi yoktur. Daha önce de bahsedilen Sebastopolis (Tokat-Sulusaray) antik yerleşimindeki Çermik’ten ele geçen yazıt (**B1**), bu valinin *beneficiarius*’larından birisi olan Domitius Valens tarafından tanrı Pylon’a yapılan bir

¹⁴⁶⁷ T. B. Mitford, 1966, s. 487.

¹⁴⁶⁸ W. Eck, 1983, s. 160 ve dn. 278.

¹⁴⁶⁹ T. B. Mitford, 1966, s. 485.

¹⁴⁷⁰ E. A. Sydenham, 1933, s. 73 no 239.

¹⁴⁷¹ G. R. Stumpf, 1991, s. 289 no 588, Tafel XVIII, 12.

¹⁴⁷² W. Eck, 1983, s. 160.

¹⁴⁷³ T. B. Mitford, 1966, s. 485; B. Rémy, 1989, s. 211.

¹⁴⁷⁴ G. R. Stumpf, 1991, s. 289 no 588, Tafel XVIII, 12.

ithafla ilintilidir. Dolayısıyla eyalet valisinin ismini taşımakla birlikte valinin herhangi bir faaliyetini konu edinmemektedir. Yazıtta adı geçen Domitius Valens'in ise, muhtemelen *Legio VI Ferrata*'da *beneficiarius* olarak hizmet eden bir asker olduğu düşünülmektedir¹⁴⁷⁵.

Hemen yukarıda bahsedilen ve L. Statorius Secundus ismini taşıyan yazıtın Pontus yerleşimi içerisinde ele geçmesi, o sıralar Pontus'un Kappadokia Eyaleti'ne dâhil edildiğini akla getirmektedir¹⁴⁷⁶. Yazıtın ele geçtiği Sebastopolis ise, hem askerî hem de ana güzergâh üzerinde bulunması yönüyle dikkat çekmektedir¹⁴⁷⁷. Dolayısıyla diğer birçok Kappadokia eyalet valisi gibi Statorius Secundus da bu yol hattının güvenliği, bakımı ve inşası noktasında sorumluluk üstlenmiş olmalıdır. Bu bağlamda onun, valiliği döneminde 128/129 yılında Satala'dan Nikopolis'e giden yolu onardığı varsayılmaktadır¹⁴⁷⁸. Mitford'a göre Statorius Secundus, 129 yılında Armenia Minor'dan Fırat Nehri *limes*'ine yönelen yolların onarımından sorumlu olmuştur. Mitford bu durumu, İmparator Hadrianus'un 131 yılında bölgeyi teftişine hazırlık olarak izah etmektedir¹⁴⁷⁹. Bu noktada Mitford daha önce de bahsedildiği üzere, Statorius Secundus'un Kappadokia Eyaleti'ndeki valilik görevini 126-131 yılları arasına yerleştirmektedir. Bu şekilde Statorius Secundus, Mitford'un da tespitiyle sadece Armenia Minor'daki yolların yeniden yapılmasından sorumlu olmamış aynı zamanda Yukarı Fırat Havzası'nın sağ kıyısı boyunca sınır savunma tesisinin son aşamalarını da yönetmiştir¹⁴⁸⁰.

L. Statorius Secundus'un Kappadokia Eyalet valiliğinin ardından kariyerinin hangi yönde ilerlediği bilinmemektedir. Bu durum, aksi ispatlanıncaya kadar ani bir ölüm veya görevden el çekirmeyi akla getirmektedir.

L. Statorius Secundus, Roma yurttaşlık taleplerinin yerine getirilmesi noktasında, eyaletinde yurttaşlık hakkı kazananlara isminden öge de vermiştir¹⁴⁸¹. L. Statorius Secundus'un aile bağları hakkında ise, çok şey bilinmemektedir. Daha önce de bahsedildiği üzere bu valinin *gentilicius*'una Italia dışında nadir olarak rastlanması, ait

¹⁴⁷⁵ W. Eck, 2015, s. 22.

¹⁴⁷⁶ R. K. Sherk, 1980, s. 1018, 109 dn. 170.

¹⁴⁷⁷ T. B. Mitford, 1991, s. 183 vd.; yolun önemi için ayrıca bkz. M. Kohl, M. Matoğlu, A. Alkan, "Tokat-Sulusaray, Sebastopolis: Temizlik Çalışması ve Ziyaretçiler İçin Bir Gezi Güzergahı Oluşturulmasında İlk Adımlar", **33. Kazı Sonuçları Toplantısı**, IV, Ankara 2012, s. 560.

¹⁴⁷⁸ E. L. Wheeler, 1970, s. 159.

¹⁴⁷⁹ T. B. Mitford, 1980, s. 1201.

¹⁴⁸⁰ T. B. Mitford, 1966, s. 486, 487.

¹⁴⁸¹ T. B. Mitford, 1966, s. 487.

olduğu *gens*'in çok köklü ya da büyük bir *gens* olmadığını akla getirmektedir. Nitekim bu *gens*'in yüksek mevkilere eriştiği bilinen mensuplarının sayısı azdır. Bu bağlamda C. Minicius Fundanus isimli 107 yılı *consul suffectus*'u ile yaklaşık 122/123 yılı Asia *proconsul*'ünün eşi olan Statoria Marcella'nın mevcudiyeti bilinmektedir. Adı geçen kadının Kappadokia valisinin ablasından ziyade halası, yengesi veya teyzesi olabileceği değerlendirilmektedir¹⁴⁸².

Genel olarak değerlendirildiğinde, soylu biri olmadığı izlenimini veren L. Statorius Secundus'un Kappadokia eyalet valiliğine ilişkin çok belge olmaması, eyaletinde ne gibi faaliyetlerde bulunduğunu tespit etmeyi de zorlaştırmaktadır. Bununla birlikte Sebastopolis'ten ele geçen epigrafik bir belge, adı geçen yerleşimin ana güzergâh üzerindeki konumu nedeniyle L. Statorius Secundus'un bölgede yol çalışmalarında bulunmuş olabileceğini akla getirmektedir. Yine eyaletin askerî açıdan nispeten sakin kalması, Hadrianus'un 131 yılındaki gezisi öncesi eksik olan yol hatları üzerinde de birtakım çalışmaların yapılmış olabileceğini düşündürmektedir.

III.20. Titus Prifernius Paetus Rosianus Geminus (yak. 128/129-130/131)

L(ucius?) Statorius Secundus'un 129 yılında sona erdiği varsayılan Kappadokia eyalet valiliğinin ardından bu göreve T. Prifernius Paetus Rosianus Geminus (123/125 *cos. suff.*) getirilmiştir. Bu senatörün, erken yaşlarda Rosianus Geminus adıyla bilinen ve 96 yılında Q. Postumius ile *consul suffectus*'luk makamını paylaşan T. Prifernius Paetus'un¹⁴⁸³ evlatlık oğlu olduğu sanılmaktadır. Senatörün öz babası ise, ilk ismini kendi adında muhafaza ettiği Sextus Rosius Geminus isimli birisiydi. Nitekim Akhaia'daki Patrae'dan (Patras) ele geçen yazıt, öz babanın *praenomen*'inin Sextus olduğunu göstermiştir (B2). Bu bağlamda Kappadokia eyalet valisinin erken yaşlardaki isminin Sex. Rosius Sexti filius Geminus olabileceği değerlendirilmektedir. Bu isme, onu evlatlık alan 96 yılı *consul suffectus*'u üvey baba Titus Prifernius Paetus'un adı da eklenince T. Prifernius Paetus Rosianus Geminus şeklinde uzun bir isme sahip olmuştur. Dahası Patrae'dan ele geçen ve 122/123 yılına tarihlenen yazıt (B2), bu senatörün Titus Prifernius

¹⁴⁸² B. Rémy, 1989, s. 211; ayrıca bkz. R. Syme, 1988g, s.53.

¹⁴⁸³ P. Gallivan, 1981, s. 218; R. Syme, 1982, s. 202; J. D. Grainger, 2003, s. 8 dn. 18; 96 yılı *consul suffectus*'u T. Prifernius Paetus, askerî bir diplomada 110'lu yılların başında Moesia Superior eyalet yöneticisi olarak tasdik edilmiştir. A. E. Cooley, 2012, s. 210.

Sex. f. Quir. Paetus Rosianus Geminus Laecanius Bassus? şeklindeki daha uzun bir ismini de ortaya çıkarmıştır¹⁴⁸⁴.

T. Prifernius Paetus Rosianus Geminus'un gerek biyolojik gerekse üvey babası tarafından ailesinin Sabin kökenli olduğu varsayılmaktadır¹⁴⁸⁵. Aile kütüğünün ise, Quirina *tribus*'una kayıtlı olduğu bilinmektedir¹⁴⁸⁶. 75 yılında doğması muhtemel bu valinin kariyerinin ilk aşamaları çok bilinmemektedir. O, muhtemelen *quaestor*'luk mevkisini elde etmeden önce 92 yılı civarında *vigintiviratus* memuriyetlerinden birini üstlenmiştir. Görünüşe göre bunu, 96-98? yılları arasında yerine getirilen *tribunus militum*'luk takip etmiştir¹⁴⁸⁷. Patrae yazıtından anlaşıldığı kadarıyla o, bu askerî görevi Germania Inferior'da konuşlanan *I Minerva* lejyonunda yerine getirmiştir (**B2**). Bunun ardından 100 yılında *quaestor* olmuştur (**B2**, 7). Bu noktada 111-113 yılları arasında Bityhnia eyalet valisi olarak hizmet eden Genç Plinius, İmparator Traianus'a yazdığı mektubunda¹⁴⁸⁸ sıkı bir dostluğu olduğu anlaşılan Rosianus Geminus isimli bir *quaestor*'undan bahsetmektedir. Genç Plinius mektubunda Rosianus'u sahip olduğu meziyetlerinden dolayı övmekte ve imparatora bu *quaestor*'unun terfisinin danışma kurulunda gündeme getirilmesini arz etmektedir (**B7**). Plinius'un bahsettiği bu *quaestor*, ileride Kappadokia eyalet valisi olacak T. Prifernius Paetus Rosianus ile kimliklendirilmektedir (**B7**)¹⁴⁸⁹.

T. Prifernius Paetus Rosianus Geminus'un, *questor*'luğunun ardından hangi görevleri üstlendiği net değildir. Bu noktada onun *tribunus plebis* veya alternatifi olarak *aedilis plebis* olarak görev almış olabileceği değerlendirilmektedir¹⁴⁹⁰. Plinius'un mektubu (**B7**) en azından 110 yılı itibarıyla, Rosianus Geminus'un "*quaestor*" iken kamusal yaşamı terk ettiği izlenimini vermektedir. Belki bu terk etme, Plinius'un da bahsettiği ağır bir hastalık süreciyle bağlantılı olmalıdır (**B6**). Plinius'un mektubuna istinaden Rémy de ciddi bir hastalığın Rosianus Geminus'un kariyerinde geçici bir

¹⁴⁸⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. A. Rizakis, "T. Prifernius Sex. f. Proconsul d'Achaie", *Epigraphica*, 51, 1989, s. 22, 23.

¹⁴⁸⁵ R. Syme, 1979g, s. 488; R. Syme, 1980, s. 13; R. Syme, 1988g, s. 53 dn. 13. B. Rémy, 1989, s. 212.

¹⁴⁸⁶ R. Syme, 1979g, s. 488.

¹⁴⁸⁷ M. Torelli, "Un nuovo cursus honorum senatorio da Trebula Mutuesca", *Mélanges d'archéologie et d'histoire*, 81/2, 1969, s. 601-626; B. Sabatini, *La città perduta viaggio alla ricerca di Prifernium*, 2016, s. 34.

¹⁴⁸⁸ Genç Plinius'un, Rosianus Geminus'a hitaben çeşitli konularda yazdığı diğer mektuplar için bkz. Plin. *Ep.* VII. 24; VIII. 22; IX. 30.

¹⁴⁸⁹ Ayrıca bkz. R. Syme, 1969, s. 357; R. Syme, 1979g, s. 488; R. Syme, 1988e, s. 305; A. Rizakis, 1989, s. 22; A. N. Sherwin-White, 1998, s. 402; A. R. Birley, 2000, s. 85.

¹⁴⁹⁰ Bkz. B. Sabatini, 2016, s. 34.

duraklamaya sebebiyet verdiği üzerinde durmaktadır¹⁴⁹¹. Geminus, bu kısa süreli gecikmenin ardından 109 yılı itibarıyla *praetor*'luk makamını elde etmiş olmalıdır. Torelli, bu *praetor*'luğun tarihini 110 yılı olarak vermektedir. Her iki tarih de doğru olabileceği gibi 109 yılı daha akla yatkın gibi görünmektedir. Nitekim 110 yılına gelindiğinde, daha önce de bahsedildiği üzere Bithynia eyalet valisi Genç Plinius'un, Geminus'un meziyetlerini överek terfisi için Traianus'a durumu arz ettiği bilinmektedir (B7). Söz konusu terfi, Rémy'in de tespit ettiği gibi bir imparator eyaletinin *praetor* seviyeden yöneticisi olarak atanması talebidir; ancak Rosianus'un 122/123 yılı gibi geç bir tarihte genellikle *praetor*'luğun ardından beş yıl sonra üstlenilen Akhaia *proconsul*'lüğüne elde etmesinden ötürü bu terfinin gerçekleşmediği sonucuna ulaşılmaktadır¹⁴⁹². Bu, belki onun Plinius'un da mektubunda bahsettiği hastalığının (B6) nüksetmesinden veya bilinmeyen başka bir sebepten kaynaklanmış olmalıdır. Rızakis, Rosianus Geminus'un Traianus döneminde, Akhaia *proconsul*'lüğüne erişmeden önce *tribunus plebis* ve *praetor urbanus* makamlarında bulunma ihtimalini yüksek görmektedir¹⁴⁹³. Sabatini ise, Rosianus Geminus'un 100 yılındaki *quaestor*'luğu ile Akhaia *proconsul*'lüğü arasına yol *curator*'luğu ve *Legio XI Claudia legatus legionis*'liği gibi görevleri yerleştirmektedir¹⁴⁹⁴. Bunlardan Rızakis'in belirtmiş olduğu yüksek mevkilerde bulunmuş olması halinde Plinius'un imparatora yazdığı mektubun, dostu Rosianus'un bu mevkileri elde etmesi noktasında katkı sağladığı söylenebilir.

T. Prifernius Paetus Rosianus Geminus'un 122/123 yılında atandığı Akhaia eyalet *proconsul*'lüğü esnasında kendisine *legatus*'u olarak damadı P. Pactumeius Clemens'in¹⁴⁹⁵ eşlik ettiği anlaşılmaktadır (B3). Akhaia eyalet yöneticiliği, Rosianus Geminus'un kariyer sürecini de hızlandırmış gibi görünmektedir. Nitekim o, bu mevkinin ardından *consul*'lük makamına erişmiştir. Onun bu makamı, 125 yılında elde ettiği şeklinde genel bir kanı mevcuttur¹⁴⁹⁶. Bununla birlikte 2013 yılında Eck ve Pangerl tarafından dikkat çekilen bir askerî diploma, 16 Haziran 123 tarihinde T. Prifernius Geminus ile P. Metilius Secundus'un *consul* çifti oluşturduklarını göstermektedir (B1). Dolayısıyla, doğru kimliklendirilmeleri halinde Kappadokia eyalet valisinin *consul*'lüğüne de 123 yılı olduğu açık hale gelmektedir.

¹⁴⁹¹ B. Rémy, 1989, s. 212, 213.

¹⁴⁹² M. Torelli, 1969, s. 623; R. Syme, 1988e, s. 305; A. Rızakis, 1989, s. 22; A. N. Sherwin-White, 1998, s. 402, 756.

¹⁴⁹³ A. Rızakis, 1989, s. 26.

¹⁴⁹⁴ B. Sabatini, 2016, s. 34.

¹⁴⁹⁵ P. Pactumeius Clemens'in kariyerine ilişkin olarak bkz. M. Torelli, 1969, s. 623.

¹⁴⁹⁶ G. Alföldy, 1977, s. 111; R. Syme, 1979g, s. 486, 487.

T. Prifernius Paetus Rosianus Geminus'un *consul*'lük makamına ulaşmasının ardından kariyerinin hangi yönde ilerlediği de net değildir. Torelli, onu 126-128 yıllarında Iudaea *legatus*'u ve 130 yılında *curator alvei Tiberis* -Tiber Nehri kanalının ve etrafındaki yapılarının bakımından sorumlu müdür- olarak göstermektedir¹⁴⁹⁷. Bununla birlikte ikinci sırada verilen görevi bahsedilen tarihte yerine getirmesi mümkün değil gibi görünmektedir. Belki daha muhtemel olanı, bu senatörün *consul*'lüğü aldktan sonra bu makama uygun bir başka vazifenin ardından 128/129-131 yılları arasında Kappadokia eyalet valiliğine atandığıdır. *Colonia Arkhelais*'ten ele geçen tapınak yenilemesine ilişkin bir yazıt, İmparator Hadrianus'un on üç olarak verilen *tribunus*'luk yetkisi sahipliğinden hareketle 10 Aralık 128-9 Aralık 129 arasına tarihlenmektedir (**B4**). Bu, aynı zamanda T. Prifernius Paetus Rosianus Geminus'un söz konusu tarihlerde eyaletinde olduğunu tasdik etmektedir. Yine öncülü L(ucius?) Statorius Secundus'un¹⁴⁹⁸ en geç 128 yılı güzünde eyaletini terk ettiği manasına da gelmektedir. Kappadokia eyalet valilerinin en az iki veya üç yıl görevde kaldığı düşünüldüğünde ciddi bir hastalık, ölüm hali vb. olmadıkça Rosianus Geminus'un da 128-131 yılları arasında eyaletinde kaldığı söylenebilir¹⁴⁹⁹.

T. Prifernius Paetus Rosianus Geminus'un *Colonia Arkhelais*'teki tapınak yenileme işi haricinde (**B4**) eyaletinde ne gibi faaliyetlerde bulunduğu bilinmemektedir. Görev süresinin kısa olması, belki uzun soluklu işler yapmasına engel olmuştur.

T. Prifernius Paetus Rosianus Geminus'un, Kappadokia eyalet yöneticiliğinin ardından kariyerinin hangi yönde ilerlediği net değildir. Sabatini, onun bu valiliğinin ardından "*curator aedium sacrarum et operum locorumque publicorum*" olarak hizmet etmiş olabileceğini ifade etmektedir¹⁵⁰⁰. 141 yılına gelindiğinde bu senatör, Africa *proconsul*'ü olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu tarih, Ostia Latium'daki 140 yılına ait Ostia meslek gurubu üyeleri *listesinde* Rosianus Geminus'un da isminin de geçmesinden ötürü (**B5a**), doğru kimliklendirilmesi koşuluyla, 141 yılı olmalıdır. Onun *proconsul* unvanlı bu yöneticiliği, Numidia'daki Cirta'dan ele geçen ve damadı P. Pactumeius Clemens'in *cursus honorum*'una ilişkin bir yazıtla tasdik edilmiştir (**B3**). Adı geçen damat, eyalet yöneticisi kayınpederinin emrinde *legatus* olarak hizmet etmiştir¹⁵⁰¹.

¹⁴⁹⁷ M. Torelli, 1969, s. 623.

¹⁴⁹⁸ R. Syme, 1980, s. 13; R. Syme, 1988g, s.53.

¹⁴⁹⁹ Ayrıca bkz. R. Syme, 1980, s. 13; W. Eck, 1983, s. 164, 165; P. M. M. Leunissen, 1991, s. 240.

¹⁵⁰⁰ B. Sabatini, 2016, s. 34.

¹⁵⁰¹ Ayrıca bkz. R. Syme, 1965b, s. 351; G. Alföldy, 1977, s. 111, 368; P. Lambrechts, 1972, s. 220; W. Eck, 1983, s. 157 dn. 367; krş. R. Syme, 1979g, s. 486, 487; A. N. Sherwin-White, 1998, s. 756.

T. Prifernius Paetus Rosianus Geminus'un Africa eyalet *proconsul*'lüğünün ardından kariyerinin hangi yönde evrildiği çok bilinmemektedir. Bununla birlikte 140'lı ve 150'lili yıllara ilişkin değişik tarihli Ostialı senatör *patronus*'lar listesini içeren epigrafik belgelerde, Kappadokia eyalet valisi T. Prifernius Sex. f. Paetus Rosianus Geminus ile 146 yılı *consul suffectus*'u oğlu T. Prifernius T. f. Paetus Rosianus Geminus'un isimleri geçmektedir¹⁵⁰². Bunlardan 140 yılına ait olanı, bir tapınağın genişletilmesine ilişkin olup baba ve oğulun ismini birlikte kaydetmektedir (**B5a**). 152 yılına tarihlenen başka bir belge ise, sadece Kappadokia eyalet valisi babanın ismini vermektedir (**B5b**)¹⁵⁰³. Roma'da bulunduğu evrede "*augur*" olarak da hizmet etmesi muhtemel ¹⁵⁰⁴ Rosianus Geminus'un hayatını kaybettiği tarih belli değildir. 75 yılında doğduğu tahmin edilen bu senatörün az önce bahsedilen 152 yılına ait listedeki kişiyle aynı olması halinde, 77 yaşında olacağı değerlendirilmektedir¹⁵⁰⁵. Bu doğruysa, ölümü 152 yılından sonraki bir tarihte gerçekleşmiş olmalıdır.

T. Prifernius Paetus Rosianus'un aile bağlarına ilişkin olarak (bkz. **S6**) onun daha önce de bahsedilen 146 yılı *consul suffectus*'u bir oğlunun mevcudiyeti bilinmektedir¹⁵⁰⁶. Tam isminin Torelli tarafından yayımlanan bir yazıta istinaden T. Prifernius Paetus Rosianus Nonius [Agri]cola? C. Labeo [T]er[tius? Geminus? olabileceği değerlendirilen bu oğulun, 150 yılında *praetor* 'luk makamını elde etmiş Iulius Lucanus'la evli bir kızının olduğu bilinmektedir. Bu evlilikten yirmi dokuz yaşında hayatını kaybeden L. Iulius Larcius Sabinus doğmuştur¹⁵⁰⁷. Kappadokia eyalet valisinin, 138 yılı *consul suffectus*'u P. Pactumeius Clemens'le evli Prifernia isimli başka bir kızının varlığı da bilinmektedir (**B3**)¹⁵⁰⁸.

Genel olarak değerlendirildiğinde, T. Prifernius Paetus Rosianus Geminus'un askerî ve idari açıdan yeterli deneyime sahip olduğu söylenebilir. Kappadokia eyalet valiliği sağlam bir şekilde kanıtlanan bu senatörün, hangi misyonla eyaletine gönderildiği ve eyaletinde ne gibi faaliyetlerde bulunduğu çok bilinmemektedir. Görev süresinin kısa olması, kendisine önemli bir misyon yüklenmediğini göstermektedir. Bu bağlamda o, nispeten sakin geçen bir dönemde salt eyaletini yönetmek ve eyalet genelinde görülen

¹⁵⁰² G. Alföldy, 1977, s. 355; A. N. Sherwin-White, 1998, s. 402.

¹⁵⁰³ Ayrıca bkz. R. Syme, "Proconsuls d'Afrique sous Antonin le Pieux", *Revue des Études Anciennes*, 61, 3-4, 1959, s. 317.

¹⁵⁰⁴ B. Sabatini, 2016, s. 34.

¹⁵⁰⁵ G. Alföldy, 1977, s. 357, 358.

¹⁵⁰⁶ B. Rémy, 1989, s. 213; ayrıca bkz. L. Schumacher, 1978, s. 679 no 34.

¹⁵⁰⁷ M. Torelli, 1969, s. 620, 621.

¹⁵⁰⁸ Krş. M. Torelli, 1969, s. 623.

eksiklikleri gidermekle meşgul olmuş olmalıdır. Makul bir süre içerisinde Africa Eyaleti'nin *proconsul*'lüğüne getirilmesi, Kappadokia Eyaleti yöneticiliği esnasında kariyerini olumsuz etkileyecek bir durum yaşanmadığı şeklinde yorumlanabilir.

III.21. Lucius Flavius Arrianus (130?/131/132-136/137)

Titus Prifernius Paetus Rosianus Geminus'un Kappadokia eyalet valiliğinin 130/131 yılında sona ermesiyle eyaletteki yeri aynı yıl içinde Lucius Flavius Arrianus tarafından alınmıştır. Bithynia Bölgesi'ndeki Nikomedia'dan (İzmit) olan (**B15, 17, 18**) bu senatörün, 85-90 yılları arasında bir tarihte olasılıkla da 85 yılında doğduğu varsayılmaktadır. Arrianus'un, Flaviuslar iktidarı öncesi yurttaşlık hakkı kazanmış Atlı Sınıfı bir aileden olması muhtemeldir¹⁵⁰⁹. İsmindeki Flavius *nomen*'i ve Arrianus *cognomen*'i onun Romalı kimliğiyle ilişkilendirilmektedir. Yine *cognomen*'i Arria *gens*'inden bir anneye işaret etmektedir. Tüm bunlar, Arrianus'un bir Roma yurttaşı olduğunu göstermektedir¹⁵¹⁰.

Lucius Flavius Arrianus'un kariyerinin erken aşamaları çok bilinmemekle birlikte, Nikomedia'da büyük saygı gören Demeter ile bu tanrıçanın kızı olan Persephone'nin (Kore) rahipliklerinde bulunduğu anlaşılmaktadır (**B18**). Onun bu rahipliği, şehrin ileri gelenlerinin Demeter'in kült rahipliğini üstlenmesiyle ilintilidir¹⁵¹¹. Arrianus'un yine bu kentte, "*agoranomos*", "*agonothetes*" makamlarının *arkhon*'luğu gibi yerel idari görevler üstlenmiş olması muhtemeldir¹⁵¹². Onun 85 yılında doğmuş olması halinde, oldukça genç yaşlarda bu mevkileri tuttuğu da açıktır.

Lucius Flavius Arrianus'un, yirmili yaşlarının başına denk düşen 105 yılında ünlü Stoacı filozof Epiktetos'un derslerine katılmak üzere, Hellas'taki Nikopolis'e gittiği ve onun öğrencisi olduğu bilinmektedir¹⁵¹³. Mevcut epigrafik ve edebi kaynaklar Arrianus'un Epiktetos'un öğrencisi ve bir filozof olduğunu teyit etmektedir (**B6, 10, 13a, 15, 17**). Arrianus'un felsefeye olan ilgisinin temelinde ise, kişisel merak ve Pelham'ın da

¹⁵⁰⁹ PIR 2, F 219; G. W. Bowersock, *Greek Sophist in the Roman Empire*, Oxford 1969, s. 113; E. L. Wheeler, "The Occasion of Arrian's Tacita", *Greek, Roman and Byzantine Studies*, 19, 1978, s. 351; B. Rémy, 1989, s. 215; P. Green, *Alexander the Great and Hellenistic Age*, London 2007, s. xxvii; Arrianus'un doğum tarihiyle ilgili olarak değişik görüşler için bkz. E. L. Wheeler, 1970, s. 12; R. Syme, 1982, s. 183, 210 ve dn 164.

¹⁵¹⁰ H. F. Pelham, "Arrian as Legate of Cappadocia", *The English Historical Review*, 11/44, 1896, s. 626; P. A. Stadter, 1967, s. 159.

¹⁵¹¹ PIR 2, F 219; E. L. Wheeler, 1970, s. 19; B. Rémy, 1988, s. 148, 149; B. Rémy, 1989, s. 216; Z. Várhelyi, 2010, s. 32.

¹⁵¹² S. Sarıkaya, "Arrianus'un İskender'den Sonraki Olaylar Adlı Eseri: Historia Successorum Alexandri", *Cedrus*, 1, 2013, s. 330.

¹⁵¹³ E. L. Wheeler, 1970, s. 19; J. H. Oliver, "Arrian in Two Roles", *Hesperia Supplements*, 19, 1982, s. 122, 123.

tespitiyle Stoacı bir aileden gelmesi yatıyordu¹⁵¹⁴. Corinthos’tan bir onurlandırma yazıtındaki “[φιλ]όσοφ[ov]” şeklindeki bir ifade (B6) ile Atina’dan bir yazıtta geçen “A(ῥλον) Φλ(άβιον) Αρριανὸ[v] / ὑπατικὸν φιλό[σο] / φo[v]” şeklindeki ifade (B10) *consul* ve filozof Aulus Flavius Arrianus ismini gün yüzüne çıkarmaktadır.

Epiktetos’un yanında bulunmak Arrianus’a sadece felsefi bir doktrin kazandırmamış aynı zamanda onun kariyer sürecini de olumlu yönde etkilemiştir; çünkü o burada gelecekte imparator olacak Hadrianus’la tanışmıştır¹⁵¹⁵. Bu tanışıklık, Atlı Sınıfı’ndan Arrianus’un *senatus*’a kabulü noktasında imparatorun desteğini elde etmesiyle neticelenmiş olmalıdır¹⁵¹⁶. **Scriptores Historiae Augustae** yazarlarının, Hadrianus’tan Epiktetos gibi filozoflarla bilim insanları ve sanatçılara saygı gösteren biri olarak bahsetmesi (B14), Epiktetos’un gözde öğrencisi Arrianus’un da (B13a, 15) bu saygıdan nasiplendiğini göstermektedir. Photius ve Suda’nın beyanlarından Arrianus’un Hadrianus’la başladığı düşünülen senatörlük kariyerinin, ardıl imparatorlar Antoninus Pius ve Marcus Aurelius dönemlerinde de sürdüğü anlaşılmaktadır (B15, 17).

Lucius Flavius Arrianus’un, Epiktetos’un derslerine katıldıktan sonra hangi görev ve makamları işgal ettiği çok net değildir. Bu noktada onun 111-114/117? yılları arasında Akhaia eyalet valisi olan Gaius Avidius Nigrinus’un *consilium*’unda -danışma kurulunda- yer aldığı bilinmektedir¹⁵¹⁷. Akhaia’daki Delphoi’dan bir sınır anlaşmazlığının çözümüne ilişkin yazıt, Arrianus’u eyalet valisinin *consilium*’unda hazır bulunanlar arasında kaydetmektedir (B1). Onun, bu görevi sonrası kariyerinin yönü net değildir. İlerleyen süreçte İmparator Hadrianus’un lütfuyla *quaestor*’lar arasına seçilerek *senatus*’a girmiş olması muhtemeldir¹⁵¹⁸. Bunun ardından ise, 120 yılı civarında *praetor*’luğa terfi gelmiştir. Arrianus’un bu mevkiden üstlendiği ilk görevi belirsizdir. Wheeler, bu görevin bir lejyonun *legatus legionis*’liği olabileceğini düşünmektedir¹⁵¹⁹. *Praetor*’luk sonrasında da uygun bu vazifenin 120’li yılların başında Danubia sınırında yerine getirildiği tahmin edilmektedir¹⁵²⁰. Arrianus’un lejyon komutanlığının ardından yine bu makama uygun bir başka görev olan Baetica Eyalet *proconsul*’ü olarak hizmet ettiği anlaşılmaktadır (B2)¹⁵²¹.

¹⁵¹⁴ H. F. Pelham, 1896, s. 626.

¹⁵¹⁵ H. F. Pelham, 1896, s. 627.

¹⁵¹⁶ E. L. Wheeler, 1970, s. 27, 28.

¹⁵¹⁷ R. Syme, 1982, s. 185; Murat Arslan, K. Demirtaş, “Arrianus’un Karadeniz Seyahatine İlişkin Bazı Notlar”, **Arkeoloji ve Sanat Dergisi**, 137, 2011, s. 89.

¹⁵¹⁸ H. F. Pelham, 1896, s. 628.

¹⁵¹⁹ E. L. Wheeler, 1970, s. 33, 35.

¹⁵²⁰ E. L. Wheeler, 1978, s. 351.

¹⁵²¹ E. L. Wheeler, 1970, s. 43.

L. Flavius Arrianus'un Baetica Eyalet *proconsul*'ü olarak atanma tarihi belli değildir; bunun 125 yılında veya 126 yılından önceki bir tarihte olması mümkündür¹⁵²². Wheeler bu tarihi 125 yılına yerleştirmektedir¹⁵²³. Arrianus'un söz konusu *proconsul*'lüğü, doğru kimliklendirilmesi halinde Corduba'dan bir yazıtla tasdik edilmiştir. Bu yazıt, Arrianus tarafından av tanrıçası Artemis'e ithaf edilen bir şiiri içermektedir. Yazıttaki “*Ἀρριανὸς ἀντιόπατος*” şeklindeki ifade, “*proconsul Arrianus*” manasına gelmekte ve Arrianus'un *proconsul*'lüğüne açık bir şekilde tasdik etmektedir (B2)¹⁵²⁴. Arrianus'un Baetica eyalet yöneticiliğine atanmasına bir Doğulu için büyük bir onur gözüyle bakılmaktadır¹⁵²⁵. Bu eyaletin imparatorlar Traianus ve Hadrianus'un yurdu olduğunun bilinmesi¹⁵²⁶, onların özel önem verdikleri bu eyalete Arrianus gibi iyi eğitilmiş (B13a, 14, 17) ve güvenilir senatörleri atadıkları şeklinde yorumlanabilir. Yine Wheeler'in de tespitiyle Baetica eyalet yöneticiliği, Kappadokia eyalet valiliği için bir sıçrama tahtası işlevi görmüştür¹⁵²⁷.

L. Flavius Arrianus'un Baetica'daki yöneticiliğinin ardından *consul suffectus* olarak terfi ettirildiği anlaşılmaktadır (B3, 4, 10, 15, 17). Bu terfi, 129/130 yılında gerçekleşmiş olmalıdır. Roma ve Ostia civarından tuğla mühürlerinde geçen “*Severo et Arriano consulibus*” ifadesi, Arrianus'un bu makamı Severus *nomen*'ine sahip bir senatörle paylaştığını göstermektedir (B3, 4)¹⁵²⁸. Arrianus, *consul*'lüğüne ardından Kappadokia Eyaleti'nin *legatus Augusti propraetore* unvanlı valisi olarak atanmıştır (B5, 6, 7, 8, 11c, 12). Bu noktada o, C. Iulius Quadratus Bassus'tan sonra eyaletin Doğu kökenli ikinci valisi olmuştur¹⁵²⁹. Arrianus'un bu valiliği 130/131-136/137 yılları arasına tarihlenmektedir¹⁵³⁰.

¹⁵²² PIR 2, F 219; W. Eck, 1983, s. 215; krş. E. L. Wheeler, 1970, s. 43, 47.

¹⁵²³ E. L. Wheeler, 1970, s. 47.

¹⁵²⁴ Farklı görüş için bkz. F. J. Navarro, 2004, s. 382 dn. 20, 22 ve s. 398 vd.

¹⁵²⁵ E. L. Wheeler, 1970, s. 44.

¹⁵²⁶ R. Syme, 1988d, s. 17.

¹⁵²⁷ İmparator Traianus'un babası M. Ulpius Traianus'un 67 yılından önce Baetica'yı yönettiği, 70/71-72/73 yılları arasında Kappadokia Eyaleti'nin *consularis* seviyeden ilk valisi olduğu; L. Antistius Rusticus'un 82-87 yılları arasında Baetica eyalet *proconsul*'lüğüne ardından 91/92-93/94 yılları arasında Kappadokia Eyaleti'ni yönettiği; 95/97 yılında Baetica eyalet *quaestor*'luğunu üstlenen C. Bruttius Praesens'in 121/122-123/124 yılları arasında Kappadokia eyalet valisi olarak hizmet ettiği bilinmektedir. E. L. Wheeler, 1970, s. 44.

¹⁵²⁸ Ayrıca bkz. PIR 2, F 219; H. Dessau, 1910, s. 17; G. W. Bowersock, 1969, s. 113; E. L. Wheeler, 1970, s. 49; H. Halfmann, 1982, s. 648; J. H. Oliver, 1982, s. 127; R. Syme, 1988g, s. 59.

¹⁵²⁹ E. L. Wheeler, 1978, s. 351.

¹⁵³⁰ E. L. Wheeler, 1978, s. 351; W. Eck, 1983, s. 172-174, 176, 178, 217; krş. H. Dessau, “Die Herkunft der Offiziere und Beamten des römischen Kaiserreiches während der erster zwei Jahrhunderte seines Bestehens”, *Hermes*, 45, 1910, s. 17.

L. Flavius Arrianus'un Kappadokia eyalet valiliği, iyi bir şekilde belgelenmiştir. Bu bağlamda Corinthos'tan bir onurlandırma yazıtında yer alan “ἀντιστράτεγον τῆς ἐπαρχείας τῆς Καππαδοκίας” şeklindeki ifade, Arrianus'u Kappadokia Eyaleti'nin valisi olarak tescil etmektedir (B6). Yine Kappadokia'daki Hierapolis antik kentinden (Şarköy) Apollon kült birliğiyle bağlantılı bir onurlandırma yazıtı, Arrianus'u *legatus Augusti pro praetore* unvanlı eyalet yöneticisi olarak kaydetmektedir (B7). Yazıtta eyalet valisi Arrianus'tan “dindar ve adil vali” olarak bahsedilmektedir. Strabon'un bir pasajından ¹⁵³¹ Komana / Hierapolis antik kentinin, tanrıça Ma ya da Bellona ile bağlantılı önemli bir tapınak devleti olduğu anlaşılmaktadır¹⁵³². Dolayısıyla Arrianus da bölgede saygın ilahlardan olan Apollon'a yönelik kült faaliyetlerini desteklemiş olmalıdır¹⁵³³.

L. Flavius Arrianus'un, eyaletine ulaştığı tarih çok net değildir. Bununla birlikte onun, Pontus Denizi'nin güney kıyılarını izleyerek Trapezus'tan Dioskourias'a (Gürcistan-Sukhumi) kadar uzanan hattaki askerî garnizonları teftiş amaçlı yolculuğu iyi bir şekilde bilinmektedir. Arrianus'un bu yolculuğuna ilişkin eserinden, yolculuğu esnasında Kimmeria Bosporos'unun kralı Kotys'ün öldüğü haberini aldığı anlaşılmaktadır (B11c). Onun bu olaydan haberdar olması, adı geçen kralın 131/132 yılındaki ölümünden önce eyaletine ulaştığını göstermektedir. Bu krala ait sikke darbının 132/133 yılı itibarıyla kesintiye uğraması da önemli başka bir ayrıntı olarak dikkat çekmektedir¹⁵³⁴. Dolayısıyla Arrianus'un en erken 130 en geç 131 yılında eyaletine ulaşmış olması kuvvetle muhtemeldir.

L. Flavius Arrianus, Byzantion'dan çıktığı yolculuğunda Romalıların son hâkimiyet noktası olan Dioskourias'a kadar ulaşmıştır (B11c). Onun bu noktaya kadar teftiş amaçlı yolculuk yapabilmesi; *provincia*'sının Kappadokia'nın yanı sıra Armenia Minor, Pontus Polemoniacus ve Pontus Galaticus'u da içine almasıyla ilişkilendirilmektedir¹⁵³⁵.

L. Flavius Arrianus'un, teftiş gezileri esnasında birtakım düzenlemelerde bulunduğu da anlaşılmaktadır. Bu bağlamda o, uğradığı Trapezus'ta bölgede oldukça kutsal bir yere sahip olduğu anlaşılan Hermes ve Philesios heykellerinin yenilenmesini

¹⁵³¹ Strab. XII. 2.3

¹⁵³² Ayrıca bkz. F. Baz, 2007, s. 124-126.

¹⁵³³ F. Baz, 2007, s. 122 vd, 127; A. E. Cooley, B. Salway, 2012, s. 210.

¹⁵³⁴ E. L. Wheeler, 1970, s. 50; R. Syme, 1982, s. 200; W. Eck, 1983, s. 169 ve dn 405; B. Rémy, 1989, s. 217; D. Braund, 1999, s. 178; F. Baz, 2007, s. 125; sikkeler için ayrıca bkz. W. Wroth, *Catalogue of Greek Coins Pontus, Paphlagonia, Bithynia and the Kingdom of Bosporos*, London 1889b, s. 61-64.

¹⁵³⁵ Bu garnizonlardan Apsarus ve Dioskourias civarındaki garnizon, Trapezus'un doğusundaki başlıca, belki de bölgedeki ilk Roma kalesi olarak düşünülmektedir. H. F. Pelham, 1896, s. 629, 634; R. K. Sherk, “Roman Geographical Exploration and Military Maps”, *Aufstieg und Niedergang der römischen Welt* II.1.1974, s. 542; R. Syme, 1982, s. 200; D. Braund, 1999, s. 177; M. A. Speidel, 2009c, s. 602.

İmparator Hadrianus’a arz etmektedir (**B11b**). Yine o, İmparator Hadrianus’un denizi işaret eden heykelinin kötü bir işçiliği olduğunu ifade ettikten sonra imparatorun yeni bir heykelini göndermesini talep etmektedir (**B11a**). Bunlardan başka Arrianus’un, Artane’deki (Kuzgun) Aphrodit Kutsal Alanı ile Athenai (Pazar) mevkisindeki Athena tapınağında da incelemelerde bulunduğu¹⁵³⁶, Trapezus’un doğusundaki Araklı Burnu üzerindeki bir kalede konuşlanan *auxilia* birliğine talim yaptırdığı anlaşılmaktadır¹⁵³⁷. Dioskourias’ta (Sukhumi) ele geçen bir yazıt doğru tamamlanmış olması halinde, L. Flavius Arrianus eliyle bölgede niteliği belli olmayan bir işin kotarıldığını göstermektedir (**B5**). Yazıtta geçen formül, bir yol ya da inşaa faaliyetini akla getirmektedir.

L. Flavius Arrianus’un Kappadokia eyalet valiliği, Doğu’da askerî hareketliliğin arttığı bir zamana denk düşmektedir. Bu açıdan Dio Cassius’un bir pasajından, İberia kralı Pharasmanes tarafından kışkırtılan Alanların, Albania ve Media bölgelerinde büyük yıkıma sebebiyet vererek akabinde Armenia ve Kappadokia’yı da taciz etmeye başladıkları anlaşılmaktadır (**B12**). Bu saldırının 134/135 yılında meydana gelmiş olabileceği değerlendirilmektedir¹⁵³⁸. Neticede Dio Cassius’un “ἐπειτα τῶν Ἀλανῶν τὰ μὲν δώροις ὑπὸ τοῦ Οὐολογαίσου πεισθέντων, τὰ δὲ καὶ Φλάουιον Ἀρριανὸν τὸν τῆς Καππαδοκίας ἄρχοντα φοβηθέντων, ἐπαύσατο” şeklindeki ifadesinden de anlaşılacağı üzere Alanlar, Volagaeses’in hediyelerinin yanı sıra Kappadokia eyalet valisi Flavius Arrianus’tan çekindikleri için ilerleyişlerine son vermişlerdir (**B12**). Bir noktada Alanların ilerleyişini durduran esas sebep, oldukça donanımlı ve son derece iyi bir eğitim almış vali Arrianus’un bu halk üzerinde yarattığı psikolojik baskı olmuştur (**B12, 13a, 15**). Alanların, Kappadokia sınırını aşamamaları belki de eyaleti büyük bir yıkımdan kurtarmıştır. Arrianus, 134/135 yılındaki bu saldırıya Satala’da (Sadak köyü) konuşlanan *Legio XV Apollinaris* ve Melitene’de konuşlanan *Legio XII Fulminata* lejyonlarıyla karşılık vermiştir¹⁵³⁹.

L. Flavius Arrianus’un, eyalet valiliğinin sona erdiği tarih net değildir. Bununla birlikte onun 137 yılı sonu itibarıyla hala eyaletinde olduğunu gösteren kanıt mevcuttur. Bu kanıt, Sebastopolis (Tokat-Sulusaray) antik kentinde ele geçen bir onurlandırma yazıtından gelmektedir (**B8**). Yazıtta “imparatorun *legatus Augusti pro praetore* unvanlı temsilcisi Flavius Arrianus’un valiliği zamanında” ifadesine yer verilmektedir. Bu ifade, onurlandırma işinin Arrianus’un valiliği döneminde yapıldığını göstermektedir. Yazıt

¹⁵³⁶ T. B. Mitford, 1974, s. 162; D. Braund, 1999, s. 179; M. Arslan, K. Demirtaş, 2011, s. 91.

¹⁵³⁷ M. Arslan, K. Demirtaş, 2011, s. 92.

¹⁵³⁸ B. Rémy, 1989, s. 217.

¹⁵³⁹ S. Sarıkaya, 2013, s. 331, dn. 20, 22.

üzerinde İmparator Hadrianus'un yirmi birinci kez üstlendiği *tribunus*'luk yetkisi rakamının korunmuş olması da **(B8)**, yazıtı 10 Aralık 136-9 Aralık 137 arasına tarihlemeye imkân tanımaktadır¹⁵⁴⁰. Yine yazıtta yerel tarihi gösteren *ἔτος θλρ'* (139 yılı) ifadesi, Sebastopolis kent *era*'sının MÖ 3/2 tarihinde başlamasından ötürü¹⁵⁴¹, 136/137 yılına karşılık gelmektedir. Tüm bu bilgiler ışığında, Arrianus'un 137 yılı sonuna kadar görevinin başında kaldığı söylenebilir. Syme bu süreyi, İmparator Hadrianus'un 138 yılı Temmuz'undaki ölümü öncesine kadar uzatmaktadır¹⁵⁴².

L. Flavius Arrianus'un, 131-137/138 yılları arasında eyaletindeki görevini sürdürdüğü düşünüldüğünde bu, yedi sekiz yıl gibi oldukça uzun bir süreye karşılık gelmektedir. Bu noktada İmparator Hadrianus'un Küçük Asya'daki ikinci gezisi esnasında, Kappadokia'daki Melitene-Satala üs bölgelerini ziyaret ettiği ve Alan tehlikesini sezinleyerek Flavius Arrianus'u eyalete vali olarak atadığı düşünülmektedir¹⁵⁴³. Şüphesiz bu atamada Parthia tehdidinin de etkisi vardı. Çifte tehdidin olduğu bölgede, Doğu sınırının güvenliği ancak güvenilir ve kabiliyetli birisine emanet edilebilirdi. Bu yönetici de, Danubia gibi tehlikeli bir sınır hattında *legatus legionis* olarak hizmet etmiş, enerjik, askerî bir taktik kitabı yazabilecek bilgi ve deneyime sahip L. Flavius Arrianus olmuştur¹⁵⁴⁴.

L. Flavius Arrianus'un, Kappadokia eyalet valiliğinin ardından Roma'da ele geçen bir yazıtta istinaden kamusal ve dinsel yapıların *curator*'luğunu üstlenmiş olabileceği varsayılmaktadır **(B9a)**. Söz konusu memuriyet, M. Hirrius Fronto Neratius Pansa, P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus ve L. Burbuleius Optatus Ligarianus gibi senatörler tarafından genellikle Kappadokia eyalet valiliğinin ardından tutulmuş *consularis* seviyeden bir mevkiydi¹⁵⁴⁵. Arrianus'un, bu görevinin ardından kariyerinin hangi yönde ilerlediği net değildir; 139/140 yılında Syria eyalet valisi olarak terfi etmesi mümkündür¹⁵⁴⁶. Samosatalı Lucianus'un eserinde, Antoninus Pius'un egemenliğinin ilk dönemlerinde yaşamış, felsefe tutkunu bir Syria valisinden bahsedilmektedir **(B13b)**. Lucianus'un ismini vermediği bu senatör, Kappadokia eyalet valisi L. Flavius Arrianus

¹⁵⁴⁰ W. Eck, 1983, s. 179 ve dn. 445; B. Rémy, 1985, s. 223; ayrıca bkz. *PIR* 2, F 219; L. Renier, "Sur une Inscription grecque relative à l'historien Flavius Arrianus", *Revue Archéologique, Nouvelle Série*, 33, 1877, s. 201; E. L. Wheeler, 1978, s. 364; R. Syme, 1982, s. 200.

¹⁵⁴¹ M. Kohl, M. Matoğlu, A. Alkan 2012, s. 560.

¹⁵⁴² R. Syme, 1982, s. 200; ayrıca bkz. R. Syme, 1988g, s. 54; F. Baz, 2007, s. 125; F. Baz, 2014, s. 55.

¹⁵⁴³ M. A. Kaya, K. Taşdöner-Özcan, 2016, s. 498.

¹⁵⁴⁴ H. F. Pelham, 1896, s. 628; E. L. Wheeler, 1978, s. 351.

¹⁵⁴⁵ E. L. Wheeler, 1970, s. 51, 52.

¹⁵⁴⁶ G. Alföldy, 1977, s. 268; H. Halfmann, 1982, s. 648.

ile kimliklendirilmektedir¹⁵⁴⁷. Böyle olması halinde Arrianus'un Syria eyalet valiliği 138-141 yılları arasına yerleştirilmektedir¹⁵⁴⁸.

L. Flavius Arrianus, 145/146 yılına gelindiğinde Atina'da *arkhon* olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu söylem, Atina'dan ele geçen ve 145/146 yılına tarihlenen bir yazıttaki “*ἄρχοντος Φλ. Ἀρριανοῦ*” ifadesi üzerine temellenmektedir (**B9b**)¹⁵⁴⁹.

Bütün bu yukarıda bahsedilenlerden başka, L. Flavius Arrianus'un filozofluğu ve devlet adamlığının yanı sıra yazarlık yönünün de olduğu¹⁵⁵⁰ antik yazarların eserlerinden (**B15, 17**) ve bizzat kaleme aldığı eserlerinden çok iyi bir şekilde bilinmektedir. Onun, yazın sahasında Ksenophon'u (**B17**) ve Thukydides'i kendisine örnek aldığına dair güçlü bir izlenim mevcuttur¹⁵⁵¹. O, her şeyden önce hocası Epiktetos'un söylevlerinden oluşan “*Διατριβαί=Discourses* (Söylev/Nutuk) ile *Ἐνχειρίδιον* (Elkitabı)” gibi eserleri yazmıştır (**B17**). Bir başka eseri, III. Aleksandros'un hayatını ve seferini ele aldığı *Ἀναβάσεως Ἀλεξάνδρου βιβλίον=Alexandri Anabasis* (İskender'in Anabasis'i) olarak görülmektedir (**B17, 18**). Yine o, bu eserin tamamlayıcısı niteliğinde *Ἰνδικὴ ἱστορία=Historia Indica* isimli bir Hindistan tarihini kaleme almıştır¹⁵⁵². Traianus'un egemenliği süresince Parthialılar ile Romalılar arasında cereyan eden savaşa ilişkin olayları ele aldığı **Parthika** onun bir başka önemli eseridir (**B17**). Arrianus yine, hayranı olduğu Ksenophon gibi savaş sanatı ile avcılığa merak salmış ve avcılık hakkındaki **Κυνηγετικός=Cynegeticus** (Avcılık Üzerine) isimli eserini kaleme almıştır¹⁵⁵³. Baetica'daki Corduba'da *proconsul* Arrianus tarafından av tanrıçası Artemis'e ithaf edilen bir şiir, onun bu yönünü çok iyi bir şekilde ortaya koymaktadır (**B2**). Arrianus'un bir başka eseri ise, mitolojik zamanlardan Kral Nikomedes dönemine kadar doğduğu eyaletin tarihini anlattığı sekiz kitaptan oluşan **Βιθύνιακά** (Bithyniaka=Bithynia Tarihi) isimli eseridir (**B17, 18**).

Bütün yukarıda anlatılanlara ek olarak, Arrianus'un eyalet valiliği bağlamında en önemli eseri, Kappadokia eyalet valiliğine atandıktan sonra 131/132 yılında Pontus

¹⁵⁴⁷ Ayrıca bkz. B. Rémy, 1989, s. 217; E. Dabrowa, 1998, s. 215.

¹⁵⁴⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. G. Alföldy, 1977, s. 239, 267 vd; R. Syme, 1988f, s. 556, 557; R. Syme, 1988g, s. 59.

¹⁵⁴⁹ Yazıt ve açıklamalar için ayrıca bkz. J. H. Oliver, “Arrian and the Gellii of Corinth”, **Greek, Roman and Byzantine Studies**, 11, 1970, s. 337, 338.

¹⁵⁵⁰ L. Flavius Arrianus'un yazarlık yönü ve eserleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. A. B. Bosworth, “Arrian's Literary Development”, **The Classical Quarterly**, 22/1, 1972, s. 163-185.

¹⁵⁵¹ Bkz. P. A. Stadter, 1967, s. 155.

¹⁵⁵² S. Sarıkaya, 2013, s. 333, 334.

¹⁵⁵³ H. F. Pelham, 1896, s. 626, 627; P. A. Stadter, 1967, s. 156.

Denizi'nin güneydoğu kıyısı boyunca askerî karakolları teftişini içeren **Periplus Ponti Euxini** (Karadeniz Yolculuğu) isimli seyir defteri ve mektup olarak tanımlanabilecek eserdir¹⁵⁵⁴. Bu eseri, İmparator Hadrianus'a sunulan kapsamlı rapor olarak değerlendirmek de mümkündür (**B11c**)¹⁵⁵⁵. Yine onun bir başka eseri, “**Ἀλανικὴ / ἐκταξίς κατ' Ἀλανῶν / Acies contra Alanos** (Alan Tarihi / Alanlara Karşı Savaş Düzeni)” olarak isimlendirilen ve Wheeler'e göre tarihsel anlatı olmaktan ziyade bir askerî mücadele planı olan eserdir (**B16, 17**)¹⁵⁵⁶. Bu eserin önemi, Arrianus'un Alan kavmine karşı harekete geçtiği esnada Kappadokia Eyaleti'ndeki Roma askerî gücünün boyutunu anlamaya olanak tanımasından kaynaklanmaktadır¹⁵⁵⁷. Arrianus'un yine Kappadokia'dan ayrılmadan önce, Alanlara karşı savaş düzenini anlattığı eseriyle de bağlantılı olarak 137/138 yılında **Tactica** ya da **τέχνη τακτική** isimleriyle bilinen ve iki bölümden oluşan askerî taktikler hakkında bir el kitabı yazdığı da bilinmektedir¹⁵⁵⁸. Arrianus, bu anlatılanlara ek olarak, Photius'un da zikrettiği Sicilia'yı özgürlüğüne kavuşturan Korinthoslu Timoleon ve Syrakusaili Dionysios'un anılmaya değer işlerini de yazmıştır (**B18**). Onun en son kaleme aldığı eserin ise, III. Aleksandros'un ölümünden sonra komutanları arasında cereyan eden mücadeleyi konu edinen **Τὰ μετὰ Ἀλέξανδρον=Historia Successorum Alexandri** (İskender'den Sonraki Olaylar) olduğu düşünülmektedir¹⁵⁵⁹. Tüm bunlardan başka IX. yüzyıl yazarı Photius, Arrianus'un hitabet yeteneğinden yoksun olmadığını ifade ederek onun hatiplik becerisine de imada bulunmaktadır (**B17**).

L. Flavius Arrianus'un ölüm tarihi belli değildir. Green'e göre bu tarih 162 yılıdır¹⁵⁶⁰. Bir listeden hareketle Arrianus'un 165/166-167/168 ile 169/170-174/175 yılları arasında *prytan*'lık makamını üstlendiği görüşü de mevcuttur¹⁵⁶¹. Rémy, listede adı geçen Arrianus'un Kappadokia eyalet valisiyle aynı kişi olması halinde 80'li yaşlarında olacağını ve bunun da *boule*'de hizmet için uygun bir yaş olmadığını belirtmektedir. O,

¹⁵⁵⁴ R. K. Sherk, s. 1974, s. 542; A. B. Bosworth, “Arrian and Alani”, **Harvard Studies in Classical Philology**, 81, 1977, s. 219; S. Sarıkaya, 2013, s. 331, 332 dn. 28, 29.

¹⁵⁵⁵ M. A. Speidel, 2014, s. 633; M. Arslan, K. Demirtaş, 2011, s. 89, 96; S. Sarıkaya, 2013, s. 332; krş. H. F. Pelham, 1896, s. 631.

¹⁵⁵⁶ E. L. Wheeler, 1978, s. 352.

¹⁵⁵⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. E. L. Wheeler, 1970, s. 186 vd; C. Koyuncu, 2015, s. 215 dn. 631 vd; krş. M. A. Speidel, “The Roman Army in Asia Minor, Recent Epigraphical Discoveries and Research”, içinde: S. Mitchell (ed.), **Armies and Frontiers in Roman and Byzantine Anatolia** (BAR 136), Oxford 1983, s. 14-16.

¹⁵⁵⁸ H. F. Pelham, 1896, s. 630; E. L. Wheeler, 1978, s. 353; R. Syme, 1982, s. 203; S. Sarıkaya, 2013, s. 332, dn. 32, 33.

¹⁵⁵⁹ S. Sarıkaya, 2013, s. 334.

¹⁵⁶⁰ P. Green, 2007, s. xxvii.

¹⁵⁶¹ S. Sarıkaya, 2013, s. 331.

buradan hareketle listede adı geçen kişinin Kappadokia eyalet valisinin oğlu veya torunu olabileceğini ifade etmektedir¹⁵⁶².

Genel olarak değerlendirildiğinde, Küçük Asya'dan olması yönüyle diğer birçok Kappadokia eyalet valisinden ayrılan L. Flavius Arrianus'un soylu bir aileden gelmediği anlaşılmaktadır. O, Atlı Sınıfı'ndan birisi olmasına rağmen iyi eğitimi, askerî ve idari tecrübesiyle imparatorluk yönetiminde gözde biri olmayı başarmıştır. Özellikle İmparator Hadrianus'un desteğini almasının parlak bir kariyer sürecini de beraberinde getirdiği anlaşılmaktadır. Arrianus'un Kappadokia eyalet valiliğine atanmasının temelinde, Doğu sınırında sürmekte olan Alan ve Parthia çifte tehdidinin yattığı söylenebilir. Eyalet Arrianus gibi askerî ve idari açıdan deneyimli birisinin atanması, İmparator Hadrianus'un Doğu sınırının savunmasına verdiği önemi ve aynı zamanda tehlikenin boyutunu göstermektedir. Neticede 134/135 yılındaki Alan saldırısında, Arrianus'un onları püskürtmesi vali olarak atanmasının isabetli bir tercih olduğunu göstermektedir. Arrianus'un valiliği esnasındaki en büyük başarısı, Alan ilerleyişine mani olarak eyaleti büyük bir yıkımdan kurtarması olmuştur. Onun yedi sekiz yıl gibi ortalama sürenin oldukça üzerinde eyaletinde kalabilmesi, kendisine duyulan güven ve eyalet yöneticiliğindeki başarısıyla ilişkilendirilebilir.

III.22. Lucius Burbuleius L. f. Quir. Optatus Ligarianus? (137/138-139/140)

Lucius Flavius Arrianus'un 137/138 yılında sona eren Kappadokia eyalet valiliğinin ardından eyaletin yeni valisi Lucius Burbuleius L. f. Optatus Ligarianus olmuştur. 139/140 yılına kadar eyaletindeki yerini koruyan ¹⁵⁶³ bu senatörün valiliği, İmparator Hadrianus ve Antonius Pius dönemlerine denk düşmektedir¹⁵⁶⁴. Bu valinin coğrafi kökenine ve sosyal sınıfına ilişkin bilgiler kısıtlıdır. Şair Statius'un **Silvae** isimli eserinde kimliği çok açık olmayan bir Optatus'un ismi geçmektedir (**B6**). Bu kişinin, Tiberius zamanında Misenum'daki donanmayı kumanda eden Optatus isimli seçkin bir azatlının soyundan olabileceği düşünülmektedir. Kappadokia eyalet valisine ise, bu soydan *consul*'lük makamını elde eden ilk Optatus gözüyle bakılmaktadır¹⁵⁶⁵.

Optatus Ligarianus'un *cursus honorum*'u kısmen, Italia'daki Minturnae'da ele geçen bir mezar stelinde korunmuştur. Bu stel, Optatus Ligarianus'un kızlarının sütanesi

¹⁵⁶² B. Rémy, 1989, s. 217.

¹⁵⁶³ W. M. Ramsay, 1941, s. 15; G. Alföldy, 1977, s. 220; B. Rémy, 1989, s. 217.

¹⁵⁶⁴ W. M. Ramsay, 1941, s. 15; W. Eck, 1983, s. 182 dn. 476.

¹⁵⁶⁵ B. Gibson, **Statius, Silvae 5**, Edited with Introduction, Translation and Commentary by Bruce Gibson, Oxford 2006, s. 250, 251.

olan Rasinia Pietas tarafından dikilmiştir (B1). Stel, Optatus Ligarianus'u Quirina *tribus*'una kayıtlı olarak göstermektedir (B1). Kendisi bir *homo novus* olan bu senatörün kökeni net değildir; genel kanı onun Italia'dan olduğu şeklindedir. Bu kanının oluşmasının temelinde ise, adı geçen senatörün *gentilicius*'una, Italia dışında nadir olarak rastlanması yatmaktadır. Yine onun, Africa ve Baetica kökenli olabileceği de değerlendirilmektedir¹⁵⁶⁶. Optatus Ligarianus'un *patria*'sının ise, Quirina *tribus*'u mensuplarının çoğunlukta olduğu Salpensa şehri olma ihtimali mevcuttur¹⁵⁶⁷. Italia'daki Minturnae'dan bu senatörün kızlarının onurlandırıldığı yazıt (B3) ile yirmi altı yaşında ölen oğul için annesi tarafından dikilen mezar steli (B2), Optatus Ligarianus'un *patria*'sının, *colonia* seviyesindeki Minturnae olabileceğini de akla getirmektedir. Bununla birlikte Minturnae yerleşimi sakinlerinin Terentina *tribus*'una kayıtlı olduklarının bilinmesi, bu ihtimali zayıflatmıştır¹⁵⁶⁸. Bu noktada Dabrowa, Quirina *tribus*'una kayıtlı Ligarianus'un Minturnae şehriyle bağlantısının onun bu bölgedeki mal mülk sahipliğinden kaynaklanmış olabileceğini ifade etmektedir¹⁵⁶⁹.

Lucius Burbuleius L. f. Optatus Ligarianus'un kariyerine *vigintiviratus* memuriyetlerinden olan *triumvir capitalis* olarak başladığı bilinmektedir (B1). İlerisi için parlak bir gelecek vadetmeyen bu mevki, adı geçen senatör için yavaş bir kariyer ilerlemesini de beraberinde getirmiştir. Syme'nin de tespitiyle Optatus Ligarianus, 134/135 yılında elde edeceği *consul*'lüğüne kadar genellikle önemsiz ve *praetorius*'lara uygun altı kadar görevi yerine getirmiştir¹⁵⁷⁰. Optatus Ligarianus'un "*triumvir capitalis*" olarak hizmetinin ardından Britannia'da konuşlanan IX *Hispania* lejyonunda *tribunus militum legionis (laticlavus)* olarak hizmet etmesi mümkündür (B1)¹⁵⁷¹. Bu görev, çok net olmamakla birlikte 115 yılına tarihlenmektedir¹⁵⁷².

Lucius Burbuleius L. f. Optatus Ligarianus'un ilerleyen süreçte, Bithynia et Pontus eyalet *proconsul*'ünün *quaestor*'u olarak hizmet ettiği anlaşılmaktadır (B1). Söz konusu bu görev, 115/116 veya 116/117 yıllarına tarihlenmektedir¹⁵⁷³. O, bu görevin ardından *aedilis plebis* olarak hizmet etmiştir (B1). Bunun ardından ise, 121/122 yılında

¹⁵⁶⁶ P. Lambrechts, 1972, s. 25 no 38; E. Dabrowa, 1996, s. 290.

¹⁵⁶⁷ E. Dabrowa, 1998, s. 102.

¹⁵⁶⁸ E. Dabrowa, 1998, s. 101; A. R. Birley, 2005, s. 283.

¹⁵⁶⁹ E. Dabrowa, 1998, s. 101.

¹⁵⁷⁰ A. P. Steiner, 1973, s. 174; R. Syme, 1982, s. 202; K. Hopkins, G. Burton, 1983a, s. 158; B. Rémy, 1988, s. 144; E. Dabrowa, 1996, s. 290; A. R. Birley, 2005, s. 283.

¹⁵⁷¹ Ayrıca bkz. K. Hopkins, G. Burton, 1983a, s. 158.

¹⁵⁷² E. Dabrowa, 1998, s. 102.

¹⁵⁷³ W. M. Ramsay, 1941, s. 15; ayrıca bkz. ve karşı. F. Jacques, *Les curateurs des cités dans l'Occident romain de Trajan à Gallien*, Paris 1983, s. 25 dn. 15.

üstlenilen *praetor*'luk gelmiştir (B1). Optatus Ligarianus'un bu mevkiye uygun ilk görevinin Clodia, Cassia, Ciminia yollarının bakım ve onarımından sorumlu *curator*'luk olduğu anlaşılmaktadır (B1). Italia'da önemce düşük¹⁵⁷⁴ bu yol müdürlüğü için 120-125 yılları arası bir tarih önerilmektedir¹⁵⁷⁵.

123/124/125 yıllarından birinde Lucius Burbuleius L. f. Optatus Ligarianus'un, Gallia'nın güneyindeki Narbo, Italia'nın doğusundaki Ancona ve Roma'nın güneyindeki Tarracina şehirlerinin mali işlerden sorumlu *curator*'u -*curator rei publicae*- olarak hizmet ettiği anlaşılmaktadır (B1)¹⁵⁷⁶. Bu görevin ardından ise, yaklaşık 125 yılında Syria'daki Samosata'da konuşlanan *Legio XVI Flavia Firma*'nın *legatus legionis*'liği gelmiştir (B1)¹⁵⁷⁷. Bu noktada Optatus Ligarianus, aynı eyalette lejyon kumandanı ve vali olarak hizmet eden Kappadokia eyalet yöneticileri gurubunda yer almaktadır. Nitekim ileride de bahsedileceği üzere o, Syria eyalet valisi olarak hizmet etmiştir¹⁵⁷⁸.

Lucius Burbuleius L. f. Optatus Ligarianus'un, *XVI Flavia Firma*'nın *legatus legionis*'liğinin ardından Syria Eyaleti'nde *logista*¹⁵⁷⁹ olarak hizmet ettiği anlaşılmaktadır (B1). Söz konusu bu görev, 128/129 yılına tarihlenmektedir¹⁵⁸⁰.

Lucius Burbuleius L. f. Optatus Ligarianus'un, üstlendiği bir başka görev, Sicilia eyaletinin *proconsul* unvanlı yöneticiliği olarak kayıtlara geçmiştir (B1). Onun bu valilik görevini 123-128 yılları arası bir tarihte veya 129/130/131 yılında yerine getirdiği varsayılmaktadır. Bunlardan 130/131 yılı Eck tarafından aynı zamanda Optatus Ligarianus'un *proconsul*'lük tarihi olarak verilmektedir¹⁵⁸¹.

L. Burbuleius L. f. Optatus Ligarianus'un *cursus* basamaklarından birini de “*praefectus aerarii Saturni*” oluşturmaktadır (B1). Onun bu görevinin tarihi için 129-131 veya¹⁵⁸² 131/133-132/134 yılları arası önerilmektedir¹⁵⁸³. Bu mevkinin genellikle *ex- praetor*'lara tahsis edilmesi ve sıklıkla da *consul*'lükten önce üstlenilmesi¹⁵⁸⁴,

¹⁵⁷⁴ H. G. Pflaum, “Deux familles sénatoriales des IIe et IIIe siècles”, *Journal des savants*, 1962, s. 111; M. Corbier, 1974, s. 187.

¹⁵⁷⁵ K. Hopkins, G. Burton, 1983a, s. 158; E. Dabrowa, 1998, s. 102.

¹⁵⁷⁶ K. Hopkins, G. Burton, 1983a, s. 158.

¹⁵⁷⁷ Ayrıca bkz. P. Lambrechts, 1972, s. 25 no 38; K. Hopkins, G. Burton, 1983a, s. 158; E. Dabrowa, 1996, s. 289, 290.

¹⁵⁷⁸ A. R. Birley, 1982a, s. 246.

¹⁵⁷⁹ Corbier, Latin dilindeki *logista*'nın Hellen dilindeki λογιστής (=Curator rei publicae kurumu) teriminin Italia şehirlerinin mali *procurator*'luğu ile karşılaştırılabileceğini ifade etmektedir. M. Corbier, 1974, s. 187.

¹⁵⁸⁰ K. Hopkins, G. Burton, 1983a, s. 158.

¹⁵⁸¹ F. Jacques, 1983, s. 25 dn. 15; W. Eck, 1983, s. 171 ve dn. 417; K. Hopkins, G. Burton, 1983a, s. 158.

¹⁵⁸² M. Corbier, 1974, s. 478; K. Hopkins, G. Burton, 1983a, s. 158.

¹⁵⁸³ F. Jacques, 1983, s. 25 dn. 15.

¹⁵⁸⁴ J. E. Sandys, 1919, s. 112, 113.

Ligarianus'un bu görevini 135 yılındaki *consul*'lüğü öncesine yerleştirmeye olanak tanımaktadır¹⁵⁸⁵.

135 yılına gelindiğinde Lucius Burbuleius L. f. Optatus Ligarianus'un, *consul* olduğu anlaşılmaktadır. Minturnae yazıtı (B1) ve Pannonia Inferior'dan 19 Mayıs 135 tarihli askerî bir diploma (B4) bu konuda şüpheye mahal bırakmamaktadır. Ligarianus tarafından üstlenilen bu *consul*'lük, *suffectus* şeklinde bir *consul*'lüktü¹⁵⁸⁶. Pannonia Inferior'dan ele geçen askerî diploma (B4), İmparator Hadrianus'un *tribunus*'luk yetkisini on dokuzuncu kez üstlendiği yılı göstermekte bu da 10 Aralık 134-9 Aralık 135 tarihleri arasına denk düşmektedir. Tam tarihi 19 Mayıs 135 olan bu diploma, aynı zamanda Optatus Ligarianus'un *consul*'lük makamını, Messius Aemilius (Rusticus) Papus (Arrius Proculus Iulius Celsus) ile paylaştığını göstermektedir¹⁵⁸⁷. Bu noktada Optatus Ligarianus kızlarından birini, makam ortağının Marcus Messius Rusticianus Aemilius Lepidus Iulius Celsus Balbinus Arrius Proculus isimli oğluna¹⁵⁸⁸ vermek suretiyle akrabalık bağı da tesis etmiştir (B5). Yine belgeden bu damadın, kayınpederi Optatus Ligarianus'un valiliğini üstlendiği Kappadokia ve Syria eyaletlerindeki XV *Apollinaris* ve III *Gallica* lejyonlarının *tribunus militum*'u olarak hizmet ettiği de anlaşılmaktadır (B5).

Lucius Burbuleius L. f. Optatus Ligarianus'un, 135 yılında elde ettiği *consul*'lüğü'nün ardından bazı istisnalar haricinde genellikle *consul*'lük sonrası üstlenilen ilk görev olan ¹⁵⁸⁹ *curator operum locorumque publicorum* olarak hizmet ettiği bilinmektedir (B1). O, bu görevi 135 ya da 136 yılında Roma'da yerine getirmiştir¹⁵⁹⁰.

138/139 yılına gelindiğinde Lucius Burbuleius L. f. Optatus Ligarianus'un, İmparator Hadrianus tarafından Kappadokia Eyaleti'nin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi olarak atandığı anlaşılmaktadır (B1). Onun eyaletine ulaştığı tarih net olmamakla birlikte, Hadrianus'un öldüğü tarih olan 10 Temmuz 138 tarihinden önce kesinlikle eyaletinde olduğu değerlendirilmektedir¹⁵⁹¹. Optatus Ligarianus, Alföldy tarafından verilen listede, 138/139-140/141 yılları arasında Kappadokia eyalet valisi

¹⁵⁸⁵ W. Eck, 1983, s. 171 dn. 417.

¹⁵⁸⁶ **PIR** 2, B 174; E. M. Smalwood, 1966, s. 13; B. E. Thomasson, 2009, s. 109 no 29:026.

¹⁵⁸⁷ M. M. Roxan, "Two Complete Diplomas of Pannonia Inferior: 19 May 135 and 7 Aug. 143", **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 127, 1999, s. 249-273.

¹⁵⁸⁸ Roxan'ın çalışmasında bu senatörün tam ismi M. Messius M. f. Galeria Rusticianus Aemilius Lepidus Iulius Celsus Balbinus Arrius Proculus olarak verilmektedir. M. M. Roxan, 1999, s. 251.

¹⁵⁸⁹ M. Corbier, 1974, s. 188; B. Rémy, 1988, s. 143.

¹⁵⁹⁰ B. Rémy, 1988, s. 144; J. Rüpke, 2007, s. 41; krş. J. E. Sandys, 1919, s. 113.

¹⁵⁹¹ P. Lambrechts, 1972, s. 224; T. B. Mitford, 1991, s. 195.

olarak gösterilmektedir¹⁵⁹². Bu valinin eyaletini terk ettiği tarih de net değildir. Antoninus Pius dönemindeki ortalama üç yıllık valilik süresi göz önünde bulundurularak Ligarianus'un en azından 140 yılının ortasına kadar eyaletinde kalmış olabileceği düşünülmektedir. Ligarianus gibi senatörlük kariyerine gelecek vadetmeyen bir mevkide başlayan ve kariyer sürecinde askerî olmaktan ziyade daha çok idari ve mali ağırlıklı görevler üstlenen bir senatörün, askerî nitelikteki bir sınır eyaletine yönetici olarak atanmış olması düşündürücüdür. Bununla birlikte Syria eyalet valiliğine atanma becerisi göstermesi, kendisine güvenildiğini ve eyalet yönetiminde başarılı olduğunu göstermektedir.

Lucius Burbuleius L. f. Optatus Ligarianus'un, Kappadokia Eyalet valiliğinin ardından üstlendiği bir başka önemli görev, İmparator Antoninus Pius zamanına denk düşen Syria eyalet valiliği olmuştur (**B1**). Ligarianus'un Syria eyalet valiliği, 141-144 yılları arasına tarihlenmekte olup Minturnae yazıtının da işaret ettiği üzere bu görevi esnasında hayatını kaybetmiştir (**B1**).

Bütün yukarıda bahsedilenlerin haricinde Lucius Burbuleius L. f. Optatus Ligarianus'un, bir *colonia*'nın *patronus*'u olarak onurlandırıldığı anlaşılmaktadır. Yine o, *sodalis Augustalis* olarak bir rahiplik vazifesi de üstlenmiştir (**B1**).

L. Burbuleius Optatus Ligarianus'un aile bağları hakkında ise fazla bilgi yoktur. Minturnae'dan ele geçen bir onurlandırma yazıtı, onun –ae şeklinde sadece son iki harfi bilinen ve tam ismi Procula olan en azından iki kızının olduğunu göstermiştir (**B3**). Bunlardan ismi tam bilinmeyen kız, daha önce de bahsedildiği üzere Ligarianus'un *consul*'lük makamını paylaştığı Messius Aemilius (Rusticus) Papius (Arrius Proculus Iulius Celsus)'un oğlu olan M. Messius Rusticianus'un eşi olmuştur. Dolayısıyla bu kişi, Ligarianus'un damadı olmuş (**B5**) ve yine daha önce üzerinde durulduğu gibi kayınpederinin emrinde, Kappadokia ve Syria eyaletlerinde konuşlanan *XV Apollinaris* ve *III Gallica* lejyonlarının *tribunus militum*'u olarak hizmet etmiştir¹⁵⁹³. Bunlardan başka Optatus Ligarianus, Minturnae'daki mezar taşından bilinen ve yirmi altı yaşında hayatını kaybeden L. Burbuleius Optatus isimli bir oğula da sahipti (**B2**)¹⁵⁹⁴.

Genel olarak değerlendirildiğinde, soylu bir aileden gelmediği anlaşılan L. Burbuleius Optatus Ligarianus'un kariyerine, alt düzey *vigintiviratus*'luk

¹⁵⁹² G. Alföldy, 1977, s. 267 vd.

¹⁵⁹³ E. Dabrowa, 1998, s. 101; A. R. Birley, 2005, s. 283.

¹⁵⁹⁴ M. Corbier, 1974, s. 186.

memuriyetlerinden birisiyle başladı, daha çok da idari ve mali tecrübeye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte 125 yılında Syria'daki Samosata konuşlanan *XVI Flavia Firma*'nın *legatus legionis*'liği kendisini askerî açıdan da ispatlama imkânı sağlamış gibi görünmektedir. Bu valinin, eyaletinde ne gibi faaliyetlerde bulunduğu ise, çok bilinmemektedir. Görev süresinin kısa olması ve belki eyaletin nispeten sakin kalması, özel bir misyonla bölgeye gönderilmediğini akla getirmektedir. Onun, ileride Syria eyalet valiliğine terfi ettirilmesi ise, Kappadokia eyalet yöneticiliğinin başarılı geçtiği şeklinde yorumlanabilir.

III.23. Gnaeus Papirius Aelianus Aemilianus Tuscillus (140-146/147?)

L. Burbuleius Optatus Ligarianus'un 139/140 yılında sona erdiği düşünülen Kappadokia eyalet valiliğinin ardından eyalete atanan valinin kimliği net değildir. Bununla birlikte bu yeni valinin 140-146/147 yılları arasında eyaleti yönetmesi muhtemel Gnaeus Papirius Aelianus Aemilianus Tuscillus olabileceği değerlendirilmektedir¹⁵⁹⁵. Bu varsayımı güçlendiren kanıt ise, Kappadokia Komana'sından ele geçen ve Baz tarafından yayımlanan bir yazıttan gelmektedir (**B6**). İlahlar Apollon ve Asklepios'a ithaf edilen Hellen dilindeki bu yazıt, *ὑπατικός* unvanlı Gnaeus Papirius Aelianus ismindeki şimdiye dek bilinmeyen bir Kappadokia eyalet valisinin varlığını ortaya koymuştur. Kabaca II. yüzyıla tarihlenen bu epigrafik belgenin tam tarihi belli değildir; Baz, *ὑπατικός* unvanının yazıtlarda 120 yılından itibaren kullanıldığını ifade etmektedir¹⁵⁹⁶. Dolayısıyla yazıtın 120 yılı sonrası bir tarihe ait olması ihtimal dâhilindedir.

Kappadokia Komana'sı yazıtında (**B6**) adı geçen Gnaeus Papirius Aelianus isimli senatörün, Hispania'daki Illiberis'teki bir yazıttan bilinen Gnaeus Papirius Aelianus Aemilius Tuscillus ile aynı kişi olduğu düşünülmektedir¹⁵⁹⁷. Illiberis yazıtı, bu senatörün Akhaia'da *questor*'luk, *tribunus plebis*'lik, *praetor*'luk; Pannonia Superior'da *Legio XIV Gemina legatus legionis*'liği gibi görev ve makamlarda bulunduğunu göstermektedir (**B1**). Yine bu senatörü, *Colonia Sarmizegetusa*'ya su getirilmesi bağlamında Dacia eyalet valisi olarak kanıtlayan belge mevcuttur (**B2**). Söz konusu belge, 131/132 yılına tarihlenmektedir. Papirius Aelinaus, muhtemelen 135 yılına kadar eyaletteki yerini korumuştur¹⁵⁹⁸.

¹⁵⁹⁵ F. Baz, 2007, s. 129.

¹⁵⁹⁶ F. Baz, 2007, s. 128; A. E. Cooley, B. Salway, 2012, s. 211.

¹⁵⁹⁷ F. Baz, 2007, s. 128, 129; A. E. Cooley, B. Salway, 2012, s. 210, 211.

¹⁵⁹⁸ M. M. Roxan, P. Holder, 2003, s. 484; A. R. Birley, 2005, s. 143.

Gnaeus Papirius Aelianus Aemilius Tuscillus'un, Dacia Superior eyalet valiliğinin ardından *consul suffectus*'luk makamını elde ettiği anlaşılmaktadır (B3). Onun bu makamı elde ettiği tarihin 133, 134 veya 135 yılı olabileceği önerilmekle birlikte¹⁵⁹⁹ genel kanı, bunun 135 yılı olduğu şeklindedir¹⁶⁰⁰. Dacia Porolissensis'ten ele geçen askerî diplomada, İmparator Hadrianus'un *tribunus*'luk yetkisini kaçınıcı kez üstlendiğini gösteren rakamın eksik oluşu, tarihlemeyi zorlaştırmaktadır (B3). Mauretania Tinginata'dan 31 Aralık 133/134 tarihli askerî bir diploma ise, Publius Rutilius Fabianus ve Gnaeus Papirius Aelianus'u *consul* çifti olarak göstermektedir. Diplomada yer alan Hadrianus'un on sekizinci *tribunus*'luk yetkisi 10 Aralık 133-9 Aralık 134 arası 1 yıllık süreye karşılık gelmektedir (B4). Bununla birlikte farklı yorumlamalar nedeniyle diplomanın 135 yılının Kasım ya da Aralık ayına ait olduğu görüşü daha ağır basmaktadır¹⁶⁰¹.

135 yılı *consul suffectus*'u Gnaeus Papirius Aelianus Aemilius Tuscillus'un, *consul*'lüğü ile Britannia eyalet valiliği arasındaki yaklaşık on yıllık süre zarfında üstlendiği memuriyetler bilinmemektedir. Ancak bu vazifelerin *consul*'lük makamına uygun görevler olduğu açıktır. Birley bu senatörün 139-142 yılları arasında kamusal yapıların veya Tiber Nehri'nin *curator*'luğu, Germania veya Moesia eyaletlerinden birisinin valiliği gibi görevlerde bulunmuş olabileceği savında bulunmaktadır¹⁶⁰². *Consularis* seviyeden bir yönetici gerektiren Kappadokia eyalet yöneticiliği de bu görevler arasında olmalıdır. Nitekim Kappadokia Komana'sından ele geçen yazıt, daha önce de bahsedildiği üzere Gnaeus Papirius Aelianus isimli bir senatörün mevcudiyetini göstermektedir (B6). Baz'a göre 140-148 yılları arasında Kappadokia eyalet valileri kronolojisinde uygun bir boşluğun olması, adı geçen senatörü 140-146 yılları arasına yerleştirmeye olanak tanımaktadır¹⁶⁰³. Onun eyaletteki görev süresinin 146 yılıyla sınırlandırılması ise, bu senatörün söz konusu yılda Britannia'da vali olarak tasdik edilmesiyle ilişkilidir (B5).

Bütün bunlarla birlikte, Kappadokia Komana'sından ele geçen yazıtın (B6) alternatif olarak bu senatörün 155-159 arası bir tarihte *consul suffectus* olan oğlu Gnaeus Papirius Aelianus'a ilişkin olması da muhtemeldir. Yazıttaki senatörün oğul Gnaeus Papirius Aelianus olması halinde, bu oğulun Kappadokia eyalet valiliğinin İmparator

¹⁵⁹⁹ M. M. Roxan, P. Holder, 2003, s. 484.

¹⁶⁰⁰ A. R. Birley, 2005, s. 143.

¹⁶⁰¹ W. Eck, P. Holder, A. Pangerl, "A Diploma for the Army of Britain in 132 and Hadrian's Return to Rome From the East", *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, 174, 2010, s. 194.

¹⁶⁰² A. R. Birley, 2005, s. 144.

¹⁶⁰³ Baz, 2007, s. 128, 129; A. E. Cooley, B. Salway, 2012, s. 210, 211.

Marcus Aurelius dönemine denk düşen 165 yılına tarihlenebileceği düşünülmektedir¹⁶⁰⁴. Bu bağlamda, 155 yılı *consul*'ü C. Iulius Severus'un görev süresinin 163/164-165/166 olarak doğru tahmin edilmesi ve ardından 172-175 yılları arasında P. Martius Verus'un valiliğinin doğru bir şekilde tespiti halinde, Gnaeus Papirius Aelianus'un valiliğinin, C. Iulius Severus ve P. Martius Verus'un valilikleri arasına yerleştirilmesi mümkün gibi görünmektedir. Bununla birlikte Gnaeus Papirius Aelianus'un *consul*'lük tarihi ile Kappadokia eyalet valiliği arasındaki uzun boşluk problemin çözümünü zorlaştırmaktadır. Onun 158/159 yılında *consul* olması halinde, 165 yılına kadar Kappadokia'ya gitmemesinin ihtimal dâhilinde olduğu düşünülmektedir¹⁶⁰⁵.

Kappadokia Komana'sı yazıtındaki (B6) valinin 135 yılı *consul*'ü baba Gnaeus Papirius Aelianus Aemilius Tuscillus olduğunu varsayarak, adı geçen senatörün Kappadokia'daki eyalet valiliğinin ardından hangi görevi üstlendiğine dair sağlam bir kanıt yoktur. Bununla birlikte Kappadokia eyalet valilerinin eyaletteki görevlerinin sona ermesinin ardından genellikle Syria'ya vali olarak atanmalarından hareketle onun bu eyalete vali olarak atanması mümkündür. Baz'ın da tespitiyle Syria eyalet valileri listesindeki uygun boşluk da bu şekilde bir söylemde bulunmaya olanak tanımaktadır¹⁶⁰⁶.

145/146 yılına gelindiğinde Gnaeus Papirius Aelianus Aemilius Tuscillus'un, Britannia'nın *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi olarak atandığı anlaşılmaktadır (B1, B5). Bu valiliğin tam tarihi belli değildir. Birley'e göre o, eyaletine 143 veya 145 yılında ulaşmış en azından 148 yılına kadar da eyaletindeki yerini korumuştur¹⁶⁰⁷. 10 Aralık 145'e veya 9 Aralık 146'ya tarihlenebilecek askerî bir diploma, bu senatörün bahsedilen tarihlerde eyaletinde olduğunu göstermektedir (B5). Bu noktada Baz'ın da tespitiyle Gnaeus Papirius Aelianus Aemilius Tuscillus, Kappadokia-Syria-Britannia eyalet valilikleriyle daha önce Moesia ve Germania Inferior'da hizmet etmiş Kappadokia valilerinden ayrılmaktadır¹⁶⁰⁸. Bu senatörün 146 yılından sonraki kariyerinin hangi yönde ilerlediği ve hangi tarihte yaşamını yitirdiği ise, bilinmemektedir.

Gnaeus Papirius Aelianus Aemilius Tuscillus'un aile bağları da çok bilinmemektedir. 155-159 arası bir tarihte *consul suffectus* olan ve 184 yılı *consul ordinarius*'u olan aynı addaki senatörlerin, sırasıyla onun oğlu ve torunu olabileceği varsayılmaktadır¹⁶⁰⁹. Kappadokia eyalet valisinin II. yüzyıldan itibaren bilinen

¹⁶⁰⁴ F. Baz, 2007, s. 128, 129; A. E. Cooley, B. Salway, 2012, s. 210, 211.

¹⁶⁰⁵ F. Baz, 2007, s. 129.

¹⁶⁰⁶ F. Baz, 2007, s. 129.

¹⁶⁰⁷ A. R. Birley, 2005, s. 144.

¹⁶⁰⁸ F. Baz, 2007, s. 129.

¹⁶⁰⁹ A. R. Birley, 2005, s. 144.

Papirius'lar ailesi ile bağlantısının en azından şimdilik güvenilir olmadığı ifade edilmektedir¹⁶¹⁰.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Gnaeus Papirius Aelianus Aemilius Tuscillus'un Kappadokia eyalet valiliği, Kappadokia'daki Komana yerleşiminde ele geçen bir yazıtla tasdik edilmiştir. Bununla birlikte eyalette hangi yıllar arası görev yaptığı, senatörün kariyerindeki ve eyaletin valiler listesindeki uygun boşluğa göre tespit edildiği için tartışmalıdır. Yine bir başka sorun, yazıtta adı geçen senatörün aynı isimdeki oğlunun Kappadokia eyalet valisi olarak hizmet etmiş olabileceğidir. Tüm bunlarla birlikte yazıtta adı geçen senatörün oğuldan ziyade baba olması daha mantıklı gibi görünmektedir. En azından yeni belgeler çıkıncaya kadar Gnaeus Papirius Aelianus Aemilius Tuscillus'un kimliği ve Kappadokia eyalet yöneticiliğinin tarihi konularında ihtiyatlı davranmak faydalı olacaktır.

III.24. Lucius Aemilius Karus (yak. 148/149-150/151)

Gnaeus Papirius Aelianus Aemilius Tuscillus'un, Kappadokia eyalet valileri listesine kronolojik açıdan doğru bir şekilde yerleştirilmesi halinde, 146 yılında sona erdiği düşünülen valiliğinin ardından eyaletteki yeri Lucius Aemilius Karus tarafından alınmıştır. Bu yeni valinin *pleb* ve senatör geçmişi olan bir aileye mensup olduğu bilinmektedir. Kayıtlı olduğu *tribus* ise, sadece Italia'da yaygın olan *Camilia tribus*'u idi. Bununla birlikte onun Syria'ya göçmüş bir aile soyundan olabileceği görüşü de mevcuttur. Schumacher de onun coğrafi kökenini Syria olarak vermektedir¹⁶¹¹.

Lucius Aemilius Karus'un *cursus honorum*'u kısmen, Roma'dan bir onurlandırma yazıtı üzerinde korunmuştur. Yazıttan anlaşıldığına göre o, kariyerine *vigintiviratus* memuriyetlerinden biri olan "*decemviri stlitibus iudicandis*" olarak başlamıştır (B1). Karus'un, bu memuriyetin ardından *Legio IX Hispania*'da *tribunus militum legionis (laticlavus)* ve ardından Germania Superior'da konuşlanan *VIII Augusta*'da *legatus legionis* olarak hizmet ettiği görülmektedir (B1) ¹⁶¹². O, bu yönüyle iki ardışık lejyonda hizmet eden Kappadokia eyalet valileri gurubunda yer almaktadır¹⁶¹³.

Lucius Aemilius Karus, ardışık iki lejyon komutanlığının ardından büyük bir ihtimalle *quaestor Augusti* olarak *quaestor*'luk mevkisini elde etmiştir (B1). Bu mevkiye

¹⁶¹⁰ F. Baz, 2007, s. 128.

¹⁶¹¹ L. Schumacher, 1978, s. 686 no 45.

¹⁶¹² Ayrıca bkz. **PIR** 2, A 338; A. R. Birley, 1981a, s. 17, Tablo 3; B. Rémy, 1989, s. 218.

¹⁶¹³ A. R. Birley, 1982a, s. 245; B. Rémy, 1988, s. 133.

ulaşmasında Hadrianus'un yardımı dokunmuş olmalıdır¹⁶¹⁴. *Quaestor*'luğunu, tarihleri net olmayan *tribunus plebis*'lik ve *praetor*'luk mevkileri izlemiştir (**B1**)¹⁶¹⁵.

L. Aemilius Karus, Roma kariyer yazıtında Germania Inferior'da konuşlanan *Legio XXX Ulpia Victrix*'in *legatus legionis*'i olarak kaydedilmektedir (**B1**). O, bu görevi büyük ihtimalle 136-138 yılları arasında yerine getirmiştir¹⁶¹⁶. Germania Inferior'daki *Colonia Agrippina*'dan ele geçen başka bir yazıt, *legatus* unvanlı Lucius Aemilius Karus'un, tanrı Iupiter'e bir ithafına ilişkindir (**B3**). İthafat bulunan görevlinin, *legatus legionis* unvanıyla eyalette hizmet eden Lucius Aemilius Karus olabileceği değerlendirilmektedir. Karus'un bu lejyon komutanlıkları, *praetor*'luk makamını elde ettiği tarihten sonra olmalıdır.

Lucius Aemilius Karus'un üstlendiği bir başka görev, *via Flaminia*'nın *curator*'luğu olmuştur (**B1**). Onun, bu görevi 138-141 yılları arasında üstlendiği varsayılmaktadır¹⁶¹⁷. Roma kariyer yazıtı, Karus'un Arabia eyalet valiliğinde bulunduğunu da tasdik etmektedir (**B1**). Yine Arabia'daki Gerasa'dan ele geçen ve 22 Nisan 142/143'e tarihlenen bir yazıt (**B6**) ile Arabia'daki Philadelphia'dan ele geçen başka bir yazıt (**B4**), Karus'un Arabia eyalet valiliğinin diğer kanıtlarını oluşturmaktadır. Onun bu valiliği, 141-144 yılları arasını kapsamış olmalıdır¹⁶¹⁸.

Lucius Aemilius Karus'un, Arabia eyalet valiliğinin ardından *consul suffectus*'luğa terfi ettiği anlaşılmaktadır (**B1**). 9 Mart 144 tarihli iki askerî diploma, Lucius Aemilius Karus ve Quintus Egrilius Plarianus'un adı geçen tarihteki *consul*'lüklerini belgelemektedir (**B5a, b**). Böylece Karus'un 144 yılının ilk yarısında *consul*'lüğü aldığını ve bu makamı Quintus Egrilius Plarianus isimli bir senatörle paylaştığını açık hale gelmektedir.

Lucius Aemilius Karus, *consul*'lüğü'nün ardından Gallia Lugdunensis Eyaleti'nin imparatorluk *censitor*'u olarak kayıtlara geçmiştir (**B1**). Onun, *censitor* olarak üç Gallia eyaletinden birinde *census* işlemini yerine getirdiği değerlendirilmektedir¹⁶¹⁹. Söz konusu bu görev, Karus'un 145-147 yılları arasında üstlendiği varsayılan Lugdunensis Eyaleti'nin valiliğiyle bağlantılı olmalıdır¹⁶²⁰. Karus bu eyaletteki yöneticiliğinin

¹⁶¹⁴ B. Rémy, 1989, s. 218.

¹⁶¹⁵ Ayrıca bkz. **PIR** 2, A 338; A. R. Birley, 1981a, s. 418; B. Rémy, 1989, s. 218.

¹⁶¹⁶ **PIR** 2, A 338; B. Rémy, 1989, s. 218.

¹⁶¹⁷ **PIR** 2, A 338; G. Alföldy, 1977, s. 294; B. Rémy, 1989, s. 218.

¹⁶¹⁸ G. Alföldy, 1977, s. 294 dn. 62; B. Rémy, 1989, s. 218.

¹⁶¹⁹ G. Alföldy, 1977, s. 220, 270; B. Rémy, 1989, s. 218.

¹⁶²⁰ P. Lambrechts, 1972, s. 72 no 328 ve s. 227.

ardından, Kappadokia Eyaleti'ni yönetmek üzere atanmıştır (B1). Onun bu valiliği, kesin olmamakla birlikte 148/149-150/151 yılları arasına tarihlenmektedir¹⁶²¹.

Roma kariyer yazıtı, Lucius Aemilius Karus'un *sodales Flaviales* ve *decemvir sacris faciundis* olmak üzere iki rahiplik kurulunda görev aldığını da ortaya koymuştur (B1). Bu rahipliklerin tarihleri belli olmamakla birlikte, İmparator Antoninus Pius döneminde (138-161) üstlenilmesi mümkündür¹⁶²². Schumacher de yukarıda ilk sırada bahsedilen rahiplik için 150 yılı civarını önermektedir¹⁶²³. Karus, bu yönüyle birden fazla rahiplik derneğinde görev alan Kappadokia eyalet valileri gurubunda yer almaktadır¹⁶²⁴.

Lucius Aemilius Karus'un aile bağları hakkında fazla bir bilgi yoktur; ancak kesin olmamakla birlikte, 127 yılı *consul suffectus*'u L. Aemilius Iuncus'un onun erkek kardeşi veya babası olabileceği değerlendirilmektedir. Bu noktada Oliver, babası olabileceğini düşünmektedir¹⁶²⁵. Yine 170/173/175 yılında *consul* olan Lucius Aemilius Carus isimli aynı addaki bir senatörün, Kappadokia eyalet valisinin oğlu olabileceği düşünülmektedir. Bu oğul, 170'lerde Üç Dacia'nın¹⁶²⁶ valiliği görevini üstlenmiştir¹⁶²⁷. Apulum'dan ele geçen ve Üç Dacia eyaletinin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi Lucius Aemilius Karus ismini kaydeden yazıt da (B2) büyük ihtimalle babadan ziyade oğula ilişkindir¹⁶²⁸. Bu oğul, muhtemelen Doğu eyaletlerinde babasının emrinde “*tribunus militum legionis (laticlavus)*” olarak hizmet etmiştir¹⁶²⁹. Bunlardan başka, 183 yılında sürgüne gönderilen Aemilius Iuncus'un mevcudiyeti de bilinmektedir. Bu senatörün ise, 127 yılı *consul*'ünün oğlundan ziyade torunu olabileceği değerlendirilmektedir¹⁶³⁰.

Genel olarak değerlendirildiğinde, askerî ve idari açıdan deneyimli bir senatör olduğu anlaşılan Lucius Aemilius Karus'un Kappadokia eyalet valiliği sağlam bir şekilde

¹⁶²¹ PIR 2, A 338; G. Alföldy, 1977, s. 220; B. Rémy, 1989, s. 218; A. R. Birley, 2005, s. 286 ve dn. 41.

¹⁶²² PIR 2, A 338; B. Rémy, 1989, s. 218; J. Rüpke, 2007, s. 13.

¹⁶²³ L. Schumacher, 1978, s. 686 no 45.

¹⁶²⁴ B. Rémy, 1988, s. 148.

¹⁶²⁵ J. H. Oliver, “Philosophers and Procurators, Relatives of the Aemilius Iuncus of Vita Commodi, 4, 11”, *Hesperia*, 36, 1967, s. 48, 56.

¹⁶²⁶ Dacia, İmparator Traianus'un 101-102 ve 105-106 yıllarındaki iki ayrı seferi sonucunda yaklaşık 107 yılında imparator eyaleti haline gelmiş ve yaklaşık 119 yılında Dacia Superior ve Dacia Inferior olarak ikiye ayrılmıştır. 124 yılı gibi bir tarihte ise, Dacia Superior'un bir kısmı Dacia Porolissensis'i oluşturmak üzere tahsis edilmiştir. Böylece Üç Dacia olarak anılan oluşum, II. yüzyılın ortasından itibaren tek bir valinin idaresine bırakılmıştır. L. Adkins, R. A. Adkins, *Handbook to Life in Ancient Rome*, Updated Edition, New York 2004, s. 120.

¹⁶²⁷ G. Alföldy, 1977, s. 325.

¹⁶²⁸ E. Birley, “The Religion of the Roman Army: 1895-1977”, *Aufstieg und Niedergang der römischen Welt* II.16.2, 1978, s. 1541; S. A. Takács, *Isis and Sarapis in the Roman World*, Leiden 1995, s. 200.

¹⁶²⁹ E. Birley, 1978, s. 1541.

¹⁶³⁰ J. H. Oliver, 1967, s. 48.

tespit edilmesine rağmen, eyaletinde ne gibi faaliyetlerde bulunduğunu gösterir belge yoktur. Bu, belki valiliği döneminde Doğu sınırının Parthialılarla uzlaşması evresinde sakin kalması ve özel bir misyonla atanmamasıyla ilişkilidir.

III.25. Marcus Cassius Apollinaris (yak. 151/152-153/154)

Lucius Aemilius Karus'un 150/151 yılında sona ermesi muhtemel eyalet valiliğinin ardından eyaletin yeni valisi Marcus Cassius Apollinaris olmuştur (B2). Bu valinin sosyal ve coğrafi kökeniyle kariyerinin erken aşamaları bilinmemektedir. *Cursus honorum*'unun en belirgin basamağını ise, 150 yılındaki *suffectus* şeklindeki *consul*'lük oluşturmaktadır. Pannonia Inferior Eyaleti'nden 1 Ağustos 150 tarihli askerî diploma, onun bu makamı Marcus Petronius Mamertinus isimli bir senatörle paylaştığını göstermektedir (B1)¹⁶³¹.

Marcus Cassius Apollinaris'in *consul*'lüğü'nün ardından Kappadokia eyalet valisi olarak atandığı anlaşılmaktadır. Onun bu valiliği, eyalet sınırları içindeki Tyana'dan ele geçen bir yazıtla tasdik edilmiştir. Söz konusu yazıt, adı geçen valinin *officium*'unda *beneficiarius* olarak hizmet etmesi muhtemel Claudius Torquatus'un içeriği bilinmeyen bir ithafına ilişkindir (B2). Eyalet valiliği 151-154 yılları arasına tarihlenen ¹⁶³² M. Cassius Apollinaris'in, eyaletinde ne gibi faaliyetlerde bulunduğu ise bilinmemektedir. Onun bu valiliğinin ardından genel bir teamül olarak Syria eyalet valiliğine terfi ettirildiği anlaşılmaktadır. 154-157 yılları arasına tarihlenen bu idareciliği¹⁶³³, Syria-Byblos'tan “*Μ(άρκου) Κασ(σίου) Ἀπολλ(λ)ειναρίου ὑπ(ατικοῦ)*” ifadesinin kullanıldığı bir yazıtla kanıtlanmıştır (B3).

Marcus Cassius Apollinaris'in, aile bağlarına ilişkin fazla bilgi yoktur. 130 yılı *consul suffectus*'u Cladius Cassius Agrippa'nın bir ihtimal bu senatörün babası olabileceği düşünülmektedir¹⁶³⁴.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Marcus Cassius Apollinaris'in hakkında fazla bilgi olmadığı anlaşılmaktadır. Kappadokia eyalet valiliği belgeyle sabit olan bu senatörün, eyaletinde ne gibi faaliyetlerde bulunduğu belge olmamasından dolayı bilinmemektedir. Doğru kimliklendirilmesi halinde Syria eyalet valiliğine terfi

¹⁶³¹ Ayrıca bkz. **PIR** 2, C 484; E. Dabrowa, 1998, s. 106; B. E. Thomasson, 2009, s. 110 no 29:028.

¹⁶³² G. Alföldy, 1977, s. 273; E. Dabrowa, 1998, s. 107.

¹⁶³³ **PIR** 2, C 484; G. Alföldy, 1977, s. 273, 274; E. Dabrowa, 1998, s. 106.

¹⁶³⁴ B. Rémy, 1989, s. 219.

ettirilmesi, Kappadokia eyalet valiliği esnasında kariyerini zedeleyecek olumsuz bir durumun yaşanmamasıyla ilişkilendirilebilir.

III.26. Marcus Sedatius Severianus Iulius Acer Metilius Nepos Rufinus Tiberius Rutilianus Censor (yak. 157/158 veya 158/159-161/162)

Marcus Cassius Apollinaris'in görünüşe göre 154 yılında sona eren Kappadokia eyalet valiliğinin ardından Marcus Sedatius Severianus Iulius Acer Metilius Nepos Rufinus Tiberius Rutilianus Censor eyaletin yeni valisi olmuştur (**B9, 10**). Bu valinin Quirina *tribus*'una kayıtlı varsıl bir aileden olduğu bilinmektedir (**B1, 2, 3**). Coğrafi kökeninin ise, Lucianus'un bir pasajında geçen (**B12**) ve Aptal Keltli manasına gelen “ὁ ἡλίθιος ἐκεῖνος Κελτός” ifadesine dayanarak Gallia olabileceği düşünülmektedir¹⁶³⁵. Aquitania'daki Limonum'dan bir onurlandırma yazıtı da, bu valinin Gallia kökenine vurgu yapmaktadır (**B4**). Bowersock ise, M. Sedatius Severianus'un Küçük Asya'dan olduğu şeklinde görüş bildirmektedir. Bu noktada Bowersock, V. yüzyıl içlerine kadar dillerini muhafaza eden Küçük Asya Keltlerinin mevcudiyetine dikkat çekmekte ve Lucianus'un *κελτός* ifadesiyle basitçe Küçük Asya'da ikamet eden yabancıları kastettiğini ifade etmektedir. Yine o, Severianus'un Nikaia asıllı Roma senatörü olduğunun da altını çizmektedir¹⁶³⁶.

Marcus Sedatius Severianus'un kariyerinin ilk dönemlerine ilişkin en erken bilgi, 140 yılında Ostia'nın çeşitli loncalarına ait *patronus* listesinden gelmektedir (**B1**). Onun erken yaşta *patronus* olarak onurlandırılması ve senatörlerden oluşan topluluğa girmesi kendisine *laticlavus* bahşedilmesiyle ilişkilendirilmektedir¹⁶³⁷. Yine onun, genellikle senatör aile çocuklarına tahsis edilen *vigintiviratus*'luk memuriyetlerinden herhangi birisini üstlendiğine dair kayıt olmaması da bu savla örtüşmektedir. Syme'ye göre Severianus, *tribunus militum* olarak hizmet etmemiş; Pergamonlu Claudius Charax örneğinde olduğu gibi *senatus*'a girişi, Sicilia'da yerine getirilen *quaestor*'luk sayesinde olmuştur¹⁶³⁸. Epigrafik belgelere de yansıyan söz konusu *quaestor*'luk, onun Sicilia eyalet *proconsul*'üne eşlik etmesi suretiyle gerçekleşmiştir (**B4, 6**).

Marcus Sedatius Severianus'un, *quaestor*'luk hizmetinin ardından 143 yılı civarında *tribunus plebis*'lik ve ardından *praetor*'luk mevkilerinde bulunmak üzere

¹⁶³⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Y. Burnand, 1982, s. 424 no 18; R. Syme, “Antonine Government and Governing Class”, içinde: A. R. Birley (ed.), R. Syme **Roman Papers**, V, Oxford 1988a, s. 686.

¹⁶³⁶ G. W. Bowersock, 1969, s. 86, 87.

¹⁶³⁷ B. Rémy, 1989, s. 220.

¹⁶³⁸ R. Syme, 1988a, s. 686; ayrıca bkz. B. Rémy, 1989, s. 220, 221; ayrıca bkz. G. Migliorati, **Iscrizioni per la ricostruzione storica dell'impero romano da Marco Aurelio a Commodo**, Milano 2011, s. 370.

Roma'ya döndüğü anlaşılmaktadır¹⁶³⁹. Onun işgal ettiği bu mevkiller, epigrafik belgelerle kanıtlanmıştır (**B4, 6**). Severianus'un *praetor*'luk makamına uygun ilk görevi 144-147 yılları¹⁶⁴⁰ veya daha zayıf bir ihtimalle 147-150 yılları arasında, Moesia Inferior'da konuşlanan *Legio V Macedonica*'nın *legatus legionis*'liği olmuştur¹⁶⁴¹. Bu komutanlık, Aquitania (**B4**) ve Sarmizegetusa'dan (**B6**) iki onurlandırma yazıtıyla sağlam bir şekilde tasdik edilmiştir. Severianus'un bu askerî görevinin 147 yılında sona ermesi halinde, önemli bir Roma yolu olan Flaminia yolunun *curator*'luğunu üstlenmek üzere Italia'ya döndüğü varsayılmaktadır (**B4, 6**)¹⁶⁴². Onun, bu görevi hangi tarihte yerine getirdiği belli değildir; ancak bu mevkiyi Dacia eyalet valiliği öncesinde 147-150 yılları arasında tutması muhtemeldir.

Marcus Sedatius Severianus'un, Dacia Superior Eyaleti'nin *legatus Augusti pro praetore unvanlı* valisi olarak hizmet ettiği de bilinmektedir (**B6, 7, 8**). Severianus'un 150-153 yılları arasına tarihlenen¹⁶⁴³ bu valiliği esnasında, önemli bir Roma *colonia*'sı olan *Colonia Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa*'nın *patronus*'u olarak onurlandırıldığı anlaşılmaktadır (**B6**). Dacia Superior eyalet valiliği, Severianus'un kariyer sürecini olumlu yönde etkilemiş gibi görünmektedir. Nitekim Baetica'daki Nescania'dan 1 Temmuz 153 tarihli yapı inşasına ilişkin bir yazıt, Publius Septimius Aper ve M. Sedatius Severianus'un bu tarihte *consul* çifti oluşturduklarını tasdik etmektedir (**B5**). Böylece M. Sedatius Severianus'un, *in absentia* olarak 153 yılının en azından Temmuz-Eylül ayları arasında *consul suffectus*'luk makamını işgal ettiği anlaşılmaktadır¹⁶⁴⁴.

Marcus Sedatius Severianus'un 153 yılındaki *consul*'lüğü'nün ardından, bekleneceği üzere Kappadokia eyalet valisi olarak ataması gerçekleşmiştir. Onun bu eyaletteki yöneticiliği 157/158-161/162 yılları arasına yerleştirilmektedir¹⁶⁴⁵; bununla birlikte 154-161/162 yılları arası da önerilmektedir. Böyle olması halinde, onun en iyimser tahminle sekiz yıl kadar eyaletinde kaldığı söylenebilir. Mitford ise, Marcus

¹⁶³⁹ G. Alföldy, 1977, s. 335; I. Piso, 1982, s. 374 no 8.

¹⁶⁴⁰ G. Alföldy, 1977, s. 335; I. Piso, 1982, s. 374 no 8; B. Rémy, 1986, s. 321 no 7; F. Matei-Popescu, 2010, s. 55.

¹⁶⁴¹ B. Rémy, 1989, s. 220, 221.

¹⁶⁴² G. Alföldy, 1977, s. 335; W. Eck, *Die Staatliche Organisation Italiens in der hohen Kaiserzeit*, Vestigia 28, München 1979, s. 83; I. Piso, 1982, s. 374 no 8; B. Rémy, 1989, s. 221.

¹⁶⁴³ Ayrıntılı bilgi için bkz. G. Alföldy, 1977, s. 272, 335; I. Piso, 1982, s. 374 no 8; B. Rémy, 1986, s. 329 no 11.

¹⁶⁴⁴ *PIR* 2, S 306; G. Alföldy, 1977, s. 335; I. Piso, 1982, s. 374 no 8; B. E. Thomasson, 2009, s. 110 no 29:029; ayrıca bkz. G. C. Picard, "Ostie et la Gaule de l'Ouest", *Mélanges de l'Ecole française de Rome. Antique*, 93/2, 1981, s. 885; B. Rémy, 1989, s. 221; T. B. Mitford, 1991, s. 197.

¹⁶⁴⁵ G. Alföldy, 1977, s. 274 vd.; krş. I. Piso, 1982, s. 374 no 8.

Aurelius döneminde normal valilik süresinin beş yıl olmasından hareketle bu süreyi pek inandırıcı bulmamaktadır¹⁶⁴⁶. Mitford'un bu iddiasını destekleyecek bir başka senaryo, 153/154 yılında eyaletini terk eden Cassius Apollinaris ile 157/158 yılında eyaletine ulaşan M. Sedatius Severianus arasındaki üç dört yıllık boşluğun, *consularis* seviyeden başka bir valiyle doldurulabileceğidir. Bu *consularis* seviyeden valinin, 157 yılında Syria'yı ve öncesinde Kappadokia'yı yönetmiş L. Attidius Cornelianus olması ihtimal dâhilindedir¹⁶⁴⁷. Adı geçen senatörün 151 yılında *consul suffectus* olduğu bilinmektedir. İlerleyen süreçte ise, Syria valisi olarak atandığı anlaşılmaktadır. Kappadokia eyalet valilerinin görevleri sona erince genellikle Syria eyalet valiliğine terfi ettirilmeleri, bu senatörü Kappadokia eyalet valiliği için uygun bir aday haline getirmektedir. Böyle olması halinde onun bu eyaletteki valiliği, 154-156/157 tarihleri arasına yerleştirilebilir niteliktedir. Bununla birlikte en azından şimdilik, onun Kappadokia eyalet valiliğini gösterecek sağlam bir kanıt mevcut değildir¹⁶⁴⁸.

Marcus Sedatius Severianus'un Kappadokia eyalet valiliği yaptığına dair kanıtlar, epigrafik ve edebi belgelerden gelmektedir. Bu bağlamda Zela'dan ele geçen ve 161/162 yılı başına tarihlenen yapı inşasına ilişkin yazıt önemlidir. Onurlandırma amaçlı olması muhtemel bu yazıt, onu eyaletin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi olarak tasdik etmektedir (**B10**). Severianus'un Zela şehrinden bir yazıtta adının geçmesi, en azından Zelahıların yararına önemli işler kotardığını akla getirmektedir¹⁶⁴⁹. Yine Sebastopolis'te (Sulusaray) ele geçen ve 157-161/162 yılları arasına tarihlenen bir başka yazıt da, eyaletin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi M. Sedatius Severianus ismini kaydetmektedir (**B9**). Eyalet halkıyla iyi ilişkiler kurduğu izlenimi veren M. Sedatius Severianus'un, valiliğinin sonunu getiren olay ise, 160/161 yılında veya bir ihtimal 162 yılı başında Elegeia'da uğradığı bozgun ve bunun neticesindeki intiharı olmuştur (**B11**, **12**). O, böylece en geç 162 yılının başına kadar görevini sürdürmüştür¹⁶⁵⁰.

M. Sedatius Severianus'un, Elegeia'da Parthialılar karşısında uğradığı bozgunndan, Severianus'u "Aptal Keltli" olarak tanımlayan Lucianus tarafından bahsedilmektedir (**B12**)¹⁶⁵¹. Dio Cassius da Armenia'da bir yer olarak tanımladığı

¹⁶⁴⁶ T. B. Mitford, 1991, s. 197.

¹⁶⁴⁷ B. Rémy, 1989, s. 219.

¹⁶⁴⁸ G. Alföldy, 1977, s. 220; E. Dabrowa, 1998, s. 107, 108.

¹⁶⁴⁹ Ayrıca bkz. B. Rémy, "L'activité des fonctionnaires sénatoriaux dans les districts du pont au Haut Empire d'après les inscriptions", *Revue des Études Anciennes*, 87/1-2, 1985, s. 224; B. Rémy, 1989, s. 221.

¹⁶⁵⁰ G. A. Harrer, "Classical Notes", *Studies in Philology*, 13/4, 1916, s. 209; N. C. Debevoise, 1938, 246, 247; G. Alföldy, 1977, s. 220; T. B. Mitford, 1991, s. 197; A. R. Birley, 1993, s. 121, 122.

¹⁶⁵¹ Lucianus bir pasajında bozgunu şu şekilde aktarmaktadır: "...Partları, Ermenileri mızrak zoruyla yenip gideceksin Roma'ya, Tiber'in parlak sularına, Şakaklarında ışıklı bir çelenk". Bizim zavallı [Aptal] Keltli buna

Elegeia’da, Severianus’un ordusunun Parthialılarca tüm cenahlardan kuşatıldığını, komuta kademesiyle birlikte lejyonunun yok edildiğini kaydetmektedir (B11). Neticede M. Sedatius Severianus’un Kappadokia eyalet valisi sıfatıyla Armenia’ya saldırması, mağlubiyetle ve ordusunu kaybetmesiyle neticelenmiştir. Kendisi ise intihar etmiştir. Belki bu noktada Kappadokia eyalet valisinin hatasının, Roma merkezi yönetimiyle iletişim halinde olmaması ve sahte yalvaçın kehanetine uyarak Armenia’ya girmesi olduğu söylenebilir. Rémy, Roma imparatorluk rejimi süresince bu tür başarısızlıkların çok nadir olduğunu, Severianus’un iki Danubia bölgesinde hizmet ettiğini dolayısıyla tecrübeli birisi olduğunu; ama şiddetli ve beklenmedik bir saldırıyla karşılaşmış olabileceğini ifade etmektedir.¹⁶⁵² Bununla birlikte Vali Severianus’u da cezbeden kült, senatörler ve hatta imparatorları dahi cezbetmiştir¹⁶⁵³. Severianus’u harekete geçiren sebep her ne olursa olsun, Elegeia’daki bozgunun ciddi bir hal alması üzerine Roma devlet yöneticileri, başlangıçta Britannia valiliği için düşünülen Marcus Statius Priscus’u Kappadokia Eyaleti’nin valisi olarak atama yönünde karar almışlardır¹⁶⁵⁴. Doğudaki durumu düzeltmek içinse, Lucius Verus görevlendirilmiştir¹⁶⁵⁵. Neticede Kappadokia eyalet valisi M. Sedatius Severianus’un Elegeia’daki bozgunu ve intiharıyla kariyeri de sonlanmıştır.

M. Sedatius Severianus’un bütün bu yukarıda anlatılanlara ek olarak *civitas* Cadurcorum’un *patronus*’u olarak onurlandırıldığı bilinmektedir (B4). Onun *patronus*

kanıp düşmana saldırdı; kendisi de ordusu da Osroes tarafından baştan aşağı kılıçtan geçirildi. Aleksandros da tanrı sözünü kayıtlardan çıkardı, yerine şunu söyledi: “Gitmesin ordun Ermenilerin üzerine, hayırlı olmaz! Zenne kılıklı bir herif yayıyla atmaya sana, acılı bir ölüm ve yaşamdan ve gün ışığından yoksun etmeye seni (B12).

¹⁶⁵² B. Rémy, 1989, s. 221.

¹⁶⁵³ Sahte peygamber Aleksandros tarafından kurulan ve o dönemde her geçen gün ününü artıran yılan tanrı (Glykon) kehanet merkezi ve kültü, II. yüzyıl ortalarında Abunetekhos’ta (Kastamonu-İnebolu) ortaya çıkmıştır. Kültün temelinde Aleksandros’un, Asklepios’un yılan-tanrı olarak dünyaya yeniden geldiği iddiası yatıyordu. Paphlagonia, Bithynia, Galatia, Ionia, Lydia, Mysia, Phrygia, Pontus, Syria, Kıbrıs, Attica, Thrakia, Moesia, Mısır gibi çok değişik bölgelerde büyük taraftar toplayan kült Roma’ya kadar yayılmıştı. Özellikle Küçük Asya’da görev almış senatörler, kültün saray çevresindeki tanınırlığını artırmıştır. Örneğin, Bithynia et Pontus eyalet valisi Rutilianus’un bu kültün hayranı olduğu bilinmektedir. Söz konusu bu kült, sadece eyalet valilerini, senatörleri değil aynı zamanda imparatorları dahi cezbetmiştir. Sahte peygamber Aleksandros, İmparatorun Abonuteikhos’un adının İonopolis olarak değiştirilmesini ve sikkelerine Glykon yılanı ile atalarının simgelerinin konmasını talep edecek kadar saygınlık kazanmıştır. Lukianos, **Aleksandros ya da Düzmece Yalvaç**, Çev. E. Varinlioğlu, İstanbul 1997, s. 24, 25, 38; P. R. Franke, 2007, s. 20, 21; P. Özlem-Aytaçlar, **Yazıtlar ve Antik Kaynakların Işığında Batı Anadolu’da Entelektüeller**, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir 2005, s. 61; M. Karasalihoğlu, **Antikçağ’dan Bugüne Glykon Kültü**, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir 2011, s. 12, 121, 124.

¹⁶⁵⁴ E. Birley, “Promotions and Transfers in the Roman Army: Senatorial and Equestrian Officers”, içinde: **The Roman Army Papers 1929-1986**, Amsterdam 1988b, s. 98; D. B. Campbell, 2013b, s. 71.

¹⁶⁵⁵ B. Rémy, 1989, s. 221.

olarak onurlandırıldığı diğer yazıtlar da (B6, 9, 10?) yerel halkla güçlü ilişkiler kurmayı başarmış bir senatör olduğunu akla getirmektedir.

Aile bağları ile ilgili olarak çok şey bilinmeyen Marcus Sedatius Severianus'un, M. Sedatius M. f. Severus Iulius Reginus Gallus isimli bir oğlunun mevcudiyeti bilinmektedir. Ostia'dan ele geçen ve 140, 145 gibi farklı tarihlere ait meslek üyeleri listelerini gösterir yazıtlarda bu oğulun adı, babası M. Sedatius Severianus ile birlikte geçmektedir (B1, 2, 3). Rémy'in de tespitiyle, bu oğulun Ostia lonca *patronus*'luğu onun bir senatöre özgü kariyere sahip olduğunu göstermektedir¹⁶⁵⁶. Bu oğulun annesinin ise, Iulia Regina olabileceği düşünülmektedir. Dolayısıyla bu kadın, aynı zamanda Kappadokia valisinin eşiydi; ancak onun Kappadokia valisinin eşinden ziyade annesi olduğu görüşü de mevcuttur. Picard tarafından hazırlanan soy ağacında da bu anlatılanlara benzer bir soy bağı verilmektedir¹⁶⁵⁷.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Marcus Sedatius Severianus'un soylu bir aileye mensup olduğu gibi bir izlenim mevcuttur. Onun kariyer basamakları incelendiğinde, büyük askerî ve idari tecrübeye sahip olduğu da anlaşılmaktadır. İyi bir şekilde kanıtlanan Kappadokia eyalet yöneticiliğine atanması ise, büyük bir ihtimalle Doğu sınırında Armenia kaynaklı Parthia tehlikesinin ciddi bir hal alması üzerine gerçekleşmiştir. Bu noktada kendisine yüklenen misyon olasılıkla sınır hattını ve aynı zamanda eyaletini savunarak Armenia'da Roma hakimiyetini tesis etmek olmuştur. Bununla birlikte bunda başarılı olamadığı anlaşılmaktadır. Bu senatörün valiliği zamanına ait mil taşı gibi yapı faaliyetlerine işaret eden kanıtların olmayışı, bölgede yaşanan askerî hareketlilik ve intiharıyla son bulan kısa süreli valiliğiyle ilişkilendirilebilir.

III.27. Marcus Statius Priscus Licinius Italicus (161/162-162/163)

Kappadokia eyalet valisi Marcus Sedatius Severianus'un 161 yılı sonunda veya 162 yılı başında Armenia'daki Elegeia'da uğradığı hezimetin ve intiharının ardından valiliğe Marcus Statius Priscus Licinius Italicus getirilmiştir. Bu yeni valinin *cursus honorum*'u kısmen, Roma'dan bir onurlandırma yazıtı üzerinde korunmuştur (B1).

¹⁶⁵⁶ B. Rémy, 1989, s. 221, 222.

¹⁶⁵⁷ Picard tarafından hazırlanan soyağacında, yaklaşık 45 yılında M. Sedatius isimli bir ata kaydedilmektedir. Adı geçen atanın 75 yılında C. Sedatius Severus isimli bir oğlunun dünyaya geldiği ve bu oğulun Iulius Rufinus'un Iulius Rufina isimli kızıyla evlendiği, bu evlilikten ise yaklaşık 105 yılında M. Sedatius Severianus'un doğduğu anlaşılmaktadır. İleride Kappadokia eyalet valiliği yapacak olan bu oğulun, Regina isimli bir kadınla evliliğinden ise yaklaşık 130 yılında M. Sedatius Severus Iulius Reginus isimli oğul dünyaya gelmiştir. G. C. Picard, 1981, s. 889.

108/110 yılı civarında doğduğu anlaşılan ¹⁶⁵⁸ bu senatörün, Italia veya Dalmatia'dan olabileceği düşünülmektedir¹⁶⁵⁹. Statius *gens* ismine Italia'nın kuzeyinde ve Dalmatia'da sıklıkla rastlanmış olması¹⁶⁶⁰ bu şekilde düşünmeye olanak tanımaktadır. Yine onun Britannia'dan olabileceğine dair görüş de mevcuttur¹⁶⁶¹. Tüm bunlarla birlikte Italia'daki Teanum Sidicium'da keşfedilen bir yazıt, Statius'ların daha muhtemel yurdunun Italia'nın Apulia bölgesindeki Luceria olabileceğini göstermiştir¹⁶⁶².

Marcus Statius Priscus Licinius Italicus'un kariyerinin kayıtlı en erken basamağını, 133 yılında Britannia'da üstlendiği *cohors IV Lingonum equitata*'nın *praefectus*'luğu oluşturmaktadır (B1)¹⁶⁶³. Bu görev, İmparator Hadrianus dönemine ve Sex. Iulius Severus'un Britannia eyalet valiliği zamanına denk düşmektedir¹⁶⁶⁴. Priscus'un, Atlı Sınıfı mensuplarının *cursus* sistemindeki *militia I* seviyesinde subay olarak hizmete başlaması, onun bir *homo novus* olmasıyla ilişkilendirilmektedir¹⁶⁶⁵. Bu *cohors* kumandanlığının sıkıntılı bir süreçte yerine getirildiği anlaşılmaktadır. Zira 132-136 yılları arasında Roma'yı meşgul eden Bar-Kokhba ayaklanması, Batı'dan askerî birliklerin Iudaea'ya sevkini gerektirmiş ve Priscus da muhtemelen *cohors*'unun başında Iudaea'ya gönderilmiştir. Görünüşe göre o, bu esnada Dalmatyalı vali Iulius Severus'un desteğiyle *Legio IV Gallica*'nın *tribunus militum*'luğuna terfi ettirilmiştir¹⁶⁶⁶. Nitekim M. Statius Priscus ismi, Syria'da adı geçen lejyonun *tribunus militum*'u olarak kayıtlara geçmiştir (B1). Böylece Priscus, atlı hizmet *cursus*'unda *militia II* basamağına ulaşmıştır. Onun bu ilk *tribunus militum*'luğu esnasında askerî ödüller elde etmesi de ihtimal dâhilindedir¹⁶⁶⁷. Priscus'un kariyer yazıtı, Yahudilerle süren savaş esnasında İmparator Hadrianus tarafından bir flama (*vexillum*) ile ödüllendirildiği gerçeğine işaret etmektedir (B1). Maxfield de bu ödülün bir *tribunus militum* için uygun olduğunu ifade etmektedir¹⁶⁶⁸.

¹⁶⁵⁸ G. Camodeca, "Fufidia Clementiana, c(larissima) p(uella), e i suoi avi consolari in una nuova iscrizione da Teanum del tempo di M. Aurelio", *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, 179, 2011, s. 232.

¹⁶⁵⁹ A. R. Birley, 1981a, s. 124, 377; A. R. Birley, 1982b, s. 538; Z. Várhelyi, 2010, s. 36.

¹⁶⁶⁰ A. R. Birley, 1981a, s. 124; A. R. Birley, 2005, s. 152.

¹⁶⁶¹ A. R. Birley, 1981a, s. 124, 378.

¹⁶⁶² G. Camodeca, 2011, s. 231-238; A. R. Birley, "Viri Militares Moving from West to East in Two Crisis Years (AD 133 and 162)", içinde: *The Impact of Mobility and Migration in the Roman Empire*, XXII, Leiden-Boston 2016, s. 71, 72.

¹⁶⁶³ R. H. Lacey, 1917, s. 32; krş. I. Piso, 1982, s. 375 no 11; E. Birley, 1988b, s. 110.

¹⁶⁶⁴ H. Devijver, 1989b, s. 80.

¹⁶⁶⁵ A. R. Birley, 1981a, s. 124; G. Camodeca, 2011, s. 232.

¹⁶⁶⁶ Birley, 1981a, s. 124; Birley, 2005, s. 153.

¹⁶⁶⁷ R. H. Lacey, 1917, s. 32; B. Rémy, 1989, s. 223; A. R. Birley, 2005, s. 153.

¹⁶⁶⁸ V. A. Maxfield, 1972, s. 99; V. A. Maxfield, 1981, s. 176.

Marcus Statius Priscus Licinius Italicus'un *IV Gallica* lejyonunun *tribunus militum*'luğunun ardından, ikinci *tribunus*'luğunu Pannonia Superior'da konuşlanan *Legio X Gemina*'nın; üçüncü *tribunus*'luğunu ise, Pannonia Inferior'da konuşlanan *Legio I Adiutrix*'in komutanı olarak üstlenmesi mümkündür (B1)¹⁶⁶⁹. Priscus'un bu üç lejyondaki *tribunus militum*'luk görevlerinin ardından, Pannonia Inferior'da konuşlanan ve Roma yurttaşlarından oluşan *Ala I praetoria civium Romanorum*'un *praefectus* unvanlı süvari komutanlığına atanması mümkündür (B1)¹⁶⁷⁰. Onun, bu görevi ne zaman yerine getirdiği bilinmemekle birlikte Rémy'e göre en azından 148 yılına kadar bu mevkiye ulaşmış olma ihtimali vardır¹⁶⁷¹. M. Statius Priscus'un bu askerî üniteyi Pannonia Inferior'da veya Kappadokia'da kumanda etmiş olabileceğine dair farklı görüşler mevcuttur¹⁶⁷². Bu noktada onun, Pannonia Inferior'da yerine getirilen bir *tribunus militum*'luk görevinin ardından, Kappadokia'da atlı kariyerinin üçüncü basamağında – *militia III*'te – yer alan *Ala I praetoria civium Romanorum*'un *praefectus* 'u olarak hizmet etmesi mantıklı bir varsayım gibi görünmektedir¹⁶⁷³. O, bu kumandanlığının ardından muhtemelen 145-147 yılları arasında¹⁶⁷⁴ Gallia'da *procurator Augusti XX hereditatium provinciarum Narbonensis et Aquitaniace* olarak hizmet etmiştir (B1).

Marcus Statius Priscus Licinius Italicus'un, Gallia'daki miras vergisiyle bağlantılı *procurator*'luğunun ardından, kendisine *senatus*'a girme hakkı tanıyan *quaestor*'luk makamına eriştiği anlaşılmaktadır (B1). Böylece o, Atlı Sınıfı'ndan bu mevkiye ulaşanlar arasında yer almaktadır¹⁶⁷⁵. Priscus'un bu terfiyi, İmparator Antonius Pius'un "*latus clavus*" bahşetmesiyle sağladığı gibi bir izlenim mevcuttur¹⁶⁷⁶. Atlı sınıfından bu mevkiye erişenler daha geç bir yaşta bu mevkiyi elde etmeleri yönüyle de

¹⁶⁶⁹ A. R. Birley, 2016, s. 64, 65; ayrıca bkz. G. Camodeca, 2011, s. 232, 233.

¹⁶⁷⁰ Ayrıca bkz. R. H. Lacey, 1917, s. 32; I. Piso, 1982, s. 375 no 11; E. Birley, 1988b, s. 110.

¹⁶⁷¹ B. Rémy, 1989, s. 223.

¹⁶⁷² T. B. Mitford, 1980, s. 1204; M. A. Speidel, 1983, s. 22, dn 71.

¹⁶⁷³ Iulius-Claudiuslar özellikle de Flaviuslar periyodundan itibaren "*tres militiae*"ın üçlü basamağı, *praefectura cohortis*, *tribunatus angusticlavus legionis*, *praefectura alae* olmak üzere şekillenmişti. Ayrıntılı bilgi için bkz. H. Devijver, "Some Observations on Greek Terminology for the militiae Equestries in the Literary, Epigraphical and Papyrological Sources", içinde: M. Speidel (ed.), *The Equestrian Officers of the Roman Imperial Army* (MAVORS VI), Amsterdam 1989a, s. 56; G. Camodeca, 2011, s. 232.

¹⁶⁷⁴ B. Rémy, 1988, s. 133; Birley, 2005, s. 153; M. Statius Priscus Licinius Italicus'un *procurator*'luk görevinin tarihi için bkz. R. H. Lacey, 1917, s. 32; E. Birley, 1988b, s. 110; G. Camodeca, 2011, s. 233.

¹⁶⁷⁵ A. R. Birley, 1981a, s. 379.

¹⁶⁷⁶ E. Birley, 1988c, s. 87; A. R. Birley, 2005, s. 153; *latus clavus* şeklindeki statü yükselmesinin Roma dünyasında "*adlectus in amplissimum ordinem*" şeklinde ifade edildiği bilinmektedir. Syme'ye göre bu ifade, *quaestor*'luk makamına atlı hizmet sınıfından ulaşan bazı *homi novines*'in imparatorlar tarafından "*latus clavus*" bahşedilmek suretiyle *senatus*'a kabulleri anlamına gelmektedir. Bu şekilde Ti. Iulius Claudius Quartinus'un (*cos. suff.* 130), *Legio III Cyrenaica*'daki *tribunus*'luğunun ardından ve Narbo'dan Aemilius Arcanus'un üç askerî *tribunus*'luk ve yerel *magistratus*'lukların ardından *quaestor*'luk mevkisine eriştikleri bilinmektedir. R. Syme, 1982, s. 187.

bilinmektedirler¹⁶⁷⁷. Priscus, *quaestor*’luğunun ardından *tribunus plebis* olarak hizmet etmiştir (B1)¹⁶⁷⁸. Bunun ardından ise, önemli bir mevki olan *praetor*’luk gelmiştir. 152-153 yılında elde edilen bu *praetor*’luk¹⁶⁷⁹, Roma yazıtındaki “*pr(aetori) inter cives et peregrinos*” şeklindeki ifadeden de anlaşılacağı üzere hukuki yönü olan *praetor*’luk idi (B1). Yine bu yazıtta yer alan “*sacerdos Titialis Flavialis*” ifadesi, Priscus’u Vespasianus ve Titus kültlerinin rahibi olarak tasdik etmektedir¹⁶⁸⁰. Birley bu rahipliğin tarihini, Priscus’un *praetor*’luğu sonrasına yerleştirmektedir¹⁶⁸¹.

Marcus Statius Priscus Licinius Italicus’un, *praetor*’luğu sonrası görevlerinden biri de *Legio XIV Gemina Martia Victrix*’in *legatus legionis*’liği olarak görülmektedir (B1). Statius Priscus, 153-155/156 yılları arasına tarihlenen¹⁶⁸² bu görevinin ardından Dacia Superior Eyaleti’nin *ex-praetor* seviyeden valisi olarak atanmıştır (B1). Onun bu yöneticiliği, 156/157-158 yılları arasına tarihlenen belgelerle iyi bir şekilde kanıtlanmıştır (B2, 3, 4a, 4b, 5, 6, 7)¹⁶⁸³. Priscus’un, valiliği zamanında eyaletinde patlak veren bir savaşı başarıyla yönettiği bilinmektedir¹⁶⁸⁴. Bu başarısı, *consul ordinarius*’luğa giden yolu açmış olmalıdır¹⁶⁸⁵. Nitekim onun 159 yılında *consul ordinarius* olarak terfi ettiği anlaşılmaktadır (B1, 8).

Italia’daki Picenum’dan 13 Ocak 159 tarihli bir yazıt, bu tarihte Plautius Quintillus ve Marcus Statius Priscus’un *consul* çifti oluşturduklarını belgelemektedir (B8). Priscus’un *consul* olduğu zaman itibarıyla elli yaşını aşmış olduğu değerlendirilmektedir¹⁶⁸⁶. Bu gecikme Atlı Sınıfı’ndan gelmesinin yanı sıra Camodeca’nın tespitiyle İmparator Antoninus Pius’un hızlı bir kariyer ilerlemesine sıcak bakmamasıyla da ilintilidir¹⁶⁸⁷. Bununla birlikte Priscus’un *ordinarius* şeklinde bir

¹⁶⁷⁷ R. Syme, “The Wrong Marcius Turbo”, içinde: E. Badian (ed.), R. Syme, **Roman Papers**, II, Oxford 1979f, s. 550; R. Syme, 1982, s. 187.

¹⁶⁷⁸ Ayrıca bkz. P. Lambrechts, 1972, s. 93, no 488; A. R. Birley, 1981a, s. 383; I. Piso, 1982, s. 375 no 11.

¹⁶⁷⁹ I. Piso, 1982, s. 375 no 11; karşı. A. R. Birley, 1981a, s. 384.

¹⁶⁸⁰ Ayrıca bkz. P. Lambrechts, 1972, s. 93, no 488; I. Piso, 1982, s. 375 no 11.

¹⁶⁸¹ A. R. Birley, 1981a, s. 401.

¹⁶⁸² G. Alföldy, 1977, s. 301; I. Piso, 1982, s. 375 no 11; ayrıca bkz. G. Camodeca, 2011, s. 233.

¹⁶⁸³ Ayrıca bkz. K. R. Bradley, “The Governors of Britain from Claudius to Diocletian”, **The Journal of Roman Studies**, 12, 1922, s. 67; P. Lambrechts, 1972, s. 225; G. Alföldy, 1977, s. 274, 301; I. Piso, 1982, s. 375 no 11; A. R. Birley, 1981a, s. 387; E. Birley, 1988b, s. 104, Tablo 2.

¹⁶⁸⁴ R. Syme, 1965a, s. 357; D. B. Campbell, 2013b, s. 70.

¹⁶⁸⁵ G. Camodeca, 2011, s. 233.

¹⁶⁸⁶ A. R. Birley, 2005, s. 153.

¹⁶⁸⁷ G. Camodeca, 2011, s. 233.

consul'lük elde etmesi dikkat çekmektedir. Birley de, *ordinarius* şeklinde *consul*'lük elde etmenin bir *homo novus* için kayda değer bir onur olduğunu ifade etmektedir¹⁶⁸⁸.

Marcus Statius Priscus Licinius Italicus'un, *consul*'lüğünü aldıktan sonra üstlendiği önemli bir görev, *curator alvei Tiberis et cloacarum urbis*'lik başka bir ifadeyle Tiber Nehri'nin yatağı ve şehrin kanalizasyon işlerinden sorumlu yöneticilik olmuştur (B1). Yıllık olan söz konusu bu görev 159/160 yılına tarihlenmektedir¹⁶⁸⁹.

Marcus Statius Priscus Licinius Italicus'un *consul*'lüğü sonrası üstlendiği bir başka görev Moesia Superior Eyaleti'nin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valiliği olarak görülmektedir (B1). Onun, bu göreve 161 yılında atanmış olabileceği düşünülmektedir¹⁶⁹⁰. 8 Şubat 161 tarihli askerî bir diploma da Priscus'un bu tarihte Moesia Superior'un yöneticiliğini kanıtlamaktadır (B9). Yine Moesia Superior'dan ele geçen ve 7 Mart 161 sonrasına tarihlenen bir yazıt, eyaletin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi M. Statius Priscus'un, imparatorlar Marcus Aurelius ve Lucius Verus'un esenlikleri için yerine getirdiği adağını haber vermektedir (B10). Priscus'un eyaletini terk ettiği tarih belli olmamakla birlikte, bunun için 8 Şubat 161; 7 Mart 161; 161 yılı yazı gibi değişik tarihler önerilmektedir¹⁶⁹¹. Dolayısıyla onun bu eyalette fazla kalmadığı açıktır. Bu belki, imparatorluğun başka sorunlu bölgesinde deneyimli bir yöneticiye ihtiyaç duyulmasıyla izah edilebilir durumdur.

Marcus Statius Priscus Licinius'un, Moesia eyalet yöneticiliğinin ardından Britannia'nın *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi olarak atandığı anlaşılmaktadır (B1, 10)¹⁶⁹². Onun 161 yılı yazında üstlendiği varsayılan bu göreve atanması, ülkenin kuzeyindeki kargaşayla ilişkilendirilmektedir¹⁶⁹³. Ancak Priscus'un çok geçmeden Doğu'ya davet edildiği görülmektedir. Mitford'a göre bu davet, geniş bir yetkiyi de içine almıştır¹⁶⁹⁴. Priscus'un Doğu'ya çağırılmasının temelinde ise, Birley'in de tespitiyle

¹⁶⁸⁸ A. R. Birley, 1981a, s. 126; Bu tarz bir *consul*'lük genellikle imparatorlar, imparator yakınları, *ex-consul* oğulları ve bunların soyundan olanlara tahsis ediliyordu. Bununla birlikte Priscus'un böyle bir yüksek onura erişmesi, özellikle Dacia'daki askerî başarılarından ötürü olmuştur. B. Rémy, 1988, s. 288; A. R. Birley, 2005, s. 7.

¹⁶⁸⁹ S. E. Stout, *The Governors of Moesia*, Princeton 1911, s. 27; K. R. Bradley, 1922, s. 67; P. Lambrechts, 1972, s. 93, no 488; G. Alföldy, 1977, s. 219; A. R. Birley, 1981a, s. 392 Tablo 9; I. Piso, 1982, s. 374, 375 no 11.

¹⁶⁹⁰ R. Syme, 1971b, s. 221; P. Lambrechts, 1972, s. 93, no 488; E. Birley, 1988b, s. 104, Tablo 2.

¹⁶⁹¹ B. Rémy, 1989, s. 224; A. R. Birley, 2005, s. 154.

¹⁶⁹² K. R. Bradley, 1922, s. 61; P. Lambrechts, 1972, s. 93, no 488; A. R. Birley, 1981a, s. 126; I. Piso, 1982, s. 3745 no 11; E. Birley, 1988b, s. 104, Tablo 2.

¹⁶⁹³ I. Piso, 1982, s. 3745 no 11; A. R. Birley, 1993, s. 123; G. Camodeca, 2011, s. 233.

¹⁶⁹⁴ T. B. Mitford, 1980, s. 1204.

İmparator Marcus Aurelius zamanında Doğu'da ciddi bir krizin yaşanması yatıyordu¹⁶⁹⁵. Neticede Priscus, Kappadokia Eyaleti'nin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi olarak atanmıştır (B1).

Romalılar açısından Doğu'daki durumun iç açıcı olmadığı bir zamanda, Marcus Statius Priscus Licinius Italicus'un seçilmesinin tesadüfı değil bilinçli bir tercih olduğu anlaşılmaktadır. Onun üç lejyonlu bir eyalet olan Britannia'dan iki lejyonlu ve dolayısıyla kıdemce daha düşük bir eyalete gönderilmesi, Birley tarafından Elegeia'da maruz kalınan felaketin Parthialılarla savaşı sürdürecektir olağanüstü yeteneğe ve deneyime sahip bir yöneticiye gereksinim duymasıyla izah edilmektedir¹⁶⁹⁶.

162-164 yılları arasında eyaleti idare eden¹⁶⁹⁷ Priscus'un valilik dönemi, Doğu'da tansiyonun yükselmesinden ötürü sakin geçmemiştir. O, her şeyden önce 161/162 yılı başında Elegeia'da ordusu imha edilen öncülü M. Sedatius Severianus'un enkazını devralmıştır. Bu noktada 162 yılında Syria'ya ulaşan ortak İmparator Lucius Verus, karargâhını Syria eyaletinin başkenti Antiokheia'da kurmuştur¹⁶⁹⁸. Debevoise ortak imparator Lucius Verus'un Doğu'daki operasyonlarını Marcus Statius Priscus, Avidius Cassius ve Martius Verus isimli güvenilir generalleri aracılığıyla yürüttüğünü ifade etmektedir¹⁶⁹⁹. Moesia Inferior'dan *Legio V Macedonica*'da hizmet etmiş bir askere ait cenaze yazıtı, bu askerin *vir clarissimus* unvanlı Statius Priscus, Iulius Severus ve Martius Verus'un Doğu seferinde görev aldığını ve aynı zamanda üç generalin bölgede bulunduğunu sağlam bir şekilde kanıtlamaktadır (B11a).

Marcus Statius Priscus Licinius Italicus'un eyaletine ulaştıktan sonra, Avrupa'dan getirilen en az iki lejyon ve diğer *auxilia* birlikleriyle¹⁷⁰⁰ 163 yılı başında Armenia'ya girdiği anlaşılmaktadır. O, burada Parthialıları püskürterek başkent Artaksata'yı ele geçirmiş, Valarshapat'ta (Eçmiadzin) askerî bir garnizon ve Kainepolis isimli yeni bir şehir tesis etmiştir (B12, 14). Böylece 163 yılı süresince Armenia'da Roma üstünlüğünün yeniden tesis edildiği görülmektedir¹⁷⁰¹. 164 yılında ise, Sohaemus isimli Romalı aday

¹⁶⁹⁵ A. R. Birley, 1981a, s. 126; E. Birley, 1988b, s. 104.

¹⁶⁹⁶ E. Birley, 1988c, s. 90.

¹⁶⁹⁷ P. Lambrechts, 1972, s. 93, no 488; G. Alföldy, 1977, s. 219; I. Piso, 1982, s. 3745 no 11; A. R. Birley, 1981a, s. 396; E. Birley, 1988b, s.104, Tablo 2; A. R. Birley, 1993, s. 123.

¹⁶⁹⁸ D. Magie, 1950, s. 661; G. Alföldy, 1977, s. 276; B. Rémy, 1988, s. 139; B. Rémy, 1989, 224.

¹⁶⁹⁹ N. C. Debevoise, 1938, s. 246, 247.

¹⁷⁰⁰ D. Magie, 1950, s. 661.

¹⁷⁰¹ D. Magie, 1950, s. 661; T. B. Mitford, 1980, s. 1204, 1205; G. Camodeca, 2011, s. 233; D. B. Campbell, 2013b, s. 73.

ülkenin yöneticisi yapılmıştır¹⁷⁰². Priscus'un bölgedeki başarısı, ortak İmparator Lucius Verus'un ve aynı zamanda Marcus Aurelius'un "*Armeniacus*" unvanını almasına da katkıda bulunmuştur (B12, 13). Sikkeler üzerinde "*Rex Armeniis datus*" lejandının oluşu da bu başarının tescili niteliğindedir¹⁷⁰³. Lucianus'un bir pasajında geçen Priscus'un tek bir haykırışıyla yirmi yedi düşman askerinin öldüğü şeklindeki kaydı ise, abartı olmalıdır (B15). Belki bu, Priscus'un disipline verdiği önemi veya Birley'in de tespitiyle saldırgan bir liderlik mizacını vurguluyor olmalıdır¹⁷⁰⁴.

Yukarıda anlatılanlara ek olarak Marcus Statius Priscus; Moesia Superior, Britannia eyalet valiliklerine Kappadokia'nın da dâhil olmasıyla, ikiden fazla *consularis* eyaleti yöneten Kappadokia eyalet valileri gurubunda yer almıştır¹⁷⁰⁵. Priscus'un Kappadokia eyalet valiliği, muhtemelen Armenia'da yürüttüğü bir savaş esnasında hayatını kaybetmesiyle son bulmuştur. Söz konusu eyalet valiliğinin ardından kariyerine ilişkin bilgi olmaması, bunu destekler niteliktedir. Dolayısıyla, Statius Priscus'un valiliğinin uzun sürmediği anlaşılmaktadır.

Marcus Statius Priscus Licinius Italicus'un aile bağlarına ilişkin olarak, Statii ailesinin bilinen ilk üyesinin *Legio XIV Gemina*'da hizmet etmiş Camulodonum kökenli genç bir asker olabileceği varsayılmaktadır¹⁷⁰⁶. Italia'daki Teanum Sidicium'dan ele geçen bir yazıt, M. Statius Priscus'un soy ağacına önemli eklemelerde bulunmuştur¹⁷⁰⁷. Bu yazıt, *clarissima puella* unvanlı Fufidia Clementiana'nın, kölesi tarafından onurlandırılmasına ilişkindir. Yazıt aynı zamanda Fufidia Clementiana'yı, *clarissimus* genç Lucius Fufidius Pollio'nun kızı; *consul* Yaşlı Lucius Fufidus Pollio'nun (*cos. ord.* 166) ve *consul* Sextus Cornelius Clemens'in (*cos. suff.* 160) kız torunu; *dux* ve *consul* M. Statius Priscus'un torununun kızı olarak gün yüzüne çıkarmaktadır (B11b). Bunlardan 166 yılı *consul ordinarius*'u L. Fufidius Pollio, Kappadokia eyalet valisi M. Statius Priscus'un damadıydı¹⁷⁰⁸. Bunlara ek olarak, Camodeca tarafından verilen soy ağacına bakıldığında, yazıtta onurlandırılan Fufidia Clementiana'nın annesinin, Cornelia Clementiana isimli bir kadın olduğu anlaşılmaktadır. Yine soyun C. Carellius Sabinus (*cos. suff.* 190?) ile Fufidia Politia'nın evliliğinden doğan ve 212 yılında *quaestor*

¹⁷⁰² D. Magie, 1950, s. 661.

¹⁷⁰³ T. B. Mitford, 1980, s. 1204, 1205; ayrıca bkz. D. Magie, 1950, s. 1530.

¹⁷⁰⁴ A. R. Birley, 2016, s. 71.

¹⁷⁰⁵ A. R. Birley, 1982a, s. 245; E. Birley, 1988b, s. 110, 111.

¹⁷⁰⁶ CIL III, 11233; A. R. Birley, 1982b, s. 538.

¹⁷⁰⁷ G. Camodeca, 2011, s. 231-238; A. R. Birley, 2016, s. 71, 72.

¹⁷⁰⁸ A. R. Birley, 2016, s. 72.

candidatus makamını işgal eden Carellius Fufidius Pollittianus ile sonlandığı görülmektedir¹⁷⁰⁹. Camodeca'nın soy ağacında yer almamakla birlikte, 217-218 yıllarında Moesia Inferior Eyaleti'nde valilik yapan M. Statius Longinus'un da Kappadokia eyalet valisi Priscus'un torunu olması mümkündür¹⁷¹⁰.

Genel olarak değerlendirildiğinde, M. Statius Priscus Licinius Italicus'un bir *homo novus* olmasına rağmen askerî ve idari başarılarıyla yüksek mevkiler elde ettiği anlaşılmaktadır. Onun, Kappadokia eyalet valisi olarak atanma sebebinin ise, eyaletteki öncülü M. Sedatius Severianus'un Elegeia'daki bozgunu neticesinde Doğu sınırında açılan gediği kapatmak ve durumu restore etmek olduğu söylenebilir. Zamanında Doğu deneyimi de olan Priscus'un sürdürdüğü askerî seferler sonrası dönemin imparatorlarının fatihlere verilen unvanlar alması, askerî seferlerinin ve eyalet yöneticiliğinin başarılı geçtiğini göstermektedir. Bununla birlikte bu savaşlar esnasında hayatını kaybettiği gibi bir izlenim mevcuttur.

III.28. Gaius Iulius Severus II (yak. 163/164-165/166)

Marcus Statius Priscus Licinius Italicus'un Armenia'da Parthialılara karşı çıktığı sefer esnasındaki muhtemel ölümüyle Kappadokia eyalet valiliğine Gaius Iulius Severus (II) atanmıştır. Bu görevi 163/164-165/166 yılları arasında sürdürdüğü anlaşılan¹⁷¹¹ Severus'u, köken olarak Attalid Hanedanı ve Galatia *tetrarkh*'lerinin soyuyla ilişkilendiren belgeler mevcuttur. Yine mensubu olduğu soyun, İmparator Augustus zamanından itibaren Gaius Iulius Severus ismini ve yurttaşlık hakkını elde ettiği bilinmektedir. Bu soya mensup aileler, varsıl ve soylu olmalarına rağmen *senatus*'a I. yüzyıl gibi geç bir tarihte girebilmeleri yönüyle dikkat çekmektedirler. Bu bağlamda aileden ilk bilinen senatörün Gaius Iulius Severus (I) olabileceği değerlendirilmektedir. Adı geçen senatör büyük ihtimalle Kappadokia eyalet valisi Gaius Iulius Severus'un (II) babasıydı¹⁷¹². Gaius Iulius Severus II'nin kimliğinin doğru bir şekilde Kappadokia eyalet valisi olarak tespit edilmesi halinde, o da babası gibi hem Galatia kraliyet hem de Attalid Hanedanı soyuna dâhil olmaktadır. Bu durum, Mitchell'in aristokrat kökenli Galatialı

¹⁷⁰⁹ G. Camodeca, 2011, s. 238.

¹⁷¹⁰ A. R. Birley, 1981a, s. 127; A. R. Birley, 1982b, s. 538; P. M. M. Leunissen, 1989, s. 171; ayrıca bkz. G. Camodeca, 2011, s. 235.

¹⁷¹¹ F. Matei-Popescu, 2010, s. 52.

¹⁷¹² B. Rémy, 1989, s. 225.

ailelerin Roma İmparatorluk yönetiminde çok sayıda yüksek mevki elde ettikleri şeklindeki tespitiyle de örtüşmektedir¹⁷¹³.

Baba Gaius Iulius Severus (I), Parthia seferi esnasında 113/114 yılı kışında, Ankyra’da mola veren İmparator Traianus’u ve ordusunu ağırlamasıyla tanınmaktadır. Bu durum, ardıl İmparator Hadrianus’un da bu aileye desteğini esirgememesiyle neticelenmiştir. Nitekim *pleb* kökenli baba Gaius Iulius Severus’un, *tribunus*’lar arasına seçilerek *senatus*’a kabul edildiği ve kendisine Hadrianus tarafından 138/139 yılında *consul*’lük bahşedildiği anlaşılmaktadır¹⁷¹⁴.

Yukarıda anlatılanlardan başka Galatia Eyaleti başkenti Ankyra’dan Gaius Iulius C. f. Fabia Severus ismini taşıyan bir yazıt bilinmektedir. Yazıtta adı geçen senatör, Kappadokia eyalet valisi Gaius Iulius Severus (II) ile kimliklendirilmektedir. Doğru kimliklendirilmesi halinde *pleb* statülü¹⁷¹⁵ bu senatörün *cursus honorum*’unu ana hatlarıyla belirlemek kolaylaşmaktadır. Bu bağlamda o, kariyerine “*decemviri stlitibus iudicandis*” olarak *vigintiviratus*’luk memuriyetlerinden birinde başlamıştır¹⁷¹⁶. Ardından devlet atı ile ödüllendirilmiş¹⁷¹⁷, *Legio IV Scythica*’nın *tribunus militum*’u olarak hizmet etmiş, imparatorun *quaestor candidatus* ve *tribunus [plebis ?] candidatus*’u seçilmiş, *quindecemvir sacris faciundis* topluluğunda rahip olarak bulunmuştur. Yine o, *praetor urbanus*’luk, *Legio XXX Ulpia Victrix* lejyon komutanlığı, *via Appia* yol *curator*’luğu, *consul*’lük, Syria Palaestina eyalet valiliği gibi görev ve makamlarda bulunmuştur (B3). Bunlardan rahiplik görevinin tarihi için Schumacher 146 ya da 149 yılını önermektedir¹⁷¹⁸.

Yukarıda anlatılanlar daha da detaylandırıldığında, oğul Severus’un Syria’da *IV Scythica* lejyonunun *tribunus militum*’u olarak hizmetinin ardından *quaestor*’luk ve *praetor*’luk mevkilerini elde ettiği anlaşılmaktadır. Onun *praetor*’luğun ardından, Germania Inferior’da konuşlanan *Legio XXX Ulpia Victrix*’in *legatus legionis* unvanlı komutanlığını üstlendiği ve sonrasında Roma’ya dönerek *via Appia* yolunun *curator*’u olarak hizmet ettiği varsayılmaktadır. 155 yılına gelindiğinde ise, *ordinarius* şeklinde *consul*’lük elde ettiği görülmektedir. Nitekim 3 Ocak 155 tarihli **Acta Fratrum**

¹⁷¹³ S. Mitchell, D. French, 2012, s. 228.

¹⁷¹⁴ L. Schumacher, 1978, s. 672 no 67; S. Mitchell, D. French, 2012, s. 15, 230.

¹⁷¹⁵ L. Schumacher, 1978, s. 686 no 44.

¹⁷¹⁶ L. Schumacher, 1978, s. 686 no 44.

¹⁷¹⁷ *Cursus honorum* dizisinde yer alan “devlet atı ile ödüllendirilme” ifadesi, Rémy tarafından “*equio publico exornatus*” değil “*sevir equitum Romanorum*” olarak yorumlanmakta ve bir Roma *turma*’sının komutasının üstlenilmesi olarak açıklanmaktadır. B. Rémy, 1989, s. 225.

¹⁷¹⁸ L. Schumacher, 1978, s. 686 no 44.

Arvalium listesi, Gaius Iulius Severus ve Marcus Iunius Rufinus'un söz konusu tarihte *consul*'lük makamını paylaştıklarını göstermektedir (**B1**). Severus'un, *consul*'lüğü *ordinarius* şeklinde alması dikkat çekmektedir. Rémy, bunu İmparator Antoninus Pius'un, Severus'a bir lütfu olarak değerlendirmektedir¹⁷¹⁹.

Gaius Iulius Severus'un (II), 155 yılında elde ettiği *consul*'lüğü ardından üstlendiği ilk görevin 156/157-158/159 yılları arasına tarihlenen Syria-Palaestina valiliği olduğu anlaşılmaktadır¹⁷²⁰. Onun bu valiliği, Ankyra'dan ele geçen bir yazıtla sağlam şekilde kanıtlanmıştır (**B3**). Severus'un bu aşamadan sonra hangi mevkileri işgal ettiği bilinmemektedir. O, Marcus Aurelius dönemine (161-180) gelindiğinde, Kappadokia eyalet valisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Rémy'in çalışmasında bu valiliğin, 163/164-165/166 yılları arasına yerleştirildiği görülmektedir¹⁷²¹.

Gaius Iulius Severus'un Kappadokia eyalet valiliğine atanmasının, Doğu sınırındaki askerî gelişmelerle bağlantılı olduğu söylenebilir. Daha önceki alt başlıklarda da değinildiği üzere, Doğu'da Parthialılarla yaşanan savaş esnasında ortak imparatorlar adına savaşı yöneten üç seçkin general mevcuttu. Bu generaller Statius Priscus, Iulius Severus ve Martius Verus idi (**B5**). Bunlardan Severus'un eyaletteki öncülü olan M. Statius Priscus Licinius Italicus'un Armenia'daki muhtemel ölümünün ardından, Kappadokia eyalet valiliğine Gaius Iulius Severus (II) atanmış olmalıdır.

Gaius Iulius Severus II'nin, Kappadokia eyalet yöneticiliğinde bulunduğunu söylemeye olanak tanıyan kanıt, Tokat ilinde ele geçen bir adak yazıtından gelmektedir. Titus Iulius Trophimus'u *consul* Iulius Severus'un *beneficiarius*'u olarak kaydeden bu yazıt, Gaius Iulius Severus'un Kappadokia eyalet valiliğiyle ilişkilendirilmektedir (**B4**). Bu noktada Mitford, söz konusu yazıtın Kappadokia eyalet valileri listesine *consularis* seviyeden yeni bir valiyi eklediğini ifade etmektedir. Ona göre yazıtta adı geçen vali, ortak İmparator Lucius Verus'un Doğu seferine katılan üç generalden birisi ve ardından Kappadokia eyalet valisi olan Iulius Severus olmalıdır¹⁷²².

Gaius Iulius Severus II'nin Kappadokia eyalet valiliğinin ardından kariyerinin hangi yönde ilerlediği net değildir. Onun Syria'ya vali olarak atanması ihtimal dâhilindedir. Syria Apameia'sından ele geçen bir onurlandırma yazıtı parçası, *ὀπατικός*

¹⁷¹⁹ B. Rémy, 1989, s. 225; ayrıca bkz. L. Schumacher, 1978, s. 686 no 44; B. Rémy, 1988, s. 143.

¹⁷²⁰ B. Rémy, 1989, s. 225; krş. T. B. Mitford, 1966, s. 489.

¹⁷²¹ B. Rémy, 1989, s. 225, 226.

¹⁷²² T. B. Mitford, 1966, s. 471, 482, 488.

(=*consul* veya eyalet valisi) unvanlı Gaius Iulius Severus ismini kaydetmektedir (**B2**). Ancak yazıtta adı geçen senatörün Kappadokia eyalet valisinin babası olabileceği de düşünülmektedir.

Gaius Iulius Severus II'nin aile bağlarına ilişkin olarak, 138/139 yılı *consul*'ü olan babası Gaius Iulius Severus (I) üzerinden birtakım bilgilere ulaşmak mümkündür. Baba Severus'la kuzenlik ya da amcalık bağı olabilecek senatörlerin kimlikleri şu şekildedir: 103 yılı? *consul suffectus*'u A. Iulius Aleksandros; 110 yılı *consul suffectus*'u Ti. Iulius Aquila Polemaeanus; 112 yılı *consul suffectus*'u C. Claudius Severus¹⁷²³. 94 yılı *consul suffectus*'u ve 105 yılında *ordinarius* şeklinde ikinci *consul*'lüğüne elde eden¹⁷²⁴ Pergamonlu C. Antius A. Iulius Quadratus Bassus da baba Severus'un yakın akrabasıydı. Bunlardan başka Iulii Severii ailesinin; Pamphylia-Perge'de yerleşik İtalyalı göçmen Plancii, Phrygia'daki Akmonia'da yerleşik Servenii gibi ailelerle de bağlantıları mevcuttu.¹⁷²⁵ Dolayısıyla, oğulun da adı geçen seçkin ailelerle yakınlığı mevcuttu.

Genel olarak değerlendirildiğinde, soylu bir aileye mensup olduğu anlaşılan Gaius Iulius Severus II'nin kariyerinin şekillenmesinde, aile nüfuzunun yanı sıra askerî ve idari yeteneklerinin rol oynadığı anlaşılmaktadır. Bu senatör, Doğu'da Parthialılarla süren savaş esnasında general olarak hizmet ederken öncül vali Marcus Statius Priscus Licinius Italicus'un ölümü üzerine bu eyalete yönetici olarak atanmıştır. Dolayısıyla, bu atama planlı değil ani bir atama olarak dikkat çekmektedir. Onun Doğu'da kendisine itimat edilen üç generalden birisi olarak sıkıntılı bir süreçte eyalet valiliğine atanması da doğru bir karar gibi görünmektedir.

III.29. Publius Martius Verus (yak. 166/167-174/175)

Gaius Iulius Severus II'nin Kappadokia eyalet yöneticiliğinin sona ermesinin ardından eyaletin valiliğine Publius Martius Verus atanmıştır. Onun bu valiliği, 166/167-174/175 yılları arasına tarihlenmektedir¹⁷²⁶. P. Martius Verus'un coğrafi kökeni ve sosyal sınıfı çok net değildir. İlk başlarda onun Gallia Narbonensis'teki Tolosa'dan olabileceği varsayılırken¹⁷²⁷ söz konusu yerleşime ait yazıtlarda Martius Martius *gentilicius*'una nadir olarak rastlanması, bu varsayımı çürütmüştür¹⁷²⁸.

¹⁷²³ S. Mitchell, D. French, 2012, s. 229.

¹⁷²⁴ L. Schumacher, 1978, s. 693 no 25.

¹⁷²⁵ S. Mitchell, D. French, 2012, s. 15.

¹⁷²⁶ B. Rémy, 1989, s. 225, 226.

¹⁷²⁷ E. Dabrowa, 1998, s. 118 ve s. 189 dn. 1195.

¹⁷²⁸ Y. Burnand, 1982, s. 423 no 18; B. Rémy, 1989, s. 227.

Publius Martius Verus'un kariyerinin erken dönemleri de bilinmemektedir. O, Moesia Inferior Eyaleti'nden bir adak yazıtında *Legio V Macedonica*'nın *legatus legionis*'i olarak kayda geçmiştir. Bu adak yazıtı, Iallius Bassus'un eyalet valiliği zamanına aittir (B1). Böylece P. Martius Verus'un söz konusu lejyon komutanlığını 161/162 yılında üstlendiği açık hale gelmektedir¹⁷²⁹. Onun komutanı olduğu bu lejyon, 162 yılı sonunda savaşmak üzere Küçük Asya'nın Doğu tarafına gönderilmiştir. Bu tarih, Kappadokia eyalet valisi M. Sedatius Severianus'un Elegeia'da bozguna uğradığı tarihle örtüşmektedir¹⁷³⁰. Dolayısıyla P. Martius Verus, Doğu'daki Parthia savaşının tüm periyodu boyunca bu lejyonu komuta etmiş olmalıdır¹⁷³¹. Bölgeye gönderilmesi ise, muhtemelen kendisine itimat edilen birisi olmasından kaynaklanmıştır. Nitekim Dio Cassius, bu generali askerî bir stratejist ve diplomasi yeteneği gelişmiş birisi olarak tanımlamaktadır (B11). Yine **Scriptores Historiae Augustae** yazarları da bu senatörü, ortak imparatorların Parthia'daki savaşın kumandasını teslim ettiği üç generalden biri olarak göstermekte ve onun yüksek askerî niteliklerine vurgu yapmaktadırlar (B14). Moesia Inferior'dan *Legio V Macedonica* lejyonunda hizmet etmiş Titus Valerius Marcianus isimli emekli bir askere ait mezar taşı da bu askerin Parthia savaşlarında *clarissimus vir* unvanlı Statius Priscus, Iulius Severus ve Martius Verus gibi generallerin emrinde hizmet ettiğini belgelemektedir (B5).

Publius Martius Verus'un Doğu'daki ciddi kriz süresince bir lejyon *legatus*'u olarak hizmeti ve başarısı, ilerideki kariyerini de olumlu yönde etkilemiştir. Bu bağlamda o, 166 yılında *consul suffectus* olarak terfi ettirilmiştir¹⁷³². 166 yılı Mart-Nisan aylarına tarihlenen iki askerî diploma, Marcus Vibius Liberalis ve Publius Martius Verus'un söz konusu yılda *consul* olduklarını göstermektedir (B2, 3). 23 Mart 166 tarihli başka bir onurlandırma yazıtı da bu *consul* çiftinin ismini tasdik etmektedir (B4). Böylece P. Martius Verus'un, İmparator Marcus Aurelius dönemindeki 166 yılı *consul suffectus*'luğu açık hale gelmektedir. Bu *consul*'lüğü, "*in absentia*" olarak tutulduğu da var sayılmaktadır¹⁷³³.

Publius Martius Verus'un, *consul suffectus* olarak terfisinin ardından bekleneceği üzere Kappadokia eyalet valisi olarak atandığı anlaşılmaktadır. O, bu eyalette Statius

¹⁷²⁹ P. Lambrechts, 1972, s. 127, no 751; B. Rémy, 1986, s. 321 no 11; P. Martius Verus'un *legatus legionis*'liğinin tarihi için ayrıca bkz. G. Alföldy, 1977, s. 299; E. Dabrowa, 1998, s. 119.

¹⁷³⁰ B. Rémy, 1989, s. 226, 227.

¹⁷³¹ E. Dabrowa, 1998, s. 118.

¹⁷³² B. Rémy, 1988, s. 138; B. Rémy, 1989, s. 227.

¹⁷³³ B. Rémy, 1988, s. 137; E. Dabrowa, 1998, s. 118.

Priscus'un ardılı olmuştur. Elde, P. Martius Verus'un bu valiliğini gösterir epigrafik ve nümismatik kanıtlar mevcut değildir. Bununla birlikte Dio Cassius ile **Scriptores Historiae Augustae** yazarlarının eserlerinde onun bu görevine ilişkin bazı bilgiler bulmak mümkündür (B11, 12, 14).

P. Martius Verus'un Kappadokia eyalet valiliği, 166/167-174/175 yılları arasına tarihlenmekte ve bu uzun bir görev süresine karşılık gelmektedir. Rémy, bu periyotta Avidius Cassius'un Syria'da dokuz yıl boyunca kalmasını örnek göstererek İmparator Marcus Aurelius'un Doğu'daki olağanüstü koşullar nedeniyle kendini ispatlamış yöneticileri yerinde bırakma arzusu taşıdığını ifade etmektedir¹⁷³⁴.

Publius Martius Verus'un, eyaletinde ne gibi faaliyetlerde bulunduğu pek bilinmemektedir. Daha önce de üzerinde durulduğu gibi Dio Cassius bu generali, düşmanlarını kurnazlığı ve müzakere yeteneğiyle alt edebilmesi nedeniyle övmektedir (B11). Bu bağlamda Verus'un Kappadokia eyalet valisi olarak atanmasının temelinde, Doğu'da Armenia kaynaklı Parthia tehdidinin yattığı söylenebilir. Bununla birlikte onun valilik dönemi Parthialıların çetin bir savaşın ardından Armenia'dan çekilmesiyle sakin geçmiş olmalıdır. Zaten en azından 164 yılı itibarıyla Armenia sağlam bir şekilde Roma'nın kontrolüne girmiş ve belki bu valinin idari ve askerî meziyetlerinin de katkısıyla bir sıkıntı yaşanmamıştı. 172 yılına gelindiğinde ise, Armenia tahtındaki Roma yöneticisinin Parthialılarca tahttan indirilmesi gibi bir olay yaşanmıştır¹⁷³⁵. Bu gelişme üzerine, P. Martius Verus'un Armenia'da huzursuzluğa neden olan ve Heniokh kralını öldüren Tiridates'e karşı harekete geçtiği görülmektedir¹⁷³⁶. Dio Cassius'un bir pasajından anlaşıldığı kadarıyla Verus, Sohaemus'u Armenia tahtına yerleştirmek üzere ilk önce generali Thukydides'i göndermiş; durum ciddiyet kazanınca bizzat harekete geçerek düşmanın üstesinden gelmiştir (B11) ¹⁷³⁷. Böylece Verus'un müdahalesiyle Roma adayının tahtına iade edildiği, karışıklığa neden olan Tiridates'in ise, idam edilmeyerek Britannia'ya gönderildiği anlaşılmaktadır¹⁷³⁸.

Publius Martius Verus'un, 175 yılı baharında patlak veren Syria valisi Avidius Cassius isyanına kadar eyaletindeki yerini koruduğu görülmektedir. Onun ardılı ise, aynı

¹⁷³⁴ B. Rémy, 1989, s. 227; ayrıca bkz. P. Lambrechts, 1972, s.127, no 751; G. Alföldy, 1977, s. 279-282; B. Rémy, 1989, s. 227; E. Dabrowa, 1998, s. 118.

¹⁷³⁵ A. R. Birley, 1993, s. 175.

¹⁷³⁶ B. Rémy, 1989, s. 227.

¹⁷³⁷ Ayrıca bkz. N. C. Debevoise, 1938, s. 253, 254.

¹⁷³⁸ A. R. Birley, 1993, s. 175.

yıl içinde eyaletteki mevcudiyeti tasdik edilen C. Arrius Antoninus olmuştur¹⁷³⁹. P. Martius Verus'un, Kappadokia eyalet valiliğinin ardından Syria eyalet valiliğine atandığı da anlaşılmaktadır. Bu atama, sıra dışı olması yönüyle dikkat çekmektir. Zira Dio Cassius'un naklettiğine göre o, Syria valisi C. Avidius Cassius'un tahtı gaspetmeye yönelik isyan girişimini haber vermek suretiyle imparatora sadık kalmıştır (**B12**). 175 yılı baharında patlak veren isyan esnasında İmparator Marcus Aurelius'un Danubia sınırında seferle meşgul olduğu bilinmektedir¹⁷⁴⁰. Bir noktada P. Martius Verus'un isyanı haber vererek imparatora sadık kalması, belki de Roma imparatorunun tahtında kalmasını sağlamıştır.

175 yılı yaz döneminde yatıştırılan Avidius Cassius isyanı, Syria eyalet valisi olarak henüz atanmış P. Martius Verus'un da desteğiyle tümüyle bastırılmıştır¹⁷⁴¹. Verus'un bu valiliğe terfi ettirilmesinin, imparatora sadakatinin bir ödülü olduğu açıktır (**B13**). Ancak şunu da belirtmekte fayda vardır ki, normal atama sürecinin yaşanması halinde Verus'un büyük ihtimalle terfi edeceği eyalet yine Syria olacaktı. Verus'un bu valiliği, 175/176-177/ 178 yılları arasına tarihlenmektedir¹⁷⁴². Onu, bu eyaletin valisi olarak tasdik eden edebi ve epigrafik kanıtlar mevcuttur (**B9, 10, 13**). P. Martius Verus'un eyaletini terk ettiği tarih ise net olmamakla birlikte Syria'dan bir yazıtı (**B10**) esas alan Dabrowa, Verus'un 177 yılının ikinci yarısının sonunda hala eyaletinde olduğunu değerlendirmektedir. Dabrowa yine Verus'un ikinci *consul*'lüğüne 1 Ocak 179 tarihinde almasından hareketle, eyaletini 178 yılı içinde terk etmesinin daha mümkün olduğunu ifade etmektedir¹⁷⁴³. Alföldy ise Verus'un 178 yılı sonunda eyaletini terk ettiği şeklinde beyanda bulunmaktadır¹⁷⁴⁴. Her halükarda, Verus'un ikinci *consul*'lüğüne almadan önce eyaletini terk ettiği açıktır.

Publius Martius Verus'un, Syria eyalet valiliğinin ardından 179 yılında İmparator Commodus ile birlikte *consul ordinarius II* olarak terfi ettiği anlaşılmaktadır. Bu terfi, *Imp(eratore) Commodo II et Martio / Vero II co(n)s(ulibus)*" ifadesinin yer aldığı bir adak yazıtı (**B6**)¹⁷⁴⁵ ile 12 Mart 179 tarihli toprak satın alımına ilişkin bir belgeyle sabittir (**B7**).

¹⁷³⁹ G. A. Harrer, 1915, s. 37 dn. 174, 175.

¹⁷⁴⁰ G. Downey, 1961, s. 227; G. Alföldy, 1977, s. 110; B. Rémy, 1989, s. 227; A. R. Birley, 1993, s. 183.

¹⁷⁴¹ G. A. Harrer, 1915, s. 37; G. Downey, 1961, s. 227, 228; P. Lambrechts, 1972, s. 127, no 751; B. Rémy, 1988, s. 145; B. Rémy, 1989, s. 227.

¹⁷⁴² G. Alföldy, 1977, s. 283, 284; E. Dabrowa, 1998, s. 117.

¹⁷⁴³ E. Dabrowa, 1998, s. 118.

¹⁷⁴⁴ G. Alföldy, 1977, s. 240.

¹⁷⁴⁵ Ayrıca bkz. **PIR** 2, M 348; P. Lambrechts 1972, s. 127, no 751; G. Alföldy, 1976, s. 297; B. Rémy, 1988, s. 145; B. Rémy, 1989, s. 227; E. Dabrowa, 1998, s. 117.

P. Martius Verus’a ikinci kez *consul*’lük bahşedilmesi de, Avidius Cassius’un isyanını haber vererek imparatora sadık kalmasının ödülü gibi görünmektedir.

Publius Martius Verus’un, ikinci *consul*’lüğünü elde etmesinin ardından 180 yılında “*sacerdotes collegii aedis Propugnatoris*” olarak rahipler topluluğuna seçildiği bilinmektedir (B8)¹⁷⁴⁶. Böylece onun, Marcus Aurelius’un egemenliğinin sonuna doğru kamu yaşamının en sivrilmiş şahsiyetlerinden birisi haline geldiği anlaşılmaktadır. İmparator Commodus zamanındaki kariyeri çok iyi bilinmeyen bu senatörün 190 yılı sonundan önce hayatını kaybetmiş olabileceği değerlendirilmektedir¹⁷⁴⁷. Publius Martius Verus’un aile bağlarına ilişkin ise, fazla bilgi yoktur. 198 yılında *consul ordinarius* olan P. Martius Sergius Saturninus’un bu senatörün oğlu olduğu düşünülmektedir¹⁷⁴⁸.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Publius Martius Verus’un Elegeia’daki bozgun sonrası, ortak imparatorlar Marcus Aurelius ve Lucius Verus’un Doğu’da Parthialılarla savaşı sürdüren üç generalinden birisi olduğu anlaşılmaktadır. O, bu savaşta *legatus legionis* unvanlı lejyon komutanı olarak hizmet etmiş, *consul*’lüğe terfi ettirilmiş ve mevcut valinin savaştaki muhtemel ölümüyle de eyaletin valisi olarak atanmıştır. Verus’un valilik dönemi, Parthialıların Armenia’dan çıkarılmasıyla sakin geçmiş gibi görünmektedir. Yine eyalet valiliği süresinin sekiz dokuz yıl gibi oldukça uzun bir süreyi kapsadığı anlaşılmaktadır. Bu durum, Parthia tehdidinin henüz geçmediğini aklı getirmektedir. Yine diplomasiyi ve askerlik sanatını iyi bilen, daha da önemlisi politik kaygan zeminde sadakatini kanıtlamış P. Martius Verus’un yerinde bırakılmak istendiğini de göstermektedir. 172 yılında Armenia kaynaklı bir Parthia tehdidi belirdiğinde Verus’un tehdidi bertaraf edebilmesi, Roma devlet yöneticilerinin onu yerinde bırakarak isabetli bir karar verdiğini göstermektedir. İlerleyen süreçte Syria eyalet valiliğine terfisi ve ikinci kez *consul*’lülle ödüllendirilmesi, P. Martius Verus’un Kappadokia eyalet yöneticiliğinin de başarılı geçtiğini göstermektedir.

III.30. Gaius Arrius Antoninus (175/176-176/177?)

Publius Martius Verus’un 175 yılında sonlanan valiliğinin ardından Gaius Arrius Antoninus vali olarak atanmıştır. 175/176-176/177 yılları arasında eyaleti yöneten¹⁷⁴⁹

¹⁷⁴⁶ Ayrıca bkz. P. Lambrechts, 1972, s. 127, no 751; B. Rémy, 1989, s. 227; E. Dabrowa, 1998, s. 119; J. Rüpke, 2007, s. 162.

¹⁷⁴⁷ E. Dabrowa, 1998, s. 119.

¹⁷⁴⁸ B. Rémy, 1989, s. 227; E. Dabrowa, 1998, s. 118.

¹⁷⁴⁹ B. Rémy, 1989, s. 227.

pleb kökenli¹⁷⁵⁰ bu senatör, Africa Eyaleti'ndeki Numidia şehri Cirta'dan¹⁷⁵¹ olup Quirina *tribus*'una kayıtlı idi (B1). Mensubu olduğu Arria *gens*'inin modern Cezayir'deki Kef Tazrout ile eşleştirilen bölgede geniş mülklerinin olduğu bilinmektedir¹⁷⁵². C. Arrius Antoninus'un burayı mesken tutmuş göçmen bir aile soyundan geldiği ve ailesinden ilk senatör olduğu varsayılmaktadır¹⁷⁵³.

Gaius Arrius Antoninus'un *cursus honorum*'u biri Italia'daki Concordia'dan (B1) diğeri, Africa Eyaleti'ndeki Cirta şehrinden (B13) iki yazıt üzerinde kısmen korunmuştur. Onun, Antoninus Pius döneminde başlayan kariyerinin ardıl imparatorlar zamanında da kurduğu iyi ilişkiler sayesinde ilerleme kaydettiği anlaşılmaktadır. M. Cornelius Fronto'nun da bu parlak kariyerde büyük katkısı olmuştur¹⁷⁵⁴. Arrius Antoninus'un bu senatörle mektuplaştığı ve sağlam bir dostluk kurduğu da iyi bir şekilde bilinmektedir (B19, 20, 21).

Kariyerinin erken dönemleri hakkında fazla bilgi olmayan Gaius Arrius Antoninus'un, *praetor*'luğu öncesi Roma kentinde caddelerin bakımlı tutulmasından sorumlu *quattorviri viarum curandorum* kurulunda hizmet ettiği anlaşılmaktadır (B1, 13)¹⁷⁵⁵. Bu görev, *vigintiviratus*'luk memuriyetleri arasında önemli bir mevkiydi. Onun *praetor*'luk öncesi üstlendiği bir başka görev, *Legio IV Scythica*'nın *tribunus militum legionis (laticlavus)* unvanlı komutanlığı olarak görülmektedir (B1, 13). O, bu görevi Syria'daki Cyrrhus'ta yerine getirmiştir¹⁷⁵⁶.

Gaius Arrius Antoninus'un Syria'daki *tribunus militum*'luğunun ardından Roma'ya döndüğü, burada dostu M. Cornelius Fronto'nun imparator nezdindeki girişimiyle¹⁷⁵⁷ *senatus* hazinesi yöneticisi *quaestor urbanus* olarak terfi ettiği

¹⁷⁵⁰ L. Schumacher, 1978, s. 680 no 33.

¹⁷⁵¹ PIR 2, A 1088; M. Le Glay, "Sénateurs de Numidie et des Maurétanies", in: **Attidel Colloquio Internazionale AIEGL su Epigrafia e ordine senatorio, Roma, 14-20 maggio 1981**, II, Tituli 5, Roma 1982, s. 763; B. Rémy, 1990a, s. 410 no 35.

¹⁷⁵² M. Le Glay, 1982, s. 763.

¹⁷⁵³ B. Rémy, 1988, s. 133.

¹⁷⁵⁴ PIR 2, A 1088; M. Le Glay, 1982, s. 763; B. Rémy, 1998, s. 137; ayrıca genel olarak bkz. P. von Rohden, "C. Arrius Antoninus", RE, II, 1, 1895, col. 1255 no 13.

¹⁷⁵⁵ Ayrıca bkz. G. Alföldy, 1977, s. 338; L. Schumacher, 1978, s. 680 no 33; I. Piso, "Carrières sénatoriales (I)", içinde: I. Piso (ed.), **An der Nordgrenze des Römischen Reiches Ausgewählte Studien (1972-2003)**, Stuttgart 2005, s. 78; A. Daguét-Gagey, "Le choix de l'édilité ou du tribunat de la plèbe sous le Principat", dans **Atti della XIX Rencontre franco-italienne d'épigraphie, Rome, 21-23 mars 2013**, Rome, 2014, s. 113; krş. PIR 2, A 1088.

¹⁷⁵⁶ B. Rémy, 1989, s. 229.

¹⁷⁵⁷ B. Rémy, 1989, s. 229.

anlaşılmaktadır¹⁷⁵⁸. Onun bu görevi, Concordia ve Cirta'dan ele geçen epigrafik belgelerle sağlam bir şekilde kanıtlanmıştır (**B1, 13**).

Gaius Arrius Antoninus'un, *praetor*'luk öncesi üstlendiği görevlerden biri de *sevirı turmarum equitum Romanorum* olarak görülmektedir (**B1, 13**). Rémy onun bu görevini, *tribunus militum*'luğunun hemen sonrasına ve *quaestor urbanus*'luğunun hemen öncesine yerleştirmektedir¹⁷⁵⁹. Scheid ise, bu tarihi yaklaşık 159 yılı olarak vermektedir¹⁷⁶⁰. Arrius Antoninus'un, *praetor*'luğu öncesi üstlendiği bir başka görev *ab actis senatus* olarak kayıtlara geçmiştir (**B1, 13**). Arrius'un büyük bir ihtimalle *quaestor urbanus* olarak hizmetinin ardından eriştiği bu makam, *senatus* toplantı tutanaklarının tutulması, *protokol* düzeninin sağlanması gibi işlerle meşgul olup çok arzulanan bir makamdı¹⁷⁶¹. Arzulanan bir makam olması ise, sürekli imparatorla yakın temasa olanak tanınması ve daha üst mevkilerde gözü olan senatörler için bir sıçrama tahtası işlevi görmesiydi.

Gaius Arrius Antoninus'un, *ab actis senatus* olarak hizmetinin ardından *aedilis curulis* olarak hizmet ettiği anlaşılmaktadır (**B1, 13**)¹⁷⁶². O, bunun ardından 161 ya da daha muhtemel 163 yılında *praetor*'luğa terfi etmiş ve bu seviyeden ilk görevi de *praetor tutelaris* -vesayet *praetor*'u- olmuştur.¹⁷⁶³ Söz konusu bu makam, Concordia'da ele geçen epigrafik bir belgeye “*praetor, cui primo iurisdictio pupillaris a sanctissimis Imp(eratoribus) mandata est*” şeklinde yansımıştır (**B1**). Cirta yazıtına ise, “*praetor curatoribus et tutoribus dandis primus constitutus*” şeklinde kaydedilmiştir (**B13**). Dolayısıyla her iki yazıt aynı makamı ifade etmektedir.

Gaius Arrius Antoninus'un, *praetor*'luğu sonrası görevlerinden biri de *iuridicius per Italiam Transpadanae primus* olmuştur (**B1, 13**)¹⁷⁶⁴. Onun bu görevi, 165? / 166-

¹⁷⁵⁸PIR 2, A 1088; G. Alföldy, 1977, s. 338; B. Rémy, 1988, s. 133, 134; I. Piso, 2005, s. 78; A. Daguet-Gagey, 2014, s. 113.

¹⁷⁵⁹B. Rémy, 1989, s. 229.

¹⁷⁶⁰J. Scheid, 1990, s. 101.

¹⁷⁶¹B. Rémy, 1989, s. 229.

¹⁷⁶²Ayrıca bkz. PIR 2, A 1088; G. Alföldy, 1977, s. 338; I. Piso, 1982, s. 376 no 4; I. Piso, 2005, s. 78; A. Daguet-Gagey, 2014, s. 113.

¹⁷⁶³G. Alföldy, 1977, s. 338; I. Piso, 1982, s. 376 no 4; F. Luciani, A. Pistellato, “Regio X (Venetia et Histria)- parte centro-settentrionale: Iulia Concordia, Opitergium, Bellunum, Feltria, Acelum, Tarvisium”, içinde: M. Silvestrini (ed.), *Le tribù romane Atti della XVI Rencontre sur l'épigraphie (Bari 8-10 ottobre 2009)*, Bari 2010, s. 257 no 29; A. Daguet-Gagey, 2014, s. 113.

¹⁷⁶⁴Ayrıca bkz. I. Piso, 2005, s. 78; F. Luciani, A. Pistellato, 2010, s. 257 no 29; A. Daguet-Gagey, 2014, s. 113.

167¹⁷⁶⁵ veya 165/166-168 yılları arasına tarihlenmektedir¹⁷⁶⁶. Italia'nın Umbria bölgesinde yer alan Tifernum Tiberinum'dan bir vasiyet yazıtında *clarissimus vir* unvanlı Arrius Antoninus'un ismi geçmektedir (**B2**). Bu yazıt, Arrius Antoninus'un devlet görevlisi bir yargıç olarak mirasçılar arasındaki hukuki anlaşmazlığı çözmeye çalıştığı şeklinde yorumlanmakta¹⁷⁶⁷ ve Italia'daki *iuridicus*'luk vazifesiyle ilişkilendirilmektedir. Gaius Arrius Antoninus'un, *iuridicius*'luk vazifesinin ardından belgelere “*curator civitatum per Aemiliam, curator Ariminiensium*” şeklinde yansıyan *curator*'luk hizmetlerinde bulunduğu anlaşılmaktadır (**B13**). Scheid, bu *curator*'lukları 164 veya 167? yılına tarihlemektedir¹⁷⁶⁸.

Gaius Arrius Antoninus'un belgelere yansıyan bir başka idarecilik görevi, Italia'daki Nola kentinin / halkının *curator*'luğu -*curator Nolanorum*- olmuştur (**B13**). Tarihi net olmayan bu görevin, hemen yukarıda bahsedilen iki *curator*'luğun üçüncü halkası olması mümkündür. Scheid emin olmamakla birlikte bu görevi, Arrius'un *consul*'lüğü öncesine veya sonrasına yerleştirmektedir¹⁷⁶⁹.

Gaius Arrius Antoninus'un *curator* olarak hizmetlerinin ardından *praetor*'luğa uygun son bir görev olarak *praefectus aerarii Saturni* makamını elde ettiği anlaşılmaktadır (**B1**). Bu görev, Arrius'un *consul*'lüğe ulaşması noktasında sıçrama tahtası işlevi görmüştür. Nitekim onun, 170-173 yılları arasında olasılıkla da 172¹⁷⁷⁰ veya 173 yılında *consul* olduğu bilinmektedir¹⁷⁷¹.

Gaius Arrius Antoninus'un *consul*'lüğü sonrası üstlendiği ilk görev¹⁷⁷², Kappadokia Eyaleti'nin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valiliği olmuştur. Onun bu valiliği, 175/176-176/177? yılları arasına tarihlenmektedir¹⁷⁷³. Amaseia (**B7**) ve Tyana (**B8**) yazıtları ile Armenia Minor'dan Kaenepolis (Eçmiyazin) yazıtı (**B3**), bu senatörün

¹⁷⁶⁵ G. Alföldy, 1977, s. 338; I. Piso, 1982, s. 376 no 4; I. Piso, 2005, s. 78.

¹⁷⁶⁶ J. Scheid, 1990, s. 101.

¹⁷⁶⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. R. Duncan-Jones, “An Epigraphic Survey of costs in Roman Italy”, **Papers of the British School at Rome**, 33, 1965, s. 293.

¹⁷⁶⁸ J. Scheid, 1990, s. 101; ayrıca bkz. **PIR** 2, A 1088; G. Alföldy, 1977, s.338; I. Piso, 1982, s. 376 no 4; I. Piso, 2005, s. 78; A. Daguet-Gagey, 2014, s. 113.

¹⁷⁶⁹ Krş. **PIR** 2, A 1088; G. Alföldy, 1977, s. 338; I. Piso, 1982, s.376 no 4; I. Piso, 2005, s.78; A. Daguet-Gagey, 2014, s. 113.

¹⁷⁷⁰ L. Schumacher, 1978, s. 680 no 33.

¹⁷⁷¹ Bunun için bkz. **PIR** 2, A 1088; G. Alföldy, 1977, s. 221; I. Piso, 1982, s. 376 no 4; M. Le Glay, 1982, s. 763; B. Rémy, 1989, s. 230; I. Piso, 2005, s. 78; A. Daguet-Gagey, 2014, s. 113.

¹⁷⁷² Piso, Arrius Antoninus'un Dalmatia eyalet valiliğini 173-175; Dacia eyalet valiliğini 176-177; Kappadokia eyalet valiliğini ise, 178-180 yıllarına tarihlemektedir. Böyle olması halinde, bu senatörün *consul*'lük makamına ulaştıktan sonraki ilk görevi, Dalmatia Eyaleti'nin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valiliği olacaktır. I. Piso, 2005, s. 78.

¹⁷⁷³ P. Lambrechts, 1972, s. 224; G. Alföldy, 1977, s. 338; I. Piso, 2005, s. 78; A. Daguet-Gagey, 2014, s. 113.

Kappadokia eyalet valiliğini sağlam bir şekilde tasdik etmektedir. Bunlardan Tyana'dan ele geçen yazıt imparator *legatus*'u Gaius Arrius Antoninus'un yöneticiliği zamanındaki bir adağı haber vermektedir (**B8**). Ramsay yazıtta yer alan *proconsul* unvanını, Kappadokia'nın her zaman bir *proconsul* tarafından yönetilmesi gerçeğinden hareketle *legatus Augusti pro praetore* unvanıyla eşleştirmektedir¹⁷⁷⁴.

Pontus Galaticus bölgesi sınırları içerisinde yer alan Amaseia'daki bir yazıtta (**B7**) Kappadokia eyalet valisi Gaius Arrius Antoninus'un isminin geçmesi, bu bölgenin Kappadokia sahasına eklenmesiyle ilişkilendirilmektedir. Yine bu durum, Arrius Antoninus'un yöneticiliğini 175 yılı sonrasına yerleştirmeye de olanak tanımaktadır¹⁷⁷⁵. Amaseia yazıtı, İmparator Marcus Aurelius ile İmparator Commodus'un isimlerini taşımakta ve Arrius Antoninus'un valiliği zamanında içeriği çok net olmayan bir belgeyi kaydetmektedir (**B7**). Yazıt üzerinde imparatorun *tribunus*'luk yetkisinin eksik ve yoruma açık olması tarihlemeyi zorlaştırmaktadır. Bununla birlikte imparator unvanlarından hareketle yaklaşık bir tarih elde etmek mümkündür. Bu bağlamda Marcus Aurelius'un 175 yılının sonunda Sarmaticus unvanını aldığı, 176 yılından itibaren de oğlu Commodus ile birlikte imparatorluğu paylaştığı bilinmektedir¹⁷⁷⁶. Dolayısıyla bu yazıt, en erken 176 ya da 177 yılına tarihlenebilir durumdadır.

Armenia Minor'daki Kaenepolis'ten ele geçen ve İmparator Marcus Aurelius'a ithaf edilen başka bir yazıt, Gaius Arrius Antoninus nezaretinde *XV Apollinaris* ve *XII Fulmina* lejyonlarına bağlı birlikler tarafından bir anıt inşasını haber vermektedir. Bu ithaf; çeşitli Roma askerî ünitelerinde *centurio*, *tribunus militum*, *praepositus* olarak hizmet etmiş Titus Aurelius Verus'un sorumluluğunda tamamlanmıştır (**B3**). Yazıt üzerinde imparatorun Germanicus unvanının olup daha geç aldığı Sarmaticus unvanının olmayışı tarihleme noktasında kolaylık sağlamaktadır. Marcus Aurelius'un 172 yılında Germanicus; 175 yılında Sarmaticus unvanını aldığı bilinmektedir¹⁷⁷⁷. Böylelikle yazıt, 175 yılı içinde imparatorun Sarmaticus unvanını elde etmesinden hemen öncesine ait olmalıdır.

Gaius Arrius Antoninus'un, *cursus honorum* dizisinde iyi bir şekilde kanıtlanan mevkilerden birini de Üç Dacia Eyaleti'nin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valiliği oluşturmaktadır (**B4, 18**). Onun bu valiliği, 175/176/177-178 yılları arasına tarihlenmekle

¹⁷⁷⁴ W. M. Ramsay, 1883b, s. 320, 321.

¹⁷⁷⁵ W. M. Ramsay, 1883b, s. 321; ayrıca bkz. R. K. Sherk, 1980, s. 1028.

¹⁷⁷⁶ A. E. Cooley, 2012, s. 493.

¹⁷⁷⁷ A. E. Cooley, 2012, s. 493.

birlikte¹⁷⁷⁸, söz konusu tarihler Kappadokia eyalet valiliğiyle çakışacağı için 177 ya da 178 yılı daha uygun bir tarih olmalıdır. Britannialıların neden olduğu zararların tazmini için bölgeye gönderilen¹⁷⁷⁹ Arrius Antoninus'un Dacia eyalet valiliği iyi bir şekilde belgelenmiştir. Belgelerden ikisini, Dacia Eyaleti'nde *Legio V Macedonica*'nın *centurio*'su olarak hizmet eden Marcus Verius Superstes'in eyalet valisi Gaius Arrius Antoninus'un esenliği için tanrıça Diana'ya adanmış oluşturmaktadır (B4, 5). Yine Dacia'daki Sarmizegetusa'dan başka bir yazıt da bilinmektedir. Bu yazıt, eyaletin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi Gaius Arrius Antoninus'un bir Roma *colonia*'sı olan Sarmizegetusa tarafından *patronus* olarak onurlandırılmasına ilişkindir (B6). Aynı *colonia*'dan Gaius Arrius Antoninus'un aynı addaki oğluyla (B9) Gaius Arrius Quadratus isimli diğer oğlunu onurlandıran yazıtlar da bilinmektedir (10). Gaius Arrius Antoninus'un eyaletteki yeri, Romula Malva'dan ele geçen bir belgeden de anlaşıldığı üzere (B18) P. Helvius Pertinax tarafından alınmıştır. Rémy, Arrius Antoninus'un, Dacia Eyaleti'ni 177 yılı baharı gibi erken bir tarihte terk ettiğini düşünmektedir¹⁷⁸⁰. Romula Malva yazıtı, 1 Nisan 179 tarihinde P. Helvius Petinax'ı eyaletinde tasdik ettiği için Arrius Antoninus, eyaletini bu tarihten önce terk etmiş olmalıdır.

Gaius Arrius Antoninus'un, Dacia eyalet valiliğinin ardından Dalmatia eyalet valiliğine atandığı anlaşılmaktadır (B18). Onun bu görevi, Alföldy tarafından 178-179 yılları arasına tarihlenmektedir¹⁷⁸¹. Gaius Arrius Antoninus, Dalmatia eyalet yöneticiliğini tamamlamasıyla C. Iulius Quadratus Bassus, M. Statius Priscus, Atrius Clonius gibi *consul*'lüğü'nün ardından en az üç imparator eyaleti yöneten Kappadokia eyalet valileri gurubuna dâhil olmuştur¹⁷⁸².

Gaius Arrius Antoninus'un Dalmatia eyalet valiliğinin ardından 188/189 yılında Asia Eyaleti'nin *proconsul* unvanlı valisi olarak atandığı görülmektedir. Bu noktada **Scriptores Historiae Augustae** yazarları ile Tertullianus'un **Ad Scapulam** isimli eseri, Commodus döneminde Arrius Antoninus isimli bir Asia eyalet *proconsul*'ünden bahsetmektedir (B22, 25). Yine eyalet sınırlarında ele geçen bir yazıt, Eiodomeneus isimli *gladiator*'un hayatını bağışlayan Arrius Antoninus isimli eyalet *proconsul*'ünü haber vermektedir (B14). Arrius Antoninus'un Asia eyalet *proconsul*'lüğü için diğer kanıtlar

¹⁷⁷⁸ PIR 2, A 1088; G. Alföldy, 1977, s. 221, 338; A. Daguet-Gagey, 2014, s. 113; epigrafik kanıtlar için ayrıca bkz. I. Piso, 2005, s. 69.

¹⁷⁷⁹ I. Piso, 1982, s. 390.

¹⁷⁸⁰ B. Rémy 1989, s. 229-232.

¹⁷⁸¹ G. Alföldy, 1977, s. 338; I. Piso ise, Arrius Antoninus'un Dalmatia eyalet valiliğini 173-175 yılları arasına yerleştirmektedir. I. Piso, 2005, s. 78.

¹⁷⁸² B. Rémy, 1988, s. 145, 146; A. R. Birley, 1982a, s. 245.

ise, Ephesos'tan onu kenti himayelerinden ötürü onurlandıran yazıtla (B15), eşi Calpurnia Quadratilla onuruna dikilen heykel kaidesine ait bir yazıttır (B16). Sardes'ten valiyi eyaletin kurtarıcısı olarak onurlandıran başka bir yazıt da kayda değerdir (B17). Bu belgeler onun ve ailesinin, eyalet halkının hafızasında iyi izler bıraktığı şeklinde yorumlanabilir. Bununla birlikte yazar Tertullianus'tan, onun Asia eyalet yöneticiliği esnasında Hristiyanlara karşı oldukça acımasız davrandığı da anlaşılmaktadır (B24).

Gaius Arrius Antoninus'un Asia eyalet *proconsul*'lüğü'nün ardından kariyerinin ve aynı zamanda yaşamının ölüme mahkûm edilmesiyle sonlandığı anlaşılmaktadır. Bu noktada o, Roma'ya dönüşüyle birlikte Pertinax tarafından, L. Antistius Burrus ile Roma imparatorluk tahtını ele geçirmekle suçlanmıştır. Neticede iddiaları ciddiye alan İmparator Commodus'un emri üzerine (B22, 23), hemşehrisi L. Antistius Burrus ile birlikte 189/190 yılı kışında öldürülmüştür¹⁷⁸³.

Bütün bu yukarıda bahsedilenlerden başka, Gaius Arrius Antoninus'un epigrafik belgelere yansıyan görevleri arasında “*fratres Arvales*” dinsel cemiyeti rahipliği de bulunmaktadır (B1, 12, 13). Onun, bu dini içerikli vazifeyi hangi tarihte üstlendiği bilinmemekle birlikte bunun 169 yılı öncesi bir tarihte olması mümkündür¹⁷⁸⁴. Scheid bu rahipliği, *praetor*'luk sonrası 163/165 yılına tarihlemektedir¹⁷⁸⁵. Belgeler Arrius Antoninus'un *augur*, *sodalis Marcianus Antoninianus* gibi rahiplik makamlarında da bulunduğunu göstermektedir (B13). Bunlardan sonuncusunun Marcus Aurelius'un ölüm yılı olan 180 yılından sonra üstlenildiği açıktır¹⁷⁸⁶. Böylece Gaius Arrius Antoninus, birden fazla rahiplik derneğinde görev alan Kappadokia eyalet valileri gurubunda yer almaktadır.

Gaius Arrius Antoninus, çeşitli yerleşimlerde *patronus* olarak onurlandırılması yönüyle de dikkat çekmektedir. Bu bağlamda o, *patronus coloniarum Concordiensium* idi (B1)¹⁷⁸⁷. Onun bu *colonia*'da *patronus* olarak şereflendirilmesi, 166 yılında Transpadanae'daki *iuridicus*'luk –yargıçlık- görevi esnasında yaşanan kıtlıkta¹⁷⁸⁸ buğday tedarikini garanti altına almasından ötürü gerçekleşmişti¹⁷⁸⁹. C. Arrius Antoninus'un halka temel besin kaynağını sağlaması, bölgede ayaklanma benzeri bir

¹⁷⁸³ M. Le Glay, 1982, s. 763; B. Rémy, 1989, s. 232.

¹⁷⁸⁴ PIR 2, A 1088.

¹⁷⁸⁵ J. Scheid, 1990, s. 101, 102.

¹⁷⁸⁶ B. Rémy, 1988, s. 147, 148; ayrıca bkz. L. Schumacher, 1978, s. 680 no 33.

¹⁷⁸⁷ PIR 2, A 1088; F. Luciani, A. Pistellato, 2010, s. 257 no 29; A. Daguet-Gagey, 2014, s. 113.

¹⁷⁸⁸ B. Rémy, 1988, s. 147.

¹⁷⁸⁹ B. Rémy, 1989, s. 228.

durum yaşanmasını da önlemiş olmalıdır. Yine o, Numidia'daki Cirta'dan ele geçen epigrafik bir belgeye yansıdığı şekliyle, dört *colonia*'nın *patronus*'u olarak seçilmiştir (B13). Bu noktada Arrius Antoninus, öz yurdunda *patronus* olma onurunu elde etmiştir¹⁷⁹⁰.

Gaius Arrius Antoninus'un, aile bağlarına ilişkin olarak (bkz. S7) ise, 60 yılı *consul*'ü ve 78/79 yılında Asia eyalet valisi olan bir Arrius Antoninus'un varlığı bilinmektedir¹⁷⁹¹. Kappadokia eyalet valisinin eşi, Numidia'daki Thamugadi'den ele geçen bir yazıtla da kanıtlandığı üzere Calpurnia Quadratilla idi (B11). Kappadokia eyalet valisinin bunlardan başka, Ulpia Traiana Dacia Sarmizegetusa *colonia*'sı tarafından dikilen onurlandırma yazıtlarından anlaşıldığı kadarıyla kendisiyle aynı isimdeki C. Arrius Antoninus (B9) ile C. Arrius Quadratus isimli (B10) iki oğlu da vardı¹⁷⁹².

Genel olarak değerlendirildiğinde, soylu bir aileden geldiği anlaşılan Gaius Arrius Antoninus'un gerek nüfuzlu dostu M. Cornelius Fronto'nun desteğini alması gerekse askerî ve idari kabiliyetleri parlak bir kariyere sahip olmasıyla neticelenmiştir. Onun Kappadokia eyalet valiliği Doğu'da Syria valisi Avidius Cassius'un isyan ettiği zamana denk düşmektedir. O, büyük ihtimalle eyaletteki öncülü P. Martius Verus'un Syria valiliğine atandığı esnada eyaletinin güvenliğini sağlamakla görevlendirilmiş olmalıdır. Belki de isyanın tümüyle bastırılması noktasında istihbari ve lojistik destek sağlamıştır. Gaius Arrius Antoninus'un eyaletinde ne gibi faaliyetlerde bulunduğu bilinmemektedir. Bu durum, görev süresinin kısa olması ve bölgedeki askerî hareketlilikle ilintili olmalıdır. Diğer eyaletlerden ele geçen onurlandırma yazıtları, onun ve ailesinin eyalet sakinleriyle iyi ilişkiler kurduğunu göstermektedir. Bu, Kappadokia eyaleti valiliği için de geçerli olmalıdır.

III.31. Caelius Calvinus (177?- 184)

Caelius Calvinus, hakkında fazla bilgi olmayan Kappadokia eyalet valileri gurubunda yer almaktadır¹⁷⁹³. Coğrafi kökeni ve sosyal sınıfı çok bilinmeyen bu

¹⁷⁹⁰ M. Le Glay, 1982, s. 763; B. Rémy, 1988, s. 147.

¹⁷⁹¹ W. Eck, 1983, s. 214.

¹⁷⁹² Glay tarafından hazırlanan soyağacına göre, Gaius Arrius Antoninus ile Calpurnia Quadratilla'nın evliliğinden C. Arrius Antoninus ve C. Arrius Quadratus isimli oğullar dünyaya gelmiştir. Bunlardan ilkinin soyu, oğlu C. Arrius Antoninus'un Antonia L. f. Saturninae *soror* ve yine bir başka oğlu C. Arrius Pacatus'un Antonia Saturnina ile evliliği yoluyla devam etmiştir. Kappadokia eyalet valisinin ikinci oğlu C. Arrius Quadratus'un soyu ise, oğlu ve aynı zamanda Kappadokia eyalet valisinin torunu olan C. Arrius Calpurnius Frontinus Honoratus'un Oscia Modesta M. f....ia Cornelia Patruina Publana isimli bir kadınla evliliği yoluyla devam etmiştir (S7); ayrıca bkz. PIR 2, A 1088; I. Piso, 2005, s. 69.

¹⁷⁹³ PIR 2, C 125.

senatörün, *patricius* kökenli eski bir aileden ve Hispania Baetica'dan olabileceği tahmin edilmektedir¹⁷⁹⁴. Yine *consul*'lüğüne kadar olan süreçteki kariyeri de bilinmemektedir. Söz konusu bu *consul*'lüğü Kappadokia eyalet valiliğinden önce olduğu açıktır. Caelius Calvinus, *consul*'lüğüne hemen ardından Kappadokia eyalet valisi olarak atanmıştır. Onun bu valiliği, 177-184 yılları arasına tarihlenmektedir. Calvinus'un eyalet valiliğini tasdik eden belge, Armenia Minor'daki Kaenopolis'ten ele geçen bir yazıttır. Bu yazıt, Kappadokia Eyaleti'nin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi Caelius Calvinus'un idareciliği zamanındaki bir yapı ithafına ilişkindir. İmparator Commodus'a ithaf edilen yapının tamamlanması ise, *Legio XV Apollinaris*'e bağlı askerî bir üniteye görev alan *tribunus militum* ve *centurio*'su nezaretinde gerçekleşmiştir (B1). Yazıt net olmamakla birlikte 184 yılına tarihlenmektedir. Bu tarihlerde *Legio XV Apollinaris*'e bağlı bir *vexillatio* oluşumunun hala Armenia bölgesinin askerî güvenliğini sağlamak ve Roma adayı kralın tahtını korumak için bölgede bulunduğu bilinmektedir¹⁷⁹⁵. Dolayısıyla Caelius Calvinus'un eyalet idareciliği zamanında, Doğu sınırının güvenliğini sağlamaya ve tahkimine odaklanılmış olunmalıdır.

Eyaletinde ne gibi faaliyetlerde bulunduğu bilinmeyen Calvinus'un, eyaletini terk ettiği tarih de belli değildir. Kaenopolis yazıtının doğru tarihlenmesi halinde, onun en azından 184 yılının belli bir bölümünde eyaletinde olduğu söylenebilir. Şayet böyleyse, Caelius Calvinus'un 177?-184 yılları arasında yaklaşık yedi sekiz yıl gibi oldukça uzun bir süre eyaletindeki yerini koruduğu açık hale gelmektedir.

Caelius Calvinus'un aile bağlarına ilişkin olarak da çok şey bilinmemekle birlikte, bu valinin 238 yılında kısa süreli imparatorluk deneyimi yaşayan Decimus Caelius Calvinus Balbinus'un babası veya amcası olabileceği varsayılmaktadır¹⁷⁹⁶.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Caelius Calvinus'un kariyerinin erken dönemlerinin bilinmemesi askerî ve idari deneyimlerini saptamayı zorlaştırmaktadır. Kappadokia eyalet valisi olarak kendisine yüklenen özel misyon, olasılıkla eyalet genelindeki eksikliklerin giderilmesi, Doğu sınırının tahkim edilmesi idi. Eyaletinde yedi sekiz yıl gibi oldukça uzun bir süre kalması, bölgede kapsamlı bir projenin yürütüldüğünü veya Parthia ve diğer unsurların yarattığı tehlikenin henüz geçmediğini akla getirmektedir.

¹⁷⁹⁴ B. Rémy, 1989, s. 233; D. Okoń, 2017, s. 288 no 1275.

¹⁷⁹⁵ PIR 2, C 125; B. Rémy, 1989, s. 233; P. M. M. Leunissen, 1989, s. 234; D. Okoń, 2017, s. 288 no 1275.

¹⁷⁹⁶ B. Rémy, 1989, s. 233.

III.32. C. Iulius Flaccus Aelianus (yak. 194/195?-197/198)

Caelius Calvinus'un 184 yılında sona erdiği düşünülen Kappadokia eyalet valiliğinin ardından eyaletin idaresini, 194/195?-197/198 yılları arasında C. Iulius Flaccus Aelianus üstlenmiştir¹⁷⁹⁷. Bu noktada, öncül ve ardıl vali arasında on yıllık bir boşluk dikkat çekmektedir. Bu boşluk asgari iki; azami üç *consularis* seviyeden valinin görev alması için uygundur. Ancak Roma merkezi yönetiminin kendisinden memnun olduğu ve eyaletini terk etmesine sıcak bakmadığı tek bir valinin, dokuz on yıl boyunca eyaletini yönetmesi de ihtimal dâhilindedir.

C. Iulius Flaccus Aelianus'un, coğrafi kökeni ve sosyal sınıfı net olmamakla birlikte, Africa'dan bir *homo novus* olabileceği varsayılmaktadır¹⁷⁹⁸. Yine onun kariyerinin erken aşamaları ve *consul*'lük tarihi bilinmemektedir. Bu senatörün kariyerinin en belirgin basamağını oluşturan Kappadokia eyalet valiliği (B1-18) öncesi *consul*'lüğü aldığını açıktır. Onun 194/195 yılında¹⁷⁹⁹ adı geçen eyaletin valiliğine getirilmesi ise, Rémy tarafından Septimius Severus'un 194 yılında Niger'e karşı kazanmış olduğu zaferin ardından eyaletin yönetimine güvendiği bir adamını getirme arzusuyla ilişkilendirmektedir¹⁸⁰⁰.

C. Iulius Flaccus Aelianus'un valiliği, Kappadokia eyalet sahasında ele geçen ve bir kısmı belgeler bölümünde verilen mil taşlarıyla iyi bir şekilde kanıtlanmıştır (B1-18)¹⁸⁰¹. Söz konusu mil taşları, genellikle İmparator Septimius Severus'un *tribunus*'luk yetkisinin altıncı yılını göstermekte bu da 197-198 yılları arasındaki 1 yıllık süreye karşılık gelmektedir. Yine mil taşları üzerinde adı geçen imparatorun *Parthicus Maximus* unvanının yer alması da yazıtları 198 yılı Ocak ayından itibaren tarihlemeye olanak tanımaktadır. Böylece C. Iulius Flaccus Aelianus'un 197/198 yılında Kappadokia eyalet valisi sıfatıyla bölgede olduğu açık hale gelmektedir. Yine bu, onun en azından 198 yılı Ocak ayına kadar eyaletinde olduğunu göstermektedir¹⁸⁰². Flaccus'un ismini taşıyan mil taşlarının İmparator Septimius Severus'un adıyla birlikte anılması da eyalet yöneticiliğinin tahtın yeni sahibinin egemenliği dönemine sarkmadan sonlandığına işaret etmektedir.

¹⁷⁹⁷ B. Rémy, 1989, s. 43, 44, 207.

¹⁷⁹⁸ B. Rémy, 1990a, s. 411 no 40; D. Okoń, 2017, s. 147 no 575.

¹⁷⁹⁹ Krş. P. M. M. Leunissen, 1989, s. 234; D. Okoń, 2017, s. 147 no 575.

¹⁸⁰⁰ B. Rémy, 1989, s. 233, 234.

¹⁸⁰¹ Bu çalışmada, aynı döneme ait ve benzer içeriğe sahip mil taşlarının tamamına yer vermek mümkün olmadığından belgeler kısmında sadece belli başlı olanlarına yer verilmiştir.

¹⁸⁰² Ayrıca bkz. PIR 2, I 311.

Kappadokia eyalet sahasından C. Iulius Flaccus Aelianus ismini taşıyan mil taşlarındaki “*restituunt*” fiili, bu valinin L. Septimius Severus ve M. Aurelius Antoninus (Caracalla) Augustus’lar ile L. Septimius Geta Caesar’ın temsilcisi olarak bölgede yol onarım işleriyle meşgul olduğunu göstermektedir. Onun değişik akslar üzerindeki yol çalışmalarına, İmparator Septimius Severus döneminin sistematik yol onarım ve inşa faaliyetlerinin bir parçası olduğu gözüyle bakılmaktadır¹⁸⁰³. Rémy, Kappadokia eyalet sahasından bu döneme ait mil taşlarının kullanılan formül vesair açısından Küçük Asya’nın diğer bölgelerindeki mil taşlarıyla benzerlik gösterdiğini tespit etmektedir. O, bu durumu İmparator Septimius Severus’un Parthia seferi için valilere büyük bir yol inşa ve onarım programını hayata geçirmeleri için talimat vermesiyle ilişkilendirmektedir¹⁸⁰⁴.

C. Iulius Flaccus Aelianus’un, valiliği döneminde Kaisareia-Melitene-Komana güzergâhı arasında bulunan yolun tamamını yeniden inşa ettiği, eş zamanlı olarak Armenia Minor’daki Carsaga’da bulunan askerî yapıları ve Pontus’un batı tarafındaki yolları elden geçirdiği bilinmektedir¹⁸⁰⁵. Yine 199 yılında Chabina Nehri üzerindeki Cendere Köprüsü’nün yeniden inşa edildiği anlaşılmaktadır¹⁸⁰⁶. Bütün bunlar, C. Iulius Flaccus Aelianus’un imparatorluğun Doğu sınırının ve aynı zamanda valisi olduğu Kappadokia’nın savunmasına yönelik önlemler aldığını göstermektedir. Mitford’un da doğru bir şekilde tespitiyle, Kaisareia’dan Melitene’ye giden askerî ikmal hattının bakımlı tutulması, Cendere köprüsünün yenilenmesi gibi faaliyetler Parthia seferine yönelik askerî bir hazırlığa işaret etmektedir¹⁸⁰⁷.

C. Iulius Flaccus Aelianus’un ismini taşıyan mil taşları incelendiğinde, taşlar üzerindeki formüllerin buluntu mahallerine göre küçük değişiklikler gösterdiği anlaşılmaktadır. Bu mil taşları “*legatus pro praetore*” unvanının ve valinin tam isminin yer alması yönüyle dikkat çekmektedir (**B1-18**). Yine bu mil taşları, daha önce de belirtildiği üzere, İmparator Septimius Severus’un altıncı *tribunus*’luk yetkisi sahipliğini ve *Parthicus Maximus* unvanını kaydetmesinden ötürü 197/198 veya 198 yılı Ocak-Aralık ayı arasına tarihlenebilir niteliktedir.

¹⁸⁰³ D. H. French, 1980, s. 721, no 20; B. Rémy, 1985, s. 222.

¹⁸⁰⁴ B. Rémy, 1989, s. 233.

¹⁸⁰⁵ T. B. Mitford, 1980, s. 1206; C. Koyuncu, 2015, s. 236.

¹⁸⁰⁶ Chabina Nehri üzerindeki Severus dönemi Cendere Köprüsü’nün kalıntıları için bkz. T. B. Mitford, 1980, Plate IV Resim 6.

¹⁸⁰⁷ T. B. Mitford, 1980, s. 1206, 1207.

C. Iulius Flaccus Aelianus ismini taşıyan mil taşlarının yayılım alanları incelendiğinde, bu alanların Kappadokia'yı Ankyra'ya; Ankyra'yı, Amaseia üzerinden Pontus'a ve Melitene üzerinden Armenia Minor'a bağlayan ana yol güzergâhları olduğu anlaşılmaktadır (B1-18). French'in Kappadokia eyalet sahasından mil taşlarını konu edindiği çalışmasından, Flaccus Aelianus'un yol onarım faaliyetlerinde bulunduğu güzergâhlar şu şekilde tespit edilebilmektedir: Satala-Neokaisareia-Amaseia (-Ankyra); Neokaisareia-Zela (-Tavium-Ankyra); Kaisareia-Melitene; Kaisareia-Zela-Amaseia (-Amisos); Neokaisareia- (Neoklaudiopolis-Pompeiopolis) ¹⁸⁰⁸. Bu yol güzergâhlarından French'in, "Kappadokia'nın kalbindeki" diyerek nitelendirdiği Kaisareia-Melitene güzergâhındaki yoğunluk dikkat çekmektedir¹⁸⁰⁹. Tüm bu yönleriyle C. Iulius Flaccus Aelianus, diğer Kappadokia eyalet valileri içerisinde ismi mil taşlarında en çok geçen valiler gurubunda yer almaktadır.

C. Iulius Flaccus Aelianus'un 197/198 yılında sonlanması muhtemel Kappadokia eyalet valiliğinin ardından kariyerinin hangi yönde ilerlediği bilinmemektedir. Bu, belki ani bir ölümle açıklanabilir. Flaccus Aelianus'un aile bağları hakkında ise, fazla bilgi olmamakla birlikte Aemilia Severa isimli ve *clarissima femina* unvanlı bir eşinin olduğu bilinmektedir¹⁸¹⁰. Aemilia Severa'nın onun eşinden ziyade oğlunun eşi, dolayısıyla gelini olma ihtimali de mevcuttur¹⁸¹¹. Bu kadının *clarissima femina* şeklindeki unvanı, *clarissimus vir* unvanlı bir senatörle evliliğine işaret etmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, C. Iulius Flaccus Aelianus'un kariyerinin erken dönemlerinin neredeyse hiç bilinmemesi, askerî ve idari tecrübesi hakkında yorumda bulunmayı zorlaştırmaktadır. Onun, Kappadokia eyalet valiliğine atanması ise, Septimius Severus'un 193 yılında Niger'e karşı Doğu seferine çıkmasıyla ilişkili gibi görünmektedir. Bu mücadelede Septimius Severus'u desteklemesi ve imparatorun da onu vali olarak tayin etmesi mümkündür. Flaccus Aelianus'un Kappadokia eyalet valiliği, görev sahasının askerî bir üs haline geldiği zamana denk düşmektedir. Böyle bir zamanda kendisine yüklenen özel görev, Parthia'ya yönelik kapsamlı bir sefer için eyalet genelindeki yollar ile köprülerin bakımlı bir halde tutulması olmuş gibi görünmektedir. Nitekim eyaletin değişik yön ve aksları üzerinde ele geçen çok sayıda mil taşı, bölgede Flaccus Aelianus eliyle yürütülen yol çalışmalarını kaydetmektedir. Mil taşlarının

¹⁸⁰⁸ D. H. French, **Roman Roads& Milestones of Asia Minor**, III, Fasc. 3.3, Cappadocia (British Institute at Ankara, Electronic Monograph 3), Ankara 2012a, s. 308.

¹⁸⁰⁹ Söz konusu mil taşları için bkz. D. H. French, 2012a, s. 61, 62; ayrıca bkz. B. Rémy, 1989, s. 233.

¹⁸¹⁰ B. Rémy, 1990a, s. 411 no 40.

¹⁸¹¹ B. Rémy, 1989, s. 234.

Kaisareia-Melitene güzergâhında yoğunlaşması, bu çalışmaların askerî amaçlı olduğu gerçeğini de göstermektedir. Yine onun bu yol çalışmalarının, İmparator Septimius Severus'un Küçük Asya genelindeki kapsamlı yol inşa ve onarım programının bir parçası olduğu da anlaşılmaktadır.

III.33. L. M[---]ius (yak. 198/199-200/201)

C. Iulius Flaccus Aelianus'un 198 yılında sona ermesi muhtemel Kappadokia eyalet valiliğinin ardından, eyalete vali olarak L(ucius) M[....]ius atanmıştır. Bu senatörün ismi, Armenia Minor'daki Carsaga'dan (Melikşerif / Yurtbaşı) bir yazıt üzerinde korunmuştur (B1). Coğrafi kökeni, sosyal sınıfı ve kariyerinin erken dönemlerine ilişkin bilgi olmayan bu senatör, büyük bir ihtimalle 198/199 yılında atandığı Kappadokia eyalet valiliği öncesinde *consul* olmuştur. Bu makamı elde etmesiyle de, araya bu makama uygun başka bir görev girip girmediği bilinmeksizin, Kappadokia eyalet yöneticisi olarak atanmıştır.

C. Iulius Flaccus Aelianus'un Kappadokia eyalet valiliği, Carsaga'dan ele geçen yazıtla sabittir (B1). Yazıtta, İmparator Septimius Severus'un *tribunus*'luk yetkisini gösteren rakam altı ya da yedi olarak tamamlanmakta bu da 198/199 yılına karşılık gelmektedir. Bu noktada adı geçen imparatorun *tribunus*'luk yetkisi yılı için yedi rakamını esas alan Rémy, imparatorun yedinci *tribunus*'luk yetkisini üzerine aldığı tarihi 10 Aralık 198- 9 Aralık 199 tarih aralığına yerleştirmektedir¹⁸¹². Böyle olması halinde, L(ucius) M[....]ius'un, C. Iulius Flaccus'un hemen ardılı olarak Kappadokia eyalet valiliğini üstlendiği açık hale gelmektedir.

Yukarıda bahsedilen ve Fırat Nehri sınır hattı üzerindeki Carsaga'dan ele geçen yazıt (B1), L(ucius) M[....]ius'un idareciliği zamanında *cohors I Lepidiana* tarafından İmparator Septimius Severus onuruna inşa edilmiş bir yapıya ilişkindir. Dönemin askerî ve siyasi koşulları bu ithafın nedenini de açıkça ortaya koymaktadır. 197/198 yılına tarihlenen yazıt, tam da İmparator Septimius Severus'un 197 yılındaki Doğu seferi zamanına denk düşmektedir. Dolayısıyla askerî olması muhtemel bu yapı inşası, Parthialılara yönelik büyük bir sefere hazırlığın bir parçası olmalıdır. Bu noktada L(ucius) M[....]ius, Kappadokia eyalet valisi sıfatıyla gerekli hazırlıkları yapmakla yükümlü kılınmış olmalıdır. Onun bu yükümlülüğü, öncülü C. Iulius Flaccus Aelianus zamanında yarım kalan yol, köprü, askerî yapı inşa ve onarım işlerinin sürdürülmesini de kapsamış

¹⁸¹² B. Rémy, 1989, s. 234.

olmalıdır. L(ucius) M[....]ius'un eyaletinden ne zaman ayrıldığı bilinmemekle birlikte, 200/201 yılına kadar görevinin başında kaldığı değerlendirilmektedir¹⁸¹³. Onun Kappadokia eyalet valiliğinin ardından kariyerinin hangi yönde ilerlediğine dair kayıt yoktur. Yine aile bağlarına ilişkin de bilgi mevcut değildir.

III.34. L. (?) Claudius Hieronymianus (Severes?) (yak. 202-211/212)

L. M[---]ius'un 201/202 yılında sona ermesi muhtemel Kappadokia eyalet valiliğinin ardından eyaletin idareciliğine L. Claudius Hieronymianus (Severes?) getirilmiştir¹⁸¹⁴. Septimius Severus döneminde ataması gerçekleşen bu valinin, herhangi bir kanıt olmamakla birlikte “*praeses*” unvanıyla eyaleti yönetmiş olması mümkündür¹⁸¹⁵. O, görünüşe göre bu eyalette 202-211/212 yılları arasında dokuz on yıl gibi oldukça uzun bir süre kalmıştır.

L. Claudius Hieronymianus'un sosyal ve coğrafi kökeni ile kariyerine ilişkin fazla bilgi yoktur. Hakkındaki sınırlı bilgiler Britannia'daki York'tan ele geçen bir inşa yazıtı (B1), Ulpianus'un **Digesta**'sındaki bir açıklama (B2) ile Hristiyan filozof Tertullianus'un “**Ad Scapulam**” isimli eserindeki bir pasajdan (B3) gelmektedir.

L. Claudius Hieronymianus'un kariyerinin erken dönemlerinin en belirgin basamağı, Britannia'daki York'tan ele geçen yazıtın gösterdiği üzere *Legio VI Victrix*'in *legatus legionis*'liği olmuştur. Söz konusu yazıt, L. Claudius Hieronymianus tarafından ilah Serapis'e temelden itibaren yaptırılarak armağan edilen bir tapınak inşasını kaydetmektedir (B1) Adı geçen senatörün Britannia'daki Ebucarum'da (York) konuşlanan *Legio VI Victrix*'in kumandanlığını, *praetor*'luğu sonrası elde ettiği değerlendirilmektedir¹⁸¹⁶. O, büyük ihtimalle, diğer Kappadokia eyalet valileri gibi ait olduğu sınıfın gerektirdiği *cursus honorum* basamaklarından geçmiştir. Bilinmeyen bir tarihteki *consul*'lüğü'nün ardından ise, yaklaşık 202 yılında Kappadokia Eyaleti'ne vali olarak atanmıştır; ancak bu valiliği öncesi *consularis* seviyeden başka bir görev üstlenip üstlenmediği bilinmemektedir.

¹⁸¹³ B. Rémy, 1989, s. 234.

¹⁸¹⁴ Rémy'e göre üç kadar belgede geçen Hieronymianus ismi, Hellen dilinden ekleme bir ad olup senatör sınıftan kimseler arasında nadir olmasından ötürü bu senatörün kimliğinin saptanması noktasında kolaylık sağlamıştır. B. Rémy, 1989, s. 234.

¹⁸¹⁵ PIR 2, C 888.

¹⁸¹⁶ PIR 2, C 888; B. Rémy, 1988, s. 138; Ayrıca bkz. M. C. Greenstock, **Some Inscriptions from Roman Britain, London Associations of Classical Teachers, Original Records No 4**, London 1964, no 162.

L. Claudius Hieronymianus'un, eyaletinde ne gibi faaliyetlerde bulunduğuna dair fazla bilgi yoktur. Bu valiyi eyaletinde tarihsel açıdan ön plana çıkaran hadise, Kappadokia Eyaleti'ndeki Hristiyanlara zulmetmesi olarak görülmektedir. İlk Kilise Babalarından olan Tertullianus'un eserinde "Claudius Lucius Herminianus" ismiyle bahsedilen bu senatör, görünüşe göre eşinin din değiştirip Hristiyanlığı seçmesiyle öfkeye kapılmış ve Hristiyanlara ağır zulümde bulunmuştur. Yine Tertullianus'tan anlaşıldığı kadarıyla o; veba olması muhtemel bulaşıcı bir hastalıktan muzdarip olmuş, en sonunda hatasını anlayarak neredeyse karşı çıktığı bu dinin bir mensubu gibi ölmüştür (B3). Tertullianus'un gerçekleri mi yoksa hislerini mi yazdığını anlamak zordur. Bununla birlikte York'tan ele geçen tapınak yazıtıyla da kanıtlandığı üzere (B1) L. Claudius Hieronymianus, İmparator Septimius Severus gibi ilah Serapis'e saygı göstermiştir¹⁸¹⁷. Belki bu düşkünlük, imparatora yaranma amaçlı tapınak inşa etmeye varacak kadar ileri seviyede olmuştur. Bununla birlikte zulüm sonrası, pagan tesirinden kurtularak din değiştirmiş olması da ihtimal dâhilindedir.

L. Claudius Hieronymianus'un eyaletini hangi tarihte terk ettiği bilinmemektedir. Bununla birlikte Ulpianus'un **Digesta**'sından bir pasaj (B2) bu tarihi belirlemeye olanak tanımaktadır. Bu noktada ünlü hukukçu Papianus'un, Africa eyalet *proconsul*'ü iken bu eyalette ölen Marcus Umbrius Primus'un mirasının tahsisinde bilirkişilik yaptığı anlaşılmaktadır. İlerleyen süreçte, Aemilius Papinianus'un 211 yılının sonunda veya 212 yılı başında İmparator Caracalla tarafından idam ettirildiği bilinmektedir. Bu ipucu, L. Claudius Hieronymianus'un da 211/212 yılına kadar Kappadokia Eyaleti'ndeki yerini korumuş olabileceği şeklinde yorumlanmaktadır¹⁸¹⁸. Hieronymianus'un kariyerinin ileriki aşamaları hakkında bilgi olmaması da, onun Tertullianus'un bahsettiği veba kaynaklı bir hastalıkla hayatını kaybetmiş olabileceğini akla getirmektedir¹⁸¹⁹. Bununla birlikte memuriyetinin sona ermesinin hemen ardından hayatını kaybetmiş olma ihtimali de mevcuttur.

Genel olarak değerlendirildiğinde hakkında fazla bilgi ol mayan L. Claudius Hieronymianus, dokuz on yıl gibi oldukça uzun süre eyaletindeki yerini korumasıyla dikkat çekmektedir. Bu durum, onun çok deneyimli birisi olmasından veya tamamlanması uzun yıllar alacak bir projeden ötürü eyaletinde bırakılmış olabileceğini akla

¹⁸¹⁷ PIR 2, C 888.

¹⁸¹⁸ PIR 2, C 888; P. M. M. Leunissen, 1989, s. 234; B. Rémy, 1989, s. 234; C. Koyuncu, 2015, s. 236.

¹⁸¹⁹ PIR 2, C 888; A. R. Birley, 1981b, s. 82; konu hakkında iyi bir değerlendirme için ayrıca bkz. B. Rémy, 1989, s. 235.

getirmektedir. Yine Septimius Severus'un Doğu sınırını daha da ileri taşıyacak seferleri esnasında, Kappadokia askerî üs bölgesinde uyum içinde çalışacağı bir vali görmek istemesi de bir başka etken olmalıdır.

III.35. Q. Atrius Clonius (yak. 213/214-215/216)

L. Claudius Hieronymianus'un 211/212 yılında sona erdiği varsayılan Kappadokia eyalet yöneticiliğinin ardından eyaletin idaresini Q. Atrius Clonius üstlenmiştir. Italia'daki Misenum'dan olabileceği düşünülen¹⁸²⁰ bu senatörün kariyerinin erken aşamaları bilinmemektedir. Onun İmparator Septimius Severus döneminden itibaren netleşmeye başlayan kariyerinin en belirgin basamağını, 10 Nisan 200 tarihinde bir kült organizasyonundaki rahipliği oluşturmaktadır (B1)¹⁸²¹. Bu rahiplik, büyük ihtimalle *sodalis Flavialis* şeklindeydi.

L. Claudius Hieronymianus'un, Ulpianus'un bir pasajından da anlaşılacağı üzere ölümüyle tanrısız mertebeye ulaşmış Septimius Severus ile ardıl İmparator Caracalla'dan bir mektup aldığı da bilinmektedir (B7). Söz konusu mektup, 209 yılı öncesine tarihlenmekte olup Q. Atrius Clonius'un vasilik işlerinden sorumlu *praetor*'luğu –*praetor tutelaris*- ile ilişkilendirilmektedir¹⁸²².

Q. Atrius Clonius'un *praetor*'luğu sonrası üstlendiği son görev, Thrakia eyalet idareciliği gibi görünmektedir. Onun bu idareciliği, Hispania Citerior'da ele geçen ve kabaca Severus Aleksandros dönemine tarihlenen bir yazıtla tasdik edilmiştir (B2). Bununla birlikte yazıtın tam tarihini tespit etmeye yarayacak ipucu yoktur. Ulpianus'un bir pasajını esas alan Harrer (B7), onun Thrakia eyalet valiliğini yaklaşık olarak belirlemeye çalışmıştır. Bu bağlamda Harrer, Clonius'un bu eyaletteki valiliğini Septimius Severus'un egemenliğinin sonu ve Caracalla'nın egemenliğinin başına yerleştirmektedir¹⁸²³. Epigrafik kanıtlar, Q. Atrius Clonius'un Septimius Severus ve Caracalla dönemlerinde de eyaletteki yerini koruduğunu doğrulamaktadır (B2, 3, 4, 5, 6). Boteva da bu yazıtların bazılarının Caracalla'nın tek egemenlik dönemine bazılarının Caracalla ve Geta'nın ortak yönetimi zamanına ait olduğu tespitinde bulunarak, yazıtları

¹⁸²⁰ B. Rémy, 1989, s. 235, 236; D. Okoń, 2017, s. 46 no 129; ayrıca bkz. P. von Rohden, "Q. Atrius Clonius", *RE*, II, 1896, col. 2148 no 5.

¹⁸²¹ Ayrıca bkz. *PIR* 2, A 1322; D. Okoń, 2017, s. 46 no 129.

¹⁸²² B. Rémy, 1989, s. 235; D. Okoń, 2017, s. 46 no 129.

¹⁸²³ G. A. Harrer, 1915, s. 46, 47.

210 yılı öncesi ile 211 yılına tarihlenmektedir¹⁸²⁴. Q. Atrius Clonius'un isminin geçtiği bir yazıt, eyaletin valisi sıfatıyla devreye girerek Bendiparoi halkının sınır anlaşmazlığını çözmesini kaydetmektedir. Yazıtın doğru tarihlenmesi halinde, Clonius'un 211 / 212 yılında eyaletinde olduğu açık hale gelmektedir (**B5**). Q. Atrius Clonius'un eyaletini ne zaman terk ettiği bilinmemekle birlikte 213/214 yılındaki Kappadokia valiliğinin hemen öncesi *consul* olmasından ötürü taş çatlasa bir iki yıl daha eyaletinde kalmış olmalıdır.

Q. Atrius Clonius'un, Thrakia eyalet valiliğinin ardından tam olarak bilinmeyen bir tarihte *consul*'lük makamını elde ettiği anlaşılmaktadır. Bu *consul*'lük, Roma'dan uzakta üstlenildiği için *in absentia* olarak tutulmuş olmalıdır¹⁸²⁵. Clonius'un bu makamda bulunduğu, şahsına ilişkin yazıtlarda geçen “ὁ λαμπρότατος ὕπατος” unvanıyla tasdik edilmiştir (**B3, 4, 6**)¹⁸²⁶. Harrer, Thrakia'dan bir yazıtta geçen (**B3**) “ὕπατικός” ifadesine dayanarak Clonius'un, *consul*'lüğü bu eyaletin idareciliği esnasında elde ettiği tespitinde bulunmaktadır¹⁸²⁷. Boteva da benzer bir tespitte bulunarak Clonius'un *suffectus* şeklindeki *consul*'lüğü 211 yılının ortasından sonraya yerleştirmektedir¹⁸²⁸.

Q. Atrius Clonius'un *consul*'lüğü ardından, bu mevkiden herhangi başka bir görev üstlenip üstlenmediği bilinmeksizin, İmparator Caracalla döneminde Kappadokia eyalet valisi olarak atandığı anlaşılmaktadır. Onun bu valiliği, Hispania Citerior'dan ele geçen bir yazıtla tasdik edilmiştir (**B2**). Q. Atrius Clonius'un Kappadokia eyalet valiliği, 213/214-215/216 yılları arasına yerleştirilmektedir¹⁸²⁹. Bu noktada Rémy; Clonius'u, Munatius Sulla Cerialis'in öncülü olarak kabul etmektedir. Bunu ise, 216/217?-224/225 yılları arasında Kappadokia eyalet valileri listesinde uygun boşluk olmamasına dayandırmaktadır¹⁸³⁰.

Q. Atrius Clonius'un Kappadokia Eyaleti'ndeki görevinin sona ermesinin ardından imparator uhdesi altındaki iki eyaletin yönetimini üstlendiği anlaşılmaktadır. Bunlardan biri 222 yılında üstlendiği Syria Maior (=Syria Coele) (**B2**) diğeri muhtemelen 222 yılından sonra üstlenilen Hispania Citerior valilikleridir (**B2**). Bu yönüyle Clonius,

¹⁸²⁴ D. Boteva, “Die Statthalter der römischen Provinz Thracia unter Septimius Severus und Caracalla (Probleme der Datierung), içinde: **Stephanos nomismatikos Edith Schönert Geis zum 65. Geburtstag**, Berlin 1998, s. 136, 137.

¹⁸²⁵ **PIR 2**, A 1322; P. M. M. Leunissen, 1989, s. 234; B. Rémy, 1989, s. 235; D. Okoń, 2017, s. 46 no 129.

¹⁸²⁶ Ayrıca bkz. B. Rémy, 1986, s. 316 no 25.

¹⁸²⁷ G. A. Harrer, 1915, s. 47.

¹⁸²⁸ D. Boteva, 1998, s. 137.

¹⁸²⁹ G. A. Harrer, 1915, s. 47; B. Rémy, 1986, s. 316 no 25; P. M. M. Leunissen, 1989, s. 234.

¹⁸³⁰ B. Rémy, 1989, s. 235.

consul'lük makamına ulaşmasının ardından üç imparator eyaletini yönetme başarısını gösteren Kappadokia eyalet valileri gurubunda yer almaktadır¹⁸³¹.

Genel olarak değerlendirildiğinde hakkındaki bilgiler kısıtlı olan Q. Atrius Clonius'un, Kappadokia Eyaleti'ne vali olarak atanma gerekçesi ve eyaletinde ne gibi faaliyetlerde bulunduğu bilinmemektedir. Valilik döneminin İmparator Caracalla döneminin (211-217) büyük bir bölümünü kapsaması, Caracalla'nın Doğu seferine yönelik hazırlıklar esnasında bu valinin de sorumluluk üstlenmiş olabileceğini akla getirmektedir.

III.36. Marcus Munatius Sulla Cerialis (216/217-217/218?)

Quintus Atrius Clonius'un Kappadokia eyalet valiliğinin sona ermesinin ardından eyaletteki yeri, Marcus Munatius Sulla Cerialis tarafından alınmıştır. Bu yeni valinin görev süresi, 216/217-217/218? yılları arasına tarihlenmektedir. Böyle olması halinde, Clonius'un eyalet valiliği İmparator Caracalla'nın egemenliğinin sonuna, Macrinus ile Diadumenianus'un ortak yönetimi zamanına ve Elegabalus dönemine denk düşmektedir.

Bir *homo novus* olması muhtemel¹⁸³² M. Munatius Sulla Cerialis'in kariyerinin erken dönemleri bilinmemektedir. Onun *cursus honorum* dizisinin en belirgin basamağını, Noricum eyalet valiliği oluşturmaktadır. Söz konusu bu valilik, Italia'nın kuzeyindeki Noricum'dan bir yapı yazıtıyla tasdik edilmiştir. Munatius Sulla Cerialis'in esenliği için ithaf edilen bu yazıt, onu "*clarissimus vir*, en iyi ve en kusursuz *praeses*" gibi unvan ve sıfatlarla anmaktadır (B1). O, bu valiliği 215 yılındaki *consul*'lüğü öncesi tutmuş olmalıdır¹⁸³³.

215 yılına gelindiğinde M. Munatius Sulla Cerialis'in *consul* olduğu anlaşılmaktadır. Bu noktada Thrakia Eyaleti'nden 24 Ocak 215 tarihli (B2) ve Italia'daki Sabinum'dan 25 Eylül 215 tarihli (B3) yapı inşası adağıyla ilişkili olması muhtemel iki yazıt, adakların Maecus Laetus ile Sulla Cerialis'n *consul* oldukları yıl yerine getirildiğini göstermektedir. Böylece Sulla Cerialis'in, 215 yılında Maecus Laetus isimli bir senatörle *consul*'lük makamını paylaştığı açık hale gelmektedir. Sulla Cerialis'in bu ilk

¹⁸³¹ PIR 2, A 1322; G. A. Harrer, 1915, s. 47; J. F. Giliam, "The Governors of Syria Coele from Severus to Diocletianus", *The American Journal of Philology*, 79/3, 1958, s. 232; A. R. Birley, 1982a, s. 245; B. Rémy, 1988, s. 145, 146; B. Rémy, 1989, s. 235, 236; P. M. M. Leunissen, 1989, s. 234; D. Okoń, 2017, s. 46 no 129.

¹⁸³² B. Rémy, 1989, s. 236; D. Okoń, 2017, s. 182 no 736.

¹⁸³³ PIR 2 M 735; D. Okoń, 2017, s. 182 no 736.

consul'lüğünün *ordinarius* şeklinde saygın bir *consul*'lük olması da dikkat çekmektedir¹⁸³⁴.

M. Munatius Sulla Cerialis'in *consul*'lüğü sonrası bu makama uygun ilk görevi, Kappadokia eyalet valiliği olmuştur¹⁸³⁵. Onun bu göreve getirildiği tarih belli değildir. Epigrafik bir belgeyle 25 Eylül 215 tarihinde *consul* olarak tasdik edilmesi (**B3**), Kappadokia eyalet valiliğini bu tarihten sonrasına yerleştirmeye olanak tanımaktadır. Bu ise, bir iki yıllık beklemenin ardından 216/217 yılında gerçekleşmiş olmalıdır¹⁸³⁶.

M. Munatius Sulla Cerialis'in Kappadokia eyalet yöneticiliği, Aksaray havalisinden ele geçen mil taşları (**B4, 5**) ve Dio Cassius'un bir pasajı (**B6**) sayesinde iyi bir şekilde bilinmektedir. Cerialis'in, valiliği esnasında eyaletindeki yolların iyileştirilmesine ağırlık verdiği anlaşılmaktadır. Hacı Yolu üzerindeki Topakkaya'dan ele geçen bir mil taşı, "İmparator Caesar Marcus Opellius Severus Macrinus Augustus Pius Felix" ve "Marcus Opellius Antoninus *nobilissimus* Caesar" isimli iki ortak imparator zamanında, eyalet valisi Sulla Cerialis eliyle kotarılan yeni bir yol inşasını haber vermektedir (**B5**). Mil taşında adı geçen imparatorlardan ilki, *Pius Felix Augustus* unvanını 217 yılında alan ve 217-218 yılı süresince tahtta kalan Macrinus'tur. İkincisi ise 217 yılı Mayıs ayından itibaren *nobilissimus* Caesar unvanı ile anılan ve 218 yılı Mayıs-Haziran aylarında babasıyla ortak imparator olan Diadumenianus'dur¹⁸³⁷. Topakkaya yazıtı böylece, Sulla Cerialis'in en azından 217 yılı Mayıs ayından itibaren eyaletinde olduğunu kanıtlamaktadır¹⁸³⁸.

Yine aynı güzergâhta ele geçen Demirci yazıtı, İmparator Macrinus ve Diadumenius'un idareciliği zamanında eyalet valisi Sulla Cerialis aracılığıyla 217 yılında tamamlanan bir yol inşasını kaydetmektedir (**B4**). Bu iki mil taşı, French'e göre Sulla Cerialis'in Elegabalus dönemindeki Kappadokia eyalet valiliğini de içine almaktadır¹⁸³⁹. Dio Cassius'un bir pasajı da, Cerialis'in Elegabalus döneminde eyaletteki yerini koruduğunu göstermekte (**B6**) bir noktada French'in görüşüyle örtüşmektedir.

¹⁸³⁴ Ayrıca bkz. **PIR** 2, M 735; B. Rémy, 1988, s. 143; D. Okoń, 2017, s. 182 no 736.

¹⁸³⁵ D. Okoń, 2017, s. 182 no 736.

¹⁸³⁶ B. Rémy, 1989, s. 236.

¹⁸³⁷ A. E. Cooley, 2012, s. 496 Appendix 2.

¹⁸³⁸ Ayrıca bkz. **PIR** 2 M 735; M. H. Ballance, "Roman Roads in Lycaonia", **Anatolian Studies**, 8, 1958, s. 234; D. H. French, 1988a, s. 312, no 870; krş. D. H. French, 1988b, s. 516 vd.; D. H. French, 2008, s. 129, 130.

¹⁸³⁹ D. H. French, 2008, s. 129, 130.

M. Munatius Sulla Cerialis'in Kappadokia eyaletini terk ettiği tarih bilinmemektedir. Bu noktada İmparator Macrinus'un (217-218) Bithynia eyalet valisinden kaçarken Kappadokia eyalet valisine sığınması imparatorun Cerialis'e duyduğu güvenle ilişkilendirilmektedir¹⁸⁴⁰. Bu, Cerialis'in adı geçen imparatorla sorun yaşamadığını ve eyaletindeki yerini koruduğunu da göstermektedir. Ancak Cerialis'in tahtın yeni sahibiyle yıldızının barışmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim Dio Cassius, İmparator Elegabalus'un (218-222) Cerialis'i üzerine vazife olmayan işlere karışması ve yurda dönme hazırlığı yapan Germania birliklerini kışkırtması gibi nedenlerle Roma'ya çağırarak infaz emrini verdiğini nakletmektedir (B6). Yine Elegabalus'un egemenliğinin başlangıcında, Valerianus Paetus isimli varsıl birisinin, metreslerine hediye olarak üzerinde kendi resminin bulunduğu madalyonlar bastırdığı ve imparatorun Kappadokia'da bir ayaklanmadan şüphelenerek Paetus'u idam ettirdiği bilinmektedir¹⁸⁴¹. Dolayısıyla, Cerialis'in azledilmesinde İmparator Elegabalus'un evhama kapılmasının da etkisi olmalıdır. Netice itibarıyla, Cerialis'in Kappadokia eyalet valiliğinin 218 yılı yazına doğru Roma'ya çağırılmasıyla son bulması ihtimal dâhilindedir. 219 yılında¹⁸⁴² idam edilmesiyle de kariyeri ve hayatı sonlanmış olmalıdır.

M. Munatius Sulla Cerialis'in aile bağları ise, çok bilinmemektedir. Kriekhaus bu senatörün isminde yer alan “Sulla” ögesinden hareketle Cumhuriyet Dönemi'nin meşhur *dictator*'u Lucius Cornelius Sulla Felix'in soyundan olabileceğini öne sürmekte; ancak sağlıklı bir izahta bulunamamaktadır¹⁸⁴³. Bundan başka 234/235 yılı *consul*'ü [Su]lla Urbanus'un Kappadokia eyalet valisinin oğlu olabileceği varsayılmaktadır¹⁸⁴⁴.

Genel olarak değerlendirildiğinde, soylu biri olmadığı izlenimi veren M. Munatius Sulla Cerialis, büyük ihtimalle şahsi yetenekleri ve nüfuzlu bir çevre sayesinde önemli mevkilere gelmiştir. Kappadokia eyalet valiliği iyi bir şekilde kanıtlanan bu senatör, Hacı Yolu olarak bilinen güzergâhın *Colonia* Arkhelais kesiminde yol çalışmaları yürütmüştür. Bu çalışmalar, Macrinus'un 217 yılındaki Parthia seferiyle ilişkili olmalıdır. Bu açıdan Batı'dan Doğu'ya askerî birliklerin ve levazım malzemelerinin nakli için yolların bakımlı tutulması, eyalet valisi Cerialis'in sorumluluğunda olmuştur. Onun Macrinus'un ardılı

¹⁸⁴⁰ C. Koyuncu, 2015, s. 235.

¹⁸⁴¹ R. Van Dam, *Kingdom of Snow: Roman Rule and Greek Culture in Cappadocia*, Philadelphia 2002, s. 66.

¹⁸⁴² A. Kriekhaus, “Vater und Sohn. Bemerkungen zu den severischen consules ordinarii M. Munatius Sulla Cerialis und M. Munatius Sulla Urbanus”, *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, 153, 2005, s. 283.

¹⁸⁴³ A. Kriekhaus, 2005, s. 284.

¹⁸⁴⁴ B. Rémy, 1989, 236; A. Kriekhaus, 2005, s. 283, 284.

imparator olan Elegabalus zamanında gözden düşmesi, valiliğinin de kısa sürmesiyle neticelenmiştir.

III.37. M. Ulpius Ofellius Theodorus (yak. 218/219-221/222?)

Marcus Munatius Sulla Cerialis'in 218 yılı içinde sona eren eyalet valiliğinin ardından, eyaletin idaresine Marcus Ulpius Ofellius Theodorus getirilmiştir. Bu valinin sosyal sınıfı bilinmemekle birlikte, coğrafi kökeninin *gentilicius*'una istinaden imparatorluğun doğu yakası olabileceği değerlendirilmektedir¹⁸⁴⁵. Kariyerinin ilk dönemleri de bilinmeyen bu senatörün Caracalla'nın egemenliğinin başlangıcında¹⁸⁴⁶ veya 212/213 yılında¹⁸⁴⁷ imparator yazışma ve dilekçelerinden sorumlu *a libellis*? olarak hizmet etmesi ve *senatus*'a girmesi ihtimal dahilindedir¹⁸⁴⁸.

M. Ulpius Ofellius Theodorus'un, *senatus*'a girmesinin ardından kariyerinin hangi yönde evrildiği net değildir. Bununla birlikte 218 yılından önceki bir tarihte *consul suffectus* olması muhtemeldir¹⁸⁴⁹. O, bu makamı büyük ihtimalla "*adlectus inter consulares*" şeklinde bir terfinin sonucu elde etmiştir¹⁸⁵⁰.

M. Ulpius Ofellius Theodorus'un *consul*'lüğü almasının ardından, Kappadokia eyalet valisi olarak atandığı¹⁸⁵¹ ve eyaletin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi olarak (B1-12), 218-221/222 yılları arasında hizmet ettiği anlaşılmaktadır¹⁸⁵². Ardıl vali Asinus Lepidus'un, 222 yılı Aralık ayında eyaletinde kanıtlanması, Ofellius'un en azından bu tarihe kadar eyaletinde kaldığını göstermektedir¹⁸⁵³. Bununla birlikte ileride de bahsedileceği üzere onun eyaletteki ardılının Asinus Lepidus olmama ihtimali de mevcuttur.

M. Ulpius Ofellius Theodorus, eyaletinde yol inşa ve onarım faaliyetlerinde aktif bir vali olarak karşımıza çıkmaktadır. Kaisareia-Melitene güzergâhının değişik

¹⁸⁴⁵ B. Rémy, 1989, 236; D. Okoń, 2017, s. 248 no 1036.

¹⁸⁴⁶ F. Millar, 2004, s. 447.

¹⁸⁴⁷ Takina antik yerleşiminden (Burdur-Yarıklı köyü) ele geçen İmparator Caracalla'ya ait hukuki içerikli cevap yazısında (*rescriptum*), bu senatörün ismi geçmektedir. Takina köyü sakinlerinin Roma askerlerinin kanunsuz davranışlarını imparatora şikâyet etmeleri üzerine, İmparator Caracalla'nın cevabi yazısını okuyup tasdik eden kişinin Ofellius Theodoros olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu *rescriptum*, 11 Temmuz 212- Ekim 213 tarihleri arasına tarihlenmektedir. S. Şahin, D. H. French, "Ein Dokument aus Takina", *Epigraphica Anatolica*, 10, 1987, s. 143, 144.

¹⁸⁴⁸ D. Okoń, 2017, s. 248 no 1036.

¹⁸⁴⁹ P. M. M. Leunissen, 1989, s. 234; D. Okoń, 2017, s. 248 no 1036.

¹⁸⁵⁰ D. Okoń, 2017, s. 248 no 1036.

¹⁸⁵¹ D. Magie, 1950, s. 1558; F. Millar, 2004, s. 447.

¹⁸⁵² B. Rémy, 1989, 236; krş. F. Millar, 2004, s. 447.

¹⁸⁵³ M. Christol, Xavier Lorient, 1993, s. 215; D. H. French, 1989, s. 43, 44.

lokasyonlarından İmparator Elegabalus Dönemine (218-222) tarihlenen 10’u aşkın mil taşına rastlanmıştır (B1-12)¹⁸⁵⁴. Bu valinin ismini taşıyan –en azından belgeler kısmında verilen- mil taşları incelendiğinde, bu taşların Kahramanmaraş’taki Elbistan (B1), Göksun (B2-9); Kayseri’deki Pınarbaşı (B10), Sarız (B12); Adana’daki Tufanbeyli (B11) gibi önemli güzergâhlara ilişkin olduğu anlaşılmaktadır. Bu mil taşlarında iktidardaki imparatorun *tribunus*’luk yetkisini kaçınıcı kez üstlendiğinin verilmemesi, yazıtları tarihleme noktasında sıkıntı yaratmaktadır. Bununla birlikte yazıtlar üzerindeki “Marcus Aurelius Antoninus Pius Felix Augustus” ismi, bu imparatorun Elagabalus olduğunu su götürmez bir şekilde ortaya koymaktadır (B1-4, 6-8, 10,11). French de bu taşları, genellikle Elegabalus dönemine 218 yılı Mayıs ve Haziran aylarına yerleştirmektedir. Böyle olması halinde, M. Ulpius Ofellius Theodorus’un bu tarihlerde eyaletinde olduğu açık hale gelmektedir.

İmparator Elegabalus, mil taşlarında geçen “*milia restituta*” formülünün de gösterdiği üzere, dar anlamda mil taşlarının yenilenmesi geniş anlamda ise yol onarımını da kapsayan geniş çaplı bir programı faaliyete geçirmiş olmalıdır. Kaisareia-Melitene ve Kappadokia Komanası hattında yoğunlaşan bu çalışma, M. Ulpius Ofellius Theodorus eliyle kotarılmıştır (B1-12). Bu açıdan Kaisareia-Melitene güzergâhı ile güney aksındaki yol çalışmaları, askerî nitelikli büyük bir programın parçası olarak nitelendirilebilir¹⁸⁵⁵. Yine bu valinin, Lykos Vadisi’ne açılan kuzey askerî ikmal yolu ile Nikopolis-Refahiye sınır yolu kavşağı arasındaki güzergâhta da iyileştirme çalışmalarında bulunduğu düşünülmektedir¹⁸⁵⁶.

M. Ulpius Ofellius Theodorus’un 221/222 yılında sona erdiği düşünülen Kappadokia eyalet valiliğinin ardından kariyerinin hangi yönde ilerlediği bilinmemektedir. Onun eyaletteki yerinin 222 / 223 yılında Asinius Lepidus tarafından alındığı varsayılmakla birlikte esas ardılının Aurelius Basileus olabileceği şeklinde güçlü bir kanı oluşmuştur. M. Ulpius Ofellius Theodorus’un aile bağları ise, en azından şimdilik karanlıkta kalmaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, M. Ulpius Ofellius Theodorus’un, Kappadokia eyalet valiliğine atanması İmparator Elegabalus’un ona duyduğu güvenin neticesi olmalıdır. Elagabalus zamanına ait olup M. Ulpius Ofellius Theodorus’un ismini taşıyan mil taşlarına askerî yol güzergâhları üzerinde rastlanması, valiye yüklenen misyonun

¹⁸⁵⁴ Ayrıca bkz. D. H. French, 1988b, s. 517 vd.

¹⁸⁵⁵ D. H. French, 1988a, s. 184.

¹⁸⁵⁶ T. B. Mitford, 1980, s. 1207 dn. 124.

askerî yolları bakımlı tutması olduğu söylenebilir. Yine imparatorun Doğulu olması, onun bölgenin kalkınmasına öncelik tanınmasıyla yol inşa ve onarım faaliyetlerine ivme kazandırmış olmalıdır.

III.38. Aurelius Basileus (yak. 221/222)

Marcus Ulpius Ofellius Theodorus'un, 221/222 senesinde sona ermesi muhtemel valiliğinin ardından eyalete vali olarak atanan senatörün kimliği net değildir. Önceleri bu ardıl valinin 222 / 223 yılında göreve başlayan Asinius Lepidus olduğu düşünülürken sonraları bu ardılın 221/ 222 yılında idareyi üstlenen Aurelius Basileus olabileceği şeklinde güçlü bir eğilim oluşmuştur. Böyle olması halinde Aurelius Basileus'un göreve başlama tarihi, Marcus Ulpius Ofellius Theodorus'un eyaletini terk ettiği tarih olacaktır.

Aurelius Basileus'un kökeni ve kariyerinin erken dönemleri hakkında fazla bilgi yoktur. Bununla birlikte Doğu kökenli bir *homo novus* olabileceği düşünülmektedir¹⁸⁵⁷. Bu valinin, Kappadokia eyalet valiliği öncesinde *consul*'lük elde ettiği kesindir; ancak bunun tarihi de belli değildir. O, *consul*'lüğünün ardından Kappadokia eyalet valiliğine atanmıştır. Onun bu valiliği, Kayseri şehir merkezindeki Çifte Türbe civarından ve Çorum'un Alaca ilçesindeki Eskiyyapar köyünden geçen iki mil taşıyla kanıtlanmıştır (**B1**, 2). Bunlardan Antik Tavium (Yozgat-Büyüknefesköy) yerleşimindeki Eskiyyapar'dan ele geçen mil taşı, Severus Aleksandros dönemine (222-235) tarihlenmektedir. Söz konusu mil taşı, eskimiş ve çökmüş yolun eyaletin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi Aurelius Basileus tarafından yenilenmesini kaydetmektedir (**B2**). Bu yol onarımı, büyük stratejik öneme sahip Amaseia yolunun Tavium aksındaki bir iyileştirmeye ilintilidir.

Aurelius Basileus'u *legatus Augusti pro praetore* unvanlı eyalet valisi olarak anan Eskiyyapar mil taşı (**B2**), Galatia eyalet sınırları içerisinde ele geçmesinden ötürü¹⁸⁵⁸ Aurelius Basileus'u, Severus Aleksandros dönemi Galatia valileri listesine yerleştirmeye olanak tanımaktadır¹⁸⁵⁹. Bununla birlikte French'in, Basileus'un Galatia Eyaleti'ni değil Kappadokia'yı yönettiği şeklindeki savı kafa karışıklığına neden olmaktadır. French söz konusu savını, Kaisareia'dan ele geçen ve şehir merkezine 4 km uzaklıkta ele geçen bir mil taşı üzerine temellendirmektedir (**B1**)¹⁸⁶⁰. Roma merkezi yönetimi tarafından bölgede yapılan idari düzenlemeler, French'i destekler niteliktedir. Zira 221 yılında Galatia

¹⁸⁵⁷ D. Okoń, 2017, s. 52 no 157.

¹⁸⁵⁸ M. Christol, Xavier Lorient, 1993, s. 214.

¹⁸⁵⁹ R. K. Sherk, 1979, s. 173.

¹⁸⁶⁰ Ayrıca bkz. M. Christol, Xavier Lorient, 1993, s. 210.

Eyaleti'nden bazı bölgelerin ve Tavium havalisinin Kappadokia Eyaleti'ne bağlandığı gibi izlenim mevcuttur¹⁸⁶¹. Dolayısıyla yazıtın ele geçtiği bölge, çoktan Kappadokia eyalet valisinin sorumluluk sahasına dâhil olmuş gibi görünmektedir. Bir başka önemli nokta, Aurelius Basileus'un Kaisareia'dan ele geçen mil taşı üzerinde (B1) “*praeses provinciae*” unvanlı eyalet yöneticisi olarak kaydedilmesidir. Söz konusu unvanın *legatus Augusti pro pratore* unvanlı bir eyalet valisine karşılık olarak kullanılmış olabileceği değerlendirilmektedir¹⁸⁶².

Yukarıda bahsedilen hususlar doğrultusunda, Aurelius Basileus'un Kappadokia eyalet valiliğinde bulunmaması için bir neden yok gibidir. Yine bu valiliğinin, Severus Aleksandros döneminin başlangıcı ile örtüştüğü izlenimi vardır¹⁸⁶³. Kayseri'den ele geçen mil taşına Elegabalus'un üçüncü ve dördüncü *consul*'lükleri ve Severus Aleksandros'un *nobilissimus Caesar* unvanı işlenmiştir. Elegabalus'un üçüncü *consul*'lüğü'nün 1 Ocak 220 olduğu, Severus Aleksandros'un ise 221 yılında *nobilissimus Caesar* olarak anıldığı bilinmektedir¹⁸⁶⁴. Bu durumda yazıtın en azından 221 yılına ait olduğu ve bu tarihte Aurelius Basileus'un vali sıfatıyla eyaletinde bulunduğu söylenebilir.

French, Aurelius Basileus'u 222-225 yılları arasındaki Kappadokia eyalet valileri gurubunda vermekte¹⁸⁶⁵ ve onun valiliğinin kabaca 221-222 yıllarına, daha da detaya inildiğinde 11 Mart 221-14 Mart (?) 222 tarihleri arasına yerleştirilebileceğini ifade etmektedir¹⁸⁶⁶. Dolayısıyla French, Aurelius Basileus'u Elegabalus dönemi valisi olarak ele almaktadır. Sadece İmparator Severus Aleksandros'un ismini taşıyan Eskiypar mil taşı (B2) ise, 13 Mart 222 sonrasına tarihlenmektedir. Bu da Aurelius Basileus'un en azından, adı geçen imparatorun egemenliğinin başında eyaletteki yerini koruduğunu göstermektedir. Bu noktada 9/10 Aralık 222 tarihinde Asinius Lepidus'un Kappadokia eyaletindeki mevcudiyetinin tasdik edilmesi¹⁸⁶⁷, Aurelius Basileus'un bu tarihten önce eyaletini terk ettiğini ve valiliğinin oldukça kısa sürdüğünü göstermektedir.

Bütün yukarıda anlatılanlarla birlikte, ileride valiler kronolojisinde de verileceği üzere M. Ulpius Ofellius Theodorus'un Kappadokia'daki ardılının Aurelius Basileus değil de Asinius Lepidus olması halinde, Aurelius Basileus'un eyalet valiliği 226/229

¹⁸⁶¹ F. Baz, 2012a, s. 582.

¹⁸⁶² M. Christol, Xavier Lorient, 1993, s. 215, 216.

¹⁸⁶³ D. Okoń, 2017, s. 52 no 157.

¹⁸⁶⁴ A. E. Cooley, 2012, s. 496.

¹⁸⁶⁵ D. H. French, 1989, s. 43, 44.

¹⁸⁶⁶ D. H. French, 2008, s. 129, 130.

¹⁸⁶⁷ M. Christol, Xavier Lorient, 1993, s. 215; tarih için ayrıca bkz. B. Rémy, 1989, 237.

yılına yerleştirilmektedir. O, bu durumda Quintus Iulius Proculeianus'un hemen ardılı olmaktadır¹⁸⁶⁸.

Gerek Kaisareia gerekse Tavium Eskiya par mil taşları (**B1, 2**), Aurelius Basileus adında iki farklı vali olabileceği şeklinde de yorumlanmıştır. Problemi çözmeye çalışan French, bu senatörün önce Galatia'nın ardından Kappadokia'nın veya tam tersi yönde idarecisi olması ihtimali üzerinde durmaktadır¹⁸⁶⁹. French'in bu savı, Eskiya par mil taşının bulunduğu yeri Kappadokia eyalet sınırları içerisinde değerlendirmesine dayanmaktadır¹⁸⁷⁰. French, böylece Severus Aleksandros dönemindeki vali sayısının dörde yükseleceğini ifade ederek bir liste vermektedir. Bu listede Asinius Lepidus 222; Q. Iulius Proculeianus 225; Aurelius Basileus 226/229; Aradius Paternus 231 yılında Kappadokia eyalet valileri olarak görülmektedir¹⁸⁷¹. Aurelius Basileus'un, birbiri ardına Galatia ve Kappadokia'yı ayrı ayrı yönetmiş olması mümkün gibi görünmektedir. Tavium'un, Galatia Eyaleti'ne dâhil olduğu 250 yılına kadar Kappadokia eyalet sınırları içerisinde yer alması halinde¹⁸⁷², adı geçen valinin Kappadokia eyalet yöneticiliği açık hale gelmektedir. Bununla birlikte onun, eyaleti 221/222 yılında mı yoksa 226 /229 yılında mı yönettiği net değildir. Bunlardan ilki akla daha yatkın gibi görünmektedir. Yine onun, eyaletteki idari düzenlemenin ardından Galatia Eyaleti'nin yöneticiliğini üstlenmesi de ihtimal dâhilindedir.

Aurelius Basileus'un 221/222 veya 226/229 yılında üstlendiği varsayılan Kappadokia eyalet valiliğinin ardından kariyerinin hangi yönde ilerlediği, hayatta olup olmadığı bilinmemektedir. Görev süresinin kısa olması, ani bir ölüm veya ciddi bir suçtan ötürü idamını akla getirmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, *homo novus* olması muhtemel Aurelius Basileus'un kariyerinin en belirgin basamağını Kappadokia eyalet valiliği oluşturmaktadır. Onun bu valiliği için 221/222 ya da 226/229 tarihleri önerilmektedir. Bu tarihler, sırasıyla imparatorlar Elegabalus (218-222) ve Severus Aleksandros (222-235) dönemlerine denk düşmektedir. Aurelius Basileus'un Kappadokia Eyaleti'ne vali olarak

¹⁸⁶⁸ D. H. French, 1988b, s. 506.

¹⁸⁶⁹ D. H. French, 1989, s. 40.

¹⁸⁷⁰ French, 198-226 / 229 yılları arası bir tarihte Tavium ve civarının Galatia Eyaleti'nden sökülerek Kappadokia Eyaleti'ne dâhil edildiğini ifade etmektedir. D. H. French, 1989, s. 43.

¹⁸⁷¹ D. H. French, 1989, s. 40, 41; *L'Année épigraphique* isimli süreli bir yayındaki eyalet valileri listesinde Aurelius Basileus 222 yılında, M. Ulpius Ofellius Theodorus'un hemen ardılı vali olarak verilmektedir. Aurelius Basileus'un ardılı ise, 222-225 yılları arasında Asinius Lepidus olarak gösterilmektedir=AE 1989 (1992), s. 243.

¹⁸⁷² D. H. French, 1981b, s. 165.

atanmasının gerekçeleri ve özel bir misyonla bölgeye gönderilip gönderilmediği bilinmemektedir. Bununla birlikte Eskiyaar ve Kayseri mil taşları, onun Amaseia ve Kaisareia gibi stratejik yol güzergâhları üzerindeki yol çalışmalarını kaydetmektedir. Böylece eyalet valisi olarak özel misyonunun Parthia seferi öncesi askerî yolları hazır hale getirmek ve sefer için gerekli tedbirleri almak olduğu açıklığa kavuşmaktadır. Bu valinin 221/222 ya da 226/229 yılı süresince görevde kalması, oldukça kısa bir süreye karşılık gelmektedir.

III.39. Asinius Lepidus (yak. 222 / 223-224 / 225)

Marcus Ulpius Ofellius Theodorus'un 221/222 yılında sona ermesi muhtemel eyalet valiliğinin ardından eyaletteki yerini alan valinin kimliği bilinmemektedir. Bu ardıl valinin Aurelius Basileus veya Asinius Lepidus olabileceği düşünülmektedir. Bunlardan Aurelius Basileus'un Kappadokia eyalet valileri listesine doğru bir şekilde yerleştirilmesi halinde, Asinius Lepidus bu valinin ardılı olacaktır; Aurelius Basileus'un valiliğinin 226/229 yılına yerleştirilmesi halinde ise Asinius Lepidus, M. Ulpius Ofellius Theodorus'un eyaletteki ardılı olacaktır. Bu alt başlık ise, Asinius Lepidus'un Aurelius Basileus'un ardılı olduğu varsayımı üzerine temellendirilmiştir.

Asinius Lepidus'un sosyal ve coğrafi kökeni ile erken dönem kariyeri hakkında fazla bilgi yoktur. O, muhtemelen *consul*'lüğüne elde etmesinin ardından Kappadokia eyalet valisi olarak atanmıştır. Asinius Lepidus'un söz konusu eyaletteki yöneticiliğinin başlangıç tarihi belli değildir; en azından Severus Aleksandros dönemine denk düşen 14 Mart-9 Aralık 222 arasında eyaletinde olduğu gibi bir izlenim mevcuttur¹⁸⁷³. Bu valinin ismi Niğde-Ulukışla'daki Faustinopolis antik yerleşiminden bir mil taşı üzerinde korunmuştur. Bununla birlikte taşın üzerinde İmparatorun *tribunus*'luk yetkisini gösteren rakamın olmayışı, bu senatörün eyalet valiliğini tarihleme noktasında zorluk yaşatmaktadır (B1). Mil taşı üzerindeki II rakamının imparatorun ikinci kez selamlanmasını ifade etmesi halinde, 13 Mart 222 tarihi elde edilmektedir. Bununla birlikte II rakamının imparatorun selamlanmasıyla değil *tribunus*'luk yetkisiyle ilgili olduğu düşüncesi daha ağır basmakta, bu da 10 Aralık 222 tarihine karşılık gelmektedir¹⁸⁷⁴. Bu iki tarihleme Asinius Lepidus'un en azından 222 yılının bir kısmında

¹⁸⁷³ B. Rémy, 1989, 237; D. H. French, 1988b, s. 505; D. H. French, 2008, s. 130; krş. M. Christol, Xavier Lorient, 1993, s. 215; *consul*'lük tarihi için ayrıca bkz. P. M. M. Leunissen, 1989, s. 234, 235.

¹⁸⁷⁴ Tarihler için referans: A. E. Cooley, 2012, s. 497.

eyaletinde olduğunu göstermektedir¹⁸⁷⁵. French de Asinius Lepidus'un Kappadokia eyalet valiliğinin başlangıcını 222 yılına tarihlemektedir¹⁸⁷⁶.

Rémy tarafından Kappadokia eyalet valiliği, 222/223-224/225 yılları arasına yerleştirilen¹⁸⁷⁷ Asinius Lepidus'un idareciliği esnasındaki faaliyetleri çok bilinmemektedir. Daha önce de bahsedilen Faustinopolis mil taşı, onun stratejik konumdaki *colonia* yerleşimi Faustinopolis'te bir yol çalışmasını kaydetmektedir (B1).

Yukarıda anlatılanlara ek olarak Asinius Lepidus'un, Kappadokia Eyaleti'nde yerini alan senatörün kimliği de net değildir. Rémy bu ardılın, 225 ya da 226 yılında göreve başlayan Q. Iulius Proculeianus olabileceğini düşünmektedir¹⁸⁷⁸. Asinius Lepidus'un aile bağlarına ilişkin bilgiler de kısıtlıdır. 242 yılı *consul ordinarius*'u Gaius Asinius Lepidus Praetextus'un onun oğlu olabileceği varsayılmaktadır¹⁸⁷⁹.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Marcus Ulpius Ofellius Theodorus'un ardılı olması muhtemel Asinius Lepidus'un, Kappadokia Eyaleti'ne vali olarak atanma sebebi ve eyaletindeki faaliyetleri çok bilinmemektedir. Niğde'nin Ulukışla ilçesinden bir yazıt, onun stratejik *colonia* yerleşimi Faustinopolis aksındaki bir yol çalışmasını kaydetmektedir. Bu bağlamda o, Severus Aleksandros tarafından olası büyük Parthia seferi öncesi gerekli hazırlıkları yapması için görevlendirilmiş olmalıdır. Asinius Lepidus'un kariyeri ve hayatı da kaygan politik zeminde ani bir ölümle sonlanmış gibi görünmektedir.

III.40. Q. Iulius Proculeianus (yak. 225/226-227/228)

225/226 – 227/228 yılları arasında Kappadokia eyalet valiliğinde bulunan¹⁸⁸⁰ Quintus Iulius Proculeianus'un coğrafi kökeni ve ait olduğu sosyal sınıfa ilişkin fazla bilgi yoktur. Yine Kappadokia eyalet valiliğine kadar olan kariyeri de bilinmemektedir. Bu valiliği öncesinde, Severus Aleksandros dönemine denk gelen bir tarihte *consul suffectus* olduğu varsayılmaktadır¹⁸⁸¹. *Consul*'lüğünün ardından ise, muhtemelen araya bu makama uygun başka bir görev girmeden, Kappadokia eyalet valisi olarak atanmıştır. Proculeianus'un bu valiliği; Dutluca, Zile ve Ördek mil taşları ile sağlam bir şekilde

¹⁸⁷⁵ Ayrıca bkz. B. Rémy, 1989, 237; ayrıca bkz. P. M. Leunissen, 1989, s. 234, 235.

¹⁸⁷⁶ D. H. French, 1985, s. 151, 152.

¹⁸⁷⁷ B. Rémy, 1989, 237.

¹⁸⁷⁸ B. Rémy, 1989, s. 237; krş. B. E. Thomasson, 2009, s. 111 no 29:041.

¹⁸⁷⁹ B. Rémy, 1989, s. 237; I. Mennen, 2011, s. 130.

¹⁸⁸⁰ B. Rémy, 1989, 237.

¹⁸⁸¹ P. M. M. Leunissen, 1989, s. 235; D. Okoń, 2017, s. 151 no 593.

kanıtlanmıştır (**B1-3**). Bu mil taşlarından ikisi Pontus sınırları içerisinde (**B1, 2**) biri ise, Kappadokia eyalet sınırları içerisinde ele geçmiştir (**B3**). Severus Aleksandros dönemine (222-235) tarihlenen bu mil taşları, Q. Iulius Proculeianus'un eyaletinde yol çalışmasında aktif bir vali olduğunun kanıtı niteliğindedir.

Vali Q. Iulius Proculeianus eliyle Kappadokia eyalet sahasında yürütülen çalışmalar incelendiğinde, Dutluca mil taşının Sebastia-Sebastopolis (-Tavium) güzergâhındaki Zela-Sebastopolis aksının onarımına ilişkin olduğu anlaşılmaktadır¹⁸⁸². Bu onarımın, Büyük Parthia seferine hazırlık amaçlı olduğu açıktır. Kahramanmaraş'ın Afşin ilçesindeki (Arabissos) Ördek köyünden ele geçen mil taşı (**B3**), Kaisareia-Melitene güzergâhındaki Göksun-Kanlıkavak-Afşin-Elbistan aksında askerî amaçlı yol çalışmasını kaydetmektedir. Söz konusu bu mil taşı, taş üzerinde adı geçen imparator isminden de anlaşılacağı üzere Severus Aleksandros dönemine aittir¹⁸⁸³. Ördek mil taşında adı geçen vali, French tarafından önce G(aius) Iul(ius); ilerleyen süreçte Q. Iul(ius) [Proculi]anus olarak tanımlanmıştır. Rémy de mil taşında adı geçen valiyi Kappadokia eyalet valisi Q. Proculeianus ile kimliklendirmektedir. Tokat-Zile'den ele geçen mil taşı (**B2**), Neokaisareia-Zela (-Tavium) güzergâhına ilişkin olup hem valinin hem de imparatorun ismini taşımaktadır. Kappadokia eyalet valisinin isminin, Pontus yerleşiminden bir mil taşı üzerinde görülmesi idari bir değişikliği düşündürmektedir¹⁸⁸⁴. Yine Dutluca yazıtı da bu karışıklığı desteklemekte, Proculeianus'un Kappadokia eyalet valiliğini de sorgulanır hale getirmektedir¹⁸⁸⁵. Bu noktada Zela'nın, Severus Aleksandros'un egemenliği süresince Kappadokia Eyaleti'nin bir parçası olduğu gibi bir izlenim vardır. Aynı zamana ait Ördek mil taşında da bu valinin isminin geçmesi bunu destekler niteliktedir. French de daha önceki bir yayınında belirttiği¹⁸⁸⁶ "Zela'nın İmparator Severus Aleksandros zamanında Pontus idari sahasının bir parçası olduğu" şeklindeki görüşünün Ördek mil taşıyla geçerliliğini yitirdiğini ifade etmektedir. O, bu mil taşını Zela'nın Kappadokia eyalet sınırları içerisinde olduğunun bir kanıtı olarak görmektedir¹⁸⁸⁷. Yine French, daha önceki bir yayınında¹⁸⁸⁸ Q. Iulius Proculeianus'u 222-237 yılları arasında Pontus valisi olarak düşündüğünü; ancak Ördek mil taşının bu düşüncesini de değiştirdiğini belirtmektedir¹⁸⁸⁹. Mitchell ise, Severus Aleksandros'un

¹⁸⁸² D. H. French, 2012a, s. 309 no 062.

¹⁸⁸³ Ayrıca bkz. D. H. French, 1985, s. 148; D. H. French, 2012a, s. 213, 214.

¹⁸⁸⁴ B. Rémy, 1989, 237; D. H. French, 2012a, s. 214, 309, no 056 [A]; krş. D. H. French, 1988b, s. 513.

¹⁸⁸⁵ D. H. French, 2012a, s. 214.

¹⁸⁸⁶ D. H. French, 1981b, s. 149-174.

¹⁸⁸⁷ D. H. French, 1985, s. 154, Özet kısmı.

¹⁸⁸⁸ D. H. French, 1981b s. 160.

¹⁸⁸⁹ D. H. French, 1985, s. 151.

egemenliği süresince hem Kappadokia hem de Pontus bölgesindeki mil taşları üzerinde vali Q. Iulius Proculeianus isminin görülmesini, iki sahanın da aynı idari yönetim bölgesinde olmasıyla ilişkilendirmektedir¹⁸⁹⁰.

Q. Iulius Proculeianus'un eyaletteki ardılı, Rémy tarafından verilen listede P. (?) Aradius Paternus olarak görülmektedir. Bununla birlikte daha önce de bahsedildiği üzere Aradius Paternus'un, 226/229 yılında eyaletinin başında olduğu düşünülen Aurelius Basileus'un ardılı olma ihtimali de mevcuttur¹⁸⁹¹. Q. Iulius Proculeianus'un 227/228 yılında eyaletini terk etmesi halinde, Aurelius Basileus'u en azından 228 yılından önceye yerleştirmek mümkün görünmemektedir. Dutluca yazıtında Severus Aleksandros'un *consul*'lük yılı III; *tribunus*'luk yetkisi ise X rakamları ile tamamlanmaktadır. Bu rakamlar sırasıyla 10 Ocak 229 ve 10 Aralık 229 tarihlerine denk düşmektedir. Dolayısıyla bu tarihler, Proculeianus'un en geç 10 Aralık 229 tarihine kadar eyaletinde olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte Cumont'un 1905 tarihli çalışmasındaki rakamlar, büyük bir ihtimalle bu tamamlamayı kuşkulu bulan French'in 2012 tarihli çalışmasında yer almamıştır (**B1**).

Q. Iulius Proculeianus'un, Kappadokia eyalet valiliğinin ardından kariyerinin hangi yönde ilerlediği bilinmemektedir. Yine onun aile bağlarına ilişkin olarak 249/250 yılında Asia *proconsul*'ü olan C. Iulius Fl. Proculus Quintilianus ile akraba olduğu varsayımı haricinde bilgi yoktur¹⁸⁹².

Genel olarak değerlendirildiğinde, Severus Aleksandros döneminde (222-235) yıldızı parladığı anlaşılan Q. Iulius Proculeianus'un Kappadokia Eyaleti'ne vali olarak atanması, büyük Parthia seferiyle ilişkili gibi görünmektedir. Bu bağlamda kendisinden beklenen, ismini taşıyan mil taşlarının da gösterdiği üzere İmparator Severus Aleksandros'un Parthia seferi için ikmal hatlarını bakımlı tutma ve sefer esnasında gerekli lojistik ve askerî desteği sağlama gibi görünmektedir. Bu valinin ismini taşıyan mil taşlarının stratejik yollar üzerinde ele geçmesi bunu doğrular niteliktedir. Onun eyalette böyle bir evrede görev alması, kendisine güvenilen ve deneyimli birisi olduğunu akla getirmektedir. Kariyerinin ileriki aşamalarına ilişkin bilgi olmayışı ise ani, bir ölümü düşündürmektedir.

¹⁸⁹⁰ S. Mitchell, 1998, s. 158.

¹⁸⁹¹ M. A. Kaya, 2011, s. 169.

¹⁸⁹² B. Rémy, 1989, 237, 238; I. Mennen, 2011, s. 262; ayrıca bkz. R. P. Harper, 1964, s. 163, 164.

III.41. Aurelius Basileus (226/ 229?)

Aurelius Basileus daha önce III.38 numaralı alt konu başlığı altında Marcus Ulpius Ofellius Theodorus'un hemen ardılı olarak, 221 / 222 yılında Kappadokia eyalet valisi olarak gösterilmişti. Yine onun alternatif olarak, 226/229 yılında söz konusu eyaletin valiliğini üstlenme ihtimali olduğundan bahsedilmişti. Aurelius Basileus'un 226 / 229 yılında Kappadokia eyalet valisi olması halinde, Quintus Iulius Proculeianus'un ardılı olacağı açıktır. Bu noktada, mil taşlarını esas alan French bu zamandaki Kappadokia eyalet valileri listesini şu şekilde sıralamaktadır: 222 yılında Asinius Lepidus; 225 yılında Q. Iulius Proculeianus; 226 / 229 yılında Aurelius Basileus; 231 yılında Aradius Paternus¹⁸⁹³. Bunlardan Aurelius Basileus III.38 numaralı alt başlık altında ayrıntılı bir şekilde ele alındığı için, burada tekrarlanmadı.

III.42. P. (?) Aradius (Roscius) Paternus Rufinianus Aelianus (231 Yılı)

231 yılında Kappadokia eyalet valiliğine P. Aradius (Roscius) Paternus Rufinianus Aelianus'un atandığı anlaşılmaktadır. Bu senatörün, ismi Roma'dan bir yazıt üzerinde P(ublio) Aradi[o---] / Patern[o---] / Rufin[iano---] şeklinde korunmuş bir şahsiyetle aynı kişi olduğu varsayılmaktadır (B3). Aradius Paternus'un coğrafi kökeni bağlamında Africa *proconsularis*'indeki Bulla Regia'dan olması muhtemeldir¹⁸⁹⁴. Bu sav, Aradii aile üyelerini onurlandıran birçok yazıtın bu bölgeden ele geçmesi üzerine temellenmektedir¹⁸⁹⁵. Aradius Paternus'un mensubu olduğu aile, Africa *proconsularis*'inden büyük Aradia *gens*'inin bir koluydu¹⁸⁹⁶. Aradius Paternus'un kendisi ise, senatör kökenli bir aileden¹⁸⁹⁷ olmanın yanı sıra belki bir *homo novus* idi¹⁸⁹⁸.

P. Aradius (Roscius) Paternus Rufinianus Aelianus'un 231 yılındaki Kappadokia eyalet yöneticiliğinden önce *suffectus* şeklinde *consul*'lük makamına eriştiği açıktır¹⁸⁹⁹. O, bunun ardından Adana ilindeki Pozantı ilçesinden bir mil taşıyla kanıtlandığı üzere bahsedilen eyaletin valisi olarak atanmıştır (B1). Kilikia Kapıları'ndan Tarsus'a ulaşan

¹⁸⁹³ D. H. French, 1989, s. 40, 41.

¹⁸⁹⁴ M. Corbier, 1974, s. 321; B. Rémy, 1976, s. 459; B. Rémy, 1990a, s. 411 no 42; B. Takmer, 2016, s. 832; D. Okoń, 2017, s. 38 no 93.

¹⁸⁹⁵ B. Takmer, 2016, s. 831.

¹⁸⁹⁶ M. Corbier, 1974, s. 321; B. Rémy, 1989, 238; bu *gens*, III. yüzyılın ilk çeyreğinden itibaren Roscii, Furcii ve Aicaii gibi ailelerle evlilik bağı kurmak suretiyle III ve IV. yüzyıllarda toplumun üst tabakasını oluşturma ve bünyesinden "*praefectus urbis Romae*" makamına ulaşan senatörler çıkarma başarısını göstermiştir. R. P. Harper, "Roman Senators in Cappadocia", *Anatolian Studies*, 14, 1964, s. 165; R. P. Harper, 1972, s. 162; B. Rémy, 1976, s. 471; ayrıca bkz. M. Corbier, 1982, s. 689; B. Takmer, 2016, s. 831.

¹⁸⁹⁷ D. Berges, J. Nollé, 2000, s. 290.

¹⁸⁹⁸ D. Okoń, 2017, s. 38 no 93.

¹⁸⁹⁹ Ayrıca bkz. P. M. M. Leunissen, 1989, s. 235; D. Okoń, 2017, s. 38 no 93.

ana güzergâh üzerinde ele geçen bu mil taşı, 231 yılına ve dolayısıyla Severus Aleksandros dönemine tarihlenmektedir¹⁹⁰⁰. Bu epigrafik belge, söz konusu güzergâh üzerinde eyaletin “*legatus Augusti pro praetore*” unvanlı valisi Aradius Paternus eliyle yürütülen bir yol çalışmasını kaydetmektedir. Mil taşı üzerinde korunan Severus Aleksandros’un onuncu *tribunus*’luk yetkisi 10 Aralık 230-9 Aralık 231 tarihleri arasına denk düşmektedir¹⁹⁰¹. Bu aynı zamanda, Aradius Paternus’un en azından söz konusu tarih aralığının belirli bir evresinde eyaletinde olduğunu göstermektedir. Onun valiliği, Severus Aleksandros’un Doğu seferine çıktığı bir döneme denk düşmektedir. Doğu’da böylesine sıkıntılı bir sürecin yaşandığı evrede Aradius Paternus, imparator tarafından gerekli hazırlıkları yapması için özel olarak görevlendirilmiş olmalıdır. Bu hazırlıklar, Pozantı mil taşının da işaret ettiği üzere imparatorun ordusuyla Antiokheia’ya ilerleyeceği yol hattındaki çalışmayı da içine almış olmalıdır.

P. Aradius (Roscius) Paternus Rufinianus Aelianus’un aile bağlarına ilişkin olarak (bkz. S8) Harper, 222-236 yılları arasında Kappadokia? [muhtemelen Galatia] valisi olarak hizmet eden Q. Aradius Rufinus [Optatus Aelianus] ismini anmaktadır. Harper’e göre bu senatör, Kappadokia eyalet valisi olan Aradius Paternus’un ağabeyi olup¹⁹⁰² kardeşinin bu eyalete atanmasında da rol oynamıştır¹⁹⁰³. Bununla birlikte Harper’in, ağabeyin valiliği için verdiği 222-236 tarih aralığı hatalı olmalıdır. Sherk, Galatia eyalet valilerine ilişkin çalışmasında bu tarihi 224-228 olarak vermektedir¹⁹⁰⁴. Adı geçen Galatia eyalet valisinin kariyeri, Africa’daki Bulla Regia’dan ele geçen bir yazıtta korunmuştur (B2)¹⁹⁰⁵. Kappadokia eyalet valisinin eşinin ise, Furcilia Optata T[iberia]na isimli bir kadın olması ihtimal dâhilindedir¹⁹⁰⁶. Bunlardan başka L. / P. Aradius Roscius Rufinus Saturninus Tiberianus; Aradia Roscia [...ne...]Calpurnia Purgilla; Ti Aradi[us...] gibi isimlerin de bu aileyle bağlantılı olduğu varsayılmaktadır. Yine 311

¹⁹⁰⁰ R. P. Harper, 1964, s. 165, no 2; B. Rémy, 1976, s. 473; D. H. French, 1985, s. 149; D. H. French, 1988b, s. 505; D. Berges, J. Nollé, 2000, s. 290.

¹⁹⁰¹ D. Berges, J. Nollé, 2000, s. 290.

¹⁹⁰² Bununla birlikte onun Aradius Paternus’un ağabeyi olmaktan çok, babası veya kuzeni olabileceği görüşü de vardır. R. P. Harper, 1964, s. 166; B. Takmer, 2016, s. 830, 831.

¹⁹⁰³ R. P. Harper, 1964, s. 166; B. Takmer, 2016, s. 830, 831.

¹⁹⁰⁴ R. K. Sherk, 1979, s. 173 no 24; krş. B. Takmer, 2016, s. 830, 831; M. Christol, Xavier Lorient, “Un nouveau gouverneur de Galatie, Publius Alfius Avitus, *Bulletin de la Société Nationale des Antiquaires de la Société Nationale des Antiquaires de France*, 2000, 2004, s. 84.

¹⁹⁰⁵ Söz konusu yazıtta göre o, Bulla Regia’dan olup *legatus legionis* olarak başladığı kariyerinde 228 yılında *consul suffectus*, ilerleyen süreçte *agens vice proconsulis provinciae Africae* ve 219 yılında *sodalis Augustalis Claudiales* gibi birçok önemli görev ve makamda bulunmuştur. Ayrıca bkz. N. Hächler, *Kontinuität und Wandel des Senatorenstandes im Zeitalter der Soldatenkaiser: prosopographische Untersuchungen Zusammensetzung, Funktion und Bedeutung des amplissimus ordo zwischen des amplissimus ordo zwischen 235-284 n. Chr.*, Leiden 2019, s. 279, 280.

¹⁹⁰⁶ B. Rémy, 1990a, s. 411 no 42; B. Takmer, 2016, s. 831; D. Okoń, 2017, s. 38 no 93.

yılında ikinci kez *consul* olan Q. (?) Aradius Rufinus'un yukarıda bahsedilen Galatia valisinin torunu olabileceği düşünülmektedir¹⁹⁰⁷.

Genel olarak değerlendirildiğinde, P. Aradius (Roscius) Paternus Rufinianus Aelianus'un Kappadokia eyalet valiliği Severus Aleksandros'un Parthia seferi yıllarıyla örtüşmektedir. Adana'nın Pozantı ilçesinde Kilikia'dan Tarsus'a ulaşan stratejik güzergâhta ele geçen mil taşı, bu valinin bölgeye sefer için gerekli hazırlıkları yapma maksatlı gönderildiğini akla getirmektedir. Onun Kappadokia eyalet valiliğine getirilmesinde; ispatlamış olduğu yetenekleri, nüfuzlu aile çevresi ve özellikle de kendinden önce Galatia eyalet valiliği görevinde bulunmuş olan yakın akrabasının katkısı olmuş olmalıdır. Onun, kariyerinin ileriki aşamalarının bilinmemesi ise, ani bir ölümü düşündürmektedir. Bu dönemdeki Kappadokia eyalet valilerinin, görev sürelerinin kısa olması ve ilerideki kariyerlerinin bilinmemesi dikkat çekmektedir. Bu ise, onların sefer esnasında imparatora eşlik ederken hayatlarını kaybettikleri gibi bir izlenim oluşturmaktadır.

III.43. Licinnius Serenianus (yak. 233/234-235/236)

P. Aradius (Roscius) Paternus Rufinianus Aelianus'un 231 yılına tarihlenen ve uzun sürmeyen valiliğinin ardından Licinnius Serenianus'un Kappadokia eyalet valisi olarak atandığı gibi bir izlenim mevcuttur. 233 ya da 234 yılında eyaleti yöneten bu senatörün Baetica Eyaleti'nden olması kuvvetle muhtemeldir. Bu varsayım ise, adı geçen eyaletin Alange (Badajoz) yerleşiminden Licinnius Serenianus ve eşinin, kızlarının esenliği için adaklarını kaydeden bir yazıt üzerine temellenmektedir (**B10**)¹⁹⁰⁸. Bu varsayımın doğru olmaması halinde ise, söz konusu yerleşimin hiç olmazsa Serenianus'un eşinin yurdu olabileceği değerlendirilmektedir¹⁹⁰⁹.

Licinnius Serenianus'un kariyerinin erken aşamaları çok bilinmemektedir. Kappadokia eyalet valiliğinden önceki bir tarihte *suffectus* şeklinde *consul*'lük elde etmesi muhtemeldir. Neticede o, bu makamın ardından, başka bir görev üstlenip üstlenmediği bilinmeksizin, Kappadokia Eyaleti'nin "*legatus Augusti pro praetore*" unvanlı valisi olarak atanmıştır (**B1-9**). Onun 233/234 yılında başlayan bu valiliği, Sex. Catus Clementianus Priscillianus tarafından eyaletteki yerinin alındığı 236 yılına kadar

¹⁹⁰⁷ B. Rémy, 1976, s. 475, 476.

¹⁹⁰⁸ Bu yazıt, daha da detaya inildiğinde *vir clarissimus* unvanlı Licinnius Serenianus ile *clarissima femina* unvanlı eşi Varinia Flacciana tarafından, kızları Varinia Serana'nın esenliği için tanrıça Iuno Regina'ya yapılan bir adığa ilişkindir.

¹⁹⁰⁹ **PIR** 2, L 245; B. Rémy, 1989, 238, 239; J. A. Delgado, "El culto a Júpiter, Juno y Minerva entre las élites béticas durante el alto Imperio Romano", **Gerión**, 11, 1993, s. 362; B. Rémy, 1990a, s. 413 no 45.

sürmüştür. Kappadokia Komanası'ndan ele geçen bir yazıt, doğru tarihlenmesi halinde Serenianus'un en azından Severus Aleksandros'un son yıllarında veya 235 yılında eyaletinde bulunduğunu göstermektedir¹⁹¹⁰. Yine onun valiliğinin, İmparator Maximinus dönemine (235-238) sarkması ¹⁹¹¹ ya da en azından onun yönetiminin bir iki yılı ile örtüşmesi mümkündür¹⁹¹².

Licinius Serenianus, eyaletinde yol çalışmalarında aktif bir vali olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim Kappadokia'daki Kaisareia-Melitene ana güzergâhı ile Galatia güzergâhı üzerinde, eyaletin “*legatus Augusti pro praetore*” unvanlı valisi Licinnius Serenianus ismini taşıyan çok sayıda mil taşı ele geçmiştir (**B1-9**). Bu taşlar, ekseriyetle 235 yılına tarihlenmekte ve Severus Aleksandros; Maximinus; Maximinus-Maximus gibi imparator isimlerini taşımaktadır (**B1-9**)¹⁹¹³. Bununla birlikte imparatorun *tribunus*'luk yetkisinin tek bir taşta okunabilmesi (**B7**), tam tarihlemeyi olanaksız kılmaktadır. Licinnius Serenianus isminin olduğu mil taşlarının ekseriyetle 235 yılına tarihlenmesi, İmparator Maximinus'un 236/237 yılında aldığı *Germanicus Maximus*¹⁹¹⁴ ve diğer fatihlik unvanlarının bu taşlar üzerinde olmamasından kaynaklanmaktadır. Yine bu taşlardan “*vias et pontes vetustate conlapsas restituerunt*” ifadesini taşıyan mil taşı (**B7**) haricinde, yapılan işin bir onarım mı yoksa yeniden bir inşa mı olduğu fiil eksikliğinden dolayı net değildir. Bununla birlikte “*vias et pontes vetustate conlapsas restituerunt*” ifadesi, bölgede eskiyen yol ve köprülerin genel bir onarım ve yenileme işlemine tabi tutulduğunun akla getirmektedir. Böylece diğer mil taşları da (**B1-6, 8, 9**), böyle bir faaliyetin parçası olmalıdır.

Galatia sahasındaki Çorum-Alaca'dan Licinius Serenianus ismini taşıyan bir mil taşı ise, İmparator Maximinus Thrax döneminde (235-238) Tavium aksındaki yol çalışmasını kaydetmektedir (**B3**). Bu çalışma, Ankyra-Tavium-Zela güzergâhıyla ilişkilendirilmektedir¹⁹¹⁵. Serenianus isminin 235 yılında Tavium'dan bir mil taşında geçmesi, yerleşimin bu zamanlarda Kappadokia eyalet sınırları içerisinde olmasıyla açıklanmaktadır¹⁹¹⁶.

¹⁹¹⁰ D. H. French, 2008, s. 131, 134; N. Hächler, 2019, s. 737.

¹⁹¹¹ D. H. French, 2008, s. 131.

¹⁹¹² M. Christol, Xavier Lorient, 1993, s. 217.

¹⁹¹³ Ayrıca bkz. D. H. French, 2012a, s. 309; D. H. French, 2015, s. 157.

¹⁹¹⁴ A. E. Cooley, 2012, s. 497.

¹⁹¹⁵ D. H. French, 2015, s. 156.

¹⁹¹⁶ M. Christol, Xavier Lorient, 1993, s. 217; bölgedeki idari düzenlemeler için ayrıca bkz. D. H. French, **Roman Roman Roads and Milestones of Asia Minor**, III, Fasc. 3.4, Pontus et Bithynia (With Northern Galatia) (British Institute at Ankara, Electronic Monograph 4), Ankara 2013, s. 10, 14.

Licinnius Serenianus'un, valiliği esnasında Hristiyanlara zulmeden bir yönetici olarak kayda geçmesi dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, Kaisareia piskoposu Firmillianus; Cyprianus'a yazdığı bir mektubunda İmparator Maximinus zamanında yaşayan ve eyaletinde Hristiyan topluluklara zulmeden Licinnius Serenianus isimli bir validen bahsetmektedir. Firmillianus, bölgede büyük depremler yaşandığını da kaydetmektedir (B12). Bu depremler, Roma merkezi yönetimi tarafından pagan tanrıların başka din mensuplarına kızgınlığının işareti olarak algılanmış olmalıdır. Licinnius Serenianus'un mil taşlarının üzerinde isminin silinmesi de dikkat çekmektedir. Ramsay bunu, eyalette yaşayan Hristiyanların ardıl imparatora kendilerine karşı daha ılımlı davranması mesajını vermek istedikleri şeklinde yorumlamaktadır¹⁹¹⁷.

Licinnius Serenianus'un eyaletini terk ettiği tarih belli değildir. Firmilianus'un mektubu (B12), mektupta geçen "*acerbus et dirus persecutor*" ifadesine dayanarak 235 yılına tarihlenmektedir¹⁹¹⁸. Böylece Licinnius Serenianus'un bu tarihte eyaletinde olduğu açık hale gelmektedir. 236 yılına kadar valiliğini sürdürmesi mümkün olan Serenianus'un, kariyerinin bundan sonraki aşamaları ve hayatta kalıp kalmadığı bilinmemektedir. Firmillianus mektubunda onun ölümünden bahsetmediği için, valiliği esnasında ölmüş olması da pek mümkün görünmemektedir.

Licinnius Serenianus'un aile bağları ile ilgili olarak daha önce de bahsedildiği üzere, Baetica kökenli Varinia Flacciana isimli eşi ile Varinia Serena isimli kızının mevcudiyeti bilinmektedir (B10). Bu eşin ismine, Hispania Baetica'nın Badajoz bölgesinden ele geçen ve babası C. Varinius Fidus'u onurlandığı bir yazıtta rastlanmaktadır. Yazıt, Kappadokia eyalet valisinin eşinin *aedilis*, *duumvir* ve Baetica eyalet *flaminalis*'i olarak hizmet etmiş seçkin bir babanın kızı olduğunu göstermektedir (B11)¹⁹¹⁹. Böylece C. Varinius Fidus'un, Kappadokia eyalet valisinin kayınpederi olduğu da açık hale gelmektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Licinnius Serenianus ismi eyaletinde yol, köprü onarım ve inşaa faaliyetleriyle ön plana çıkmaktadır. Bu dönemde Batı'da askerî hareketlilik yaşanırken Doğu'nun nispeten sakin kaldığı anlaşılmaktadır. Belki bu uygun ortam, bölgede yıpranmış yol ve köprülerin onarılmasını teşvik etmiş olmalıdır. Bu çalışmalar, Firmillianus'un bahsettiği depremlerin yarattığı tahribatı en aza indirme

¹⁹¹⁷ W. M. Ramsay, 1941, s. 109; B. Rémy, 1989, s. 238; N. Baydur, 1970, s. 112.

¹⁹¹⁸ D. H. French, 2008, s. 130.

¹⁹¹⁹ Ayrıca bkz. L. A. Churchin, *The Local Magistrates of Roman Spain*, Toronto 1990, s. 162 no 247.

düşüncesinden de kaynaklanmış olabilir. Licinius Serenianus'un Hristiyanlara yönelik zulmü ise, en azından bu dinin mensupları tarafından lanetle anılmasıyla neticelenmiştir.

III.44. Sex. Catius Clementinus Priscillianus / Gaius Catius Clemens (236/237-237/ 238)

Licinnius Serennianus'un 235/236 yılında sona erdiği düşünülen valiliğinin ardından, aynı yıl içinde Sex. Catius Clementinus Priscillianus eyalete vali olarak atanmıştır (B4). Onun, Catii ailesi mensubu kimselere sık rastlanan Dacia Eyaleti'nden olabileceği değerlendirilmektedir¹⁹²⁰. Bununla birlikte Gallia veya Dalmatia'dan olma ihtimali de mevcuttur¹⁹²¹. Bu senatörün mensubu olduğu Catii ailesinin bazı üyeleri, III. yüzyılın başından 238 yılına kadar *consul*'lük gibi önemli makamlara erişmesi yönüyle bilinmektedir¹⁹²².

Sex. Catius Clementinus Priscillianus'un *cursus honorum*'unun büyük kısmı karanlıkta kalmaktadır. Onun, *consul*'lük makamının ardından Kappadokia eyalet valisi olarak atanması muhtemeldir. Yine Modern çalışmalarda Sex. Catius Clementinus Priscillianus ve Gaius Catius Clemens isimleri Kappadokia eyalet valiliği için önerilmekte ve ikisinden birinin Kappadokia'yı yönettiği üzerinde durulmaktadır. Bunlardan Sex. Catius Clementinus Priscillianus'un en erken 204 yılında *clarissimus puer* olarak Septimius Severus zamanındaki oyunlara iştirak ettiği bilinmektedir. Yine o, biri askerî diploma (B1) diğeri imparator onuruna düzenlenen oyunlara ilişkin (B2) iki belgeden anlaşıldığı kadarıyla 228 veya daha muhtemelen 230 yılında L. Virius Agricola ile *consul ordinarius* makamını paylaşmış, 231 yılında da Germania Superior Eyaleti'nin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi olarak hizmet etmiştir. Onun söz konusu eyaletteki valiliği 231/232-233/234 yılları arasına tarihlenmektedir¹⁹²³.

Mennen'in çalışmasında Sex. Catius Clementinus Priscillianus, 235 yılı *consul*'ü ve 236/238 yılında Kappadokia eyalet valisi olan Gaius Catius Clemens'in kardeşi olarak verilmektedir¹⁹²⁴. Bununla birlikte *consul*'lüğüne elde etmiş ve en geç 234 yılında Germania Superior Eyaleti'ndeki valiliğini tamamlamış Sex. Catius Clementinus Priscillianus için Kappadokia eyalet valiliği de uygun bir seçenek gibi durmaktadır. Bu noktada, adı geçen senatörün 236-238 yılları arasında Kappadokia eyalet yöneticisi olma

¹⁹²⁰ B. Rémy, 1989, 239.

¹⁹²¹ I. Mennen, 2011, s. 95; D. Okoń, 2017, s. 74 no 258.

¹⁹²² I. Mennen, 2011, s. 95.

¹⁹²³ B. Rémy, 1989, 239; M. Christol, Xavier Lorient, 1993, s. 218.

¹⁹²⁴ I. Mennen, 2011, s. 93.

ihtimali mevcuttur. Böyle olmaması halinde, söz konusu tarihlerde 235 yılı *consul*'ü Gaius Catus Clemens'in Kappadokia eyalet valiliğine atanma ihtimali de oldukça yüksektir¹⁹²⁵.

236-238 yılları arasında Kappadokia eyalet valisi olarak hizmet eden Catii ailesi üyesi senatörün, eyaletinde yol çalışmasında bulunduğunu gösterir belge mevcuttur. Bu belge, Kasiareia-Melitene askerî güzergâhındaki Göksun civarından bir mil taşıdır. Taş üzerinde “*Cat(ium) Clement[em]*” yazısı korunmuştur. Bu yazı, Catus Clemens / Clementinus ismini çağrıştırmaktadır (B4)¹⁹²⁶. Mil taşının tarihi için, Macrinus ve Diadumenianus ortak idaresine denk düşen 217-218 ve Gordianus zamanına denk düşen 236-238 yılları arası olmak üzere iki ayrı evre önerilmektedir¹⁹²⁷.

Cooley ve Salway 2006-2010 yılları arasındaki Roma yazıtlarını değerlendirdikleri çalışmada, Kaisareia-Melitene güzergâhında yer alan mil taşlarının yeniden gözden geçirilmesiyle, 217-222 yılları arasındaki Kappadokia eyalet valileri listesinin yeniden düzenlenmesi gerektiği sonucuna varmışlardır. Yine mil taşları üzerinde ismi silinen imparator isimlerinin tamamlanmasından hareketle, Catus Clemens / Clementinus'un valiliğinin 237-238 yılları arasına değil; 217-218 yılına yani yirmi yıl erkene yerleştirilmesi gerektiği kanısını paylaşmışlardır¹⁹²⁸. Bununla birlikte 217-218 yılı pek mümkün değil gibi görünmektedir. Her şeyden önce Kappadokia eyalet valileri listesinde valilerin görev sürelerinin doğru tarihlenmesi halinde, 217-218 yılı için uygun boşluk yok gibidir. Dolayısıyla mil taşı üzerinde Catus Clemens/ Clementinus olarak yer alan valiyi, Maximinus dönemine (235-238) denk düşen 237-238 yıllarına tarihlemek daha doğru gibi görünmektedir. Böyle olması halinde, Sex. Catus Clementinus Priscillinaus'un veya daha muhtemel olarak 235 yılı *consul suffectus*'u kardeşi Gaius Catus Clemens'in 236 yılında eyalete vali olarak atanması ve 237/238 yılına kadar da eyaletinde kalması mümkündür¹⁹²⁹. Kappadokia eyalet valisinin görev süresinin, Pupienus ve Bulbinus Augustus ile Gordianus Caesar dönemlerine sarkma ihtimali de mevcuttur¹⁹³⁰. Pupienus ve Bulbinus'un ortak idaresinin 238 yılı Ağustos ayının başı

¹⁹²⁵ I. Mennen, 2011, s. 94 dn. 39.

¹⁹²⁶ Ayrıca bkz. B. E. Thomasson, 2009, s. 110 no 29:037a; D. Okoń, 2017, s. 74 no 257.

¹⁹²⁷ P. W. Townsend, “Sextus Catus Clementinus Priscillianus, Governor of Cappadocia in A.D. 238”, *Classical Philology*, 50/1, 1955, s. 42; D. H. French, 2008, s. 130; D. H. French, 2015, s. 150; D. Okoń, 2017, s. 74 no 258.

¹⁹²⁸ A. E. Cooley, B. Salway, 2012, s. 213.

¹⁹²⁹ B. Rémy, 1989, s. 239; D. Okoń, 2017, s. 74 no 258; Sextus Catus Clementinus Priscillianus'un eyaletteki görev süresi için ayrıca bkz. D. H. French, 2008, s. 127; D. H. French, 2012a, s. 11; krş. M. Christol, Xavier Lorient, 1993, s. 218.

¹⁹³⁰ D. H. French, 2012a, s. 11.

olduğu bilinmektedir. III. Gordianus'un Caesar unvanını aldığı tarih ise, 238 yılı Nisan ayının sonudur¹⁹³¹. Dolayısıyla bu tarih, Kappadokia eyalet valisinin eyaletini terk ettiği en geç tarih olmalıdır. Ancak bu vali, III. Gordianus'un egemenliğinin başlarında kısa bir süre daha eyaletinde kalıp görevini tamamlamış olmalıdır. Onun eyaletteki görevinin sona ermesinin ardından kariyerinin hangi yönde evrildiği belli değildir.

Bütün yukarıda anlatılanlara ek olarak, 236-238 yılları arasında Kappadokia eyalet valiliği görevinde bulunan Catius *nomen*'li senatörle aile ve soy bağı olan önemli şahsiyetler şu şekilde sıralanabilir: 208/210 yılında *consul suffectus* olan P. Catius Sabinus (235 yılı *consul suffectus*'u Gaius Catius Clementinus'un babası veya büyükbabası); III. yüzyıl başında? *consul suffectus* olan [Catius? Lepi]dus I [-] (230 yılı *consul ordinarius*'u Sex. Catius Clementinus Priscillianus'un ve 235 yılı *consul suffectus*'u Catius Clemens'in babası); 230 yılı *consul ordinarius*'u Sex. Catius Clementinus Priscillianus (235 yılı *consul suffectus*'unun kardeşi?); 235 yılı *consul suffectus*'u Gaius Catius Clemens (230 yılı *consul ordinarius*'un kardeşi?); 241 yılında *in absentia* olarak *consul suffectus* L. Catius Celer (230 yılı *consul ordinarius*'u Sex. Catius Clementinus ile 235 yılında *consul suffectus*'u C. Catius Clemens'in erkek kardeşi?)¹⁹³². Yine bu aile halkasına 230 yılı *consul ordinarius*'unun kızı olan Catia Clementiana eklenebilir¹⁹³³.

Genel olarak değerlendirildiğinde, soylu biri olduğu izlenimi veren Catius *nomen*'li Kappadokia eyalet valisinin, eyaletinde ne gibi faaliyetlerde bulunduğu çok bilinmemektedir. Bununla birlikte Kaisareia-Melitene askerî güzergâhındaki Göksun'da ele geçen bir mil taşı, bu valinin idaresi zamanındaki yol onarımını kaydetmektedir. Ancak bu senatörün valilik dönemine ilişkin mil taşı sayısının az olması, yolun belli bir hattındaki bozukluğun giderilmesine yönelik olağan bir tamir faaliyetini akla getirmektedir.

III.45. T. (?) Cuspidius Flaminius Severus (238-239/240)

Gaius Catius Clemens / Clementinus'un¹⁹³⁴ valiliğinin sona ermesiyle T. (?) Cuspidius Flaminius Severus, Kappadokia Eyaleti'nin yeni valisi olmuştur. 238-239/240 yılları arasında eyaleti yöneten bu senatörün Italia'dan ¹⁹³⁵ bir *homo novus* olabileceği

¹⁹³¹ A. E. Cooley, 2012, s. 497, 498.

¹⁹³² I. Mennen, 2011, s. 93, 94.

¹⁹³³ B. Rémy, 1989, 239.

¹⁹³⁴ Eğer kendisi değilse kardeşi Sex. Catius Priscillianus'un valiliğinin ardından.

¹⁹³⁵ PIR 2, C 1633; B. Rémy, 1989, 241; krş. D. Okoń, 2017, s. 106 no 393.

düşünülmektedir¹⁹³⁶. Onun kariyerini tümüyle ortaya koyacak bir belge mevcut değildir. Bununla birlikte Roma'dan oldukça hasar görmüş bir yazıt (**B1**) ile Dacia'dan başka bir yazıt (**B2**), bu senatörün *cursus honorum* dizisinin bazı basamaklarını tespit etmeye imkân tanımaktadır. Bunlardan Roma yazıtında (**B1**) eksik olan *praenomen* kısmı, M(arcus) olarak tamamlanmaktadır. Rémy ise, emin olmayarak T(itus) ön ismini tercih etmekte ve bu senatörü T. (?) Cuspid[ius Flaminius] ile kimliklendirmektedir¹⁹³⁷. Böylece T(itus) ya da M(arcus) Cuspid[ius Flaminius] şeklinde iki ayrı isimlendirme ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada, bundan böyle adı geçen senatörden bahsederken Rémy'in T. (?) Cuspidius Flaminius Severus şeklindeki isimlendirmesi esas alınacaktır.

T. (?) Cuspidius Flaminius Severus'un, *vigintiviratus*'luk memuriyetlerinden biri olan *quindecemvir stlitibus iudicandis*'likle kariyerine başladığı anlaşılmaktadır (**B1**). O, bu görevinin ardından yazıtta adı okunamayan bir lejyonun *tribunus militum*'u olarak hizmet etmiştir (**B1**). Bunun ardından, Roma yazıtında geçen “*adlectio inter quaestorios*” şeklindeki ifadeden de anlaşılaacağı üzere *quaestor*'lar arasına seçilmiştir. Akabinde *tribunus plebis* olmuştur (**B1**). Cuspidius Flaminius'un bu mevkinin ardından hangi görevi üstlendiği bilinmemektedir¹⁹³⁸. Bununla birlikte birbiri ardına *praetor*'luk ve *consul*'lük makamlarına erişmesi muhtemeldir (**B1**).

T. (?) Cuspidius Flaminius Severus'un *consul suffectus*'luğu elde ettiği tarih de bilinmemektedir. Bu tarihin 238 yılında atandığı Kappadokia eyalet valiliği öncesi olacağı kesindir. Onun *consul*'lüğünü aldıktan sonra bu makama uygun ilk görevinin ne olduğu da belli değildir; bu bilinmeyen görevin ardından Üç Dacia, Pannonia Inferior ve Moesia Inferior eyaletlerinin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi olarak hizmet etmesi mümkündür (**B2**). Onun bu üç eyaletten birini ya da ikisini yönetmiş olabileceği düşünülmektedir¹⁹³⁹.

T. (?) Cuspidius Flaminius Severus'un, *consul*'lüğü sonrası kariyerinin en belirgin basamaklarından birini iyi bir şekilde kanıtlanan Kappadokia eyalet valiliği oluşturmaktadır (**B3-13**). Onun 238 yılında, daha da detaya inildiğinde İmparatorlar Pupienus ve Balbinus ile Gordianus Caesar zamanlarında eyaletinde olduğu gibi güçlü bir izlenim mevcuttur (**B3-13**). Bu valinin ismini taşıyan mil taşlarından, İmparatorlar

¹⁹³⁶ N. Hächler, 2019, s. 396; ayrıca bkz. W. H. Waddington, “Inscriptiones grecques et latines de Cataonie”, *Bulletin de correspondance hellénique*, 7, 188, s. 145.

¹⁹³⁷ B. Rémy, 1989, 240.

¹⁹³⁸ N. Hächler, 2019, s. 396.

¹⁹³⁹ Ayrıca bkz. B. Rémy, 1989, 241.

Pupinus ve Balbinus zamanına ait olanlarının 238 yılının ilk yarısına; III. Gordianus dönemine ait olanların ise 238 yılının ikinci yarısına ait olabileceği değerlendirilmektedir¹⁹⁴⁰.

T. (?) Cuspidius Flaminius Severus'un Kappadokia eyalet valiliği, bölgede yol onarım faaliyetlerinin büyük ivme kazanması yönüyle dikkat çekmektedir. Bu durum, Kappadokia havalisinden ele geçen ve bir kısmı belgeler bölümünde verilen çok sayıda mil taşıyla kanıtlanmıştır (**B3-13**). Bazıları, imparatora yaranma amacı güden (**B12, 13**) bu mil taşlarının en erken tarihlilerinden biri Hierapolis antik kenti civarındaki Göynük köyünde (**B12**) diğeri ise, önemli bir yol hattı olan Bağdat Yolu üzerinde ele geçmiştir (**B13**). Baz tarafından yayımlanan bu taşlar, normalde Pupienus ve Balbinus'un egemenlikleri zamanına ve 238 yılı Şubat-Mayıs aylarına tarihlenmektedir. Bununla birlikte bir mil taşı üzerinde, Baz'ın da tespitiyle az önce adı geçen imparatorların isimleri silinerek anıları lanetlenmiş ve oluşan boşluğa yeni imparator III. Gordianus'un ismi eklenmiştir. Söz konusu mil taşı, en erken 238 yılı Mayıs-Haziran ayları arasına tarihlenmektedir¹⁹⁴¹. Bu noktada, mil taşları üzerindeki Pupienus ve Balbinus döneminin ilkyazım metinleri bir yol onarımına ilişkin; ikinci metin yazımlarında imparatorun isminin *dativus* formunda yer alması imparatora sadakatin işareti olarak yorumlanmaktadır¹⁹⁴². Ancak şunu da belirtmek gereklidir ki, Cuspidus Flaminius Severus ismini taşıyan tüm mil taşları, üzerlerindeki *restituit* ve *restituerunt* fiillerinin de gösterdiği üzere imparatora yaranma amacı gütmüyordu.

T. (?) Cuspidius Flaminius Severus eliyle Kappadokia'da yürütülen yol çalışmaları, mil taşlarından anlaşıldığı kadarıyla Kaisareia-Melitene askerî güzergâhı üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu hat üzerinde Kahramanmaraş-Göksun (**B3, 4, 7, 10**), Kahramanmaraş-Elbistan (**B9**), Kayseri-Sarız (**B5, 6**) ve Hierapolis çevresi (**B12, 13**) ön plana çıkmaktadır. Güney ve batı akslarında ise, Adana-Tufanbeyli (**B8**), Niğde-Ulukışla (**B11**) hatları önem kazanmaktadır. Kaisareia-Melitene askerî güzergâhı üzerinde Pupienus ve Balbinus ile III. Gordianus'un yoğun onarım faaliyetlerinde bulunmuş olması, Parthialılara karşı düzenlenecek bir seferin ön hazırlığı olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte ardıl imparator III. Gordianus dönemindeki yol

¹⁹⁴⁰ F. Baz, "Kapadokya Komanasında Epigrafik Yüzey Araştırmaları", **28. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, III, 2010, s. 399-400.

¹⁹⁴¹ F. Baz, "Zwei neue Meilensteine Gordians III aus Kappadokien", **Gephyra**, 9, 2012b, s. 74, 78; ayrıca bkz. J. R. S. Sterret, **An Epigraphical Journey in Asia Minor 1883-1884**, II, Boston 1888, s. 243.

¹⁹⁴² D. H. French, 2012a, s. 11; F. Baz, 2012b, s. 74, 78; ayrıca bkz. S. Boybeyi, P. Probst, "Ein Neuer Meilenstein aus Keklikoluk (Kappadokien)", **Epigraphica Anatolica**, 41, 2008, s. 136, 137.

çalışmalarının Niğde'nin güney güzergâhlarında yoğunlaştığı anlaşılmaktadır¹⁹⁴³. Yine III. yüzyıl ortasında başkent Kaisareia'da, Ulpius Draconinius isimli eyalet *procurator*'unun sur inşa faaliyetini kaydeden yazıtın¹⁹⁴⁴ ve III. Gordianus zamanında (238-244) Kaisareia kentinin etrafının surla çevrildiğinin bilinmesi, bölgede genel bir husursuzluğa veya beklenen bir tehlikeye işaret etmektedir.

T. (?) Cuspidius Flaminius Severus'un eyaletini terk ettiği tarih belli değildir. Eyaletteki ardılı T. Clodius Saturninus Fidus'un, 1 Ocak 241 yılında eyaletinde tasdik edilmesi öncülün eyaletteki mevcudiyeti için üst sınırı oluşturmaktadır¹⁹⁴⁵. Bu noktada o, 240 yılının sonuna doğru eyaletini çoktan terk etmiş olmalıdır. Cuspidius Flaminius'un, eyaletteki görev süresinin bitmesiyle kariyerinin hangi yöne evrildiği net değildir. Kaynakların suskunluğu, onun politik olarak karışık geçen bu yıllarda ölmüş olabileceğini akla getirmektedir.

T. (?) Cuspidius Flaminius Severus'un aile bağlarına ilişkin ise, fazla bilgi yoktur. Cuspidius Celerinus isimli bir senatörün İmparator Maximinus'un 238 yılındaki ölümü üzerine Pupienus ve Balbinus'a imparatorluk morunun bahşedilmesi için *senatus*'a teklif sunduğu bilinmektedir. Teklifi sunan bu kişinin, Kappadokia eyalet valisinin babası ya da bir yakını olabileceği değerlendirilmektedir. Dolayısıyla, adı geçen imparatorların tahta geçmesiyle Cuspidius Flaminius Severus da Kappadokia eyalet valiliğini garantilemiş olmalıdır¹⁹⁴⁶. Yine bu valinin Cuspidia Severa isimli bir kızının olduğu bilinmektedir¹⁹⁴⁷.

Genel olarak değerlendirildiğinde, T. (?) Cuspidius Flaminius Severus'un, eyalet valiliği için yeterli askerî ve idari deneyiminin olduğu anlaşılmaktadır. Onun, Kappadokia eyalet valisi olarak atanmasının temelinde Doğu sınırının güvenliğini sağlama ve Parthialılara yönelik bir sefer için gerekli hazırlıkları yapmanın yattığı söylenebilir. Bu valinin ismini taşıyan mil taşları, İmparatorlar Pupienus-Bulbinus ve III. Gordianus zamanlarına tarihlenmektedir. Söz konusu mil taşlarının Kaisareia-Melitene ve Kilikia Kapıları güzergâhında ele geçmesi, yol çalışmalarının askerî maksatlı olduğunu akla getirmektedir. Bu da Cuspidius Flaminius'un eyaletin valisi sıfatıyla Parthia seferinde kullanılacak yol hatlarında gerekli iyileştirmeleri yapmakla yükümlü olduğunu

¹⁹⁴³ F. Baz, 2012b, s. 74, 78; ayrıca bkz. D. H. French, 2015, s. 152.

¹⁹⁴⁴ D. H. French, 2007, s. 96, 97 no 36.

¹⁹⁴⁵ *PIR* 2 C 1633; B. Rémy, 1989, 240; B. E. Thomasson, 2009, s. 61 no 21:067; D. H. French, 2012a, s. 11; N. Hächler, 2019, s. 396; krş. D. H. French, 1989, s. 43-44.

¹⁹⁴⁶ J. R. S. Sterret, 1888, s. 243.

¹⁹⁴⁷ B. Rémy, 1989, 241.

göstermektedir. Yine onun, III. Gordianus dönemine ait olup isminin geçtiği az sayıda mil taşının yeni imparatoru onurlandırma amacı güttüğü anlaşılmaktadır. Bu durum, Cuspidius Flaminius'un yeni imparatorla arayı iyi tutmak istemesinin bir neticesi olmalıdır.

III.46. Titus Clodius Saturninus Fidus (yak. 239/ 240/241-242/243)

T. (?) Cuspidius Flaminius Severus'un 239/240 yılında sona ermesi muhtemel eyalet valiliğinin ardından, eyaletin idaresini Titus Clodius Saturninus Fidus üstlenmiştir. Coğrafi kökeni net olmayan bu senatörün, Sicilia'dan ele geçen bir yazıt parçasına (B3) istinaden Sicilia; Küçük Asya'dan ele geçen başka bir yazıt parçasına istinaden ise, Ephesos'tan olabileceği düşünülmektedir (B4)¹⁹⁴⁸. Yine bu yazıtlar, onun *senatus* Sınıfı mensubu olduğunu gösteren *vir clarissimus* unvanını taşımaktadır (B3, 4).

Kariyerinin erken dönemleri çok bilinmeyen T. Clodius Saturninus Fidus, muhtemelen ait olduğu sınıfın gerektirdiği tüm *cursus honorum* basamaklarından geçmiştir. Bu basamaklardan en belirgin olanı *praetor*'luk olarak görülmektedir. Onun bu makama uygun ilk görevi ise, Thrakia eyalet valiliği olmuştur¹⁹⁴⁹. Bu görev, günümüz Bulgaristan'ında ele geçen yazıtlarla doğrulanmıştır. Bu bağlamda iki yazıt (B1, 2), İmparator Maximinus Thrax'ın *legatus*'u olarak görev yapan Titus Clodius Saturninus Fidus isimli eyalet valisini gün yüzüne çıkarmıştır¹⁹⁵⁰. Onun bu eyalet valiliğinin başlangıcı için 7 Ocak-16 Mayıs 236 tarih aralığı önerilmektedir. Clodius Saturninus'un eyaletini terk ettiği tarihin ise, 236 yılı içi veya 238 yılı gibi biraz daha geç bir tarih olabileceği varsayılmaktadır¹⁹⁵¹.

T. Clodius Saturninus Fidus'un, *ex-praetor*'lara açık bir eyalet olan Thrakia'daki görevi esnasında *consul suffectus*'luk makamına eriştiği gibi izlenim vardır. O, büyük ihtimalle 236 yılında¹⁹⁵² veya 237/238 yıllarında elde ettiği bu makamı *in absentia* olarak işgal etmiş olmalıdır¹⁹⁵³. Fidus'un *consul*'lüğü aldktan sonra araya başka bir görev de girmeden Kappadokia Eyaleti'nin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi olarak atandığı anlaşılmaktadır. Onun, bu valilik görevi 239/240/241-242/243 yılları arasına

¹⁹⁴⁸ Ayrıca bkz. D. Okoń, 2017, s. 99 no 263.

¹⁹⁴⁹ B. Rémy, 1988, s. 138

¹⁹⁵⁰ T. Clodius Saturninus Fidus'un Thrakia eyalet valiliğine delil oluşturan diğer belgeler için ayrıca bkz. B. Rémy, 1986, s. 316; N. Hächler, 2019, s. 386, 387.

¹⁹⁵¹ B. Rémy, 1989, 241.

¹⁹⁵² D. Okoń, 2017, s. 99 no 363.

¹⁹⁵³ Bu senatörün "*in absentia*" *consul*'lük elde etmesi için bkz. Rémy, 1986, s. 316 no 26; B. Rémy, 1989, 241.

tarikhlenmektedir. Kappadokia'daki Faustinopolis *colonia* yerleşiminden ele geçen mil taşının doğru tarihlenmesi halinde, T. Clodius Saturninus Fidus'un en erken 239 yılında eyaletinde olduğu söylenebilir (B5).

Titus Clodius Saturninus Fidus'un, valiliği döneminde eyaletinde ne gibi faaliyetlerde bulunduğu çok bilinmemektedir. Bununla birlikte onun ismi Niğde-Ulukışla'dan bir mil taşında geçmektedir (B5). French'in Tyana-Pylae (Kilikia Kapıları) güzergâhı başlığı altında ele aldığı¹⁹⁵⁴ bu mil taşı, 239-241 yılları arasına tarihlenmekte olup eyalet valisi T. Clodius Saturninus Fidus eliyle yürütülen bir yol çalışmasını kaydetmektedir. Eyalet valisinin bu işi, imparator III. Gordianus'un temsilcisi olarak kotardığı da anlaşılmaktadır. Yine bu mil taşının doğru tarihlenmesi halinde, Clodius Saturninus'un en erken 241 yılı; en geç 242 yılı sonunda eyaletini terk etmiş olması mümkün hale gelmektedir. Onun kariyerinin ve yaşamının bundan sonraki aşaması ise, bilinmemektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Titus Clodius Saturninus Fidus'un soylu bir aileden geldiği gibi izlenim mevcuttur. Bu valinin, Kappadokia Eyaleti'ndeki faaliyetleri çok bilinmemektedir. Kilikia Kapılarına ulaşan güzergâh üzerindeki Niğde-Ulukışla'dan ele geçen bir mil taşı, bu valinin ismini taşımaktadır. Mil taşının ele geçtiği güzergâhın, stratejik ve askerî açıdan önemli bir güzergâh olması dikkat çekmektedir. Bu belki, 241 yılında Doğu'da Parthialıların Syria'ya saldırılarının ve güney kıyılarını tehdit etmelerinin, mil taşının ele geçtiği hat üzerinde yenileme çalışmalarını zorunlu kılmasının neticesiydi. Titus Clodius Saturninus Fidus, İmparator III. Gordianus'un eyalet yönetiminde kendisine itimat ettiği birisi olmalıdır. Bu senatörün, Kappadokia eyalet valiliği sonrası kariyerinin ve hayatta kalıp kalmadığının bilinmemesi ise, ani bir ölümü akla getirmektedir.

III.47. M(arcus) Antonius Memmius Hiero (yak 243/244-245/246/247)

Titus Clodius Saturninus'un 242/243 yılında sona eren valiliğinin ardından, eyaletin yeni valisi M. Antonius Memmius Hiero olmuştur. Valiliği 243/244-245/246/247? yılları arasına tarihlenen bu senatörün, soylu biri olmadığı¹⁹⁵⁵ ve Küçük

¹⁹⁵⁴ D. H. French, 2012a, s. 237, no 133 (B), s. 307; D. H. French, 2015, s. 151.

¹⁹⁵⁵ N. Hächler, 2019, s. 764.

Asya'nın yerlisi olduğu gibi bir izlenim mevcuttur¹⁹⁵⁶. Kariyeri ise, kısmen düzenli bir *cursus honorum* dizisi içeren Galatia-Tavium yazıtından gelmektedir (B1).

M. Antonius Memmius Hiero'nun kariyer sürecini kaydeden Tavium yazıtı, *vigintiviratus*'luk memuriyetlerinden herhangi birini kaydetmemektedir¹⁹⁵⁷. Ancak bu valinin, *quattuorvir viarum curandorum* olarak bu memuriyetlerden birini yerine getirmiş olabileceğine dair görüş vardır¹⁹⁵⁸. Böyle olması halinde bu mevki, onun *tribunus militum*'luğu öncesine yerleştirilmektedir¹⁹⁵⁹. Ancak taşı hazırlayan ustanın yazmayı unutmamışsa *quattuorvir viarum curandorum* basamağını atlaması pek mümkün değil gibi görünmektedir.

M. Antonius Memmius Hiero'nun, Tavium yazıtında geçen *χειλίαρχος* ifadesinden de anlaşılabacağı üzere ismi yazıtta okunamayan bir lejyonun *tribunus militum*'u olarak hizmet ettiği anlaşılmaktadır (B1). Bu *tribunus*'luk Kappadokia eyalet sahasında ele geçen bazı mil taşlarındaki *vir clarissimus* şeklindeki *senatus* Sınıfı mensubiyetini ima eden ifadeden ötürü, geniş şeritli (*laticlavus*) bir *tribunus*'luk olmalıdır (B, 4, 14, 15, 18). Tavium yazıtında adı okunamayan lejyonun *XII Fulminata* veya *XV Apollinaris* olma ihtimali mevcuttur¹⁹⁶⁰. Corbier'e göre M. Antonius Memmius Hiero, bu askerî görevi Doğu'da yerine getirmiş olmalıdır¹⁹⁶¹. Bu, belki lejyonları bölgeyi iyi tanıyan komutanlara teslim ederek askerî randımanı artırma düşüncesinden kaynaklanmıştır.

M. Antonius Memmius Hiero'nun, *tribunus militum*'luğunun ardından Lycia et Pamphylia Eyaleti'nin *quaestor*'u olarak hizmet etmesi mümkündür (B1). Söz konusu eyalet, 165 yılından sonra imparator *legatus*'ları yerine *proconsul* idaresine bırakılmıştı¹⁹⁶². Rémy, onun bu *quaestor*'luğunu yaklaşık 230 yılına tarihlemektedir¹⁹⁶³. Memmius Hiero'nun bu görevinin ardından Roma'ya dönerek, *senatus* toplantı tutanaklarından sorumlu “*ab actis senatus*” olarak hizmet ettiği anlaşılmaktadır (B1)¹⁹⁶⁴.

¹⁹⁵⁶ M. Corbier, 1974, s. 330, 332; H. Halfmann, 1982, s. 648; B. Rémy, 1988, s. 138; N. Hächler, 2019, s. 764; krş. D. Okoń, 2017, s. 36, 37 no 84

¹⁹⁵⁷ M. Corbier, 1974, s. 330; B. Rémy, 1988, s. 133; B. Rémy, 1989, 243.

¹⁹⁵⁸ N. Hächler, 2019, s. 706.

¹⁹⁵⁹ D. Okoń, 2017, s. 36, 37 no 84.

¹⁹⁶⁰ B. Rémy, 1989, 243.

¹⁹⁶¹ M. Corbier, 1974, s. 330.

¹⁹⁶² M. Corbier, 1974, s. 330; S. Mitchell, D. French, J. Greenhalgh, *Regional Epigraphic Catalogues of Asia Minor, II, The Ankara District the Inscriptions of North Galatia*, (BIAA Monograph no 4, BAR 135), Oxford 1982, s. 314; D. Okoń, 2017, s. 36, 37 no 84.

¹⁹⁶³ B. Rémy, 1989, 243.

¹⁹⁶⁴ W. M. Ramsay, 1941, s. 96; M. Corbier, 1974, s. 332; S. Mitchell, D. French, J. Greenhalgh, 1982, s. 315; B. Rémy, 1989, 243; D. Okoń, 2017, s. 36, 37 no 84; N. Hächler, 2019, s. 724.

Yüksek öneme sahip bu makam, Tavium yazıtında *ἄκτα συνκλήτου εἰληφότα* olarak ifade edilmektedir. O, bu görevi üstlenmek suretiyle, imparatorla yakın temas kurmuş ve imparatorun desteğini almış olmalıdır.

M. Antonius Memmius Hiero'nun işgal ettiği bir başka makam, *aedilis curulis*'lik olarak görülmektedir (B1). Onun bu görevi, 222-235 yılları arası bir tarihe yerleştirilmektedir¹⁹⁶⁵. Tavium yazıtı, Memmius Hiero'yu Asia eyalet *proconsul*'ünün *legatus*'u olarak da ifşa etmektedir (B1)¹⁹⁶⁶. Yine bu yazıttan, adı geçen senatörün *praetor*'luk makamına eriştiği (B1) bilinmekte ve bunun III. yüzyılın ikinci yarısında gerçekleştiği varsayılmaktadır¹⁹⁶⁷. Memmius Hiero'nun, bunun ardından Tavium yazıtındaki *ἐπαρχος αἰραρίον τον Κρόνου* ifadesinin gösterdiği üzere devlet hazinesi yöneticiliğine atandığı anlaşılmaktadır (B1)¹⁹⁶⁸. Corbier, bu memuriyeti 245 yılından önceki bir tarihe yerleştirmektedir¹⁹⁶⁹.

M. Antonius Memmius Hiero'nun kariyer yazıtı, her ne kadar *cursus* basamağında yer almasa da, onun *corrector* olarak hizmetini de kanıtlamaktadır (B1)¹⁹⁷⁰. O, bu görevi kesin olmamakla birlikte 243 yılından önce üstlenmiş gibi görünmektedir¹⁹⁷¹. *Praetor* mevkiden ikinci görev olması muhtemel¹⁹⁷² bu vazife, Ramsay tarafından hazine yöneticiliğinin ardından üstlenilen özel bir görev olarak tanımlanmaktadır¹⁹⁷³.

M. Antonius Memmius Hiero'nun, Galatia'daki mali düzenlemeleri içeren görevinin ardından *in absentia* olarak *consul suffectus*'luk elde ettiği anlaşılmaktadır¹⁹⁷⁴.

¹⁹⁶⁵ W. M. Ramsay, 1941, s. 96; S. Mitchell, D. French, J. Greenhalgh, 1982, s. 315; D. Okoń, 2017, s. 36, 37 no 84.

¹⁹⁶⁶ Ayrıca bkz. W. M. Ramsay, 1941, s. 96; K. Dietz, **Senatus contra principem, Untersuchungen zur senatorischen Opposition gegen Kaiser Maximinus Thrax**, München 1980, s. 79; S. Mitchell, D. French, J. Greenhalgh, 1982, s. 315; B. Rémy, 1989, 243; N. Hächler, 2019, s. 708, 713; D. Okoń, 2017, s. 36, 37 no 84.

¹⁹⁶⁷ W. M. Ramsay, 1941, s. 96; S. Mitchell, D. French, J. Greenhalgh, 1982, s. 315; N. Hächler, 2019, s. 711.

¹⁹⁶⁸ Ayrıca bkz. M. Corbier, 1974, s. 328; S. Mitchell, D. French, J. Greenhalgh, 1982, s. 315; B. Rémy, 1988, s. 138; N. Hächler, 2019, s. 714.

¹⁹⁶⁹ M. Corbier, 1974, s. 332; ayrıca bkz. B. Rémy, 1988, s. 138.

¹⁹⁷⁰ Yazıttaki "*διορθωτήν [ἐπανορθωτήν] Γαλατῶν ἐπαρχείας*" ve *καὶ [ποιησάμενον ἐν] / τότῳ Καίσαρος διαγνώσεις* (= *cognoscens vice Caesaris cognitiones*) şeklindeki Hellence ifadeler, Dietz tarafından Latince "*legatus missus ad corrigendum statum Galatiae item [ad cognoscendas] vice Caesaris [cognitiones]*" olarak verilmektedir. K. Dietz, 1980, s. 79; *διορθωτήν* yerine *[ἐπαν]ορθωτήν* önerisi için bkz. M. Corbier, 1974, s. 331; Mitchell, French, Greenhalgh ise bunu, *corrector Galatiae, ad cognoscendas vice Caesaris cognitiones* olarak vermektedirler. S. Mitchell, D. French, J. Greenhalgh, 1982, s. 315

¹⁹⁷¹ N. Hächler, 2019, s. 698.

¹⁹⁷² S. Mitchell, D. French, J. Greenhalgh, 1982, s. 315; B. Rémy, 1988, s. 138; B. Rémy, 1989, 243.

¹⁹⁷³ W. M. Ramsay, 1941, s. 96.

¹⁹⁷⁴ B. Rémy, 1989, 243; S. Mitchell, D. French, J. Greenhalgh, 1982, s. 315.

Bu terfinin 244 yılı civarında gerçekleştiği gibi izlenim mevcuttur¹⁹⁷⁵. Tavium kariyer ve onurlandırma yazıtında geçen [ó] λαμπρότατος ὑπατικός ifadesi saygın bir *consul*'lüğü çağrıştırmaktadır (B1). Onun *consul*'lüğü sonrası üstlendiği görev net değildir; ancak hemen yukarıda bahsedilen *corrector*'luğunun, *consul*'lüğü sonrası olması da mümkündür¹⁹⁷⁶.

M. Antonius Memmius Hiero'nun *consul*'lüğü sonrası kariyerinin en belirgin basamaklarından birini, Kappadokia eyalet valiliği oluşturmaktadır. Philippus Arabus dönemine (244-249) denk düşen bu görev, bölgede ele geçen çok sayıda mil taşıyla kanıtlanmıştır (B2-19). 13 Ocak ve 14 Mart 244 tarihi arasında iktidara gelen Philippus Arabus, 249 yılı Eylül ya da Ekim ayına kadar tahtta kalmıştır. İmparatorun 15 Ağustos 244 tarihinden önce *Caesar* unvanını; 30 Ağustos 247 tarihinden kısa bir süre önce ise, *Augustus* unvanını aldığı bilinmektedir¹⁹⁷⁷. Memmius Hiero'nun imparatorla birlikte isminin geçtiği mil taşlarında İmparator Philippus Arabus'un *Augustus* unvanının oluşu; 247 yılı sonunda aldığı sanılan *Carpicus Maximus* unvanının olmayışı¹⁹⁷⁸, mil taşlarını 30 Ağustos 247 tarihinden hemen öncesine yerleştirmeye imkân tanımaktadır. Mil taşlarına *Caesar* unvanıyla kaydedilen oğul Philippus'un 247 yılı Mayıs ayından, 249 yılında katledilişine kadar geçen sürede babası Philippus ile ortak idarede bulunduğu bilinmektedir¹⁹⁷⁹. Bu, en azından Memmius Hiero'nun İmparatorun en erken *Carpicus Maximus* unvanını aldığı 247 yılı sonuna; en geç ise, 249 yılına kadar eyaletindeki yerini korumuş olabileceğini düşündürmektedir. Bunlardan ilki, akla daha yatkın gibi görünmektedir.

M. Antonius Memmius Hiero, eyaletindeki yol ve köprülerin onarımı noktasında aktif bir vali olarak karşımıza çıkmaktadır. Onun ismini taşıyan ve Philippus Arabus dönemine (244-249) ait çok sayıda mil taşı, bunu kanıtlar niteliktedir. Bu taşların Kaisareia-Melitene askerî güzergâhı üzerinde ele geçmesi de kayda değerdir (B2-19). Yine mil taşlarında bu valinin ismi, imparator Marcus Iulius Philippus (Philippus Arabus Augustus) ile *Caesar* unvanlı oğlu Marcus Iulius Philippus ile birlikte geçmektedir (B5-11, 13, 15-18). French tarafından III. Gordianus dönemine ve 238 yılına tarihlenen bir başka mil taşı ise, sadece Memmius Hiero isminin taş üzerinde görülebildiği notuyla

¹⁹⁷⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. M. Corbier, 1974, s. 329; H. Halfmann, 1982, s. 648; D. Okoń, 2017, s. 36, 37 no 84; krş. N. Hächler 2019, s. 672.

¹⁹⁷⁶ B. Rémy, 1989, 243; ayrıca bkz. S. Mitchell, D. French, J. Greenhalgh, 1982, s. 315; D. French, 1989, s. 43.

¹⁹⁷⁷ S. Mitchell, D. French, J. Greenhalgh, 1982, s. 315; B. Rémy, 1989, 243.

¹⁹⁷⁸ A. E. Cooley, 2012, s. 498.

¹⁹⁷⁹ L. Adkins, R. A. Adkins, 2004, s. 27.

verilmiştir (B19). Yine bu valinin idareciliği zamanına ait olup üzerinde imparator ismi taşımayan mil taşları da bilinmektedir (B2, 3, 4, 10, 12, 14).

M. Antonius Memmius Hiero'nun ismini taşıyan bazı mil taşlarındaki “*vias et pontes conlapsas restituerunt*” ifadesi dikkat çekmektedir. Bu ifade tamire muhtaç yol ve köprülerin, adı geçen eyalet valisi tarafından onarılması ya da yeniden inşa edilmesine ilişkindir (B4-18). Bu onarım işini kotaran eyalet valisi, taşlar üzerinde *legatus Augusti pro praetore* (B2, 5-11, 13, 16, 17) ve *vir clarissimus legatus Augusti pro praetore* (B4, 12, 14, 15, 18) olmak üzere iki farklı unvanla anılmaktadır.

M. Antonius Memmius Hiero'nun ismini taşıyan mil taşlarının yoğunlaştığı güzergâhların: Kahramanmaraş'ta Göksun (B3, 5, 6, 7, 8, 12, 13, 19), Elbistan (B4), Afşin (B16); Kayseri'de Sarız (B9, 10, 11, 14, 17), Pınarbaşı (B15); Kappadokia Komana'sında Adana-Tufanbeyli (B2, 18) olduğu anlaşılmaktadır¹⁹⁸⁰. Bu hatlardan Kaisareia-Melitene askerî güzergâhındaki yoğunlaşma dikkat çekmektedir. Bu durum, Parthialılarla sağlanan kısa barış ortamının yol ve köprü onarım işleriyle değerlendirilmesiyle ilişkili olmalıdır.

M. Antonius Memmius Hiero'nun, eyaletinde başka ne gibi hizmetlerde bulunduğu çok bilinmemektedir. Bununla birlikte onun Tavium yazıtının da ima ettiği üzere muhtemelen heykelinin dikilmek suretiyle hayırsever olarak onurlandırılması, eyaletinde mühim işleri kotardığını ve kendisine saygı duyulan birisi olduğunu göstermektedir (B1)¹⁹⁸¹. Onurlandırma yazıtının Galatia'daki Tavium'dan ele geçmiş olması; Memmius Hiero'nun ilk önce Galatia eyalet valisi olduğu ve bu süre zarfında *consul*'lük makamını, ardından Kappadokia eyalet yöneticiliğini elde ettiği şeklinde yorumlanmaktadır. Bununla birlikte onun Galatia valisi olarak değil; Kappadokia eyalet valisi olarak onurlandırıldığı görüşü daha ağır basmaktadır¹⁹⁸². Bu senatörün, Kappadokia eyalet valiliği sonrası kariyeri ve aile bağları ise bilinmemektedir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, M. Antonius Memmius Hiero'nun; yeterli askerî, idari ve mali deneyime sahip olduğu anlaşılmaktadır. Onun Kappadokia eyalet valiliğine getirilmesi de bu deneyimlerinin ve bölgeyi iyi tanımasının bir sonucu gibi görünmektedir. Memmius Hiero'nun, valiliği döneminde yol ve köprü onarım işleriyle

¹⁹⁸⁰ Belgeler kısmında verilmesi mümkün olmayan diğer mil taşları için ayrıca bkz. D. French, 2012a, s. 305.

¹⁹⁸¹ Bu onurlandırma anıtının banisi, yazıtta açık değildir. Mitchell ve diğerleri bunu Tavium halkının bir onurlandırması olarak değerlendirmektedir. S. Mitchell, D. French, J. Greenhalgh 1982, s. 314.

¹⁹⁸² D. French, 1989, s. 43; M. Christol, Xavier Lorient, 1993, s. 220, 221.

meşgul olduğu anlaşılmaktadır. İmparator Philippus Arabus zamanına ait çok sayıda mil taşı bunun kanıtı niteliğindedir. Bu mil taşlarına Kaisareia-Melitene ve Kilikia Kapılarına yönelen askerî güzergâhta rastlanması, bu valinin özel misyonunu da ortaya koymaktadır. Bu bağlamda Batı'daki olaylarla meşgul olan imparator, Doğu'da karışıklıklar çıkması üzerine Memmius Hiero'yu sınır güvenliğini sağlaması ve askerî ikmal hatlarını bakımlı tutması için bölgeye göndermiş olmalıdır. Bu valinin Tavium'dan ele geçen bir yazıtta hayırsever olarak onurlandırılması, yerel halkla iyi ilişkiler kurduğu ve başarılı bir yönetici olduğu şeklinde yorumlanabilir. Onun kariyerinin ileriki aşamalarının ve hayatta kalıp kalmadığının bilinmemesi ise, kaygan politik zeminde ani bir ölümü akla getirmektedir.

III.48. P. Petronius Polianus (yak. 247-248/249)

M(arcus) Antonius Memmius'un, 247 yılından sona erdiği varsayılan valiliğinin ardından eyaletin yeni valisi P. Petronius Polianus olmuştur. Coğrafi kökeni ve sosyal sınıfı çok bilinmeyen bu senatörün, *cursus honorum*'unun bazı basamakları Dacia'daki Apulum'dan bir adak yazıtı (B1) ile Kappadokia'daki Nikopolis'ten bir onurlandırma yazıtı (B2) sayesinde bilinmektedir. Bu bağlamda o, İmparator III. Gordianus zamanına tarihlenen Apulum yazıtında *Legio XIII Gemina Gordiana*'nın *legatus legionis* unvanlı komutanı olarak kayıtlıdır (B1). P. Petronius Polianus, bu görevinin ardından Belgica Eyaleti'nin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi olarak hizmet etmiş ve bu valiliği esnasında İmparator Gordianus'un *genius*'una bir ithafta bulunmuştur (B1). Bu ithafın, kendisini terfi ettiren imparatora bir teşekkür mahiyetinde olduğu değerlendirilmektedir¹⁹⁸³.

P. Petronius Polianus'un *suffectus* şeklindeki *consul*'lüğüne ne zaman elde ettiği ise, belli değildir. Apulum yazıtında onun *senatorius* olduğunu gösteren *vir clarissimus* unvanının yer alması, *consul*'lüğüne en azından 244 yılı sonundan önce almış olabileceğini akla getirmektedir¹⁹⁸⁴. Yine onun, 247 yılındaki Kappadokia eyalet valiliği öncesi bu makama ulaştığı kesindir. O, *consul*'lüğüne ardından, araya bu makama uygun başka bir görev girip girmediği bilinmeksizin, Nikopolis'ten bir onurlandırma yazıtında da kaydedildiği üzere Kappadokia Eyaleti'nin valisi olarak atanmıştır (B2). Onun bu valiliği, 247-248/249 yılları arasına tarihlenmektedir. Bu valiliğin başlangıcı olarak,

¹⁹⁸³ PIR 2, P 296; H. Grégoire, "Rapport sur un voyage d'exploration dans le Pont et en Cappadoce", *Bulletin de correspondance hellénique*, 33, 1909, s. 35; B. Rémy, 1988, s. 138; B. Rémy, 1989, 244; yazıt tamamlama önerisi ve yorum için ayrıca bkz. E. Ritterling, "Legio", *RE*, XII/2, Stuttgart 1925, col. 1538.

¹⁹⁸⁴ Bu onuru, İmparator Philippus Arabus zamanında elde etmiş olabileceği şeklinde görüş mevcuttur. D. Okoń, 2017, s. 196 no 797.

252/253 yılı gibi daha ileri bir tarih de önerilmektedir¹⁹⁸⁵. Ancak bu dönemdeki Kappadokia eyalet valilerinin oldukça hızlı rotasyonları sebebiyle, bu ihtimal dışı gibi görünmektedir. Yine kronolojik sıralama doğruysa, Polianus'un eyaletteki öncülü ve ardılı arasında çok uzun bir boşluk olmaması da bunu destekler niteliktedir. Eyaletinde ne gibi faaliyetlerde bulunduğu bilinmeyen bu senatörün, valiliği sonrası kariyerinin ve yaşamının nasıl sonlandığı da bilinmemektedir. Onun Philippus ile Decius arasındaki taht mücadelesinde, Philippus'un safında yer almasından dolayı öldürülmüş olması mümkündür.

P. Petronius Polianus'un aile bağlarına ilişkin ise, fazla bilgi yoktur. IV. yüzyıl Africa *proconsul*'lerinden bazılarının, Petronii aile koluna mensup oldukları bilinmektedir. Bu bağlamda 315-316 yıllarında Petronius Probianus; 358 yılında Sex. Claudius Petronius Probus; 368-370 yılları arasında Petronius Cloudius isimleri ön plana çıkmaktadır¹⁹⁸⁶.

Genel olarak değerlendirildiğinde, kariyeri detaylı bilinmeyen P. Petronius Polianus'un eyalet valiliği, İmparator Philippus Arabus dönemine (244-249) denk düşmektedir. Eyaletinde ne gibi faaliyetlerde bulunduğu da bilinmeyen bu senatörün, Batı'da ve Doğu'da karışıklıkların yaşandığı bir evrede görevlendirilmesi kendisine itimat edilen birisi olduğunu göstermektedir. Onun Nikopolis'ten ele geçen onurlandırma yazıtında (B2), en parlak *consul* ve halkın kurtarıcısı olarak anılması, yerel halkla iyi ilişkiler kurduğuna ve eyalet sakinlerinin yararına faaliyetlerde bulunduğuna işaret etmektedir. Kappadokia eyalet valiliğinin ardından kariyerinin ve hayatta olup olmadığının bilinmemesi ise, taht mücadelesinin yaşandığı bir evrede ani bir ölüm ya da idamı akla getirmektedir.

III.49. C. Valerius Tertullus (yak. 249-251)

P. Petronius Polianus'un 248/249 yılında sona ermesi muhtemel Kappadokia eyalet valiliğinin ardından bu göreve, C. Valerius Tertullus getirilmiştir. Tertullus'un Kappadokia eyalet valiliği, 249-251 yılları arasına tarihlendirilmektedir¹⁹⁸⁷. Bu tarihler İmparator Decius'un kısa egemenlik dönemiyle örtüşmektedir.

¹⁹⁸⁵ N. Hächler, 2019, s. 744.

¹⁹⁸⁶ M. T. W. Arnheim, 1972, s. 192.

¹⁹⁸⁷ D. French, 1989, s. 43-44.

C. Valerius Tertullus'un *cognomen*'inin Italia'da yaygın olmasından dolayı Italia kökenli olabileceği düşünülmektedir¹⁹⁸⁸. Kariyerinin erken dönemlerine dair bilgi olmayan bu senatörün hangi tarihte *consul* olduğu da bilinmemektedir. Bununla birlikte 249 yılındaki Kappadokia eyalet valiliği öncesi bu makama ulaştığı kesindir.

C. Valerius Tertullus'un, *consul*'lüğü almasının ardından Kappadokia Eyaleti'nin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi olarak atandığı anlaşılmaktadır. 249-251 yılları arasını kapsayan bu görevi, Gümüşhane'nin Kelkit ilçesindeki Sadak köyü ile Melitene arasındaki askerî güzergâhta ele geçen bir yapı yazıtıyla belgelenmiştir. Bu yazıt, İmparator Decius zamanında eyalet valisi Gaius Valerius Tertullus aracılığıyla kotarılmış köprü onarımını kaydetmektedir (B1). Yazıtta Sabrina olarak verilen ırmak ise Karabudak Çayı ile eşleştirilmektedir. Vali Tertullus'un bahse konu ırmak üzerindeki faaliyeti, İmparator Decius'un Küçük Asya'da ana güzergâhlara büyük önem vermesiyle ilişkilendirilebilir. İmparatorun bu köprü ve yol onarım faaliyetleri, Magie tarafından Batı ile Doğu arasındaki ulaşımı garanti altına alma şeklinde yorumlanmaktadır¹⁹⁸⁹.

C. Valerius Tertullus'un, Kappadokia eyalet valiliğinin ardından kariyerinin ileriki aşamaları ve hayatta kalıp kalmadığı bilinmemektedir. Bu durum, taht mücadelelerinin yaşandığı bir evrede onun hayatını kaybetmiş olabileceğini düşündürmektedir. Yine taht değişikliğiyle azledilmesi de mümkündür. Bu valinin aile bağlarına ilişkin ise, herhangi bilgi mevcut değildir.

Genel olarak değerlendirildiğinde, C. Valerius Tertullus'un eyalet valiliği, İmparator Decius döneminin kargaşa ortamına denk düşmektedir. Nitekim bu dönemde Roma'da Iulius Valens Licinnianus; Makedonia'da vali Lucius Priscus, Syria'da L. Iulius Aurelius Sulpicus Uranus Antoninus'un isyan ettikleri bilinmektedir¹⁹⁹⁰. Böylesine sıkıntılı bir süreçte İmparator Decius, Doğu sınırının güvenliğini sağlamak ve Syria'daki isyanı bastırmak üzere C. Valerius Tertullus'u görevlendirmiş olmalıdır. Tertullus'a yüklenen misyonlardan biri de eyaletin stratejik güzergâhlarındaki köprü ve yolların onarımı gibi görünmektedir. Bununla birlikte onun kısa görev süresi ve askerî koşullar bu gibi işlere fazla zaman ayırmasını engellemiş olmalıdır.

¹⁹⁸⁸ N. Hächler, 2019, s. 613.

¹⁹⁸⁹ D. Magie, 1950, s. 704.

¹⁹⁹⁰ D. Magie, 1950, s. 704.

III.50. Aulus Vergilius Maximus (yak. 251-253)

C. Valerius Tertullus'un 251 yılında sona eren eyalet valiliğinin ardından, Aulus Vergilius Maximus'un Kappadokia Eyaleti'ne yönetici olarak atandığı anlaşılmaktadır. Onun bu valiliği, Trebonianus Gallus dönemiyle (251-253) örtüşmektedir¹⁹⁹¹. Kanlıkavak yazıtlarında (B2, 3) geçen “*vir clarissimus*” unvanı bu valinin *Senatus* Sınıfı mensubiyetine işaret etmektedir.

Coğrafi kökeni ve erken dönem kariyeri hakkında fazla bir bilgi olmayan bu senatörün *consul*'lük makamını elde ettiği tarih de net değildir; bunun 251 yılındaki Kappadokia eyalet valiliği öncesi olduğu açıktır. O, bu makama ulaşıktan sonra muhtemelen Kappadokia eyalet valisi olarak atanmıştır.

Aulus Vergilius Maximus'un Kappadokia eyalet valiliği, Kahramanmaraş-Göksun havalisindeki Keklikoluk ve Kanlıkavak'tan ele geçen mil taşları vasıtasıyla kanıtlanmıştır (B1-3). Bu mil taşlarından ikisi üzerinde ortak İmparatorlar Caesar Gaius Vibius Trebonianus ve Caesar Gaius Vibius Velduminianus Volusianus isimleri okunabilmektedir (B1-2). İsim kısmı eksik olan diğer mil taşı da bu ortak imparatorlara ait olmalıdır (B3). İmparator isimlerinin okunabildiği taşlar, Trebonianus Gallus ve Volusianus'un ortak idarecilikleri zamanına işaret etmektedir. Kaisareia-Melitene askerî yol güzergâhına ilişkin bu taşlar, eyaletin *vir clarissimus* ve *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi A. Vergilius Maximus aracılığıyla eskimiş yol ve köprülerin onarımını kaydetmektedir (B1-3). Bölgede A. Vergilius Maximus eliyle yürütülen bu çalışmalar, öncül vali Valerius Tertullus'un Sabrina Köprüsü'nü tamiri gibi faaliyetlerinin daha kapsamlısı ve devamı gibi görünmektedir. A. Vergilius Maximus'un, Kappadokia eyalet valiliği sonrası kariyeri ve yaşamı hakkında ise bilgi yoktur.

Genel olarak değerlendirildiğinde, kariyeri hakkında fazla bilgi olmayan bu senatörün valiliği Batı'da ve Doğu'da huzursuzlukların yaşandığı bir evreye denk düşmektedir. Dolayısıyla imparator Batı'da meşgulken Kappadokia gibi stratejik önem sahip eyaletler, deneyimli ve güvenilir valilere ihtiyaç duymuş olmalıdır. Bu bağlamda, A. Vergilius Maximus'a yüklenen özel misyon, Kappadokia Eyaleti'nin ve Doğu sınırının güvenliğini sağlamak olmalıdır. Onun Kaisareia-Melitene askerî güzergâhında yol ve köprü onarım çalışmalarında bulunması, I. Shapur'un saldırılarına karşı ikmal hattının

¹⁹⁹¹ D. French, 1989, s. 43.

bakımlı tutulmasıyla ilişkilendirilebilir. Bu valinin ileriki dönem kariyerinin bilinmemesi ise, bu savaşlar veya taht değişikliği esnasındaki ani bir ölümü akla getirmektedir.

III.51. Memuriyet Tarihi Belirsiz Eyalet Valileri

III.51.1. C. Iulius Oci[---]

CIL III, 610, Arabissos (Afşin) Yakını, Kahramanmaraş: [---] / *imp(erator) trib(unicia) pot(estate) via[s] et [po]nte / s r[e]stituerun(t) / C(aius) Iulius Oci[---] / [leg(atus)] Aug(usti) pr(o) pr(aetore) / C*¹⁹⁹².

Rémy tarafından yukarıdaki gibi verilen yazıt, adı bilinmeyen imparatorlar zamanında Caius Iulius Oci[---] isimli bir vali aracılığıyla Arabissos (Yarpuz / Afşin) yakınlarındaki yol ve köprü onarımını belgelemektedir. Rémy, bu senatörü tarihi saptanamayan Kappadokia eyalet valileri gurubunda ele almaktadır¹⁹⁹³. Bununla birlikte yazıttaki “*vias et pontes restituerunt*” ifadesi 240’lı ve 250’li yıllardaki yol ve köprü onarım işlerini çağrıştırmaktadır. Yine *restituerunt* fiili de bu periyotlardaki yaygın ortak idarecileri akla getirmektedir. Kappadokia eyalet valileri listesinde 250’lerde bu valiyi yerleştirmek için uygun boşluk da mevcuttur; ancak bunu yapabilmek için daha sağlam kanıtlara ihtiyaç vardır.

III.51.2. P. Cassius Secundus

Alföldy, P. Cassius Secundus isimli senatörü 138 yılı *consul suffectus*’u ile kimliklendirmekte ve 141/142-143/144 yılları arasında Kappadokia eyalet valisi olarak göstermektedir¹⁹⁹⁴. Söz konusu valilik için Alföldy tarafından önerilen alternatif bir tarih ise, 140-148 yılları arasındır. Alföldy, P. Cassius Secundus’un Kappadokia eyalet valiliğini İmparator Antoninus Pius zamanına tarihlenen bir sikkeye dayandırmaktadır. O, nümismatik materyalde okunamayan kısmı P. Cassius Secundus olarak tamamlama önerisinde bulunmaktadır¹⁹⁹⁵. Alföldy tarafından bu senatörün eyalet valiliği için önerilen tarih, Kappadokia eyalet valileri listesindeki uygun boşluktan ötürü mümkündür. Bununla birlikte daha sağlam kanıtlara ihtiyaç var gibi görünmektedir. P. Cassius Secundus, Rémy’in çalışmasında ise, liste dışında bırakılan valiler başlığı altında verilmektedir¹⁹⁹⁶. Lambrechts ise, P. Cassius Secundus’un valiliğini L. f. Quir. Optatus Ligarianus (138

¹⁹⁹² B. Rémy, 1989, s. 245 no 195.

¹⁹⁹³ B. Rémy, 1989, s. 245.

¹⁹⁹⁴ G. Alföldy, 1977, s. 268, 269.

¹⁹⁹⁵ G. Alföldy, 1977, s. 220.

¹⁹⁹⁶ B. Rémy, 1989, s. 247.

yılından itibaren vali) ile L. Aemilius L. f. Cam. Carus'un arasına (148 yılından itibaren vali) yerleştirmekte, alternatif olarak 138-161 yılları arası bir tarihi önermektedir¹⁹⁹⁷. Lambrechts tarafından verilen her iki tarih aralığı da bir valiyi yerleştirmek için uygun boşluğa sahip olmakla birlikte az önce de belirtildiği üzere bunun için daha sağlam kanıtlara ihtiyaç var gibi görünmektedir.

III.51.3 Aelius Proculus

Aelius Proculus, Lambrecht tarafından verilen listede, 163-164 yılları için Kappadokia eyalet valisi olarak gösterilmektedir¹⁹⁹⁸. Bununla birlikte, bilinen eyalet valilerinin görev sürelerinin doğru tespit edilmesi halinde eyalet valileri listesinde bunun için uygun bir boşluk yoktur. En uygun boşluk ise, 170'lerin sonu 180'lerin başı olarak görülmektedir; ancak bunun için elde sağlam kanıtlar mevcut değildir.

III.52. Yazıt Fragmanlarında İsmi Yer Almayan veya Eksik Yer Alanlar

Yazıt fragmanlarında ismi yer almayan Kappadokia eyalet valileri, Rémy tarafından verilen bu valiler listesine yeni bir ekleme yapılamadığından burada tekrarlanmadı¹⁹⁹⁹. Bununla birlikte Mitford tarafından 155 yılında *consul suffectus*'luk makamını elde eden T. Statilius Iulius Severus ve L. Iulius Statilius Severus isimli iki senatörden bahsedilmektedir. Bunlar sırasıyla 159 ve 160 yılında Moesia Inferior eyalet valiliğinde bulunmuşlardır. Mitford, bu iki senatörden hangisinin Kappadokia eyalet valiliği yaptığını belirlemenin zor olduğunu ifade etmekte; sorunun çözümüne yönelik bir kanıt da sunmaktadır. Bu kanıt, Fırat Nehri *limes*'i üzerindeki Pingan kale yerleşiminden ele geçen bir yapı yazıtı parçasıdır. Söz konusu yazıt parçası, Kappadokia eyalet valisi olması muhtemel L. Iulius Statilius Severus isimli birisi tarafından kotarılan bir işi kaydetmektedir. Vali *cognomen*'inin okunamadığı yazıtın *nomen* kısmını Mitford *accusativus* formda “Statilium” olarak tamamlamaktadır. Yine o, valinin *praenomen*'inin Iulium'dan ziyade Fabium okunması gerektiğini salık vermekte, Iulius Severus ismine Pontus'taki Sebastopolis'te ve Amaseia'da yeniden rastlandığını ifade etmektedir²⁰⁰⁰.

Mitford'un daha ileri bir tarihli çalışmasında, yukarıda bahsedilen lokasyondan şu şekilde yayımlanmış bir yazıt parçası bilinmektedir: *Fabium* [..v6..et L. Ca] / [[*tilium* Se[verum..v6.]]] / *leg. Aug. P[r. pr....v8...]/ Volusi[o.....vio..] 5 [.....curam agente]*²⁰⁰¹.

¹⁹⁹⁷ P. Lambrechts, 1972, s. 224.

¹⁹⁹⁸ P. Lambrechts, 1972, s. 224.

¹⁹⁹⁹ Ayrıntılı bilgi için bkz. B. Rémy, 1989, s. 245 no 196, 197.

²⁰⁰⁰ T. B. Mitford, 1966, s. 489, 490.

²⁰⁰¹ T. B. Mitford, 1974, s. 171 no 7.

Bu yazıt parçasında adı geçen senatör ile Mitford'un Fabium şeklinde isim tamamlama önerisinde bulunduğu senatör, 114/ 115-116 / 117 yılları arasında Kappadokia eyalet valiliğinde bulunan L. Catilius Severus Iulianus Claudius Reginus ile aynı kişi olmalıdır. Bununla birlikte 155 yılı *consul suffectus*'unun 114/115 yılında Kappadokia eyalet valisi olamayacağı açıktır. Dolayısıyla Pingan yazıtı daha sağlam kanıtlar ortaya çıkana kadar ihtiyatla yararlanılması gereken bir belge olarak kalacaktır.

III.53. Atlı Sınıfı'ndan *Procurator*

III.53. 1. C. Iulius Proculus

C. Iulius Proculus'un kimliği ve Kappadokia eyalet yöneticiliğine dair çok net bilgiler yoktur. Bir yazıtta geçen "*proc. Nero[nis Cl]audi Cae[saris] Aug. Germa[nici pr]ovinciae [Capp]adociae et Ciliciae*" ifadesine istinaden, Nero döneminde (54-68) hizmet etmiş C. Iulius Proculus isimli bir Kappadokia eyalet *procurator*'unun mevcudiyeti bilinmektedir²⁰⁰². Bu durum, Proculus'un Nero döneminde *procurator* unvanlı Kappadokia eyalet yöneticisi olabileceğini akla getirmektedir. Nero döneminde, *procurator* rütbeli vali Iulius Paelignus'un 52 yılında sona eren yöneticiliği ile Cn. Domitius Corbulo'nun 55 yılında başladığı düşünülen valiliği arasındaki üç yıllık süre, bir valiyi yerleştirmek için uygun bir boşluktur. Bununla birlikte yazıtlarda Kappadokia ve Kilikia'nın idari manada değil de bir *procurator*'un mali sorumluluk sahası içinde birlikte anılmasının yaygın olması, bu ihtimali zayıflatmaktadır²⁰⁰³. Dolayısıyla C. Iulius Proculus'u, eyaletin mali işler sorumlusu olarak değerlendirmek daha doğru olacaktır.

²⁰⁰² B. E. Thomasson, 2009, s. 106 no 29:002.

²⁰⁰³ Ayrıca bkz. B. Rémy, 1989, s. 246 no 199, s. 247.

SONUÇ

Eski Çağ Kappadokia'sı; tarım ve hayvancılığa müsait yapısı, zengin maden kaynakları, Doğu ve Batı arasında ulaşımı sağlayan stratejik konumu gibi sebeplerden ötürü değişik siyasi teşekküllerin ellerinde tutmayı arzuladıkları bir bölge olmuştur. Romalılar da, bölgenin ekonomik kazançlarından yararlanmak ve emperyal yayılma stratejilerini hayata geçirmek için kraliyet mülkü topraklar üzerinde Kappadokia Eyaleti'ni ihdas etmişlerdir. Tesis ettikleri bu yeni eyaletin yönetimini ise, merkezden atadıkları valilere emanet etmişlerdir.

Kappadokia eyalet valilerine ilişkin temel bilgilerin çeşitli vesilelerle hazırlanmış yazıtlar, mil taşları, askerî diplomalar, sikkeler, antik edebi metinler gibi değişik kaynaklardan geldiği anlaşılmaktadır. Bunlardan en çok bilgi sağlayanının ise, Hellen ve Latin dilindeki mil taşlarının olduğu görülmektedir. Çalışmanın kapsadığı zaman aralığında, eyaleti yönetmek üzere elliden fazla vali atandığı anlaşılmaktadır. Bununla birlikte, eyalet valisi *fasti*'sinde boşlukların olması bu sayının çok daha fazla olduğu anlamına gelmektedir. Kappadokia Eyalet valilerinin *cursus honorum*'larını tüm yönleriyle ortaya koymanın da belge eksikliğinden, eyalet valileri *fasti*'sindeki boşluklardan ve yoruma açık bilgilerden dolayı mümkün olmadığı anlaşılmaktadır. Özellikle eyalet valileri *fasti*'sindeki boşluklar ciddi bir sorun teşkil etmektedir. Örneğin, eyaletin birinci sırada verilen ilk valisi Quintus Veranius ile eyaletin ikinci sırada verilen valisi Iulius Paelignus arasında en az on valiyi yerleştirmeye olan tanıyan yaklaşık otuz yıllık bir boşluk mevcuttur. Yine birçok Kappadokia eyalet valisinin coğrafi kökenlerine ve ait oldukları sınıflara ilişkin bilgilerin yetersiz olduğu görülmektedir. Bir başka sorunu ise, birçok eyalet valisinin kariyerlerinin ilk dönemlerinin bilinmemesi oluşturmaktadır. Yine bir başka zorluk, bazı eyalet valilerinin kariyerlerinin aynı isimdeki yakınlarının kariyerleriyle iç içe geçmesi olarak görülmektedir. Bütün bunlarla birlikte, eldeki belgeler eyalet yönetimine ve eyaletin valilerine ilişkin genel bir perspektif çizmeye olanak tanıyacak miktardadır.

Kappadokia eyalet valilerinin coğrafi kökenleri noktasında, kökenleri kesin olan veya kesine yakın gibi görünen valiler göz önüne alındığında (bkz. **Ek 2**), Kappadokia Eyaleti'nde Africa'dan 2; Gallia'dan 1; Küçük Asya'dan 5; Hispania'dan 3 ve Italia'dan 14 senatörün vali olarak hizmet ettiği anlaşılmaktadır. Bu mevcut tablo, eyalete 14 vali gönderen Italia ile 11 vali gönderen eyaletler arasında sayıca fazla bir fark olmadığını

göstermektedir. Bununla birlikte Italia kökenlilerin eyaletlilere nazaran Kappadokia Eyaleti'ne atamada daha fazla tercih edildiği gibi izlenim vardır. Bu, belki Romalıların imparatorluğun Doğu sınırını iyi bir şekilde tanıdıkları ve güvendikleri kimselere emanet etmek istemeleriyle ilişkilendirilebilir; ama esas olanın coğrafi kökenden ziyade yetenekli ve güvenilir kimselerin eyaletin başına getirilmesi olduğu anlaşılmaktadır. Yine de eyaleti net olmayan ve hiç bilinmeyen yirmi yedi kadar valinin mevcudiyeti, bu konuda kesin konuşmaya olanak tanımamaktadır. Bu konuda kesin olarak söylenebilecek tek şey ise, Kappadokia Eyaleti'nde görev almış Italia ve eyalet kökenli senatör sayısının Roma siyasi teşekkülünün içinden geçtiği askerî ve siyasi koşullar ile imparatorların Italia veya eyalet kökenli senatörlere bakış açısı gibi pek çok faktöre göre değişkenlik gösterdiğidir.

Kappadokia eyalet valilerinin içinden çıktıkları toplumsal tabakanın ise, *pleb* ağırlıklı olduğu dolayısıyla soylu olmadığı anlaşılmaktadır. *Pleb* kökenliler, *praetor*'luklarından itibaren *patricius* kökenlilere nazaran daha çok beklemiş olsalar da bu durum onların *consul*'lüğe ve Kappadokia eyalet valiliğine terfi etmeleri noktasında engel teşkil etmemiştir. Özellikle *homo novus* olarak kendine yer bulmuş Kappadokia eyalet valilerinin, imparatorlara tahta geçiş dönemlerinde verdikleri desteğin ödülünü, hızlı bir terfiyle aldıkları görülmektedir. İmparator Vespasianus'un, Cn. Pompeius Collega (III. 6), M. Hirrius Fronto Neratius Pansa (III.7), A. Caesennius Gallus (III. 8), L. Antistius Rusticus (III.11), P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus (III.14) gibi destekçilerini Doğu'da üst düzey askerî ve idari görevlere getirmesi bu bağlamda ele alınabilir.

Yukarıda anlatılanlardan başka, *Principatus* Devri'nde Cumhuriyet Dönemi'nin birçok uygulaması devam etmekle birlikte *princeps*'in pek çok atamada son sözü söylemesi vali atamalarında da etkisini göstermiştir. Atamalarda soy, liyakat, sadakat, kişisel yetenek, nüfuzlu çevre, imparatora yakınlık gibi birçok faktörün işin içine girdiği anlaşılmaktadır. Bunlardan özellikle imparatora ve imparatorun ev halkına yakınlığın, atamalarda belirleyici olduğu söylenebilir. Eyaletin ilk valisi Quintus Veranius'un atamasında Germanicus'un kurmay heyetinde yer almasının, Iulius Paelignus'un (III. 2) atamasında İmparator Claudius'la samimi dostluğunun etkisinin olduğu açıkça anlaşılmaktadır. Cn. Domitius Corbulo'nun (III.3) parlak kariyerinde, şahsi kabiliyetlerinin yanı sıra üvey kız kardeşi Caesennia'nın 40 yılında İmparator Caligula ile evliliğinin katkısı da bilinmektedir.

Yukarıda anlatılanlara ek olarak, Romalıların “*cursus honorum*” sistemlerinin yansımalarını Kappadokia eyalet valilerinin *cursus*’ları üzerinde tüm netliğiyle görmek mümkündür. Bu bağlamda, senatör adaylarının kariyerlerine *vigintiviratus* memuriyetlerinden biriyle başladıkları anlaşılmaktadır. Onların bunun ardından *tribunus militum legionis (laticlavus)* olarak bir lejyonda kumandanlık, *quaestor*’luk, *praetor*’luk ve bu makama uygun görevler ile *consul*’lük ve *consul*’lüğe uygun görevler üstlendikleri anlaşılmaktadır. Bütün bunlarla birlikte, *pleb* veya *homo novus* olanların *patricius* soylu olanlara göre kariyer basamaklarını daha geriden takip ettikleri de görülmektedir. *Patricius* kökenli olanlar *praetorius* olarak daha az sayıda görev alıp otuz iki gibi erken bir yaşta *consul* olurlarken *pleb* kökenli veya *homo novus* olanlar bu aşamada sayıca 10’u bulabilen mevkilerde görev alıp kırk iki gibi geç bir yaşta *consul* olabilmışlerdir. L. Burbuleius Optatus Ligarianus’un (III.22) *consul*’lüğüne kadar genellikle önemsiz ve *praetor*’luk sonrası üstlenilen altı kadar görevi yerine getirmesi bu bağlamda ele alınabilir. *Patricius* kökenli olanların *quaestor*’lukları sonrası *pleb tribunus*’u veya *aedilis* olarak hizmetten muaf olmaları da bununla ilişkilendirilebilir. Yine de Roma devlet yöneticilerinin düşük sınıftan olan; ancak yetenekli görevlilerin statüsünü yükseltmekte bir mahzur görmedikleri anlaşılmaktadır. Bu açıdan tahta geçişi esnasında imparatoru destekleyen ve kendilerini ispatlamış devlet adamlarına *princeps* tarafından *quaestor*’lar arasına veya *praetor*’lar arasına seçmek suretiyle *senatus*’a girme hakkı tanındığı görülmektedir. Böylece imparatorun desteğiyle Atlı Sınıfı’ndan *senatus*’a giriş mümkün olmuştur. Atlı Sınıfı’ndan L. Flavius Arrianus’un İmparator Hadrianus tarafından *quaestor*’luğa seçilmesi –*adlectio inter quaestores*- bu bağlamda ele alınabilir. Yine M. Ulpius Traianus’un (III.5) tahta geçişindeki desteğinden ötürü Vespasianus tarafından 73/74 yılında *patricius*’lar arasına seçildiği –*adlectio inter patricos*- anlaşılmaktadır. M. Hirrius Fronto Neratius Pansa (III. 7), L. Antistius Rusticus (III.11), P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus (III. 14) ve bir ihtimal Ti. Iulius Candidus Marius Celsus (III.10) imparatora desteklerinin bir karşılığı olarak aynı terfiyle ödüllendirilmişlerdir. Bu devlet adamları parlak kariyerlerini bir noktada imparator desteğine de borçlu olmuşlardır.

En azından bu çalışmada ele alınan ve bilinen Kappadokia eyalet yöneticilerinin valilikleri öncesi ve sonrası kariyerleri sosyal statülerine göre farklılık göstermektedir. Bu bağlamda bazı eyalet valilerinin *vigintiviratus*’luk memuriyetlerinden biriyle göreve başladığı anlaşılmaktadır. Senatör adaylarının dört *vigintiviratus*’luk memuriyetinin hangi basamağını işgal ettiği, o senatörün gelecekteki kariyerini de belirlemiştir. Bu

noktada Kappadokia eyalet valileri P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus (III.14), C. Iulius Quadratus Bassus (III.15) kariyerlerine genellikle *consularis* bir soydan gelenler ile *patricius* kökenlilere tahsis edilen “*triumviri monetales*” olarak başlamışlardır. *Vigintiviratus*’luğun sikke darbıyla ilintili bu en üst bu basamağı, parlak bir kariyerin de önceden habercisi olmuştur. Soylu ve nüfuz sahibi bir aileden gelen P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus’un (III.14) kariyeri buna güzel bir örnek teşkil etmektedir.

Kappadokia eyalet valilerinden bazıları, *vigintiviratus*’luğun ikinci basamağında yer alan ve yine bir senatör için parlak bir kariyer vadeden *quottorvir viarum curandorum* kurulunda hizmet etmişlerdir. C. Arrius Antroninus (III.30), bir ihtimal M. Antonius Memmius Hiero (III.47) bu gurupta yer almaktadır.

Bazı Kappadokia eyalet valilerinin ise, kariyerlerinin başlangıçlarında *vigintiviratus* memuriyetlerinin önemce üçüncü basamağını oluşturan ve yine gelecek vadeden *decemviri stlitibus iudicandis* kurulunda hizmet ettikleri anlaşılmaktadır. Bunları L. Antistius Rusticus (III.11), bir ihtimal T. Prifernius Paetus Rosianus Geminus (III.20), L. Aemilius Karus (III.24), T. (?) Cuspidius Flaminius Severus (III.45) gibi isimler oluşturmaktadır.

Vigintiviratus’luğun dördüncü basamağında yer alan, çok arzulanmayan ve gelecek vadetmeyen *triumviri capitales* olarak hizmet etmiş Kappadokia eyalet valilerinin olduğu da anlaşılmaktadır. C. Bruttius Praesens (III.18), L. Burbuleius Optatus (III.22) bu gurubu oluşturmaktadır. *Vigintiviratus*’luk memuriyetinin bu basamağının gelecek vadetmemesine ve genellikle *homines novi*’ye açık olmasına rağmen C. Bruttius Praesens’in parlak bir kariyere sahip olduğu görülmektedir. Bütün bunlara ek olarak, T. Prifernius Paetus Rosianus Geminus (III.20) ile C. Iulius Severus II’nin (III.28) *vigintiviratus*’luk memuriyetlerinden birinde görev alması mümkündür.

Kappadokia eyalet valilerinin, genellikle *vigintiviratus* mevkilerindeki görevlerinin ardından ordunun değişik mevkilerinde askerî deneyim kazandıkları da anlaşılmaktadır. Bu bağlamda onların bir lejyonda *tribunus militum* ve *legatus legionis* olarak hizmet ettikleri görülmektedir. Bunlardan ilki genellikle *praetor*’luk öncesi tutulurken ikincisi *praetor*’luk sonrası tutulmuştur. Özellikle *homines novi* için *consul*’lüğe giden yolda bir lejyonu komuta etmek olmazsa olmaz koşul gibi görünmektedir. *Vigintiviratus* memuriyetlerinin ardından bir lejyonu *tribunus militum* rütbesiyle kumanda eden Kappadokia eyalet valilerinin varlığı anlaşılmaktadır. L. Antistius Rusticus (III.11), P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus (III.14), C. Iulius

Quadratus Bassus (III.15), C. Bruttius Praesens (III.18), T. Prifernius Paetus (III.20), L. Burbuleius Optatus (III.22), M. Staius Priscus (III.27), doğru kimliklendirilmesi halinde C. Iulius Severus II (III.28), C. Arrius Antoninus (III.30), T. (?) Cuspidius Flaminus Severus (III.45), M. Antonius Memmius Hiero (III.47) gibi isimler bu grupta yer almaktadır. Bunlardan III.14, 18, 22, 30 ve 47 numaralı valilerin bu komutanlıklarının “*tribunus militum legionis (laticlavus)*” şeklinde daha kıdemli olması da kayda değerdir.

Yukarıdaki paragrafa ek olarak, P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus (III.14), C. Arrius Antoninus (III.30) ve bir ihtimal C. Iulius Severus II’nin (III.28) “*seviri turmarum equitum Romanorum*” olarak bir Roma atlı *turma*’sının komutanlığı üstlendiği anlaşılmaktadır. C. Arrius Antoninus’un (III.30) ise, Syria’da *Legio IV Scythica*’nın *tribunus militum legionis (laticlavus)* unvanlı komutanlığını yaptığı görülmektedir. Yine Ti. Iulius Candidus Marius Celsus’un (III.10), valiliği öncesi bir lejyonun komutanlığını üstlenmesi ihtimal dâhilindedir. M. Sedatius Severianus’un (III.26) ise, *tribunus militum* olarak hizmet etmediği yönünde güçlü bir izlenim mevcuttur. M. Staius Priscus Licinius Italicus’un (III.27), kariyerinin kayıtlı en erken basamağını, Britannia’da üstlendiği *cohors IV Lingonum equitata*’nın *praefectus*’luğu oluşturmaktadır. Priscus’un, Atlı Sınıfı mensuplarının *cursus* sistemindeki *militia I* seviyesinde subay olarak hizmete başlaması, onun bir *homo novus* olmasıyla ilişkilendirilmektedir. Bu aynı zamanda eyalet valilerinin sosyal statülerine göre şekillenen *cursus* dizisindeki farklılığı anlama noktasında da bir ipucu sağlamaktadır.

Kappadokia eyalet valilerinin *cursus honorum* basamaklarında bir lejyonun *legatus legionis*’liğini üstlenmenin de önemli bir yer tuttuğu anlaşılmaktadır. Bu askeri görev, uygun olarak *praetor*’luk sonrasında yerine getirilmiştir. M. Hirrius Fronto Neratius Pansa (III.7), L. Antistius Rusticus (III.11), C. Iulius Quadratus Bassus (III.15), L. Catilius Severus (III.17), C. Bruttius Praesens (III.18), L. Flavius Arrianus (III.21), L. Burbuleius Optatus (III.22), Cn. Papirius Aelianus (III.23), M. Sedatius Severianus (III.26), M. Staius Priscus (III.27), C. Iulius Severus II (III.28), P. Martius Verus (III.29), L. Claudius Hieronymianus (III.34), P. Petronius Polianus (III.48) bu bağlamda ele alınabilir. Ancak bu sayının bilinenen çok daha fazla olduğu açıktır.

Kappadokia Eyaleti’nde görev almış bazı valilerin ise, geçmişlerinde birden fazla lejyonu komuta ettikleri anlaşılmaktadır. M. Ulpus Traianus (III. 5), L. Aemilius Karus (III. 24) bu bağlamdadır. Bunlardan ikinci adı geçen, ardışık olarak *IX Hispania* ve *VIII Augusta* lejyonlarını komuta etmiştir. O, bunlardan ilkinde *tribunus militum legionis*

(*laticlavus*); ikincisinde *legatus legionis*'i olarak hizmet etmiştir. Yine bu çalışmanın ortaya koyduğu bir başka sonuç, eyalet valilerinden bazılarının lejyon komutanı olarak hizmet ettikleri eyalete ileride vali olarak atandıkları gerçeğidir. Bu açıdan C. Iulius Quadratus Bassus (III.15), *XIII Gemina* lejyonunu kumanda ettiği Dacia Eyaleti'ne vali olarak atanmıştır. L. Burbuleius Optatus Ligarianus (III.22), Syria'da *legatus legionis* ve eyalet valisi olarak hizmet etmiştir. Yine Cn. Domitius Corbulo'nun (III.3), 47 yılındaki Germania Inferior'daki lejyon kumandanlığı ile eyalet valiliği iç içe geçmiş gibi görünmektedir. M. Hirrius Fronto Neratius Pansa'nın (III.7), 69 yılında, Germania Inferior'da konuşlandığı bilinen *Legio XXI Rapax*'ın kumandanlığını üstlenmesi ve 69/70 yılında Doğu'da bir yerde *legatus legionis* olarak hizmet etmiş olma ihtimali de bu bağlamda ele alınabilir. Yine M. Statius Priscus Licinius Italicus'un (III.27), Britannia'da *cohors IV Lingonum equitata*'nın *praefectus*'luğunu yaptığı ve ardından Iudaea'da *legio IV Gallica*'nın *tribunus militum*'luğuna terfi ettirildiği görülmektedir. O, bunun ardından ikinci *tribunus*'luğunu Pannonia Superior'da konuşlanan *Legio X Gemina*'nın; üçüncü *tribunus*'luğunu ise, Pannonia Inferior'da konuşlanan *Legio I Adiutrix*'in komutanı olarak yerine getirmiş gibi görünmektedir. Yine bunlara ek olarak, Pannonia Inferior'da konuşlanan ve Roma yurttaşlarından oluşan *Ala I praetoria civium Romanorum*'un *praefectus* unvanlı süvari komutanı olarak hizmet etmesi mümkündür. Bu esasında onun Kappadokia eyalet valisi M. Sedatius Severianus, Elegeia'da bozguna uğradığında neden alelacele bölgeye gönderildiğini de açıklamaktadır.

Bütün bunlardan başka, Kappadokia eyalet valilerinin atamasında daha önce Doğu'da bir lejyonu kumanda etmenin önemli bir kıstas olduğu gibi izlenim vardır. Bu açıdan M. Ulpius Traianus'un (III.5), 67-69 yılları arasında Iudaea'da Yahudilere karşı sürdürülen savaşta *Legio X Fretensis*'in lejyon komutanı olarak hizmet ettiği bilinmektedir. Cn. Pompeius Collega'nın (III.6), 69-70 yılları arasında Syria'da *Legio IV Scythica*'nın *legatus legionis*'liğini üstlendiği anlaşılmaktadır. M. Hirrius Fronto Neratius Pansa'nın (III.7) da *legatus legionis* olarak Doğu'da hizmet etme ihtimali vardır. A. Caesennius Gallus (III.8), Galileia'da *Legio XII Fulminata*'nın komutanlığını üstlenmiş olarak görülmektedir. C. Arrius Antoninus'un (III.30) ise, *praetor*'luğu öncesi Syria'daki Cyyrhus'ta *Legio IV Scythica*'nın *tribunus militum legionis (laticlavus)* unvanlı komutanlığını üstlendiği anlaşılmaktadır.

P. Martius Verus (III.29) ise, *Legio V Macedonica*'nın *legatus legionis*'i olarak savaşmak üzere 162 yılı sonunda Küçük Asya'nın Doğu tarafına gönderilmiştir. M. Antonius Memmius Hiero'nun (III.47) da Doğu'da bir yerde lejyon komutanı olarak

hizmet etmesi ihtimal dâhilindedir. Bunlarla birlikte, Doğu deneyimi olmayan L. Antistius Rusticus'un (III.11), Doğu deneyimi olmadan atanması dikkat çekmektedir. Batı'daki askerî başarıları bu deneyim şartını dengelemiş olmalıdır. T. Pomponius Bassus'un (III.12) ise, Doğu deneyimini Iudaea eyalet valiliğiyle kazandığı anlaşılmaktadır.

Kappadokia eyalet valilerinin büyük kısmının, *vigintiviratus* memuriyetlerinin ve lejyon komutanlıklarının ardından "*quaestor*" olarak kariyerlerini devam ettirdikleri anlaşılmaktadır. Bu mevkide görev almak senatör adaylarının sosyal statülerine göre farklı şekillerde gerçekleşmiştir. Bunların soylu olanlarının normal düzeni izlerken, *patricius* olmayanların imparatorun lütfuyla *quaestor* olarak atanabildikleri görülmektedir. P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus (III.14) "*quaestor Augusti*" olarak hizmet etmiştir. L. Catilius Severus (III.17) Asia Eyalet *quaestor*'luğunda bulunmuştur. C. Bruttius Praesens (III.18), "*quaestor provinciae Hispaniae Baeticae ulterioris*" olarak hizmet etmiştir. T. Prifernius Paetus Rosianus Geminus (III.20) eyalet *quaestor*'luğunda bulunmuştur. L. Flavius Arrianus (III.21), imparator Hadrianus'un lütfuyla *quaestor*'lar arasına seçilmiştir. L. Burbuleius Optatus (III.22), Bithynia et Pontus eyalet *proconsul*'ünün *quaestor*'u olarak hizmet etmiştir. Cn. Papirius Aelianus Aemilianus Tuscillus (III.23), *quaestor* olarak kayıtlara geçmiştir. Yine L. Aemilius Karus (III.24), büyük bir ihtimalle imparator Hadrianus'un lütfuyla *quaestor Augusti* mevkisini elde etmiştir. M. Sedatius Severianus (III.26), Sicilia eyalet *proconsul*'ünün *quaestor*'u olarak bu görevi yerine getirmiştir. M. Statius Priscus (III.27), *quaestor*'luğunun hemen öncesi Gallia'da miras konularıyla ilgili *procurator*'luğunun ardından *quaestor*'luk makamına terfi etmiştir. Atlı Sınıfı'ndan Priscus'un bu terfiyi, İmparator Antonius Pius'un "*latus clavus*" bahşetmesiyle sağladığı gibi izlenim mevcuttur. Söz konusu sınıftan olanların daha geç bir yaşta bu mevkiye ulaşmaları da kayda değerdir. C. Iulius Severus II (III.28), imparatorun *quaestor candidatus*'u olarak seçilmiştir. C. Arrius Antoninus (III.30) akrabası M. Cornelius Fronto'nun imparator nezdindeki girişimiyle *quaestor urbanus* olarak terfi etmiştir. O, bunun ardından *ab actis senatus* ve *aedilis curulis* olarak hizmet etmiştir. T. (?) Cuspidius Flaminius Severus (III.45), *adlectio* yoluyla *quaestor*'lar arasına seçilmiştir. Yine M. Antonius Memmius Hiero'nun (III.47), Lycia et Pamphylia Eyaleti'nin *quaestor*'u olarak hizmet etmesi ihtimal dâhilindedir.

Kappadokia eyalet valilerinin *quaestor* olarak hizmetlerinin ardından genellikle *tribunus plebis* veya *aedilis plebis* olarak kariyerlerini sürdürdükleri de anlaşılmaktadır. L. Catilius Severus (III.17), C. Bruttius Praesens (III.18), T. Prifernius Paetus (III.20), L.

Burbuleius Optatus (III.22), Cn. Papirius Aelianus (III.23), L. Aemilius Karus (III.24), M. Sedatius Severianus (III.26), M. Stadius Priscus (III.27), C. Iulius Severus II (III.28), T. (?) Cuspidius Flaminius Severus (III.45) gibi isimler bu bağlamda ele alınabilir. Yine M. Antonius Memmius Hiero (III.47), Lycia et Pamphylia Eyaleti'nin *quaestor*'u olarak hizmetinin ardından Roma'ya dönerek, *senatus* toplantı tutanaklarından sorumlu “*ab actis senatus*” ve *aedilis curulis* olarak hizmet etmesi yönüyle dikkat çekmektedir. L. Catilius Severus (III.17) ise, *quaestor*'luğunun ardından *seviri equitum Romanorum turmae II*” olarak bir atlı *turma* süvari bölüğünü –muhtemelen 30 kişilik altı *turma* bölüğünden ikincisini- kumanda etmesi yönüyle diğer Kappadokia eyalet valilerinden ayrılmaktadır.

Quaestor'luğun ardından bazı valilerin *aedilis*'lik ve *tribunus*'luktan muaf oldukları gibi izlenim vardır. Nitekim P. Calvisius Ruso'nun (III.14), *aedilis*'lik ve *tribunus*'luk gibi görevlerde bulunmayarak direkt *praetor*'luğa terfi ettiği anlaşılmaktadır. Onun *praetor*'luk öncesi *aedilis*'lik ve *tribunus*'luk gibi makamları işgal etmemesi, *patricius* kökenli olan ya da *patricius*'lar arasına yeni seçilmişlerin bu iki memuriyetten muaf olmasıyla ilişkilendirilmektedir. L. Antistius Rusticus'un (III.11) da *praetor*'luk makamı öncesi *aedilis* ve *tribunus plebis* olarak görev almadığı gibi bir izlenim mevcuttur.

Kappadokia eyalet valilerinin genellikle *quaestor*, *tribunus plebis* ve *aedilis* olarak hizmetlerinin ardından, *praetor*'luğa terfi ettikleri anlaşılmaktadır. L. Flavius Arrianus (III.21), *praetor peregrinus* olarak hizmet eden C. Iulius Quadratus Bassus (III.15), *praetor urbanus* olarak terfi eden L. Catilius Severus (III.17), T. Prifernius Paetus Rosianus Geminus (III.20), Lucius Burbuleius Optatus Ligarianus (III.22), Cn. Papirius Aelianus Aemilianus Tuscillus (III.23), bir ihtimal L. Aemilius Karus (III.24), M. Stadius Priscus (III.27), C. Iulius Severus II (III.28), C. Arrius Antoninus (III.30), Q. Atrius Clonius (III.35) bu guruptaki valileri oluşturmaktadır. Bununla birlikte belge eksikliğinden ötürü Kappadokia eyalet valilerinin neredeyse tamamına yakının bu makamda bulunduğu açıktır.

Kappadokia Eyaleti'ne vali olarak atananların *consul*'lüğe giden yolda önemli bir adım olan *praetor*'lukları sonrası, bu mevkiye uygun görevler üstlendikleri anlaşılmaktadır. L. Antistius Rusticus (III.11), *praetor*'luğu sonrası Italia'da yol müdürlüğü, Germania Superior'da lejyon *legatus*'luğu, Roma'da buğday dağıtımı sorumluluğu, Baetica eyalet valiliği ve Satürn Hazine yöneticiliği gibi birden çok görevi

yerine getirmiştir. Onun bu mevkide fazlaca beklemesinin *homo novus* olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Bununla birlikte P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus'un (III. 14) bu mevkide fazla beklemediği anlaşılmaktadır. C. Arrius Antoninus (III.30), belgelere “*curator civitatum per Aemiliam, curator Ariminiensium*” şeklinde yansıyan *curator*’luk hizmetlerinde bulunmuştur. Yine o, *consul*’lüğü sonrası üstlenmemişse *praetor*’luğu sonrasında Italia’daki Nola kentinin *curator*’luğunu -*curator Nolanorum*- üstlenmiştir.

Kappadokia eyalet valilerinin *praetor*’luklarını almalarının ardından ağırlıklı olarak yol *curator*’u olarak hizmet ettikleri anlaşılmaktadır. L. Antistius Rusticus (III.11), *praetor*’luğu sonrası Aurelia ve Cornelia yol şebekelerinin *curator*’luğunu üstlenmiştir. L. Catilius Severus (III.17), bilinmeyen bir yol şebekesinin *curator*’luğunda bulunmuştur. C. Bruttius Praesens (III.18), *Legio VI Ferrata*’daki askerî görevinin ardından Italia’da Latin yolunun *curator*’u- *curator via Latinae*- olarak hizmet etmiştir. L. Burbuleius Optatus Ligarianus (III.22), *praetor*’luğunu aldıktan sonra Clodia, Cassia, Ciminia yollarının *curator*’u olarak hizmet etmiştir. L. Aemilius Karus (III.24) ve M. Sedatius Severianus (III.26), önemli bir Roma yolu olan Flaminia yolunun *curator*’luğunu üstlenmişlerdir. C. Iulius Severus II (III.28), *via Appia* yol *curator*’u olarak hizmet etmiştir. P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus ise, Italia’da olması muhtemel yol şebekesinin *curator*’luğu görevini *consul*’lüğü sonrası üstlenmesiyle sıra dışılık oluşturmaktadır. Bu, onun *consularis* seviyeden bir eyaleti yönetmek için oldukça genç olmasıyla ilişkilendirilmektedir. Yol *curator*’u olarak hizmet, onlara ileride eyalet valisi olarak atandıkları zaman yol çalışmalarında ihtiyaç duyacakları deneyimi kazandırmış olmalıdır.

Kappadokia eyalet valileri, L. Burbuleius Optatus (III.22) örneğinde olduğu gibi yol *curator*’luğu haricinde *praetor*’luk makamına uygun başka *curator*’luklarda da bulunmuşlardır. Nitekim adı geçen valinin Gallia’nın güneyindeki Narbo, Italia’nın doğusundaki Ancona ve Roma’nın güneyindeki Tarracina şehirlerinin mali işlerden sorumlu *curator*’u -*curator rei publicae*- olarak hizmet ettiği anlaşılmaktadır. Kappadokia eyalet valilerinin *praetor*’lukları sonrası işgal ettiği mevkilerden biri de *senatus*’un uhdesindeki eyaletlerde *proconsul legatus*’luğu olarak görülmektedir. Bir noktada onlar Asia ve Africa eyaletlerinin *ex-consul* seviyeden valileri hariç, kendileri gibi *ex-praetor* seviyeden valilerinin emrinde hizmet etmişlerdir. L. Antistius Rusticus’un (III.11) Hispania ve Baetica eyaletlerinin *proconsul*’lüğünü üstlenme ihtimali bu bağlamda ele alınabilir. L. Catilius Severus (III.17), M. Antonius Memmius Hiero (III.47), Asia eyalet *proconsul*’ünün *legatus*’u olarak görev almışlardır.

Kappadokia eyalet valilerinin bir kısmı, *praetor*'lukları sonrası Iudaea, Thrakia, Baetica, Arabia, Sicilia gibi eyaletlerin yöneticiliklerini üstlenmişlerdir. T. Pomponius Bassus (III.12), Iudaea eyalet valisi olarak hizmet etmiştir. Q. Atrius Clonius'un (III.35) *praetor*'luğu sonrası üstlendiği son görevin Thrakia eyalet valiliği olduğu görülmektedir. Bu valilik, T. Clodius Saturninus Fidus'un (III.46) bu mevkiden ilk görevi olmuştur. C. Iulius Quadratus Bassus (III.15), Iudaea Eyaleti'nin yöneticisi olarak atanmıştır. Ti. Iulius Candidus Marius Celsus (III.10) ise, Kappadokia eyalet valiliğinden önce *ex praetor*'lara açık ismi bilinmeyen bir eyaleti yönetmiştir. Cn. Papirius Aelianus Aemilianus Tuscillus (III.23), Dacia Superior eyalet valiliğinde bulunmuştur. L. Flavius Arrianus (III.21) ise, *praetor*'luk mevkisi için uygun Baetica Eyalet *proconsul*'ü olarak tasdik edilmiştir. L. Burbuleius Optatus Ligarianus (III.22), Sicilia eyaletinin *proconsul* unvanlı yöneticisi olarak kayıtlara geçmiştir. L. Aemilius Karus (III.24) ise, Arabia Eyaleti'ni yönetmiştir.

Bazı Kappadokia eyalet valilerinin, *praetor*'luk sonrası *consul*'lüğe giden yolda önemli bir mevki olan *praefectus aerarii Saturni*, başka bir ifadeyle devlet hazinesi yöneticisi olarak hizmet ettikleri anlaşılmaktadır. L. Antistius Rusticus (III.11), L. Burbuleius Optatus Ligarianus (III.22), C. Arrius Antoninus (III.30), M. Antonius Memmius Hiero (III.47) bu makamda tespit edilebilen valileri oluşturmaktadır. L. Catilius Severus'un (III.17) ise, önce askerî hazine yöneticiliği *-praefectus aerarii militaris*'lik- yaptığı bunun ardından kendisini *consul*'lüğe taşıyacak devlet hazinesi yöneticiliğinde *-praefectus aerarii Saturni-* bulunduğu anlaşılmaktadır. Neticede *praetor*'luk sonrasına uygun mevkilerde ve *praefectus aerarii Saturni* olarak hizmetin ardından eyalet valilerinin ağırlıklı olarak *consul*'lük elde ettikleri anlaşılmaktadır. Bu bağlamda Kappadokia eyalet valiliğine atanabilmek için *consul*'lüğe ulaşmış olmanın en önemli kıstas olduğu anlaşılmaktadır. Eyaletin ilk valisi Quintus Veranius (III.1) ile *procuratorius* seviyedeki vali Iulius Paelignus (III.2) hariç diğer valilerin tamamı *consularis* seviyeden atanmışlardır. İlk başlarda eyaletin yönetimine *procuratorius* seviyeden yöneticiler getirilmesi, Romalıların eyaletin mali çıkarlarıyla ilgilendiğini ve eyalete çok önem vermediklerini akla getirmektedir. Bununla birlikte, ilerleyen süreçte Parthialılarla Armenia temelli ihtilaf ve Kafkasya üzerinden Alan tacizleri ek tedbirleri gerektirmiştir. Bu tedbirler, bölgede lejyonların konuşlandırılması ve eyaletin valiliğine *consularis* seviyeden üst düzey yöneticilerin atanması şeklinde olmuştur. Böylece Kappadokia Eyaleti, Roma'nın Doğu sınırının korunması noktasında önemli bir askerî eyalet olma özelliği kazanmıştır.

Yukarıda Kappadokia eyalet valiliğine atamada *ex consul* seviyeden olmanın önemli bir kıstas olduğu belirtilmişti. Bu bağlamda çalışmanın konusu olan dönemdeki eyalet valilerinin Q. Veranius (III.1) ve Iulius Paelignus (III.2) hariç, tamamının *consul*'lük makamına ulaştıkları açıktır. Bu valilerin ezici çoğunluğunun *suffectus* şeklinde *consul*'lük elde ettikleri de anlaşılmaktadır. M. Sedatius Severianus (III.26), P. Martius Verus (III.29), Q. Atrius Clonius (III.35), T. Clodius Saturninus Fidus (III.46), M. Antonius Memmius Hiero'nun (III.47) ise, *consul suffectus*'luklarını "*in absentia*" olarak tuttıkları şeklinde izlenim mevcuttur. Kappadokia eyalet valilerinin ekseriyet oluşturmayan kısmının ise, *ordinarius* şeklinde saygın bir *consul*'lük elde ettiği anlaşılmaktadır. L. Caesennius Paetus (III. 4), M. Statius Priscus (III.27), C. Iulius Severus II (III.28), M. Munatius Sulla Cerialis (III.36) ve bir ihtimal Sex. Catius Clementinus Priscillianus (III.44) gibi isimler bu grupta yer almaktadır. Bu şekilde *consul*'lük elde etmede soylu bir aileden gelme, imparatora yakınlık ve askerî başarı gibi faktörlerin etkili olduğu anlaşılmaktadır. Ancak III.27 numaralı valinin bir *homo novus* olmasına rağmen *ordinarius* şeklinde *consul*'lük elde etmesi de kayda değerdir.

Kappadokia eyalet valilerinden bazılarının ise, ikinci kez *consul* olma başarısı gösterdikleri anlaşılmaktadır. Bu şekilde onura mazhar olanların genellikle *consul* soyundan olduğu; ancak *homo novus* M. Statius Priscus (III.27) gibi istisnaların olduğu da görülmektedir. Bu istisna şüphesiz şahsi yetenek ve imparatora sadık kalmanın bir neticesiydi. T. Iulius Candidus Marius Celsus (III.10), C. Iulius Quadratus Bassus (III.15), L. Catilius Severus (III.17), C. Bruttius Praesens (III.18), P. Martius Verus (III.29) isimli valiler bu onura sahip olmuşlardır.

Kappadokia eyalet valilerinin bazıları *consul*'lüklerinin hemen ardından bazıları farklı görevlerin ardından eyaletin yöneticiliğine atanmışlardır. Bazı Kappadokia eyalet valilerinin ise, *consularis* seviyeden ilk görevinin Kappadokia eyalet valiliği olduğu anlaşılmaktadır. Ti. Iulius Candidus Marius Celsus (III.10), T. Pomponius Bassus (III.12) bu bağlamda ele alınabilir. Bununla birlikte bu sayının valilerin *cursus* dizilerinin büyük kısmının eksik olmasından dolayı daha fazla olduğu aşikârdır.

Daha önce de bahsedildiği üzere Kappadokia Eyaleti'ne, Doğu sınırında askerî bir eyalet olma özelliği kazandığı andan itibaren *consularis* seviyeden askerî ve idari deneyimi olan valilerin atanmasına özen gösterildiği anlaşılmaktadır. *Patricius*'lara göre daha fazla askerî deneyime sahip *homo novus* kökenliler, eyaletin askerî özelliğinden dolayı sıklıkla yönetici olarak eyalete atanmışlardır. Yine imparatorla, imparator ailesine

yakınlık ve dostluk gibi birçok faktörün bu atamalarda etkili olduğu görülmektedir. Bunlara ek olarak, bazı eyalet valilerinin geniş *imperium* sahibi olarak eyaletlerine atandıkları da anlaşılmaktadır. Q. Veranius (III.1), Cn. Domitius Corbulo (III.3), bir ihtimal M. Statius Priscus (III.27) bu bağlamda ele alınabilir.

Kappadokia eyalet valilerinin, eyaletlerinde ne gibi faaliyetlerde bulundukları bağlamında ise, onların eyaletlerinde yol onarım ve inşasına ağırlık verdikleri anlaşılmaktadır. Bu durum, bölgede ele geçen birçok mil taşıyla kanıtlanmıştır. Eyalette vali olarak atananların geçmiş dönem kariyerlerinde yol *curator* 'u olarak hizmet etmeleri onların bu faaliyetlerini zorlanmadan sürdürebilmelerini sağlamış olmalıdır. Bazı eyalet valilerinin isimlerinin yol çalışmalarıyla özdeşleştiği de anlaşılmaktadır. Bu açıdan Cn. Pompeius Collega (III.6), A. Caesennius Gallus (III.8), T. Pomponius Bassus (III.12) isimleri ön plana çıkmaktadır. Kappadokia eyalet valilerinin yol çalışmaları, köprüler ile askerî yapıların tamir ve inşasını da kapsamıştır. Kappadokia eyalet valileri eliyle bölgede yürütülen bu yol çalışmaları, Parthialılara ve ileride onların yerini alacak Sasanilere karşı sürdürülecek büyük çaplı seferlere hazırlık gibi görünmektedir. Yine Batı'dan Doğu'ya askerî birlik ve levazım naklini kolaylaştırma, Alan tehdidine karşı Doğu sınırının güçlendirilmesi de diğer faktörler olarak sıralanabilir. Özellikle Kaisareia-Melitene askerî güzergâhında yol ve köprü onarım çalışmalarının, Doğu ikmal hatlarının bakımlı tutulmasıyla ilgili olduğu söylenebilir.

Kappadokia eyalet valileri eliyle bölgede yürütülen yol çalışmaları, A. Caesennius Gallus nezaretindeki çalışmalarda olduğu gibi, sadece Kappadokia'yı değil zaman zaman Galatia, Pontus, Pisidia, Paphlagonia, Lykaonia ve Armenia Minor'u da içine alan oldukça geniş bir sahayı kapsamıştır. Eyaletteki yolların ağırlıklı olarak Ankyra merkezli olarak kuzey, güney ve batı doğu ara ve ana yönlerinde yayılım gösterdiği anlaşılmaktadır. A. Caesennius Gallus (III.8), Cn. Pompeius Collega (III.6), T. Pomponius Bassus (III.12), P. Calvisius Ruso (III.14), bir ihtimal L. Statorius Secundus (III.19), L. Flavius Arrianus (III.21), C. Iulius Flaccus Aelianus (III.32), L. M[---]ius (III.33), M. Munatius Sulla Cerialis (III.36), Aurelius Basileus (III. 38), Asinius Lepidus (III.39), Q. Iulius Proculeianus (III.40), P. Aradius Paternus (III. 42), Licinius Seranianus (III.43), Sex. Cadius Clementinus (III.44), T. (?) Cuspidius Flaminius Severus (III.45), M. Antonius Memmius Hiero (III.47), C. Valerius Tertullus (III.49), Aulus Vergilius Maximus (III.50), C. Iulius Oci[---] (III.51.1) eyaletinde yol, köprü, askerî yapı onarım ve inşa faaliyetleri belgelenen valileri oluşturmaktadır. Bütün bunlarla birlikte, eyaletinde yol çalışmasına dair elde belge olmayan valiler de çoğunluk oluşturmaktadır. Bu valilere

dair elde belge olmayışı, salt askerî seferlerle meşgul olmaları ve kısa görev süreleriyle de izah edilebilir durumdur.

Kappadokia eyalet valilerinden bazılarının ise, eyaletlerinde ne gibi faaliyetlerde bulundukları bilinmemektedir. T. Prifernius Paetus Rosianus Geminus (III.20), L. Burbuleius Optatus Ligarianus (III.22), L. Aemilius Karus (III.24), M. Cassius Apollinaris (III.25), C. Arrius Antoninus (III.30), L. Claudius Hieronymianus (III.34), Q. Atrius Clonius (III.35), M. Antonius Memmius Hiero (III.47), P. Petronius Polianus (III.48) bu guruptaki valileri oluşturmaktadır.

Bazı Kappadokia eyalet valilerinin eyalete özel bir misyonla atandığı da anlaşılmaktadır. Bu bağlamda eyaletin ilk valisi Quintus Veranius'un (III.1) asli görevi, Kappadokia Eyaleti'nin Roma eyaleti olarak düzenlemesi olmuştur. Kappadokia eyalet valilerine yüklenen bir başka misyonun Kappadokia'nın Galatia ile birleştirilmesine nezaret etmek olduğu anlaşılmaktadır. M. Ulpianus Traianus (III.5), Cn. Pompeius Collega (III.6), T. Pomponius Bassus (III.12) bu kabildendir. Bazı durumlarda birleşik eyaletin bölünmesine de Kappadokia eyalet valileri nezaret etmişlerdir. C. Iulius Quadratus Bassus (III.15) bu bağlamda ele alınabilir. Bazı eyalet valilerine ise, Armenia'yı yeniden ele geçirmek gibi özel misyonlar yüklenmiştir. Cn. Domitius Corbulo (III.3), L. Iunius Caesennius Paetus (III.4), L. Catilius Severus Iulianus Claudius Reginus (III.17) gibi valiler bu gurupta yer almaktadır. M. Sedatius Severianus'un (III. 26) Kappadokia eyalet yöneticiliğine atanması ise, büyük bir ihtimalle Doğu sınırında Armenia kaynaklı Parthia tehlikesinin ciddi bir tehdit oluşturması üzerine gerçekleşmiştir. Bu noktada kendisine yüklenen misyon olasılıkla sınır hattını ve aynı zamanda eyaletini savunarak Armenia'da Roma hakimiyetini tesis etmek olmuştur. Bununla birlikte bunda başarılı olamadığı anlaşılmaktadır. M. Statius Priscus (III.27) ise, mevcut eyalet valisinin Armenia'da Parthia karşısında bozguna uğramasının ardından durumu yeniden restore etmek üzere atanmıştır. C. Iulius Severus II (III.28) ise, Doğu'da Parthialılarla mücadeleyi sürdürmek üzere atanmıştır.

Kappadokia eyalet valilerinin önemli görevlerinden biri de, diplomasi faaliyetlerini yürütmek olarak görülmektedir. Cn. Domitius Corbulo (III.3), M. Iunius Homullus (III.16), C. Bruttius Praesens (III.18) bu bağlamda ele alınabilir. Bütün bunlardan başka, Kappadokia eyalet valilerinin çok geniş yelpazede görevler üstlendikleri de anlaşılmaktadır. L. Antistius Rusticus (III.11), eyaletindeki kıtlık ve buna bağlı karaborsacılık gibi olumsuz durumları engellemeye yönelik *edictum* (emirname)

yayımlamıştır. P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus (III.14), valiliği döneminde Kana kent meclisi ve halkı tarafından Traianus onuruna bir tapınak inşasına ve imparatorun heykelinin dikilmesine nezaret etmiştir. T. Priferius Paetus Rosianus Geminus'un (III.20) ismi, Arkhelais yerleşiminde *colonia* resmî görevlilerinin de katkı sağladığı tapınak yenileme işinde geçmektedir. L. Flavius Arrianus'un (III.21), Kappadokia'daki Hierapolis'te (Şarköy), Apollon kült birliğiyle bağlantılı bir onurlandırma yazıtında ismi geçmektedir. Caelius Calvinus'un (III.31), eyalet genelindeki eksikliklerin giderilmesi ve Doğu sınırının tahkimiyle ilgilendiği anlaşılmaktadır.

Bazı Kappadokia eyalet valileri ise, M. Hirrius Fronto Neratius Pansa (III.7) gibi, *census* işleminin *Regio X*'da değil de Kappadokia eyalet sahasında olması halinde, bir *census* gerçekleştirerek sıra dışı bir görevi yerine getirmesi yönüyle dikkat çekmektedir. Bütün bunlara ek olarak, Kappadokia Eyaleti'nin özellikle Galatia eyalet sahasıyla birleşerek devasa bir idari bölgeyi teşkil ettiği zamanlarda eyalet valisinin iş yükünün *praetorius* seviyeden vali yardımcılılarıyla paylaşıldığı anlaşılmaktadır.

Kappadokia eyalet valilerinden bazıları, bu valilikleri esnasında *patronus* olarak onurlandırılmaları yönüyle de dikkat çekmektedir. Cn. Pompeius Collega (III.6), M. Hirrius Fronto Neratius Pansa (III.7), L. Antistius Rusticus (III.11), P. Calvisius Ruso (III. 14), bir ihtimal L. Burbuleius Optatus (III.22), M. Sedatius Severianus (III.26), M. Antonius Memmius Hiero (III.47), P. Petronius Pollianus (III.48) gibi valiler bu grupta yer almaktadır. Bununla birlikte eyaletinde *patronus* olarak onurlandırılan eyalet valisi sayısının bilinenden fazla olduğu açıktır. Kappadokia Eyaleti haricindeki eyaletlerdeki onurlandırmalar da hesaba katıldığında eyalete vali olarak atananların yerel halkla iyi iletişim kurabilenler arasından seçildiği gibi bir sonuca ulaşılmaktadır.

Kappadokia eyalet valileriyle ilgili bir başka önemli husus, onlardan bazılarının isimlerine eyalet sikkelerinin arka yüzlerinde yer verilmesi olarak görülmektedir. Bu suretle onurlandırılan eyalet valilerini; Cn. Domitius Corbulo (III.3), Cn. Pompeius Collega (III.6), M. Hirrius Fronto Neratius Pansa (III. 7), A. Caesennius Gallus (III. 8), T. Pomponius Bassus (III. 12), Q. Orfitasius Aufidius Umber (III.13), P. Calvisius Ruso (III. 14), M. Iunius Homullus (III.16), L. Catilius Severus (III.17), L. Statorius Secundus (III.19) gibi isimler oluşturmaktadır.

Kappadokia eyalet valilerine ilişkin bir başka tespit ise, onların görev sürelerinin değişkenlik göstermesidir. Bunun imparator eyaletlerinin karakteristik bir özelliği olarak bölgedeki askerî ve siyasi koşullar ile imparatorun inisiyatifine göre şekillendiği

anlaşılmaktadır. Esasında valilerin imparator eyaletleri için öngörülen ortalama üç yıllık süreye uygun olarak eyaletlerinde görev aldığı izlenimi vardır. Bununla birlikte, Cn. Domitius Corbulo'nun (III. 3) yaklaşık on yıl görevde kaldığı görülmektedir. Bu valinin, eyaletinde sadece askerî ve diplomatik faaliyetlerle değil aynı zamanda Fırat Nehri *limes*'inin istihkâm ve altyapı eksikliklerini gidermekle meşgul olmasının bunda etkili olduğu söylenebilir. İmparatorlar Domitianus, Nerva ve Traianus dönemlerinde bölgede büyük bir yol inşa ve onarım projesiyle meşgul olan T. Pomponius Bassus'un (III.12) ise, altı yedi yıl kadar görevinin başında kaldığı anlaşılmaktadır. L. Flavius Arrianus'un (III.21), Alan tehlikesi nedeniyle eyaletteki görev süresinin yedi sekiz yıl gibi oldukça uzun bir süreyi kapsadığı görülmektedir. Dokuz on yıl gibi oldukça uzun süre eyaletindeki yerini koruyan P. Martius Verus'un (III.29) görev süresinin uzunluğu ise, İmparator Marcus Aurelius'un eyalet valilerini zorunlu olmadıkça görevden almamasıyla ilişkilendirilmektedir. L. Claudius Hieronymianus da (III.34) eyaletinde dokuz on yıl gibi uzun bir süre kalmış gibi görünmektedir. Bu ise, çok deneyimli olmasından veya tamamlanması uzun yıllar alacak bir projeyi yürütmesiyle ilişkili olmalıdır. Bazı Kappadokia eyalet valilerinin ise, görev sürelerinin kısa olması dikkat çekmektedir. İmparator Opellius Macrinus'un (217-218) atadığı M. Munatius Sulla Cerialis (III. 36) isimli valinin, yeni imparator Elegabalus (218-222) tarafından azledilmesi bu bağlamda ele alınabilir. Kısa valilik süreleri özellikle Askerî Anarşi Dönemi'nin (yak. 235-284) Kappadokia eyalet valileri için olağan bir durum gibi görünmektedir.

Bütün bunlara ek olarak, Kappadokia eyalet valilerinin eyalet yöneticiliklerinde başarılı olduğu sonucuna da varılabilir. Bununla birlikte Iulius Paelignus (III. 2), L. Iunius Caesennius Paetus (III. 4) ve M. Sedatius Severianus (III.26) gibi bazı istisnaların olduğu da açıktır. Ancak bu, eyalette görev aldığı bilinen vali sayısına göre oldukça düşük bir rakamdır.

Kappadokia eyalet valilerinin, eyaletteki görevlerinin sona ermesinin ardından kariyerlerinin hangi yönde ilerlediği ana hatlarıyla ortaya konulabilir niteliktedir. Bu bağlamda valilerin büyük bir kısmı için Syria eyalet valiliğine terfinin genel bir teamül halini aldığı anlaşılmaktadır. Cn. Domitius Corbulo (III.3), L. Iunius Caesennius Paetus (III.4), M. Ulpius Traianus (III.5), A. Casennius Gallus (III.8), P. Valerius Patruinus (III.9), bir ihtimal M. Hirrius Fronto Neratius Pansa (III.7), Ti. Iulius Candidus Marius Celsus (III.10), C. Iulius Quadratus Bassus (III.15), L. Catilius Severus (III.17), bir ihtimal C. Bruttius Praesens (III.18) ve L. Flavius Arrianus (III.21), yine bir ihtimal Cn. Papirius Aelianus (III.23), M. Cassius Apollinaris (III.25), doğru kimliklendirilmesi

halinde C. Iulius Severus II (III.28), P. Martius Verus (III.29) gibi isimler bu guruptaki Kappadokia eyalet valilerini oluşturmaktadır.

Kappadokia eyalet valilerinden bir kısmının Moesia Superior ve Britannia gibi *consularis* seviyeden eyaletleri yönettikleri anlaşılmaktadır. C. Bruttius Praesens (III.18), Kappadokia eyalet yöneticiliğinin ardından bir imparator eyaleti olan Moesia Inferior Eyaleti'ni yönetmiştir. Dacia, Moesia Superior, Britannia ve Kappadokia eyaletlerini yöneten M. Statius Priscus (III.27) hem Batı'da hem Doğu'da çifte ihtisas sahibi birisi olarak ikiden fazla *consularis* eyalet yöneten valiler gurubu içerisinde yer almaktadır. C. Iulius Quadratus Bassus (III.15), C. Arrius Antoninus (III. 30), Q. Atrius Clonius (III. 35) da birbiri ardına üç *consularis* eyaleti yönetmişlerdir. Cn. Papirius Aelianus Aemilianus Tuscillus (III.23), Kappadokia eyalet valiliğinin ardından Syria ve onun ardından Britannia eyaletlerini yönetmiştir. T. (?) Cuspidius Flaminius Severus (III.45) *consul suffectus*'luğunu elde ettikten sonra Üç Dacia, Pannonia Inferior ve Moesia Inferior eyaletlerinden birini ya da ikisini yönetmiştir. M. Sedatius Severianus (III.26) ise, Dacia Superior Eyaleti'ni yönetmiştir.

Kappadokia eyalet valilerinden bazılarının, genellikle *consul*'lükleri sonrası ilk görev olarak bazen eyalet idareciliklerinin ardından Roma'da kamusal binaların ve kutsiyet arz eden yapıların bakım ve onarımından sorumlu yönetici -*curator aedium sacrum et operum locorumque publicorum*- olarak hizmet ettikleri anlaşılmaktadır. M. Hirrius Fronto Neratius Pansa (III.7), P. Calvisius Ruso (III.14), C. Bruttius Praesens (III.18), T. Prifernius Paetus Rosianus Geminus (III.20), L. Flavius Arrianus (III.21) ve L. Burbuleius Optatus (III. 22) bu guruptadır.

Bazı Kappadokia eyalet valilerinin kariyerlerini Asia ve Africa eyaletlerinin *proconsul*'lüğü ve *praefectus urbi*'likle –Roma kenti *praefectus*'luğu ile- taçlandırıdıkları anlaşılmaktadır. Bu bağlamda M. Ulpius Traianus'un (III.5) Syria eyalet valiliğinin ardından Asia eyalet *proconsul*'lüğüne atandığı görülmektedir. Yine bir ihtimal Ti. Iulius Candidus Marius Celsus (III.10), Asia eyalet *proconsul*'ü olarak atanmıştır. L. Catilius Severus (III.17), C. Bruttius Praesens (III.18), C. Arrius Antoninus (III.30) gibi isimler de Asia Eyaleti'nin *proconsul* unvanlı valileri olarak atanmışlardır. L. Catilius Severus (III.17), T. Prifernius Paetus (III.20), Africa eyalet *proconsul*'ü olarak hizmet etmişlerdir. L. Catilius Severus (III.17), Africa eyalet *proconsul*'lüğü'nün ardından kariyerinin doruk noktası olarak Roma'da *praefectus urbi* makamına ulaşmıştır. Yine Ti. Iulius Candidus Marius Celsus (III.10), C. Bruttius Praesens (III.18) kariyerlerini *praefectus urbi*'likle

taçlandırmışlardır. Bunlardan III.17 numaralı valinin, Syria ve Africa eyaletlerini yönetmesi, kent *praefectus*'luğu gibi kalburüstü mevkilerde bulunması bir *homo novus*'un ulaşabileceği mevkileri göstermesi açısından önemlidir.

Kappadokia eyalet valilerinin kariyerlerinde rahiplik kurullarında görev almanın da önemli bir yer tuttuğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda M. Ulpius Traianus (III.5), bir ihtimal Cn. Pompeius Collega (III.6), M. Hirrius Fronto Neratius Pansa (III.7), A. Caesennius Gallus (III.8), P. Calvisius Ruso (III.14), C. Bruttius Praesens (III.18), L. Aemilius Karus (III. 24), C. Iulius Severus II (III.28), bir ihtimal L. Burbuleius Optatus (III.22) ve L. M[---]ius (III. 33) önemli rahiplik kurullarından biri olan *quindecimvir sacris faciundis* rahiplik kurulunda hizmet etmişlerdir. Bazı Kappadokia eyalet valileri ise, *septemvir epulonum* rahiplik kurulunda görev almışlardır. Cn. Domitius Corbulo (III.3), L. Catilius Severus (III.17) bu bağlamda ele alınabilir. Eyalet valilerinden bazıları ise, *augur* olarak hizmet etmişlerdir. C. Arrius Antoninus (III.30), bir ihtimal T. Priferrius Paetus Rosianus Geminus (III.20) bu kabildendir. Kappadokia eyalet valilerinden bazılarının ise, *pontifex* olarak dini içerikli vazifeler üstlendikleri anlaşılmaktadır. C. Iulius Quadratus Bassus (III. 15), M. Iunius Homullus (III.16) bu bağlamda ele alınabilir.

Bütün bunlardan başka, Kappadokia eyalet valilerinin bir kısmının ölümünün ardından tanrılaştırılan imparatorların kült organizasyonlarında görev aldıkları da anlaşılmaktadır. Bu bağlamda M. Ulpius Traianus (III.5), L. Aemilius Karus (III.24), M. Statius Priscus (III.27) “*sodalis Flavianalis*” olarak hizmet etmişlerdir. P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus (III.14), Q. Orfitasius Aufidius UMBER (III.13), L. Burbuleius Optatus Ligarianus (III.22) “*sodalis Augustalis*” olarak görev almışlardır. Bunlardan III.13 numaralı vali muhtemelen yönetici sıfatıyla bu görevi üstlenmiştir. C. Arrius Antoninus (III.30) ise, *sodalis Marcianus Antoninianus* rahipler topluluğunda hizmet etmiştir. Kappadokia eyalet valilerinden bazıları ise, “*fratres Arvales*” rahipler topluluğunda görev almışlardır. Bunları, P. Valerius Patruinus (III.9), Ti. Iulius Candidus Marius Celsus (III.10) ve bir ihtimal L. Aemilius Karus (III.24) gibi isimler oluşturmaktadır.

Bütün bu anlatılanlardan başka, Ti. Iulius Candidus Marius Celsus (III.10), *flamen* olarak hizmet etmiştir. L. Catilius Severus (III.17), *fetiales* rahipler topluluğunda görev almıştır. L. Flavius Arrianus (III.21), doğduğu şehir olan Nikomedia’da Demeter ile bu tanrıçanın kızı Persephone’nin (Kore) rahipliklerinde bulunmuştur. P. Martius Verus (III.29), 180 yılında *Iupiter Propugnator* tapınağıyla ilintili “*sacerdotes collegii aedis propugnatoris*” isimli dini topluluğa seçilmiştir (B8). Q. Atrius Clonius (III.35), adı

bilinmeyen bir dini toplulukta hizmet etmiştir. Bunlara ek olarak, bazı eyalet valilerinin, saygınlıklarının da bir göstergesi olarak birden fazla rahiplik kurulunda görev aldıkları anlaşılmaktadır. Bunları, P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus (III.14), L. Catilius Severus (III.17), L. Aemilius Karus (III.24), C. Arrius Antoninus (III.30) gibi isimler oluşturmaktadır.

Kappadokia eyalet valilerinin bir kısmının *cursus*'larının askerî basamaklarındaki başarılarından ötürü *dona militaria* askerî terimiyle ifade edilebilecek askerî onur ve ödüllendirmelere mazhar oldukları da anlaşılmaktadır. Cn. Domitius Corbulo (III.3), M. Ulpius Traianus (III.5), M. Hirrius Fronto Neratius Pansa (III.7), L. Catilius Severus (III.17), C. Bruttius Praesens (III.18), L. Flavius Arrianus (III.21), M. Statius Priscus (III.27) bu gurupta yer almaktadır.

Kappadokia eyalet valileri, eyaletlerinde yurttaşlık hakkı kazananlara isimlerinden ögeler vermeleri yönüyle de dikkat çekmektedir. Cn. Pompeius Collega (III.6), M. Hirrius Fronto Neratius Pansa (III.7), A. Caesennius Gallus (III.8), L. Antistius Rusticus (III.11), T. Pomponius Bassus (III.12), M. Iunius Homullus (III.16), C. Bruttius Praesens (III.18), L. (?) Statorius Secundus (III.19) bu bağlamda ele alınabilir.

Kappadokia eyalet valilerinin aile bağlarına ilişkin bilgilerin ise, bazı valiler için doyurucu iken bazı valiler için yetersiz hatta hiç olmadığı anlaşılmaktadır. Birçok eyalet valisinin, eyaletteki görevlerinin sona ermesinin ardından kariyerlerinin hangi yönde ilerlediğine dair bilgi olmadığı da görülmektedir. Bunun özellikle siyasi ve askerî kargaşa zamanlarıyla örtüşmesi dikkat çekmektedir. Bu ise ani bir ölüm, görevden azletme, idam, senatörün yeni bir görev almama isteği veya bu aşamadan sonraki kariyerine ilişkin elde belge olmamasıyla açıklanabilir bir durumdur.

Bütün yukarıda anlatılanlardan başka, eyalet valilerinden bazıları *consularis seviyeden* Kappadokia Eyaleti'nin Doğulu yöneticileri olma başarısı göstermişlerdir. Bunları Ti. Iulius Candidus Marius Celsus (III.10), C. Iulius Quadratus Bassus (III.15), L. Flavius Arrianus (III.21), bir ihtimal M. Sedatius Severianus (III.26), C. Iulius Severus II (III.28), bir ihtimal T. Clodius Saturninus Fidus (III.46) ve M. Antonius Memmius Hiero (III.47) gibi isimler oluşturmaktadır. Son söz olarak, sonuç kısmında bahsedilenlerin eldeki belgelere göre düzenlendiğini, yeni belgeler ortaya çıktıkça daha kapsamlı sonuçlara ulaşılacağı göz ardı edilmemelidir.

BELGELER

III.1. Quintus Veranius

1) Tac. **Ann.** II. 56 (17/18 Yılı): *At Cappadoces in formam provinciae redacti Q. Veranium legatum accepere; et quaedam ex regiis tributis diminuta quo mitius Romanum imperium speraretur. Commagenis Q. Servaeus praeponitur, tum primum ad ius praetoris translatis.*

(Öte yandan bir eyalet durumuna dönüştürülmüş olan Kappadokia'nın valiliğini Quintus Veranius üstlendi ve Roma egemenliğinin ılımlılığı fikrini uyandırmak amacıyla, kraliyete ödenen bazı vergileri azalttı. Quintus Servaeus, şimdi artık ilk kez bir *praetor*'un yetki alanına aktarılmış olan Kommagene'ye atandı.)

2) Tac. **Ann.** II. 74 (19 Yılı): *Consultatum inde inter legatos quique alii senatorum aderant quisnam Syriae praeficeretur. Et ceteris modice nisis, inter Vibium Marsum et Cn. Sentium diu quaesitum: dein Marsus seniori et acrius tendenti Sentio concessit. isque infamem veneficiis ea in provincia et Plancinae percaram nomine Martinam in urbem misit, postulantibus Vitellio ac Veranio ceterisque qui crimina et accusationem tamquam adversus receptos iam reos instruebant.*

(Bunu, Syria'nın yeni valisini belirlemek amacıyla *legatus*'lar ve mevcut diğer senatörler arasında yapılan bir müzakere izledi. Diğerleri, Vibius Marsus ve Gnaeus Sentius iddialarıyla uzun uzadıya propaganda yaptılar; sonra Marsus, rakibinin yaşının daha büyük olması ve gösterdiği gayret karşısında boyun eğdi. Vitellius, Veranius ve sanki dava açılmışçasına iddianame maddelerini düzenlemekte olan diğerlerinin talebi üzerine Roma'ya, zehirleme olaylarıyla şehirde kötü bir üne sahip olan ve Plancina tarafından çok sevilen Martina adında bir kadını gönderdi.)

3) Tac. **Ann.** III. 10 (20 Yılı): *Postera die Fulcinus Trio Pisonem apud consules postulavit. contra Vitellius ac Veranius ceterique Germanicum comitati tendebant, nullas esse partis Trioni; neque se accusatores sed rerum indices et testis mandata Germanici perluturos. Ille dimissa eius causae delatione, ut priorem vitam accusaret obtinuit, petitumque est a principe cognitionem exciperet.*

(Ertesi gün Fulcinus Trio, Piso'yu yargılama yetkisi için *consul*'lere başvurdu. Vitellius, Veranius ve Germanicus'un diğer yoldaşları ona karşı çıktı. Trio'nun bu davada taraf olmadığını savundular. Zaten onlar kendileri de itham eden taraf değillerdi; sadece *princeps*'in talimatlarını yerine getirerek gerçeklerin şahidi olarak görev yapacaklardı. Bu

konudaki suçlamalarından vazgeçerek Trio, Piso'nun önceki kariyeri aleyhinde suçlamalarda bulunma hakkını elde etti ve imparatorudan davayı kabul etmesi istendi.)

4) Tac. **Ann.** III. 13: *Exim biduum criminibus obiciendis statuitur utque sex dierum spatio interiecto reus per triduum defenderetur. Tum Fulcinus vetera et inania orditur, ambitiose avareque habitam Hispaniam; quod neque convictum noxae reo si recentia purgaret, neque defensum absolutioni erat si teneretur maioribus flagitiis. Post quem Servaeus et Veranius et Vitellius consimili studio et multa eloquentia Vitellius obicere odio Germanici et rerum novarum studio Pisonem vulgus militum per licentiam et sociorum iniurias eo usque conrupisse ut parens legionum a deterrimis appellaretur; contra in optimum quemque, maxime in comites et amicos Germanici saevisse; postremo ipsum devotionibus et veneno peremisse; sacra hinc et immolationes nefandas ipsius atque Plancinae, petitam armis rem publicam, utque reus agi posset, acie victum.*

(Daha sonra, iddianamenin düzenlenmesi için iki gün süre verilmesi kararlaştırıldı. Altı günlük bir aradan sonra, sanığın savunması bir üç gün daha sürecekti. Fulcinus, Piso'nun Hispania yönetimi esnasındaki entrikalar ve açgözlülükle ilgili eski ve anlamsız bir hikâyeyle başlangıç yaptı. İddialar kanıtlansa bile eğer daha yakın zamanlı suçlamaları savuşturursa sanığa bir zarar veremezdi eğer iddialar çürütülürse; ama daha ağır suçlarından dolayı suçlu bulunursa sanık yine beraat edemezdi. Bunu eşit derecede heyecanla Servaeus, Veranius ve hatırı sayılır hitabet yeteneğiyle Vitellius'un söylemleri takip etti. Germanicus'a olan nefreti ve anarşiye olan tutkusuyla diyordu iddianamede "Piso, disiplini bozarak ve eyaletlere zulmetmeye izin vererek askerleri öylesine yozlaştırmıştır ki, bunların içinde en kötüsü "Lejyonların Babası" olarak bilinmesidir. Diğer yandan, en iyi adamlara özellikle de Germanicus'un yoldaşlarına ve arkadaşlarına karşı acımasız davranmış ve en sonunda zehir ve kara büyü yardımıyla prens kendisini yok etmiştir. Daha sonra, Plancina'nın ve kendisinin ayinleri ve kurbanlarıyla devlete karşı orduyla saldırmış ve -adaletin karşısına çıkarılabilsin diye- meydan muharebesinde mağlup olmuştur.)

5) Tac. **Ann.** III.19 (20 Yılı): *Paucis post diebus Caesar auctor senatui fuit Vitellio atque Veranio et Servaeo sacerdotia tribuendi...*

(Birkaç gün sonra Caesar, *senatus*'ta Vitellius, Veranius ve Servaeus'un rahip olarak seçilmelerini önerdi...)

6) Tac. **Ann.** XII. 5 (49 Yılı): *C. Pompeios Q. Veranios consulibus...*

(Gaius Pompeius ve Quintus Veranius'un *consul*'lükleri zamanında...)

7) Tac. **Ann.** XIV.29: *Caesennio Paeto et Petronio Turpilliano consulibus gravis clades in Britannia accepta; in qua neque A. Didius legatus, ut memoravi, nisi parta retinuerat, et successor Veranius modicis excursibus Siluras populatus, quin ultra bellum proferret, morte prohibitus est, magna, dum vixit, severitatis fama, supremis testemeti verbis ambitionis manifestus: quippe multa in Neronem adulatione addidit subiecturum ei provinciam fuisse, sis biennio proximo vixisset...*

(Caesennius Paetus ve Petronius Turpilianus'un *consul*'lükleri zamanında, Britannia'daki ağır yenilgi sürüyordu. Bahsetmiş olduğum gibi *legatus* Aulus Didius, daha önce kazanılan toprakları elinde tutmak dışında bir şey yapmazken ardılı Veranius'un, Silures halkını birkaç önemsiz saldırıyla taciz ettikten sonra ordularını daha ileriye taşımasına ölümü engel olmuştu. Yaşamı boyunca, özgürlüğünden taviz vermemesiyle ünlenmiş olmasına rağmen vasiyetinin son sözlerinde Nero'ya düzdüğü bir dizi methiyenin arasına, iki yıl daha yaşasaydı, eyaleti onun ayaklarının altına sereceğini ekledi...)

8) Tac. **Agr.** 14: *Consularium primus Aulus Plautius praepositus ac subinde Ostorius Scapula... Mox Didius Gallus parta a prioribus continuit, paucis admodum castellis in ulteriora promotis, per quae fama aucti officii quaereretur. Didium Veranius excepit, isque intra annum extincus est.*

([Britannia'nın idaresine getirilen] ilk *consul* seviyeden vali Aulus Plautius idi... Ondan hemen kısa süre sonra Ostorius Scapula geldi... Daha sonra Didius Gallus, selefleri tarafından kazanılan toprakları korudu ve birkaç istihkâmı daha uzak bölgelere taşıdı. Bunu da ününü ve nüfuz alanını genişletmek için yaptı. Didius'u aynı yıl içinde ölen Veranius takip etti...)

9) Patara, Lykia, Stadiasmus Patarensis (Patara Yol Kılavuz Anıtı (Ön Yüz)), 45 Yılı: *Τιβεριῶι Κλαυδίωι Δρούσου υἱῶι Καίσαρι Σεβαστῶι Γερμανικῶι, ἀρχιερεῖ μεγίστωι, δημαρχικῆς ἐξουσίας τὸ πέμπτον, αὐτοκράτορι τὸ ἐνδέκατον, πατρὶ πατρίδος, ὑπάτωι τὸ τέταρτον ἀποδεδειγμένωι, σωτῆρι τοῦ ἑαυτῶν ἔθνους, Λύκιοι φιλορώμαιοι καὶ φιλο-καίσαρες πιστοὶ σύμμαχοι ἀπαλλαγέντες στάσεως καὶ ἀνομίας καὶ ληστεϊῶν διὰ τὴν θεῖαν αὐτοῦ πρόνοιαν, ἀπειληφότες δὲ ὁμόνοιαν καὶ τὴν ἴσῃν δικαιοδοσίαν καὶ τοὺς πατρίους νόμους, τῆς πολιτείας τοῖς ἐξ ἀρίστων ἐπιλεγμένοις βουλευταῖς ἀπὸ τοῦ*

ἀκρίτου πλήθουςπιστευθείσης, δι' ὃ τῆς πατρίδος ὑπ' αὐτοῦ ἐπεκρατήθησαν διὰ Κοίντου Οὐρηρα-νίου πρεσβευτοῦ καὶ ἀντιστρατήγου Τιβερίου Κλαυδίου Καίσαρος Σεβαστοῦ.

(Drusus'un oğlu Tiberius Claudius Caesar Augustus Germanicus'a, en yüce rahibe, hükümranlılığının beşinci yılında, on birinci kez imparator, vatanın Babası, dördüncü kez konsüllüğe aday iken, Roma dostu ve imparatorsever sadık müttefikler olarak Likyalılar kendi uluslarının kurtarıcısına (ithaf ettiler). Çünkü onlar, onun tanrısallık sayesinde ayaklanmadan ve kanunsuzluktan ve eşkıyalıktan kurtarıldılar ve şimdi; devlet mekanizması muhakeme yeteneği olmayan halk yığınının (alınıp) en seçkin kişiler arasından seçilen danışma meclisi üyelerine emanet edildikten (ve) bu sayede (Likyalılar), Tiberius Claudius Caesar Augustus'un *legatus propraetor*'u olan Quintus Veranius aracılığı ile onun (İmparator) tarafından, tekrar kendi vatanlarının efendisi yapıldıktan sonra dirlik ve hukuk işlerinde eşitliğe ve geleneksel kanunlara tekrar kavuşmuş bulunuyorlar²⁰⁰⁴.)

10) Patara, Lykia, Stadiasmus Patarensis (Patara Yol Kılavuz Anıtı (Sol Yan Yüz), 45 Yılı: Τιβέριος Κλαύδιος Δρούσου υἱὸς Καῖσαρ Σεβαστὸς Γερμανικὸς ὁ τῆς οἰκουμένης Αὐτοκράτωρ ὁδοὺς καθ' ὅλην Λυκίαν ἐποίησεν διὰ τὴν Κοίντου Οὐρηρανίου τοῦ ἰδίου πρεσβευτοῦ ἀντι-στρατήγου ὑπηρεσίαν ὣν ἐστὶν μέτρον τὸ ὑπογεγραμμένον.

(Drusus'un oğlu Tiberius Claudius Caesar Augustus Germanicus, Yerküre'nin hâkimi, tüm Likya boyunca aşağıda ölçüm listesi verilen yolları, kendi *legatus propraetor*'u Quintus Veranius'un çabalarıyla yaptırdı²⁰⁰⁵.)

11) IGR III, 703, Kyaneai, Lykia: 1 Κοίντον Οὐρηράνιον Κοίντου / υἱὸν, τριῶν ἀνδρῶν ἐπιχα / ράξεως νομίματος, χειλὶ / ἀρχον λεγιῶνος τετάρτης / 5 Σκυθικῆς, ταμίαν Τιβερίου καὶ / Γα[ί]ο[v] Σεβαστοῦ, [δῆμ]αρχ[ον----]²⁰⁰⁶.

(Quintus oğlu, Quintus Veranius'u, sikke darbından sorumlu *triumvir*'i, *Legio IV Scythica*'nın *tribunus militum*'u, Tiberius ve Gaius Augustus'ların *quaestor*'u, *tribunus*...[bunu yaparak, onurlandırdı])

²⁰⁰⁴ Metin ve çeviri: S. Şahin, "Stadiasmus Paterensis, Likya'nın Roma Yolları", *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, 36, 2011, s. 94.

²⁰⁰⁵ Metin ve çeviri: Şahin, 2011, s. 98.

²⁰⁰⁶ E. M. Smalwood, 1967, no 231.

III.2. Iulius Paelignus

1) Tac. **Ann.** XII. 49: *Erat Cappadociae procurator Iulius Paelignus, ignavia animi et deridiculo corporis iuxta despiciendus, sed Claudio perquam familiaris, cum privatus olim conversatione scurrarum iners otium oblectaret. Is Paelignus auxiliis provincialium contractis tamquam recipaturus Armeniam, dum socios magis quam hostis praedatur, abscessu suorum et incursantibus barbaris praesidii egens ad Radamistum venit; donisque eius evictus ultro regum insigne sumere cohortatur sumentique adest auctor et satelles. quod ubi turpi fama divulgatum, ne ceteri quoque ex Paeligno coniectarentur, Helvidius Priscus legatus cum legione mittitur rebus turbidis pro tempore ut consuleret. igitur propere montem Taurum transgressus moderatione plura quam vi composuerat, cum rediret in Syriam iubetur ne initium belli adversus Parthos existeret.*

(Daha sonra, akılsızlığı ve tuhaf vücut yapısı görünümüyle hor görülen Iulius Paelignus Kappadokia'nın *procurator*'u [yöneticisi] idi. Bununla birlikte o, Claudius'la çok içli dışlıydı. Özel hayatında, boş zamanlarının sıkıcılığını soytarılar topluluğuyla eğlenceli hale getirmeye çalışıyordu. Bu Paelignus, görünüşe göre Armenia'yı kurtarma planıyla bazı eyaletlerden yardımcı güçler topladı; ama düşmanları yerine müttefiklerini yağmalayınca [bu topladığı] adamlarının terk etmesi ve barbarların baskınları sonucu kendini savunmasız şekilde buldu. Radamistus'un yanına gitti; onun hediyeleriyle baştan çıktığı için onu kraliyet alametlerini alması konusunda olumlu bir şekilde teşvik etti ve o, bunu yaparken kendisi de törende ona yetki vererek ve onu azmettirerek yardımcı oldu. Utanç verici haberler dört bir yana yayıldığında, diğer valilerin Paelignus'un [bu utanç verici işinden dolayı onunla] bir tutulmamaları için, koşullara göre Helvidius Priscus düzensiz işleri düzene sokması için bir lejyonun komutasında gönderildi. O, hızlı bir şekilde Taurus silsilesini aştıktan sonra Syria'ya dönmesi emredildiğinde, zor kullanmaktan ziyade büyük ölçüde ılımlılıkla düzeni yeniden sağlamıştı. Parthia ile savaşı kışkırtacak bir şey olmamalıydı.)

III.3. Cn. Domitius Corbulo

1) **CIL** III, 7113; **IGR** IV, 1597; **IK** 17.1 3409, Metropolis, Ionia, Augustus Dönemi (MÖ 27- MS 14): *[Im]p(erator) Cae[sar Di] / 2 vi f(ilius) Augus[tus]/[pon]tifex [maximus] / 4 [trib]unic[ia potestate---] / [pater] patr(iae) [resti] / 6 [tuit c]uram [agente] / [Gnaeo D]omitio [Corbulone quaestori / [Ἀν]τοκράτωρ Καῖσαρ θεοῦ υἱὸς] / 2*

[Σεβ]αστὸς ἀρχι[ερεὺς μέγιστος] / [δημαρχικῆς ἐξουσίας - - -, πα] / 4
[τῆρ πατ]ρίδος [ἀποκατ] / [έστησ]ε ἐ[πισ]τα[τοῦντος] / 6 [Γναι]ου Δομ[ετίου Κορβόλω] /
[νος] τοῦ Μ [---]²⁰⁰⁷.

(Tanrının oğlu, başrahip, vatanın babası İmparator Augustus'un *tribunus*'luk yetkisinin...yılında, *quaestor* Gnaeus Domitius Corbulo'nun çabalarıyla [bu yapının onarılmasını sağladı])

2) ILS 9108, Miletopolis, Kyzikos, Asia: [Legio VI F]errata quae hibernavit in Armenia [Maiore su]b <C>n Domitio [Corbulon]e <L>eg [Neronis Caesar]is Aug. pro pr. [----] P. f. Sca. Aspro [primipil]o honor caus. [λε]γεών ζ' σι]σερᾶ παραχειμάς [ασα/έν Ἀρμενία τῇ μείζονι ὅ]πὸ Ναῖον [Δομέτιον Κορβούλωνα]²⁰⁰⁸.

(Nero Caesar Augustus'un, *legatus propraetor*'u Gnaeus Domitius Corbulo idaresi altında kışı Armenia Maior'da geçiren Legio VI Ferrata, Scaptia tribus'undan, Publius oğlu, *primipilus* [rütbeli] Asper'i onurlandırmak için [bunu anıtı dikti]).

3) ILS 232= CIL III, 6741, 6742, 6742a, Ziata, Armenia Minor, 61 Yılı?: 1 Nero Claudius / Caesar Aug(ustus) Germanicus / Imp(erator), pont(ifex) max(imus), trib(unicia) pot(estate) XI, / co(n)s(ul) IIII, imp(erator) VIIII, pat(er) p(atriciae) / 5 Cn. Domitio Corbulone / leg(ato) Aug(usti) pro pr(aetore) / T. Aurelio Fulvo leg(ato) Aug(usti)/ leg(ionis) III Gal(licae)²⁰⁰⁹.

(İmparator Nero Claudius Caesar Augustus Germanicus, başrahip, *tribunus*'luk yetkisinin on birinci yılında, dördüncü kez *consul* olduğu yıl, dokuzuncu kez imparator olarak selamlandığı yıl, vatanın babası; *legatus Augusti pro praetore* Gnaeus Domitius Corbulo için Legio III Gallica'nın *legatus* 'u olan Titus Aurelius Fulvus [bu anıtı dikti]).

4) CIL IX, 3426, Peltuinum, Italia: [---praeto]ris co[s V]Ivir epulon[u]m[---] / [--- Cappado]cia Armeniae bis Syriae Longina uxo[r---]²⁰¹⁰.

²⁰⁰⁷ <https://epigraphy.packhum.org/text/252017> [E. T. 27.04.2018]; M. Oktan, 2011, s. 319, 320, no 9.

²⁰⁰⁸ E. M. Smalwood, 1967, s. 33, no 51a; F. J. Vervaet, 1999, s. 587; A. S. Barret, E. Fantham, J. C. Yardley, 2016, s. 84.

²⁰⁰⁹ E. M. Smalwood, 1967, s. 33, no 51b; ayrıca bkz. S. Pataci, E. Lafli, "Elazığ Müzesi'nden Bir Grup Roma Devri Buluntusu", *Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu, Elazığ 23-25 Mayıs 2013*, s. 814; ILS 232 yazıtında metnin tamamlanmış şekli için krş. B. Rémy, 1989, s. 182; E. Dabrowa, 1996, s. 278; T. D. Whitfield, *The Rise of Nemausus from Augustus to Antonius Pius: A Prosopographical Study of Nemasuian Senators and Equestrians*, A Thesis submitted to the Department of Classics in conformity with the requirements for the degree of masters of Arts, Queen's University, Canada 2012, s. 49, 50.

²⁰¹⁰ F. Chausson, "Domitia Longina: reconsideration d'un destin Impérial", *Journal des Savants*, 2003, s. 101-129.

(*praetor, consul, septemvir epulonu*[m----] [...Kappadokia, Armenia ve iki kez Syria [yöneticisi ?]...eşi Longina [bunu dikti / yaptı]).

5) **IGR** IV, 1044; Kos Adası, Claudius Dönemi (41-54 Yılları Arası): 1 [*Γν(αῖος) Δομ[ίτιος Κορβούλων ἀνθύπατος* / [*Κώϊω*]ν ἄρχουσι βουλῇ[ι] δῆμωι / χαίρειν...²⁰¹¹.

([Asia Eyaleti] *proconsul*[’ü] Gnaeus Domitius Corbulo,

Koanlıların *magistratus*’larını, kent meclisini ve halkını selamlar...)

6) **CIL** III, 7113; **IKEp.** XVII. 1. 3409, Şehitler Köyü, Ephesos, Asia, Augustus Dönemi (MÖ 27-MS 14): 1 [*Im*]p Cae[sar Di] / vi f. Augus[tus] / [*pon*]tífex [max] / [*trib*]unic [p.] / 5 [*pat*] patr [viam] [*fecit* c]uran [te] / [-D]omitio [....] // [---] / [*Αύτ*]οκράτ[ωρ Καῖσαρ θεοῦ υἱός] / [Σεβ]αστὸς ἀρχι[ερεὺς μέγιστος] / 10 [δημαρχικῆς ἐξουσίας τὸ --- πα]/[τὴρ πατ]ρίδος [τὴν ὁδὸν κατασ]/[κεύασ]ε ἐ[πισ]τα[τοῦντος] / [---]ου Δομ[ετίου ---] / 14 [---]ίου μ[---]²⁰¹².

(Tanrının oğlu İmparator Augustus, başrahip, *tribunus* yetkisinin...yılında, vatanın babası, [bu yolu ?] Domitius vasıtasıyla yaptı...)

7) **IKEp.** VI, 2059, Ephesos, Asia: [*Ο*] δῆμος καὶ ἡ βουλ[η] / [ἐ]τείμησε / [*Γ*]ναῖον Δομέτιό[ν] / [*Κ*]ορβούλωνα / [τ]ὸν ταμίαν / [ἐ]ν πάσιν ἐνεργέτη[ν] / τῆς πόλεως.²⁰¹³.

(Danışma ve Halk Meclisi, *quaestor* Gnaeus Domitius Corbulo’yu şehre karşı karşı tüm iyiliklerinden ötürü onurlandırdı.)

8) **IGR** III, 1056, Kısım 4, Satır 55-58, Palmyra, Syria, 60 / 63 Yılı: ...ὥς καὶ Κορβούλων ὁ κράτ[ιστ]ος ἐσημ[ειώσατο ἐν τῇ πρὸς Βάρβαρον ἐπιστολῇ]²⁰¹⁴.

(...En kudretli Corbulo, mektubunda Barbaros’tan bahsediyor / Barbaros’tan bahsettiği için)

²⁰¹¹ <https://epigraphy.packhum.org/text/185622?hs=127-151> [E. T. 03.03.2019]; W. R. Paton, E. L. Hicks, **Inscriptions of Cos**, Oxford 1891, no 26; G. Burton, 1971, s. 64; ayrıca bkz. E. M. Smalwood, 1967, s. 106 no 379.

²⁰¹² D. H. French, 1997b, s. 185, no 3.

²⁰¹³ B. Rémy, 1989, s. 181.

²⁰¹⁴ V. N. Lazarew, “Inscription de Palmyre”, **Bulletin de correspondance hellénique**, 6, 1882, s. 441; J. F. Matthews, 1984, s. 157-180; krş. B. Rémy, 1989, s. 182.

9) Dokimeion, Phrygia (50-51 Yılları): **Öy.:** *TI [KAAYAION] –KAICAP* lejandı, defne çelenkli İmparator Claudius büstü sağa; **Ay.:** *[EIII KOPB]OYAIΩ-NOC AOKI / MEQN IIAT / OY* lejandları ile boşlukta iki arslan arasında duran Kybele kült heykeli²⁰¹⁵.

10) Tac. **Ann.** III. 31:...*Domitius Corbulo praetura functus de L. Sulla nobili iuvene questus est apud senatum quod sibi inter spectacula gladiatorum loco non decessisset...Idem Corbulo plurima per Italiam itinera fraude mancipum et incuria magistratuum interrupta et impervia clamitando, executionem eius negotii libens suscepit; quod haud perinde publice usui habitum quam exitiosum multis quorum in pecuniam atque famam damnationibus et hasta saeviebat.*

(Praetor'luk makamında bulunmuş Domitius Corbulo, *senatus*'a genç aristokrat Lucius Sulla'nın bir gladyatör gösterisinde kendisine yer vermemesinden dolayı şikâyetle bulundu... Müteahhitlerin ahlaksızlığı ve memurların ihmali nedeniyle Italia'daki yolların birçoğunun bozulduğunu ve kullanılamaz durumda olduğunu yüksek sesle dile getiren yine Corbulo idi. O, işin tüm idaresini seve seve üzerine aldı; ancak sonuçlara, mal varlığı ve saygınlığı insafsızca el koymalardan ve cebri satışlardan zarar görmüş birçok insan için felaket olmasından ötürü devlete çok yarar sağlamadığı gözüyle bakıldı...)

11) Tac. **Ann.** XI.18: [Daha önce Roma müttefiki olan Chauci Kabilesinin, Gannascus önderliğinde Gallia kıyılarına korsan saldırılar düzenlemesi bağlamında]...*At Corbulo provinciam ingressus magna cum cura et mox gloria, cui principium illa militia fuit, triremes alveo Rheni, ceteras navium, ut quaeque habiles, per aestuaria et fossas adegit; luntribusque hostium depressis et exturbato Gannasco, ubi praesentia satis composita sunt, legiones operum et laboris ignavas, populationibus laetantis, veterem ad morem reduxit, ne quis agmine decederet nec pugnam nisi ius iniret. stationes vigiliae, diurna nocturnaue munia in armis agitabantur; feruntque militem quia vallum non accinctus, atque alium quia pugione tantum accinctus foderet, morte punitos. quae nimia et incertum*

²⁰¹⁵ B. V. Head, **A Catalogue of the Greek Coins of Phrygia**, London 1906, s. 190, no 14-15 ve plate XXIV.5; G. R. Stumpf, 1991, s. 144, no 208, Tafel VI, 14; R. Evans, 2012, s. 158.

an falso iacta originem tamen e severitate ducis traxere; intentumque et magnis delictis inexorabilem scias cui tantum asperitatis etiam adversus levia credebatur.

(...Bu arada eyalete titiz bir hazırlık yaparak girmiş olan Corbulo, kısa sürede bu seferin sadece başlangıç olduğu şöhretini kazanarak üç sıra kürekli kadırgalarını Ren Nehri kanalına ve diğer gemilerini de haliçlere ve uygun hale getirilmiş kanallara kadar getirdi. Düşmanın filosunu batırarak, Gannascus'u kovarak her şeyi güzelce düzene soktu. Askerlerin nasıl çalıştığını ve emek verdiğini unutmuş ve sadece yağmalamaktan zevk alan lejyonlara eski günlerdeki disiplini geri getirdi. Kimse düzeni bozmayacak, kimse emir almadan savaşmayacaktı. [Askerlerin] karakollarda, nöbetlerde, gündüz ve gece vazifelerinde, her zaman silahlı olmaları gerekiyordu. Bir askerin kılıcsız siperlerde çalıştığı, diğerinin de siper kazarken yanında hançerden başka bir şeyi olmadığı için ölümle cezalandırıldığı söyleniyordu. Bu uç ve muhtemelen uydurma hikâyeler, en azından, generalin gerçek katılığında kaynaklanıyordu. Bu tür hoşgörüsüzlüğü önemsiz şeyler için bile gösterdiğine inanırken, ciddi suçlara karşı katı ve acımasız olduğundan emin olabiliriz.)

12) Tac. **Ann.** XI.19 (47 Yılı): *Ceterum is terror milites hostisque in diversum adfecit: nos virtutem auximus, barbari ferociam infregere. Et natio Frisiorum, post rebellionem clade L. Apronii coeptam infensa aut male fida, datis obsidibus consedit apud agros a Corbulone descriptos: idem senatum, magistratus, leges imposuit. ac ne iussa exuerent praesidium immunivit, missis qui maiores Chaucos ad deditionem pellicerent, simul Gannascum dolo adgrederentur. nec irritae aut degeneres insidiae fuere adversus transfugam et violatorem fidei. sed caede eius motae Chaucorum mentes, et Corbulo semina rebellionis praebebat, ut laeta apud plerosque, ita apud quosdam sinistra fama. cur hostem conciret? adversa in rem publicam casura: sin prospere egisset, formidolosum paci virum insignem et ignavo principi praegravem. igitur Claudius adeo novam in Germanias vim prohibuit ut referri praesidia cis Rhenum iuberet.*

(Böylelikle yaratılan korku kendi birliklerini ve düşmanı farklı şekillerde etkiledi. Adamlarımız yeni bir cesaret kazandı; barbarlar gururlarının kırıldığını hissetti. Lucius Apronius'un yenilgisiyle başlayan ayaklanmadan bu yana düşmanca ya da sadakatsiz tutum içinde olan Frisianlar, rehinleri teslim ettiler ve onlara aynı zamanda bir meclis, memurlar ve bir anayasa bahşeden Corbulo tarafından belirlenen bölgelere yerleştiler. Corbulo onlar itaatlerini sürdürsünler diye içlerine bir kale inşa etti. Bir yandan da Chauci halkına teslim olması çağrısında bulunmaları ve Gannascus'u savaş hilesiyle yok etmeleri

için temsilcilerini yolladı. Bir döneke ve haine karşı yapılan bu sinsî girişim ne başarısız ne de onursuzcaydı. Ama Chauci halkı, [bu] adamın ölümüyle kuvvetli bir şekilde canlanmıştı ve Corbulo şimdi bir başka isyanın tohumlarını ekiyordu. Böylece birçok insanın hoşuna giden; ancak çoğunun uğursuz olduğunu düşündüğü bir üne kavuşuyordu. Neden? diye sordu adamlar. O, neden düşmanları öfkeliendiriyordu? Onun felaketleri devletin üzerine düşecek, eğer başarılı olursa o kadar ünlü bir kahraman barışı tehlikeye atacak ve bu, korkak bir imparator için çözülmesi zor bir mesele olacaktır. Bu nedenle Claudius, uygun olarak garnizonların Ren Nehri'nin sol kıyısına çekilmesini emrederek Germanialılara yönelik yeni saldırıları yasakladı.)

13) Tac. **Ann.** XI. 20: *Iam castra in hostili solo molienti Corbuloni eae litterae redduntur. Ille re subita, quamquam multa simul offunderentur, metus ex imperatore, contemptio ex barbaris, ludibrium apud socios, nihil aliud prolocutus quam beatos quondam duces Romanos, signum receptui dedit. Ut tamen miles otium exueret, inter Mosam Rhenumque trium et viginti milium spatio fossam perduxit, qua incerta Oceani vitarentur. insignia tamen triumphi indulsit Caesar, quamvis bellum negavisset...*

(Corbulo, haber kendisine ulaştığı zaman, düşman topraklarında ordugâh kurmaya hazırlanıyordu. Şaşırmıştı, imparatorun gelen tehlikenin, barbarların aşağılamalarının, müttefiklerin alaycılığının düşünceleri zihninde çoğalıırken bir tek şunu söyledi: “Yaşlı Romalı generaller mutlu” ve geri çekilmek için işaret verdi. Askerlerini tembellikten uzak tutmak için, okyanusun belirsiz tehlikelerinden kaçınmanın bir yolu olarak Rhenus (Ren) ve Mosa (Maas) nehirleri arasında yirmi üç mil uzunluğunda bir kanal kazdırdı. İmparator, savaşı yasaklamış olmasına rağmen ona zafer nişanları takdim etti.)

14a) Tac. **Ann.** XIII.8 (54 / 5 Yılı): *... praeter suetam adulationem laeti quod Domitium Corbulonem retinendae Armeniae praeposuerat videbaturque locus virtutibus patefactus. copiae Orientis ita dividuntur, ut pars auxiliarium cum duabus legionibus apud provinciam Syriam et legatum eius Quadratum Vmmidium remaneret, par civium sociorumque numerus Corbuloni esset additis cohortibus alisque quae in Cappadocia hiemabant. socii reges prout bello conduceret parere iussi: sed studia eorum in Corbulonem promptiora erant. qui ut instaret famae, quae in novis coeptis validissima est, itinere propere confecto apud Aegeas civitatem Ciliciae obvium Quadratum habuit, illuc progressum, ne, si ad accipiendas copias Syriam intravisset Corbulo, omnium ora in se verteret, corpore ingens, verbis magnificis et super experientiam sapientiamque etiam specie inanum validus.*

(...Armenia'yı kurtarması için Domitius Corbulo'nun atanmasından gerçek bir haz duyuyorlardı. Bu, erdemlere bir kapı açmış gibi görünen bir önlemdi. Doğudaki ordular şöyle bölünmüştü: Destek kuvvetlerinin yarısı, iki lejyonla Vali Ummidius Quadratus yönetiminde Syria'da kaldı. Eşit sayıda yurttaş ve müttefik birlikler Corbulo'yla birlikte kalacaktı. Buna ek olarak kışı Kappadokia'da geçiren yardımcı piyade ve süvari birlikleri mevcuttu. Müttefik krallara savaşın zorunlulukları gereği her iki taraftan verilen emirlere uymaları talimatı verildi; ama onların sempatisi daha çok Corbulo yönünde eğilim gösterdi. Bir girişimin başlangıcında en büyük önemi olan şahsi itibarını güçlendirmeyi arzulayan Corbulo, hızlı bir yolculuk yaptı ve Kilikia şehri olan Aegeae'da, [Ummidius] Quadratus tarafından karşılandı. O, rakibinin emrindeki birlikleri kumandasına almak üzere Syria'ya gireceği korkusuyla bu kadar uzağa ilerlemişti. Tüm gözler bu dev ve gösterişli askere dönecekti. Onun önemsiz niteliklerinin parıltısından ziyade deneyim ve sükûneti daha fazla etkileyiciydi).

14b) Tac. **Ann.** XIII. 9 (54 Yılı): *Ceterum uterque ad Vologesen regem nuntiis monebant, pacem quam bellum mallet datisque obsidibus solitam prioribus reverentiam in populum Romanum continuaret. Et Vologeses, quo bellum ex commodo pararet, an ut aemulationis suspectos per nomen obsidum amoveret, tradit nobilissimos ex familia Arsacidarum. accepitque eos centurio Insteius ab Ummidio missus, forte prior ea de causa adito rege. quod postquam Corbuloni cognitum est, ire praefectum cohortis Arrium Varum et recipere obsides iubet. hinc ortum inter praefectum et centurionem iurgium ne diutius externis spectaculo esset, arbitrium rei obsidibus legatisque, qui eos ducebant, permissum. atque illi recentem gloria et inclinatione quadam etiam hostium Corbulonem praetulere. unde discordia inter duces, querente Ummidio praerepta quae suis consiliis patravisset, testante contra Corbulone non prius conversum regem ad offerendos obsides quam ipse dux bello delectus spes eius ad metum mutaret. Nero quo componeret diversos sic evulgari iussit: ob res a Quadrato et Corbulone prospere gestas laurum fascibus imperatoriis addi. quae in alios consules egressa coniunxi.*

(Bununla birlikte her ulak, Kral Vologaeses'e savaş yerine barışı tercih etmesini ve rehineler vererek selefleriyle hâkim olmuş Roma ulusuna karşı saygılı bir tavır sergilemesini tavsiye etti. Vologaeses ya uygun zamanda savaşa hazırlanmak ya da şüpheli rakipleri rehine şeklinde ortadan kaldırmak için Arsakid ailesinin en seçkin üyelerini teslim etti. Bu rehineler, bir önceki olayla bağlantılı olarak kralla görüşme yapan Ummidius'un temsilcisi olan *centurio* Insteius tarafından teslim alındılar. Corbulo olayı haber alır almaz bir *cohors*'un *praefectus*'u olan Arrius Varius'un rehineleri belirlemesi

ve onları devralması için emir verdi. Sonra *praefectus* ile *centurio* arasında bir anlaşmazlık yaşandı ve yabancıların önünde yaşanan bu sahneyi uzatmamak için karar rehinelere ve onlara eşlik eden elçilere bırakıldı. Onlar, yakın zamandaki ihtişamının ve düşmanları tarafından dahi sevilmesinin etkisiyle Corbulo'yu tercih ettiler. Netice, generaller [iki generalin] arasında bir soğukluk yaşanmasıydı. Ummidius, politikasıyla elde ettiği sonuçlardan mahrum bırakıldığından hayıflanırken Corbulo kralın rehineleri teslim etme kararı vermesi için yönlendirildiğini reddediyordu; ancak kendisi savaş meydanında komutan olarak atanınca umutları korkuya dönüştü. Nero, tartışmayı sonlandırmak için Quadratus ve Corbulo'nun elde ettiği başarılarından ötürü imparatorluk *fasces*'ine defne dallarının eklenmesine dair bir bildiri yayınlanması emrini verdi.).

15) Tac. **Ann.** XIII. 35: *Sed Corbuloni plus molis adversus ignaviam militum quam contra perfidiam hostium erat: quippe Syria transmotae legiones, pace longa segnes, munia castrorum aegerrime tolerabant. satis constitit fuisse in eo exercitu veteranos qui non stationem, non vigiliis inissent, vallum fossamque quasi nova et mira viserent, sine galeis, sine loriceis, nitidi et quaestuosi, militia per oppida expleta. igitur dimissis quibus senectus aut valetudo adversa erat supplementum petivit. Et habiti per Galatiam Cappadociamque dilectus, adiectaque ex Germania legio cum equitibus alariis et peditatu cohortium. retentusque omnis exercitus sub pellibus, quamvis hieme saeva adeo ut obducta glacie nisi effossa humus tentoriis locum non praeberet. ambusti multorum artus vi frigoris et quidam inter excubias exanimati sunt. Adnotatusque miles qui fascem lignorum gestabat ita praeriguisse manus, ut oneri adhaerentes truncis brachiis deciderent. Ipse cultu levi, capite intecto, in agmine, in laboribus frequens adesse, laudem strenuis, solacium invalidis, exemplum omnibus ostendere. dehinc quia duritia caeli militiaeque multi abnuebant deserebantque, remedium severitate quaesitum est. nec enim, ut in aliis exercitibus, primum alterumque delictum venia prosequeretur, sed qui signa reliquerat, statim capite poenas luebat. idque usu salubre et misericordia melius adparuit: quippe pauciores illa castra deseruere quam ea in quibus ignoscebatur.*

(Yine de Corbulo'nun yaşadığı asıl zorluk, düşmanlarının hainliğini engellemekten ziyade askerî birliklerinin uyuşukluğuna engel olmaktı. Syria'dan nakledilen lejyonlar için uzun bir barışın getirdiği gevşekliğin ardından, bir Roma ordugâhının görevlerini yerine getirme konusundaki isteksizlikleri bariz şekilde görülüyordu. Ordusunun hiç nöbet tutmamış ya da gözcülük yapmamış, siper ve hendeği tuhaf ve ilginç şeyler olarak gören ve ne parlatılmış miğferleri ne de zırhları olan [deneyimli] *veteranus* askerlerden ve şehirlerde görev yapan elverişli savaşçılardan

oluştugu iyi bilinen bir gerçektir. Bu yüzden yaşı veya hastalıklarından dolayı iş yapamaz duruma gelenleri terhis ettikten sonra, [askerî birlikleri] takviye etme yoluna gitti. Askere kaydedilenler Galatia ve Kappadokia'da tutuluyordu. Germania'dan gelen bir lejyon da yardımcı piyade ve süvarileriyle tamamlayıcı olarak bu oluşuma eklendi. Çok şiddetli bir kış mevsimi olmasına rağmen buzla örtülü toprağın çadırların kurulabilmesi için kazılması gerektiğinden, bütün ordu bir çadırın altında tutuldu. Sert soğğun bir sonucu olarak adamların çoğunun uzuvları dondu ve birkaçı nöbet görevinde öldü. Özellikle yakacak odun demeti taşıırken elleri bir anda donmuş, taşıdığı yüke yapışarak kütüklerle birlikte kopan kollarından düşmüş bir asker görüldü. Corbulo'nun kendisi, ince giyinmiş ve başı çıplak şekilde sürekli birliklerinin arasındaydı. Yürürken ya da çalışmalarında, gözüpek olanları överek zayıf olanları teselli ederek herkese örnek oluyordu. Daha sonra iklimin ve görevin zorlukları nedeniyle, itaatsizlik ve firar yaygınlaştı ve buna ciddi bir şekilde çözüm aranıyordu. Diğer ordulardaki kuralın aksine, büyük ve ikinci dereceden suçlara merhamet edilmedi. Sancakları terk etmiş kişi, bunu hemen hayatıyla ödüyordu. Deneyimler çözümün faydalı ve merhametten daha işe yarar olduğunu kanıtlamıştı. Karargâhta bağışlamanın kural olduğu zamanlardan daha az felaket vakası görüldü.)

16) Tac. **Ann.** XIV.24 (59 / 60 Yılı): *Ipse exercitusque ut nullis ex proelio damnis ita per inopiam et labores fatiscebant, carne pecudum propulsare famem adacti; ad hoc penuria aquae, fervida aestas, longinqua itinera sola ducis patientia mitigabantur, eadem pluraque gregario milite tolerantis. ventum dehinc in locos cultos demessaeque segetes, et ex duobus castellis in quae confugerant Armenii alterum impetu captum; qui primam vim depulerant, obsidione coguntur. Unde in regionem Tauraunitium transgressus improvisum periculum vitavit. Nam haud procul tentorio eius non ignobilis barbarus cum telo repertus ordinem insidiarum seque auctorem et socios per tormenta edidit, convictique et puniti sunt qui specie amicitiae dolum parabant...*

(Kendisi ve ordusu, savaşta hiçbir zayıfları olmasa da tayınlarının azalmış olmasının getirdiği sıkıntıları ve açlık tehlikesini uzakta tutmak için az az yemenin zorluğunu hissetmeye başladılar. Buna ek olarak su sıkıntısı, aşırı sıcak bir yaz ve uzun askerî yürüyüşler vardı. Bir rahatlatıcı durum, generalin rütbesiz askerlerle aynı yoklukları hatta bu yoklukların daha fazlasını yaşamasıydı. Zamanla bir tarım bölgesine ulaştılar, mahsulleri kestiler ve Armenialıların sığındığı iki kaleden birini zorla ele geçirdiler; diğeri ilk saldırıyı geri püskürttü ve kuşatmayla kontrol altına alındı. Bunun sonucunda o, Tauronitium bölgesine geçti ve burada beklenmedik bir tehlikeden kurtuldu. Corbulo'nun çadırından uzak olmayan bir yerde silahla bulunan bir barbar işkence altında

sırasıyla tüm komployu, kendi rolünü ve suç ortaklarını ifşa etti. Bunu dostluk maskesi altında, cinayeti tasarlayan hainlerin mahkûmiyeti ve cezalandırılması izledi...)

17) Tac. **Ann.** XIV.26: ...*Corbulo in Syriam abscessit, morte Ummidii legati vacuam ac sibi permissam.*

(Corbulo, *legatus* Ummidius'un ölümüyle boş kalan ve kendisine aktarılan / teslim edilen Syria'ya çekildi.)

18) Tac. **Ann.** XV.3: *Quae ubi Corbuloni certis nuntiis audita sunt, legiones duas cum Verulano Severo et Vettio Bolano subsidium Tigrani mittit occulto praecepto compositius cuncta quam festinantius agerent: quippe bellum habere quam gerere malebat; scripseratque Caesari proprio duce opus esse qui Armeniam defenderet: Syriam ingruente Vologese acriore in discrimine esse. atque interim reliquas legiones pro ripa Euphratis locat, tumultuariam provincialium manum armat, hostilis ingressus praesidiis intercipit. Et quia egena aquarum regio est castella fontibus imposita; quosdam rivos congestu harenae abdidit.*

(Corbulo, güvenilir ulaklardan haberi alır almaz Tigranes'e destek vermek amacıyla Verulanus Severus ve Vettius Bolanus'un komutasında iki lejyon gönderdi. Bununla birlikte tüm eylemlerinin hızlı olmaktan ziyade tedbirli olması gerektiğine dair özel talimat verdi. Gerçekte, savaşmaktansa savaşın elinin altında olmasına daha istekliydi. Ayrıca Nero'ya, Armenia'nın savunması için ayrı bir komutana ihtiyaç olduğunu yazmıştı. Vologaeses hücumu geçerse Syria'nın daha ağır bir tehlike altında olduğunu gözlemlemişti. Bu arada, kalan lejyonunu Fırat Nehri kıyısına yerleştirdi. Hazırlıksız bir eyalet ordusu silahlandırdı ve düşmanın yaklaşacağı yolları garnizon karakollarıyla kapattı. Dahası, bölgede su kıt olduğu için kaleler su kaynaklarını denetleyecek şekilde inşa edildi ve birkaç dereyi kum yığınları ile gizledi.)

19) Tac. **Ann.** XV. 6 (61 Yılı Sonu): *Haec plures ut formidine regis et Corbulonis minis patrata ac magnifica extollebat. alii occulte pepigisse interpretabantur, ut omisso utrimque bello et abeunte Vologaese Tigranes quoque Armenia abscederet. cur enim exercitum Romanum a Tigranocertis deductum? cur deserta per otium quae bello defenderant? an melius hibernavisse in extrema Cappadocia, raptim erectis tuguriis, quam in sede regni modo retenti? dilata prorsus arma, ut Vologaeses cum alio quam cum Corbulone certaret, Corbulo merita tot per annos gloriae non ultra periculum faceret. Nam, ut rettuli, proprium ducem tuendae Armeniae poposcerat, et adventare Caesennius*

Paetus audiebatur. iamque aderat, copiis ita divisis, ut quarta et duodecima legiones addita quinta, quae recens e Moesis excita erat, simul Pontica et Galatarum Cappadocumque auxilia Paeto oboedirent, tertia et sexta et decima legiones priorque Syriae miles apud Corbulonem manerent; cetera ex rerum usu sociarent partirentur. sed neque Corbulo aemuli patiens, et Paetus, cui satis ad gloriam erat, si proximus haberetur, despiciebat gesta, nihil caedis aut praedae, usurpatas nomine tenus urbium expugnationes dictitans: se tributa ac leges et pro umbra regis Romanum ius victis impositurum.)

(Adamların büyük çoğunluğu tarafından kralın korkuları ve Corbulo'nun tehditleri nedeniyle bu sonuçlar bir zafer olarak kabul edildi. Diğerleri izahı, her iki tarafta da savaşın askıya alınması ve Vologaeses'in ayrılışının Tigranes'in de Armenia'dan çıkmasına neden olacağını şart koşan özel bir anlaşmada buldular. Neden, Roma ordusunun Tigranocerta'dan geri çekilmesi gerekiyordu? diye soruluyordu. Savaşta savunduklarını barışta neden terk edeceklerdi? Kappadokia'nın eşiğine gelip kışı aceleyle kurulmuş çadırlarda geçirmek yerine, krallığın yakın zamanda kurtardıkları başkentinde geçirmek daha avantajlı değil miydi? Gerçek şu ki, çatışma ertelenmişti. Böylece Vologaeses, Corbulo'dan başka bir düşmana karşı savaşabilirdi ve Corbulo da uzun yıllar boyunca kazandığı şan ve şerefini daha fazla tehlikeye atmadı; çünkü daha önce anlattığım gibi, Armenia'nın savunması için ayrı bir general talep etmişti ve Caesennius Paetus'un gelmek üzere olduğu işitilmişti. Çok geçmeden de gelmişti. Ordular şöyle taksim edilmişti: Yakın zamanda Moesia'dan çağrılmış olan ve V. lejyon tarafından takviye edilen IV. ve XII. lejyonlar ile Pontus, Galatia ve Kappadokia'dan gelen yardımcı birlikler Paetus'un emrine verildi. III, VI ve X. lejyonlar ve Syria'daki eski birlikler Corbulo'yla birlikte kalırken geri kalanı da olayların seyrinin gerektirdiği şekilde birlikte ya da ayrı olarak istihdam edildi. Ancak rakiplerine karşı tahammülsüz olan sadece Corbulo değildi: Böyle bir liderin arkasında ikinci derecede adam olmaktan yeterince gurur duyan Paetus da, onun başarılarını büyük ölçüde küçümsüyordu "hiç katliam ve yağma olmadı" diye tekrar edip duruyordu. Şehirlerin kuşatılmasından bahsetmek, boş laftan başka bir şey değildi. Artık hayali bir kral yerine fethedilen yerlerden alınan vergilerden, yasalardan ve Roma yönetiminden faydalanacak olan kendisiydi.)

20) Tac. **Ann.** XV. 8: *Ceterum Paetus spretis omnibus necdum satis firmatis hibernaculis, nullo rei frumentariae provisu, rapit exercitum trans montem Taurum recipiendis, ut ferebat, Tigranocertis vastandisque regionibus quas Corbulo integras omisisset. Et capta quaedam castella gloriaeque et praedae nonnihil partum, si aut*

gloriam cum modo aut praedam cum cura habuisset. longinquis itineribus percursando quae obtineri nequibant, corrupto qui captus erat commeatu et instante iam hieme, reduxit exercitum composuitque ad Caesarem litteras quasi confecto bello, verbis magnificis, rerum vacuas.

(Bununla birlikte emareleri görmezden gelen Paetus, kışlık ikametgâhı hala yeterince korunmadan ve tahıl tedariği temin edilmeden açıkça Tigranocerta'yı kurtarma ve Corbulo'nun el değmeden bıraktığı bölgelerini tahrip etme niyetiyle orduyu aceleyle Taurus sıra dağlarının öte tarafına gönderdi. Aslında birkaç müstahkem yeri de ele geçirmişti ve eğer şan ve şöhretini ölçülü şekilde kabul etmiş ya da ganimetlerini ihtiyatla korumuş olsaydı zafer ve belli bir miktarda ganimet kazanmış olacaktı. Ancak uzun süren askerî yürüyüşlerle elde tutması mümkün olmayan bölgeleri istila ederken ele geçirdiği tahıl bozulmuştu ve kış tehdit etmeye başlamıştı. Bu nedenle orduyu geri döndürdü ve savaşın artık bittiği izlenimi vermek için Caesar'a tumturaklı bir üslupla yazılmış; ama içerikten yoksun bir mektup gönderdi.)

21) Tac. **Ann.** XV.10 (62/63 Yılı): *Accititur legio duodecima et unde famam aucti exercitus speraverat, prodita infrequentia: qua tamen retineri castra et eludi Parthus tractu belli poterat, si Paeto aut in suis aut in alienis consiliis constantia fuisset: verum ubi a viris militaribus adversus urgentis casus firmatus erat, rursus ne alienae sententiae indigens videretur in diversa ac deteriora transibat. et tunc relictis hibernis non fossam neque vallum sibi sed corpora et arma in hostem data clamitans, duxit legiones quasi proelio certaturus. deinde amisso centurione et paucis militibus quos visendis hostium copiis praemiserat trepidus remeavit. Et quia minus acriter Vologeses institerat, vana rursus fiducia tria milia delecti peditis proximo Tauri iugo imposuit quo transitum regis arcerent; alaris quoque Pannonios, robur equitatus, in parte campi locat. coniunx ac filius castello, cui Arsamosata nomen est, abditi, data in praesidium cohorte ac disperso milite qui in uno habitus vagum hostem promptius sustentavisset. aegre compulsum ferunt ut instantem Corbuloni fateretur. nec a Corbulone properatum quo gliscentibus periculis etiam subsidii laus augeretur. expediri tamen itineri singula milia ex tribus legionibus et alarios octingentos, parem numerum e cohortibus iussit.*

(XII. Lejyon bölgeye çağrıldı ve ordusunun gücündeki artışı ilan etmek için kullanmayı umduğu sayılar, aslında bu güçlerin yetersizliğini ortaya çıkardı. Öyle olsa bile, kendi kararlarının ya da bir başkasının kararlarının arkasında duracak güçte olsaydı, hala ordugâhı muhafaza etmiş ve Parthialıyı bir gecikme stratejisiyle engellemiş

olabilirdi. Bu duruma gelmiş olduğundan, profesyonel askerler ona acil bir krizle yüz yüze gelme cesaretini vermiş olmalarına rağmen dışarıdan gelen tavsiyelere bağımlıymış gibi görünmek konusunda gönülsüz olduğu için tam tersi ve daha sakıncalı olan yolu tercih etti: Şimdi, kış ikametgâhını terk ederek ve düşmanla uğraşmak için kendisine hendek ya da surların değil asker ve silahların verildiğini haykırarak sanki savaşa gitmek niyetindeymiş gibi lejyonlarını savaş alanına götürdü. Daha sonra düşman ordularını keşif için önden gönderdiği bir *centurio* ve birkaç askeri kaybettikten sonra, telaş içinde aynı şekilde geri döndü. Vologaeses bu kovalamacanın üstüne pek de hevesle gitmeyince içindeki özgüven geri geldi ve 3000 seçkin piyadeyi kralın geçişini engellemeleri için Taurus'un civar tepelerine yerleştirdi. Süvari birliklerinin en seçkinlerini oluşturan Pannonia *auxilia* bölüğü de ayrıca düzlüklerin bir kısmına yerleştirildi. Karısı ve oğlu, garnizon sayesinde bir *cohors* sağladığı Arsamosata olarak bilinen bir kaleye saklandılar. Böylece, eğer bir arada tutulmuş olsa düzensiz çarpışan rakibiyle daha etkili bir şekilde başa çıkabilmesini sağlayabilecek bir orduyu yaymıştı. Sadece biraz çabayla, Corbulo'ya düşman baskısını kabul ettirebileceği söyleniyordu. Corbulo'nun kendisinin de hiç acelesi yoktu. Tehlike son raddesine vardığı takdirde kurtulmanın şansı ve şerefine de daha büyük olacağını umuyordu. Yine de, üç lejyonun her birinden 1.000 askere, yardımcı kuvvet olarak 800 süvariye ve *cohors*'lardan da benzer güçte bir birliğe yola çıkmak üzere hazırlanmaları emrini verdi.)

22) Tac. **Ann.** XV. 12 (62 / 63 Yılı): *Ille interritus et parte copiarum apud Syriam relictas, ut munimenta Euphrati imposita retinerentur, qua proximum et comitatibus non egenum, regionem Commagenam, exim Cappadociam, inde Armenios petivit. comitabantur exercitum praeter alia sueta bello magna vis camelorum onusta frumenti ut simul hostem famemque depelleret. primum e percussis Paccium primi pili centurionem obvium habuit, dein plerosque militum; quos diversas fugae causas obtendentis redire ad signa et clementiam Paeti experiri monebat: se nisi victoribus immitem esse. simul suas legiones adire, hortari, priorum admonere, novam gloriam ostendere. non vicis aut oppida Armeniorum, sed castra Romana duasque in iis legiones pretium laboris peti...)*

([Corbulo] korkusuz bir şekilde Fırat Nehri kıyısında inşa edilmiş kaleleri elde tutmak için ordularının bir kısmını Syria'da bıraktı ve kaynaklardan yoksun olmayan en kısa güzergâh olan Kommagene bölgesinden, Kappadokia'ya ve oradan da Armenia'ya ilerledi. Savaşın her zamanki alet ve edevatının üstünde ve fazlasıyla orduya tahıl yüklü büyük bir deve kervanı eşlik ediyordu. Böylece düşman olarak açlığa karşı da savunma olanakları vardı. Karşılaştığı yenilmiş ordulardan ilki, *centurio* Paccius'un komutası

altında olardı. Sonra bunları özel askerlerden oluşan bir topluluk izledi. Kaçmalarına ilişkin birbirleriyle çelişen mazeretlerine yanıt olarak sancaklarına geri dönmelerini ve kendilerini Paetus'un merhametine bırakmalarını tavsiye etti. Kendi adına o, fatihler dışında kimseye merhamet etmezdi. Aynı zamanda kendi lejyonerlerinin yanına gitti, onları cesaretlendirdi, onlara geçmişlerini hatırlattı ve onları yeni zaferlere yönlendirdi. Amaçları Armenia köy ya da şehirleri değil, emeklerinin ödülü olarak Roma ordugâhı ve içindeki iki lejyonu...)

23) Tac. **Ann.** XV. 16 (62/63 Yılı): *Ceterum obsessis adeo suppeditavisse rem frumentariam constitit ut horreis ignem inicerent, contraque prodiderit Corbulo Parthos inopes copiarum et pabulo attrito relicturos oppugnationem, neque se plus tridui itinere afuisse. adicit iure iurando Paeti cautum apud signa, adstantibus iis quos testificando rex misisset, neminem Romanum Armeniam ingressurum donec referrentur litterae Neronis an paci adnueret. quae ut augendae infamiae composita, sic reliqua non in obscuro habentur, una die quadraginta milium spatium emensum esse Paetum, desertis passim sauciis, neque minus deformem illam fugientium trepidationem quam si terga in acie vertissent. Corbulo cum suis copiis apud ripam Euphratis obvis non eam speciem insignium et armorum praetulit ut diversitatem exprobraret...)*

(Geriye kalanlar için, kuşatılmış orduların fazlasıyla çok tahıl olduğu ve tahıl ambarlarını ateşe verdikleri kaydedilmişti. Öte yandan Corbulo, Parthialıların stoklarının yetersizliği ve erzaklarının gitgide azalması nedeniyle kuşatmayı sonlandırma aşamasında olduklarını ve kendisinin de üç günlük yürüme mesafesinden uzakta olmadığını bildirmişti. Paetus'un, sancakların önünde ve kralın vekil tayin ettiği tanıkların huzurunda yemin ederek Nero'nun barışı kabul ettiğini açıkladığı yanıtı gelene kadar hiçbir Romalının Armenia'ya girmeyeceğinin teminatını verdiğini ekledi. Bu anlatı, şüphesiz utancımızı daha da karartmak için uydurulmuş olsa da hikâyenin geri kalanında hiçbir belirsizlik yoktur: Paetus tahrip ettiği her yeri arkasında bırakarak bir günde kırk mil yol katetti ve firarilerin panik içerisinde kaçışları, savaş alanına sırtını dönmüş olmaları ihtimalinden daha az korkunç değildi. Onları Euphrates'in kıyısında kendi ordusuyla karşılayan Corbulo, tezatlığı yüzlerine vurmamak için sancaklarını ve silahlarını bu şekilde sergilemedi...)

24) Tac. **Ann.** XV. 17 (63 Yılı): *Ducum inter se brevis sermo secutus est, hoc conquerente inritum laborem, potuisse bellum fuga Parthorum finiri: ille integra utrique cuncta respondit: converterent aquilas et iuncti invaderent Armeniam abscessu Vologesis*

infirmatam. non ea imperatoris habere mandata Corbulo: periculo legionum commotum e provincia egressum; quando in incerto habeantur Parthorum conatus, Syriam repetiturum: sic quoque optimam fortunam orandam, ut pedes confectus spatiis itinerum alacrem et facilitate camporum praevenientem equitem adsequeretur. exim Paetus per Cappadociam hibernavit: at Vologesis ad Corbulonem missi nuntii, detraheret castella trans Euphraten amnemque, ut olim, medium faceret; ille Armeniam quoque diversis praesidiis vacuam fieri expostulabat. Et postremo concessit rex; dirutaque quae Euphraten ultra communiverat Corbulo et Armenii sine arbitro relictis sunt.

(Generaller arasında kısa bir konuşma yapıldı. Corbulo, emeğinin boşa çıkmasından hayıflanarak seferin Parthialının kaçışıyla yoluna konulabileceğini söyledi. Paetus, buna yanıt olarak hiçbirinin pek bir şey kaybetmediğini sadece kartallar gibi dönüp güçlerini birleştirmeleri ve Vologaeses'in geri çekilmesiyle zayıf düşen Armenia'yı işgal etmelerini söyledi. Corbulo "imparatordan bu yönde bir emir almadığını" söyledi; sadece lejyonların içinde bulunduğu tehlikeden etkilenmiş olduğu için eyaletinden ayrılmıştı ve Parthialıların planları belirsiz olduğu için Syria'ya geri dönecekti. Öyle olsa bile, talihin ona nazik davranması için dua etmeliydi. Uzun yürüyüşlerle yıpranmış piyadeleri, düşmanın yorulmaz süvarilerine ayak uydururlarsa düzlüklerde kolaylıkla üstünlük sağlayacağından emindi. Paetus daha sonra Kappadokia'daki kış ikametgâhına geçti. Vologaeses, Corbulo'ya mesajlar gönderdi ve Euphrates kıyılarındaki istihkâmlarından geri çekilmelerini ve nehrin eskiden olduğu gibi iki ülke arasında bir sınır çizgisi haline getirmesini teklif etti. Romalılar, Armenia'nın da aynı şekilde çeşitli yerlere dağılmış garnizonlardan tahliyesini talep ettiler. Uzun vadede kral buna karşı koymadı. Corbulo, Euphrates'in ötesinde vücuda getirdiği tahkimatları yıktı ve Armenia'da bir yönetici belirlemeden çekildi.)

25) Tac. **Ann.** XV.25: *Talibus Vologesis litteris, quia Paetus diversa tamquam rebus integris scribebat, interrogatus centurio, qui cum legatis advenerat, quo in statu Armenia esset, omnis inde Romanos excessisse respondit. tum intellecto barbarum inrisu qui peterent quod eripuerant, consuluit inter primores civitatis Nero bellum anceps an pax inhonesta placeret. nec dubitatum de bello. Et Corbulo militum atque hostium tot per annos gnarus gerendae rei praeficitur, ne cuius alterius inscitia rursum peccaretur, quia Paeti piguerat. igitur inriti remittuntur, cum donis tamen, unde spes fieret non frustra eadem oraturum Tiridaten, si preces ipse attulisset. Syriaeque executio C. Cestio, copiae militares Corbuloni permissae; et quinta decima legio ducente Mario Celso e Pannonia adiecta est. Scribitur tetrarchis ac regibus praefectisque et procuratoribus et qui*

praetorum finitimas provincias regebant iussis Corbulonis obsequi, in tantum ferme modum aucta potestate quem populus Romanus Cn. Pompeio bellum piraticum gesturo dederat. Regressum Paetum, cum graviora metueret, facetiis insectari satis habuit Caesar, his ferme verbis: ignoscere se statim, ne tam promptus in pavorem longiore sollicitudine aegresceret.

(Vologaeses'den gelen bu mektup, hala bir kayıpları olmadığını söyleyen Paetus'un raporuyla çeliştiği için temsilcilerle gelen ve Armenia'nın durumu hakkında bilgi alınan *centurio*, bütün Romalıların ülkeyi terk ettiğini söyledi. Barbarların neyin zorla alınmış olduğunu sormalarındaki ironi artık çok açıktı ve Nero tehlikeli bir savaş ile iğrenç bir barış arasındaki seçimin kararlaştırılması için bir devlet konseyi düzenledi. Savaş hükmü konusunda hiç tereddüt yoktu. Askerlerini ve düşmanını yıllardır çok iyi tanıyan Corbulo, operasyonun başına getirildi. İnsanların Paetus'tan tümüyle iğrendiği de göz önünde bulundurulduğunda, en azından yerine gelecek başka birinin beceriksizliğinden kaynaklanacak yeni bir hata yaşanmayacaktı. Elçiler heyeti bu nedenle amaçlarına ulaşamamış olarak geri gönderildi; ancak verilen hediyeler, eğer ricasını şahsen yaparsa, Tiridates'in aynı talepleri boşa çıkarmayacağını umudunu verdi. Syria'nın idaresi Gaius Cestius'a, askerî güçleri de Marius Celsus'un komutası altında Pannonia'dan gelen XV. Lejyon da eklenerek Corbulo'ya emanet edildi. *Tetrarkh* 'lara, krallara, *praefectus* 'lara, *procurator* 'lara ve komşu eyaletlerden sorumlu *praetor* 'lara yetkileri Roma ulusunun Pompeius'a korsan savaşını yönetmesi için verdiği yetkilere eş olan Corbulo'dan emir almaları için yazılı talimatlar verildi. Paetus geri döndüğünde daha kötüsünün olacağı endişesi taşıyordu ve Caesar onu şaka yollu azarlayarak kendini eğlendirdi. Sözleri kabaca onu oracıkta affettiğini; çünkü böylesine paniğe kapılma eğilimi olan bir kişinin şüpheleri uzatılırsa hastalığa yakalanabileceğini ifade ediyordu.)

26) Tac. **Ann.** XV. 26: *At Corbulo quarta et duodecima legionibus quae fortissimo quoque amisso et ceteris exterritis parum habiles proelio videbantur in Syriam translatis, sextam inde ac tertiam legiones, integrum militem et crebris ac prosperis laboribus exercitum, in Armeniam ducit; addiditque legionem quintam, quae per Pontum agens expers cladis fuerat, simul quintadecimanos recens adductos et vexilla delectorum ex Illyrico et Aegypto, quodque alarum cohortiumque, et auxilia regum in unum conducta apud Melitenen, qua tramittere Euphraten parabat. tum lustratum rite exercitum ad contionem vocat orditurque magnifica de auspiciis imperatoris rebusque a se gestis, adversa in inscitiam Paeti declinans, multa auctoritate, quae viro militari pro facundia erat.*

(Bu arada, IV ve XII. lejyonlar en cesur adamlarını kaybettikleri için ve geri kalanların da morali bozulmuş olduğundan, onları aktif hizmet için yetersiz gören Corbulo, bu lejyonları Syria'ya gönderdi. Bu nedenle, sayısız başarılı işlerle pişmiş VI ve III. lejyonları aldı ve bunları beraberinde savaşmak üzere Armenia'ya götürdü. Yine bu lejyonları, Pontus'ta konuşlandırarak felaketten kurtulmuş olan V. Lejyonla takviye etti. Ayrıca XV. Lejyonun yakın zamanda yetiştirilmiş adamlarıyla birlikte Illyricum ve Mısır'dan toplanan askerleri aldı. Tüm müttefik süvari ve piyadeleriyle, müttefik kralların destek kuvvetleriyle, Euphrates geçişine hazırlandığı Melitene'de toplandılar. Daha sonra alışlagelmiş arınma töreninin ardından, orduyu bir nutuk için çağırdı ve konuşmasına imparatorun himayesi ve kendi başarılarına süslü bir atıfta bulunarak başladı. Başarısızlıkları ise, Paetus'un beceriksizliğine bağladı. Bunların hepsi profesyonel bir askerde olabilecek en etkili hitabet şekliyle gerçekleşti.)

27) Tac. **Ann.** XV. 28 (63 Yılı): ...*Dic pacta Tiberius Alexander inlustris eques Romanus, minister bello datus, et Vinicianus Annius, gener Corbulonis, nondum senatoria aetate set pro legato quintae legionis impositus, in castra Tiridatis venere...*)

(Kararlaştırılan gün, seçkin rütbeden bir Roma atlısı ve savaşa destek için gönderilen Tiberius Aleksandros ve henüz senatörlük çağında değilken V. Lejyon'un *legatus*'u, Corbulo'nun damadı Vinicianus Annius, Tiridates'in ordugâhına geldi...)

28) Tac. **Hist.** III. 6: *Antonio vexillarios e cohortibus et partem equitum ad invadendam Italiam rapienti comes fuit Arrius Varus, strenuus bello, quam gloriam et dux Corbulo et prosperae in Armenia res addiderant. Idem secretis apud Neronem sermonibus ferebatur Corbulonis virtutes criminatus; unde infami gratia primum pilum adepto laeta ad praesens male parta mox in perniciem vertere...*

(Antonius bazı *vexillatio* ünitelerini Italia'yı işgal maksatlı hızla sevk ediyorken, Armenia'da Corbulo'ya emrindeki hizmetiyle ve askerî başarılarıyla ününü artırmış olan güçlü savaşçı Arrius Varus da eşlik etmişti. Bu aynı Varus ortak rapora göre Nero'yla, Corbulo'nun iyi karakterine ciddi suçlamalarda bulunduğu gizli bir görüşme yaptı. Bu sayede şerefsizliğin ödülü olarak "*primus pilus*" rütbesini kazandı. O zamanlar onu hoşnut eden bu pis kazanç daha sonra onun yıkımına dönüştü.)

29) Plin. **NH.** II. 72 [180] (59 Yılı):...*solis defectum Vipstano et Fonteio cos. qui fuere ante paucos annos, factum pridie kalendas Maias Campania hora diei inter septimam et octavam sensit, Corbulo dux in Armenia inter horam diei decimam et undecimam prodidit*

visum, circuitu globi alia aliis detegente et occultante. quod si plana esset terra, simul omnia apparerent cunctis noctesque non fierent inaequales; nam aequae aliis quam in medio sitis paria duodecim horarum intervalla cernerentur, quae nunc non in omni parte simili modo congruunt.

(...Birkaç yıl önce Vipstanus ve Fonteius'un *consul*'lükleri zamanında 30 Nisan'da meydana gelen güneş tutulması²⁰¹⁶, Campania'da öğleden sonra saat 1 ile 2 arasında görüldü; ama Armenia'da idarede olan Corbulo tarafından ancak saat 4 ile 5 arasında gözlemlendiği bildirildi. Bunun nedeni, dünyanın eğrisinin farklı yerlerde farklı görüngüleri açığa çıkarması ve gizlemesiydi. Eğer dünya düz olsaydı, her şey aynı anda herkes tarafından aynı şekilde görülebilir olurdu. Ayrıca gecelerin de uzunluğu değişmezdi; çünkü on iki saatlik dönemlere karşılık gelen süreler, şu anda her bölgede farklı olduğu gibi olmaz Ekvator dışındaki her yerde de eşit olarak görülebilirdi.)

30) Plin. **NH.** VII. 5 [39] : ... *Vistilia Gliti ac postea Pomponi atque Orfiti clarissimorum civium coniunx ex his quattuor partus enixa, septimo semper mense, genuit Suillium Rufum undecimo, Corbulonem septimo, utrumque consulem, postea Caesoniam Gai principis conique octavo.*

(...Yüksek sınıftan vatandaşlar olan Glitius'un ve sonrasında Pomponius ve Orfitius'un karısı Vistilia, bu kocalarına dört çocuk doğurdu. Her defasında altı aylık hamilelikten sonraydı; ancak sonrasında Suillius Rufus'u on aylıkken ve Corbulo'yu yedi aylıkken doğurmuştu - her ikisi de *consul* oldular- ve daha sonra da İmparator Gaius'un eşi Caesonia'yı sekiz aylık olarak doğurdu.)

31) Frontin. **Str.** IV. 2.3: *Domitius Corbulo duabus legionibus et paucissimis auxiliis disciplina correcta Parthos sustinuit.*

(Domitius Corbulo disiplini artırarak Parthialılara sadece iki lejyon ve çok az yardımcı kuvvetten oluşan bir orduyla karşı koydu.)

32) Frontin. **Str.** II. 9.5: *Domitius Corbulo, cum Tigranocertam obsideret et Armenii pertinaciter viderentur toleraturi obsidionem, in Vadandum ex megistanis, quos ceperat, animadvertit caputque eius ballista excussum intra munimenta hostium misit. Id forte decedit in medium concilium, quod cum maxime habebant barbari; ad cuius conspectum velut ostento consternati ad deditionem festinaverunt.*

²⁰¹⁶ Tam Güneş tutulmasının yaşandığı 30 Nisan 59 tarihidir. D. T. Schoonover, 1909, s. 7.

(Domitius Corbulo, Tigranocerta'yı kuşatırken ve Armenialılar ihtiyatlı bir savunma yapma eğilimi gösterirken, yakaladığı soylulardan biri olan Vadandus'u idam ettirdi ve kafasını mancınıkla düşmanın surlarının içine fırlattırdı. [Vadandus'un kesik başı] barbarların o anda yürütmekte olduğu bir meclis toplantısının tam ortasına düştü ve bu görüntü (sanki kötüye alametmiş gibi) içlerini dehşetle doldurdu ve alelacele teslim oldular.)

33) Frontin. **Str.** IV.1.21: *Domitius Corbulo in Armenia duas alas et tres cohortes, quae ad castellum Initia hostibus cesserant, extra vallum iussit tendere, donec adsiduo labore et prosperis excursionibus redimerent ignominiam.*

(Domitius Corbulo, Armenia'da iken Initia istihkâmı yakınında düşmana yol vermiş olan iki *alae* ve üç *cohors*'a ciddi bir çalışma ve başarı dolu akınlar yaparak utançlarını telâfi edinceye kadar siperlerin dış kısmında çadır kurmaları emrini verdi.)

34) Dio Cass. LIX.15.3-6: (40 Yılı): [3] *καὶ ἐπειδὴ μὴδὲ ταῦτα ἐζικνεῖτο, τρίτην τοιαύτην ἀφορμὴν ἀργυρισμοῦ ἐπενόησε. Γναῖος Δομίτιος Κορβούλων βουλευτής, κακῶς ἐπὶ τοῦ Τιβερίου τὰς ὁδοὺς ἐχούσας ὁρῶν, τοῖς τε ἐπιμεληταῖς αὐτῶν ἀεὶ ποτε ἐνέκειτο, καὶ προσέτι καὶ τῇ [4] γερουσίᾳ ὀχληρὸς ὑπὲρ αὐτῶν ἐγίνετο. τοῦτον οὖν παραλαβὼν ἐπέθετο δι' αὐτοῦ πᾶσιν οὐχ ὅτι τοῖς ζῶσιν ἀλλὰ καὶ τοῖς τεθνηκόσιν, ὅσοι ποτὲ ἐπιστάται τῶν ὁδῶν ἐγεγόνεσαν καὶ χρήματα ἐς τὰς ἐπισκευὰς αὐτῶν εἰλήφεσαν, καὶ ἐκείνους τε καὶ τοὺς ἐργολαβήσαντάς τι παρ' αὐτῶν [5] ὥς οὐδὲν δὴ δαπανήσαντας ἐζημίου. ἐφ' οὗ δὴ ὁ Κορβούλων τότε μὲν ὑπάτευσεν, ὕστερον δὲ ἐπὶ Κλαυδίου αἰτίαν τε ἔσχε καὶ εὐθύνθη: ὁ γὰρ Κλαύδιος οὔτε τὰ ἐποφειληθέντα ἀπήτησε, καὶ τὰ δεδομένα, τὰ μὲν ἐκ τοῦ δημοσίου τὰ δὲ καὶ παρ' αὐτοῦ τοῦ Κορβούλωνος ἐσπράζας, [6] ἀπέδωκε τοῖς ζημιωθεῖσι. τοῦτο μὲν ὕστερον ἐγένετο: τότε δ' οὗτοί τε ὡς ἕκαστοι καὶ οἱ ἄλλοι πάντες ὡς εἰπεῖν οἱ ἐν τῇ πόλει τρόπον τινὰ ἀπεσυλῶντο, καὶ ἀζήμιος τῶν γέ τι ἐχόντων οὐδεις, οὐκ ἀνὴρ οὐ γυνή, ἦν. καὶ γὰρ εἴ τινα τῶν ἀφηλικεστέρων ζῆν εἶα, ἀλλὰ πατέρας τε καὶ πάππους μητέρας τε καὶ τήθας σφᾶς ὀνομάζων ζῶντάς τε ἐξεκαρποῦτο καὶ τελευτῶντας τῶν οὐσιῶν ἐκκληρονόμει.*

([3] Tiberius'un egemenliği döneminde, yolların kötü durumda olduğunu fark eden ve karayolu yetkililerinin bu konuda her zaman başının etini yiyen ve ayrıca bu konuda *senatus*'ta olay çıkaran Gnaeus Domitius Corbulo adında bir senatör vardı. [4] Gaius şimdi onu bir suç ortağı olarak aldı ve onun aracılığıyla, karayolu görevlisi olmuş ve yolların onarımı için para almış olan ölü ya da diri herkese saldırdı ve hiçbir şey harcamadıkları iddiasıyla hem onlara hem de onlarla sözleşme yapan adamlara para cezası verdi. [5] Bu konudaki yardımlarından dolayı Corbulo, o zamanlarda *consul*

yapıldı; ancak daha sonra Claudius'un egemenliği döneminde itham edildi ve cezalandırıldı. Claudius, hala kendisine borçlu olunan herhangi bir meblağı talep etmeyi başaramadığı gibi tam tersine para cezasına çarptırılanlara ödedikleri paraları kısmen kamu hazinesinden ve kısmen de Corbulo'nun kendisinden olmak üzere geri verdi [6]; bu daha sonra gerçekleşti. Ben bunları anlatırken sadece burada zaten ismi geçen çeşitli sınıflar değil, aynı zamanda hemen hemen şehirdeki herkes öyle ya da böyle yağmalanıyordu ve kim olursa olsun herhangi bir şeye sahip olan hiç kimse zarar görmekten kurtulamamıştı. Çünkü Gaius yaşlıların bazılarını onlara babaları, büyükbabaları, anneleri ve büyükanneleleri diye seslenerek yaşamaları için izin vermiş olsa da onları sadece yaşadıkları süre boyunca sömürmekle kalmıyor, aynı zamanda öldüklerinde mülklerini üzerine geçiriyordu.)

35) Dio Cass. LXI. 30.4-6: Γναῖος δὲ Δομίτιος Κορβούλων ἐν τῇ Κελτικῇ στρατηγῶν τὰ τε στρατεύματα συνεκρότησε, καὶ τῶν βαρβάρων ἄλλους τε καὶ οὓς ἐκάλουν Καύχους ἐκάκωσε. καὶ αὐτὸν ἐν τῇ πολεμίᾳ ὄντα ὁ Κλαύδιος ἀνεκάλεσε: τήν τε γὰρ ἀρετὴν αὐτοῦ καὶ τὴν ἄσκησιν μαθὼν οὐκ ἐπέτρεψε [5] αὐτῷ ἐπὶ πλέον αὐξήθῃναι. πυθόμενος δὲ τοῦτο ὁ Κορβούλων ἐπανῆλθε, τοσοῦτον μόνον ἀναβοήσας ὃ μακάριοι οἱ πάλαι ποτὲ στρατηγήσαντες, ἕς δήλωσιν ὅτι τοῖς μὲν ἀκινδύνως ἀνδραγαθίζεσθαι ἐξῆν, αὐτὸς δ' ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος διὰ τὸν φθόνον ἐνεποδίσθη. τιμῶν μέντοι [6] ἐπινικίων καὶ ὥς ἔτυχε. πιστευθεὶς δὲ πάλιν τὸ στράτευμα καὶ οὐδὲν ἥττον ἥσκει αὐτό, καὶ ἐπειδὴ γε εἰρήνουν, διετάφρευσεν δι' αὐτῶν πᾶν τὸ μεταξὺ τοῦ τε Ῥήνου καὶ τοῦ Μόσου, σταδίους ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν μάλιστα, ἵνα μὴ οἱ ποταμοὶ ἐν τῇ τοῦ ὠκεανοῦ πλημμυρίδι ἀναρρέοντες πελαγίζωσιν.

([4] Gnaeus Domitius Corbulo, Kelt ülkesinde komutada bulunurken lejyonlarını topladı ve diğer barbarlar arasında Cauchi olarak adlandırılanları taciz etti. Düşman topraklarının ortasındaiken [İmparator] Claudius tarafından geri çağırılmıştı. Onun kahramanlığını ve ordusunun disiplinini öğrenen imparator, daha fazla güçlenmesine izin veremezdi. [5] Corbulo, bundan haberdar olduğunda geri döndü, sadece şöyle haykırdı: “Ordularımıza eski zamanlarda komuta edenler ne kadar mutluymuş”. Bu söz ile diğer dönemlerdeki generallerin, cesaretlerini tehlikesizce sergilemelerine izin verildiği; oysa kendisinin kıskançlık nedeniyle imparator tarafından engellendiğini ifade etmek istiyordu. Yine bu durumda bile zafer nişanını elde etti. [6] Ordunun komutasına bir kez daha getirilince görevi yine hakkıyla yerine getirdi ve yerli kabileler barış içinde olduğu için nehirlerin ters yönde akmasını ve okyanusun gelgitlerinden dolayı su baskınları

olmasını önlemek amacıyla, adamlarının Ren Nehri'nden Maas Nehri'ne kadar yaklaşık yirmi üç mil uzunlukta bir kanal kazmalarını sağladı.)

36) Dio Cass. LXII. 22.1-4: Ἄρτι τε ἡ ὁμολογία ἐγγόνει, καὶ ὁ Κορβούλων ἀμηχάνῳ τάχῃ πρὸς τὸν Εὐφράτην ἐλθὼν ἐνταῦθ' ὑπέμεινεν. ὅτε δ' οὖν δυεγέγοντο ἀλλήλοις, πλεῖστον ἂν τις τὸ διάφορον τῶν στρατοπέδων καὶ τῶν στρατεῶν, τῶν μὲν χαιρόντων τε καὶ λαμπρυνομένων ἐπὶ τῇ σπουδῇ, τῶν δὲ λυπουμένων τε καὶ αἰσχυνομένων ἐπὶ τῇ συνθήκῃ, κατενόησεν. [2] ὁ δὲ Οὐολόγαισος Μοναίσην πρὸς Κορβούλωνα πέμψας ἠξίωσεν αὐτὸν τὸ ἔρμα τὸ ἐν τῇ Μεσοποταμίᾳ ἐκλιτεῖν· καὶ διελεχθηδαν ἐκεῖνοι πολλὰ ἀλλήλοις ἐν αὐτῇ τῇ τοῦ Εὐφράτου γεφύρᾳ, τὸ μέσον αὐτῆς λύσαντες. [3] ὑποσχομένου δὲ τοῦ Κορβούλωνος ἀπαλλαγῆσεσθαι ἐκ τῆς χώρας, ἂν καὶ ὁ Πάρθος τὴν Ἀρμενίαν ἐλκεῖπῃ, ἐκάτερον ἐγένετο, μέχρι οὗ ὁ Νέρων τὰ πραχθέντα πυθόμενος, καὶ τοῖς πρέσβεσι τοῦ Οὐολόγαισου, οὓς αὖθις ἔπεμψε, χρηματίσας, τούτοις μὲν ἀπεκρίνατο τὴν Ἀρμενίαν δώσειν τῷ Τιριδάτῃ, [4] ἂν ἐς τὴν Ῥώην ἀνέλθῃ, τὸν σὲ δὴ Παῖτον τῆς ἀρχῆς ταύσας, τοὺς τε στρατιώτας τοὺς σὺν αὐτῷ γενομένους ἄλλοσέ ποι πέμψας, τὸν Κορβούλωνα αὖθις τῷ κατ' αὐτῶν πολέμῳ προσέτακσεν. ἐβουλεύσατο μὲν γὰρ αὐτὸς συστρατεῦσαι, ἐπεὶ δὲ θύων ἔπεσεν, οὐκ ἐτόλμησεν ἐξορμῆσαι, ἀλλὰ κατὰ τὴν χώραν ἔμεινεν.

([1] Şartlı teslim olma anlaşması güç bela yapılmışken Corbulo inanılmaz bir çabuklukla Euphrates'e vardı ve orada geri çekilmekte olan orduyu bekledi. İki ordu karşı karşıya gelince, askerler ve generalleri arasındaki muazzam fark herkesin dikkatini çekti: Birincisi hızlarıyla bayram sevinci yaşayarak havalara uçuyorlardı; diğerleri ise yapılan antlaşmadan dolayı kahrolmuş hissediyor ve utanç duyuyorlardı. [2] Vologaeses Mesopotamia'daki kaleyi terk etmesi talebiyle Monaeses'i, Corbulo'ya gönderdi. Böylece bu ikisi birlikte Euphrates üzerindeki köprüde, önce yapının merkezini tahrip ettikten sonra uzun bir müzakerede bulundular. [3] Corbulo, Parthialıların Armenia'yı terk etmesi halinde ülkeyi terk etmeyi kabul etti ve bu karşılıklı taahhütlerin her ikisi de Nero'nun anlaşmadan haberi olana ve Vologaeses'in gönderdiği ikinci elçi varana kadar geçici olarak düzenlendi. Onlara imparator tarafından verilen cevap, kralın Roma'ya gelmesi halinde Armenia'yı Tiridates'e bağışlayacağı şeklindeydi. [4] Paetus komutanlık görevinden azledildi ve onunla birlikte olan askerler başka bir yere gönderildi; ama Corbulo yine aynı düşmanlara karşı savaşmak üzere atandı. Nero, keşif seferine bizzat eşlik etmeyi planlamıştı; ama bir kurban ayini yaparken düştü ve bu nedenle yola çıkma girişiminde bulunmadı ve yurdunda kaldı.)

37) Dio. Cass. LXII. 20.1: *Οὗτος οὖν ὁ Κορβούλων ἀκονίτι τα Αρτάζατα λαβὼν τὴν πόλιν κατέσκαψε.*

(Corbulo, bir mücadele olmaksızın Artaksata'yı ele geçirdi ve şehri yerle bir etti.)

38) Amm. Marc. XV.2.5: *Igitur paucis arcanorum praesentibus consciis, latenter cum imperatore sententia diu digesta, id sederat, ut nocte ventura, procula conspectu militarium raptus, Ursicinus indemnatus occideretur, ut quondam Domitius Corbulo dicitur caesus, in colluvione illa Neroniani saeculi provinciarum fidus defensor et cautus.*

(Böylece, gizliden gizliye birkaç suç ortağının varlığıyla uzun bir müzakereden sonra imparatorla birlikte özel olarak düzenlenmişti. Ertesi gece Ursicinus, askerlerin gözünden uzağa götürülecek ve yargılanmadan öldürülecekti. Tıpkı Nero'nun zamanındaki adı çıkmış yolsuzlukların ortasında eyaletlerin sadık ve ihtiyatlı bir savunucusu olan Domitius Corbulo'nun öldürüldüğü gibi.)

39) Amm. Marc. XXIX.5.4: *Ad hoc periculum antequam hostis implacabilis incrementis virium adulescerent, abolendum cum comitatensis auxilio militis pauci Theodosius magister equitum mittitur, cuius virtutes (ut impetrabilis) ea tempestate prae ceteris enitebant: Domitii Corbulonis et Lusii simillimi veterum, quorum prior sub Nerone, alter Traiano rem regente Romanam pluribus inclaruere fortibus factis.*

(Amansız bir düşmanın güçlenmesinden önce bu tehlikeyi engellemek için süvari komutanı Theodosius, saray birliklerinin küçük kısmının desteğiyle gönderildi; çünkü o, esas değeriyle (amacına ulaşmada faal bir adam olarak) kendi dönemindeki diğer herkesi geride bıraktı. [Bu adam] daha önceleri Domitius Corbulo ve sonraları Lusius ile karşılaştırılabilir. Bunlardan ilki Nero'nun döneminde, ikincisi ise Traianus'un egemenliği zamanında pek çok cesur işle ün kazanmışlardı.)

III.4. L. Iunius Caesennius Paetus

1) **AE** 1907, 193, Beyrut Civarı, 72 yılı? : *Imp(erator) / Ca[e]s(ar) Vesp[ia]nus Aug(ustus), pont(ifex) / 4 [max(imus)], t[r(ibunicia)] potest(ate) III, p(ater) / [p(atriciae)], co(n)s(ul) IIII, / [cur(ante) L(ucio) C]aesennio / [Paeto], leg(ato) Aug(usti) pro / 8 [p]r(aetore), CCXXXIII²⁰¹⁷.*

²⁰¹⁷ G. A. Harrer, 1915, s. 11; J. Aliquot, J. Baptiste, "Inscriptions grecques et Latines du musée de l'American University of Beirut", **Berytus Archaeological Studies**, 56, 2016, s. 160 no 19; krş. B. Rémy, 1989, s. 186.

(İmparator Caesar Vespasianus Augustus, başrahip, *tribunus*'luk yetkisinin üçüncü yılında, vatanın babası, dördüncü *consul*'lük yılında, imparator *legatus propraetor*'u olan Lucius Caesennius Paetus'un aracılığıyla, [bu yolu yaptı / onardı] 234 [Roma mili])

2) **AE** 1973, 141; **AE** 1988, 333, Campania, *Regio I*, Italia, 17 Şubat 61: *P(ublio) Petronio Turpiliano, L(ucio) Iunio co(n)s(ulibus) / Caesennio Paeto XIII k(alendas) Martias / ...*

(Publius Petronius Turpillianus ve Lucius Iunius Caesennius Paetus'un *consul*'lükleri zamanında Martius ayının on üçüncü *kalendae*'nda -17 Şubat günü-)

3) **AE** 1988, 331, Roma Italia: *P(ublio) Petronio Turpiliano / L(ucio) Iunio Caesennio Paeto co(n)s(ulibus) / XIV K(alendas) Martias* (16 Şubat 61); *[P(ublio) Pe]tronio Turpiliano L(ucio) Iunio / Caesennio Paeto co(n)s(ulibus) VIII K(alendas) Martias* (22 Şubat 61); **AE** 1978, 121: *[P(ublio) Pe]tronio [Tu]rpiliano / L(ucio) Iunio Caesennio co(n)s(ulibus)* (5 Mart 61)²⁰¹⁸.

(Publius Petronius Turpilianus ve Lucius Iunius Caesennius Paetus'un *consul*'lükleri zamanında Martius ayının on dördüncü *kalendae*'nda -16 Şubat'ta-; Publius Petronius Turpilianus ve Lucius Iunius Caesennius Paetus'un *consul*'lükleri zamanında Martius ayının sekizinci *kalendae*'nda -22 Şubat'ta-; Publius Petronius Turpilianus ve Lucius Iunius Caesennius Paetus'un *consul*'lükleri zamanında...(5 Mart günü)

4) **CIL** XIV, 2830=**ILS** 995, Zagorolo, Latium: *Flaviae, T(ituli) [f(iliae),] / Sabinae / Caesenni Paeti (uxori)*²⁰¹⁹.

(Titulus [/ Titus] Flavius'un kızı ve Caesennius Paetus'un karısı Sabina için...)

5) Tac. **Ann.** XIV.29 (71 Yılı): *Caesennio Paeto et Petronio Turpiliano consulibus gravis clades in Britannia accepta...*

(Caesennius Paetus ve Petronius Turpilianus'un *consul*'lükleri zamanında, Britannia'da ağır yenilgi alındı...)

6) Tac. **Ann.** XV.6: ...Nam, *ut rettuli, proprium ducem tuendae Armeniae poposcerat, et adventare Caesennius Paetus audiebatur. iamque aderat, copiis ita divisus ut quarta et*

²⁰¹⁸ A. Riccelli, "La procedura di redazione delle testationes per L'escussione della garanzia reale nelle tabelle cerate di Murécine (Pompei)", içinde: **Minima Epigraphica et Papyrologica**, II, Rome 1999, s. 254.

²⁰¹⁹ B. Rémy, 1989, s. 186 no 13.

duodecima legiones addita quinta, quae recens e Moesis excita erat, simul Pontica et Galatarum Cappadocumque auxilia Paeto oboedirent, tertia et sexta et decima legiones priorque Syriae miles apud Corbulonem manerent; cetera ex rerum usu sociarent partirentur. Sed neque Corbulo aemuli patiens, et Paetus, cui satis ad gloriam erat si proximus haberetur, despiciebat gesta, nihil caedis aut praedae, usurpatas nomine tenus urbium expugnationes dictitans: se tributa ac leges et pro umbra regis Romanum ius victis impositurum.)

(...Çünkü daha önce anlattığım gibi, [Corbulo] Armenia'nın savunması için ayrı bir general talep etmişti ve Caesennius Paetus'un gelmek üzere olduğu işitilmişti. Çok geçmeden gelmişti, ordular şöyle taksim edilmişti: Yakın zamanda Moesia'dan çağrılmış olan ve V. Lejyon tarafından takviye edilen IV ve XII. lejyonlar ile Pontus, Galatia ve Kappadokia'dan gelen yardımcı birlikler, Paetus'un emrine verildi. III, VI ve X. Lejyonlar ve Syria'daki eski birlikler Corbulo'yla birlikte kalırken, geri kalanı da olayların seyrinin gerektirdiği şekilde birlikte ya da ayrı olarak istihdam edildi. Ancak, rakiplerine karşı tahammülsüz olan sadece Corbulo değildi, böyle bir liderin arkasında ikinci derecede adam olmaktan yeterince gurur duyan Paetus da, onun başarılarını büyük ölçüde küçümsüyordu: "Hiç katliam ve yağma olmadı" diye tekrar edip duruyordu. Şehirlerin kuşatılmasından bahsetmek, boş laftan başka bir şey değildi; artık hayali bir kral yerine fethedilen yerlerden alınan vergilerden, yasalardan ve Roma yönetiminden faydalanacak olan kendisiydi.)

7) Tac. **Ann.** XV.7: *Sub idem tempus legati Vologesis, quos ad principem missos memoravi, revertere inriti bellumque propalam sumptum a Parthis. nec Paetus detrectavit, sed duabus legionibus, quarum quartam Funisulanus Vettonianus eo in tempore, duodecimam Calavius Sabinus regebant, Armeniam intrat tristi omine. Nam in transgressu Euphratis, quem ponte tramittebant, nulla palam causa turbatus equus qui consularia insignia gestabat retro evasit; hostiaque quae muniebantur hibernaculis adsistens semifacta opera fuga perrupit seque vallo extulit; et pila militum arsere, magis insigni prodigio quia Parthus hostis missilibus telis decertat.*

(Hemen hemen aynı zamanda, imparatora gönderilmiş olduklarını önceden kaydettiğim Vologaeses'in elçileri sonuç alamadan geri döndüler ve Parthia açık bir savaş başlattı. Paetus bu meydan okumadan kaçmadı; ama iki lejyonla – o zamanlar Funisulanus Vettonianus'un komutasındaki IV. Lejyon, Calvisius Sabinus'un komutasındaki XII. Lejyon ile – Armenia'ya uğursuz alametlerle giriş yaptı. Askerlerin

bir köprü üzerinden geçtiği Euphrates Nehri geçişi sırasında *consul*’lük nişanlarını taşıyan at, görünürde bir sebep olmadan ürktü ve geriye doğru kaçtı. Kış ordugâhında çadırlar güçlendirilirken oralarda duran bir kurban da kaçıp kurtuldu, yarı bitmiş yapıların arasına doğru hızla koştu ve siperlerin dışına çıktı. Askerlerin mızrakları da ateş gibi parlıyordu. Bu, daha da çarpıcı bir emareydi; çünkü Parthialılar muharebelerini mancınıklarla yapan bir düşmandı).

8) Tac. **Ann.** XV. 8: *Ceterum Paetus spretis ominibus necdum satis firmatis hibernaculis, nullo rei frumentariae provisu, rapit exercitum trans montem Taurum reciprandis, ut ferebat, Tigranocertis vastandisque regionibus quas Corbulo integras omisisset. Et capta quaedam castella gloriaeque et praedae nonnihil partum, si aut gloriam cum modo aut praedam cum cura habuisset. Longinquis itineribus percursando quae obtineri nequibant, corrupto qui captus erat commeatu et instante iam hieme, reduxit exercitum composuitque ad Caesarem litteras quasi confecto bello, verbis magnificis, rerum vacuas.*

(Bununla birlikte emareleri görmezden gelen Paetus, kışlık ikametgâhı hala yeterince korunmadan ve tahıl tedarığı temin edilmeden, açıkça Tigranocerta’yı kurtarma ve Corbulo’nun el değmeden bıraktığı bölgeleri tahrip etme niyetiyle, orduyu aceleyle Taurus sıra dağlarının öte tarafına gönderdi. Aslında, birkaç müstahkem yeri de ele geçirmişti ve eğer şan ve şöhretini ölçülü şekilde kabul etmiş ya da ganimetlerini ihtiyatla korumuş olsaydı, zafer ve belli miktarda ganimet kazanmış olacaktı. Ancak, uzun süren askerî yürüyüşlerle elde tutması mümkün olmayan bölgeleri istila ederken ele geçirdiği tahıl bozulmuştu ve kış tehdit etmeye başlamıştı. Bu nedenle orduyu geri döndürdü ve savaşın artık bittiği izlenimi vermek için Caesar’a tumturaklı bir üslupla yazılmış; ama içerikten yoksun bir mektup gönderdi.)

9) Tac. **Ann.** XV.9: *Interim Corbulo numquam neglectam Euphratis ripam crebrioribus praesidiis insedit; et ne ponti iniciendo impedimentum hostiles turmae adferrent (iam enim subiectis campis magna specie volitabant), navis magnitudine praestantis et conexas trabibus ac turribus auctas agit per amnem catapultisque et ballistis proturbat barbaros, in quos saxa et hastae longius permeabant quam ut contrario sagittarum iactu adaequarentur. dein pons continuatus collesque adversi per socias cohortis, post legionum castris occupantur, tanta celeritate et ostentatione virium ut Parthi omisso paratu invadendae Syriae spem omnem in Armeniam verterent, ubi Paetus imminentium nescius quintam legionem procul in Ponto habebat, reliquas promiscis militum*

commeatibus infirmaverat, donec adventare Vologesen magno et infenso agmine auditum.

(Bu esnada Corbulo, hiçbir zaman ihmal etmediği Euphrates Nehri kıyısını birbirine daha yakın birliklerle bir hat çekerek işgal ederken yüzer köprü yerleştirme görevinin düşmanın yerleştirdiği süvari birlikleri tarafından, zaten yakın düzlüklerde manevra yaptıkça etkileyici bir gösteri sergiliyorlardı. Engellenmemesi için nehre kalaslarla birbirine bağlı ve üzerlerinde kuleler yükselen birkaç büyük boy gemi yerleştirdi. Katapult ve mancınıklarını kullanarak barbarları geri püskürttü. Taşlar ve mızraklar, okların yaylım ateşinin boy ölçüşemediği mesafelerde etkili oluyordu. Köprü artık tamamlanmıştı ve önündeki tepeler, önce müttefik *cohors*'lar tarafından daha sonra bir lejyoner ordugâhıyla öyle çabuk ve öylesine bir güç gösterisiyle işgal edildi ki, Parthialıların Syria'yı işgal etmek için hazırlıklarını bırakmalarına ve tüm umutlarını Armenia'ya bağlamalarına neden oldu. Paetus da yaklaşan fırtınadan habersiz, V. Lejyonu Pontus'ta bir başına bırakmış ve geri kalanını da gelişigüzel izin vererek zayıflatmıştı; ta ki, Vologaeses'in ürkütücü ve tehditkâr bir orduyla hareket halinde olduğu haberi gelene kadar.)

10) Tac. **Ann.** XV. 10: *Accititur legio duodecima et unde famam aucti exercitus speraverat, prodita infrequentia: qua tamen retineri castra et eludi Parthus tractu belli poterat, si Paeto aut in suis aut in alienis consiliis constantia fuisset: verum ubi a viris militaribus adversus urgentis casus firmatus erat, rursus ne alienae sententiae indigens videretur in diversa ac deteriora transibat. et tunc relictis hibernis non fossam neque vallum sibi sed corpora et arma in hostem data clamitans, duxit legiones quasi proelio certaturus. deinde amisso centurione et paucis militibus quos visendis hostium copiis praemiserat trepidus remeavit. Et quia minus acriter Vologeses institerat, vana rursus fiducia tria milia delecti peditis proximo Tauri iugo imposuit quo transitum regis arcerent; alaris quoque Pannonios, robur equitatus, in parte campi locat. coniunx ac filius castello, cui Arsamosata nomen est, abdit, data in praesidium cohorte ac disperso milite qui in uno habitus vagum hostem promptius sustentavisset. aegre compulsus ferunt ut instantem Corbuloni fateretur. nec a Corbulone properatum quo gliscentibus periculis etiam subsidii laus augeretur. expediri tamen itineri singula milia ex tribus legionibus et alarios octingentos, parem numerum e cohortibus iussit.*

(XII. Lejyon bölgeye çağrıldı ve ordusunun gücündeki artışı ilan etmek için kullanmayı umduğu sayılar, aslında bu güçlerin yetersizliğini ortaya çıkardı. Öyle olsa

bile, kendi kararlarının ya da bir başkasının kararlarının arkasında duracak güçte olsaydı, hala ordugâhı muhafaza etmiş ve Parthialıyı bir gecikme stratejisiyle engellemiş olabilirdi. Bu duruma gelmiş olduğundan, profesyonel askerler ona acil bir krizle yüz yüze gelme cesaretini vermiş olmalarına rağmen dışarıdan gelen tavsiyelere bağımlıymış gibi görünmek konusunda gönülsüz olduğu için, tam tersi ve daha sakıncalı olan yolu tercih etti: Şimdi, kış ikametgâhını terk ederek ve düşmanla uğraşmak için kendisine hendek ya da surların değil, asker ve silahların verildiğini haykırarak sanki savaşa gitmek niyetindeymiş gibi lejyonlarını savaş alanına götürdü. Daha sonra, düşman ordularını keşif için önden gönderdiği bir *centurio* ve birkaç askeri kaybettikten sonra, telaş içinde aynı şekilde geri döndü. Vologaeses, bu kovalamacanın üstüne pek de hevesle gitmeyince, içindeki özgüven geri geldi ve 3.000 seçkin piyadeyi kralın geçişini engellemeleri için Taurus'un civar tepelerine yerleştirdi. Süvari birliklerinin en seçkinlerini oluşturan Pannonia Bölüğü de ayrıca düzlüklerin bir kısmına yerleştirildi. Karısı ve oğlu, garnizon sayesinde bir *cohors* sağladığı Arsamosata olarak bilinen bir kaleye saklandılar. Böylece, eğer bir arada tutulmuş olsa, düzensiz çarpışan rakibiyle daha etkili bir şekilde başa çıkabilmesini sağlayabilecek bir orduyu yaymıştı. Sadece biraz çabayla, Corbulo'ya düşman baskısını kabul ettirebileceği söyleniyordu. Corbulo'nun kendisinin de hiç acelesi yoktu. Tehlike son raddesine vardığı takdirde, kurtulmanın şan ve şerefine de daha büyük olacağını umuyordu. Yine de üç lejyonun her birinden 1.000 askere, yardımcı kuvvet olarak 800 süvariye ve *cohors*'lardan da benzer güçte bir birliğe yola çıkmak üzere hazırlanmaları emrini verdi.)

11) Tac. **Ann.** XV. 15: *Interim flumini Arsaniae (is castra prae-fluebat) pontem imposuit, specie sibi illud iter expedientis, sed Parthi quasi documentum victoriae iusserant; namque iis usui fuit; nostri per diversum iere. addidit rumor sub iugum missas legiones et alia ex rebus infaustis quorum simulacrum ab Armeniis usurpatum est. namque et munimenta ingressi sunt, antequam agmen Romanum excederet, et circumstetere vias captiva olim mancipia aut iumenta adgnoscentes abstrahentesque: raptae etiam vestes, retenta arma, pavido milite et concedente ne qua proelii causa existeret. Vologeses armis et corporibus caesorum aggeratis quo cladem nostram testaretur, visu fugientium legionum abstinuit: fama moderationis quaerebatur, postquam superbiam expleverat. flumen Arsaniam elephanto insidens, proximus quisque regem vi equorum perrupere, quia rumor incesserat pontem cessurum oneri dolo fabricantium: sed qui ingredi ausi sunt validum et fidum intellexere.*

(Bu arada [L. Caesennius Paetus], Arsania Nehri'nin üzerine bir köprü gerdi -ki bu da ordugâhın hemen yanından geçiyordu- görünüşte bu yönde bir geri çekilme hattı hazırlıyordu. Oysaki bu iş aslında Parthialılar tarafından zaferlerinin bir nişanesi olarak emredilmişti; çünkü bunu kullanan onlardı. Bizim adamlarımız ters yöne doğru ilerliyorlardı. Buna, lejyonların boyunduruk altına girdiği söylentisi eklendi ve başka detaylar da verilmişti. Bunlar talihsiz halimizle yeterince uyumluydu ve aslında Armenialıların davranışlarıyla da benzerlik gösteriyordu. Çünkü onlar sadece Roma ordusu çekilmeden önce surlarımıza girmekle kalmamışlardı; aynı zamanda sokakları doldurmuş daha önceden ele geçirilmiş olan köleleri ya da yük hayvanlarını sürükleyerek götürüyorlardı. Giysiler bile zorla alınıyor ve silahlara el konuluyordu. Dehşete kapılmış askerlerimiz, düşmanlık için ortaya bir bahane çıkmasını diye hiçbir direniş göstermiyordu. Vologaeses, felaketimizin kanıtı olsun diye, katledilenlerin silahlarını ve cesetlerini üst üste yığıldıktan sonra, lejyonların kaçışını izlemekten kendini alıkoydu. Artık kibir duygusu tatmin olduğundan, kendine daha ılımlı bir kişilik yaratıyordu. Bir filin üzerine kurulmuş olarak Arsania Nehri boyunca ilerlerken, yakınındakiler de at sırtında büyük çaba göstererek onu izledi. Rağbet gören bir söylentiye göre köprü, inşaatını yapan ustaların çevirdiği bir entrika yüzünden üstündeki yükün altında çökecekti; buna rağmen, üzerinden geçmeye cesaret edenler, köprüyü sağlam ve güvenilir buldular.)

12) Tac. **Ann.** XV. 16: *Ceterum obsessis adeo suppeditavisse rem frumentariam constitit ut horreis ignem inicerent, contraque prodiderit Corbulo Parthos inopes copiarum et pabulo attrito relicturos oppugnationem, neque se plus tridui itinere afuisse. adicit iure iurando Paeti cautum apud signa, adstantibus iis quos testificando rex misisset, neminem Romanum Armeniam ingressurum donec referrentur litterae Neronis an paci adnueret. quae ut augendae infamiae composita, sic reliqua non in obscuro habentur, una die quadraginta milium spatium emensum esse Paetum, desertis passim sauciis, neque minus deformem illam fugientium trepidationem quam si terga in acie vertissent. Corbulo cum suis copiis apud ripam Euphratis obvius non eam speciem insignium et armorum praetulit ut diversitatem exprobraret...*

(Geriye kalanlar için, kuşatılmış orduların fazlasıyla çok tahıl olduğu ve tahıl ambarlarını ateşe verdikleri kaydedilmişti. Öte yandan Corbulo, Parthialıların stoklarının yetersizliği ve erzaklarının gitgide azalması nedeniyle kuşatmayı sonlandırma noktasında olduklarını ve kendisinin de üç günlük yürüme mesafesinden uzakta olmadığını bildirmişti. Paetus'un, sancakların önünde ve kralın elçi tayin ettiği tanıkların huzurunda

yemin ederek, Nero'nun barışı kabul ettiğini açıkladığı yanıtı gelene kadar hiçbir Romalının Armenia'ya girmeyeceğinin teminatını verdiğini ekledi. Bu anlatı şüphesiz utancımızı daha da karartmak için uydurulmuş olsa da, hikâyenin geri kalanında hiçbir belirsizlik yoktur: Paetus tahrip ettiği her yeri arkasında bırakarak bir günde kırk mil yol katetti ve firarilerin panik içerisinde kaçışları, savaş alanına sırtını dönmüş olmaları ihtimalinden daha az korkunç değildi. Onları Euphrates'in kıyısında kendi ordusuyla karşılayan Corbulo, tezatlığı yüzlerine vurmamak için sancaklarını ve silahlarını bu şekilde sergilemedi...)

13) Tac. **Ann.** XV. 26: *At Corbulo quarta et duodecima legionibus quae fortissimo quoque amisso et ceteris exterritis parum habiles proelio videbantur in Syriam translatis, sextam inde ac tertiam legiones, integrum militem et crebris ac prosperis laboribus exercitum, in Armeniam ducit; addiditque legionem quintam, quae per Pontum agens expers cladis fuerat, simul quintadecimanos recens adductos et vexilla delectorum ex Illyrico et Aegypto, quodque alarum cohortiumque, et auxilia regum in unum conducta apud Melitenen, qua tramittere Euphraten parabat. tum lustratum rite exercitum ad contionem vocat orditurque magnifica de auspiciis imperatoris rebusque a se gestis, adversa in inscitiam Paeti declinans, multa auctoritate, quae viro militari pro facundia erat.*

(Bu arada IV ve XII. Lejyonlar, en cesur adamlarını kaybettikleri için ve geri kalanların da morali bozulmuş olduğundan onları aktif hizmet için yetersiz gören Corbulo, bu lejyonları Syria'ya gönderdi. Bu nedenle, sayısız başarılı işlerle pişmiş VI. ve III. lejyonları aldı ve onları beraberinde savaşmak üzere Armenia'ya götürdü. [Bu lejyonları], Pontus'ta konuşlandırılarak felaketten kurtulmuş olan V. Lejyon'la takviye etti. Ayrıca XV. Lejyonun yakın zamanda yetiştirilmiş adamlarıyla birlikte, Illyricum ve Mısır'dan toplanan askerleri aldı. Tüm müttefik süvari ve piyadeleri, müttefik kralların yardımcıları kuvvetleriyle, Euphrates geçişine hazırlandığı Melitene'de toplandılar. Daha sonra, alışlagelmiş arınma töreninin ardından, orduyu bir nutuk için çağırdı ve konuşmasına imparatorun himayesi ve kendi başarılarına süslü bir atıf yaparak başladı. Başarısızlıkları Paetus'un beceriksizliğine bağladı. Hepsi profesyonel bir askerde olabilecek en etkili hitabet şekliyle oldu.)

14) Tac. **Ann.** XIV. 29 (61 Yılı): *Caesen[ni]o Paeto et Petronio Turpiliano consulibus...*

(Caesennius Paetus ve Petronius Turpillianus'un *consul*'lükleri zamanında...)

15) Ioseph. **Bel. Iud.** VII.7.1 [219-229]: [219] Ἦδη δὲ ἔτος τέταρτον Οὐεσπασιανοῦ διέποντος τὴν ἡγεμονίαν συνέβη τὸν βασιλέα τῆς Κομμαγενῆς Ἀντίοχον μεγάλαις συμφοραῖς πανοικεσία περιπεσεῖν ἀπὸ τοιαύτης αἰτίας: [220] Καισέννιος Παῖτος, ὁ τῆς Συρίας ἡγεμὼν τότε καθεστηκώς, εἶτ' οὖν ἀληθεύων εἶτε καὶ διὰ τὴν πρὸς Ἀντίοχον ἔχθραν, οὐ σφόδρα γὰρ τὸ σαφὲς ἠλέγχθη, [221] γράμματα πρὸς Καίσαρα διεπέμψατο, λέγων τὸν Ἀντίοχον μετὰ τοῦ παιδὸς Ἐπιφανοῦς διεγνωκέναι Ῥωμαίων ἀφίστασθαι συνθήκας πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Πάρθων πεποιημένον: [222] δεῖν οὖν προκαταλαβεῖν αὐτούς, μὴ φθάσαντες τῶν πραγμάτων [ᾧ] ῥῆσθαι πᾶσαν τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν πολέμῳ συνταράζωσιν. [223] ἔμελλε Καῖσαρ τοιοῦτου μηνύματος αὐτῷ προσπεσόντος μὴ περιορᾶν: καὶ γὰρ ἡ γειτνίασις τῶν βασιλέων ἐποίει τὸ πρᾶγμα μερίζονος ἄξιον προνοίας: [224] τὰ γὰρ Σαμόσата τῆς Κομμαγενῆς μεγίστη πόλις κεῖται παρὰ τὸν Εὐφράτην, ὥστ' εἶναι τοῖς Πάρθοις, εἴ τι τοιοῦτον διενενόητο, ῥάστην μὲν τὴν διάβασιν βεβαίαν δὲ τὴν ὑποδοχὴν. [225] πιστευθεὶς οὖν Παῖτος καὶ λαβὼν ἐξουσίαν πράττειν ᾧ δοκεῖ συμφέρειν οὐκ ἐμέλλησεν, ἐξαίφνης δὲ τῶν περὶ τὸν Ἀντίοχον οὐδὲν προσδοκόντων εἰς τὴν Κομμαγενὴν ἐνέβαλεν, τῶν μὲν ταγμάτων ἄγων τὸ ἕκτον καὶ πρὸς τούτῳ λόχους καὶ τινὰς ἵλας ἱππέων: [226] συνεμάχουν δὲ καὶ βασιλεῖς αὐτῷ τῆς μὲν Χαλκιδικῆς λεγομένης Ἀριστόβουλος, τῆς Ἑμέσης δὲ καλουμένης Σόαιμος. [227] ἦν δ' αὐτοῖς τὰ περὶ τὴν εἰσβολὴν ἀνανταγώνιστα: τῶν γὰρ κατὰ τὴν χώραν οὐδεὶς ἤθελε χεῖρας ἀνταίρειν. [228] Ἀντίοχος δὲ τῆς ἀγγελίας ἀδοκῆτως προσπεσούσης πολέμου μὲν οὐδὲ ἐπίνοϊαν πρὸς Ῥωμαίους ἔσπασεν, ἔγνω δὲ πᾶσαν τὴν βασιλείαν ὥς εἶχεν ἐπὶ σχήματος καταλιπὼν μετὰ γυναικὸς καὶ τέκνων ὑπεξελθεῖν, οὕτως ἂν οἰόμενος καθαρὸν Ῥωμαίοις αὐτὸν ἀποδεῖξαι τῆς ἐπενηνεγμένης αἰτίας. [229] καὶ προελθὼν ἀπὸ τῆς πόλεως ἑκατὸν σταδίους πρὸς τοῖς εἴκοσιν εἰς τὸ πεδῖον ἐν αὐτῷ καταυλίζεται.

(Ancak Vespasianus, imparatorluk saltanatını elinde tuttuğu dördüncü yıl içindeyken Kommagene kralı Antiokhos tüm ailesiyle birlikte ciddi felaketler içine düştü, olay şöyleydi: O zamanki Syria valisi Paetus'un kurbanlarından biri olan, içtenlikle mi yoksa Antiokhos'a olan düşmanlığından mı konuştuğu asla açık bir şekilde anlaşılamamıştır, Caesar'a, Antiokhos'un oğlu Epiphanes ile birlikte Romalılara karşı isyan çıkarmaya karar verdiğini ve Parthia kralıyla iş birliği yaptığını belirten mektuplar gönderdi. Bu sebeple Caesar'a yakışan, onlar sıkıntı yaratıp tüm Roma İmparatorluğu'nu savaşa sokmadan önce davranıp bunları önlemektir. Kendisine böylesi bir mektup iletilmiş olan Caesar, bu kralların birbirlerine olan yakınlığının, bu konunun özel bir tedbiri hak etmesine neden olduğunu görerek bunu göz ardı edemezdi. Euphrates Nehri üzerinde yer alan Kommagene'nin başkenti Samosata, böyle bir planları varsa, Parthialılar için en

kolay geçiş ve güvenli bir geçiş sağlayacaktı. Bu nedenle, Paetus göreve atanmış ve nasıl uygun görüyorsa öyle hareket etmesi için yetkilendirilmişti. Hiç tereddüt etmemişti ama aniden, Antiokhos ve dostları böyle birşey beklemiyorken, VI. Lejyon'un başında bazı *cohors*'lar ve birkaç süvari bölüğünün eklenmesiyle Kommagene'yi işgal etti. Ayrıca iki kralliyet askerî birliğinin, Khalkidike adlı bölgeden gelen Aristobulus'un ve diğer krallık olan Emesa'dan Sohaemus'un desteğini almıştı. Onların istilasına karşı konulamadı. Ülke çapında onlara karşı kılını kıpırdatacak bir adam yoktu. Antiokhos, beklenmedik haberle yüzleşti. Asla Roma ile bir savaş düşüncesine bile girmede; ama krallığını bırakmaya, her şeyi olduğu gibi bırakmaya, karısı ve çocuklarıyla birlikte bir atlı arabayla kaçmaya karar verdi. Böylece Romalıların gözünde itham edildiği suçlardan aklanacağını umuyordu.)

16) Ioseph. **Bel. Iud.** VII. 3.4 [58-59] [58] *μόλις δ' αὐτῶν ἐδυνήθη τὰς ὁρμὰς ἐπισχεῖν Γναῖος Κολλήγας τις πρεσβευτής, ἀξιώων ἐπιτρέψαι Καίσαρι δηλωθῆναι περὶ τῶν γεγονότων: [59] τὸν γὰρ ἡγεμονεύοντα τῆς Συρίας Καισέννιον Παῖτον ἤδη μὲν Οὐεσπασιανὸς ἐξαπεστάλκει, συνέβαινε δὲ παρεῖναι μηδέπω.*

(Syria *legatus*'u Gnaeus Collega, bütün gerçekleri Caesar'a söylemek için izin isteyerek öfkelerini büyük bir güçlkle zapt etmeyi başardı; çünkü Vespasianus tarafından gönderilen Syria *legatus*'u Caesennius Paetus, daha henüz ulaşmamıştı).

17) Dio. Cass. LXII.21.1-4: [1] *ὅτι ὁ Οὐολόγαισος τοῖς Τιγρανοκέρτοις προσέμιξε, καὶ τὸν Παῖτον ἐπιβουλήσαντά σφισιν ἀπέώσατο, φεύγοντα δὲ αὐτὸν ἐπιδιώξας τὴν τε ἐπὶ τοῦ Ταύρου καταλειφθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ φρουρὰν ἐξέκοψε, καὶ ἐκεῖνον ἐς Πάνδειαν πρὸς. [2] τῷ Ἀρσανίᾳ ποταμῷ οὕσαν κατέκλεισε. καὶ ἀπανέστη μηδὲν περάνας 'οὔτε γὰρ πελάσαι πῃ τῷ ἐρύματι ἄτε χωρὶς ὀπλιτῶν ὧν ἐδύνατο, οὔτε τῆς τροφῆς, ἄλλως τε καὶ πλήθει πολλῷ ἄνευ παρασκευῆς σιτίων ἀφигμένος, εὐπόρεϊ, εἰ μὴ ὁ Παῖτος τὴν τε τοξείαν αὐτοῦ καὶ ἐς αὐτὸ τὸ στρατόπεδον ἀφικνουμένην καὶ τὴν ἵππον πανταχοῦ φαινομένην δείσας λόγους τε ὑπὲρ σπονδῶν αὐτῷ ἔπεμψε καὶ ὡμολόγησε, καὶ ὥμοσεν αὐτός τε τὴν Ἀρμενίαν ἅπασαν ἐκλείψειν καὶ τὸν Νέρωνα τῷ Τιριδάτῃ αὐτὴν δώσειν. [3] ἀγαπήσας γὰρ ἐπὶ τούτοις ὁ Πάρθος ὥς καὶ τὴν χώραν ἀπονητὶ ληψόμενος καὶ εὐεργεσίαν ἐς τοὺς Ῥωμαίους μέγαλιν καταθησόμενος, καὶ ἅμα καὶ τὸν Κορβούλωνα, ὃν ὁ Παῖτος πρὶν περιστοιχισθῆναι μετεπέμπετο, πλησιάζειν πυθόμενος [4] ἀφῆκεν αὐτούς, προδιομολογησάμενος ἵνα τὸν ποταμὸν αὐτῷ Ἀρσανίαν ζεύξωσιν, οὐχ ὅτι γεφύρας ἐδεῖτο (πεζῇ γὰρ αὐτὸν διεληλύθει), ἀλλ' ἵνα ἐνδείξηται σφισιν ὅτι κρείττων αὐτῶν ἦν. ἀμέλει οὐδὲ τότε διὰ τοῦ ζεύγματος ἀνεχώρησεν, ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἐπ' ἐλέφαντος, οἱ δὲ ἄλλοι ὥσπερ καὶ πρότερον.*

([1] Vologaeses, Tigranocerta'ya saldırdı ve yardımına gelen Paetus'u geri püskürttü. Paetus kaçtığında, onu takip etti. Taurus'ta, Paetus tarafından terk edilen garnizonu mağlup ederek onu Arsania Nehri'nin yakınındaki Rhandeia'da ablukaya aldı. [2] O sıralar, hiçbir şey başarmadan geri çekilmenin eşiğindeydi. Ağır silahlı askerlerden yoksun olduğu için, sura yaklaşamıyordu ve özellikle de yiyecek tedariki için düzenlemeler yapmadan muazzam büyüklükte bir ordunun başına gelmiş olduğundan fazla erzak stoku da yoktu. Ancak Paetus, onun ordugâhının içinde de etkisini gösteren okçularının ve her yerde ortaya çıkıp duran süvarilerinin korkusuyla durdu. Bu nedenle bir ateşkes teklifi gönderdi. Onun şartlarını kabul etti ve kendisinin tüm Armenia'dan çıkacağına dair yemin etti ve Nero'nun burayı Tiridates'e vermesi gerektiğini söyledi. [3] Parthialı bu anlaşmayı yapmaktan yeterince mutlu oldu. Bir direniş olmaksızın ülkenin kontrolünü ele geçirmiş ve böyle kayda değer bir iyilik yaparak Romalıları kendisine borçlandırmış olacağını görüyordu. [4] Aynı zamanda Corbulo'nun -ki etrafı çevrilmeden önce Paetus defalarca onu çağırıyordu- yaklaşmakta olduğunu öğrendi. Etrafı kuşatılmış Romalıların, önce Arsania Nehri üzerine kendisi için bir köprü inşa etmeyi kabul etmelerini sağlayarak gitmelerine izin verdi. Aslında gerçekten bir köprüye ihtiyacı yoktu; çünkü yürüyerek geçti. Bununla birlikte onlara onlardan daha üstün olduğunu göstermek istemişti. Her halükarda bu sefer bile köprü yoluyla çekilmek yerine karşıya bir filin üzerinde geçti. Diğerleri de daha önce yaptıkları gibi geçtiler.)

18) Phlegon. **Mir.** 20, (61 Yılı?): *Παιδίον πρὸς Νέρωνα ἐκομίσθη τετρακέφαλον, ἀνάλογα ἔζον καὶ τὰ ἄλλα μέλη, ἄρχοντος Ἀθήνησιν Θρα-σύλλου, ὑπατευόντων ἐν Ρώμῃ Ποπλίου Πετρωνίου Τουρπιλιανοῦ καὶ <Λουκίου> Καισεννίου Παίτου.*

(Nero'ya dört kafalı ve bununla orantılı sayıda uzuvları olan bir çocuk getirildi. O sırada Atina'daki *arkhon* Thrasyllus ve Roma'daki *consul*'ler ise, Publius Petronius Turpillianus ve Caesennius Paetus idi.)

III.5. M. Ulpius Traianus

1) **ILS** 8970, Miletos, 79/80 Yılı?: *[Imp. T. C]aesa[r D]ivi Vespa[sia]ni f(ilius) Vespa[sianus Aug(ustus) pont. max. trib. pot. IX imp. XV p. p. cos. VIII censor nymphaeum extruxit per M(arcum) Ulp]ium Traianum, co(n)sulem, lega[tum imp(eratoris) Titi C]aesar[is Divi Vespas[ia]ni f(ili) Vespa[siani Aug(usti) pro pra]et(ore) provinciae Syriae, proco(n)sulem Asiae et Hispaniae B[a]eticae, XV*

vi[rum] s(acris) f(aciundis), sodal]em F[l]avialem, triumphalibus ornamen[tis] ex S(enatus) c(onsulto) (honoratum---)]²⁰²⁰.

(Tanrısıl Vespasianus'un oğlu, İmparator Titus Caesar Vespasianus Augustus, başrahip, *tribunus*'luk yetkisinin dokuzuncu yılında, on beşinci kez imparator olarak selamlandığı yıl, vatanın babası, dokuzuncu *consul*'lüğünde, *ensor*, vatanın babası; *consul*, Tanrısıl Vespasianus Augustus'un oğlu İmparator Titus Caesar Vespasianus Augustus'un *legatus*'u, Syria Eyaleti'nin *pro praetor* unvanlı valisi, Asia ve Hispania Baetica eyaletlerinin *proconsul*'ü, *XVvir sacris faciundis* rahiplik kurulu üyesi, *sodalis Flavialis* rahipler kurulu üyesi, *senatus*'un kararıyla askerî madalyalar sahibi Marcus Ulpius Traianus aracılığıyla bu *nymphaeum*'u inşa etti.)

2) AE 1977, 829, Afetula Yakını, Iudaea, 69 Yılı Temmuz / 70 Yılı Başı: *Imp(erator) / Caesar [Ve]spa / sianus Aug(ustus) M(arco) [Ul] / pio Tr[ai]an[o] leg[ato] / leg(ionis) X Fret(ensis) / (milia passum) XXXIV* ²⁰²¹.

(İmparator Caesar Vespasianus Augustus, *Legio X Fretensis legatus*'u Marcus Ulpius Traianus aracılığıyla [bu mil taşı dıktı] 34 Roma mili)

3a) AE 1983, 927, Küçük Dalyan Köyü, Antiokheia, Syria, 75 Yılı: *Imp(erator) / Vespasianus Caesar / Augustus pontif(ex) max(imus) / trib(unicia) pot(estate) VI imp(erator) XII p(ater) p(atriciae) co(n)s(ul) VI / desig(natus) VII censor / Imp(erator) Titus Caesar Augusti f(ilius) / pontif(ex) max(imus) trib(unicia) pot(estate) IV / [co(n)s(ul) II]II desig(natus) V censor / [[Domitianus]] Caesar / Augusti f(ilius) co(n)s(ul) III / M(arco) Ulpio Traiano leg(ato) / Aug(usti) pro pr(aetore) Dipotamiae / fluminis ductum millia(!) / passus tria cum pontibus / [pe]r milites legionum IIII / [III Gal]l(icae) IV Scyt(hicae) VI Ferr(atae) XVI Flaviae / [ite]m cohortium XX / [item?] Antiochensium / [facien]da (?) curaverunt / m(ille) p(assus) I* ²⁰²².

²⁰²⁰ B. Kreiler, *Die Statthalter Kleinasiens unter den Flaviern*, München 1975, s. 32-35; G. Alföldy, 1998, s. 331, 372, 373; P. M. M. Leunissen, 1991, s. 236; bir başka alternatif tamamlama önerisi ise: (1) *[Aus]pic[iis Imp. T. C.]aesar[is D]ivi Vespas[sia]ni f. Vespas[siani Aug. (2) (pontif max. tribunic. potest. IX, imp. XV, cos. VII des. VIII, censoris, (3) per M. Ulpium Traianum, cos., leg. Aug. leg. X Fretensis bello Iudaico (?), (4) et provinciae Syriae, procos. Asiae et Hispaniae Baeticae, XVvir (5) [s. f. soda]lem Flaviallem (sic), triumphalibus ornamentis ex. dc. [ornatum] / [---vi aqua]amplius in eo [---nymphaeum extructum]* şeklindedir. Bunun için bkz. P. M. Leunissen, 1991, s. 235, dn. 58.

²⁰²¹ B. H. Isaac, I. Roll, 1976, s. 15 vd.

²⁰²² A. Kolb, "The Conception and Practice of Roman Rule: The Example of Transport Infrastructure", *Geographia Antiqua*, 20/21, 2011-2012, s. 64; krş. D. Van Berchem, 1983, s. 186, 187.

(İmparator Vespasianus Caesar Augustus, başrahip, *tribunus*'luk yetkisinin dördüncü yılında, on ikinci kez imparator olarak selamlandığı yıl, vatanın babası, altıncı kez *consul*, yedinci kez *consul* adayı, *censor*, İmparator Titus Caesar Augustus'un oğlu, başrahip, dördüncü kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi, ikinci [/ dördüncü] kez *consul*, beşinci kez *consul* adayı, *censor*, Domitinaus Caesar Augustus, üçüncü kez *consul*, imparatorun *legatus propraetor*'u Marcus Ulpius Traianus [nezaretinde], *Legio IIII / III Gallica*, *Legio IV Scythica*, *Legio VI Ferrata*, *Legio XVI Flavia Firma* lejyonlarının ve XX. ? *cohors*'un ve Antiokheia'lılardan (bazı birliklerin yardımıyla), köprüleriyle 3.000 ayak uzunluğunda [yaklaşık 4,5 / 5 km] bir ırmak kanalını inşa ettiler, *milia passus* 1)

3b) AE 1933, 205, Palmyra, Syria, 75 Yılı: *impp. vespasia/nus caesar aug / pontif. max. / tribun. potest VI / imperat....cos VI desig VII / et t. Caesar Aug f / Vespasian pon / tr. P. iu imp... cos IIII / sub M. Ulpios Traiano leg Aug pro / pr. XVI.*

(İmparatorlar Vespasianus Caesar Augustus, başrahip, *tribunus*'luk yetkisinin altıncı yılında,...kez imparator olarak selamlandığı yıl, yedinci kez *consul* adayı iken ve Vespasianus'un oğlu T(itus?) Caesar Aug(ustus)...kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi olduğu yıl, dördüncü *consul*'lüğünde, imparator *legatus*'u Marcus Ulpius Traianus nezaretinde [yolu inşa ettiler?] 16)

4) Dio Cass. LXVIII.4. [1]οὕτω μὲν ὁ Τραϊανὸς Καῖσαρ καὶ μετὰ τοῦτο αὐτοκράτωρ ἐγένετο, καίτοι συγγενῶν τοῦ Νέρουα ὄντων τινῶν. ἀλλ' οὐ γὰρ τῆς τῶν κοινῶν σωτηρίας ὁ ἀνὴρ τὴν συγγένειαν προετίμησεν, οὐδ' αὖ ὅτι Ἰβηρ ὁ Τραϊανὸς ἀλλ' οὐκ Ἰταλὸς οὐδ' Ἰταλιώτης ἦν, ἥττον τι παρὰ τοῦτο αὐτὸν [2] ἐποίησατο, ἐπειδὴ μηδεὶς πρόσθεν ἀλλοεθνῆς τὸ τῶν Ρωμαίων κράτος ἐσχέκει: τὴν γὰρ ἀρετὴν ἀλλ' οὐ τὴν πατρίδα τινὸς ἐξετάζειν δεῖν ᾔετο. πράζας δὲ ταῦτα μετέλλαξεν, ἄρζας ἔτει ἐνὶ καὶ μηνὶ τέσσαρσι καὶ ἡμέραις ἑννέα: προεβεβιώκει δὲ ἰπέντε καὶ ἐξήκοντα ἔτη καὶ μῆνας δέκα καὶ ἡμέρας δέκα.

([1] Böylece Nerva'nın yaşayan akrabaları olmasına rağmen [oğul] Traianus; Caesar ve daha sonra da imparator oldu. Nerva'ya göre, aile ilişkileri devletin güvenliğinin üstünde değildi. Ayrıca daha önce hiçbir yabancı, Roma egemenliğini elinde tutmamış olduğu için bir Italian ya da Italiotes değil de bir Hispania kökenli olması nedeniyle [oğul] Traianus'u benimsemeye daha az meyilli de değildi; [2] çünkü o bir adamın uyruğundan ziyade yeteneğine bakılması gerektiğine inanıyordu. Bu eylemden kısa bir süre sonra bir yıl, dört ay ve dokuz gün yaptıktan sonra öldü. O zamandan önceki hayatı altmış beş yıl, on ay ve on gün sürmüştü.)

5) Eutr. VIII. 2: *Successit ei Ulpius Crinitus Traianus, natus Italicae in Hispania, familia antiqua magis quam clara. Nam pater eius primum consul fuit. Imperator autem apud Agrippinam in Galliis factus est. Rem publicam ita administravit, ut omnibus principibus merito praeferatur, Inusitatae civilitatis et fortitudinis...*

(Onun yerine Hispania'daki Italica'da doğan, soylu olmamakla birlikte köklü aileden gelen Ulpius Crinitus Traianus geçti. Nitekim babası [Kappadokia eyalet valisi M. Ulpius Traianus] ailenin ilk *consul*'üydü. [Oğul] Traianus, Gallia'daki Agrippina'da imparator seçildi. Bütün imparatorları geride bırakacak kadar üstün bir yönetim sergiledi. Devlet yönetiminde olağanüstü bir yeteneği vardı ve çok cesur birisiydi...)

6) Ioseph. **Bel. Iud.** III.7.31 (289): *Κατὰ δὲ τὰς αὐτὰς ἡμέρας Οὐεσπασιανὸς ἐπὶ τινὰ τῶν τῆς Ἰωταπάτης ἀστυγειτόνων πόλιν, Ἰαφα καλεῖται, νεωτερίζουσιν καὶ τῶν Ἰωταπατηνῶν παρὰ δόξαν ἀντεχόντων ἐπαιρομένην, Τραιῖανὸν ὄντα τοῦ δεκάτου τάγματος ἡγεμόνα ἐκπέμπει παραδοῦς αὐτῷ χιλίους μὲν ἵππεῖς πεζοὺς δὲ δισχιλίους. [290] ὁ δὲ τὴν μὲν πόλιν δυσάλωτον καταλαβών, πρὸς γὰρ τῷ φύσει καρτερὰ τυγχάνειν οὔσα καὶ διπλῶ περιβόλῳ τετείχιστο, προαπηνητικότητας δὲ τοὺς ἐξ αὐτῆς ἐτοίμους εἰς μάχην ἰδὼν συμβάλλει καὶ πρὸς ὀλίγον ἀντισχόντας ἐδίωκεν. [291] συμφυγόντων δὲ εἰς τὸ πρῶτον τεῖχος οἱ Ῥωμαῖοι κατὰ πόδας προσκείμενοι συνεισέπεσον. [292] ὀρμήσαντας δὲ πάλιν εἰς τὸ δεύτερον τεῖχος ἀποκλείουσιν τῆς πόλεως οἱ σφέτεροι δέισαντες μὴ συνεισβάλωσιν οἱ πολέμιοι.*

(Bu günlerde Vespasianus, X. Lejyonun kumandanı Traianus'u, 1.000 atlı ve 2.000 piyade ile komşuları Iotapata'daki beklenmedik isyandan cesaret alarak ayaklanmış Ioata çevresindeki Iapha olarak adlandırılan kente karşı gönderdi. Traianus, doğası itibarıyla güçlü konumuna ek olarak çift halkalı surla korunmasından ötürü büyük zorluklar yaratan bir şehirle karşılaştı. Bununla birlikte şehrin sakinleri, onu karşılamak için ileri doğru hamle yaptı; gördüğü gibi askerî harekât için hazır bularak onları suçladı ve kısa bir direnişten sonra onları yönlendirdi ve Dursuit başlangıç yeri oldu. İlk sura aceleyle girdiler ki, burası Romalıların onları takip edip onlarla birlikte nüfuz ettikleri yerd. Ancak tutsaklar ikinci sura doğru koştukları vakit, aynı zamanda yollarını zorlayan düşman korkusu nedeniyle kendi yurttaşları onları dışarıda bıraktı.)

7) Plin. **Pan.** XIV. 1: *Non incunabula haec tibi, Caesar, et rudimenta, cum puer admodum Parthica Iauro gloriam patris augeres ...*

8) Seleukeia Pieria, Syria, 76 Yılıının II. Yarısı / 77 Yılı Ekim Ayı: **Öy.:** *T. CAE [SAP ?] IM[P. PONT ?]* lejandı ve İmparator Titus büstü, sağa; **Ay.:** *EIII TPAIANOY ANTIOXEΩ ET EKP* lejandı²⁰²³.

9) Traianus Dönemi, 112-114 Yılları Arası: **Öy.:** *IMP TRAIANO AVG. GER. DAC. P. M. TR. P. COS. VI. P. P.* lejandı ve defne çelenkli İmparator Traianus büstü, sağa; **Ay.:** *DIVI NERVA ET TRAIANVS PAT.* lejandı Nerva büstü sağa, defne çelenkli, pelerinli ve *pater* Traianus büstü sola, çıplak başlı, pelerinli²⁰²⁴.

10) Traianus Dönemi (98-117): **Öy.:** *IMP TRAINO AVG GER DAC P M TR P COS VI P P* lejandı defne çelenkli, pelerinli İmparator Traianus büstü sağa; **Ay.:** *DIVVS PATER TRAIANVS* lejandı ve *pater* Traianus büstü, çıplak başlı, togalı, sola doğru, *sella curulis* üzerinde oturuyor, sağa doğru uzanan elinde *patera* ve sol elinde *asa* tutuyor²⁰²⁵.

III.6. Cn. Pompeius Collega

1) Herculaneum, Campania, *Regio I*, Italia, **Tabulae Herculanenses**, VIII, fragman 2, (5 Kasım 72?): *Cn(aeio) Pompeio [---]lonio Cordo co(n)[s(ulibus)] / VIII idus Novemb[re]*²⁰²⁶.

(Gnaeus Pompeius [Collega] ve [Q. Iulius?] Cordus'un *consul*'lükleri zamanında, November ayının *idus*'undan dokuz gün evvel -5 Kasım günü-)

2) **CIL** III, 306; **ILS** 8904, Carsaga (Yurtbaşı / Melikşerif, Erzincan-Refahiye), Armenia Minor, 1/30 Haziran 76: *Imp(eratore) Vespasiano / Caesare Aug (usto), p(ontifice)*

²⁰²³ W. Wroth, 1889a, s. 239 no 180; W. Eck, 1982, s. 297'de dn. 60.

²⁰²⁴ H. Mattingly, E. A. Sydenham, 1926, s. 297, no 726, Plate IX, 151, 152; E. M. Smalwood, 1966, s. 60.

²⁰²⁵ <http://www.museuprehistoriavalencia.org/nomisma/id/es/36475>[E.T.04.01.2019]; H. Mattingly, E. A. Sydenham, 1926, s. 261 no 251.

²⁰²⁶ B. Rémy, 1989, s. 187; ayrıntılı bilgi için bkz. ve krş. G. Camodeca, 1991, s. 57-62.

*m(aximo), trib(unicia) pot(estate) VIII / imp(eratore) XI]III, co(n)s(ule) VII, p(atre) (patriae) / Imp(eratore) Tito Caesare, Aug(usti) f(ilio), co(n)s(ule) V; [[Domitian]]o [[Caesare]], [[Au]]g (usti) f(ilio), co(n)s(ule) II[II], / Cn(aeius) Pompeius Collega leg(atus) Aug(usti) pro. pr (aetore) [----]*²⁰²⁷.

(İmparator Vespasianus Caesar Augustus, başrahip, yedi kez *tribunus*'luk yetkisine sahip, on birinci [/ on dördüncü] kez imparator, yedi kez *consul*, vatanın babası, Augustus'un oğlu, beş kez *consul* İmparator Titus Caesar, Augustus'un oğlu iki [/dört] kez *consul* Domitianus Caesar için imparator *legatus*'u Gnaeus Pompeius Collega [bu yolu onardı / yaptı.]

3) **CIL** III, 6817=**ILS** 998, Pisidia Antiokheia: *Cn(aeio) Pompeio / Collegae / patrono co[l(oniae)] d(ecreto) d(ecurionum)*²⁰²⁸.

(Gnaeus Pompeius Collega, *colonia* meclisi kararnamesiyle, *colonia*'nın *patronus*'u [olarak onurlandırıldı])

4) Ankyra, Galatia, Vespasianus Dönemi, 75/78 Yılı?: **Öy.:** İmparator Vespasianus'un defne çelenkli büstü sağa ve *ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΟΣ* lejandı; **Ay.:** altı sütunlu Ankyra Augustus tapınağı, alınlıkta küre ve *ΕΠΙ ΓΝ Π ΚΟΛΛΗΓΑ ΠΡΕΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑ - ΚΙ - ΡΑΣ* [] lejandı²⁰²⁹.

5) Pessinus (Sivrihisar), Galatia, Vespasianus Dönemi (69-79): **Öy.:** İmparator Vespasianus'un defne çelenkli büstü sağa ve *ΚΑΙΣΑΡ [ΣΕΒΑΣΤΩ Ο] ΒΕΣΠΑΣΙΑΝ[Ω]* lejandı; **Ay.:** Burç taçlı ve başı örtülü Tykhe / Kybele büstü *[Ε]ΠΙ ΓΝ [ΠΟ]ΜΦΙΟΥ [ΚΟ]ΛΛΗΓΑ* lejandı²⁰³⁰.

²⁰²⁷ B. Rémy, 1989, s. 187; krş. M. McCrum, A. G. Woodhead, **Select Documents of the Principates of the Flavian Emperors Including the Year of Revolution A.D. 68-96**, Cambridge 1966, s. 45 no 86; D. H. French, 1980, s. 716; ayrıca bkz. B. Rémy, 1990b, s. 672.

²⁰²⁸ B. Rémy, 1989, s. 187.

²⁰²⁹ **RPC** II, 1618; G. R. Stumpf, 1991, s. 217, no 386, Tafel XIII. 2; Melih Arslan, 2004, s. 136 no B4.

²⁰³⁰ G. R. Stumpf, 1991, s. 144, no 217 no 387; S. Ireland, **Greek, Roman and Byzantine Coins in the Museum at Amasya (Ancient Amaseia Turkey)**, BIAA Monograph No 33, London 2000, s. 41 no 1762; krş. aynı yer no 1763; görsel alıntı yeri: http://www.wildwinds.com/coins/ric/vespasian/RPC_1627.jpg [E.T. 13.02.2019]

6) Ioseph. **Bel. Iud.** VII. 3.4 [54-61]: *Τοιούτων δὴ τοῖς ἐπ' Ἀντιοχείας Ἰουδαίοις τῶν κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν κακῶν γεγενημένων δευτέρα πάλιν συμφορὰ προσέπεσε, περὶ ἧς ἐπιχειρήσαντες ἀφηγεῖσθαι καὶ ταῦτα διεξήλθομεν.[55] ἐπεὶ γὰρ συνέβη καταπρησθῆναι τὴν τετράγωνον ἀγορὰν ἀρχεῖά τε καὶ γραμματοφυλάκιον καὶ τὰς βασιλικάς, μόλις τε τὸ πῦρ ἐκωλύθη μετὰ πολλῆς βίας ἐπὶ πᾶσαν τὴν πόλιν περιφερόμενον, ταύτην Ἀντίοχος τὴν πρᾶξιν Ἰουδαίων κατηγόρει.[56] καὶ τοὺς Ἀντιοχεῖς, εἰ καὶ μὴ πρότερον εἶχον πρὸς αὐτοὺς ἀπεχθῶς, τάχιστα τῇ διαβολῇ παρὰ τὴν ἐκ τοῦ συμβεβηκότος ταραχὴν ὑπαχθέντας πολὺ μᾶλλον ἐκ τῶν προϋπηργμένων τοῖς ὑπ' αὐτοῦ λεγομένοις πιστεύειν παρεσκεύασεν, ὡς μόνον οὐκ αὐτοὺς τὸ πῦρ ἐνιέμενον ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων ἐωρακότας,[57] καὶ καθάπερ ἐμμανεῖς γεγενημένοι μετὰ πολλοῦ τινος οἴστρου πάντες ἐπὶ τοὺς διαβεβλημένους ὥρμητο. [58] μόλις δ' αὐτῶν ἐδυνήθη τὰς ὁρμὰς ἐπισχεῖν Γναῖος Κολλήγας τις πρεσβευτής, ἀξίων ἐπιτρέψαι Καίσαρι δηλωθῆναι περὶ τῶν γεγονότων: [59] τὸν γὰρ ἡγεμονεύοντα τῆς Συρίας Καισέννιον Παῖτον ἤδη μὲν Οὐεσπασιανὸς ἐξαπεστάλκει, συνέβαινε δὲ παρεῖναι μηδέπω.[60] ποιούμενος δὲ ἐπιμελῇ τὴν ἀναζήτησιν ὁ Κολλήγας ἐξεῦρε τὴν ἀλήθειαν, καὶ τῶν μὲν τὴν αἰτίαν ὑπ' Ἀντιόχου λαβόντων Ἰουδαίων οὐδεὶς οὐδ' ἐκοινώνησεν, [61] ἅπαν δὲ τοῦργον ἐπραξαν ἄνθρωποι τινες ἀλιτῆριοι διὰ χρεῶν ἀνάγκας νομίζοντες, εἰ τὴν ἀγορὰν καὶ τὰ δημόσια καταπρήσειαν γράμματα, τῆς ἀπαιτήσεως ἀπαλλαγὴν ἔξειν.*

(Büyük Antiokheia'nın Yahudilerinin o dönemde yaşamış olduğu talihsizlikler gibi şimdi onların başına ikinci bir felaket gelmişti. Bunu tarif etme çabası beni önceki tarihi anlatmaya yönlendirdi. Kent meydanını, *magistratus*'ların ofislerini, arşiv dairesini ve bazilikaları yakıp kül eden ve alevlerin öfkeli bir şiddetle tüm şehire yayılmasının güçlülükle önlendiği bir yangın çıkmış ve Antiokhos bundan Yahudileri sorumlu tutmuştu. Antiokheialılar, daha önce onlara karşı gücendirici bir davranışta bulunmamış olsalar da, kazadan kaynaklanan kargaşa ortamında atılan iftiradan dolayı kolayca yanlış yönlendirilmişlerdi. Ayrıca, daha önce cereyan eden olaylardan sonra şimdi Antiokhos'un ifadelerine inanmaya ve Yahudilerin şehri ateşe verdiğini hepsi kendi gözleriyle gördüklerini sanmaya meyilliydiler. Böylece, deliler gibi vahşi bir çılgınlık içinde hepsi birden suçlananlara saldırdılar. *Legatus* Gnaeus Collega gerçekleri Caesar'ın, ki bu olay olduğunda Syria valisiydi, önüne sermek için izin isteyerek [onların] öfkelerini büyük bir güçlülükle zapt etmeyi başardı. Vespasianus tarafından gönderilen

Caesennius Paetus, daha henüz gelmemişti. Titiz bir araştırmayla Collega sonra gerçeği ortaya çıkarttı: Antiokhos tarafından suçlanan Yahudilerin hiçbiri bu meselede herhangi bir role sahip değildi. Olanların tümü borçlarının baskısı altında, kent meydanını ve arşiv dairesini yakarlarsa tüm taleplerden [borçlarından] kurtulacaklarını sanan bazı alçakların işiydi.)

III.7. M. Hirrius Fronto Neratius Pansa

1) **IGR** III, 125, Komana (Şar), Kappadokia, 79/81 Yılı: Τεροπολι[τ]ῶν ἡ βουλὴ [κ]α[ι] ὁ [δῆμος/ Μάρκον Ἰρριον [φ]ρ[όντ]ωνα Νερά[τιον / Πάνσαν, πρεσβευτὴν καὶ ἀν[τι-/ στράτηγον τοῦ Σεβαστοῦ, τὸν [πάτρωνα ?/ 5 ἐπιμεληθέντος τῆς ἀναστάσεως Τοῦ Ἀν[τι-/ Μίτρα Ἄππα τοῦ πρυτάνειος, ἔτου[ς]...²⁰³¹.

(Hierapolislilerin Meclisi, *legatus propraetor* unvanlı imparator temsilcisi Marcus Hirrius Frontinus Neratius Pansa'yı, hayırseverliğinden dolayı, Appas'ın oğlu *prytanis* Iu(lius?) Antius? Mithras... yılında bu anıtın dikilmesine nezaret etti.)

2) **AE** 1972, 151, Samnium, Saepinum, *Regio* IV, Italia: M. Hirri(us f. M. F)ronto Neratius Pansa, co(n)s(ul), curator aedium sacrarum et operum locorum(que) publicorum, adlectus ab imp(eratore) Caesarea Vespasiano Aug. inter patricios, ab eodem donatus hastis puris IV, vexillis IV, coronis IV murali, vallari, classica, aurea, censendo reg(iones) X, leg(atus) pr(o) pr(aetore) imp(eratoris) Caes(aris) Vespasiani Aug(usti) exercitus qui in Armeniam Maiorem missus est--]²⁰³², XVvir s(acris) f(aciundis), leg(atus) pr(o) pr(aetore) imp(eratoris) Caesaris Vespasiani Aug(usti) provinciae Cappadociae Galatiae Armeniae minoris²⁰³³.

(Marcus oğlu Marcus Hirrius Fronto Neratius Pansa, *consul*, *curator aedium sacrarum et operum locorumque publicorum*, Caesar Vespasianus Augustus tarafından *patricius*'lar arasına seçilen, dört *hasta pura*, dört *vexilla*, dört *corona muralis*, *corona vallarii*, *corona classica*, *corona aurea* ödülleri sahibi olan, *Regio* X Bölgesi'nde bir *census*'u yerine getiren, İmparator Caesar Vespasianus Augustus'un *legatus pro praetor* unvanlı temsilcisi, Armenia Maior'a gönderilmiş orduya kumandanlık eden,

²⁰³¹ W. H. Waddington, 1883, s. 128, 129 no 3; W. M. Ramsay, 1941, s. 115 no 104, 116; krş. R. P. Harper, 1968, s. 93, 94 no 1.

²⁰³² *Armeniam maiorem* şeklinde tamamlamaya alternatif olarak *in Alanos / in Albanos / in Africa* gibi tamamlama önerileri sunulmaktadır. Bunun için bkz. **AE** 1968, 145 (Saepinum, *Regio* IV): M. Torelli, 1968, s. 173; **AE** 1989, 263 bağlamında krş. B. W. Jones, 1993, s. 157; eksik kısmın, Africa olarak tamamlanabileceği görüşü için ayrıca bkz. F. J. Vervaeke, 1999, s. 577, dn. 14.

²⁰³³ M. Torelli, 1968, s. 173 vd.; S. J. Simon, 1973, s. 55; krş. **PIR** 2 N 56.

quindecemvir sacris faciundis rahipler topluluğu üyesi, İmparator Vespasianus Augustus'un Kappadokia, Galatia ve Armenia Minor eyaletlerinin *legatus pro praetor* unvanlı valisi.)

3) **IGR** III, 223, Pessinius (Sivrihisar), Galatia, 23 Mart/Haziran 79: *Υπέρ σωτηρίας καὶ αἰωνίας διαμονῆς Αὐτοκράτορος Καίσαρος Οὐεσπασι]ανοῦ Σεβαστοῦ [ἀρχιέρεως μεγίστου, δεμαρχικ]ῆς ἐξουσίας τὸ [δέκατον, τεμητοῦ, ὑπάτου τὸ ἑνατον, ἀποδεδειγμένον τὸ δέκατον, πατὴρ π]ατρίδος, καὶ [Αὐτοκράτορος Τίτου Οὐεσπασιαν]οῦ Καίσαρος, Σεβασ[τοῦ υἱοῦ, ὑπάτου τὸ ἑβδομον ἀποδε]δείγμενον τὸ ὄγδο[ον, καὶ Δομιτιανοῦ Καίσαρος, Σεβα]στοῦ υἱοῦ, ὑπάτου τὸ [πεμπτον, ἀποδεδειγμένον τὸ εκ]τὸν ἐπὶ Μ. Ἰρρίο[υ Φρόντωνος Νερατίου Πανσα πρεσβευτοῦ καὶ αντιστρατήγου]*²⁰³⁴.

(İmparator Caesar Vespasianus Augustus'un selameti ve ebediliği için, en yüce rahip, on kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi,..., dokuz kez *consul*, onuncu kez *consul*'lük için aday, vatanın babası ve Augustus'un oğlu İmparator Titus Vespasianus Caesar, yedi kez *consul*, sekizinci kez *consul*'lük için aday ve Augustus'un oğlu Domitius Caesar için, beş kez *consul* ve altıncı kez *consul*'lük için aday; imparator *legatus*'u M. Hirrius Fronto Neratius Pansa'nın yöneticiliği zamanında...)

4) Oinoanda, Lycia et Pamphylia Eyaleti: [*Μαρ. Ἰρρίον Φ]ρόντ [ονα Νεράτιον Πάνσαν - -- τὸν εὐερ]/ γέτεν τῆς πόλε]ΩΣ [καὶ δικαιοδότην σύμπαντος ἔθους] / [πρεσβευτήν] λεγεῶνος εἰκοσ[τῆς πρώτες γενόμενον ὑπὸ] / [Αὐτοκράτορο]ς Καίσαρος Οὐεσπασι[ανοῦ Σε]βασ[τοῦ] / [Γάιος Λικίννι]ος Θόας καὶ Γάιος Λικίννιος [Λόν]γος καὶ] / [Λικιννία Μαξί]μα καὶ Γάιος Λικίννιος Φροντων / [κατὰ τὴν Γαί]ου Λικιννίου...*

(Marcus Hirrius Fronto Neratius Pansa'yı, şehrin hayırseveri ve..., XXI. Lejyon'un *legatus*'u, İmparator Caesar Vespasianus Augustus hüküm sürüyorken, Gaius Licinnius Thoas ve Gaius Licinnius Longus ve Licinnius Maximus ve Gaius Licinnius Fronto; Gaius Licinnius....uygun olarak [bu anıtı dikerek onurlandırdı ?])

5) **AE** 1981, 841, Ksanthos (Kınık), Lycia et Pamphylia, 71-73 Yılları Arası: *Μάρκον Νεράτιον Μάρκελλον τὸν τοῦ / εὐεργέτου ἡγε/μόνα Μάρκου Ἰρρίου Φρόντονο[ς] / Νερατίου Πάνσα υἱὸν Φελλ[ε]ι/τ[ῶ]ν ὁ δῆμος καθ[ῶ]ς ἐψηφί / σατο τὸ ἔθνος*²⁰³⁵.

²⁰³⁴ V. A. Maxfield, 1972, s. 26; ayrıca bkz. B. Rémy, 1989, s. 188 no 11.

²⁰³⁵ <https://inscriptions.packhum.org/text/283296?&bookid=675&location=14> [E.T. 21.05.2019]; A. Balland, *Inscriptions d'époque imperiale du Létoon Fouilles de Xanthos*, 7, Paris 1981, s. 278, no 89; B. Rémy 1989, s. 188 no 4.

(Phellosluların? meclisi ve halkının kararıyla iyiliklerinden ötürü, vali Marcus Hirrius Fronto Neratius Pansa'nın oğlu Marcus Neratius Marcellus seçildi)

6) **CIL** XIII, 1675= **ILS** 4537, Lugdunum: *et Ma]rti Segomoni sacrum / [ex stipe] annua / [Q(uintus) Adginnius Ur]bici fil(ius) Martinus / [Sequanus sac]erdos Romae et Aug(usti) / [creatus? M(arco) Ner]atio Pansa co(n)s(ule) / [flamen Ilvir in c]ivitate Sequanorum / [cui tres provincia]e Galliae honores / [omnes? impensis] suis decreverunt*²⁰³⁶.

(Segomoni Mars'ının kutsal ruhuna, yıllık olarak yapılan bir bağışla, Urbicus'un oğlu Quintus Adginnius Martinus Sequanus, Marcus Neratius Pansa'nın *consul*'lüğünde Roma ve Augustus'un rahiplerinden biri yapıldı. Sequani *civitas*'ında bir *flamen* ve *duumvir*, Gallia'nın üç eyaletinin onurlarını herkesin ona kendi masraflarıyla ödemesiyle kararlaştırdılar.)

7) **TAM** II, 568, Tlos, Lycia et Pamphylia: [---] / [-ύϊόν τοῦ] / δικαιοδ[ότου Μαρκοῦ] / Νερατί[ου Πάνσα] / Τλωέν ἡ [βουλὴ καὶ ἡ γε] / ρουσί[α]²⁰³⁷.

(Marcus Neratius Pansa'yı yargılayan kişinin oğlunu (/ oğluna) / Tlos Kent Konseyi ve Yaşlılar Meclisi (/ Kent Konseyi ve Yaşlılar Meclisi'nden)

8a) Ksanthos, Lycia et Pamphylia: [τὸν το]ῦ εὐεργέτου ἡγεμόνο[ς] / [Μαρ. Τ]ηρρίου Φρόντονος Νερατίου / [Πάνσα] υἱὸν Κσανθίου ἡ βουλὴ / καὶ ὁ δῆμος²⁰³⁸.

(Hayırsever yönetici Marcus Hirrius Fronto Neratius Pansa'nın Ksanthoslu oğlunu, meclis ve halk...)

8b) Θόαντος υἱοῦ Σεργί[α] / [---Μουσαι]ου πατρὸς μὲν Θόαντος παππο[ῦ] / [δὲ Λικιννίου] () Λόνγον () Διαθήκην²⁰³⁹.

(Thoas (?) oğlu Sergia, Mousaios'un babası, Quas'ın (Quintus'un) dedesinin ve Licinnius Longus'un vasiyetnamesi uyarınca)

9) Kaisareia, Kappadokia, 79 Yılı Mart Sonu-Haziran Arası: **Öy.:** **AYTOKP KAICAP CEBAC OYECPIACIANOC** lejandı ve defne çelenkli İmparator Vespasianus büstü sağa;

²⁰³⁶ K. Iannantuono, 2009/2010, s. 112, no 88.

²⁰³⁷ <https://epigraphy.packhum.org/text/284456?&bookid=689&location=14>; B. Rémy, 1989, s. 187, 188 no 1.

²⁰³⁸ B. Rémy, 1989, s. 187, 188 no 2; ayrıca bkz. ve krş. J. Robert, L. Robert, "Bulletin Epigraphique", **Revue des Études Grecques**, 72, 1959, s. 177 no 112.

²⁰³⁹ A. S. Hall, "An unidentified governor of Lycia-Pamphylia under Vespasian", **Epigraphica Anatolica**, 4, 1984, s. 27-36; B. Rémy, 1989, s. 188 no 3; ayrıca bkz. K. Strobel, 1985, s. 173 vd.

Ay.: *ΕΠΙ Μ ΝΕΡΑ ΠΑΝΑ ΠΡΕΚΒ / ΕΤ Ι*. lejandı ve Argaios Dağı, çıplak erkek figürü sağ elinde küre sol elinde asa tutuyor²⁰⁴⁰.

10) Ankyra, Galatia, Vespasianus Dönemi, 79 Yılı: **Öy.:** *ΑΥΤΟ ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟΣ ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΟΣ* lejandı ve defne çelenkli Vespasianus büstü sağa; **Ay.:** *ΕΠΙ Μ ΙΡ Φ ΝΕΡΑΤΙΟΥ ΠΑΝΣΑ ΠΡΕΣΒΕΥ ΑΥΤ* lejandı ve altı sütunlu Ankara Augustus tapınağı, alınlıkta küre, zemin boşluğunda (*ΑΝΚΥΡΑΣ*) lejandı²⁰⁴¹

11) Kaisareia, Kappadokia, Titus Dönemi, 79 Yılı?: **Öy.:** *ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΤΙΤΟΣ ΚΑΙ ΣΕΒΑΚΤΟΣ* lejandı ve defne çelenkli İmparator Titus büstü sağa; **Ay.:** *ΕΠΙ ΠΑΝΑ ΠΡΕΚΒΕΥ ΤΟΥ ΕΤ Ι* lejandı çelenk içinde²⁰⁴².

12) Kaisareia, Kappadokia, Vespasianus Dönemi: **Öy.:** *ΑΥΤΟΚΡ ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣ ΟΥΕΣΠΑΣΙΑΝΟΣ* lejandı ve İmparator Vespasianus büstü sağa; **Ay.:** *ΕΠΙ Μ ΝΕΡΑ ΠΑΝ* lejandı ve Nike figürü²⁰⁴³.

²⁰⁴⁰ W. Wroth, 1889a, s. 47 no 18; E. A. Sydenham, 1933, s. 45 no 98; G. R. Stumpf, 1991, s. 219 no 389, Tafel XIII, 5; Kappadokia'daki Kaisareia'dan M. Hirrius Fronto Neratius Pansa ismini taşıyan diğer sikke örnekleri için bkz. a.g.e. s. 219, 220 no 390-398.

²⁰⁴¹ G. R. Stumpf, 1991, s. 218 no 388, Tafel XIII, 4; Melih Arslan 2004, s. 94 no 40 ve s. 162 no M6; P. R. Franke, 2007, s. 53 ve Levha no 64.

²⁰⁴² W. Wroth, 1889a, s. 48 no 23-26; E. A. Sydenham, 1933, s. 49, no 117, 118; görsel Alıntı yeri: <https://www.cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=215844> [E.T. 04.04.2019].

²⁰⁴³ E. A. Sydenham, 1933, s. 46 no 101.

III.8. Aulus Caesennius Gallus

1) **CIL** III, 318, Pessinus (Sivrihisar), Galatia, Titus ve Domitianus Dönemleri (81 Yılı/1 Temmuz 80-30 Haziran 83 Yılları Arası): *[I]mp(erator)/ [T(itus)] Ca[es]a[r] divi Ves/pasiani f(ilius) Augustus pont(ifex) max(imus) / trib(unicia) potest(ate) X imp(erator) XV co(n)s(ul)/ VI[III] censor p(ater) p(atriae)[et] / 5 Caes(ar) divi f(ilius) Domitianus/ co(n)s(ul) VII [p]rinc(eps) iuventutis/ [per]/ A(ulum) Caesennium Gal[l]um/ leg(atum Augusti) pro p(raetore) vias provinci/10 aru[m] G[ala]tiae Cappad[o]/ciae Ponti Pisidiae Pa/phlagoniae Lyca[o]niae/ Armeniae minor(is) straverunt 15 (milia passuum) LXXI²⁰⁴⁴.*

(Tanrısalsı Vespasianus Augustus'un oğlu, İmparator Titus Caesar, başrahip, onuncu kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi, on dördüncü kez imparator, altı [/ sekiz] kez *consul*, *censor*, vatanın babası ve Tanrısalsı olanın oğlu Caesar Domitianus için, yedi kez *consul*, gençler arasında birinci, *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi Aulus Caesennius Gallus aracılığıyla Galatia, Kappadokia, Pontus, Pisidia, Paphlagonia, Lykaonia ve Armenia Minor'un yollarını döşediler. 71 Roma Mili)

2) **CIL** III 312= **ILS** 268, Ankyra, Domitianus Dönemi (91-96): *Imp(erator) Caesar divi Vespasiani/ f(ilius) [[Domitianus]] Aug(ustus) po[n]t(ifex) max(imus) / trib(unicia) potest(tate) co(n)s(ul) VIII desig(natus) VIII[I] p(ater) p(atriae) per / Aulum Caesennium Gallum leg(atum Augusti) / pro pr(aetorem) vias provinciarum / Galatiae Cappadociae / Ponti, Pisidiae Paphlagoniae / Lycaoniae Armeniae minor(is) / stravit (milia passum) VIII η' ²⁰⁴⁵.*

(Tanrısalsı Vespasianus'un oğlu, İmparator Caesar Domitianus Augustus, başrahip, *tribunus*'luk yetkisinin birinci yılında, dokuzuncu kez *consul*, dokuz kez *consul*'lüğe aday iken, vatanın babası, *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi Aulus Caesennius Gallus

²⁰⁴⁴ D. H. French, 1980, s. 716 no 9; M. Rathmann, "Der Statthalter und die Verwaltung der Reichsstraßen in der Kaiserzeit", içinde: A. Kolb (ed.), **Herrschaftsstrukturen und Herrschaftspraxis, Konzepte, Prinzipien und Strategien der Administration im römischen Kaiserreich**, Berlin 2006, s. 242, dn. 247; ayrıca bkz. B. Rémy, 1989, s. 191; M. Rathmann, "Der Princeps und die viae publicae in der Provinzen Konstruktion und Fakten eines planmäßigen Infrastrukturausbaus durch die Reichszentrale", içinde: A. Kolb (ed.), **Infrastruktur und Herrschaftsorganisation im Imperium Romanum, Herrschaftsstrukturen und Herrschaftspraxis III, Akten der Tagung in Zürich, 19.-20 Oktober 2012**, Berlin 2014, s. 213, 214.

²⁰⁴⁵ M. McCrum, A. G. Woodhead, **Select Documents of the Principates of the Flavian Emperors Including the Year of Revolution A.D. 68-96**, Cambridge 1966, s. 117 no 423; D. H. French, 1980, s. 717 no 10; M. Rathmann, 2006, s. 242, dn. 247.

aracılığıyla Galatia, Kappadokia, Pontus Polemoniacus, Pontus Galaticus, Pisidia, Paphlagonia, Lykaonia, Armenia Minor eyaletlerinin yollarını döşedi. 8 Roma Mili)

3) **CIL** III, 12218, Derbe-Lystra Güzergâhı, Lykaonia Bölgesi, 81 Yılı (Mart Ayı Sonu-30 Haziran): [imp] T. Caesar divi Vespasiani f. Aug. pont. max. trib. potest. X imp. XV p. p. cos. VIII desig. VIII censor [et Domitia]nus [Cae]sar divi [Vespas]iani f. cos. VII desig. VIII sacerdos omnium collegiorum princeps iuventutis per A. Caesennium Gallum cos. XVvir s.f. leg. Aug. pro pr. straverunt²⁰⁴⁶.

(Tanrısals Vespasianus'un oğlu, İmparator Titus Caesar Augustus, başrahip, *tribunus*'luk yetkisinin onuncu yılında, on beşinci kez imparator, vatanın babası, sekiz kez *consul*, dokuz kez *consul*'lük için aday, *censor* ve Tanrısals Vespasianus'un oğlu Domitianus Caesar, yedi kez *consul*, sekiz kez *consul*'lük için aday, tüm rahiplik kurullarının rahibi, *gençler arasında birinci*; *consul*, *quindecemvir sacris faciundis* rahipler topluluğu üyesi, *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi Aulus Caesennius Gallus aracılığıyla [bu yolu] döşedi)

4) **CIL** III, 14184, 48: Oğulbey, Ankyra, Galatia Eyaleti, 82 Yılı: Imp(erator) Caesar divi Vespasia/ni f(ilius) [[Domitianus]] Aug(ustus) pont(ifex) / max(imus) trib(unicia) pot(estate) [p(ater) p(atriciae) co(n)s(ul)] IIX des(ignatus) / IX imperator II per / A(ulum) Caesennium Gallum / co(n)s(ulem) XV vir(um) [s(acris) f(aciundis) leg(atum) Aug(usti) pro] pr(aetore) / vias p[rovinciaru]m Galatiae / Cappadociae Ponti Pisidiae / Paphlagon[ia]e Lycaoniae / Armen[i]ae mino[ri]s s[tr]avit / mil(ia) XX / Dd(ominis) nn(ostris) Fl(avio) / Valentiniano / e[t] Fl(avio) Valente / triumfatoris / semper Aug(ustis)²⁰⁴⁷.

(Tanrısals Vespasianus'un oğlu, İmparator Caesar Domitianus Augustus, başrahip, *tribunus*'luk yetkisinin birinci yılında, vatanın babası, sekizinci kez *consul* iken, dokuzuncu kez *consul*'lük için aday iken, ikinci kez imparator olarak selamlandığı yıl; *consul*, *quindecemvir sacris faciundis* rahipler topluluğu üyesi, *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi Aulus Caesennius Gallus aracılığıyla Galatia, Kappadokia, Pontus Polemoniacus, Pontus Galaticus, Pisidia, Paphlagonia, Lykaonia, Armenia Minor'un yollarını döşedi. 20 Roma Mili, Efendilerimiz Flavius Valentinianus ve Flavius Valens, muzaffer ebedi Augustuslar için)

²⁰⁴⁶ M. McCrum, A. G. Woodhead, 1966, s. 50; B. Rémy, 1989, s. 191 no 4.

²⁰⁴⁷ <https://edh-www.adw.uni-heidelberg.de/edh/inschrift/HD018442?> [E. T. 25.03.2019]

5) İncesu, Kaisareia, Kappadokia, Mart 81- Ocak 82?: *Imp(erator) Domitianus Caesar divi Vespasiani / f(ilius) Aug(ustus) p(ontifex) m(aximus) / tr(ibunicia) p(otestate) imp(erator) p(ater) / p(atriciae) co(n)s(ul) VII d(esignatus) [VIII] / sacerd(os) omn(ium) col(legiorum) p(rinceps) iuvent(utis) / A(ulus) Caesennius Gallus co(n)s(ul) quindecimvir [leg(atus) Aug(usti)] / 5 pr(o) pr(aetore) stravit. Αὐτοκράτωρ Δομετιανὸς Καίσαρ / Θεοῦ Οὐεσπασιανοῦ υἱὸς Σεβ(αστὸς) ἀρχ(ιερεὺς) / μέγ(ιστος) δημ(αρχικῆς) ἐξ[ουσίας]...Αὐτοκ(ράτωρ) ὕπα(τος) / Α(ύλος) Καισέννιος Γάλλος ὑπ(ατος) πε(ντεκαίδεκα) ἀνδρῶν / πρεσβ(ευτῆς) Σεβ(αστοῦ) ἀντ(ιστράτηγος) ἔστρωσεν²⁰⁴⁸.*

(Tanrısıl Vespasianus'un oğlu, İmparator Domitianus Caesar Augustus, başrahip, *tribunus*'luk yetkisi sahibi, vatanın babası, yedi kez *consul*, sekizinci kez *consul*'lük için aday, tüm dini kurulların rahibi, gençler arasında birinci; *consul*, *quindecimvir*, *legatus Augusti pro praetore* unvanlı vali Aulus Caesennius Gallus, [yolu] döşedi / Hellen dilindeki kısım: İmparator Domitianus Caesar Augustus, Tanrısıl Vespasianus'un oğlu, başrahip,...kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi, imparator, *consul*; *consul*, *quindecimvir*, *legatus Augusti propraetore* unvanlı valisi Aulus Caesennius Gallus [yolu] döşedi.²⁰⁴⁹.

6) Sakaltutan, Kayseri, Kaisareia-Melitene Güzergâhı, Titus Augustus ile Domitianus Caesar Zamanı (81 Yılı): *[Imp T. Caesar divi Vespasiani f Aug] pontif [ex maximus trib pot X] / [Imp XVII p p cos VIII desig V]VIII censor (vac) / [Domitianus Caesar divi Vespas]iani f. cos [VII desig VIII sacerd]os [omnium collegiorum pri]n[ce]ps iuv[entutis] / 5 [A. Caesennius Gallus cos XVvir s. f] leg Aug pro pr stravit. / Αὐτοκρ T Καῖσαρ Θεοῦ Οὐεσπασιανοῦ υἱὸς Σεβ ἀρχιερ[εὺς] μέγιστο[ς] [δημαρχικῆς ἐξουσίας τὸ ἰ' αὐτοκράτωρ τὸ ἰε' πατήρ] πατρίδ(ο)ς ὕπατ / [ος τὸ ἡ' ἀποδεδειγμένος τὸ θ' τειμή]τες (vac.) / [Δομετιανὸς Καῖσαρ Θεοῦ Οὐεσπασια]νοῦ υἱὸς ὕ(π)ατος τὸ ζ' ἀποδε/ 10 δειγμένος τὸ ἡ' ἱερεὺς πάντων ἱερατε]υμάτων ἡγούμενος νεότετος [Α Καισέννιος Γάλλος ὑπατος πεντε]καίδεκα ἀνδρῶν μυστήρων / (vac.) [πρεσβευτ]ῆς καὶ ἀντιστράτηγος ἔστρωσεν (vac) XVIII ιθ²⁰⁵⁰.*

(Tanrısıl Vespasius Augustus'un oğlu, İmparator Titus Caesar, başrahip, *tribunus*'luk yetkisinin onuncu yılında, on yedinci kez imparator, vatanın babası, sekiz kez *consul*, dokuzuncu kez *consul*'lük için aday iken, *censor*, Tanrısıl Vespasius'un oğlu Domitianus Caesar, yedi kez *consul*, sekizinci kez *consul*'lük için aday, tüm rahiplik

²⁰⁴⁸ H. Bru, E. Laflı, 2011, s. 212 vd.

²⁰⁴⁹ H. Bru, E. Laflı, 2011, s. 212 vd.

²⁰⁵⁰ D. H. French, 2012a, s. 102 no 066 ve s. 306.

kurullarının rahibi, gençler arasında birinci; *decemvir sacris faciundis* rahipler topluluğu üyesi, *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi Aulus Caesennius Gallus [yolu] döşedi 5 Hellence Kısım: İmparator Titus Caesar, Tanrısıl Vespasianus'un oğlu, başrahip, onuncu kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi, on beş kez imparator, vatanın babası, sekiz kez *consul*, dokuzuncu kez *consul*'lük için aday, Tanrısıl Vespasianus'un oğlu Domitianus Caesar, yedi kez *consul*, sekizinci kez *consul*'lük için aday, tüm rahiplik kurullarının rahibi, gençler arasında birinci; *consul*, *quindecemvir* rahipler topluluğu üyesi, *legatus Augusti pro praetore* A. Caesennius Gallus [yolu] kapladı. 29 Roma Mili)

7) Hasanoğlu, Ankyra, Galatia, (Ankyra-Tavium Güzergâhı): *[Gall]u[m] leg. Aug. pr. pr. vias/ provinciar. Galat. Cappadociae/ Ponti Pisidiae Paphlagoniae/ Lycaoniae/ Armeniae/ Mino/ris / stravit*²⁰⁵¹.

(*Legatus Augusti pro praetore* unvanlı [Aulus Caesennius] Gallus; Galatia, Kappadokia, Pontus, Pisidia, Paphlagonia, Lykaonia, Armenia Minor eyaletlerinin yollarını döşedi)

8) Sinop Civarı?, Mart Sonu-13 Eylül 82: *[Imp(erator)] / Caesar, di]vi Vespasian[i f(ilius)], / [[Domitianus]] / Aug(ustus) pontif(ex) ma / xim(us), trib(unicia) potes(tate), / imp(erator) II, co(n)s(ul) VIII, p(ater) p(atriae) / per A(ulum) Caesennium / Gallum co(n)s(ulem), XV / vir(um) s(acris) f(aciundis), leg(atum) Aug(usti) pro / pr(aetore) a novo stra/vit XXXIII A*²⁰⁵².

(Tanrısıl Vespasianus'un oğlu İmparator Caesar Domitianus Augustus, başrahip, *tribunus*'luk yetkisi sahibi, iki kez imparator, sekiz kez *consul*, vatanın babası; *consul*, *quindecemvir sacris faciundis* rahipler topluluğu üyesi, *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi Aulus Caesennius Gallus aracılığıyla [you] yeniden döşetti.)

9) Ioseph. **Bel. Iud.** II. 510-513: [510]Εἰς δὲ τὴν Γαλιλαίαν ἀπέστειλεν Καισέννιον Γάλλον ἡγεμόνα τοῦ δωδεκάτου τάγματος παραδοὺς δύναμιν ὅσῃν ἀρκέσειν πρὸς τὸ ἔθνος ὑπελάμβανεν. [511]τοῦτον ἡ καρτερωτάτη τῆς Γαλιλαίας πόλις Σέπφορις μετ' εὐφημίας δέχεται, καὶ πρὸς τὴν ταύτης εὐβουλίαν αἱ λοιπαὶ πόλεις ἡρέμουν. τὸ δὲ στασιῶδες καὶ ληστρικὸν πᾶν ἔφυγεν εἰς τὸ μεσαίτατον τῆς Γαλιλαίας ὄρος, ὃ κεῖται μὲν ἀντικρὺ τῆς Σεπφώρεως, καλεῖται δὲ Ἀσαμών. τούτοις ὁ Γάλλος ἐπῆγε τὴν δύναμιν. [512] οἱ δὲ ἕως μὲν ἦσαν ὑπερδέξιοι, ῥαδίως τοὺς Ρωμαίους ἡμύναντο προσιόντας καὶ πρὸς διακοσίους αὐτῶν

²⁰⁵¹ D. H. French, 1980, s. 718, 719, no 14 (I).

²⁰⁵² D. H. French, 1981b, s. 150, 151 no 3; B. Rémy, 1989, s. 191.

ἀνεῖλον, περιελθόντων δὲ καὶ γενομένων ἐν τοῖς ὑψηλοτέροις ἡττῶντο ταχέως, καὶ οὔτε γυμνήτες ὀπλίτας συστάδην ἔφερον οὔτε ἐν τῇ τροπῇ τοὺς ἵππεῖς ἐξέφευγον, ὥστε ὀλίγους μὲν ἐν ταῖς δυσχωρίαις διαλαθεῖν, ἀναιρεθῆναι δὲ ὑπὲρ δισχιλίου. [513] Γάλλος μὲν οὖν ὡς οὐδὲν ἔτι ἐώρα κατὰ τὴν Γαλιλαίαν νεωτεριζόμενον, ὑπέστρεφεν μετὰ τῆς στρατιᾶς εἰς Καισάρειαν: Κέστιος δὲ μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως ἀναζεύζας ἐνέβαλεν εἰς Ἀντιπατρίδα, καὶ πυθόμενος ἐν τινι πύργῳ Ἀφεκοῦ καλουμένῳ συνηθροῖσθαι Ἰουδαίων δύναιμιν οὐκ ὀλίγην προέπεμπεν τοὺς συμβαλοῦντας.

([510] Galilaia'ya XII. Lejyon'un kumandanı olan Caesennius Gallus'u o, eyaletin düşmesi için yeterli olduğunu düşündüğü bir orduyla gönderdi [511] Galilaia'daki en güçlü şehir olan Sephoris, Gallus'u kollarını açmış şekilde karşıladı ve bu şehrin tavsiyesine uyan diğerleri de sessiz kaldı. Bölgedeki bütün isyancılar ve haydutlar Galilaia'nın göbeğindeki Sephoris'e bakan ve Asamon olarak adlandırılan dağa kaçtı. Gallus da askerlerini onlara doğru yönlendirdi. [512] Düşman üstünlüğünü korudukça Romalıların saldırılarını kolayca püskürttüler ve onlardan 200 kişiyi öldürdüler; ancak Romalılar kuşatmayı çevirip de üstünlüğü elde edince hızla yenildiler. Hafif silahlı olduklarından ağır silahlı lejyonerlerin saldırılarına dayanamadılar. Bozguna uğradıklarında süvarilerden kaçamadılar. Sonuç olarak sadece birkaçı ulaşılması zor yerlerde kendilerini gizlemeyi başarırken 2.000'den fazla kişi canından oldu. [513] Galilaia'da başka hiçbir isyan belirtisi görmeyen Gallus, birlikleriyle birlikte Kaisareia'ya geri döndü. Bunun üzerine Cestius tüm ordusuyla tekrar ilerlemeye başladı ve Antipatris'e girdi. Kayda değer sayıda Yahudi'nin Apheku adlı bir kalede toplandığını öğrenince onlara saldırmak üzere bir askerî birlik yolladı.)

10) Kaisareia, Kappadokia, Kasım 80-13 Eylül 81: **Öy.:** *ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΤΙΤΟC ΚΑΙCΑΡ CΕΒΑC* lejandı ve defne çelenkli İmparator Titus büstü sağa; **Ay.:** *ΕΠΙ ΓΑΛΛΟY ΕΤ Γ* lejandı ve Argaios Dağı betimlemesi²⁰⁵³.

²⁰⁵³<https://www.coinarchives.com/a/results.php?search=Argaeus&s=0&results=50> [E.T. 05.04.2019]; E. Sydenham, **The Coinage of Caesarea in Cappadocia**, with Supplement A. G. Malloy, New York 1978, s. 49, no 19; G. R. Stumpf, 1991, s. 224, no 404, Tafel XIII, 13 ve s. 225; krş. W. Wroth, 1889a, s. 49 no 27; B. Rémy, 1989, s. 191 no 5.

11) Kaisareia, Kappadokia, 13 Eylül 81/82?: Öy.: *ΑΥΤ ΔΟΜΕΤΙΑΝΟC ΚΑΙC CΕΒ* lejandı ve defne çelenkli İmparator Domitinaus büstü sağa; Ay.: *ΕΠΙ ΚΑΙCΕΝΝΙΟΥ ΓΑΜΟΥ* lejandı ve altar, üstte yılan²⁰⁵⁴.

III.9. Publius Valerius Patruinus

1) **CIL** IX, 5420, Falerio, Picenum, *Regio* V, Italia, 82/83 Yılı?, Bronz Tablet: *Imp(erator) Caesar divi Vespasiani f(ilius) / [[Domitianus]] Augustus / pontifex max(imus) trib(unicia) potest(ate) imp(erator) II / co(n)s(ul) VIII desig(natus) VIII / p(ater) p(atriciae) salutem dicit / 5 IIIIviris et decurionibus Faleriensium ex Piceno / quid constituerim de subsicivis cognita causa / inter vos et Firmanos ut notum haberetis / huic epistulae subici iussi / P(ublio) Valerio Patruino [[---]] co(n)s(ulibus) / 10 XIII K(alendas) Augustas...*²⁰⁵⁵.

(Tanrısıl Vespasius'un oğlu İmparator Caesar Domitianus Augustus, başrahip, *tribunus*'luk yetkisi sahibi, iki kez imparator, sekiz kez *consul*, dokuzuncu kez *consul*'lük için aday, vatanın babası, Picenum'dan Falerinsesli *quattuorviri* ve *decurio*'ları selamlar. Bu mektuba “*subseciva*” hakkındaki hükmümü ekledim. Şimdi siz ve Firmani arasındaki dava bilgilendirilmeniz için soruşturuldu: Tarih: Publius Valerius Patruinus ve [[----- ---]]'un *consul*'lükleri zamanında Augustus ayının *kalendae*'ndan on dört gün evvel-19 Temmuz günü-...²⁰⁵⁶.

2) **AE** 1974, 655; **CIL** XVI, 35, Muhovo (Sofya), Thrakia, Domitinaus Dönemi, 7 Kasım 88: *Imp(erator) Caesar, divi Vespasiani f(ilius), Domitianus Augustus Germanicus, pontifex maximus, tribunic(ia) potestate VIII, imp(erator) XVII, co(n)sul XIII, censor perpetuus p(ater) p(atriciae) equitibus et peditibus, qui militant in alis tribus et cohortibus decem et septem... et sunt in Syria sub P. Valerio Patruino... a(nte) d(iem) VII idus Novembr(es) M(anio) Otaclio Catulo, Sex(to) Iulio Sparso co(n)s(ulibus)...*²⁰⁵⁷.

(Tanrısıl Vespasianus'un oğlu, İmparator Caesar Domitianus Augustus Germanicus, başrahip, sekizinci kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi, on yedinci kez imparator,

²⁰⁵⁴ G. R. Stumpf, 1991, s. 224, no 406.

²⁰⁵⁵ F. Abbott, A. C. Johnson, **Municipial Administration in the Roman Empire**, Princeton 1936, s. 367, 368 no 63; R. K. Sherk, **The Roman Empire Augustus Hadrian** (Translated Documents of Greece and Rome, 6), Cambridge 1994, s. 137.

²⁰⁵⁶ T. Elliot, **Epigraphic Evidence for Boundary Disputes in the Roman Empire**, North Caroline University Phd Thesis, Chapel Hill 2004, s. 193, 194; Sherk tarafından yapılan çeviri için bkz. R. K. Sherk, 1994, s. 137.

²⁰⁵⁷ E. Dabrowa, 1998, s. 70; P. Valerius Patruinus'a ilişkin diğer askerî terhis belgeleri için bkz. P. Weiss, “Die Auxilien des syrischen Heeres von Domitian bis Antoninus Pius Eine Zwischenbilanz nach den neuen Militärdiplomen”, **Chiron**, 36, 2006, s. 249-298.

on dördüncü kez *consul*, ebedi *censor*, vatanın babası, İmparator Caesar Domitianus Augustus Germanicus,...Syria'da Publius Valerius Patruinus emrinde hizmet eden isimleri aşağıda yazılı on yedi *ala* ve *cohors*'ta hizmet etmiş piyade ve askerlere...November ayının *idus*'undan yedi gün evvel -7 Kasım günü- Manius Otacilius Catullus ve Sextus Iulius Sparsus'un *consul*'lükleri zamanında ...[Roma yurttaşlık hakkını verdi])

3) **CIL** VI, 1988, Satır 4, 67 ? Yılı: *Imp. Caesare Vespasiano Aug.../ T. Caesare Augusti f. Cos.../ P. R. C. an. dcccxx.../ 4 P. Valerius.....*

(İmparator Caesar Vespasianus Augustus Titus'a,...Roma'nın kuruluşundan sekiz yüz yirmi yıl sonra, P(ublius ?) Valerius...)

4) **CIL** V, 6454, *Regio XI*, Ticinum, Italia: *Valeriae / Patruini L(ibertae) / Tyche M(atri) O(ptimae) / P(ublius) Valerius / 5 Severus.*

(Patruinus'un azatlısı Valeria, en mükemmel Ana Tykhe'ye, Publius Valerius...)

III.10. Ti. Iulius Candidus Marius Celsus

1) **CIL** XVI, 33, Iudaea, 13 Mayıs 86, Askerî Diploma: ...*a(nte) d(iem) III idus Maias / 5 Sex. Octavio Frontone, Ti. Iulio Candido Mario Celso co(n)s(ulibus) ...*²⁰⁵⁸.

(Maius ayının *idus*'undan üç gün evvel önce-13 Mayıs günü-, Sextus Octavius Fronto ve Ti. Iulius Candidus Marius Celsus'un *consul*'lükleri zamanında...)

2) **CIL** XVI, 49, Pannonia Superior, 12 Kasım 105, Askerî Diploma: [*Imp. Caesar, divi Nervae f. Nerva Traianus Augustus Germanicus Dacicus, pontifex maximus, tribunic(ia) potestat(e) VIII, imp(erator) IIII, co(n)s(ul) V, p(ater) p(atriciae)*]...*pr. idus Ian. Ti. Iulio Candido Mario Celso II, C. Antio Iulio Quadrato II. cos...*²⁰⁵⁹.

(Tanrısal Nerva'nın oğlu, İmparator Caesar Traianus Augustus Germanicus Dacicus, başrahip, sekizinci kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi, dört kez imparator, beşinci kez *consul*, vatanın babası,...Ti. Iulius Candidus Marius Celsus'un ikinci kez ve C. Antius Iulius Quadratus'un ikinci kez *consul* oldukları yıl...)

²⁰⁵⁸ M. L. Renier, **Recueil de Diplômes Militaires**, Paris 1876, s. 221, 224.

²⁰⁵⁹ Ayrıca bkz. B. Rémy, 1989, s. 192 no 12.

3) **CIL** III, 250, Ankyra, Galatia, 88-91 Yılları Arası: [Ti.] *Iulio. Candido / Mario. Celso*/ [l]eg. Aug. pro pr. / [M] *Iulius Rufus* [>] / [le]g. [II] *II Scy[thica]*

(*Legatus Augusti pro praetore* [unvanlı vali] Tiberius Iulius Candidus Marius Celsus için, [Marcus] Iulius Rufus, *Legio IV Scythica* [centurio'su bunu dikti]²⁰⁶⁰.

4) **CIL** VI, 2053, Roma, **Acta Fratrum Arvalium**, 27, 28-30 Mayıs 72: *In collegio adfuerunt Ti. Iulius Candidus Marius Celsus.../...*²⁰⁶¹.

(Rahiplik kurulunda hazır olanlar Ti. Iulius Candidus Marius Celsus...)

5a) **CIL** VI, 2055, **Acta Fratrum Arvalium**, 3 Ocak 75: *Imp(eratore) Caesare [Ve]spasiano Augusto VI, / Tito Caesare I]mp(eratore) IIII co(n)s(ulibus), / III n(on)as Ianuarias] / magister Ti(berius) Iu[lius Ca]ndi[d]us [Mar]ius Ce[lsus] colleg[i] / Fratrum Arva[lium nomine] vota...*²⁰⁶².

(İmparator Caesar Vespasianus Augustus'un altıncı kez, Titus Caesar'ın dördüncü kez imparator ve üçüncü kez *consul* olduğu yıl, Ianuarius ayının *nonae*'inde -5 Ocak günü ?- yönetici Tiberius Iulius Candidus Marius Celsus, *fratres Arvales* Rahipler Birliği'nin adıyla yeminlerini...)

5b) **CIL** VI, 2055, **Acta Fratrum Arvalium**, 17, 19, 20 Mayıs 75: *...idus Ianurias in aede Concordiae adstantibus fratribus Arvalibus / magistro Ti. Iulio Candido Mario Celso collegi fratrum Arvalium nomine sacrum / indictum deae Diae, praeunte.....in diem XVI kalendas Iunias / domi, XIII K (alendas) Iun(ias) in luco et domi, XIII k(alendas) Iun(ias) domi.*

(Concordia Tapınağı'nda *Ianuarius* ayının *idus*'unda -13 Ocak günü- *fratres Arvales* rahiplerinin huzurunda Titus Iulius Candidus Marius Celsus'un *magistratus*'luğunda, *fratres Arvales*'in kutsal adına / tanrıça Dia'nın önceden sezip belirttiği üzere *Iunius* ayının *kalendae*'inden on altı gün evvel -17 Mayıs günü- ve *Iunius* ayının *kalendae*'inden on dört gün evvel -19 Mayıs günü- ışığında ve evinde, *Iunius* ayının *kalendae*'inden on üç gün evvel -20 Mayıs günü- evinde)

²⁰⁶⁰ S. Mitchell, D. H. French, 2012, s. 188 no 35; krş. B. Rémy, 1989, s. 192 no 7.

²⁰⁶¹ H. C. Newton, 1901, s. 72 no 152; M. McCrum, A. G. Woodhead, 1966, s. 15, 16, 20; B. Rémy, 1989, s. 192 no 1; J. Scheid, 1990, s. 5, 6.

²⁰⁶² H. C. Newton, 1901, s. 72 dn. 1; M. McCrum, A. G. Woodhead, 1966, s. 15, 16, 20; B. Rémy, 1989, s. 192 no 2; J. Scheid, 1990, s. 6.

6a) **CIL VI, 2059, Roma, Acta Fratrum Arvalium, 17, 19, 20 Mayıs 81: ... In collegio adfuerunt... Ti(berius) Iulius Candidus Marius Celsus**²⁰⁶³.

(Rahiplik kurulunda hazır bulunanlar... Tiberius Iulius Candidus Marius Celsus...)

6b) **CIL VI, 2059, Roma, Acta Fratrum Arvalium, 29 Mayıs 80:...in collegio adfuerunt...Ti(berius) Iulius Candidus Marius / Celsus...**²⁰⁶⁴.

(Rahiplik kurulunda hazır bulunanlar... Tiberius Iulius Candidus Marius Celsus...)

7) **CIL VI, 2060, Roma, Acta Fratrum Arvalium, 81 Yılı**²⁰⁶⁵: ... *In collegio adfuerunt...* Ti(berius) Iulius Candidus Marius Celsus...

(Rahiplik kurulunda hazır bulunanlar...Tiberius Iulius Candidus Marius Celsus...)

8) **CIL VI, 15487, Roma, Acta Fratrum Arvalium, 6 Mayıs 86: Dis Manibus / Clodiae, C(lodii), l(ibertae), Trophime/ coniugi carissimae feminae / omnium sanctissimae / piissimaeque vixit / annis XXV, hic sita est/ pridie nonas Maias Frontone et / Candido co(n)s(ulibus), / C(aius) Clodius Lasicius fecit**²⁰⁶⁶.

(Yer Altı Tanrılarına, Clodius'un azatlısı, en değerli karısının eşi Trophima Clodia'ya. 25 yıl yaşadı, bütün herkesten çok daha namuslu (kutsal) ve dindar (şerefli) bir hayat sürdü. Kendisi burada yatıyor. Fronto ve Candidus'un *consul* olduğu yıl, Gaius Clodius Lasicius [bu mezarı anısına] *Maias* ayının *nonae*'ından bir önceki gün -6 Mayıs günü- [yaptırdı].

9) **CIL VI, 2065, Roma, Acta Fratrum Arvalium, 19 Mayıs 87: C(aio) Bellico Natale Tebaniano, C(aio) Ducenio Proculo co(n)s(ulibus) XIII k(alendes) Iun(ias)...Item Ti(berium) Iulium Celsum Marium Candidum flaminem**²⁰⁶⁷.

²⁰⁶³ H. C. Newton, 1901, s. 72 dn. 1; B. Rémy, 1989, s. 192 no 4.

²⁰⁶⁴ H. C. Newton, 1901, s. 72 dn. 1; B. Rémy, 1989, s. 192 no 3; J. Scheid, 1990, s. 5.

²⁰⁶⁵ J. Scheid, 1990, s. 5.

²⁰⁶⁶ B. Rémy, 1989, s. 192 no 5; B. E. Thomasson, 2009, s. 108 no 29:0133.

²⁰⁶⁷ H. C. Newton, 1901, s. 72 dn. 1; B. Rémy, 1989, s. 192 no 6; J. Scheid, 1990, s. 5.

(Gaius Bellicus Natalis Tebenianus, Gaius Ducenius Proculus'un *consul*'lükleri zamanında, Ianus ayının *kalendae*'ından on dört gün evvel -19 Mayıs günü-... yine Tiberius Iulius Celsus Marius Candidus'un *flamen*'liği esnasında)

10a) **CIL VI**, 2066, Roma, **Acta Fratrum Arvalium**, 3 Ocak 89²⁰⁶⁸.

10b) **CIL VI**, 2066, Roma, **Acta Fratrum Arvalium**, 19 Mayıs 89²⁰⁶⁹.

11) **CIL VI**, 2071, Roma, **Acta Fratrum Arvalium**, 29-30 Mayıs 95/96²⁰⁷⁰.

12) **CIL VI**, 2074, Roma, **Acta Fratrum Arvalium**, 3 Ocak 101²⁰⁷¹:...*adfuerunt in collegio... Ti. Iulius Candidus Marius Celsus...*

(Rahiplik kurulunda hazır bulunanlar...Tiberius Iulius Candidus Marius Celsus...)

13a) **CIL VI**, 2075, Roma, **Acta Fratrum Arvalium**, 12 Ocak 105: ...*prid(ie) idus Ianuarias Ti(berio) Iulio Candido Mario Celso II, C(aio) Antio A(ulo) Iulio Quadrato II co(n)s(ulibus)*.

(Ianuarius ayının *idus*'undan evvelki gün-12 Ocak günü-, Tiberius Iulius Candidus Marius Celsus'un ikinci kez, Gaius Antius Aulus Iulius Quadratus'un ikinci kez *consul* oldukları yılda...)

13b) **CIL VI**, 2075, Roma, **Acta Fratrum Arvalium**, 3, 7 Ocak, 17, 19, 20 Mayıs 105²⁰⁷²: ...*adfuerunt in collegio... Ti. Iulius Candidus Marius Celsus...*

(Rahiplik kurulunda hazır bulunanlar... Tiberius Iulius Candidus Marius Celsus...)

14) **AE** 1964, 69, Roma, **Acta Fratrum Arvalium**, 20 Aralık 109:...*Ti(berii) Iuli Can]didi Mari Celsi magistri per T(itum) Iulium [Caecilium] / [inter cenam] Ti(berius) Iulius Candidus Caecilius Simplex promag(ister)...*²⁰⁷³.

²⁰⁶⁸ J. Scheid, 1990, s. 5.

²⁰⁶⁹ H. C. Newton, 1901, s. 72 dn. 1; B. Rémy, 1989, s. 192.

²⁰⁷⁰ B. Rémy, 1989, s. 192, no 9.

²⁰⁷¹ Ayrıca krş. H. C. Newton, 1901, s. 72 dn. 1; E. M. Smallwood, 1966, s. 14; J. Scheid, 1990, s. 5.

²⁰⁷² H. C. Newton, 1901, s. 72 dn. 1; E. M. Smallwood, 1966, s. 16-18; J. Scheid, 1990, s. 5.

²⁰⁷³ B. Rémy, 1989, s. 193 no 15.

(Titus Iulius Caecilius'un yerine (onun vasisıyla) Tiberius Iulius Candidus Marius Celsus'un *magistratus*'luğu (esnasında) yemek arasında, Tiberius Iulius Candidus Caecilius Simplex, *promagister* (vekili) [oldu] ...)

15a) **AE 1972, 591**[---ἀσιάρχην ἐνδό] / [ζῶς Φιλοτειμησάμενον] / ἡμερῶν τεσσάρων ὀξέσι, / πολλάκις ἀγωνοθέτην, / υἱὸν καὶ ἔκγονον ἀρχιερέων, μητρὸς δις ἀρχιερείας, / προγόνων Κλ(αυδίου) Καλλικρά / τους, Ζήνωνος Διογένους / ἀσιάρχων ναῶν τῶν / ἐν Ἐφέσῳ, / ἀπόγονον Ἰουλίῳ Καν / δίδου δις ὑπάτου, ἐπάρ / χου Ρώμης, συγγενῇ / πολλῶν ὑπάτου, ὑπάτων καὶ / συνκλητικῶν / τὸν διὰ γένους ἰδιον / πολείτην²⁰⁷⁴.

(Çocukları seven bir *asiarkhon*'u, onurlu bir şekilde dört gün boyunca şarap [içerek] çoğunlukla *agonothetes* olarak başrahiplerin ve iki kez ana başrahibenin çocuğu ve torunu, Claudius Kallikrates Zeus Diogenes'in torunları, Ephesos'taki tapınakların *asiarkhon*'ları iki kez *consul*'lük yapmış, Roma valisi Iulius Candidus'un torununa, akrabasına, birçok kez *consul* gelen iki nesle özgün yurttaşa...)

15b) Kaisareia, Kappadokia, 91 / 92 Yılı: **Öy.:** *AYTO* [---]OC lejandı ve defne çelenkli İmparator büstü sağa; **Ay.:** *EIII*[---] ve *ET B[I]* lejandları ile Argaios Dağı ve üstte çıplak erkek figürü, küre ve asa ile birlikte²⁰⁷⁵.

III.11. L (ucius) Antistius Rusticus

1) **CIL II, 2242**, Corduba, Hispania Baetica, I. yy.: *L(ucio) Valerio Poen[o] / L(ucio) Antistio Rustico / Iivir(is) / a(nte) d(iem) III K(alendas) Septembres / L(ucius) Valerius C(ai) f(ilius) Kapi/to alvari locum / occupavit.*

(Lucius Valerius Poneus, Lucius Antistius Rusticus'un *duumvir*'liğinde, September ayının *kalendae*'ından üç gün evvel -30 Ağustos günü-, Capito'nun oğlu Lucius Valerius Gaius, arıcılık arazisine sahip oldu.)

2) **AE 1977, 440; AE 1982, 544**, Cisimbrium, Baetica, 83/84 Yılı: *Imp(eratore) Domitiano Ca[es(are)], / Aug(usti) f(ilio), X co(n)s(ule) ter[minus] augustalis municipi[pii] Fla] / vi(i) Cisimbrensis / [ex] decreto L(ucii) Antist[ii] / [Rus]/tici proco(n)s(ulis)*²⁰⁷⁶.

²⁰⁷⁴ B. Rémy, 1989, s. 193, no 14.

²⁰⁷⁵ G. R. Stumpf, 1991, s. 237 no 426.

²⁰⁷⁶ B. Rémy, 1989, s. 194, no 2; T. Elliot, 2004, s. 105 no 26 ve 26.1.

(Augustus'un oğlu, İmparator Domitinaus Caesar'ın onuncu kez *consul* olduğu yıl, Augustus dönemi *Municipium Flavium Cisimbrense*'nin sınır işareti *proconsul* Lucius Antistius Rusticus'un hükmü gereğince [belirlendi].)²⁰⁷⁷.

3) **CIL** VI, 27881, Roma, 87 Yılı: *Dis Manibus / Tyche / vix(it) ann(os) XX /Antist(i) Rustic(i) / et Mummae / Nigrinae (serva) / fec(it) Celtiber / conservus /coniugi carissi (mae) / h(ic s(ita) e(st) s(it) t(ibi) t(erra) l(evis) / d(ecessit) V I(dus) Mar(tias) i(mperatore) D(omitiano) XIII co(n)s(ule)*²⁰⁷⁸.

(Yer Altı Tanrılarına, yirmi sene yaşayan, Antistius Rusticus ve Mumma Nigrina'nın kadın kölesi en sevgili Tykhe [anısına] köle arkadaşı Celtiber ve kocası [bunu yaptı], burda yatıyor, toprağı hafif olsun, Martius ayının *idus*'unun beş gün evvelinde -11 Mart günü-, İmparator Domitianus'un on üçüncü *consul*'lüğü zamanında defnedildi.)

4) **AE** 1949, 23, Potentia, Picenum, *Regio* IV, Italia, 90 Yılı?, **Fasti Potentini Consul**'ler Listesi Fragmanı:..*L(ucius) Antistius Rusticus, Sex(tus) Iu[li]us Servianus...*²⁰⁷⁹.

(*Consul*'ler Lucius Antistius Rusticus ve Sextus Iulius Servianus...)

5) **AE** 1925, 126, Yalvaç, Isparta, Pisidia Antiokheia, 93 Yılı²⁰⁸⁰:

SÜTUN 1: *L(ucio) Antistio [L(uci?) fil(io)] / Gal(eria) Rustico co(n)s(uli) / leg(ato) Imp(eratoris) Caes(aris) [[Domi]] / [[tiani]] Aug(usti) [Germanici] / pro pr(aetore) provinciarum / 5 Capp(adociae) Galat(iae) Ponti Pisid(iae) / Paphl(agoniae) Arm(eniae) Min(oris) Lyca(oniae) praef(ecto) / aer(ari) Sat(urni) proco(n)s(uli) provinc(iae) provinc(iae) Hisp(aniae) / ult(erioris) Baetic(ae) leg(ato) divi Vesp(asiani) et divi Titi / et Imp(eratoris) Caesaris [[Domitiani]] Aug(usti) / 10 [[Germanici]] leg(ionis) VIII Aug(ustae) cura/tori viarum Aureliae et Corne(liae) adlecto inter praetorios / a divo Vespasiano et divo Tito / donis militaribus donato ab isdem / 15 corona murali cor (ona) vallari / corona aurea vexillis III / hastis puris III trib(un)o mil(itum) leg(ionis) II/ [A]ug(ustae) Xvir(o) stlitibus iudicand(is) / [p]atrone coloniae quod / 20 [ind]ustrie prospexit annon(ae)*

(Lucius oğlu Lucius Antistius Rusticus, Galeria *tribus*'undan, *consul*, *praetor* yetkisiyle İmparator Caesar Domitinaus Augustus Germanicus'un Kappadokia, Galatia,

²⁰⁷⁷ T. Elliot, 2004, s. 105 no 26 ve 26.1.

²⁰⁷⁸ M. Corbier, 1974, s. 92, 93.

²⁰⁷⁹ B. Rémy, 1989, s. 194, no 4.

²⁰⁸⁰ D. M. Robinson, 1924, s. 5; R. Cagnat, 1925, s. 228.

Pontus, Pisidia, Paphlagonia, Armenia Minor, Lykaonia eyaletlerinin *legatus*'u [valisi]; Saturn Hazinesi *praefectus*'u; Hispania ve Baetica eyaletlerinin *proconsul*'ü, tanrısallık Vespasianus ve tanrısallık Titus ve İmparator Caesar Domitianus Augustus Germanicus'un emrindeki *Legio VIII Augusta'nın legatus legionis*'i; *via Aurelia* ve *via Cornelia* yollarının müdürü; tanrısallık Vespasianus ve tanrısallık Titus tarafından *praetor*'lar arasına seçilen; [adı geçen imparatorlar tarafından] *corona muralis*, *corona vallaris*, *corona aurea*, üç *vexillum*, üç uçsuz mızrak [gibi] askerî ödüllerle donatılan, *Legio II Augusta'nın tribunus militum*'u, *decemvir stilitibus iudicandis* hâkimler kurulu üyesi; gayretli bir şekilde yılın yiyecek tedarikini sağlamasından ötürü *colonia patronus*'u [olarak seçilen]²⁰⁸¹.

SÜTUN 2: // L(ucius) Antistius Rusticus leg(atus) / Imp(eratoris) Caesar(i)s Domitiani / Aug(usti) Germ(anici) pro pr(aetore) dicit / cum Ilvir(i) et decurion(es) / 5 splendidissim(ae) col(oniae) Ant(iochensis) / scripserint mihi propter / hiemis asperitatem an / nonam frumenti exarsisse petierintque ut / 10 pleps copiam emendi haberet / b(ono) te(mpori)²⁰⁸² omnes qui Ant(iochensis) col(oniae) aut / colonia aut incolae sunt / profiteantur apud II Viros col(oniae) / Antiochensis intra 15 tri/censimum diem quam / hoc edictum meum pro/positum fuerit quantum / quisque et quo loco fru/menti habeat et quan / tum 20 in semen aut in / cibaria annua familiae / suae deducat et reliqui / omnis frumenti copiam / emptoribus Col(oniae) Antiochens(is) / faciat vendendi autem (!) / tempus cons<t>ituo in K(alendas) Aug(ustas) / primas quod si quis non / paruerit sciat me quid / quid contra edictum me/ 30 um retentum fuerit / in commissum vindica / /turum delatoribus prae / mi nomine octava por / tione constituta. Cum / 35 autem adfirmatur mihi ante / hanc hibernae asperitatis per / severantiam octonis et / novenis assibus modium fru / menti in colonia fuisse / et iniquissimum sit delatoribus prae / mi (i) nomine octava por / tione constituta cum / autem adfirmatur mihi ante / hanc hibernae asperitatis per/severantiam octonis et / novenis assibus modium fru / menti in colonia fuisse /40 et iniquissimum sit famem / civium suorum praedae cui/quam esse excedere sing(ulos) / (denarius) sing(ulos) modios pretium / frumenti veto

(Lucius Antistius Rusticus, İmparator Caesar Domitianus Augustus Germanicus'un *legatus pro praetor*'u, şunları emreder: Son derece görkemli *Colonia Antiokheia*'nın *duoviri* ve *decurio*'ları kışın sert geçmesinden dolayı tahıl fiyatlarının haddinden fazla arttığını ve halka da alım fırsatı sağlanmasını taleplerini bana yazdılar.

²⁰⁸¹ D. M. Robinson, 1924, s. 8.

²⁰⁸² Alternatif olarak *b(ona) f(ortuna)*

Bu nedenle, uğurlu olsun! *Colonia Antiokheia*'nın yurttaşları ve tüm sakinleri benim bu fermanım yayımlandıktan sonra otuz gün içinde *Colonia Antiokheia*'nın *duovir*'leri huzurunda, her biri ne kadar tahıla sahip olduğunu ve bu tahılı nerede depoladığını ve ne kadarını tohumluk için ne kadarını ailesinin yıllık ihtiyacı için ayırdığını bildirecek ve geri kalan tüm tahılını ise, *Colonia Antiokheia*'nın tahıl tüccarının satın alması için piyasaya arz edeceklerdir. Satın alma tarihini ise, gelecek Ağustos ayının ilk günü olarak belirledim. Eğer emirlerimin dışına çıkan biri olursa, şunu bilsin ki! Fermanımın aksi yönünde yapılan her ne olursa olsun, bana haber verenlere [tahılın] 1/8'lik kısmını ödül olarak verecek ve el koyma hakkı elde edeceğim. Yine bu uzun geçen ve sert kıştan önce *Colonia*'da tahılın bir ölçüğünün 8 veya 9 asses olduğu bana bildirildiği ve kendi yurttaşlarından birisinin açlığının en adaletsiz bir şey olarak herhangi bir kimse için kazanç olabileceği için 1 ölçek tahıl fiyatının 1 *denarius*'tan fazla olmasını yasaklıyorum²⁰⁸³.)

SÜTUN 3: // *Rufo proc(uratori) Aug(usti) / Tiberia platea*²⁰⁸⁴.

(*procurator Augusti Rufus'a / Tiberia platea*)

6) Martial. **Epig.** IV.75, 1-8 (88 Yılı):

*O felix animo, felix, Nigrina, marito
Atque inter Latias gloria prima nurus;
Te patrios miscere iuvat cum conique census,
Gaudentem socio participique viro.
Arserit Euhadne flammis iniecta mariti,
Nec minör Alcestein fama sub astra ferat:
Tu melius: certo meruisti pignore vitae,
Ut tibi non esset morte probandus amor.*

(Ruhu ve evliliğinde mutlu olan, Latium'un gelinlerinin en şanlısı Nigrina. Babandan miras kalan serveti kocanla paylaşmak, onunla her türlü zorluğa katlanmak seni memnun eder. Euhadne kendisini kocasının cesedinin yakıldığı odunlara, ateşe atmıştı. Bundan daha az olmayan bir şan da Alcestis'i yıldızlara yükseltir, Sen ise, daha iyisin; apaçık bir şekilde, aşkının ölümle ispatlanmasına gerek kalmayacak şekilde hayatında beslediğin sevgiye dair şöhret kazandın.)

²⁰⁸³ D. M. Robinson, 1924, s. 8.

²⁰⁸⁴ D. M. Robinson, 1924, s. 6,7; metin ve yorum için ayrıca bkz. F. Abbott, A. C. Johnson, 1936, s. 381 no 65 a.

7) Martial. **Epig.** IX.30.1-6 (93 Yılı):

*Cappadocum saevis Antistius occidit oris
Rusticus. O tristi crimine terra nocens!
rettulit ossa sinu cari Nigrina mariti
Et questa est longas non satis esse vias;
Cumque daret sanctam tumulis, quibus invidet, urnam,
Visa sibi est rapto bis viduata viro.*

(Antistius Rusticus, vahşi Kappadokia kıyılarında can verdi. Ah! Acı cinayete bulanmış toprak, Sevgili kocasının kemiklerini taşıdı Nigrina bağrına basa basa yakında, yol yakın diye gömerken kutsal kabı karışmak istediği topraklara, bir daha duydu onun yokluğunu, dulluğunu)²⁰⁸⁵.

III.12. T(itus) Pomponius Bassus

1a) Ephesos, Asia, 79-80 Yılı: Ὑπὲρ τῆς τοῦ [κυρίου ἡμῶν] / Αὐτοκράτορας Τί[του Καί] / σαρος ὑγιῆας καὶ διαμόνης τῆς/ Ῥωμαίων ηγεμονίας ἀποκατεστά 5 θη τὸ βλαβὲν χειριτείσμα τοῦ Αὐ/ γουστήου, διατάξαντος Μάρκου Οὐλπί/ ου Τραιανοῦ τοῦ ἀνθυπάτου, ἐπιμεληθέντος Πομπωνίου Βάσσου τοῦ πρεσβευ/ τοῦ, τῆς ἐπιχορηγίας γενομένης ἐκ τῶν 10 ἱερῶ]ν προσόδων, γραμματεύοντος Λου/ [κίου] Ἐρεννίου Περεργείνου ἀγνου το β²⁰⁸⁶.

(Efendimiz İmparator Titus Caesar ve Roma İmparatorluğu'nun esenliği ve bekası için zararın karşılanmasıyla, *proconsul* Marcus Ulpius Traianus'un emriyle, onun *legatus*'u Pomponius Bassus'un işi üstlenmesiyle ve tapınak yazmanları Lucius Herennius Peregrinus'tan ek yardım gelmesiyle bu tahkimat suru eski haline getirildi...)

1b) Iudaea, 1 Ocak / 13 Eylül 90: *Imp. Caesar, divi Vespasiani f. Domitinaus Augustus Germanicus, pontifex maximus, tribunus(ia) potestat(e) VIII, imp(erator) XXI, censor perpetuus, co(n)s(ul) XV, p(ater) p(atriciae), iis qui militaverunt equites et pedites in alis duabus et cohortibus septem quae appellantur...et sunt in Iudaea sub T. Pomponios Basso,*
...²⁰⁸⁷

²⁰⁸⁵ Kullanılan çeviri: C. Koyuncu, 2015, s. 200; ayrıca bkz. M. Corbier, 1974, s. 93.

²⁰⁸⁶ P. Foucart, 1886, s. 95; B. Rémy, 1989, s. 196.

²⁰⁸⁷ P. Holder, **Roman Military Diplomas V**, *Bulletin of the Intitute of Colassical Studies* (Supplement 88), London 2006, s. 724, no 332.

(Tanrısıl Vespasianus'un oğlu İmparator Caesar Domitianus Augustus Germanicus, başrahip, *tribunus*'luk yetkisinin sekizinci yılında, yirmi birinci kez imparator, ebedi *ensor*, on beşinci *consul*'lüğünde, vatanın babası, isimleri aşağıda yazılı, Iudaea'da T(itus) Pomponius Bassus'un idaresinde iki *alae*'da ve yedi *cohors*'ta askerî hizmette bulunmuş süvarilere ve piyadelere...[onurlu bir şekilde terhisin ardından Roma yurttaşlık hakkını verdi])

2a) **CIL** XVI, 39, Serdica (Sofya), Moesia Inferior, 16 Eylül 93 [/ 1 Eylül 94]: *Imp(erator) Caesar, divi Vespasiani f(ilius), Domitianus Augustus, Germanicus, pontifex maximus tribunic(ia) potestat(e) XIII (sic), imp(erator) XXII, co(n)sul XVI, censor perpetuus, p(ater) p(atriciae)... T(ito) Pomponio Basso, L(ucio Silio) Deciano Co(n)s(ulibus)...²⁰⁸⁸.*

(Tanrısıl Vespasianus'un oğlu İmparator Caesar Domitianus Augustus Germanicus, başrahip, on üçüncü kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi, yirmi ikinci kez imparator, on altıncı kez *consul*, ebedi *ensor*, vatanın babası,..T(itus) Pomponius Bassus ve L(ucius Silius) Decianus'un *consul*'lükleri zamanında...)

2b) Insc. **Ital.** XIII, I, s. 194-195, 94 Yılı **Fasti Ostienses** Consul'ler Listesi Fragmanı:.../ K. Sept. L. Silius Decianus, T. Pomponius Bassus]²⁰⁸⁹.

(September ayınının *kalendae*'nda -1 Eylül günü ?-, L(ucius) Silius Decianus ve T(itus) Pomponius Bassus [un *consul* oldukları yılda])

3) **CIL** VI, 1492; **ILS** 6106, Roma, 19 Ekim 101/102: *L(ucio) Arruntio Stella / L(ucio) Iulio Marino co(n)s(ulibus) / XIII K(alendas) Nov(embres) / M(anius) Acilius Placidus, L(ucius) Petronius Fronto / IIIIvir(i) i(ure) d(icundo) s(enatum) c(onsulerunt) Ferentini in curia aedis Mer / curi, scribendo adfuerunt Q(uintus) Sergianus Mae / cianus, T(itus) Munnius Nomantinus, / quod universi v(erba) f(ecerunt) T(itum) Pomponium Bassum claris / simum virum demandatam sibi curam ab / indulgentissimo Imp(eratore) Caesare Nerva Traiano / Augusto Germanico, qua aeternitati Italiae / suae prospexit secundum liberalitatem eius, / ita ordinare ut omnis aetas curae eius merito / gratias agere debeat futurumque, ut tantae / virtutis vir auxilio sit futurus municipio / nostro, q(uid) d(e) e(a) r(e) f(ieri) p(laceret), d(e) e(a) r(e) i(ta) c(ensuerunt): / placere conscriptis legatos ex hoc ordine / mitti ad T(itum) Pomponium Bassum clarissi/mum virum, qui ab eo impetrent in clien/telam amplissimae domus suae muni/cipium nostrum recipere dignetur / patronumque se cooptari; tabula / hospitali incisa hoc decreto in domo / sua posita*

²⁰⁸⁸ B. Rémy, 1989, s. 196.

²⁰⁸⁹ M. McCrum, A. G. Woodhead, 1966, s. 42.

*permittat. Censuere. / Egerunt legati: / A(ulus) Caecilius A(uli) f(ilius) Quirinalis et / Quirinalis f(ilius)*²⁰⁹⁰.

(L. Arruntius Stella ve L. Iulius Marinus'un *consul*'lüğünde, 19 Ekim tarihinde, Manius Acilius Placidius, Lucius Petronius Fronto, dört kişiden oluşan yargı kurulu, Mercur Tapınağı'nda toplanan Ferentinum *senatus*'una başvurdu. Kayda şahit olarak hazır bulunanlar Quintus Segiarnus Maecianus ve Titus Munnius Nomantinus idi. Onların hepsi birden: Şan sahibi Titus Pomponius Bassus, en hoşgörülü imparator, Traianus'un politikasına uygun olarak (İmparator tarafından) kendisine verilen, Italia'nın ebediliği için ve böylece her kuşağın (Bassus'un) kendisine şükranlarını sunmasını sağlayacak görevi organize ediyorken, böylesine bir meziyette adamın şehrimize yardım etmesinin gerekliliği ve bu meseleyle ilgili olarak neyin memnuniyet verici olduğu konusuna ilişkin şöyle bir oylamada bulundular: Bu kuruldan temsilcilerin, şanlı Titus Pomponius'a kentimizi onun büyük ev halkının himayesi altına almaya tenezzüle ikna etmek için ve kendisinin *patronus* olarak seçilmesine ve bu kararnamenin işlendiği bir tableti, evine dikmek için izin vermesi için gönderilmesinden senatörler memnuniyet duydular. Bu şekilde karar aldılar. Bunu yerine getiren elçiler: Aulus oğlu Aulus Caecilius Quirinalis ve Quirinalis Iunior idi.)²⁰⁹¹.

4) Sakaltutan, Tomarza, Kayseri, Kappadokia, Nerva Dönemi, 18 Eylül-31 Aralık 96: Imp(erator) / Nerva Caes(ar) Aug(ustus) / pon(tifex) max(imus) tr(ibunicia) pot[est(atis)] / co(n)s(ul) II p(ater) [p(atriciae)] via[s rest(ituit)] / per Pom[po]nium B[assu]m / leg(atum) A[ug(usti) pr(o) pr(aetore)] // Ἀύτοκρ(άτωρ) Νέρουας Καῖσ(αρ) / Σεβ(αστὸς) ἀρχ(ιερεὺς) μέγ(ιστος), δημ(αρχικῆς) ἐξ(ουσίας) / ὕπατος τὸ β' πατήρ πατρίδος ὁδοὺς ἀποκ(ατέστησε) / διὰ Πομπωνίου / Βάσσου πρεσ(βευτοῦ) [ἀντ(ιστρατήγου)] / [XVIII] I I^θ²⁰⁹².

(İmparator Nerva Caesar Augustus, başrahip, *tribunus*'luk yetkisinin [birinci?] yılında, iki kez *consul* iken, vatanın babası, yolları *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi Pomponius Bassus aracılığıyla onardı. 19 Roma Mili // (Takip eden Hellen dilindeki metin, Latin dilindeki metinle aynı anlamdadır.)

5) AE, 2008, 1474, Kaisareia, Kappadokia, Nerva Dönemi, 96 Yılı (?): --- / [-----
-----δημα] / 2 [ρχικῆς ἐξου]σίας ὕπατο[ς τὸ β' πα] / [τὴρ πατρίδ]ος τὰς ὁδοὺς [ἀποκατ]

²⁰⁹⁰ E. M. Smalwood, 1966, s. 151 no 437; krş. A. E. Gordon, 1983, s. 134; B. Rémy, 1989, s. 197.

²⁰⁹¹ A. E. Gordon, 1983, s. 134.

²⁰⁹² D. H. French, 2008, s. 126, 127; D. H. French, 2012a, s. 102, 103 no 066.

/ [έστησε διὰ] Πομπ[ωνί]ου [Βάσσου πρ] / [εσβευτοῦ καὶ ἀ]ντιστ[ρατήγου] / [CXLIV] ρμδ²⁰⁹³.

(--- / ----- kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi olduğu yıl, iki kez *consul* iken, vatanın babası, yolları *legatus pro praetore* unvanlı valisi Pomponius Bassus aracılığıyla yeniledi. 144 Roma Mili)

6) Hüseyingazi Türbe, Galatia (Ankyra-Tavium-Zela Güzergâhı), 18 Eylül 96 / 31 Aralık 96: (IMP / NERVA CAESAR MAX TRIB POTEST / [COS] III PP RESTITUIT P[ER] / [POM]PONIUM BASSUM / [LEG] PRO [PR] / [P] M XXIII K²⁰⁹⁴.

(İmparator Nerva Caesar, başrahip, *tribunus*'luk yetkisinin [birinci?] yılında, üçüncü kez *consul* iken, vatanın babası, *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi Pomponius Bassus aracılığıyla [yolu] onardı. 183? Roma Mili)

7) CIL III, 6897=ILS 5840, İskilip, Çorum, Galatia, 18 Eylül 96-18 Eylül 97: Imp. Nerva Caes / Aug. pontif. max. trib. potest cos III / p. p. restituit per / 5 Pomponium Bassum Leg / aug pro pr / Mil p. LXXX π²⁰⁹⁵.

(İmparator Nerva Caesar Augustus, başrahip, *tribunus*'luk yetkisinin [birinci?] yılında, üçüncü kez *consul* iken, vatanın babası, *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi Pomponius Bassus aracılığıyla [yolu] yeniledi. 80? milia passuum)

8) AE 1903, 261, Sungurlu, Çorum, Galatia, 1 Ocak-17 Eylül 97: (vac) Imp / [Nerva C]aesar Aug / pont max. trib potest / cos II / p p restituit per / Pomponium Bassum / leg pro pr / (v) m [XVIII] (v) ιη²⁰⁹⁶.

(İmparator Nerva Caesar Augustus, başrahip, *tribunus*'luk yetkisi sahibi, iki kez *consul*, vatanın babası, *legatus pro praetore* unvanlı valisi Pomponius Bassus aracılığıyla [yolu] onardı. 18 Roma Mili)

9) CIL III, 6896, Amaseia-Gangra (Amasya-Çankırı) Güzergâhı, Galatia, 1 Ocak 97-18 Eylül 97: Imp. Nerva Caes. Aug. / pontif max. trib. Po / test cos III p. p. resti / tuit per Pomponi / 5 um Bassum Leg / Aug. pro pr...²⁰⁹⁷."

(İmparator Nerva Caesar Augustus, başrahip, *tribunus*'luk yetkisi sahibi, üç kez *consul*, vatanın babası, *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi Pomponius Bassus aracılığıyla [yolu] onardı...)

²⁰⁹³ D. H. French, 2008, s. 127.

²⁰⁹⁴ B. Rémy, 1989, s. 196.

²⁰⁹⁵ D. H. French, 1980, s. 717, no 11; B. Rémy, 1989, s. 196.

²⁰⁹⁶ D. H. French, **Roman Roads and Milestones of Asia Minor**, III, Fasc. 3.2, Galatia, (British Institute at Ankara, Electronic Monograph 2), Ankara 2012b, s. 65 no 40.

²⁰⁹⁷ PIR P 530; B. Rémy, 1985, s. 221; B. Rémy, 1989, s. 196.

10) **CIL** III, 6899, Tavium, Galatia (Ankyra-Tavium-Zela Güzergâhı), 18 Eylül 97-9 Aralık 97: *Imp. / Nerva Caesar Aug / pont max trib potest II / cos III p. p. restituit 5 per Pomponium / Bassum leg pro pr / PMIA*²⁰⁹⁸.

(İmparator Nerva Caesar Augustus, başrahip, *tribunus*'luk yetkisinin ikinci yılında, üçüncü kez *consul* iken, vatanın babası, *legatus pro praetore* unvanlı valisi Pomponius Bassus aracılığıyla [yolu] onardı)

11) **CIL** III, 309, Kalecik, Ankyra, Galatia, 27 Ekim 97-17 Ekim 98: *Imperator Nerva Caesar Au / gustus Pontifex Maximus, tri / bunicia potestate, consul III / pater patriae, restituit per / Pomponium Bassum legatum / Augusti pro praetore / [M]. P. XXX VIII*²⁰⁹⁹.

(İmparator Nerva Caesar Augustus, başrahip, *tribunus*'luk yetkisi sahibi, üç kez *consul*, vatanın babası, *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi Pomponius Bassus aracılığıyla [yolu] onardı. 39 Roma Mili)

12) Hasanoğlu, Ankyra, Galatia, 27 Ekim 97-17 Eylül 98: *[Imp (erator) Nerva Traianus Caes(ar)] / Aug(ustus) Germanicus pontif(ex) max(imus) trib(unicia) pot(estate) p(ater) p(atricae) co(n)s(ul) II / restituit per Pompo[n] / ium Bassum leg(atum) pro / pr(aetore) ab Ancyra / XXV KE*²¹⁰⁰.

(İmparator Nerva Traianus Caesar Augustus Germanicus, başrahip, *tribunus*'luk yetkisi sahibi, vatanın babası, iki kez *consul*, *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi Pomponius Bassus aracılığıyla [yolu] onardı. Ankyra'dan itibaren 25 Roma Mili)

13) Hasanoğlu, Ankyra, Galatia (Ankra-Tavium-Zela Güzergâhı), 98/99/100 Yılı: *[Imp (erator) Nerva Traianus Imp(erator) / Caes(ar) Aug(ustus) German(i)cus ponti(fex) max(imus) trib(unicia) pot(estate), p(ater) p(atricae) co(n)s(ul) III / restituit per Pomponium Bassum leg(atum) pro pr(aetore) ab Ancyra XXII KB*²¹⁰¹.

(İmparator Nerva Traianus Caesar Augustus Germanicus, başrahip, *tribunus*'luk yetkisi sahibi, vatanın babası, üç kez *consul*, *legatus pro praetore* unvanlı valisi Pomponius Bassus aracılığıyla [yolu] onardı. Ankyra'dan itibaren 22 Roma Mili)

²⁰⁹⁸ W. M. Ramsay, 1941, s. 94, no 61; B. Rémy, 1989, s. 196.

²⁰⁹⁹ W. M. Ramsay, 1882, s. 156 no 16; B. Rémy, 1989, s. 196; krş. **CIL** III, 6898a.

²¹⁰⁰ I. W. Macpherson, 1954, s. 116, no 9; B. Rémy, 1989, s. 196.

²¹⁰¹ I. W. Macpherson, 1954, s. 115, no 8; B. Rémy, 1989, s. 196; ayrıca bkz. D. H. French, 1980, s. 718, 719, no 14 (II).

14) Balıkhisar, Ankyra, Galatia, (Ankyra-Amaseia-Pontus Güzergâhı), 10 Aralık 98-9 Aralık 99: *Imp. Ner[va] Trai / anus Caesar Aug./ Germanicus pont. / max. trib. pot. III cos. / 5 restituit per. T. / Pomponium Bassum / leg. pro pr-/aetore [X] XV*²¹⁰².

(İmparator Nerva Traianus Caesar Augustus Germanicus, başrahip, *tribunus*'luk yetkisi sahibi, üç kez *consul*, *legatus pro praetore* unvanlı valisi T. Pomponius Bassus aracılığıyla [yolu] onardı. 25 Roma Mili)

15) **CIL** III, 14184, 23, Zilhor Köyü, Lykos Nehri Kıyısı, I. Yüzyıl Sonu: ...[*per T. Pom/poni*]um Bassum [*leg./ Aug. pro. pr./ Mil / XXIII / κγ*]²¹⁰³.

(...*legatus Augusti pro praetore* Pomponius Bassus aracılığıyla... 23 Roma Mili)

16) **CIL** III, 14184, 39, Elvançelebi (Tekkeköy), Çorum, Galatia, (Amasya-Çorum Güzergâhı): Vali T. Pomponius Bassus'un sadece *leg(atus)* unvanının muhafaza edildiği mil taşı, olasılıkla bir yol onarımına ilişkin²¹⁰⁴.

17) **CIL** III, 14184, 44, Çeşmeören, Galatia (Tavium-Amaseia Güzergâhı), 18 Eylül 96-18 Eylül 97: T. Pomponius ismini ve *restituit* filini taşıyan bir mil taşı²¹⁰⁵.

18) **CIL** III, 14184, 45, Tekkeköy-Galatia (Tavium-Amaseia Güzergâhı): T. Pomponius ismini ve *restituit* fiilini içeren mil taşı²¹⁰⁶.

19) **CIL** III, 14184, 55, Kalecik (Çiftlik), Ankyra, Galatia (Ankyra-Tavium-Zela Güzergâhı), 27 Ekim 97-17 Ekim 97: T. Pomponius Bassus ismini ve *restituit* fiilini taşıyan mil taşı²¹⁰⁷.

20) **CIL** III, 14184, 56, Elecik, Galatia (Ankyra-Amaseia Güzergâhı): Sadece T. Pomponius Bassus'un *leg(atus)* unvanını muhafaza eden mil taşı²¹⁰⁸.

21) **CIL** III, 14184, 57, Kalecik (Çiftlik), Ankyra, Galatia (Ankyra-Tavium-Zela Güzergâhı): 1 Ocak 98-31 Aralık 99: T. Pomponius Bassus ismini ve *restituit* filini taşıyan mil taşı²¹⁰⁹.

22) **CIL** XI, 1147; **ILS** 6675, Veleia, Regio VIII, *Tabula alimenter Veleias:...L(ucius) Annus Rufinus nomine suo et C(ai) Anni Veri frat(ris) professus est praed(ia) rustica /*

²¹⁰² I. W. Macpherson, 1954, s. 119 no 19.

²¹⁰³ J. Arthur, M. Munro, 1900, s. 160.

²¹⁰⁴ B. Rémy, 1985, s. 222.

²¹⁰⁵ B. Rémy, 1989, s. 196.

²¹⁰⁶ B. Rémy, 1989, s. 197.

²¹⁰⁷ B. Rémy, 1989, s. 196.

²¹⁰⁸ B. Rémy, 1989, s. 197.

²¹⁰⁹ B. Rémy, 1989, s. 196.

*deducto vectigali et quod Pomponius Bassus obligavit HS X(deciens) XIII(milium) XC n(ummum)*²¹¹⁰.

(Veleia Şehri Erzak Dağıtım Levhası: Lucius Annius Rufiunus kendisinin ve kardeşi Gaius Annius Verus'un adına kırsal bölgelerdeki çiftliklere söz verdiği vergileri ve Pomponius Bassus'un [ödemekle] yükümlü kıldığı 10. 140. 900 *sestertii*'lik [ücretleri] düşürdü.)

23) Ankyra, Galatia, Vespasianus dönemi (69-79): **Öy.:** Defne çelenkli imparator Vespasianus büstü sağa; **Ay.:** *ΕΠΙ ΜΙΡ Φ ΝΕΡΑ-ΤΙΟΥ ΠΑΝΣΑ ΠΡΕΣΒΕΥ ΑΥΤ* lejandı, *altı sütunlu tapınak, alınlıkta küre*²¹¹¹.

24) Kaisareia, Kappadokia, 93-94 Yılı: **Öy.:** *ΑΥΤΟ ΚΑΙ ΔΟΜΙΤΙΑΝΟC CΕΒΑCΤΟC ΓΕΡΜΑ* lejandı ve defne çelenkli İmparator Domitianus büstü sağa; **Ay.:** *ΕΠΙ ΤΙΤ. ΠΟΜ ΒΑCΚΟΥ ΠΡΕC ΕΤΟΥC* lejandı ile Argaios Dağı, zirvede elinde küre ile asa tutan çıplak bir erkek figürü²¹¹².

25) Kaisareia, Kappadokia, Ekim 93-Ekim 94: **Öy.:** *ΑΥΤΟ ΚΑΙ ΔΟΜΙΤΙΑΝΟC CΕΒΑCΤΟC ΓΕΡΜΑ* lejandı ile defne çelenkli İmparator Domitianus büstü, sağa; **Ay.:** *ΕΠΙ ΤΙΤ ΠΟΜ ΒΑCΚΟΥ ΠΡΕCΒΕΥΤΟΥ ΕΤ ΙΑ* lejandı ile Argaios Dağı betimlemesi²¹¹³.

26) Kaisareia, Kappadokia, Ekim 94-Ekim 95/96: **Öy.:** *ΑΥΤ ΚΑΙ ΔΟΜΙΤΙΑΝΟC CΕΒΑCΤΟC ΓΕΡΜΑ* lejandı; **Ay.:** *ΕΠΙ ΒΑCΚΟΥ ΠΡΕCΒΕΥΤΟΥ ΕΤ ΙΕ* lejandı çelenk içinde²¹¹⁴.

27) Ankyra, Galatia, Nerva Dönemi (96-98): **Öy.:** Defne çelenkli İmparator Nerva büstü sağa; **Ay.:** *ΕΠΙ ΠΟΜΠΙΩΝ ΙΟΥ ΒΑCΟΥ ΠΡΕCΒΕΥ ΑΝΤ* lejandı²¹¹⁵.

28) Ankyra-Galatia, Nerva Dönemi (96-98): **Öy.:** *ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ ΝΕΡΟΥΑC ΚΑΙCΑΡ ΣΕΒΑC* lejandı ve defne çelenkli İmparator Nerva büstü, sağa; **Ay.:** *ΕΠΙ Τ ΠΟΜΠΙΩΝΙΟΥ*

²¹¹⁰ https://droitromain.univ-grenoble-alpes.fr/Negotia/Veleiate_CIL.html; PIR 2, P 705; R. Duncan-Jones, "The Purpose and Organisation of the Alimenta", **Papers of the British School at Rome**, 32, 1964, s. 127 dn 1.

²¹¹¹ Melih Arslan, "The Coinage of Ancyra in the Roman Period", içinde: C. S. Lightfoot (ed.), **Recent Turkish Coin Hoards and Numismatic Studies**, (Monograph No 12), Ankara 1991, s. 3, 4.

²¹¹² W. Wroth, 1889a, s. 51 no 36; E. A. Sydenham, 1933, s. 53, no 133.

²¹¹³ P. R. Franke, 1979, s. 381; G. R. Stumpf, 1991, s. 241 no 437; benzeri E. A. Sydenham, 1933, s. 53, no 131; krş. W. Wroth, 1889a, s. 50 no 34.

²¹¹⁴ E. A. Sydenham, 1933, s. 53, no 13; P. R. Franke, 1979, s. 381; B. Rémy, 1989, s. 196.

²¹¹⁵ Melih Arslan, 1991, s. 5.

ΒΑΣΟΥ ΠΡΕΣΒΕΥ ΑΝ (ΑΝΚΥΡΑΣ) lejandı ve altı sütunlu Roma ve Augustus tapınağı, üçgen alınlıkta kartal ve küre²¹¹⁶.

29) Ankyra, Galatia Koinon'u, Traianus Dönemi (98-117): **Öy.:** *ΑΥΤ ΝΕΡ ΤΡΑΙΑΝΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒ ΓΕΡΜΑ* lejandı ve defne çelenkli İmparator Traianus büstü sağa; **Ay.:** *ΚΟΙΝΟΝ ΓΑΛΑΤΙΑΣ ΕΠΙ ΠΟΝΤΙΩΝ* [] lejandı ve sola doğru oturan Zeus, sağ elinde yıldırım demetini tutuyor, sol eli hakimiyet esasına dayanıyor²¹¹⁷.

30) Ankyra, Galatia Koinon'u, Traianus Dönemi (98-117): **Öy.:** *ΑΥΤ ΝΕΡ ΤΡΑΙΑΝΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑ ΓΕ* lejandı ve defne çelenkli İmparator Traianus büstü sağa; **Ay.:** *ΚΟΙΝΟΝ ΓΑΛΑΤΙΑΣ ΕΠΙ (ΠΟΜΠΙΩΝΙΟΥ) ΒΑΣΣΟΥ* lejandı ve altı sütunlu ve basamaklı tapınak, alınlıkta küre²¹¹⁸.

31) Ankyra, Galatia Koinon'u, Traianus Dönemi (98-117): **Öy.:** *ΑΥΤ ΝΕΡ ΤΡΑΙΑΝΟΣ ΚΑΙΣΑΡ ΣΕ ΓΕΡΜ* lejandı ve defne çelenkli İmparator Traianus büstü sağa; **Ay.:** *ΚΟΙΝΟΝ ΓΑΛΑΤΙΑΣ ΕΠΙ ΠΟΝΤΙΩΝΙΟΥ ΒΑΣΣΟΥ* lejandı, Demeter sola doğru oturuyor, sağ elinde başak demeti ve çapa; sol elinde ise asa tutuyor²¹¹⁹.

²¹¹⁶W. Wroth, 1889a, s. 8 no 3, krş. No 4; G. R. Stumpf, 1991, s. 239 no 427, Tafel XIV, 11 ve s. 240, no 434, Tafel XIV, 12.

²¹¹⁷ <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/3/2843/> [E.T. 31.10.2018]; ayrıca bkz. W. Wroth, 1889a, s. 5 no 3; Melih Arslan, 1991, s. 6, 7 no 11; Melih Arslan, 2004, s. 101, no 74; benzeri için bkz. Wroth, 1889a, s. 5 no 1 ve 2.

²¹¹⁸ <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/3/2879/> [E.T. 31.10.2018]; Arslan, 1991, s. 6; G. R. Stumpf, 1991, s. 251, 254, no 494, 516; Melih Arslan, 1991, s. 17.

²¹¹⁹ <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/3/2850/> [E.T. 31.10.2018]; G. R. Stumpf, 1991, s. 246 no 463 ve s. 247 no 470; ayrıca bkz. Melih Arslan, 1991, s. 6; Melih Arslan, 2004, s. 102 no 76.

32) Ankyra, Galatia Koinon'u, Traianus Dönemi (98-117): **Öy.:** *AYT NEP TPAIANOS KAIΣAP ΣE Γ* lejandı ve sağa bakan defne çelenkli İmparator Traianus büstü sağa; **Ay.:** *KOIN ΓΑΛΑΤΙΑΣ ΕΠΙ ΤΙ ΠΟΜΠΩΝΙΟΥ ΒΑΣΟ(Υ)* lejandı ile sola doğru oturan Kybele sağ elinde *patera* tutuyor; sol eliyle *tympanon*'a dayanıyor, altta sola doğru aslan²¹²⁰.

33) Ankyra, Galatia Koinon'u, Traianus Dönemi (98-117): **Öy.:** *AYTOKPA NEPOYΑΣ TPAIANΩ KAI ΣΕΒΑΣ ΓΕΡΜΑ* lejandı ve defne çelenkli İmparator Traianus büstü sağa; **Ay.:** *KOINON ΓΑΛΑΤΙΑΣ ΕΠΙ ΠΟΝΠΩΝΙΟΥ ΒΑΣΣΟΥ* lejandı ve ayakta duran tanrı Men²¹²¹.

34) Tyana, Kappadokia, Traianus Dönemi (98-117): **Öy.:** *AYT NEPOYAC- TPAIAN KAIC CEB ΓΕΡ* lejandı, defne çelenkli İmparator Traianus büstü sağa, *paludamentum*'lu; **Ay.:** *TYANEΩN ΕΠΙ ΒΑCCΟΥ ΠΡΕCΒΕΥΤ* lejandı ve sola doğru oturan Tykhe, sağ elinde başak demeti tutuyor, sol eli iskemleye dayanıyor²¹²².

²¹²⁰ <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/3/2862/> [E.T. 31.10.2018]

²¹²¹ <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/3/2868/> [E.T. 31.10.2018]

²¹²² <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/3/2946/> [E.T. 31.10.2018]; W. Wroth, 1889a, s. 96 no 3; G. R. Stumpf, 1991, s. 227, no 529.

35) Kaisareia, Kappadokia, 100/101 Yılı, Traianus Dönemi (98-117): **Öy.:** *ΑΥΤ ΚΑΙ ΝΕΡ ΤΡΑΙΑΝΟC CEB ΓΕΡΜ* lejandı ve defne çelenkli İmparator Traianus büstü sağa; **Ay.:** *ΕΠΙ ΒΑCCOΥ ΕΤ Γ* lejandı ve Argaios Dağı betimlemesi²¹²³.

36) Ankyra, Galatia Koinon'u, Traianus Dönemi (98-117): **Öy.:** *ΑΥΤ ΝΕΡ ΤΡΑΙΑΝΟC ΚΑΙCΑΡ CΕΒ* lejandı ve Traianus'un defne taçlı başlı sağa; **Ay.:** *ΕΠΙ ΠΟΝ ΒΑCΣΟ ΚΟΙΝΟΝ ΓΑΛΑΤΙΑC* lejandı ve Men ayakta sola doğru, Frig başlıklı ve omuzunda hilal; *khiton* (tunik) ve *khlayms* (pelerin) giymiş, sağ elinde patera tutuyor ve sol elini beline dayamış²¹²⁴.

37) Ankyra, Galatia Koinon'u, Traianus Dönemi (98-117): **Öy.:** *ΑΥΤ ΝΕΡ ΤΡΑΙΑΝ[ΟC ΚΑΙCΑΡ]* lejandı ve Traianus'un şua taçlı başı sağa; **Ay.:** *ΕΠΙ ΒΑCΣΟΥ ΚΟΙΝΟΝ ΓΑΛΑΤΙΑC* lejandı ve Tykhe ayakta sola; dümen ve bereket boynuzu tutuyor²¹²⁵.

38) Ankyra, Galatia Koinon'u, Traianus Dönemi (98-117) **Öy.:** *ΑΥΤ ΝΕΡ ΤΡΑΙΑΝΟΥ ΚΑΙCΑΡ CΕΒ ΓΕΡΜ* lejandı ve Traianus'un defne çelenkli büstü sağa; **Ay.:** *ΕΠΙ ΠΟΜΠΟΝΙΟΥ ΒΑCΣ ΚΟΙΝΟΝ ΓΑΛΑΤΙΑC* lejandı iki sütunlu Augustus tapınağı?²¹²⁶.

39) Plin. **Ep.** IV. 23 [104/105 Yılı²¹²⁷]: [C. Plinius Pomponio Basso suo s(alve) [1] *Magnam cepi voluptatem, cum ex communibus amicis cognovi te, ut sapientia tua dignum est, et disponere otium et ferre, habitare amoenissime, et nunc terra nunc mari corpus agitare, multum disputare, multum audire multum lectitare, cumque plurimum scias, cotidie tamen aliquid addiscere.* [2] *Ita senescere oportet virum, qui magistratus amplissimos gesserit, exercitus rexerit, totumque se rei publicae quam diu decebat obtulerit.* [3] *Nam et prima vitae tempora et media patriae, extrema nobis impertire debemus, ut ipsae leges monent, quae maiorem annis otio reddunt.* [4] *Quando mihi*

²¹²³ <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/3/3132/> [E.T. 31.10.2018]; E. A. Sydenham, 1933, s. 72, no 235; G. R. Stumpf, 1991, s. 242, no 444.

²¹²⁴ Melih Arslan, 2004, s. 99 no 62; G. R. Stumpf 248, no 477.

²¹²⁵ Melih Arslan, 2004, s. 102 no 81; krş. Melih Arslan, 1991, s. 7 no 12.

²¹²⁶ Melih Arslan, 1991, s. 5, 6; ayrıca bkz. Melih Arslan, 2004, s. 163, no M12.

²¹²⁷ R. Syme, 1988i, s. 146.

licebit, quando per aetatem honestum erit imitari istud pulcherrimae quietis exemplum? quando secessus mei non desidia nomen sc tranquillitatis accipient? Vale.

(Ortak dostlarımızdan, seçkin bilgelğine yakışan bir adam olarak emekliliğindeki boş vaktini değerlendirdiğini ve belirli bir düzene koyduğunu, çok hoş bir yerde yaşadığını hem karada hem denizde gezdiğini, zaten sahip olduğun muazzam bilgi birikimini gün geçtikçe daha da artırdığını büyük bir memnuniyetle duydum. Bu şekilde yaşlanmak en yüksek sivil memuriyetlerde bulunmuş, bir orduyu kumanda etmiş ve kendisini tümüyle ulusun hizmeti için feda eden birine yakışır. Gençliğimizi ve yiğitliğimizi, ülkemize boçluyuz; ancak zayıflayan çağımız kendimizden dolayıdır, yasaların kendisi olarak, altmışıncı yılımızın ötesine geçtiğimizde bizi emekliliğe sevk eden yasaların kendilerinin görünüşünün akla getirdiği gibi. Bu mutluluk veren ayrıcalığı yaşayacağım zamanı! Yaşımın bu haklı istirahati hak edeceği zamanı! Emekliliğimin tembellik olarak değil dinginlik olarak anılacağı zamanı özlemiyor muyum? Hoşça kal.)

III.13. Quintus Orfitasius Aufidius Umber

1) AE 1979, 620: Yassıbel Köyü, Şarkikaraağaç (Neapolis), Galatia, 1 Ocak 101-31 Aralık 102: *Imp(erator) Caes(ar) Nerva, divi / Nervae f(ilius), Traianus Aug(ustus) Ger(manicus), pontif(ex) / max(imus), trib(unicia) pot(estate), co(n)s(ul) IIII, p(ater) p(atricae), Q(uintus) Orfitasius Aufidius Umbrus leg(atus) Aug(usti) pro pr(aetore) / tabernam cum porticibus a novo fecit*²¹²⁸.

(Tanrısal Nerva'nın oğlu, İmparator Caesar Traianus Augustus Germanicus, başrahip, *tribunus*'luk yetkisi sahibi, dördüncü kez *consul*, vatanın babası, *legatus Augusti pro praetore* unvanlı temsilcisi Quintus Orfitasius Aufidius Umber aracılığıyla portikosuyla birlikte *taberna*'yı inşa etti)

2) Neokaisareia, Pontus, 100/101 Yılı Güzü: **Öy.:** *AYTO* [---] *NEP TPAIANOC CEB ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΥ* lejandı ve defne çelenkli İmparator Traianus büstü sağa; **Ay.:** *NEOKAΙΣΑΡΕΙΑΣ ΕΠΙ ΑΥΦΑΙΔΙΟΥ ΟΥΜΒΕΡΟΥ ΕΤ, ΟΥΚ ΑΖ* lejandı, ayakta Athena, sağ elinde mızrak, sol kolu üzerinde kalkan tutuyor²¹²⁹.

²¹²⁸ S. Mitchell, 1978, s. 93; B. Rémy, 1989, s. 198, no 2; ayrıca bkz. R. K. Sherk, 1980, s. 1017, dn. 166.

²¹²⁹ F. Imhoof-Blumer, 1901-1902, s. 499; P. R. Franke, 1979, s. 377 dn. 1; R. K. Sherk, 1980, s. 1017; B. Rémy, 1989, s. 198; G. R. Stumpf, 1991, s. 280, no 572, Tafel XVIII, 1; W. Weiser, 1998b, s. 9; görsel alıntı yeri: <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/3/2923> [E.T. 20.07.2019].

3) Neokaisareia, Pontus, 101-102 Yılları Arası: **Öy.:** *ΑΥΤ. ΚΑΙΣ. ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΟΣ ΣΕΒ. ΓΕΡΜ.* lejandı ve defne çelenkli İmparator Traianus büstü sağa; **Ay.:** *ΕΠΙ ΑΥΦΙΛΙΟΥ ΟΥΜΒΕΡΟΣ ΠΙΡΕΣΒΕΥ. ΚΑΙ ΑΝΤΙΣΤΡΑ. ΤΟΥ ΣΕΒΑΣΤΟΥ ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑΣ ΕΤΟΥΣ ΑΗ* lejandı, altı satır halinde²¹³⁰.

4) Kaisareia, Kappadokia, Kasım 102 – Kasım 103 Arası: **Öy.:** *ΑΥ ΚΑΙ ΝΕΡ ΤΡΑΙΑΝΟC CΕΒ ΓΕΡΜ ΔΑΚ* lejandı ve defne çelenkli İmparator Traianus büstü sağa; **Ay.:** *ΕΠΙ ΟΥΜΒΟΥ ΕΤ C* lejandı ve Argaios Dağı betimlemesi²¹³¹.

5) Neokaisareia, Kappadokia / Pontus, Traianus Dönemi (98-117): **Öy.:** *ΑΥΤ(οκράτορ) ΚΑΙC(αρ) ΝΕΡ(ονας) ΤΡΑΙΑΝΟC CΕΒ(αστὸς) ΓΕΡΜ(ανικός)* lejandı ve İmparator Traianus'un defne çelenkli başı, sağa; **Ay.:** *ΕΠΙ ΟΥΜΠΟΥ / ΕΤ(ους)* lejandı ve Argaios Dağı, zirvede Helios heykeli²¹³².

III.14. Publius Calvisius Ruso Iulius Frontinus

1) **AE** 1914, 267, Yalvaç, Pisidia Antiokheia, Galatia, (Sol Kısım): [(*Publio*) *Calvisio*, *P(ublii) f(ilio)*, ---] / [*Rusoni Lucio Iulio*] *Frontino III vir(o)* / [*a(uro)*, *a(rgento)*, *a(ere)*] *f(lando) f(eriundo)*, *VI vir(o) e[quit(um) roman(orum), tr(ibun) mil(itum) / [leg(ionis)--*

²¹³⁰ P. R. Franke, 1979, s. 378; B. Rémy, 1989, s. 198, no 3; W. Weiser, 1998b, s. 9; görsel alıntı yeri: <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/3/2924> [E.T. 20.07.2019].

²¹³¹ F. Imhoof-Blumer, 1902, 499, no 1; W. H. Waddington, E. Babelon, T. H. Reinach, **Recueil general des monnaies grecques d'Asie Mineure**, I, 12, 1925, 119 no 7a; P. R. Franke, 1979, s. 378 no M1; G. R. Stumpf, 1991, s. 280, no 280, no 575, Tafel XVIII, 4; krş. aynı yer no 576; B. Rémy, 1989, s. 198, no 4; görsel alıntı yeri: <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/3/3138/> [E.T. 31.10.2018].

²¹³² W. Weiser, 1998b, s. 10.

-, ad]lecto inter patricios / [ab divo? Im]p(eratore) Caes(are) Vespasiano Aug(usto), / [quaestor(i) Aug(usti), pra]etori, co(n)s(uli), curat(ori), viae / [---, XV viro] s(acris) f(aciundis), sodali Augustali, / [---]a, proco(n)s(uli) Asiae, cura/ [tori aedium sac]rar(um) et operum loco/[rumque publ(icorum), leg(ato)] pro pr(aetore) Imp(eratoris) Nervae Trai/ani Aug(usti) Ge]rm(anici) Dac(ici), patrono col(oniae). (Sağ Kısım): [---] / Ca(ii) filiae, Amb [---], / uxori P(ublii) C[alvisi] / Rusonis I[uli] / [---] DOMIT AVG PP²¹³³.

(Publius oğlu Publius Calvisius Ruso Lucinius Iulius Frontinus için, bronz, gümüş, altın dökümü / darbından sorumlu üç kişilik kurul üyesi, *seviri equitum Romanorum*, ...lejyonunun *tribunus militum*'u, Tanrısız? İmparator Caesar Vespasianus Augustus tarafından *patricius*'lar arasında seçilen, *quaestor Augusti*, *praetor*, *consul*, ...yolunun *curator*'u, *quindecimvir vir sacris faciundis* rahipler topluluğu üyesi, *sodalis Augustalis* rahibi, ...a, Asia eyalet *proconsul*'ü, *curator aedium sacrarum et operum publicorum*, İmparator Nerva Traianus Augustus Germanicus Dacicus'un *legatus Augusti pro praetore* unvanlı temsilcisi, *colonia patronus*'u. (Sağ Kısım): Gaius'un kızı, Amb--, Publius Calvisius Ruso Iulius'un eşi... Domit(ianus ?) Aug(ustus ?) vatanın? Babası?)

2) CIL VI, 597; ILS 3534, Roma, 1 Mart 79: *Imperio / domini Silvani / C(aius) Cossutius C(aii) lib(ertus) Epaphroditus / aram Silvano marmoravit item / simulacrum Herculis restituit item / aediculam et aram eiusdem corrupta ref(ecit) / Dedicavit k(alendis) Martis / P(ublio) Calvisio Rusone, L(ucio) Caesennio Paeto co(n)s(ulibus)*²¹³⁴.

(Efendi Silvanus'un emri gereğince, Gaius'un azatlısı, Gaius Cossutius Epaphroditus, Silvanus için sunağı mermer görünümlü hale getirdi / mermerle kapladı, ayrıca zarar görmüş Hercules heykelini, tapınağı ve altarı yeniledi. *Martius* ayının *kalendae*'ında -1 Mart'ta-, Publius Calvisius Ruso ve Lucius Caesennius Paetus'un *consul*'lükleri zamanında adağını yerine getirdi.)

3) OGIS II, 594, Pozzuoli, Campania, Regio I, Italia, 29 Mayıs 79: *Ἐπὶ ὑπάτων Λουκίου Καίσε[ρ]νίου καὶ Ποπλίου Καλουισίου] | καὶ Τυρίοις (ἔτους) σδ', [μ]ηνὸς Ἀρ[τεμ]ισίου ια', κατέ[π]λευσεν ἀ[πὸ] |4 Τύρου εἰς Ποτι[ό]λοις θεὸς [ἄγ]λιος (Σ)αρεπτηνό[ς], ἤγαγεν [ἴς] |ηλειμ κατ' ἐπι(σ)τολὴν τοῦ [θεοῦ]. Pro sal(ute) imp(eratoris) Domitiani [Aug(usti)], / l(ocus) c(oncessus) d(ecreto)----[d(ecurionum)]²¹³⁵.*

²¹³³ H. Dessau, 1913, s. 302 vd; B. Rémy, 1989, s. 198; ayrıca bkz. D. M. Robinson, 1925, s. 258 vd.

²¹³⁴ M. McCrum, A. G. Woodhead 1966, s. 62 no 174; B. Rémy, 1983, s. 172; B. Rémy, 1989, s. 198.

²¹³⁵ B. Rémy, 1983, s. 173; J. H. D'Arms, T. A. J. McGinn, P. Visonà, "Puteolane analecta: Seven Inscriptions from the G. D. Criscio Collection in the Kelsey Museum", *Puteoli*, 9-10, 1985-1986, s. 53.

(Lucius Caesennius ve Publius Calvisius'un *consul*'lükleri zamanında ve Tyrialıların takvimine göre 204. yılında, Artemisios ayının on birinci gününde, kutlu ilah Sarepta [nın heykeli], Tyros'tan, Puteolus'a gemi ile nakledildi... İmparator Domitianus Augustus'un esenliği için. [Heykelin dikileceği yer] *decurio*'ların oy birliği ile tahsis edildi²¹³⁶.)

4) **IKEp** 415, Ephesos, Asia 13 Eylül 92/12 Eylül 93: [[Δομιτιανῶ]] Σε] βασιτώ [[Γερμανικῶ]] ἀρχιερεῖ μεγίστωι, δ[ημαρ] / [χικῆς ἐξουσίας] τὸ ιβ', αὐτοκράτορι τὸ κβ', ὑπάτωι τὸ ις', τειμητῇ [δία] / [βίου, πατρί πα]τρίδος, και τῶι νεωκόρῳ Ἐφεσίων δῆμῳ[ι] / [----] Μάρναντα καί κλασέαν ἢ νεωκόρος Ε[Φε] / [σίων πόλις ---] ἐκ τῶν ἰδίων κατεσκεύασεν Ποπλίου [Καλονι] / [σίῳ Ῥούσωνος] τοῦ ἀνθυπάτου εἰσαγαγούντος καὶ [καθιέρωσαντος]²¹³⁷.

(Domitianus Augustus Germanicus, başrahip, *tribunus*'luk yetkisinin on ikinci yılında, yirmi iki kez imparator olarak selamlandığı yıl, on altıncı kez *consul* iken, ebedi *ensor*, vatanın babası, Ephesos'taki *demos*'un *neokoros*'u, [----] Marnas ve Klaseas su kemerlerini, Ephesos şehrinin *neokoros*'u, masraflarını kendi üstlenerek inşa etti, *proconsul* Publius Calvisius Rusonus...)

5) **AE** 1966 424b; **IKEp** 12, 419, Ephesos, Asia, 92/93 Yılı: ὁ δῆμος ὁ Ἐφεσίων / ὕδωρ [[Δομιτιανόν]] εἰσή / γαγεν ἐπὶ Καλουσίῳ / Ῥούσωνος ἀνθυπάτου τοῦ / καὶ Φροντίσαντος τῆς [εἰ]σα / γωγῆς καὶ καθιέρωσαντος [---] / [---]²¹³⁸.

(Ephesos halkı, *proconcul* Calvisius Ruso'nun [işin sorumluluğunu] üstlenmesiyle bu hamamı? [İmparator] Domitianus'a adadı.)

6) **AE** 1934, 94; **IKEp** II, 508, Cos, Asia: Ἡ βουλή καὶ ὁ δῆμος / Πομπλίον Καλουσίον / Ῥούσωνα / τὸν ἀνθυπάτον²¹³⁹.

(Danışma Meclisi ve Halk, *proconsul* Publius Calvisius Rusonus'u [onurlandırdı].

7) **MAMA** VII, 193, Philomelium, Galatia: *Imp(erator) Caesar*, / *divi Nervae (filius)*, / *Nerva Traianus Aug(ustus) Ger(manicus)*, *Dac(icus)*, *pont(ifex)* / *max(imus)*, *trib(unicia)*

²¹³⁶ J. H. D'Arms, T. A. J. McGinn, P. Visonà, 1985-1986, s. 53.

²¹³⁷ H. Engelmann, "Zum Pollionymphäum in Ephesos", *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, 10, 1973, s. 89, 90; B. Rémy, 1983, s. 178.

²¹³⁸ B. Rémy, 1983, s. 179.

²¹³⁹ B. Rémy, 1983, s. 178.

pot(estate) IV, co(n)s(ul) V, p(ater) p(atriciae), viam [n]ovam / derexit per Cal / visium Rusticu[m] / Iulium Frontinum / leg(atum) suum/m(ilia) p(assuum) [---] XV²¹⁴⁰.

(Tanrısal Nerva'nın oğlu, İmparator Caesar Nerva Traianus Augustus Germanicus, Dacicus, başrahip, *tribunus*'luk yetkisinin dördüncü yılında, beşinci kez *consul* olduğu yıl, vatanın babası, yeni yolu *legatus*'u Calvisius Rusticus Iulius Frontinus aracılığıyla tesviye etti... 15 Roma Mili)

8) **MAMA** VIII, 211, Kanna, Lykaonia, 105 Yılı: *Αὐτοκράτορι Νέρουα / Τραιανῶ Καίσαρι Σεβα[σ] / τῷ Γερμανικῷ Δακί/κῷ πατρὶ πατρίδος δε / μαρχικῆς ἐξουσίας ιε' / Τὸν ναὸν καὶ τὸ ἄγαλμα / καλέων βουλὴ δῆμος ἐπὶ / τῆς ἡγεμονίας Ποπλίου / καλουσίου Ρούσωνος Ἰου / [λ]ίου Φροντείνου* [7 veya 8 harf boşluk]²¹⁴¹.

(Kanalıların Danışma ve Halk Meclisi, Publius Calvisius Ruso Iulius Frontinus'un valiliği zamanında, vatanın babası ve on beş kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi İmparator Nerva Traianus Caesar Augustus Germanicus'a tapınak ve heykelini [sundular ?])

9) Ephesos, Asia, Domitianus Zamanı (81-96): **Öy.:** *ΔΟΜΙΤΙΑΝΟC ΚΑΙΣΑΡ ΣΕΒΑΣΤΟC ΓΕΡΜΑΝΙΚΟC* lejandı ve defne çelenkli İmparator Domitinaus büstü sağa; **Ay.:** *ΕΠΙ ΑΝΘΡΩΠΙΑΤΟΥ ΡΟΥΣΩΝΟC ΟΜΟΝΟΙΑ ΕΦΕ ΖΜΥΡ* lejandı ve iki Nemesis arasında duran Ephesoslu Artemis²¹⁴².

10) Kybistra (Ereğli), Kappadokia, 104/105 Yılı: **Öy.:** *ΑΥΤΟ. ΚΑΙΣ. ΝΕΡ. ΤΡΑΙΑΝΟC ΣΕΒ. ΓΕΡ. ΔΑΚΙΚΟC* lejandı ve defne çelenkli Traianus büstü sağa; **Ay.:** *ΕΠΙ ΡΟΥΣΩΝΟC ΠΡΕΣΒΕΥΤΟΥ. ΕΤ Η* lejandı çelenk içinde²¹⁴³.

²¹⁴⁰ B. Rémy, M. Amandry, B. Özcan, 1955, s. 95; B. Rémy, 1983, s. 164.

²¹⁴¹ T. Callander, "Explorations in Lycaonia and Isauria", içinde: **Studies in the History and Art of the Eastern Foman Provinces of the Roman Empire**, Aberdeen 1906, s. 162 no 18; B. Rémy, 1983, s. 167; B. Rémy, 1989, s. 200 no 13.

²¹⁴² B. V. Head, **Catalogue of the Greek Coins of Ionia**, London 1892, s. 110 no 404, 405; B. Rémy, 1983, s. 179; B. Rémy, 1989, s. 200; G. R. Stumpf, 1991, s. 230, 231, no 414, Tafel XIII, 16.

²¹⁴³ <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/3/3179/> [E.T. 31.10.2018]; P. R. Franke, 1979, s. 380; B. Rémy, 1983, s. 165; G. R. Stumpf, 1991, s. 282, no 578.

11) Kybistra (Ereğli), Kappadokia, **Öy.**: *EIII POYCωNOC* lejandı ve burç taçı Tykhe büstü, sağa; **Ay.**: *KYBIC TPEωN* lejandı ve harpa betimlemesi²¹⁴⁴.

12) Sebastopolis / Herakleopolis (Tokat-Sulusaray), Pontus, 106/107 Yılı: **Öy.**: *AYT NEP [TPAIANOC] KAΙΣAP ΣEB ΔAKIKOC* lejandı ve İmparator Traianus'un defne çelenkli büstü sağa; **Ay.**: *EIII Π K POYΣΩ ΣEBΑΣTOΠOΛEΩC EΘP* lejandı çelenk içinde²¹⁴⁵.

13) Plin. **Ep.** IX. 19: C. Plinius Rusoni Suo S.: [1] *Significas legisse te in quadam epistula mea iussisse Verginium Rufum inscribi sepulcro suo: Hic situs est Rufus, pulso qui Vindice quondam imperium adseruit non sibi sed patriae. Reprehendis quod iusserit, addis etiam melius rectiusque Frontinum, quod vetuerit omnino monumentum sibi fieri, Meque ad extremum quid de utroque sentiam consulis.*

(Ruso'ya: Mektuplarının birinde, Verginius Rufus'un mezarına aşağıdaki yazıtın yerleştirilmesi talimatını verdiğini okuduğunu söylüyorsun: “Vindex’in üstesinden geldikten sonra en üstün yetkiyi sadece kendisi için değil, vatanı için de isteyen Rufus burada yatıyor”. Sen, onu böyle bir emir verdiği için suçluyorsun ve Frontinus’un hiçbir suretle anısına herhangi bir anıtın dikilmemesi için verdiği talimatların daha iyi ve yerinde olduğunu söylemeyi sürdürüyorsun. Mademki böyle, mektubunun sonunda, her ikisi hakkındaki düşüncelerimi öğrenmeyi arzulayabilirsin.)

14) **SHA**, M. Ant. I. 6: *Natus est Marcus Romae VI kal. Maias in Monte Caelio in hortis avo suo iterum et Augure consulibus, cuius familia in originem recurrens a Numa probatur sanguinem trahere, ut Marius Maximus docet; item a rege Salalentino*

²¹⁴⁴ W. Wroth, 1889a, s. 95 no 1, Plate XIII.8; B. Rémy, 1983, s. 165; G. R. Stumpf, 1991, s. 282 no 577, Tafel XVIII, 5.

²¹⁴⁵ W. H. Waddington, E. Babelon, T. H. Reinach, 1904, s. 102 no 11; B. Rémy, 1983, s. 166.

Malemnio, Dasummi filio, qui Lupias condidit. Educatus est in eo loco in quo natus est et in domo avi sui Veri iuxta aedes Laterani.

(Marcus, Roma'da, Mayıs ayının *kalendae*'ından altı gün önce -26 Nisan günü-, büyükbabasının ikinci *consul*'lüğü ve ilk *augur*'luğu zamanında Caelia Tepesi'ndeki bir villada doğdu. Ailesi, kökeni başlangıca kadar izleri sürülebilen, Numa soyundan olduğu kabul edilir veya Marius Maximus böyle söyler ve benzer şekilde Lupiae'yı kuran Dasummius oğlu, Sallentini Kralı Malemmius'un soyundan olduğu kabul edilir. O, doğduğu villa'da ve Lateranus'un ikametgâhına yakın büyükbabası Verus'un yurdunda büyüdü.)

15) Eut. VIII. 9: *Post hunc imperavit Marcus Antoninus Verus, haud dubie nobilissimus quippe cum eius origo paterna a Numa Pompilio, materna a Salentino rege penderet et cum eo L. Annius Antoninus Verrus.*

(Onun ardından Marcus Antoninus Verus hüküm sürdü. Tartışmasız çok soylu Numa Pompilius'a, anne tarafından Sallentini'nin kralına dayanıyordu. Lucius Antoninus Verus ile birlikte hüküm sürdü.)

III.15. C. Iulius Quadratus Bassus

1) **Insc. Ital.** XIII. 1, Latium et Campania, *Regio I*, Italia, 1 Mayıs 105, **Fasti Ostienses** Listesi: ...[*K(alendis) Mai(is)*] *C(aius) Iulius Bassus, Cn(aeus) Afranius Dexte[r]*...²¹⁴⁶.

(Maius ayının *kalendae*'ında -1 Mayıs günü- Gaius Iulius Bassus ve Gnaeus Afranius Dexter'in *consul*'lükleri zamanında...)

2) **CIL** XVI, 50, 13 Mayıs 105, Budapeşte, Askerî Diploma:*a.d. III idus Mai. C. Iulio Basso, Cn. Afranio Dextro cos...*

(Maius ayının *idus*'undan üç gün önce -13 Mayıs günü- G(aius) Iulius Bassus ve Gn(aeus) Afranius Dexter'in *consul*'lükleri zamanında...)

3) **CIL** VI, 2075, Roma, **Acta fratrum Arvalium** Listesi, 17 Mayıs 105: ...*C. Iulio Basso, Cn. Afranio Dextro co(n)s(ulibus) XVI k(alendas) Iun(ias)...*

(Iunius ayının *kalendae*'ından on altı gün evvel -17 Mayıs günü- Gn(aeus) Iulius Bassus ve Gn(aeus) Afranius Dexter'in *consul*'lükleri zamanında)

4) **AE** 1934, 176, Pergamon, Asia, 118 Yılı?: *Γ. Ιούλιον Κουαδράτον Βασσόν ὑπατον / ποντίφικα, στρατηλάτην γενόμενον / Δακικιοῦ πολέμου καὶ συνκαθελόντα τὸν ἐκεῖ / πόλεμον αὐτοκράτορι Τραιανῷ, τιμηθέντα / 5 Θριαμβικαῖς τιμαῖς, πρεσβευτὴν καὶ*

²¹⁴⁶ B. Rémy, 1989, s. 203, no 2.

αντιστράτη/γον ἐπαρχείας Ἰουδαίας, πρεσβευτὴν καὶ αντιστράτηγον Καππαδοκίας
Γαλατίας / Ἀρμενίας Μικρᾶς Πόντου Παφλαγονίας Ἰσαυ / [ρίας Πισιδί]ας, πρεσβευτὴν καὶ
ἀντιστράτη // 10 [γον ἐπαρχ]είας, Συρίας Φοινίκης Κομμαγή / [νης, πρεσβευτὴν καὶ
ἀντιστράτηγον, ἐπαρχ]είας Λακκίας. Χειλιάρχον λεγιῶνος ιγ', ἐπιμελη[τὴν χαλκο]ῦ χρυσοῦ
ἀργύρου χράγματος, / [πρεσβευτὴν κρή]της καὶ κυρήνης, ἀγορανόμον // 15 [κουρουλλιον
veya κανδιδατον; στρ]ατεγὸν δήμου Ρωμαίων / [ξενικόν, ἡγηδάμενον λεγ]ιῶνος ιά
Κλαυδίας εὐ[σεβοῦς καὶ λεγιῶ]νος δ', Σκυθικῆς καὶ λεγι[ῶνος...] καὶ λεγιῶνος ιβ'
Κεραυνο [φόρου καὶ λεγιῶν]ος γ' Γαλλικῆς καὶ λεγιῶνος 20 [...καὶ λεγιῶ]νος ιγ' Γεμίνης
καὶ λεγιῶνος ἄ[νδρα εὐγενῆ καὶ ἐκ {vac.}] / [νννν βασιλέων τὸ γένος] κατάγοντα {vac.} /
[νν ἀναστησάντων τὴν τι]μὴν Σελευκέων / [--- τῶν πρὸς τῷ Ζεύγ]ματι διὰ πρεσβευτοῦ / 25
[-----]νου / 26 οὗτος ἔτι στρατευόμενος ἐν / Δακίᾳ καὶ τὴν ἐπαρχείαν διέπων / τελευτᾷ
καὶ τὸ σῶμα αὐτοῦ εἰς τὴν / Ἀσίαν ἡνέχθη βασταζόμενον ὑπὸ / 30 στρατιωτῶν τεταγμένων
ὑπὸ σημέα ἑκατοντάρχου / πραιοπειλαρίου Κυντιλίου Καπίτω / νος γεινομένης αὐτῷ
προπομπῆς / κατὰ πᾶσαν πόλιν καὶ παρεμβολὴν / 35 οὕτω διαταξαμένον Αὐτοκράτορος /
θεοῦ Ἀδριανοῦ καὶ μνημα αὐτῷ ἐκ / τοῦ φίσκου κατεσκευάσθη²¹⁴⁷.

(Gaius Iulius Quadratus Bassus, başrahip, Dacia Savaşın'da ordu kumandanı ve oradaki savaşta İmparator Traianus'un yoldaşı, askerî madalyalarla onurlandırılan; Iudaea Eyaleti'nin *legatus pro praetor*'u, Kappadokia, Galatia, Armenia Minor, Pontus, Paphlagonia, Isauria, Pisidia eyaletlerinin *legatus pro praetor*'u, Syria Phoinike, Kommagene eyaletlerinin *legatus pro praetor*'u, Dacia Eyaleti'nin *legatus pro praetor*'u, *Legio XIII Gemina* *tribunus militum*'u, *tresviri aere argento auro flando feriundo* olarak hizmet etmiş, Creta et Cyrenaica *legatus*'u?, *aedilis curulis* / [quaestor?] *candidatus*; *Roma halkının praetor*'u; *Legio XI Claudia Pia Fidelis* ve *Legio III Scythica* ve ---- Lejyonu'nun ve *Legio XII Fulminata* ve *Legio III Gallica* ve ----Lejyonu'nun ve *Legio XIII Gemina* ve... Lejyonu'nun *legatus legionis*'i, soylu bir aile mensubu [ki krallar soyundan] Zeugma'daki Seleukeia [şehrinin] temsilcisi vasıtasıyla [onurlandırmak için bunu dikti]. Bu adam Dacia'da hala aktif hizmette bulunuyorken ve eyaletini idare ediyorken öldü ve cesedi [askerî] konvoyla Asia'ya götürüldü, baş *centurio* Quintulus Capito'nun sancağı altında toplanan askerler tarafından askerî sancak altında taşındı, her şehir ve ordugâhta resmigeçit töreni yapıldı, İmparator Tanrisal Hadrianus'un açık talimatları üzerine ve bu anıt imparatorun kendi hazinesinden sağlanan fonla kurulmuştur²¹⁴⁸.

²¹⁴⁷ <https://epigraphy.packhum.org/text/303021?hs=422-431>[E. T. 30.05.2019]; E. M. Smalwood, 1966, s. 80 no 214; S. J. Simon, 1973, s. 84.

²¹⁴⁸ R. K. Sherk, 1994, s. 138.

5) **CIL** III, 14387 d & w, Heliopolis, Syria Eyaleti: *tri]b(uno) mi[l(itum) leg(ionis) XIII Gem(inae), IIIvir(o) a(uro) a(rgento) a(ere) f(lando) (feriundo) leg (ato) / pro p]r(aetore) prov[inciae Cretae et Cyren(aicae) aedili / cur(uli?)] praet(ori) p[eregr(ino) ? leg(ato) Aug(usti) leg(ionis) XI Cl(audiae) p(iae) f(idelis), praepo/si]to leg(ionis) IIII S[cythic(ae) b]ell[o Dac(ico) ---]/ le]g(ato) pro pr(aetore) pr[ovi]nc[iae Iudaeae et leg(ionis) X Fret(ensis) ad]lec]to inter c[omite]s Au[g(usti) exped(itione) Dacic(a) II ab Imp(eratore))] / [Caes(are) Nerva Traiano [Aug(usto) Germ(anico) Dacico Parthico, praeposi]/[to a]b eodem Imp(eratore) Parth[ico bello---] / [et] donis militar(ibus) do[nato bis? leg(ato) pro pr(aetore) Imp(eratoris) Caes(aris) Nervae] / [Tr]aiani Aug(usti) prov(inciae)] / Syriae P[hoenices Commageneae huic senatus] / [c]ensuit m[aximo principe Imp(eratore) Caes(are) Nerva] / [Traiano Aug(usto) Germ(anico) Dacico Parthico auctore], / [statuam in foro Aug(usti) pecun(ia) publ(ica) ponendam]²¹⁴⁹.*

(Legio XIII Gemina'nın tribunus militum'u, tresviri aere argento auro flando feriundo olarak hizmet etmiş, Crete ve Cyrenaica Eyaleti'nin *legatus pro praetor'u*, aedilis curulis? praetor peregrinus? Dacia Savaşında... ve Legio XI Claudia Pia Fidelis'in *legatus'u* ve Legio IIII Scythica'nın kumandanı, Iudaea Eyaleti'nin *legatus pro praetor'u* ve Legio X Fretensis'in *legatus legionis'i*, İmparator tarafından ikinci Dacia seferi esnasında imparatorun yoldaşları arasına seçilen, Caesar Nerva Traianus Augustus Germanicus Dacicus Parthicus'a Parthia savaşında eşlik eden ve iki kez *dona militaria* elde eden, İmparator Caesar Nerva Traianus Augustus'un bizzat atadığı Syria Phoinike Kommagene Eyaleti'nin *legatus pro praetor'una* [valisine] *senatus* bildirir: İmparator Caesar Nerva ile Traianus Augustus Germanicus Dacicus Parthicus'un yetkisiyle, halkın ödenekleriyle Augustus *forum'*unda heykelinin dikilmesine karar verdi.)

6) **AE** 1976, 677, Apameia, Syria: Ὑπὲρ τῆς Αὐτοκράτορος Νερούα Τραια / νοῦ Καίσαρος Σεβ(αστοῦ) Γερμ(ανικοῦ) Δακι / κοῦ ὑγείας Λ(ούκιος) Ἰούλιος Γ(αίου) νίος / Ζαβ(ία) Ἀγρίππας βασιλικὰς τειμὰς ἔχων / καὶ προγόνους χαλκαῖς δέλτοις ἐν τῷ Καπετωλίῳ / συμμάχους Ρωμαίων ἀναγεγραμμένους, ἔχων δὲ καὶ / ἀλιτουρησίαν καὶ ἐκτελέσας πᾶσαν φιλοτειμίαν / αὐθαιρέτως, ἐκ τῶν ἰδίων ἀγοράσας τὸν τόπον, / τὰς τε θερμὰς καὶ τὴν ἐν ταύταις βασιλικὴν / καὶ τὴν πρὸ τούτων στοὰν σὺν τῷ ἐνόντι παντὶ / κόσμῳ καὶ

²¹⁴⁹<https://edhwww.adw.uni-heidelberg.de/inschrift/erweiterteSuche?bearbeiter=gr%C3%A4f&lang=en&start=6340> [E.T. 21.02.2019]; E. Dabrowa, 1998, s. 86.

χαλκουργήματι κτίσας τῇ πατρίδι ἀνέθεκεν / ἐπὶ Ιουλίου Βάσσου πρεσβ(ευτοῦ)
ἀντιστρατήγου²¹⁵⁰.

(İmparator Nerva Traianus Caesar Augustus Germanicus Dacicus'un esenliği için Gaius'un oğlu Lucius Iulius Fabia, Capitolium'daki Agrippa Bazilikası'nda Romalıların müttefiklerine atalarına bakırdan bir tablet yazdırdı. Bunlar bazı muafiyetlere sahipler ve bütün kendi seçtikleri (*φιλοτειμίαν*) tamamlayacaklar, özel kişilerden topraklar, bazilikadaki bütün sıcak yerleri ve revaklı avlunun önündeki... İmparator *legatus*'u [valisi] Iulius Bassus'un nezaretinde / yöneticiliği esnasında...)

III.16. Marcus Iunius Homullus

1) **CIL** VI, 2184; 32445, Roma, 101/102 Yılı: [*Imp(eratori) Caesari*] / [*divi Nervae f(ilio)*] / [*Nervae Traiano*] / [*Aug(usto) Germanico*] / [*p(ontifici) m(aximo), trib(unicia) potes*] / *tate V, imp(eratori) III[--], co(n)s(uli) IIII, p(atri) p(atriciae) / kalotores / pontificum / [et] flaminum*---1.10: *M(arcus) Iu[n]ius Epaphroditus*²¹⁵¹.

(Tanrısall Nerva'nın oğlu, İmparator Caesar, Nerva Traianus Augustus Germanicus'a, başrahip, *tribunus*'luk yetkisinin beşinci yılında, iki[--] kez imparator, dördüncü kez *consul*, vatanın babası; başrahip ve rahip [yardımcısı / hizmetlisi]---1.10: Marcus Iunius Epaphroditus)

2) **CIL** VI, 2185, Roma, 25 Mayıs 102: *Per]missu kalatorum pontificum et / [fl]aminium... I. 17: M(arci) Iuni Epaphroditi... I. 25-26: [dedi]cavit VIII k(alendas) Iunias / [C(aio) Iulio Urso S]erviano II, L(ucio) Licinio Sura II co(n)sulibus*²¹⁵².

(Başrahip ve rahip yardımcısının izniyle... I.17: Marcus Iunius Epaphroditus... I. 25-26: Iunius ayının *kalendae*'ından sekiz gün evvel-25 Mayıs günü- Gaius Iulius Ursus Servianus'un ikinci ve Lucius Licinius Sura'nın ikinci *consul*'lükleri zamanında, ithaf etti)

3) **CIL** XVI, 47, Aquincum (Budapeşte), Pannonia Superior, 19 Kasım 102: *Imp(erator) Caesar, divi Nervae f(ilius), Nerva Traianus, / Aug(ustus) Germanicus, pontifex maximus, tri / bunic(ia) potestat(e) VI, imp(erator) IIII, p(ater) p(atriciae), co(n)s(ul) IIII,*

²¹⁵⁰ E. Dabrowa, 1998, s. 85.

²¹⁵¹ B. Rémy, 1989, s. 205 no 1.

²¹⁵² B. Rémy, 1989, s. 205 no 2.

*desig(natus) V...a(nte) d(iem) XIII k(alendas) Decembres / L(ucio) Antonio Albo, M(arco) Iunio Homullo co(n)s(ulibus)...*²¹⁵³.

(Tanrısal Nerva'nın oğlu İmparator Caesar Nerva Traianus Augustus Germanicus, başrahip, *tribunus*'luk yetkisinin altıncı yılında, dört kez imparator, vatanın babası, dördüncü kez *consul*, beşinci kez *consul*'lük için aday, December ayının *kalendae*'ından on üç gün evvel – 19 Kasım günü- Lucius Antonius Albus ve Marcus Iunius Homullus'un *consul*'lükleri zamanında)

4) Kaisareia, Kappadokia, 112 Yılı Güzü-113 Yılı Güzü Arası: **Öy.:** *AY KAI NEP TPAIANOC CE ΓEP ΔA* lejandı defne çelenkli Traianus büstü sağa; **Ay.:** *EIII OMOYAAOY ET IC* lejandı ve Argaios Dağı betimlemesi²¹⁵⁴.

5) Kaisareia, Kappadokia, Traianus Dönemi, 113 Yılı: **Öy.:** Burç taçlı Tykhe büstü sağa; **Ay.:** *EIII OMO-AAO ET IC* lejandı ve piramit betimlemesi²¹⁵⁵.

6) Kaisareia, Kappadokia, Traianus Dönemi, 113 Yılı: **Öy.:** *TPAIANOC CE ΓEP. ΔA* lejandı ile imparator büstü sağa; **Ay.:** *EIII OMONAAO ET* lejandı ile Argaios Dağı ve üstte çelenk²¹⁵⁶.

7) Kaisareia-Kappadokia, Traianus Dönemi, 113 Yılı: **Öy.:** *AY KAI NEP TP...CE ΓEP ΔAKI* lejandı ve imparator büstü sağa; **Ay.:** *EIII* (sic) *OMOYA* lejandı ve Argaios Dağı, üstte çelenk²¹⁵⁷.

²¹⁵³ B. Rémy, 1989, s. 205 no 3.

²¹⁵⁴ G. R. Stumpf, 1991, s. 284, no 581, Tafel XVIII, 7; krş. E. A. Sydenham, 1933, s. 73, no 237.

²¹⁵⁵ <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/3/3144/> [E.T. 31.10.2018]; E. A. Sydenham, 1933, s. 73, no 238; G. R. Stumpf, 1991, s. 285, no 584, Tafel XVIII, 8.

²¹⁵⁶ E. A. Sydenham, 1933, s. 73, no 237a.

²¹⁵⁷ E. A. Sydenham, 1933, s. 73, no 237b.

8) Plin. **Ep.** IV. 9 (102 Yılı Sonu-103 Yılı Başı): *Postero die egerunt pro Basso Homullus et Fronto mirifice; quartum diem probationes occuparunt*²¹⁵⁸.

(Ertesi gün, Bassus Homullus ve Frontinus olağanüstü bir çaba sarf etti ve dördüncü gün kanıtlar toplandı.)

9a) Plin. **Ep.** V. 20.6 (106 /107 Yılı): *Postero die egerunt pro Basso, Homullus, callide, acriter, culte.*

(Ertesi gün Homullus, hünerli ve zarif Bassus için [bunları] yaptı)

9b) Plin. **Ep.** VI. 19. 3: *Homullus deinde noster vigilanter usus hoc consensu senatus sententiae loco postulavit, ut consules desiderium universorum notum principi facerent, peterentque sicut aliis vitiis huic quoque providentia sua occurreret...*

(Dostumuz Homullus, tetikte olarak *senatus*'un bu fikir birliği içinde olmasının avantajından yararlanarak, *senatus* huzurunda önerge için konuşmak yerine *consul*'lerin imparatoru ortak temenniden haberdar etmesi ve ondan diğerlerinde olduğu gibi bu suistimali önlemesi için talepte bulunmalarını önerdi...)

10) Dio, LXVIII.19.1-4 (113/114 Yılı): *ὅτι ὁ Παρθαμάσιρις βίαιόν τι ἐποίησε. γράψας δὲ δὴ τὰ πρῶτα τῷ Τραϊανῷ ὡς βασιλεύς, ἐπειδὴ μηδὲν ἀντεγράφη, ἐπέστειλέ [1] τε αὐτῆς τὸ ὄνομα τοῦτο περικόψας, καὶ ἤτησε Μάρκον Ιούνιον τὸν τῆς Καππαδοκίας ἄρχοντα πεμφθῆναι [2] οἱ ὡς καὶ δι' αὐτοῦ τι αἰτησόμενος. ὁ οὖν Τραϊανὸς ἐκείνῳ μὲν τὸν τοῦ Ιουνίου υἱὸν ἔπεμψεν, αὐτὸς δὲ μέχρις Ἀρσαμοσάτων προχωρήσας [3] καὶ ἀμαχεὶ αὐτὰ παραλαβὼν ἐς τὰ Σάταλα [4] ἦλθε, καὶ Ἀγχίαλον τὸν Ἡνιόχων τε καὶ Μαχελόνων βασιλέα δώροις ἡμείψατο.*

(Parthamasiris, oldukça öfkeli bir tutum sergiledi. O, gönderdiği ilk mektupta kendisi için kral unvanını kullandı; ancak karşılık gelmeyince bu unvanı kullanmadığı ve kendisi vasıtasıyla bazı taleplerde bulunacağını ima ettiği Kappadokia valisi Marcus Iunius'un ona gönderilmesini içeren yeni bir mektup yazdı. Bunun üzerine Traianus uygun olarak Iunius'un oğlunu gönderdi ve kendisi de herhangi bir savaş olmadan Arsamosata'yı ele geçirdi. Ardından Satala'ya gelerek Heniokh ve Makhelones krallarını hediyelerle ödüllendirdi.)

²¹⁵⁸ B. Rémy, 1989, s. 205 no 4.

11) **SHA. Alex. Sev.** LXV. 5: *et id quidem ab Homullo ipsi Traiano dictum est, cum ille diceret Domitianum pessimum fuisse, amicos autem bonos habuisse, atque ideo illum magis odio fuisse, qui rem publicam peioris vitae hominibus mandaverit, qua melius est unum malum pati quam multos.*

(ve gerçekten bu düşünce Homullus tarafından, “Domitianus’un en kötü adam olduğunu fakat iyi bir arkadaş çevresine sahip olduğunu söylediği zaman, Traianus’un kendisine de ifade edildi ve bu nedenle Traianus, Domitianus’tan daha çok nefret gördü; çünkü onun için bir kötü adama tahammül etmek birçoğuna tahammül göstermekten iyiydi.)

III.17. L. Catilius Severus Iulianus Claudius Reginus

1) **CIL** X, 8291, Antium (Anzio), Regio I, Italia = **ILS** 1041: [L(ucio)] Catilio Cn(aei) f(ilio) [Cla(udia) tribu] Sever]o Iuliano Cl(audio) R(egi)no co(n)s(uli) II, proco(n)s(uli) provinc(iae) Afr[ic]ae / leg(ato) Aug(usti) pr(o) p[r(aetore) provi]nciae Syriae et provinciae Cappad[ociae] et Armeniae maior(is) / et minor(is) VIIvir(o) epulon[um], d]onis militaribus / donato a divo Tra[iano] corona mur{ali} / vallari navali h[astis puris IIII vexii]is IIII, pr(aefecto) urb(i), praef(ecto) aerarii Sat[urni] praef(ecto) aerar(ii) m]ilitar(is) leg(ato) / [leg(ionis) XXII? Pri]m(igeniae) p(iae) f(idelis), cu[ratori] viar(um), leg(ato) pr(o) pr(aetore) provin(ciae) As]iae, praef(ecto) [frumenti] dandi e[x senatus consulto, VIviro eq(uitum) Rom(anorum) turm]ae II [trib(uno) ou aedili pl(ebis), qu]est[ori] pro pr(aetore) provinciae] Asiae²¹⁵⁹.

(Claudia tribus’undan, Gnaeus oğlu Lucius Catilius Severus Iulianus Claudius Reginus için, iki kez *consul*, Africa Eyaleti’nin *proconsul*’ü, Syria, Kappadokia ve Armenia Maior ve Armenia Minor’un *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi, *septemviri epulonum* rahiplik kurulu üyesi, tanrısal Traianus tarafından askerî ödülleri - *corona muralis*, *corona vallaris*, *corona navalis*, dört *hasta pura*, dört *vexilla* ile - donatılan, *praefectus urbi*, *praefectus aerarii Saturni* ve *praefectus aerarii militaris* olarak hizmet eden, *Legio XXII Primigenia Pia Fidelis*’in *legatus legionis*’i, yol *curator*’u, Asia Eyaleti’nin vali *legatus*’u, *praefectus frumenti dandi ex Senatus consulto* olarak hizmet eden, *sevir equitum Romanorum turmae II* kumandanı, *tribunus* veya *aedilis plebis*, Asia Eyaleti valisinin *quaestor*’u)

²¹⁵⁹ V. A. Maxfield, 1972, s. 11, 12; krş. E. M. Smalwood, 1966, s. 76 no 197; M. Corbier 1974, s. 144; B. Rémy, 1989, s. 206 no 1.

2) **IL Afr**, 43, Thysdrus (El-Cem), Tunusia: *L(ucio) Cat[i]lio C[n(aei) f(ilio) Cla]u(dia tribu)*²¹⁶⁰ *Sev[e]ro I[u]lia[no] / Claudio Reg[i]no co(n)[s(uli) II pr]o[c]o(n)s(uli) provin[c(iae)] / Af[ri]cae [VIIv]ir(o) [epu]l(onum), [f]et[ia]ll[i] leg(ato) Aug(usti) [pro] / [pr(aetore)] pro[v(inciae) Syriae] leg(ato) Aug(usti) pr[o] pr(aetore) Arm[eniae] / [m]aior[is] e[t m[in]or[is] et Ca[p]padoci[ae] / [p]raef(ecto) aer[a]r(ii) m[ilitar(is)] leg(ato) leg(ionis) XX[II] Primi[g(eniae) p(iae) f(idelis)] / [c]urato[ri] --- le[g(ato) pro pr(aetore) [p]rov[i]nc[iae] / Asiae [VIv]ir(o) eq(uitum) R(omanorum)] pr(aetori) u[rb(ano)] [q]uaes[t(ori) prov(inciae) As]iae d(ecreto) d(ecurionum) [p(ecunia) p(ublica)]*²¹⁶¹.

(Claudia tribus'undan, Gnaeus oğlu Lucius Catilius Severus Iulianus Claudius Reginus, iki kez *consul*, Africa Eyaleti'nin *proconsul* unvanlı valisi, *septemvir epulonum* rahipler topluluğu üyesi, *fetialis* rahipler birliği üyesi, Syria Eyaleti'nin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi, Armenia Maior, Armenia Minor ve Kappadokia eyaletlerinin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi, *praefectus aerarii militaris* olarak görev yapan, *Legio XXII Primigenia Pia Fidelis*'in *legatus legionis*'i, ... yolunun *curator*'u, Asia Eyaleti'nin vali *legatus*'u için kent meclisi kararnamesiyle, kamusal fondan [bu yapıldı].

3) **CIL XVI**, 163, Dacia, 2 Temmuz 110, Askerî Diploma: *Imp(erator) Caesar divi Nervae f(ilius) Nerva Traianus August(us) German(icus) Dacic(us) pontifex maxim(us) tribunic(iae) potestatis XIII imp(erator) VI co(n)s(ul) V p(ater) p(atriciae) iis qui militaverunt, equites et pedites... et sunt in Dacia sub D(ecimo) Ter[entio Scauri]/ano...A(nte) d(iem) VI Non(as) [Iul(ias)] / C(aio) Eruciano Silone / L(ucio) Catilio Severo co(n)s(ulibus)...*²¹⁶².

(Tanrısal Nerva'nın oğlu İmparator Caesar Nerva Traianus Augustus Germanicus Dacicus, başrahip, *tribunus*'luk yetkisinin on dördüncü yılında, altıncı kez imparator olarak selamlandığı yıl, beşinci kez *consul iken*, vatanın babası, Dacia'da Decimus Terentius Scaurianus'un idaresi altındaki [aşağıda adı verilen... Birliklerde görev yapan ve yirmi beş yıl onurlu bir şekilde hizmet eden] piyade ve atlılara [Roma yurttaşlık hakkını verdi]. Iulius ayının *nonae*'inin altı gün evveli -2 Temmuz günü-, Gaius Erucianus Silanus ve Lucius Catillius Severus'un *consul*'lükleri zamanında)

²¹⁶⁰ B. Rémy, 1989, s. 206 no 1'de *C]u(stumina tribu)* olarak yer almaktadır.

²¹⁶¹ M. Corbier, 1974, s. 144; ayrıca bkz. G. A. Harrer, 1915, s. 24.

²¹⁶² D. M. Pipidi, I. I. Ruscu, *Inscriptiones Daciae et Scythiae Minoris Antiquae*, I, 1975, s. 76, 77.

(Fabius ?...*legatus Augusti pro praetore Catilius Severus*’u, Volusi [us a?...] [...]
işi sorumluluğu altında...)

10) Plin. **Ep.** I.22: C. Plinius Catilio Severo Suo S (97 Yılı?): [1] *Diu iam in urbe haereo et quidem attonitus. Perturbat me longa et pertinax valetudo Titi Aristonis, quem singulariter et miror et diligo. Nihil est enim illo gravius sanctius doctius, ut mihi non unus homo sed litterae ipsae omnesque bonae artes in uno homine summum periculum adire videantur.* [2] *Quam peritus ille et privati iuris et publici! quantum rerum, quantum exemplorum, quantum antiquitatis tenet! Nihil est quod discere velis quod ille docere non possit; mihi certe quotieris aliquid abditum quaero, ille thesaurus est...*)

(Gaius Plinius’tan Catilius Severus’a: Uzun bir süredir şehirdeyim [Roma’dayım] ve gerçekten de hayretler içerisindeyim. Titus Aristo’nun uzun süredir devam eden inatçı hastalığı beni çok üzüyor. Bu adama büyük sevgi ve saygı besliyorum. Karakter, dürüstlük ve bilgelik konularında kimse ondan iyi değildir. Öyle ki, bence şu anda yalnızca hayatı değil; ayrıca bu adam nezdindeki bütün edebiyat ve iyi sanatlar da tehlikededir. Bu adam hem özel hem de kamu hukunda deneyimli biridir. Olaylara, emsallere ve geçmişe hâkimdir. Öğrenmeyi isteyip onun öğretemeyeceği hiçbir şey yoktur. Hiç şüphesiz ne zaman bir şey araştırırsam o, benim için bir hazine gibidir.)

11) Plin. **Ep.** III. 12: C. Plinius Catilio Severo Suo S: *Veniam ad cenam, se diam nunc pacissor, sit expedita, sit parca, Socraticis tantum sermonibus abundet, in hiz quoque teneat modum... Vale)*

(Catilius Severus’a, Akşam yemeğine davetinizi kabul ediyorum; fakat bu mutabakatı önceden yapmalıyım: erkenden gitmeme izin vermeniz ve bana karşı tutumlu olmanız şartıyla. Masamız yalnızca felsefi sohbetlerle dolsun taşsın ve bundan ikimiz de sınırlar içinde zevk alalım... Görüşmek Üzere)

12) Dio LXIX. 21.1: ἤν δὲ οὗτος ὁ Ἄννιος ὁ Μάρκος, ὁ Κατίλιος πρότερον ὀνομαζόμενος, Ἀννίου Οὐήρου τοῦ τρις ὑπάτευσαντος καὶ πολιαρχήσαντος.

(Eskiden Catilius olarak adlandırılan bu Marcus Annius, *praefectus urbi* mevkisinde bulunmuş ve üç kez *consul*’lük makamına erişmiş Annius Verus’un torunuydu.)

13) **SHA.** Hadr. V.9-10 (117 Yılı?): *Post haec [Hadrianus] Antiochia digressus est ad inspiciendas reliquias Traiani, Quas Attianus, Plotina et Matidia deferebant. Quibus*

exceptis et navi Romam dimissis ipse Antiochiam regressus praepositoque Syriae Catilio Severo per Illyricum Romam venit.

([Hadrianus], bu meselelerden sonra kendisine Attianus, Plotina ve Matidia tarafından getirilen Traianus'un yakılmış cesedinden kalan külleri görmek üzere Antiokheia'dan ayrıldı. O, bu külleri resmî olarak kabul etti ve gemiyle Roma'ya gönderdi ve hemen Antiokheia'ya döndü ardından Catilius Severus'u Syria valisi olarak atadı ve Illyria üzerinden Roma'ya geldi.)

14) **SHA**, Hadr. XXIV. 6, 7: *Antonini adoptionem plurimi tunc factam esse doluerunt, speciatim Catilius Severus, praefectus urbi, qui sibi praeparabat imperium. qua re prodita successore accepto dignitate privatus est.*

(Antoninus'un evlat edinilmesinden ötürü o dönemlerde pek çok kimse, özellikle de kendisini devletin başına geçirmeye hazırlanan *kent praefectus*'u Catilius Severus serzenişte bulunmuştur. Bu mesele açığa çıkınca [imparator] yerine başka birisini atamış ve [Catilius Severus'un] unvanı elinden alınmıştır.)

15) **SHA**, Ant. Pius. II. 9 (1 Ocak 120): *Fuit quaestor liberalis, praetor splendidus, consul cum Catilio Severo*

(Cömert bir *quaestor*, muhteşem bir *praetor* ve Catilius Severus ile *consul* oldu.)

16) **SHA**, M. Ant. I. 4: *proavus paternus Annius Verus praetorius ex Uccubitano municipio ex Hispania factus senator, proavus maternus Catilius Severus bis consul et praefectus urbi, avia paterna Rupilia Faustina, Rupili Boni consularis filia, fuere.*

(Baba tarafından büyükbabası, Succibitanus *municipia*'sı *praetor*'u ve Hispania'dan senatör olmuş Annius Verus idi ve anne tarafından büyükbabası ise, iki kez *consul*'lük makamına erişmiş ve *praefectus urbi* olmuş Catilius Severus'tu. Babasının annesi ise, *consularis* seviyeden bir adam olan Rupilius Bonus'un kızı Rupilia Faustina idi.)

17) Megalopolis-Sebastopolis, Galatia / Pontus Bölgesi, 114/115 Yılı: **Öy.:** *ΑΥΤΟΚΡΑΤΗΡ ΤΡΑΙΑΝΟΣ* lejandı ve defne çelenkli İmparator Traianus büstü sağa;

Ay.: ΕΙΠΙ ΚΑΤΙΑ [CE]ΟΥΗΡΟΥ CΕΒΑCΤ-ΑΝ ΕΤ lejandı ve sağa doğru at betimlemesi²¹⁶⁸.

III.18. Gaius Bruttius Praesens Lucius Fulvius Rusticus

1) AE 1950, 66, Mactaris (Mactar), Africa: [C(aio) Bruttio L(ucii) f(ilio) Pomp(tina) Pr]aesenti L(ucio) Fulvio Rus/[tico co(n)s(uli) proco(n)s(uli) prov(inciae) Afr]icae XVvir(o) sacr(is) faciundis cura/[tori aedium sacrarum [et] operu]mque publicorum leg(ato) pro pr(aetore) / [Imp(eratoris) Caes(aris) Traiani Hadri]ani Aug(usti) provinciae Cappa / dociae item leg(ato) pro pr(aetore) [Imp(eratoris)] Caesaris Traiani Hadriani / Aug(usti) provinciae Moesiae I[nferior]is leg(ato) pro pr(aetore) Imp(eratoris) Caesar(is) divi Tra/iani Aug(usti) provinciae Cilic(iae) cur(atori) v[iae] Latinae leg(atus) leg(ionis) VI ferratae donis mil/itaribus donato ab Imp(eratore) Traiano A[ug(usto) ob bellu]m Parthicum praet(ori) aedil(i) pleb(is) quaes/tor(i) provinciae Hispaniae Baet(icae) u[lteri]oris trib(un)o laticl(avio) leg(ionis) I Minerviae donis /militaribus donat(o) ab Imp(eratore) Aug(usto) ob be[l]lum Marcomann(um)] triumviro capitali patr[ono] / d(ecreto) [d(ecurionum)]²¹⁶⁹.

(Pomptina tribus'undan Lucius oğlu Gaius Bruttius Praesens Lucius Fulvius Rusticus'a, consul, Africa Eyaleti proconsul'ü, quindecemvir sacris faciundis rahiplik üyesi, curator aedium sacrarum et operum locorumque publicorum, İmparator Caesar Traianus Hadrianus Augustus'un Kappadokia Eyaleti'nin legatus pro praetor'u, yine İmparator Caesar Tanrısal Traianus Augustus'un Moesia Inferior Eyaleti'nin legatus pro praetor'u, İmparator Caesar Tanrısal Traianus Augustus'un Kilikia Eyaleti'nin legatus pro praetor'u, Latin yolunun curator'u, Legio VI Ferrata'nın legatus legionis'i, Parthialılara karşı savaştan ötürü İmparator Traianus Augustus tarafından madalyalarla donatılan, praetor, aedilis plebis, Hispania Ulterior Baetica Eyaleti'nin quaestor'u, Legio I Minerva'nın tribunus militum legionis (laticlavus) unvanlı komutanı, İmparator Augustus tarafından Markomanlara karşı yapılan savaştan ötürü askerî onurlarla

²¹⁶⁸ G. R. Stumpf, 1991, s. 286, no 585, Tafel XVIII, 9; <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/3/2938/> [E.T. 31.10.2018]; krş. W. Weiser, 1998a, s. 282.

²¹⁶⁹ E. M. Smalwood, 1966, s. 75 no 193.

ödüllendirilen, *triumviri capitales* kurulu üyesi, kent meclisi kararnamesiyle *patronus* [olarak onurlandırıldı])

2) **IRT** 545, Lepcis Magna, Africa, 139 Yılı Sonrası: -----] / [[*co(n)s(uli) pro[co(n)s(uli) prov(inciae) Af]ric(ae) XVvir(o) sacr(is) fa[ciundis curat]or(i) ae[d]ium sac(rarum) [et]]] / [[*operum [publ(icorum) leg(ato) p]ro pr(aetore)] Imp(eratoris) Caes(aris) Traiani Ha[d]riani Aug(usti) provinc(iae) / [[Cappadoc[iae] leg(ato)] pro pr(aetore)] Imp(eratoris) C[a]es(aris) Traiani Hadrian[i A]ug(usti) pro[[vinciae]] / [[Mo[e]siae i[n]ferioris]] le[g(ato) pro pr(aetore) I]mp(eratoris)] Caes(aris) divi Traiani [Au]g(usti) provinciae / [Ciliciae cur]atori viae Latinae [leg(ato) leg(ionis) VI ferratae don(is) milit(aribus) don(ato)] / [ab Imp(eratore) Tra]iano Aug(usto) ob bellum [Parthicum pr(aetori) aed(ili) pleb(is) quaest(ori)] / [prov(inciae) Hisp(aniae) B]aetic(ae) ulterioris tribun(o) lat[ic(lavio) leg(ionis) I Minerviae donis milit(aribus) don(ato)] / [ab Imp(eratore) Aug(usto) ob] bellum Marcomannicum [triumviro capitali ---] / [Le]p[ci]t[ani] ---]²¹⁷⁰.**

(-----consul, Africa Eyaleti *proconsul*’ü, *quindecemvir sacris faciundis* rahiplik kurulu üyesi, *curator aedium sacrarum et operum publicorum*, İmparator Caesar Traianus Hadrianus Augustus’un Kappadokia Eyaleti’nin *legatus pro praetor*’u, İmparator Caesar Traianus Hadrianus Augustus’un Moesia Inferior Eyaleti’nin *legatus pro praetor*’u, İmparator Caesar Tanrısal Augustus’un Kilikia Eyaleti’nin *legatus pro praetor*’u, Latin yolunun *curator*’u, *Legio VI Ferrata*’nın *legatus legionis*’i, İmparator Traianus Augustus tarafından Parthia’ya karşı yapılan savaştan dolayı askerî onurlarla ödüllendirilen, *praetor*, *aedilis plebis*, Hispania Baetica Ulterior eyalet *quaestor*’u, *Legio Minerva I*’in *tribunus militum legionis (laticlavius)* unvanlı komutanı, İmparator Augustus tarafından Markomanlara karşı savaştan ötürü askerî onurlarla ödüllendirilen, *triumviri capitales* kurulu üyesi, Lepcitanialılar? [bunu ithaf ederek onurlandırdılar ?])

3) **CIL** X, 408=**ILS** 1117, Volcei, Italia, Lucania: *L(ucio) Fulvio C(ai) f(ilio) Pom(ptina) [Rustico C(aio)] / Bruttio Praesenti Min [---] / Valerio Maximo Pompeio L(ucio) [---] / Valenti Cornelio Proculo [---] / Aquilio Veientoni co(n)s(uli) II, pr[ae]f(ecto) urbi, patri] / [C]r[i]spinae Aug(ustae) socero Imp(eratoris) [Commodi Aug(usti), sodali / Hadrianali, sodali Antonin[iano] Veriano]/Marciano, comiti Impp(eratorum) Ant[onini et Commodi Augg(ustorum)] / expeditionis Sarmaticae, p[ra]etori cand(idato, quaes)/tori Aug(usti),*

²¹⁷⁰<https://edh-www.adw.uni-heidelberg.de/edh/inschrift/HD030778&lang=de> [E.T. 08.04.2019]; B. E. Thomasson, *Fasti Africani Senatorische und ritterliche Amsträger in den römischen Provinzen Nord Afrikas von Augustus bis Diokletian*, Stockholm 1996, s. 57 vd. no 68b.

*tr(ibuno) mil(itum) leg(ionis) III Gallic[ae, adlect(o) inter patric(ios) / ab Imp(eratore) divo Antonino Aug(usto) Pio [---]*²¹⁷¹.

(*Pomptina tribus*'undan Gaius'un oğlu, Lucius Fulvius Rusticus Gaius Bruttius Praesens Min[ucius?] Valerius Maximus Pompeius Lucius [...] Valens Cornelius Proculus, [...] Aquilius Veiento için, Crispina Augusta, iki kez *consul*'lük ve *praefectus urbi* makamında bulunmuş babası için, İmparator Commodus Augustus'un kayınpederine, [tanrısallık] Hadrianus'un rahibi, [tanrısallık] Antoninianus Verianus Marcianus'un rahibi, Antoninus ve Commodus'un Sarmat seferlerinde *comes*'i, *praetor candidatus*, *quaestor Augusti*, *Legio III Gallica tribunus militum*'u, İmparator tanrısallık Antoninus Augustus Pius tarafından *patricius*'lar arasına seçilen...)

4) **IRT 91=AE 1976, 695**, Tripolitania, Africa: [*Aniciae P]udentil[la]e/ [Manlia M]acrina / [mater] et her(es)/ [fec(it) ex i]ussu/ [Brutti Prae]sentis/ pr[oco(n)s(ulis)] c(larissimi) vir(i) / [ob merita e]rga r(em) p(ublicam)*²¹⁷².

(Anicia Pudentilla'nın onuruna izafeten, annesi Manlina Macrina ve varisçisi [falanca kadın], en parlak senatör, *proconsul* Bruttius Praesens'in talimatları üzerine, şehir hizmetlerindeki erdemlerinden ötürü [bunu ithaf etti])

5) **IGR III, 273**, Sidamaria (Ambar), Lykaonia?: [*Αὐτοκράτορι Καίσαρι Τραιανῶν*] *Ἀδριανῶ Σεβ(αστῶ)*, / [*Θεοῦ Τρα]ιανοῦ υἱοῦ, / Θεοῦ Νέρου[α υἱῶ]νοῦ, Σιδαμαρι / ωτῶν ἡ [βουλῇ] καὶ ὁ δῆμος τὸ Βαλανεῖον*] / *χαθιέρωσαν | ἐπὶ [Βρουττίου Πρα]ίσεντος πρεσβ(ευτοῦ) καὶ ἀν[τιστρ(ατήγου) / τ]οῦ [Σ]εβ(α)στοῦ, ἐπὶ / μεληθέντος....*

(Tanrısallık Traianus'un oğlu, Tanrısallık Nerva'nın torunu İmparator Caesar Traianus Hadrianus Augustus'a, Sidamarialıların Danışma ve Halk Meclisi hamamı vakfettiler. Augustus'un *legatus Augusti pro praetore unvanlı temsilcisi* Bruttius Praesens'in yöneticiliği zamanında, *ἐπὶ | μεληθέντος...*)

6) **RMD IV 235=AE 1997, 1772**, Moesia Inferior, 1 Haziran 125, Askerî Diploma: *Imp(erator) Caesar, divi Traiani Parthici f(ilius) divi Nervae nepos Traianus Hadrianus Aug(ustus, pontif(ex) maxim(us) trib(unicia) potest(ate) VIII, co(n)s(ul) III proco(n)s(ul) equitib(us) et peditib(us) qui militaver(unt) in alis duab(us) et coh(ortibus)...quae sunt in Moesia Inferiore sub Bruttio Praesente, quinis et vicens plurib(usve) stipendis emeritis*

²¹⁷¹ H. G. Pflaum, "Les Sodales Antoniniani de l'époque de Marc-Aurèle", *Mémoires présentés par divers savants à l'Académie des inscriptions et belles-lettres de l'Institut de France*, 15/2, 1967, s. 172 no 1; G. Migliorati, 2011, s. 173 no 1.

²¹⁷² G. Migliorati, 2011, s. 173 no 3.

*dimissis honesta missione, quorum nomina subscripta sunt... K(alendis) Iuni(i)s [Q(into) Vetina V]ero] P(ublio) Lucio Cosconiano co(n)sulibus...*²¹⁷³.

(Tanrısal Traianus Parthicus'un oğlu, tanrısal Nerva'nın torunu İmparator Caesar Traianus Hadrianus Augustus, başrahip, dokuzuncu kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi, üçüncü kez *consul*, *proconsul*, Moesia Inferior'da Bruttius Praesens'in idaresi altında konuşlanan [isimleri aşağıda yazılı askerî ünitelerde] yirmi beş yıl veya daha fazla onurlu bir şekilde hizmet eden piyade ve süvarilere [Roma yurttaşlık hakkını verdi]...Iunius ayının *kalendae*'nda -1 Haziran günü- Quintus Vetina Verus ile Publius Lucius Cosconianus'un *consul*'lükleri zamanında...)

7) Moesia Inferior, 20 Ağustos 127, Askerî Diploma: *Imp(erator) Caesar, divi Traiani Parthici f(ilius), divi Nerv(ae) nepos, Traianus Hadrianus Aug(ustus), pontif(ex) max(imus), trib(unicia) potest(ate) XI, co(n)s(ul) III equit(ibus) et pedit(ibus) qui militaver(unt) in alis V et coh(ortibus) X quae appell(antur):...sunt in Moes(ia) infer(iore) sub Bruttio Praesente, quin(is) et vicen(is) item classic(is) senis et vicen(is) plurib(usve) stipend(is) emeritis dimissis honest(a) mission(e) quor(um) nomin(a) subscript(a) sunt:...a. d. XIII k. Sept. Q. Tineio Rufo, M. Licinio Celere Nepote co(n)s(ulibus)...*²¹⁷⁴.

(Tanrısal Traianus Parthicus'un oğlu, tanrısal Nerva'nın torunu, İmparator Caesar, Traianus Hadrianus Augustus, başrahip, on bir kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi, üç kez *consul*, Bruttius Praesens idaresi altında Moesia'da konuşlanan isimleri aşağıda yazılı beş *alae* ve on *cohors*'tan onurlu bir şekilde yirmi beş yıl ve daha fazla yıl hizmet etmiş süvari ve piyadelerle benzer şekilde yirmi altı yıl hizmet etmiş isimleri aşağıda yazılı donanma mensuplarına [Roma yurttaşlık hakkını verdi]...September ayının *kalendae*'ndan 13 gün evvel – 20 Ağustos günü- Quintus Tineus Rufus ve M. Licinius Celer Nepos'un *consul*'lükleri zamanında...)

8) AE 1938, 137, Palmyra, Syria, Nisan 138: ...[κατ]α καιροῖς διὰ ψηφισμάτων παρὰ [τῶ] / [δ.] καὶ Βρουττίῳ Πραΐσεντι καὶ Ιουλίῳ Μ[---] / [-ύ]πατικοῖς ἔτους θμύ, ξανδικοῦ[----]²¹⁷⁵.

²¹⁷³ M. M. Roxan, W. Eck, 1997, s. 193-194; W. Eck, A. Pangerl, "Eine Konstitution für das Heer von Moesia Inferior vom 1 Juni 125 in fünf Diplomen", *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, 188, 2014, s. 247 no 1; alternatif tamamlama için krş. M. M. Roxan, P. Holder, 2003, s. 461 no 235.

²¹⁷⁴ M. M. Roxan, "An Auxiliary/Fleet Diploma of Moesia Inferior: 127 August 20", *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, 118, 1997, s. 287, 288= M. M. Roxan, P. Holder, 2003, s. 474, no 241.

²¹⁷⁵ H. Seyrig, "Antiquites syriennes", *Syria*, 18/4, 1937, s. 369; B. Rémy, 1989, s. 208.

(...O zaman verilen karar doğrultusunda *consul*'ler Bruttius Praesens ve Iulius M... 'a 449 yılında Ksandikos ayının (?)...)

9) **IDR** I, 36; **ILS** 338, Dardenelles, Asia, 13 Şubat 139: *Imp(erator) Caesar, divi Hadrianis f(ilius), divi Traiani / Parthici nepos, divi Nervae pronepos, T(itus) / Aelius Hadrianus Antoninus Aug(ustus) Pius / pont(ifex) max(imus), trib(unicia) pot(estate) II, co(n)s(ul) II, p(ater) p(atriae) /...Idib(us) Febr(uariis) / Imp(eratore) T(ito) Aelio Caesare Antonino Aug(usto) Pio II, / C(aio) Bruttio Praesente II co(n)s(ulibus), /...*²¹⁷⁶.

(Tanrısıl Hadrianus'un oğlu, tanrısıl Traianus Parthicus'un torunu, İmparator Caesar Titus Aelius Hadrianus Antoninus Augustus Pius, başrahip, iki kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi, iki kez *consul*, vatanın babası, *Februarius* ayının *idus*'unda -13 Şubat günü- İmparator Titus Aelius Caesar Antoninus Augustus Pius'un ikinci ve Gaius Bruttius Praesens'in ikinci *consul*'lükleri zamanında....)

10) **CIL** VIII, 110, Capsa, Africa *Proconsularis*: *[Lab]eriae Mar[ciae] Hostiliae / Crispinae / Moeciae / Corneliae / C(ai) Bruttis Praesentis pro/co(n)s(ulis) uxori l(ocus) d(atus) d(ecreto) d(ecurionum)*²¹⁷⁷.

(Laberia Marcia Hostilia Crispina Moecia Cornelia için, *proconsul* Gaius Bruttius Praesens'in eşi, kent meclisinin kararnamesiyle [bu anıtı dikti])

11) **AE** 1964, 106, Trebula Mutuesca, Sabin, *Regio* IV, Italia: *[L]aberiae Hostilia[e] / Crispinae M(ani) Laber[i] Maximi bis co(n)s(ulis) filiae / [C(aii)] Brutti Praesentis / [b]is consulis uxori / [m]ulieres Trebulana[e] / [a]ere conlato patro[n]ae ob merita*²¹⁷⁸.

(Laberia Hostilia Crispina, iki kez *consul* Manius Laberius Maximus'un kızı, iki kez *consul* Gaius Bruttius Praesens'in eşi, Trebula'nın kadınları, imece usulü toplanan para ile [şehrin] *patrona*'sını erdeminden ötürü [bu anıtı dikerek onurlandırdılar])

12) Plin. **Ep.** VII.3 (107 Yılı?): *Tantane perseverantia tu modo in Lucania, modo in Campania?*, “*Ipse enim*” inquis “*Lucanus, uxor Campana* [2] *Iusta causa longioris absentiae, non perpetuae tamen. Quin ergo aliquando in urbem redis? ubi dignitas honor amicitiae tam superiores quam minores. Quousque regnabis? quoque vigilabis cum voles, dormies quamdiu voles? quousque calcei nusquam toga feriata, liber totus dies?* [3] *Tempus est te revisere molestias nostras ve lob hoc solum ne voluptates istae satietate*

²¹⁷⁶ M. Roxan, **Roman Military Diplomas 1954-1977**, I, London 1978, no 38; B. Rémy, 1989, s. 209.

²¹⁷⁷ G. Migliorati, 2011, s. 173 dn. 335.

²¹⁷⁸ G. Migliorati, 2011, s. 173 no 335.

languescant. Saluta paulisper, quo sit tibi iucundius salutari; terere in hac turba, ut te solitudo delectet [4] *Sed quid imprudens quem evocare conor retardo?...Vale.*

(Tüm zamanınızı Lucania ve Campania arasında geçirmekte kararlı mısınız? “Ben Lucanialıyım, eşim ise Campanialı” diyorsun. Bu, uzun süredir yokluğun için geçerli bir sebep, lakin kalıcı olarak yokluğun için değil. Sence de artık şehre [Roma’ya] dönmen gerekmiyor mu? Yalnızca burada onurlu bir kamu görevi, küçük büyük dostluklar elde edebilirsin. Daha ne kadar hüküm süreceksin? Daha ne kadar istediğin zaman uyuyup uyanacak, istediğin kadar uyanıp uyuyacaksın? Ayakkabılarını ve toğanı daha ne kadar bir başına bırakıp, giymeyeceksin? Çok fazla sahip olduğundan, elindeki zevklerden sıkılıp bunalmaman için gelip bizim şehirdeki sıkıcı işlerimizi görmenin tam da vakti. Gel, birileriyle ilgilen; karşılığında onlar da seninle ilgilenecek. Gel ve buradaki kalabalıkta kaybol. Böylece yalnızlığın sana daha ilgi çekici gelecek. Heyhat! Ne aptalım, neden benden kaçmaya çalışan birini tutmaya çalışıyorum... Hoşça kal)

13) Arrianus, **Parthica**, 85: *Ἀρριανός ὡς δὲ ἄπορος αὐτοῖς ἡ διάβασις ἐφαίνετο, ξυναγαγὼν ὁ Βρούτιος τοὺς ἐπιχωρίους κελεύει ἡγεῖσθαι τὴν ὁδόν, ὅπως εἰώθεσαν αὐτοὶ παρ’ ἀλλήλους φοιτᾶν ὥρα χειμῶνος. οἱ δὲ κύκλους ἐκ λύγων τοῖς ποσὶ περιαρμόσαντες αὐτοὶ τε ἀβλαβῶς ἐπὶήρχοντο κατὰ τῆς χιόνος πιεζομένης ὑπὸ τῶν κύκλων καὶ τοῖς Ῥωμαίοις παρεῖχον οὐ χαλεπὴν πάροδον. ἦν δὲ ἡ χιών ὡς ἰς πόδας πολλαχῇ τὸ βάθος.*

(Geçit, bizzat aşılamaz görüldüğünden yerli insanları bir araya toplayan Brutius, onlar kışın diğerlerine nazaran böyle bir yolda ilerlemeye alışkın oldukları için, onlara yolu göstermelerini buyurdu. Onlar, ayaklarına söğüt dallarından halkalar şeklinde çemberler bağlayarak [karda] ilerliyorlardı. [Yerdeki kar, ayaklarındaki çemberle çiğneniyordu / eziliyordu] ve Romalılar için geçidi aşmak bu şekilde zor olmadı. Adım atılan her yerde yüksek seviyede kar vardı.)

III.19. L(ucius?) Statorius Secundus

1) **AE** 1968, 504; **IGR** III, 110, Sebastopolis (Tokat-Sulusaray), Pontus: *Πύλωνι ἐπηκ/όω Δομίτιος Ο/ύάλης Βενεφικ(ιάριος) / Στατωρίου Σεκο/ύ[ν]δου ὑπατικοῦ*²¹⁷⁹.

(İşiten Tanrı Pylon için, *beneficiarius* Domitianus Valens, *consul* Statorius Secundus’un...)

²¹⁷⁹ T. B. Mitford, 1966, s. 473.

2) Kaisareia, Kappadokia, 126 Yılı Güzü-127 Yılı Güzü Arası: **Öy.:** *AYT KAI TPAIANOC AAPIANOC CEB* lejandı ve defne çelenkli İmparator Hadrianus büstü sağa; **Ay.:** *EIII CEKOYNΔOY ET IA* lejandı ve çelenk içinde Argaios Dağı betimlemesi ²¹⁸⁰.

III.20. Titus Prifernius Paetus Rosianus Geminus

1) 16 Haziran 123, Askerî Diploma:[*Imp(erator) Caesar divi Traiani Parthici f(ilius) divi Nervae nepos Traianus Hadrianus Aug(ustus) pontif(ex) max(imus) tribunic(ia) potestat(e) VII co(n)s(ul) III proco(n)s(ul) equit(ibus) et ped(itibus), qui milit(averunt) in al(is) et coh(ortibus)...quor(um) nomina subscripta sunt...[A(nte)] d(iem) XVI k(alendas) Iul(ias) [T. Prifern]io Gemino [P. Metilio] Secundo co(n)s(ulibus)...²¹⁸¹.*

(Tanrısals Traianus Parthicus'un oğlu, tanrısals Nerva'nın torunu, İmparator Caesar Traianus Hadrianus Augustus, başrahip, yedi kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi, üç kez *consul*, *proconsul*, isimleri aşağıda yazılı olan *alae* ve *cohors*'larda süvari ve piyade olarak hizmet etmiş olanlara....[Roma yurttaşlık hakkını verdi]...Iulius ayının *kalende*'ından on altı gün evvel -16 Haziran günü- T. Prifernius Geminus ile P. Metilius Secundus'un *consul*'lükleri zamanında)

2) Patrae (Patros), Akhaia, 122/123 Yılı: *T(ito) Prif[ernio Sex(ti filio)] / [Quir(ina) Paeto [Rosiano] / [Gemi]no Laecan[io Basso?] / [----] Xvir(o) stlitib(us) iud(icandis) trib(uno) mil(itum)] / [leg(ionis) I Min]erviae Germ(aniae) [inf(erioris) quaest(ori) / [leg(ato) imp(eratoris) Cae]saris Nervae Traiani-----]*²¹⁸².

(Quirinia *tribus*'undan Sextus oğlu Titus Prifernius Paetus Rosianus Geminus Laecanius Bassus'a?, *decemviri stlitibus iucidandis* yargı kurulu üyesi, Germania

²¹⁸⁰ <https://rpc.ashmus.ox.ac.uk/search/browse?q=secundus> [03.02.2019]; G. R. Stumpf, 1991, s. 289 no 588, Tafel XVIII, 12.

²¹⁸¹ W. Eck, A. Pangerl, "Neue Diplome mit den Namen von Konsuln und Stathaltern", *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, 187, 2013, s. 286 vd.

²¹⁸² A. Rizakis, 1989, s. 22.

Inferior'da [konuşlanan] *Legio I Minerva*'nın *legatus legionis*'i, *quaestor*, İmparator Caesar Nerva Traianus'un *legatus*'u-----)

3) **CIL** VIII, 7059; **ILS** 1067; **ILAlg.** II. 645, Cirta, Numidia: *P(ublio) Pactumeio, P(ublii) f(ilio) / Quir(ina tribu), Clementi, / Xviro stlitibus iudicandis, / quaest(ori), leg(ato) Rosiani Gemini 5 / [s]oceri sui proco(n)s(ulis) in Achaia, [t]rib(uno) pleb(is), fetiali, legato 10 divi / Hadriani ad rationes / civitatum Syriae putandas / legato eiusdem in Cilicia / consuli, legato in Cilicia / Imp(eratoris) Antonini Aug(usti) leg(ato) Rosiani / 15 Gemini proco(n)s(ulis) in Africa / iuris consulto / patrono IIII coloniarum / d(ecurionum) d(ecreto) p(ecunia) p(ublica)*²¹⁸³.

(Quirina *tribus*'undan, Publius'un oğlu Publius Pactumeius Clemens, *decemvir stlitibus iudicandis* yargı kurulu üyesi, *quaestor*, kendi kayınpederinin Akhaia'da *proconsul*'lüğü zamanında Rosianus Geminus'un *legatus*'u, *tribunus plebis*, *fetiales* rahiplik kurulu üyesi, tanrısal Hadrianus'un Syria'daki mali işlerini düzenlemekle görevli *legatus*'u, yine aynı vazifeyle Kilikia'da görevli *legatus*'u, *consul*, İmparator Antoninus Augustus'un Kilikia *legatus*'u, Rosianus Geminus'un Africa'daki *proconsul*'lüğü esnasında onun *legatus*'u, *iuris consultus* [hukuk danışmanı], dört *colonia*'nın *patronus*'u, kent meclisi kararıyla, kamusal ödenekle [bunu dikti / ithaf etti])

4) **AE** 1976, 675, *Colonia Arkhelais*, Kappadokia, 10 Aralık 128-9 Aralık 129: *Imp(eratori) Caesari Traiano / (vac.) Hadriano Aug(usto) / pontif(ici) max(imo) trib(unicia) potestate XIII (vac) / imp(eratori) XIII co(n)s(uli) III, p(atri) p(atriae) / per Rosianum Geminum, leg(atum) Aug(usti) pr(o) pr(aetore) / refecta fana ex pecunia sacerdotum) / per Lutatium Iulianum et Scalpo(nium) (duo)viros / quaestore Caesio Iuliano*²¹⁸⁴.

(İmparator Caesar Traianus Hadrianus Augustus, başrahip, *tribunus*'luk yetkisinin on üçüncü yılında, on üç kez imparator olarak selamlandığı yıl, üçüncü kez *consul iken*, vatanın babası, *legatus Augusti pro praetore* unvanlı temsilcisi Rosianus Geminus aracılığıyla, *duovir*'ler Lutatius Iulianus ve Scalponius ile *quaestor* Caesius Iulianus tarafından rahiplerden elde edilen parayla tapınakları restore ettirdi.)

5a) **CIL** XIV, 246, Ostia, Latium, 140 yılı: *Imp(eratore) Caesare T(ito) Aelio Hadriano Antonino Aug(usto) / Pio, p(atri) p(atriae) III, M(arco) Aelio Aurelio Caesare*

²¹⁸³ B. Rémy, 1989, s. 212 no 3; P. M. M. Leunissen, 1991, s. 240.

²¹⁸⁴ D. French, "Latin Inscriptions from Aksaray (Colonia Archelais in Cappadocia)", **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 27, 1977, s. 247.

co(n)s(ulibus) / ordo corporator(um) qui pecuniam ad ampliand(um) templum contuler(unt) patroni / T(itus) Prifernius Sex(ti) f(ilius), Paetus Rosianus Geminus... T(itus) Prifernius T(iti) f(ilius) Paetus / Rosianus Geminus f(ilius) /...

(İmparator Caesar Titus Aelius Hadrianus Antoninus Augustus Pius'un zamanında, üç kez vatanın babası ve Marcus Aelius Aurelius Caesar'ın *consul*'lüğü zamanında, tapınağın genişletilmesine parasal katkı sağlayan *patronus* listesi: Sextus oğlu Titus Prifernius Paetus Rosianus Geminus... Titus oğlu, oğul Titus Prifernius Paetus Rosianus Geminus...)

5b) **CIL** XIV, 250, Ostia, Latium, 152 Yılı: *M(anio) Acilio Glabrio M(arco) Valerio Homulo co(n)s(ulibus) / ordo corporatorum lenuncularior(um) / tabulariorum auxiliares Ostiens(ium) / patroni // M(arcus) Sedatius C(ai) fil(ius) Severianus / T(itus) Prifernius Sex(ti) f(ilius) Paetus Rosianus Geminus /...*

(Manius Acilius Glabrio ve Marcus Valerius Homulus'un *consul*'lükleri zamanında, Ostia'nın Gemicilerinden, Hesap Uzmanlarından ve Yardımcılarından Oluşan Üyelerin İsim Listesi: Gaius oğlu Marcus Sedatius Severus Iulius Reginus, Sextus oğlu Titus Prifernius Paetus Rosianus Geminus...)

6) Plin. **Ep.** VII. 1: *C. Plinius Gemino Suo S.: Terret me haec tua tam pertinax valetudo, et quamquam te temperantissimum noverim, vereor tamen ne quid illi etiam in mores tuos liceat. Proinde moneo patienter resistas: hoc laudabile hoc salutare. Admittit humana natura quod suadeo. Ipse certe sic agere sanus cum meis soleo: Spero quidem, si forte in adversam valetudinem incidero, nihil me desideraturum vel pudore vel paenitentia dignum; si tamen superaverit morbus, denuntio ne quid mihi detis, nisi permittentibus medicis, sciatisque si dederitis ita vindicaturum, ut solent alii quae negantur. Quin etiam cum perustus ardentissima febre, tandem remissus unctusque, acciperem a medico potionem, porrexī manum utque tangeret dixi, admotumque iam labris poculum reddidi. Postea cum vicensimo valetudinis die balineo praepararer, mussantesque medicos repente vidissem, causam requisivi. Responderunt posse me tuto lavari, non tamen omnino sine aliqua suspicione. Qui inquam necesse est?' atque ita spe balinei, cui iam videbar inferri, placide leniterque dimissa, ad abstinentiam rursus, non secus ac modo ad balineum, animum vultumque composui. Quae tibi scripsi, primum ut te non sine exemplo monerem, deinde ut in posterum ipse ad eandem temperantiam astringerer, cum me hac epistula quasi pignore obligavissem. Vale.*

(Üzerinize musallat olan bu müzmin hastalık beni büyük ölçüde endişelendiriyor ve ne kadar son derece ihtiyatlı birisi olduğunuzu bildiğim halde hastalığınızın alışkanlıklarınızı daha çok etkilemesinden endişe ediyorum. Size güçlü bir direnç için tavsiyede bulunmama müsaade edin; bu övülmeye değer ve öğretici bir süreçtir. Tavsiye ettiğim şeyde, insan doğasının gücünün dışında hiçbir şey yoktur. Ben kendim en azından normal sağlıklı durumdayken, kendi ev halkıma aşağıdaki talimatlarda bulunmayı alışkanlık haline getiriyorum. Herhangi bir hastalığa tutulursam, umarım utanç ve pişmanlık duyacağım hiçbir şeyi arzulamayacağım. Bununla birlikte rahatsızlığım beni esir alırsa, bana hiçbir şey vermeyin... Esasında bir zamanlar, çok şiddetli bir ateşim vardı, biraz hafıflediğinde ve yağ sürdüğümde, doktorum bana içecek bir şey önerdi: Elimi uzattım, onun nabzımı hissetmesini istedim, sadece dudaklarım değmişken bardağı geri verdim. Daha sonra hamama girmeye hazırlanıyorken hastalığımın ilk başlangıcından yirmi gün sonra, doktorların birbirleriyle ansızın fısıldaştıklarını anladım, ne söylediklerini anlamaya çalıştım. Doktorlar, imkân dâhilinde güvenle banyo yapabileceğimi söylediler; bununla birlikte bir nebze de olsa tehlike tereddütleri de yok değildi. Hiçbir şekilde ne yapmamam gerektiğini söyledim, böylece büyük bir memnuniyetle, umduğum banyo zevkinden vazgeçtim ve aynı ruh haliyle ve görünüşte sakinlikle gireceğim banyodan uzak durdum. Bunu sadece tavsiyemi örnekle kabul ettirmek için söylemiyorum; aynı zamanda bu mektubun beni gelecek için aynı yoksun kalmaya sebat etmeye zorlayan bir nevi taahhüt olabileceğini söylüyorum. Hoşça kal)

7) Plin. **Ep.** X. 26: *Rosianum Geminum, domine, artissimo vinculo mecum tua in me beneficia iunxerunt. Habui enim illum quaestorem in consulatu, mei summe observantissimum expertus. Tantam mihi post consulatum reverentiam praestat, et publicae necessitudinis pignera privatis cumulat officiis. Rogo ergo, ut ipse apud te pro dignitate eius precibus meis faveas, cui et, si quid mihi credis, indulgentiam tuam dabis. Dabit ipse operam, ut in iis, quae ei mandaveris, maiora mereatur. Parcior me in laudando facit, quod spero tibi et integritatem eius et probitatem et industriam non solum ex eius honoribus, quos in urbe sub oculis tuis gessit, verum etiam ex commilitio esse notissimam. Illud unum, quod propter caritatem eius nondum mihi videor satis plene fecisse, etiam atque etiam facio; teque, domine, rogo, gaudere me exornata quaestoris mei dignitate, id est per illum mea, quam maturissime velis.*

(Plinius'tan İmparator Traianus'a: Efendim, bana gösterdiğiniz cömertlik sayesinde, Rosianus Geminus ile benim aramda kopmaz bir bağ oluştu. Çünkü benim *consul*'lüğüüm sırasında, kendisi *quaestor*'du; bana karşı saygıda kusur işlediğini hiç

görmedim. *Consul*'lük görevimden bu yana bana öyle büyük saygı gösteriyor ki, toplumsal ödevlerin sağladığı güven duyguları, özel ilişkilerle de giderek artıyor. Bu yüzden, sizden benim isteklerimi dikkate alıp onun mevkisinin, danışma kurulunuzda değerlendirilmesini sağlamanızı diliyorum; eğer bana biraz güveniniz varsa, ona bu onuru bahşedersiniz. Kendisine verilen görevleri, bunları fazlasıyla hak etmek için, canla başla yerine getirecektir. Onu övmekte cimri davranıyorum; çünkü kendisinin dürüstlüğü, namusunu ve çalışkanlığını, yalnız kentte gözünün önünde gerçekleştirdiği onurlu görevlerden dolayı değil, aynı zamanda ordunda görevli bir asker olmasından da çok iyi bildiğini ümit ediyorum. Ona karşı hissettiğim sevgiyi anlatacak bir tek şu konunun yeterince açıklanamadığını düşünüyorum ve tekrar tekrar yineliyorum: Efendim, *quaestor*'uma bahşedilen onur sayesinde, başka bir deyişle, onun aracılığıyla bana bahşedilen onur sayesinde, şahsıma olabildiğince erken bir sevinç tattırmanızı sizden diliyorum.)

III.21. Lucius Flavius Arrianus

1) Delphoi, Akhaia, 16-21 Eylül 117?: [C(aio) Avi]dio Nigrino leg(ato) Aug(usti) pro pr(aetore) / [Ex tabellis recitata XV] K(alendas) Octobr(es) [---]...De Longini constitu[tis in controversia inter] / Del[phos et Ambros]sios de phinibus determinatione per Valerium Ius[tum facta decernere placet] / in co[nsilio adfue]runt Q(uintus) Eppius Fl(avius) Arrianus C(aius) Papius Habitus T(itus) Liv[ius?...] ²¹⁸⁵.

(Legatus Augusti pro praetor unvanlı imparator temsilcisi Gaius Avidus Nigrinus zamanında yazıtlardan hükme varıldı: October ayının *kalendeia*'ından on beş gün evvel, Longinus'un yasasına uygun olarak, Delphoi ve Ambrossios halkı arasındaki sınır anlaşmazlığında Valerius Iustus tarafından yapılan sınır belirlemesiyle uyumlu buluyorum. *Consilium*'da hazır bulunanlar: Q(uintus) Eppius Fl(avius) Arrianus) Papius Habitus T(itus) Liv[ius?...])

2) AE 1974, 370=SEG XXVI, 1215, Corduba, Hispania, 125 Yılı?: Κρέσσονά σοι χρυσοῖο καὶ / ἀργυροῦ ἄμβροτα δῶρα / Ἄρτεμι, καὶ θήρης πολλὸν / ἀρειότη[ερα] / Μουσάων ἐχ[θρῶ] (?) με Χαρήατι δῶρα κομῖ[ζ]ειν / εἰς θεὸν οὐκ ὁσίη δαίστορας ἀλλοτρίων / Ἀρριανὸς ἀντιθύπατος ²¹⁸⁶.

(Altından ve gümüşten çok daha güçlüdür / üstündür, Artemis'in tanrısal hediyeleri, avlanmadan bile daha güçlü / üstün. Musaların sevincinin düşmanı olan

²¹⁸⁵ A. Plassart, *Fouilles de Delphes*, III/4, 1970, s. 43 no 290, 291; T. Elliot, 2004, s. 125.

²¹⁸⁶ Krş. E. L. Wheeler, 1970, s. 43; A. Tovar, 1971, s. 401-412.

hediyeleri tanrıçaya getirmek, sofradaki yabancılar için uygun değildir. *Proconsul* Arrianos.)

3) **CIL** XV, 244, Roma, 129 Yılı?: *Ex f(iglinis) Iul(i) Step(hani) G(enianis?) o(pus) d(oliare) / Paed(ucae) Lup(uli) Severo / et Arriano co(n)s(ulibus)*²¹⁸⁷.

(Iulius Stephanus Genia (?)’nın çanak çömlekçilerinden bir fiçı eseri. Paeduca Lupulus Severus ve Arrianus’un *consul* olduğu yıl)

4) **CIL** XV, 552, Ostia, Latium, 129 Yılı: *Severo et Arrian(o) cos. ex figl(inis) Dom(itiae) Domit(iani)*²¹⁸⁸.

(Severus et Arrianus’un *consul*’lükleri zamanında. Domitia ve Domitianus’un çanak çömlekçileri.)

5) **AE** 1905, 175, Sebastopolis / Dioskourias, 131 Yılı / Sonrası?: *[H]ad[rian (us) / per Fl(avium) A[rrianum]/ leg(atum) Aug(usti) pr(o pr(aetore)*²¹⁸⁹.

([İmparator] Hadrianus, *legatus Augusti pro praetore unvanlı temsilcisi aracılığıyla...*)

6) **AE** 1968, 473; **SEG** XXXI, 285, Corinthos, 131 Yılı: [-----] / [-----] / [φιλόσοφον (?).....] / [πρεσβευτήν [Αὐτοκράτορος] / καί[σα]ρος Τραια[νοῦ Ἀδρ]ι[ανοῦ] / [Σ]εβα[σ]τοῦ ἀντιστ[ράτε]ρον [τῆς] / 5 ἐπαρχ[είας τῆς Καππαδοκ[ίας. Α.] / [Γ]έλλιος Μένανδρος καὶ Α. Γέλλιος / [Ιο]ῦστος υἱὸς τοῦ Γελλίου Μενάνδρου / εὐεργ[εσίας ἔνεκεν]²¹⁹⁰.

([-----] / [-----] / [Filozof (?).....], Caesar Traianus Hadrianus Augustus’un Kappadokia Eyaleti’nin *legatus*’u için, Gellius Menander’in oğlu Lucius Gellius Menander ve Lucius Gellius Iustus cömertliğinden ötürü [bu anıtı dikti])

7) Komana / Hierapolis, (Şarköy-Adana), Kappadokia, 130/131-136/137 Yılları Arası: *Φλ(άβιον) Ἀρριανὸν πρεσβευτήν / καὶ ἀντιστ(άτηγον) τοῦ / Σεβαστοῦ τὸν εὐ / 4*

²¹⁸⁷ B. Rémy, 1989, s. 214 no 7.

²¹⁸⁸ B. Rémy, 1989, s. 214 no 8.

²¹⁸⁹ M. A. Speidel, 2009c, s. 604.

²¹⁹⁰ J. H. Kent, **Corinth Results of Excavations. Conducted By The American School of Classical Studies At Athens**, VIII/3, The Inscriptions 1926-1950, Princeton 1966, s. 56, 57 no 124c; G. W. Bowersock, “A New Inscription of Arrian”, **Greek, Roman and Byzantine Studies**, 8 / 4, 1967, s. 279; krş. J. H. Oliver, 1970, s. 336.

σεβέστατον καὶ δι / καιότατον ἤγε / μόνα ἢ ἱερὰ σύν / [ο]δος τοῦ Ἀπόλλω / 8 νος ἐπιμελεία
/ Μ(άρκου) Ἰουνίου Ἀρχί / ου τοῦ διὰ βίου ἱε / ρέως²¹⁹¹.

(Apollo Kült Birliği, ömür boyu rahip Marcus Iunius Arkhias'ın nezaretinde, oldukça dindar ve adil vali olan imparatorun *legatus Augusti pro praetore* unvanlı temsilcisi Flavius Arrianus için bunu dikti)

8) **ILS 8801; IGR III, 111**, Sebastopolis (Tokat-Suluray), Pontus, 10 Aralık 136 - 9 Aralık 137: [αὐτοκράτορι Καίσαρι θεοῦ Τραι]ανου Πα[ρ]θικοῦ νύῳ θεοῦ Ν[έρ]ουα νύωνῳ Τραιανῳ Ἀδριανῳ Σεβ. ἀρχιερεῖ μεγίστῳι δημαρχικῆς ἐξουσίας τὸ κά αὐτοκράτ. τὸ β' ὑπάτῳι τὸ γ' π(ατρί) π(ατρίδος) καὶ Αἰλίῳ Καίσαρι δημαρχικῆς ἐξουσίας, ἐπὶ Φλ(αυίου) Ἀρριανοῦ πρεσβευτοῦ καὶ ἀντιστρατήγου τοῦ Σεβαστοῦ, Σεβαστοπολείτων τῶν καὶ Ἡρακλεοπολειτῶν ἄρχοντες βουλὴ δῆμος ἔτους θλρ''²¹⁹².

(Tanrısai Traianus Parthicus'un oğlu, Tanrısai Nerva'nın torunu İmparator Caesar Traianus Hadrianus Augustus'a, başrahip, yirmi bir kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi, iki kez imparator, üç kez *consul*, vatanın babası ve *tribunus*'luk yetkisi sahibi Aelius Caesar'a, *legatus pro praetore* unvanlı imparator temsilcisi Flavius Arrianus'un valiliği zamanında Sebastopolis ve Herakleopolis'in *arkhon*'ları, Danışma ve Halk Meclisi 139 yılında [bunu ithaf etti])

9a) **CIL VI, 31132**, Roma, 138 Yılı Sonrası?: [locus datus a...]o Arriano/ [curatore operum publicorum et aedium sa]crarum

(... Arrianus'un başkanlığında kamu yapıları ve kutsal tapınakların yeri tespit edildi (/ buralar için yer ayarlandı.)

9b) **IG II, 2, 2055**, Atina, 145 / 146 Yılı: 1 [ἀγαθῇ τύ]χηι / [ἄρχοντος Φ]λ · Ἀρριανοῦ · Παιανιέος / [κοσ]μητεύοντος Ἀθηναίου / σύστρεμμ' ἀνέθηκεν / 5 τῶν ἰδίων πολέμαρχος Ἀπολ / λοφάνης συνεφήβων/...²¹⁹³.

(Uğurlu olsun! *Arkhon* Flavius Arrianus zamanında, Paiania *demos*'undan gençlerin eğitiminden sorumlu Athenaios (bunu) takımı için....kaynaklarından adadı:...)

²¹⁹¹ F. Baz, 2007, s. 123.

²¹⁹² **PIR 2**, F 219; L. Renier, 1877, s. 200, 201; W. M. Ramsay, 1941, s. 178 no 168; E. M. Smalwood, 1966, s. 77 no 204; B. Rémy, 1989, s. 214, no 11; T. B. Mitford, 1991, s. 194 vd. no 8; B. Rémy, "Deux Incriptions du Pont en l'honneur de L. Aelius Caesar", içinde: B. Rémy (ed.), **Pontica I, Recherches sur L'histoire du Pont dans l'Antiquité**, (Varia Anatolica 5), İstanbul 1991, s. 99.

²¹⁹³ <https://epigraphy.packhum.org/text/4292?&bookid=5&location=1365> [E.T. 20.02.2019].

10) **SEG XXX**, 159, Atina, 145 Yılı?: *A(ῥλον) Φλ(άβιον) Ἀρριανὸ[v] / ὑπατικὸν φιλό[σο] / φο[v]*.

(Aulus Flavius Arrianus, consul, filozof)

11a) Arrian. **Perip. M. Eux.** I. 2-4: (2) *καὶ οἱ βωμοὶ ἀνεστᾶσιν ἤδη, λίθου μέντοι γε τοῦ τραχέος, καὶ τὰ γράμματα διὰ τοῦτο οὐκ εὐδῆλα κεχάρακται· τὸ δὲ Ἑλληνικὸν ἐπίγραμμα καὶ ἡμαρτημένως γέγραπται, οἷα δὴ ὑπὸ βαρβάρων γραφέν. ἔγνωκα οὖν τοὺς τε βωμοὺς λίθου λευκοῦ ἀναθεῖναι, καὶ τὰ ἐπιγράμματα ἐγχαράξαι εὐσήμοις τοῖς γράμμασιν.* (3) *ὁ μὲν γὰρ ἀνδριᾶς ἔστηκεν ὁ σὸς τῷ μὲν σχήματι ἡδέως ἀποδείκνυσι γὰρ τὴν θάλατταν—τὴν δὲ ἐργασίαν οὔτε ὁμοιὸς σοι οὔτε ἄλλως καλός·* (4) *ὥστε πέμψον ἀνδριάντα ἄξιον ἐπονομάζεσθαι σὸν ἐν τῷ αὐτῷ τούτῳ σχήματι· τὸ γὰρ χωρίον ἐπιτηδεϊότατον εἰς μνήμην αἰώνιον.*

(Arrianus, İmparator Caesar Traianus Hadrianus Augustus’u selamlar...(2) Hâlihazırdaki sunaklar eskiden kaba taştan inşa edildiklerinden harfler okunaklı bir şekilde kazınmamış; üzerlerindeki Hellen yazısı ise, barbarlar tarafından yazıldığını açığa vurur gibi, hatalı bir şekilde yazılmıştır. Bu yüzden sunakları beyaz taştan yeniden inşa etmeyi ve üzerlerindeki yazının belirgin harflerle kazınmasını kararlaştırdım. (3) Sizin ayakta duran heykelinize gelince, her ne kadar tasarım bakımından hoşsa da –zira denizi işaret ediyor– işçiliği bakımından ise ne size benziyor ne de diğer bir açıdan güzel; (4) bu yüzden aynı bu pozda sizin adınızı taşımaya layık bir heykelinizi gönderin; çünkü sizin ebediyen anımsanmanız için burası son derece uygun bir yer.)

11b) Arrian. **Perip. M. Eux.** II. 1-3: *Πεποιήται δὲ καὶ ὁ νεὸς λίθου τετραγώνου οὐ φαῦλως· ἀλλὰ τὸ τοῦ Ἑρμοῦ ἄγαλμα οὔτε τοῦ νεὸ ἀξίόν ἐστιν οὔτε αὐτοῦ τοῦ χωρίου. εἰ δέ σοι δοκεῖ, πέμψον μοι πεντάπουν μάλιστα Ἑρμοῦ ἄγαλμα τηλικούτον γὰρ μοι δοκεῖ ἔσεσθαι ὥς γε πρὸς τὸν νεὸν σύμμετρον— καὶ ἄλλο τοῦ Φιλησίου τετράπουν·* (2) *οὐ γὰρ ἀπὸ τρόπου δοκεῖ μοι σύνναος καὶ σύμβωμος ἔσεσθαι τῷ προπάτορι, καὶ ὁ μὲν τις τῷ Ἑρμῇ, ὁ δὲ τῷ Φιλησίῳ, ὁ δὲ καὶ ἀμφοῖν θύσει παριών. χαριοῦνται δὲ καὶ οὗτοι κάκεῖνοι τῷ τε Ἑρμῇ καὶ τῷ Φιλησίῳ· τῷ μὲν Ἑρμῇ, ὅτι τὸν ἔγγονον αὐτοῦ τιμῶσιν, τῷ δὲ Φιλησίῳ, ὅτι τὸν αὐτοῦ προπάτορα.* (3) *ὥς ἔγωγε καὶ ἐβουθύτησα ἐνταῦθα, οὐχ ὥσπερ ὁ Ξενοφῶν ἐκεῖνος ἐν Κάλπης λιμένι ὑφ’ ἀμάξης βοῶν λαβὼν δι’ ἀπορίαν ἱερείων, ἀλλὰ τῶν Τραπεζουντίων αὐτῶν παρασκευασάντων ἱερεῖον οὐκ ἀγεννές. καὶ ἐσπλαγχνευσάμεθα αὐτόθι καὶ ἐπὶ τοῖς σπλάγχνοις ἐπεσπείσαμεν.*

(Tapınak dikdörtgen taştan özenli bir şekilde yapılmıştır; fakat Hermes heykeli ne tapınağa ne de onun konumuna layıktır. Eğer siz de uygun bulursanız, bana Hermes’in

yaklaşık beş ayak boyunda heykelini –zira bana öyle geliyor ki, bu ebattaki tapınağın boyutuna uyum sağlayacaktır– ve ayrıca Philesios’un dört ayak uzunluğunda bir heykelini yollayın; (2) çünkü ortak bir tapınak ve sunakta atasıyla birlikte tapınım görmesinin sebepsiz olmayacağını düşünüyorum; ayrıca bakarsınız biri Hermes’e, bir diğeri Philesios’a, bir başkası ise buradan geçerken her ikisi için de kurban sunacaktır. Bu şekilde davrananlar hem Hermes’i hem de Philesios’u memnun etmiş olacaklardır. Hermes için, kendi soyunu; Philesios için ise, kendi atasını onurlandırır. (3) Bu yüzden ben de, orada kendi payıma bir boğa kurban ettim. Kalpe Limanı’nda kurban edilecek hayvan yoksunluğundan ötürü öküz arabasından bir sığır çıkartan ünlü Ksenophon’un başına gelen benim başıma gelmedi; tersine kusursuz bir kurbanlığı Trapezus’luların kendileri sağladılar. Ayrıca orada hayvanın iç organlarını inceledik ve onların üzerine libasyon yaptık.)

11c) Arrian. **Perip. M. Eux.** XVII.1-3: *Τὰ δὲ ἀπὸ Τραπεζοῦντος διαστήματα μέχρι Διοσκουριάδος προεῖρηται διὰ τῶν ποταμῶν ἀναμετρηθέντα. ἀθροίζονται δὲ ἀπὸ Τραπεζοῦντος εἰς Διοσκουριάδα, τὴν νῦν Σεβαστόπολιν καλουμένην, στάδιοι δισχίλιοι διακόσιοι ἐξήκοντα. (2) Τάδε μὲν [οὖν] τὰ ἀπὸ Βυζαντίου πλεόντων ἐν δεξιᾷ ὡς ἐπὶ Διοσκουριάδα, εἰς ὅπερ στρατόπεδον τελευτᾷ Ῥωμαίοις ἡ ἐπικράτεια ἐν δεξιᾷ εἰσπλεόντων εἰς τὸν Πόντον. (3) ἐπεὶ δὲ ἐπυθόμην Κότυν τετελευτηκέναι, τὸν βασιλέα τοῦ Βοσπόρου τοῦ Κιμμερίου καλουμένου, ἐπιμελὲς ἐποίησάμην καὶ τὸν μέχρι τοῦ Βοσπόρου τοῦ Κιμμερίου πλοῦν δηλῶσαί σοι· ὥς, εἴ τι βουλευοιο περὶ τοῦ Βοσπόρου, ὑπάρχῃ σοι καὶ τόνδε τὸν πλοῦν μὴ ἀγνοοῦντι βουλευσασθαι.*

(Trapezus’tan Dioskourias’a kadar uzanan aralıktaki ırmaklar arasında ölçülmüş olan mesafeler daha önce belirtilmişti. Trapezus’tan şimdi Sebastopolis olarak adlandırılan Dioskourias’a kadarki mesafelerin toplamı 2.260 *stadia*’dır. (2) Bu şekilde, Byzantion’dan sağdaki sahil şeridini takip ederek Dioskourias’a doğru yelken açınca, o ordugâh Karadeniz’in sağında, Romalılar için gelinen son hâkimiyet noktasıdır. (3) Fakat Kimmeria Bosporos’u kralı olarak adlandırılan Kotys’ün ölmüş olduğunu öğrendikten sonra, Bosporos’a kadarki deniz yolculuğunu sizin için açıklamayı kendime görev bildim, öyle ki; eğer Bosporos civarında bir şey yapmayı planlıyorsanız, sizin için hazır olsun ve bu deniz yolculuğunu bilerek planlayabilesiniz).

12) Dio Cass. LXIX, 15. 1= *ὁ μὲν οὖν τῶν Ἰουδαίων πόλεμος ἐς τοῦτο ἐτελεύτησεν, ἕτερος δὲ ἐξ Ἀλανῶν ἐῖσι δὲ Μασσαγέται ἐκινήθη ὑπὸ Φαρασμάνου, καὶ τὴν μὲν Ἀλβανίδα καὶ τὴν Μηδίαν ἰσχυρῶς ἐλύπησε, τῆς δ’ Ἀρμενίας τῆς τε Καππαδοκίας ἀνάμενος, ἔπειτα τῶν*

Ἀλανῶν τὰ μὲν δώροις ὑπὸ τοῦ Οὐολογαΐσου πεισθέντων, τὰ δὲ καὶ Φλάουιον Ἀρριανὸν τὸν τῆς Καππαδοκίας ἄρχοντα φοβηθέντων, ἐπαύσατο.

(Savaş, Iudaeahılarla bu şekilde sonlandıktan sonra, Pharasmanes tarafından kışkırtılan Alan halkı –Massagetaılar- ile ikinci bir savaş başladı. Bu savaş Albania sahasında ve Media’da büyük zarara neden oldu. Ardından Armenia ve Kappadokia’ya da sıçradı, Alanlar sadece Vologaeses’in kendilerine sunduğu armağanlarla değil aynı zamanda Kappadokia valisi Flavius Arrianus’tan korktukları için de saldırılarını sonlandırdılar.)

13a) Luc. **Alex.** 2: καὶ Ἀρριανὸς γὰρ ὁ τοῦ Ἐπικτήτου μαθητῆς ἀνὴρ Ῥωμαῖος ἐν τοῖς πρώτοις καὶ παιδεία παρ’ ὅλον τὸν βίον συγγενόμενος...

(Epiktetos’un öğrencisi, Romalılar içinde yüksek saygınlığı olan Arrianus, tüm yaşamını eğitime adanarak geçirdi.)

13b) Luc. **De mort. Peregr.** 14: πλὴν ἀλλ’ ὁ Περειγρίνιος ἀφείθη ὑπὸ τοῦ τότε τῆς Συρίας ἄρχοντος, ἀνδρὸς φιλοσοφία χαίροντος...

(Kısa bir süre sonra Peregrinus, felsefe aşığı Syria valisi tarafından zincirlerinden azat edildi.)

14) **SHA. Hadr.** XVI.10, 11: [10] *in summa familiaritate Epictetum et Heliodorum philosophos et, ne nomina tim de omnibus dicam, grammaticos rhetores musicos geometras pictores astrologos habuit, prae ceteris, ut multi adserunt* [11] *eminente Favorino doctores, qui professioni suae inhabiles videbantur, ditatos honoratosque a professione dimisit.*

(Özetle Epiktetos ve Heliodorus gibi filozoflara, adlarını tek tek yazamayacağım gramercilere, hatiplere, müzisyenlere, geometricilere, resamlara, astrologlara ve özellikle pek çok kimsenin de iddia ettiği gibi saygı değer Favorinus’a karşı oldukça dostane bir tavır takınmıştır.)

15) Suidas s.v. Ἀρριανός, Νικομηδεὺς, φιλόσοφος Ἐπικτήτειος, ὁ ἐπικληθεὶς νέος Ξενοφῶν. ἦν δὲ ἐν Ῥώμῃ ἐπὶ Ἀδριανοῦ καὶ Μάρκου καὶ Ἀντωνίνου τῶν βασιλέων, καὶ ἀξιομάτων μεταλαβὼν καὶ μέχρις αὐτοῦ τοῦ ὑπατεῦσαι, καθά φησιν Ἑλικώνιος, διὰ τὴν τῆς παιδείας δεξιότητα. ἔγραψε δὲ βιβλία παμπληθῆ.

(Arrianos, Nikomedia'dan Epiktetosçu bir filozof. Yeni Ksenophon olarak isimlendirilen. [İmparatorlar] Hadrianus, Marcus [Aurelius] ve Antoninus [Pius]'un egemenlikleri süresince Roma'da idi ve bizzat *consul* olmaya varacak onurlar elde etti. Helikonios'un söylediği gibi eğitiminin mükemmelliğinden ötürü pek çok kitap yazdı.)

16) Lydus, **Mag.** III. 53.15: *τοιούτος μὲν οὖν περὶ τῶν Κασπίων πυλῶν τοῖς Ρωμαίων συγγραφεῦσιν ὁ λόγος, <ὄν> Ἀρριανὸς ἐπὶ τῆς Ἀλανικῆς ἱστορίας καὶ οὐκ ἥκιστα ἐπὶ τῆς ὁγδόης τῶν Παρθικῶν ἀκριβέστερον* 20 διεξέρχεται, *αὐτὸς τοῖς τόποις ἐπιστάς, οἷα τῆς χώρας αὐτῆς ἠγεσάμενος ὑπὸ Τραϊανῷ το χρестῷ· τοιούτους γὰρ ἄρκοντας ἐκεῖνος ἔσχεν, οἱ τοῖς τε λόγοις τοῖς τε ἔργοις εἰς τοσαύτην εὐκλειαν τὴν πολιτείαν ἀνέστησαν.)*

(İşte, Romalıların Caspius Kapıları'na dair anlatılan şeyler bunlardan ibarettir. Arrianos, Alan halkına ilişkin tarihi kitabında ve özellikle de sekizinci kitapta komşularını doğru bir şekilde şöyle anlatır: Gerçekten de yüce Traianus'un yönetimi altında bir *praefectus* o bölgelerde teftiş ettiği gibi kendi bölgesinde de yapabiliyordu (?) Görev yaptıkları her yerde devletlerinin şanını yazdıkları ve yaptıklarıyla fazlasıyla artırılar.)

17) Photius, **Bibl.** 58: *Ἀνεγνώσθη Ἀρριανοῦ Παρθικά ἐν βιβλίοις ιζ΄. Οὗτος δὲ συντάττει πάντων ἄμεινον καὶ τὰ κατὰ Ἀλέξανδρον τὸν Μακεδόνα, ἔτι δὲ καὶ ἄλλην πραγματείαν, τὰ πάτρια τῆς Βιθυνίας, ἐξ ἧς καὶ αὐτὸς ἔφυ, ἐπιγράψας τὸ βιβλίον Βιθυνιακά· συγγράφεται δὲ καὶ τὰ κατὰ Ἀλανούς, ἣν ἐπέγραψεν Ἀλανικὴν. Διέρχεται δὲ ἐν ταύτῃ τῇ πραγματείᾳ τοὺς πολέμους οὓς ἐπολέμησαν Ῥωμαῖοι καὶ Πάρθοι Ῥωμαίων αὐτοκράτορος ὄντος Τραιανοῦ. Φησὶ δὲ τὸ Πάρθων γένος Σκυθικόν, ἀποστῆναι δὲ τῆς τῶν Μακεδόνων ἐπικρατείας, ἅμα Περσῶν καταστραφέντων πάλαι δουλωθέν, δι' αἰτίαν τοιαύτην. Ἀρσάκης καὶ Τιριδάτης ἦσθιν ἀδελφῶ Ἀρσακίδαι, τοῦ υἱοῦ Ἀρσάκου τοῦ Φριαπίτου ἀπόγονοι. Οὗτοι Φερεκλέα τὸν ὑπὸ Ἀντιόχου τοῦ βασιλέως (θεὸν αὐτὸν ἐπὶ κλην ὠνόμαζον), ἀλλ' οἷ γε Ἀρσακίδαι τὸν ὑπὸ Ἀντιόχου σατράπην αὐτῶν τῆς χώρας καταστάντα Φερεκλέα, ἐπεὶ τὸν ἕτερον τῶν ἀδελφῶν αἰσχρῶς ἐπείρασε βιασάμενος, οὐκ ἐνεγκόντες τὴν ὕβριν ἀνεῖλόν τε τὸν ὑβρίσαντα, καὶ ἑτέροις πέντε τὴν πρᾶξιν ἀνακοινωσάμενοι καὶ τὸ ἔθνος Μακεδόνων ἀπέστησαν, καὶ καθ' ἑαυτοὺς ἤρξαν, καὶ ἐπὶ μέγα δυνάμεως ἤλασαν, ὥς καὶ Ῥωμαίοις ἀντιρρόπους μάχας θέσθαι, ἐνίστε δὲ καὶ μεθ' ἑαυτῶν τὴν νίκην ἔχοντας τοῦ πολέμου ἀπελθεῖν. Πάρθους δὲ φησιν ἐπὶ Σεσώστριδος τοῦ Αἰγυπτίων βασιλέως καὶ Ἰανδύσου τοῦ Σκυθῶν ἀπὸ τῆς σφῶν χώρας Σκυθίας εἰς τὴν νῦν μετοικῆσαι. Οὗς ὁ Ῥωμαίων αὐτοκράτωρ Τραιανὸς κατὰ κράτος ταπεινῶσας ὑποσπόνδους ἀφῆκεν, αὐτὸς αὐτοῖς τὸν βασιλέα καταστησάμενος. Οὗτος ὁ Ἀρριανὸς φιλόσοφος μὲν ἦν τὴν ἐπιστήμην, εἷς τῶν ὁμιλητῶν Ἐπικτήτου, κατὰ δὲ τοὺς χρόνους Ἀδριανοῦ καὶ Ἀντωνίνου τοῦ Πίου καὶ Μάρκου τοῦ Ἀντωνίνου ἐγνωρίζετο.*

Ἐπωνόμαζον δὲ αὐτὸν Ξενοφῶντα νέον. Διὰ δὲ τὸ τῆς παιδείας ἐπίσημον ἄλλας τε πολιτικὰς ἀρχὰς ἐπιστεύθη, καὶ εἰς τὸ τῶν ὑπάτων ἀνέβη τέλος. Ἐγραψε δὲ βιβλία καὶ ἕτερα, τῶν μὲν Διατριβῶν Ἐπικτήτου τοῦ διδασκάλου ὅσα ἴσμεν βιβλία ὀκτώ, τῶν δὲ ὁμιλιῶν τοῦ αὐτοῦ Ἐπικτήτου βιβλία δώδεκα. Ἰσχνὸς δὲ τὴν φράσιν ἐστὶ καὶ μιμητὴς ὡς ἀληθῶς Ξενοφῶντος. Φασὶ δὲ αὐτὸν καὶ ἕτερα γράψαι, ἃ οὐπω εἰς ἡμετέραν ἀφίκετο γνῶσιν. Δῆλον δὲ ὡς οὐδὲ ῥητορικῆς σοφίας τε καὶ δυνάμεως ἀπελίπετο.

(Arrianus'un on yedi kitap halindeki Parthika isimli eserini okudum. O, ayrıca Makedon Aleksandros'un seferlerinin en iyi anlatısını yazdı. Bir diğer çalışması doğduğu memleketine ilişkin olayları ele aldığı Bithynika'dır. Yine o, Alanların tarihi Alanike'yi yazdı. Parthika isimli eserinde o, Traianus'un egemenliği süresince Parthia ve Roma arasında yaşanan savaşların anlatısını verir. O, Parthialıların, uzun bir süre Makedonia boyunduruğu altında yaşayan Skythia ırkından olduğunu düşünür ve aşağıdaki sebeplerden ötürü Persialılara karşı isyan esnasında ayaklanmış olduklarını belirtir: Phriapates'in oğlu Arsakes'in torunları Arsakes ve Tiridates iki erkek kardeşti. Bu iki erkek kardeş, beş suç ortağıyla birlikte içlerinden birine yapılan hakaretin intikamını almak için Antiokhos Theos tarafından Parthia satrapı olarak atanmış olan Pherekles'i katlettiler. Onlar, Makedonialıları sürerek kendi yönetimlerini kurdular ve savaşta Romalılara denk olacak kadar güçlendiler ve bazen onlara karşı galip dahi geldiler. Arrianus, ayrıca Mısır kralı Sesostris'in ve Skythika kralı Iandysos'un egemenliği süresince Parthialılar, kendi yurtları olan Skythika'dan şimdi yaşadıkları yere taşındılar. İmparator Traianus onları boyun eğmeye zorladı; ancak onları sözleşmeyle özgür bıraktı ve onlara bir kral atadı. Yeni Ksenophon olarak adlandırılan bir filozof ve Epiktetos'un öğrencilerinden biri olan bu Arrianus; Hadrianus, Antoninus Pius ve Marcus Antoninus'un egemenlikleri süresince yaşadı. Olağanüstü bilgisinden ötürü devletin çeşitli memuriyetleri [kendisine] emanet edildi ve nihayetinde *consul*'lük makamına terfi etti. Yine o, diğer eserlerin de yazarıydı: bilgi sahibi olduğumuz sekiz kitaplık hocası Epiktetos'un Sohbetleri ve on iki kitap halinde Epiktetos'un Söylevleri. Onun yazma stili yavan ve o tam bir Ksenophon taklitçisidir. Bunlardan başka onun diğer eserlerin yazarı olduğu söylenir; ancak bu eserler elime geçmedi. Şüphe yoktur ki, o hitabet becerisi ve yeteneğinden yoksun değildi.)

18) Photius, **Bibl.** 93: *Ἀνεγνώσθη τοῦ αὐτοῦ τὰ Βιθυνιακὰ ἐν βιβλίοις ὀκτώ, ἐν οἷς τὰ τε μυθικὰ τὰ περὶ Βιθυνίας καὶ τᾶλλα ὅσα συνέστη περὶ αὐτὴν εἰς λεπτὸν ἀναγράφει, τῇ πατρίδι δῶρον ἀναφέρων τὰ πάτρια· Νικομήδειον γάρ τι τὸ γένος αὐτοῦ ἐν ταύτῃ τῇ συγγραφῇ διορίζει, ἐν αὐτῇ τε γεννηθῆναι καὶ τραφῆναι καὶ παιδευθῆναι καὶ ἱερέα τῆς Δήμητρος καὶ*

τῆς παιδὸς αὐτῆς, αἷς καὶ τὴν πόλιν ἀνακεῖσθαι φησι, χρηματίσαι. Μέννηται δὲ ἐν ταύτῃ τῇ συγγραφῇ καὶ ἐτέρων πραγματειῶν ὧν ἡ μὲν ὅσα Τιμολέοντι τῷ Κορινθίῳ κατὰ Σικελίαν ἐπράχθη διαλαμβάνει, ἡ δὲ τὰ Δίῳνι τῷ Συρακουσίῳ ὅσα ἀξιαφήγητα ἔργα ἐπετελέσθη, ἡνίκα τὰς Συρακούσας καὶ πᾶσαν Σικελίαν ἀπὸ τοῦ δευτέρου Διονυσίου, ὃς ἦν παῖς τοῦ προτέρου, ἡλευθέρου, καὶ τῶν βαρβάρων, οὓς ὑπὲρ τοῦ βεβαίως τυραννεῖν Διονύσιος ἐπηγάγετο. Φαίνεται δὲ τετάρτην γράφων τὴν τῆς πατρίδος ἀφήγησιν· μετὰ τε γὰρ τὰ περὶ Ἀλέξανδρον καὶ Τιμολέοντα καὶ Δίωνα, μετὰ τὰς περὶ αὐτοὺς ἱστορίας ἥδε αὐτῷ ἡ συγγραφὴ ἐξεπονήθη, ἐξ ἀρχῆς μὲν, ἀφ' οὗ γράφειν ἴσχυσε, ταύτην ἐνστήσασθαι καὶ συντάξαι τὴν ὑπόθεσιν βουλευθέντι, τῆς δὲ παρασκευῆς τῷ ἐνδεῶς αὐτὸν ἔχειν παρατεινάσης τὸν χρόνον· ταύτην γὰρ αὐτὸς τῆς ἐπὶ τούτῳ βραδυτῆτος ἀποδίδωσιν αἰτίαν. Ἀρχεται μὲν οὖν, ὥσπερ εἴρηται, ἀπὸ τῶν μυθικῶν τῆς ἱστορίας, κάτεισι δὲ μέχρι τῆς τελευτῆς τοῦ ἐσχάτου Νικομήδους, ὃς τελευτῶν τὴν βασιλείαν Ῥωμαίοις κατὰ διαθήκας ἀπέλιπεν, οὕτω βασιλευμένους μετὰ τὴν τοῦ Ταρκυνίου ἐξέλασιν.

(Aynı yazarın Bithynia'nın mitsel ve genel tarihinin detaylı bir anlatımını içeren sekiz kitaplık Bityhnika'sını okudum. Bu eser, memleketine ithaf edilen kendi yurdunun bir tarihidir. Bu çalışmasında o kesin olarak bize söylediği için Nikomedia'da doğdu, orada yetişti, eğitim gördü ve şehirde kutsal yeri olan Demeter ve onun kızının [Persephone / Kore] rahipliklerini üstlendi. O, Sicilia'da Korinthoslu Timoleon'un kariyeri, Syrakusai ve tüm Sicilia'yı I. Dionysos'un oğlu II. Dionysos'tan ve Dionysos'un *tyrannos*'luğu için destek aldığı barbarlardan özgürlüğüne kavuşturan Syrakusaili Dionysos'un anılmaya değer işleri gibi çeşitli konular üzerine yazdığı farklı çalışmalarından bahseder. Görünüşe göre memleketinin tarihi; Büyük Aleksandros'un, Timoleon'un ve Dionysios'un tarihlerinin ardından yazılan onun dördüncü eseri idi. O, ilk yazın hayatına başladığından itibaren böyle bir konuyu ele alma niyeti taşıdı; ancak materyal eksikliğinden ötürü çalışma biraz zaman aldı. En azından bu, eserinin ortaya çıkmasındaki gecikmede kendisinin öne sürdüğü sebeptir. İfade edildiği üzere onun bu eseri efsanevi tarihle başlar ve ölümüyle krallığını, Tarquiniilerin kovulmasından sonra hiç kralın yönetimde olmadığı, Romalılara bırakan son Nikomedes'in ölümüyle sona erer.)

III.22. Lucius Burbuleius L. f. Quir. Optatus Ligarianus?

1) CIL X, 6006=ILS 1066, Minturnae, Regio I, Italia, II. yy.: *L(ucio) Burbuleio, L(ucii) f(ilio), Quir(ina tribu) / Optato Ligariano / co(n)suli, sodal(i) Aug(ustali), leg(ato) imperat(oris) 4 / Antonini Aug(usti) Pii pro pra(etore) prov(inciae) / Syriae, in quo honor(e) decessit, leg(ato) / eiusdem et divi Hadriani pro pr(aetore) prov(inciae) / Cappad(ociae) cur(ator) oper(um) locor(um)q(ue) pub(licorum), praef(ecto) 8 /*

*aerar(ii) Saturn(i), proco(n) s(uli) Sicil(iae), logiste / Syriae, leg(ato) leg(ionis) XVI Fl(aviae) firm(ae), cur(atori) rei p(ublicae) Narbon(ensium) item Anconitanor(um) item Tarricin(orum), cur(atori) viar(um) Clodiae, Casssiae, 12 / Ciminae, pr(aetori), aed(ili) pl(ebis), q(uaestori) Ponti et Bithyn(iae), trib(uno) laticl(avio) leg(ionis) IX Hispan(ae), IIIvir(o) kapital(i), patr(ono) col(oniae), / Rasinia Pietas, nutr(ix) filiar(um) eius/ s(ua) p(ecunia) p(osuit) l(ocus) d(atus) d(ecreto) d(ecurionum)*²¹⁹⁴.

(Quirina *tribus*'undan Lucius oğlu, Lucius Burbuleius Optatus Ligarianus'a, *consul, sodalis Augustalis* rahibi, memuriyeti esnasında öldüğü yer olan Syria eyaletinde, İmparator Antoninus Augustus Pius'un *legatus pro praetor*'u, aynı imparatorun *legatus*'u ve benzer şekilde tanrısal Hadrianus'un Kappadokia Eyaleti'nin *legatus pro praetor*'u, kamusal yapıların ve kamuya ait yerlerin bakımından sorumlu *curator, praefectus aerari Saturni*, Sicilia *proconsul*'u, Syria Eyaleti'nin *logistes*'i, *Legio XI Flavia Firma*'nın *legatus legionis*'i, Narbo, Ancona ve Tarracina şehirlerinin mali işlerden sorumlu *curator*'u, Clodia, Cassia ve Ciminia yollarının *curator*'u, *praetor, aedilis plebis*, Bithynia et Pontus Eyaleti'nin *quaestor*'u, *Legio IX Hispana*'nın geniş şeritli *tribunus militum*'u, *triumvir capitalis* kurulu üyesi, *colonia patronus*'u, [Lucius Burbuleius Optatus Ligarianus'un] kızlarının sütannesi Rasinia Pietas, kent meclisi üyelerinin kararnamesiyle tahsis edilen yere kendi kesesinden [bunu dikti])

2) **CIL**, X, 6025, Minturnae, Italia: *D(is) M(anibus) L(ucio) Burbuleio / Optato / qui vixsit / an(nos) XXVI m(enses) VIII, / mater fil(io) b(ene) m(erenti) f(ecit)*²¹⁹⁵.

(Yer Altı Tanrılarına, yirmi altı yıl, sekiz ay yaşayan kıymetli oğlu Lucius Burbuleius Optatus için annesi [bunu] yaptı)

3) **AE** 1982, 157, Minturnae, *Regio I*, Italia: -----]ae et Proculae Burb[ulei Optati] / [f(iliabus)? quod t]rib(unal) et simulacr(um) Victor(iae) A[ugustae fecer(unt)]...

(Victoria Augusta'nın bir heykelini ve kaide inşa etmelerinden ötürü Burbuleius Optatus'un kızları -----]ae ve Procula için...)

4) **AE** 1999, 1352, Pannonia Inferior, 19 Mayıs 135, Askerî Diploma: *Imp(erator) Caesar, divi Traiani Parthici f(ilius), divi Nervae nepos, Traianus Hadrianus Aug(ustus) pontif(ex) max(imus), trib(unicia) pot(estate) XIX, co(n)s(ul) III, p(ater) p(atriciae) equitib(us) et pedit(ibus) qui militav(erunt) in alis V et coh(ortibus) XIII, quae*

²¹⁹⁴ F. Jacques, 1983, s. 23 no 2.

²¹⁹⁵ M. Corbier, 1974, s. 186.

appell(antur)...sunt in Pannnon(ia) infer(iore, sub Nonio Muciano, quin(is) et vicen(is) item classic(is) senis et vicen(is) pluribusve stipend(iis) emerit(is) dimiss(is) honest(a) miss(ione), quor(um) nomin(a) subscripta sunt...a(nte) d(iem) XIII K(alendas) Iun(ias) M. Aemilio Papo, L. Burbuleio Ligariano co(n)s(ulibus)...²¹⁹⁶.

(Tanrısıl Traianus Parthicus'un oğlu, tanrısıl Nerva'nın torunu, İmparator Caesar Traianus Hadrianus Augustus, başrahip, on dokuzuncu kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi, üç kez *consul*, vatanın babası, Pannonia Inferior'da Nonius Mucianus'un yöneticiliği zamanında konuşlanan [aşağıda isimleri verilen] beş *alae* ve on üç *cohors*'ta isimleri aşağıda yazılı yirmi beş yıl hizmet etmiş piyade ve süvarilerle, yirmi altı yıl veya daha fazla hizmet etmiş denizcilere, İunius ayının *kalendae*'ından on dört gün evvel -19 Mayıs günü-, Messius Aemilius Papus ve L. Burbuleius Ligarianus'un *consul*'lükleri zamanında...[Roma yurttaşlık hakkını verdi])

5) **AE** 1983, 517, Baetica, 143-145 Yılları Arası: *M(arco) Messio M(arci) f(ilio) / Gal(eria) Rusticiano / Aemilio Lepido Iulio / Celso Balbino Arrio / 5 Proculo trib(uno) pleb(is) desig(nato) / q(uaestori) Imp(eratoris) Caesaris Titi Aelii / Hadriani Antonini Aug(usti) / Pii p(atris) p(atriciae) trib(uno) mil(itum) leg(ionis) XV Apol(linar(is) et leg(ionis) III Gallicae / praef(ecto) urbis feriar(um) Latinar(um) / 10 co(n)s(ulatu) Aemili Papi patris et / Burbulei Ligariani soceri / Xviro stlitibus iudicandis / res publica Siarensium / Aemilius Papus pater hono / 15 re usus sua pecunia / posuit²¹⁹⁷.*

(Galeria *tribus*'undan Marcus'un oğlu Marcus Messius Rusticianus Aemilius Lepidus Iulius Celsus Balbinus Arrius Proculus'a, *tribunus plebis designatus, quaestor*, İmparator Caesar Titus Aelius Hadrianus Antoninus Augustus Pius'un, vatanın babası, *Legio XV Apollinaris* ve *Legio III Gallica* lejyonlarının *tribunus militum*'u, baba Aemilius Papus ve kayınpederi Burbuleius Ligarianus'un *consul*'lükleri zamanında, *praefectus urbi feriarum Latinarum* (Latinler Festivali Yöneticisi), *decemviri stlitibus iudicandis* kurulu üyesi, Siaerenses şehrinden / bölgesinden baba Aemilius Paus kendi kesesinden diktirdi)

6) Stat. **Silv.** V. 2.152: *Felix, qui viridi fidens, Optate, iuventa durabis quascumque vias vallumque subibis, forsan et ipse latus (sic numina principis adsint) cinctus et unanimi comes indefessus amici, quo Pylades ex more pius, quo Dardana gessit bella Menoetiades.*

²¹⁹⁶ M. M. Roxan, 1999, s. 249-255.

²¹⁹⁷ J. González, A. C. Rufino, "Die Messii Rustici. Eine senatorische Families aus der Baetica", **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 52, 1983, s. 157.

(Gençlik gücüne güvenen mutlu Optatus, her türlü yolu ve duvarı aşır geçeceksin, böylece sen de savaş için kuşanacak (imparatorun gücü parlansın) ve kalbinin dostunun yorulmak bilmeyen yoldaşı olacaksın, tıpkı dindar Pylades'in sahip olduğu, Menoetius'un da Troia Savaşı'nda savaştığı gibi)

III.23. Gnaeus Papirius Aelianus Aemilianus Tuscillus

1) **CIL** II, 2075=AE 1987, 503; **CIL** II, 2078, Iliberris, Baetica: *Gn(aeo) Papirio P(ublili) f(ilio)] / Gal(eria) Aeliano Aemil(io) / Tuscillo q(uaestori) prov(inciae) / Achaiae, tribuno plebi[s] / pr(aetori), leg(ato) Aug(usti) legion(is) XII[II] Gem(inae) [---l]eg(ato) Au[g(usti) pr(o) pr(aetore) prov(inciae) / B]ritan[niae-----]*²¹⁹⁸.

(Galeria *tribus*'undan Publius'un oğlu, Gnaeus Papirius Aelianus Aemilius Tuscillus'a, Akhaia eyalet *quaestor*'u, *tribunus plebis*, *praetor*, *Legio XIV Gemina*'nın *legatus legionis*'i, Britannia Eyaleti'nin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi...)

2) **CIL** III, 1446, Ulpia Traina, Sarmizegetusa, Dacia Superior, 131/132 Yılı: *Imp(eratore) Caes(are) divi Traiani / Parthici f(ilio) divi Nervae nep(ote) / Traian(o) Hadrian(o) Aug(usto), pont(ifice) / maximo, trib(unicia) potest(ate) XVI, co(n)s(ule) III, p(atre) p(atriciae), / 5 aqua inducta Colon(iae) Dacic(ae) Sarmiz(egetusae) / per Cn(aeum) Papirium Aelianum legat(um) eius / pr(o) pr(aetore)*²¹⁹⁹.

(Tanrısall Traianus Parthicus'un oğlu, tanrısall Nerva'nın torunu, İmparator Caesar Traianus Hadrianus Augustus, başrahip, on altıncı kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi, üç kez *consul*, vatanın babası, kendi *legatus pro praetor*'u Gnaeus Papirius Aelianus aracılığıyla *Colonia Dacica Sarmizegetusa*'ya su çekti / suyu getirdi.)

3) **RMD** IV, 248, Dacia Porolissensis, 14 Kasım / 1 Aralık 133 / 135?: [*Imp. Caesar, divi Traiani Parthic(i) f. divi Nervae nepos, Traianus Hadrianus Aug(ustus), pont(ifex) max(imus), tribun(icia) pot(estate)...co(n)s(ul) III, pater patriae,*] [*equitib(us) et peditib(us), qui militaver(unt) in...et sunt in Dacia Por]ol(issensis) sub Fl(avio) Italico....[a.d....]k. Dec(embres) [..., Cn. P]apirio Aeliano cos...*]²²⁰⁰.

(Tanrısall Traianus Parthicus'un oğlu, tanrısall Nerva'nın torunu, İmparator Caesar Traianus Hadrianus Augustus, başrahip,...kez *tribunus*'luk yetkisine sahip, üç kez *consul*, vatanın babası, Dacia Porolissensis'te Flavius Italicus'un yöneticiliği zamanında

²¹⁹⁸ A. R. Birley, 2005, s. 143 vd.; F. Baz, 2007, s. 129.

²¹⁹⁹ <https://epigraphy.packhum.org/text/298686> [E.T. 04.03.2019].

²²⁰⁰ M. M. Roxan, P. Holder, 2003, s. 484.

konuşlanan süvari ve piyadelere....December ayının *kalendae*'ından ...evvel..., Gnaeus Papirius Aelianus'un *consul*'lüğü zamanında [Roma yurttaşlık hakkını verdi])

4) **RMD** V, 382, Mauretania Tingianata, 10 Aralık 133-9 Aralık 134: [*Imp(erator) Caesar divi Traiani Parthi*]ci *f(ilius) divi Nervae [nep(os)] / [Traianus Hadrianus Aug(ustus) pontif(ex)] max(imus) trib(unicia) pot(estate) XII(X) / [co(n)s(ul) III] p(ater) p(atriciae) / [eq(uitibus) et ped(itibus) qui milit(ant) in alis V et c]oh(ortibus) VIII quae appellantur... sunt / [in Mauretania Ting(itana) sub---]umio Rutilliano....pr(idie) K(alendas) Ian(uarias) / P(ublio) Rutilio Fabiano / Cn(aeo) Papirio Aeliano co(n)s(ulibus)...²²⁰¹.*

(Tanrısals Parthicus'un oğlu, tanrısals Nerva'nın torunu, İmparator Caesar Traianus Hadrianus Augustus, başrahip, on sekiz kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi, üç kez *consul*, vatanın babası, Mauretania Tinginatana'da... umius? Rutilianus'un yöneticiliği zamanında Mauretania Tinginata'da konuşlanan beş *alae* ve dokuz *cohors*'ta askerî hizmette bulunmuş olan süvari ve piyadelere... Publius Rutilius Fabianus ve Gnaeus Papirius Aelianus'un *consul*'lükleri zamanında Ianuarius ayının *kalandae*'ından bir gün önce -31 Aralık günü- [yurttaşlık hakkını verdi]...)

5) **CIL** XVI, 93, Chester, Britannia, 10 Aralık 145 / 9 Aralık 146: [*Imperator Caesar divi Hadriani f(ilius) divi [Traian[i Parth(ici) nepos, divi Nervae pron(epos) T(itus) A(elius Hadrianus Antoninus [Aug(ustus) Pius, pon(tifex) max(imus) trib(unicia) po]t(estate) VIII] imp(erator) II, co(n)s(ul) IIII [p(ater) p(atriciae) / eq(uitibus) et ped(itibus) [qui militaver(unt) in alis III [et cohort(ibus) XI qu]ae appell(antur)...sunt in] / Brittan(nia) sub Papir[io Aeliano ...[quor(um) nom(in)a subscr(ipta)] / sunt c(ivitatem) R(omanam)...*

(Tanrısals Hadrianus'un oğlu, tanrısals Traianus Parthicus'un torunu, tanrısals Nerva'nın torununun oğlu, İmparator Caesar Titus Aelius Hadrianus Antoninus Augustus Pius, başrahip, dokuz kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi, ikinci kez *imparator*, dört kez *consul*, vatanın babası, Papirius Aelianus'un yöneticiliği esnasında Britannia'da konuşlanan üç *alae* ve on bir *cohors*'ta askerî hizmette bulunan isimleri aşağıda yazılı olan süvari ve piyadelere Roma yurttaşlık hakkını [verdi]...)

²²⁰¹ E. Papi, "Diplome militare da Thamusia (Mauretanis Tinginata): 31 dicembre 133/134", *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, 142, 2003, s. 265.

6) Kappadokia Komana'sı, 140-147 Yılları Arası ? : [ὁ δεῖνα] / [ὕπερ τοῦ δεῖνοϛ] / [κυρίῳ Ἀπολ] / 4 [λῶνι καὶ Ἀσ] / [κληπιῶ σωτ] / [ἦρι τοῖς ---] / [-] MA..[ἐπὶ ?] / 8[Γν.] Παπειρ[ι] / *ov Aίλιανο[ῶ] / ὑπατικοῦ / εὐχῆνν*²²⁰².

(Efendilerimiz, kurtarıcı tanrı ve tanrıçalar Apollon ve Asklepios'un esenliği için *proconsul* Gnaeus Papirius Aelianus bunu diktirdi.)

III.24. Lucius Aemilius Karus (yak. 148/149-150/151)

1) **CIL** VI, 1333=**ILS** 1077, Roma: *L(ucio) Aemilio, L(uci) f(ilio), Cam(ilia), Karo, co(n)[s(uli)], / leg(ato) Augusti pr(o) pr(aetore) provinciae Cappadociae, / leg(ato) Aug(usti) pr(o) pr(aetore) censitori provinciae Lugdunensis, / leg(ato) Aug(usti) pr(o) pr(aetore) provinciae Arabiae, / curator viae Flaminiae, leg(ato) leg(ionis) XXX Ulpiae V(ictricis), / praet(ori), trib(un)o pleb(is), quaest(ori) Aug(usti), trib(un)o militum leg(ionis) VIII Aug(ustae) / trib(un)o militum leg(ionis) VIII Hispaniae / Xviro stlitib(us) iudic(andis), / sodali Flaviali, XVviro s(acris) f(aciundis), / C. (Gaius) Iulius Erucianus Crispus, praef(ectus) / alae primae Ulpiae Dacorum, / amico optimo*²²⁰³.

(Camilia *tribus*'undan, Lucius'un oğlu Lucius Aemilius Karus'a, *consul*, Kappadokia Eyaleti'nin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı yöneticisi, Lugdunensis Eyaleti'nin *census*'undan sorumlu *pro praetor* unvanlı imparator *legatus*'u, Arabia Eyaleti'nin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı yöneticisi, *viae Flaminiae*'nin yol *curator*'u, *Legio XXX Ulpia Victrix*'in *legatus legionis*'i, *praetor*, *tribunus plebis*, *quaestor Augusti*, *Legio VIII Augusta*'nın *tribunus militum*'u, *Legio IX Hispania*'nın *tribunus militum*'u, *decemviri stlitibus iudicandis* kurul üyesi, *sodalis Flavialis* rahibi, *quindecimvir sacris faciundis* rahiplik üyesi, seçkin arkadaşına, *Ala prima Ulpia Dacorum cohors*'unun *praefectus*'u, Gaius Iulius Erucianus Crispinus [bunu ithaf etti])

2) **CIL** III, 7771= **ILS** 4398, Apulum: *Sarapidi / Ioui Soli / Isidi Lunae / Dianae / dis deabusq(ue) / conservatorib(us) / L. Aemil(ius) Carus / leg(atu)s Aug(usti) pr(o) pr(aetore) / III Daciarum*²²⁰⁴.

(Sarapis, Iupiter, Sol, Isis, Luna, Diana ile kurtarıcı tanrı ve tanrıçalara, Üç Dacia'nın *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi Lucius Aemilius Carus [bu adağı yerine getirdi])

²²⁰² F. Baz, 2007, s. 128.

²²⁰³ E. M. Smalwood, 1966, s. 74 no 190; A. R. Birley, 2005, s. 286; ayrıca bkz. B. Rémy, 1989, s. 217.

²²⁰⁴ S. A. Takács, 1995, s. 200.

3) **CIL** XIII, 8197, Colonia Agrippina, Germania Inferior: *[I(ovi) O(ptimo) M(aximo) / L(ucius) Aemilius / Carus / leg(atus) Aug(usti)]*²²⁰⁵.

(İyi ve en büyük ilah Iupiter için, imparator *legatus*'u Lucius Aemilius Carus [bunu ithaf etti])

4) **CIL** III, 14149.1=**ILS** 3013, Philadelphia, Arabia: *I(ovi) O(ptimo) M(aximo) / Conserva / tori L(ucius) Aemi / lius Carus leg(atus) / Aug(usti) pr(o) pr(aetore)*

(İyi ve en büyük ilah koruyucu Iupiter için *legatus Augusti pro praetore* unvanlı yönetici Lucius Aemilius Carus [bunu ithaf etti])

5a) Syria, 19 Mart 144, Askerî Diploma: *Imp(erator) Caesar divi Hadriani f(ilius) divi Traiani Parthici nepos divi Nerv(ae) pronep(os) T(itus) Aelius Hadrianus Antoninus Aug(ustus) Pius pon(tifex) max(imus), trib(unicia) pot(estate) VII, imp(erator) II, co(n)s(ul) III, equitib(us) et pedit(ibus), qui milit(averunt) in alis II et coh(ortibus) VIII, quae appell(antur)...sunt in Syria sub Sergio Paullo quinis et vican(is) plur(ibusve) stip(endis) emer(itis) dimis(sis) honesta mission(e), quorum nomin(a) subscript(a) sunt, civitat(em) Roman(am)...A(nte) d(iem) XIII k(alendas) Apr(iles) L(ucio) Aemilio Caro, Q(uinto) Egrilio Plariano co(n)s(ulibus)*²²⁰⁶.

(Tanrısıl Hadrianus'un oğlu, tanrısıl Traianus Parthicus'un torunu, tanrısıl Nerva'nın torununun oğlu, İmparator Caesar Titus Aelianus Hadrianus Augustus Pius, başrahip, yedinci kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi, ikinci kez imparator, üç kez *consul*, Sergius Paullus'un yöneticiliği zamanında Syria'da konuşlanan iki *alae* ve sekiz *cohors*'ta askerî hizmette bulunan isimleri aşağıda yazılı süvari ve piyadelere... Roma yurttaşlığını [verdi]...*Aprilis* ayının *kalendae*'ından on dört gün evvel -19 Mart günü-, Lucius Aemilius Carus ve Quintus Egrilius Plarianus'un *consul*'lükleri zamanında)

5b) Syria, 19 Mart 144, Askerî Diploma: *[Imp(erator) Caesar divi Hadriani f(ilius) divi Traiani Parthici nepos divi Nervae pronepos T(itus) Aelius Hadrianus Antoninus Aug(ustus) Pius pont(ifex) max(imus), trib(unicia) pot(estate) VII, imp(erator) II, co(n)s(ul) III, p(ater) p(atriciae) equitibus qui inter singulares militaverunt... quinis et vicanis pluribusve stipendiis emeritis dimissis honesta missione quorum nomina*

²²⁰⁵ B. Rémy, 1989, s. 218.

²²⁰⁶ W. Eck, A. Pangerl, "Ein zweite Kopie der Konstituion für die Truppen Syriens vom 19 März 144 und ein Diplom für die "equites singulares" vom selben Datum, *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, 193, 2015, s. 256, 257.

subscripta sunt, civitatem Romanam... A(nte) d(iem) XIII k(alendas) Apr(iles) Q(uinto) Egrilio Plariano, L(ucio) Aemilio Karo co(n)s(ulibus)...²²⁰⁷.

(Tanrısıl Traianus Parthicus'un torunu, tanrısıl Nerva'nın torununun oğlu, İmparator Caesar Titus Aelius Hadrianus Antoninus Augustus Pius, başrahip, yedi kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi, iki kez *imperator*, üç kez *consul*, vatanın babası, isimleri aşağıda yazılı olup yirmi beş yıl ve daha fazla *equites singulares* olarak hizmet edenlere Roma yurttaşlığını [verdi]... *Aprilis* ayının *kalendae*'ından on dört gün evvel -19 Mart günü-, Quintus Egrilius Plarianus ve Lucius Aemilius Karus'un *consul*'lükleri zamanında)

6) Gerasa, Arabia, 22 Nisan 142/143: Ὑπὲρ σωτηρίας τῶν κυριῶν Αὐτοκράτορος] Καίσαρος Τ. Αἰλίου [Α]δριανοῦ Ἀντωνίνου Εὐ[ς]εβοῦς Σεβαστοῦ] / καὶ τέκνων αὐτοῦ ὁμονοίας, καὶ εὐδαιμονίας Βουλῆς [κα]ὶ δήμου τῆς κυρίας πατρ[ρ]ίδος / Διὸς Ἡλίου μεγάλου Σαράπιδος καὶ Ἰσίδος καὶ [Ν]εωτέρας τ[ῶ]ν συννάων Θεῶν Μαλχος Δημετρίου / τοῦ Μάλχου τῇ κυρίᾳ πατρίδι ἐξ ἐπανγγελίας αὐτοῦ τὰ ἀγάλματα ἀνέθηκεν σὺν κρηπιδώματι] / καὶ βάσσειν αὐτῶν ἔτους Ξαν[θ]ικοῦ βκ' ἀφιερωθέντα, ἱερω[μ]ένου πρώτως καὶ π[ρο]βαίνοντος τοῦ Μαλχου ἐπὶ Αἰμιλίου Κάρου πρεσβ(ευτοῦ) Σεβασ(τοῦ) ἀντ[ιστ]ρατήγ[ου]²²⁰⁸.

(Efendilerimiz, İmparator Caesar Titus Aelius Hadrianus Antoninus Pius Augustus ve onun çocuklarının uyumu ve mutluluğu, aziz vatanın şehir ve halk meclisinin, Zeus Helios, Büyük Sarapis ve İsis'in ve birlikte tapınılan tanrıların tapınağının Neoteras'ının kurtuluşu için Malkhos oğlu Demetrios oğlu Malkhos, aziz vatana heykelleri kaideleriyle birlikte Ksandikos ayının yirmi ikinci günü Karus oğlu Aemilius'un valiliği zamanında diktirdi.)

III.25. Marcus Cassius Apollinaris

1) CIL XVI, 99, Brigetio, Pannonia Superior, 1 Ağustos 150: Imp(erator) Caesar, divi [Had]ri[ani] f(ilius), divi T[raian(i) / Parthic(i) nep(os), divi Nervae [pro]ne(pos), T(itus) [Aelius Had]ri[a]nus Antoninus Aug(ustus) Pius [pon(tifex)] max(imus), [tri(bunicia)] pot(estate) XIII, imp(erator) II, co(n)s(ul) IV, p(ater) [p(atriciae)] equitibus, qui militaverunt in alis V, [quae] appell(antur)...quor(um) nomin(a) subscript(a) sunt.,

²²⁰⁷ W. Eck, A. Pangerl, 2015, s. 260.

²²⁰⁸ J. Germer-Durand, "Nouvelle exploration epigraphique de Gerasa", *Revue Biblique* (1892-1940), 8/1, 1899, s. 10 no 7 ve s. 20 no 23; B. Rémy, 1989, s. 218.

*civit(atem) Roman(am),...K(alendis) Aug(ustis) M(arco) Cassio Apollinare, M(arco) Petrunio Mamertino co(n)s(ulibus)...*²²⁰⁹.

(Tanrısıl Hadrianus'un oğlu, tanrısıl Traianus Parhicus'un torunu, tanrısıl Nerva'nın torununun oğlu, İmparator Caesar Titus Aelius Hadrianus Antoninus Augustus Pius, başrahip, on üç kez *tribunus*'luk yetkisine sahip, iki kez imparator, dört kez *consul*, vatanın babası, isimleri aşağıda yazılı beş *alae*'da... askerî hizmetini yerine getirmiş olanlara, Roma yurttaşlığını [verdi]...*Augustus* ayının *kalendae*'nda -1 Ağustos günü-, Marcus Cassius Apollinaris ve Marcus Petronius Mamertinus'un *consul*'lükleri zamanında...)

2) **IGR** III, 130, Tyana, Kappadokia, 150 Yılı Başları: *Κλ. Τορκυ[ᾱ] / τος, β' χώρ/της πρώτης / ζ, ἐξ ὀφικίου / Κασσίου Ἀ / πολλειναρί / ου*²²¹⁰.

(Cassius Apollinaris'in karargâhından / resmî işler kaleminden II. *cohors*'un *beneficiarius*'u Claudius Torquatus [bu altarı... 'e/a adadı]

3) **AE** 1909, 115, Byblos, Syria: *Μ(άρκου) Κασ(σίου) Ἀπολ(λ)ειναρίου ὑπ(ατικοῦ)*²²¹¹.

(*Consul* Marcus Cassius Apollinaris...)

III.26. Marcus Sedatius Severianus Iulius Acer Metilius Nepos Rufinus Tiberius Rutilianus Censor

1) **CIL** XIV, 246, Ostia, Latium, 140 Yılı: *Imp(eratore) Caesare T(ito) Aelio Hadriano Antonino Aug(usto) / Pio p(atri) p(atriae) III M(arco) Aelio Aurelio Caesare co(n)s(ulibus) / ordo corporator(um) qui pecuniam ad ampliand(um) templum contuler(unt) // patroni / T(itus) Prifernius Sex(ti) fil(ius) / Paetus Rosianus / Geminus / M(arcus) Stlaccius Albinus / Trebellius Sallustius / Rufus / M(arcus) Sedatius C(ai) fil(ius) / Severianus / T(itus) Prifernius T(iti) f(ilius) Paetus / Rosianus Geminus f(ilius) / M(arcus) Sedatius M(arci) fil(ius) / Severus Iulius Reginus...*²²¹².

(İmparator Caesar Titus Aelius Hadrianus Antoninus Augustus Pius'un üçüncü kez vatanın babası olarak onurlandırıldığı ve Marcus Aelius Aurelius Caesar ile *consul*

²²⁰⁹ B. Rémy, 1989, s. 219 no 1.

²²¹⁰ B. Rémy, 1989, s. 219 no 2; D. H. French, "Inscriptions From Cappadocia I, The Museum of Kırşehir and Niğde", **Epigraphica Anatolica**, 28, 1997a, s. 119, 120 no 51.

²²¹¹ E. Dabrowa, 1998, s. 106, 107.

²²¹² http://db.edcs.eu/epigr/epi_einzel.php?s_sprache=en&p_belegstelle=CIL+14%2C+00246&r_sortierung=Belegstelle [E. T. 17.02.2019].

oldukları yıl, tapınağın genişletilmesine parasal destek sağlayan dernek üyelerinin listesi: *patronus*'lar: Sextus oğlu Titus Prifernius Paetus Rosinaus Geminus, Marcus Stlaccius Albinus, Trebellius Sallustius Rufus, Gaius oğlu Marcus Sedatius Severianus, Titus oğlu Titus Prifernius Paetus, Marcus oğlu Marcus Sedatius Severus Iulius Reginus...)

2) **CIL** XIV, 247, Ostia, Latium, 145 Yılı: *Imp(eratore) Caes(are) T(ito) Aelio Hadriano Antonino Aug(usto) / Pio p(atre) p(atriciae) IIII, M(arco) Aelio Aurelio Caesare II co(n)s(ulibus)...patroni / T(itus) Prifernius, T(iti) f(ilius) /, Quir(ina tribu), Paetus / Rosianus Geminus, / M(arcus) Sedatius, M(arci) f(ilius), / Quir(ina tribu), / Severus / Iulius Reginus...*²²¹³.

(İmparator Caesar Titus Aelius Hadrianus Antoninus Augustus Pius'un, üçüncü kez vatanın babası olarak onurlandırıldığı ve Marcus Aelius Aurelius ile ikinci kez *consul* oldukları yıl... *patronus* 'lar: Quirina *tribus*'undan Titus oğlu Titus Prifernius Paetus Rosianus Geminus, Quirina *tribus*'undan Marcus oğlu Marcus Sedatius Severianus Iulius Reginus...)

3) **CIL** XIV, 250, Ostia, Latium, 152 Yılı: *M(anio) Acilio Glabrione, M(arco) Valerio Homulo (sic) co(n)s(ulibus), / ordo corporatorum lenuncularior(um) / tabulariorum auxilares(ium) Ostiens(ium) / patroni / M(arcus) Sedatius, C(aii) f(ilius), Severianus / T(itus) Prifernius Sex(ti) f(ilius), Paetus Rosianus Geminus, / M(arcus) Sedatius, M(arci) f(ilius), Severus Iulius Reginus /...*²²¹⁴.

(Manius Acilius Glabrio ve Marcus Valerius Homulus'un *consul* oldukları yılda, Ostia'nın Gemicilerinden, Hesap Uzmanlarından ve Yardımcılarından Oluşan Üyelerin İsim Listesi: Gaius oğlu Marcus Sedatius Severianus, Sextus oğlu Titus Prifernius Paetus Rosianus Geminus, Marcus oğlu, Marcus Sedatius Severianus Iulius Reginus...)

4) **AE** 1981, 640=**AE** 2007, 938, Limonum, Aquitania, 145 Yılı: *M(arco) Sed(atio) C(ai) f(ilio) Iul(io) Rufino C[ensori Rutiliano] / Severiano quaest(ori) [pr(o) pr(aetore) provinciae] / Siciliae tribuno ple[bis praet(ori) leg(ato) Aug(usti)] / l[eg(ionis) V Mac(edonicae) curator] viae Flaminiae] / civitas Ca[urcorum(?)] / patron[o].*

(Gaius oğlu Marcus Sedatius Iulius Rufinus Censor Rutilianus Severianus'a, Sicilia Eyaleti'nin *pro praetor* unvanlı yöneticisinin *quaestor*'u, *tribunus plebis*, *praetor*,

²²¹³ B. Rémy, 1989, s. 219 no 4.

²²¹⁴ B. Rémy, 1989, s. 220 no 9.

Legio V Macedonica'nın legatus Augusti unvanlı komutanı, *via Flaminia* yolunun *curator'u*, *civitas Cadurcorum'un patronus'u...*)

5) **CIL** II, 2008=**ILS** 5423, Nescania, Baetica, 1 Temmuz 153: *Iovem Pantheum Aug(ustum) / cum aede et tetrastilo solo [p]ub(lico) / L(ucius) Calpurnius Gallio et C(aius) Marius / Clemens Nescanienses cu / ratores iuvenum Laurensium / d(ederunt) d(edicaverunt) K(alendis) Iuli(i)s P(ublio) Septumio Apro / M(arco) Sedatio Severiano co(n)s(ulibus)*²²¹⁵.

(Iuppiter Pantheus Augustus için Laurentumlu gençler ve *curator*'lar [yapı sorumluları?] Lucius Calpurnius Gallio ve Gaius Marius Clemens Nescanienses, kamusal alanda bir tapınağı ve dört sütunlu yapıyı, Publius Septumius Aper ile Marcus Sedatius Severianus'un *consul* olduğu yıl Iulius ayının *kalendae*'nda -1 Temmuz'da- adadılar ve yaptırıldılar.)

6) **AE** 1913, 55; **IDR** III, 2, 97; **ILS** 9487, Sarmizegetusa, Dacia, 153 Yılı: *M(arco) Sedatio C(ai) f(ilio) / Quir(ina) Severiano / Iul(io) Acri Metil(io) Nepoti / Rufino Ti(berio) Rutiliano / 5 Censori tr(ibunus) pl(ebis) quaes(tori) / prov(inciae) Sicil(iae) praet(ori) leg(ato) Aug(usti) / leg(ionis) V Maced(onicae) curat(ori) viae / Flamin(iae) leg(ato) Aug(usti) pr(o) pr(aetore) / provinc(iae) Dac(iae) co(n)s(uli) / 10 Col(onia) Ulp(ia) Trai(ana) Aug(usta) Dac(ica) Sarm(izegetusa) / patrono*²²¹⁶.

(Quirina *tribus*'undan Gaius oğlu Marcus Sedatius Severianus Iulius Acer Metilius Nepos Rufinus Tiberius Rutilianus'a, *censor*, *tribunus plebis*, Sicilia Eyaleti'nin *questor'u*, *praetor*, *Legio V Macedonica'nın legatus Augusti* unvanlı komutanı, *via Flaminia* yolunun *curator'u*, Dacia Eyaleti'nin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı yöneticisi, *consul*, *Colonia Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa'nın patronus'u*)

7) **AE** 2007, 1763, Dacia Superior, 152 Yılı Eylül'ü: *[Imp(erator) Caes(ar) d]ivi Hadriani f(ilius), [divi Traiani Parthici] n(epos), divi Nervae [pron(epos) T(itus) Aelius Hadrian]us Antoninu[s Aug(ustus) Pius pont(ifex) max(imus), tr(ibunicia)] pot(estate) XV, imp(erator) II, [co(n)s(ul) IV, p(ater) p(atriciae) equit(ibus) et pedit(ibus) qui*

²²¹⁵ G. Migliorati, 2011, s. 368 no 4; B. Rémy, 1989, s. 220 no 10.

²²¹⁶ <https://epigraphy.packhum.org/text/298779?bookid=736&location=1237> [E.T. 17.02.2019]; G. C. Picard, 1981, s. 884.

*mil(itaverunt) in a[liis quae appel(lantur)...in Dacia super(iore) sub Se]datio Sever[iano...G(aio) Novio [Prisco,] L(ucio) I[ulio Romulo co(n)s(ulibus)]...*²²¹⁷.

(Tanrısıl Hadrianus'un oğlu, tanrısıl Traianus Parthicus'ın torunu, Tanrısıl Nerva'nın torununun oğlu, İmparator Caesar Titus Aelius Hadrianus Antoninus Augustus Pius, başrahip, on beşinci kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi, iki kez imparator, dört kez *consul*, vatanın babası, Dacia Superior'da Sedatius Severianus'un zamanında konuşlanan isimleri aşağıda yazılı *alae*'da hizmet etmiş... süvari ve piyadelere [Roma yurttaşlığını verdi]...Gaius Novius Priscus ve Lucius Iulius Romulus'un *consul*'lükleri zamanında)

8) **CIL** III, 1575=**IDR** III.1.70=**AE** 19998, 1108, Dacia Superior, 151-153 Yılları Arası: *[D(eo)] Suecollo / pro salute / M(arci) Sedat(i) / Severiani / leg(ati) Aug(usti)*²²¹⁸.

(Tanrı Suecollus'a (?), esenliği için imparator *legatus*'u Marcus Sedatius Severianus [bunu adadı ?])

9) **IGR** III, 113, Sebastopolis (Tokat-Sulusaray), 157-162 Yılları Arası: *Αὐτοκράτορι Καίσαρι, θε[οῦ Ἀδριανοῦ υἱῶ,] / θ[ε]οῦ Τραιανοῦ Παρθητικο[ῦ υἱωνῶ, θεοῦ] / Νερούα ἐγγόνῳ, Τίτῳ Αἰλίῳ [Ἀδριανῶ] / Ἀντωνίνῳ Σεβαστῶ 5 Εὐσεβ[εῖ] ἀ[ρχ]ιερεῖ / [μ]εγίστῳ, δεμαρχικῆς ἐξουσίᾳς, [ἡ Σεβασ] / τοπολιτῶν πόλις, ἐπὶ Σηδα[τίου Σεουη] / ρ[ι]ανου, πρεσβευτοῦ Σεβ[α]στο [ῦ ἀντιστρα] / τήγου, ἐπὶ τῶν περὶ 10 Φλάουιον Μ[ε]σ[σα]λεῖ / νον ἀρχόντων, ἐπιμεληθέντ[ος---] / [v. 8]ιπου λαου Σα[v.3] / ἔτο [v]ς PNI²²¹⁹.*

(Tanrısıl Hadrianus'un oğlu, Tanrısıl Traianus Parthicus'un torunu, tanrısıl Nerva'nın torununun oğlu, İmparator Caesar Titus Aelius Hadrianus Augustus Antoninus Augustus Pius, başrahip, *tribunus*'luk yetkisi sahibi, Sebastopolis şehri, *legatus Augusti pro praetore* unvanlı Marcus Sedatius Severianus'un valiliği esnasında Flavius Messala'nın *arkhon*'larından en değerlisi...153 Yılı)

10) Zela, Tokat, Kappadokia?, Mart 161/162 Yılı Başı: *Μ. Ση|δ|άτιον Σε / ουηριανὸν πρεσ / βευτὴν καὶ ἀντισ / τράτηγον τῶν Σε / 5 [β]αστῶν ἡ Ζηλει / [τ]ῶν πόλις τόν / [τε]κτίστην καὶ [έαυ] / τῆς εὐεργέ|την / ἐπιμεληθέ[ντος] / τῆς ἀναστα[σεως] / [Σ]οσσίου Ρούφου²²²⁰.*

²²¹⁷ W. Eck, A. Pangerl, "Neue Diplome für die dakischen Provinzen, **Acta Musei Napocensis**, 43-44/1, 2006-2007 (2008), s. 200.

²²¹⁸ <https://edh-www.adw.uni-heidelberg.de/edh/inschrift/HD044120>[E.T. 03.09.2019]; G. Migliorati, 2011, s. 369 no 8.

²²¹⁹ T. B. Mitford, 1991, s. 196 no 9.

²²²⁰ J. G. C. Anderson, F. Cumont, H. Grégoire, **Studia Pontica III: Recueil des inscriptions grecques et latines du Pont et de l'Arménie**, Bruxel 1910, s. 244 no 271; B. Rémy, 1989, s. 220 no 13.

(Augustusların *legatus Augusti pro praetore* unvanlı temsilcisi Marcus Sedatius Severianus, Zelalıların şehrinin hayırseveri, Sossius Rufus'un denetiminde bunu yaptırdı.)

11) Dio Cass. LXXI. 2.1: *ὁ γὰρ Οὐολόγαισος πολέμου ἤρξε, καὶ στρατόπεδόν τε ὅλον Ρωμαϊκὸν τὸ ὑπὸ Σεβηριανῷ τεταγμένον ἐν τῇ Ἑλεγείᾳ, χωρίῳ τινὶ τῆς Ἀρμενίας, περισχὼν πάντοθεν αὐτοῖς ἡγεμόσι κατετόξευσε καὶ διέφθειρε, καὶ τῆς Συρίας ταῖς πόλεσι πολλὸς ἐπήει καὶ φοβερός.*

(Vologaeses, görünüşe göre Armenia'da bir yer olan Elegeia'da konuşlanan, Severianus'un komutası altındaki lejyonu tüm cenahlardan baskı altına alarak savaşa başlamıştı ve şimdi askerî gücünün tümünü ve komutanlarını yok ederek Vologaeses güçlü ve ürkütücü, Syria şehirlerine doğru ilerliyordu.)

12) Luc. **Alex.** 26, 27: *Πολλάκις μὲν οὖν, ὡς προεῖπον, ἔδειξε τὸν δράκοντα τοῖς δεομένοις, οὐχ ὅλον, ἀλλὰ τὴν οὐρὸν μάλιστα καὶ τὸ ἄλλο σῶμα προβεβληκώς, τὴν κεφαλὴν δὲ ὑπὸ κόλπου ἀθέατον φυλάττων. ἐθελήσας δὲ καὶ μειζόνως ἐκπλῆξαι τὸ πλῆθος, ὑπέσχετο καὶ λαλοῦντα παρέξειν τὸν θεόν, αὐτὸν ἄνευ ὑποφήτου χρησμοδοῦντα. εἴτα οὐ χαλεπῶς γεράνων ἀρτηρίας συνάψας καὶ διὰ τῆς κεφαλῆς ἐκείνης τῆς μεμηχανημένης πρὸς ὁμοιότητα διείρας, ἄλλου τινὸς ἔξωθεν ἐμβοῶντος, ἀπεκρίνετο πρὸς τὰς ἐρωτήσεις, τῆς φωνῆς διὰ τοῦ ὀθονίνου ἐκείνου Ἀσκληπιοῦ προπιπτούσης. Ἐκαλοῦντο δὲ οἱ χρησμοὶ οὗτοι αὐτόφωνοι, καὶ οὐ πᾶσιν ἐδίδοντο οὐδὲ ἀνέδην, ἀλλὰ τοῖς εὐ παρύφοις καὶ πλουσίοις καὶ μεγαλοδώροις. [27] ὁ γοῦν Σεβηριανῷ δοθεὶς ὑπὲρ τῆς εἰς Ἀρμενίαν εἰσόδου τῶν αὐτοφώνων καὶ αὐτὸς ἦν. προτρέπων γὰρ αὐτὸν ἐπὶ τὴν εἰσβολὴν οὕτως ἔφη· Πάρθους Ἀρμενίους τε θοῶ ὑπὸ δουρὶ δαμάσσας νοστήσεις Ρώμην καὶ Θύβριδος ἀγλαὸν ὕδωρ στέμμα φέρων κροτάφοισι μεμιγμένον ἀκτίνεσσιν. εἴτ' ἐπειδὴ πεισθεὶς ὁ ἡλίθιος ἐκεῖνος Κελτὸς εἰσέβαλε καὶ ἀπήλλαξεν αὐτῇ στρατιᾷ ὑπὸ τοῦ Ὀσρόου κατακοπέεις, τοῦτον μὲν τὸν χρησμὸν ἐξαιρεῖ ἐκ τῶν ὑπομνημάτων, ἐντίθησιν δ' ἄλλον ἀντ' αὐτοῦ· Μὴ σύ γ' ἐπ' Ἀρμενίους ἐλάαν στρατόν, οὐ γὰρ ἄμεινον, μὴ σοι θηλυχίτων τις ἀνὴρ τόξου ἅπο λυγρὸν πότμον ἐπιπροῖεις παύσῃ βιότοιο φάους τε.*

(Önce de dediğim gibi, ejderhayı görmek isteyenler oluyordu. O da bu isteği sık sık yerine getiriyordu; ama tümünü değil özellikle kuyruğunu, bir de başından aşağısını gösteriyordu; başını koltuğunu altından saklayıp göstermiyordu. Ahaliyi çok şaşırtmak için tanrıyı yalvacı olmadan –aracısız- konuşurken de göstereceğine söz verdi. Onun için turna kuşlarının soluk borularını uç uca birleştirip canlıya çok benzeyen başın içinden geçirmek güç olmadı; dışarıdan birisi borunun içine bağıyor, Aleksandros da soruları

yanıtlamış oluyordu: Ses onun bezden yapmış olduğu Asklepios’undan geliyordu. Bu tanrı sözlerine “kendi sesinden” deniyordu. Rasgele herkes bundan yararlanamıyordu, yalnız önemli kişiler varlıklılar, eli açıklar tanrıyı kendi sesinden dinleyebiliyorlardı. Örneğin, Severianus’un Ermenistan’a girmesiyle ilgili olarak gelen tanrı sözü kendi sesindendi. Severianus’u bu saldırıyı yapmaya zorlayan tanrı sözü şöyleydi: “Partları, Ermenileri mızrak zorunla yenip Gideceksin Roma’ya, Tiber’in parlak sularına, Şakaklarında ışıklı bir çelenk”. Bizim zavallı [/ aptal] Keltli buna kanıp düşmana saldırdı; kendisi de ordusu da Osroes tarafından baştan aşağı kılıçtan geçirildi. Aleksandros da tanrı sözünü kayıtlardan çıkardı, yerine şunu söyledi: “Gitmesin ordun Ermenilerin üzerine, hayırlı olmaz! Zenne kılıklı bir herif yayıyla atmaya sana, Acılı bir ölüm ve yaşamdan ve gün ışığından yoksun etmeye seni.)

III.27. Marcus Statius Priscus Licinius Italicus

1) CIL VI 1523=ILS 1092, Roma: [M(arco) Stati]o M(arci) f(ilio) Cl(audia tribu) Prisco / [L]icinio Italico, leg(ato) Augustorum / pr(o) pr(aetore) prov(inciae) Cappadociae leg(ato) Aug(g.) (Augustorum duorum)/ pr(o) pr(aetore) prov(inciae) Brittanniae leg(ato) Aug. [g.] (Augustorum duorum) / pr(o) pr(aetore) prov(inciae) Moesiae super(ioris), curato[ri] / alvei Tiberis et cl[o]acarum urbis, c[o(n)s(uli)], / leg(ato) Aug(usti) prov(inciae) Daciae, leg(ato) leg(ionis) XIII Gem(inae) p(iae) f(idelis), leg(ato) leg(ionis) / [X] IIII Gem(inae) Martiae Victricis, sacerdoti Titiali, / [F]laviali, pr(aetori) inter cives et peregrinos, tr(ibuno) pl(ebis), quaes[t(ori)], / proc(uratori) Aug(usti) XX vicesimae her(editatium) prov(inciarum) Narbonens(is) et Aquita[n(iae) / p]r(afecto) eq(uitum) alae I pr(aetoriae) c(ivium) R(omanorum), tr(ibuno) mil(itum) leg(ionis) I Adiutr(icis) p(iae) f(idelis) et leg(ionis) X [G(eminae)] p(iae) [f(idelis) / et] leg(ionis) IIII sic Gallicae, praef(ecto) coh(ortis) IIII Lingonum, vexillo mi[l(itari) / d]onato a divo Hadriano in expeditione Iudaic[a], Q(uintus) Cassius Domitius Palumbus²²²¹.

(Claudia tribus’undan Marcus oğlu Marcus Statius Priscus Licinius Italicus’un [onuruna]: iki imparatorun Kappadokia Eyaleti’nin *legatus pro praetor*’u, iki imparatorun Britannia Eyaleti’nin *pro praetore* unvanlı *legatus*’u, iki imparatorun Moesia Inferior Eyaleti’nin *legatus pro praetor*’u, Tiber Nehri yatağının ve şehrin kanalizasyonundan sorumlu *curator*, *consul*, Dacia Eyaleti’nin *legatus Augusti* unvanlı yöneticisi, *Legio XIII Gemina Pia Fidelis* ve *Legio XIV Gemina Martia Victrix*’in *legatus legionis*’i,

²²²¹ V. A. Maxfield, 1972, s. 99; A. R. Birley, 1981a, s. 124; A. R. Birley, 2005, s. 152; krş. R. H. Lacey, 1917, s. 31.

tanrılaştırılmış Titus (ve) Flavius (Vespasianus) kültü rahibi, yurttaşlar ve yabancılar arasındaki davalara bakan *praetor*, *tribunus plebis*, *quaestor*, Narbonensis ve Aquitania eyaletlerinin yüzde beşlik miras vergilerinden sorumlu imparator *procurator*'u, *Ala I praetoria civium Romanorum* süvari birliğinin *praefectus*'u, *Legio I Adiutrix Pia Fidelis* ve *Legio X Gemina Pia Fidelis*, *Legio IV Gallica* lejyonlarının *tribunus militum*'u; Lingoneslilerden oluşan *IV. cohors*'un *praefectus*'u, Yahudi seferinde tanrısalları Hadrianus tarafından askerî bir flama ile ödüllendirilen, Quintus Cassius Domitius Palumbus (bunu dikti)²²²².

2) **CIL** XVI, 107, Tibiscum, Dacia, 13 Aralık 156/157: [*Imp(erator) Caes(ar) divi Hadriani*] *f(ilius) divi Traiani Pa[tr]thici n(epos) divi Nervae*] *pronepos T(itus) Aelius Ha[drianus Antoninus A]ug(ustus) Pius pont(ifex) max(imus)* [*tr(ibunicia) pot(estate) XXI (?) imp(erator)*] *II co(n)s(ul) IIII p(ater) p(atriciae)* [*eq(uitibus) et ped(itibus) q(ui) m]ilit(averunt) in alis III q(uae) [appel(lantur...[et sunt in Dacia supe]r(iore) sub Statio Prisco [leg(ato) XXV plurib(us)ve stipe]nd(is) emerit(is) dimissis / [honest(a) mission(e) quor(um)] nomin(a) subscripta [sunt civit(atem) Roman(am)...[Idib(us) Dec(embribus)] [Q(uito) Canusio Prae]nestino / [C(aio) Lusio Spar]so / co(n)s(ulibus)...²²²³.*

(Tanrısalları Hadrianus'un oğlu, tanrısalları Traianus Parthicus'un torunu, tanrısalları Nerva'nın torununun oğlu İmparator Caesar Titus Aelius Hadrianus Antoninus Augustus Pius, başrahip, yirmi bir (?) kez imparator, dört kez *consul*, vatanın babası, isimleri aşağıda yazılı ve Dacia Superior Eyaleti'nde *legatus* Statius Priscus'un idaresi altında konuşlanan üç *alae*'da... yirmi beş yıl ve daha fazla onurlu bir şekilde hizmet ederek askerî hizmetini tamamlamış isimleri aşağıda verilen süvari ve piyadelere Roma yurttaşlığını [verdi]...*December* ayının *idus*'unda -13 Aralık günü-, Quintus Canusius Praenestinus ve Gaius Lusius Sparsus'un *consul*'lükleri zamanında...)

3) **AE** 1993, 1342, Germisara, Dacia, 156-158 Yılları Arası?: *Genio Imp(eratoris) / Antonini / Aug(usti) Pii p(atris) p(atriciae) / M(arcus) Statius / [P]riscus leg(atus) / [A]ug(usti) pr(o) pr(aetore) / v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)*²²²⁴.

²²²² A. R. Birley, 2005, s. 152.

²²²³ http://db.edcs.eu/epigr/epi_einzel.php?s_sprache=fr&p_belegstelle=CIL+16%2C+00107&r_sortierung=Belegstelle [E.T. 17.02.2019]; B. Rémy, 1989, s. 22 no 2.

²²²⁴ http://db.edcs.eu/epigr/epi_einzel.php?s_sprache=en&p_belegstelle=AE+1993%2C+01342&r_sortierung=Belegstelle [E.T. 03.09.2019]

(Vatanın babası, İmparator Antoninus Augustus Pius'un *genius*'u için, *legatus Augusti pro praetore* Marcus Statius Priscus, memnuniyetle ve layıkıyla adağını yerine getirdi)

4a) **CIL** III, 7882, Germisara, Dacia, 156-158 Yılları Arası: *Nymphis / M(arcus) Stati[u]s / Priscus / legatus / Aug(usti) pr(o) pr(aetore) / v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)*²²²⁵.

(Nymphae'lar için *legatus Augusti pro praetore* Marcus Statius Priscus memnuniyetle ve layıkıyla adağını yerine getirdi.)

4b) **CIL** III, 7882, Sarmizegetusa, Dacia, 156-158 Yılları Arası: *Victoriae / Aug(ustae) pro sa / lute Imp(eratoris) / Antonini / Aug(usti) M(arcus) Sta / tius Pris / cus legatus / eius pr(o) pr(aetore)*²²²⁶.

(*Victoria Augusta*'ya, İmparator Antoninus'un esenliği için, *legatus*'u M(arcus) Statius Priscus [bu adak stelini dikti?])

5) **CIL** III, 940, Aiud, Dacia, 157/158 Yılı: *Nymphis Aug(ustis) / pro salute / Imp(eratoris) Caes(aris) Titi / Ael(i) Hadr(iani) Anto/nini Aug(usti) Pii p(atris) p(atriciae) / M(arcus) Statius Pris/cus leg(atus) Aug(usti) p[r(o) pr(aetore)] / v(otum) s(olvit) l(ibens) m(erito)*²²²⁷.

(Vatanın babası, İmparator Caesar Titus Aelius Hadrianus Augustus Pius'un esenliği için Nymphis Augustis'e, *legatus Augusti pro praetore* Marcus Statius Priscus memnuniyetle ve layıkıyla adağını yerine getirdi .)

6) **CIL** III, 1061=AE 2010, 1376, Alba Iulia / Apulum, Dacia 158 Yılı: *I(ovi) O(ptimo) M(aximo) / et consessui dea / rum dearumque / pro salute imperii / Romani et virtute leg(ionis) XIII G(eminae) sub M(arco) Statio / Prisco consule de / signato demonstr(antibus) / ipsis aquas aperien / das per L(ucium) Aurelium / Trophimum po / nente[m] signum Io / vis et aram p(ecunia) s(ua) f(ecit)*²²²⁸.

(İupiter Optimus Maximus ile tanrı ve tanrıçalar topluluğuna, Roma İmparatorluğu'nun esenliği ve *consul* olarak atanmış Marcus Statius Priscus'un

²²²⁵http://db.edcs.eu/epigr/epi_einzel.php?s_sprache=en&p_belegstelle=CIL+03%2C+07882&r_sortierung=Belegstelle [E.T. 03.09.2019]

²²²⁶http://db.edcs.eu/epigr/epi_einzel.php?s_sprache=en&p_belegstelle=CIL+03%2C+01416&r_sortierung=Belegstelle [E.T. 03.09.2019]

²²²⁷http://db.edcs.eu/epigr/epi_einzel.php?s_sprache=en&p_belegstelle=CIL+03%2C+00940&r_sortierung=Belegstelle [E.T. 03.09.2019]

²²²⁸<https://epigraphy.packhum.org/text/300439> [E.T. 03.02.2019]

idaresindeki *Legio XIII Gemina* lejyonunun cesareti adına bir su kanalının kazılmasına yönelik işaret almasıyla, Lucius Aurelius Trophimus vasıtasıyla Iuppiter'in sancağını ve sunağını kendi parasıyla yaptırdı.)

7) **CIL** XVI, 108; **IDR** I, 16, Dacia Superior, 8 Temmuz 158, Askerî Diploma: *Imp(erator) Caes(ar) divi Hadria[ni f(ilius) di]vi Traia / ni Parth(ici) n(epos) divi Ne[rvae] pron(epos) T(itus) Ae / lius Hadrianus Anton[i]nus Aug(ustus) Pius / p(ontifex) m(aximus), tr(ibunicia) pot(estate) XXI imp(erator) II co(n)s(ul) IV, p(ater) p(atriae) / eq(uitibus) et ped(itibus) q(ui) m(ilitaverunt)...sunt sub...in Dacia super(iore) Statio Prisco leg(ato) XXV stip(endii) / emer(itis) dim(issis) hon(esta) miss(ione) quor(um) nom(ina) sub / scr(ipta) sunt civ(itatem) Rom(anam)...a(nte) d(iem) VIII Id(us) Iul(ias) / Servilio Fabiano Q(uinto) Iallio Basso co(n)s(ulibus) / ...²²²⁹.*

(Tanrısals Hadrianus'un oğlu, tanrısals Traianus Parthicus'un torunu, tanrısals Nerva'nın torununun oğlu, İmparator Caesar Titus Aelius Hadrianus Antoninus Augustus Pius, başrahip, yirmi birinci kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi, iki kez imparator, dört kez *consul*, vatanın babası, Dacia Superior'da *legatus* Statius Priscus'un idaresi altında konuşlanan isimleri verilen birliklerde yirmi beş yıl süreyle onurlu bir şekilde hizmet eden ve isimleri aşağıda yazılı olan süvari ve piyadelere Roma yurttaşlığını [verdi]...*Iulius* ayının *idus*'undan sekiz gün evvel -8 Temmuz günü-, Servilius Fabianus Maximus ve Q. Iallius Bassus'un *consul*'lükleri zamanında...)

8) **CIL** IX, 5823=**ILS** 6048, Picenum, Regio V, Italia, 13 Ocak 159: *Aesculapio et Hygiae / sacrum / C(aius) Oppius C(ai) l(ibertus) Leonas / VIvir et Aug(ustalis) / 5 honoratus in tribu / Cl(audia) patrum et liberum / clientium et adcensus / patroni sanctissimis / communicipibus suis d(onum) d(edit) / 10 quorum dedicatione / singulis decurionibus / (denarios) III Augustalibus / (denarios) II et / colonis cenam dedit / l(ocus) d(atus) d(ecreto) d(ecurionum) // Dedicati(o) Idib(us) Ianuar(iis) Plautio Quintilio et / Statio Prisco co(n)s(ulibus)²²³⁰.*

(Aesculapius ve Hygia'ya, Gaius'un azatlısı Gaius Oppius Leonas, *sevir* ve *Augustalis*, Claudia *tribus*'unda onurlandırılan, babaların, azatlıların, tabilerin efendisinin adadığı en kutsal olanlarına ve kendisiyle aynı kasabada doğanlara verdi / yaptırdı. Bunların kutsamasıyla bazı *decurio*'lara üç, Augustus'un askerlerine iki *denarii*

²²²⁹ <https://epigraphy.packhum.org/text/301441> [E. T. 26.01.2019]; Rémy, 1989, s. 222 no 3 [E.T. 09.09.2018]

²²³⁰ B. Rémy, 1989, s. 222 no 9.

ile köylülere yemek verdi. Plautius Quintilius ile Statius Priscus'un *consul* olduğu yılın 15 Ocak günü *decurio*'ların kararıyla bu yer tahsis edildi.)

9) **AE** 1972, 657, Ikonion, Galatia, 8 Şubat 161: [I]mp(erator) Caes(ar) divi Hadriani f(ilius) divi Traiani / Part(hici) nep(os) divi Nervae pron(epos) T(itus) Aelius Ha / drianus Antoninus Aug(ustus) Pius pont(ifex) / max(imus) trib(unicia) pot(estate) XXIV imp(erator) II co(n)s(ul) IIII p(ater) p(atriciae) / equitib(us) et peditibus qui milit(averunt) in al(is) / II quae appell(antur)...sunt in / Moesia super(iore) sub Statio Prisco / leg(ato) quinq(ue) et viginti stipend(iis) / emerit(is) dimiss(is) honest(a) mission(e) quor(um) nomin(a) subscript(a) sunt / civitat(em) Roman(am)...a(nte) d(iem) VI Id(us) Febr(uarias) / M(arco) Annio Libone Q(uinto) Numisio Iuniore c(o)ns(ulibus) / ...²²³¹.

(Tanrısıl Hadrianus'un oğlu, tanrısıl Traianus Parthicus'un torunu, tanrısıl Nerva'nın torununun oğlu, İmparator Caesar Titus Aelius Hadrianus Antoninus Augustus Pius, başrahip, yirmi dördüncü kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi, iki kez imparator, dört kez *consul*, vatanın babası, Moesia Superior'da *legatus* Statius Priscus'un idaresinde konuşlanan isimleri aşağıda yazılı...iki *alae*'da yirmi beş yıl onurlu bir şekilde hizmet etmiş isimleri aşağıda verilen süvari ve piyadelere Roma yurttaşlığını [verdi]...*Februarius* ayının *idus*'undan altı gün evvel -8 Şubat günü-, M. Annius Libo ve Quintus Numisius Iunior'un *consul*'lükleri zamanında...)

10) **AE** 1910, 86, Viminacium, Moesia Superior, 7 Mart 161 Sonrası: [Pro Sal]ute Imperato[rum Caes(arum) M(arci) Aureli] / [Ant]onini Aug(usti) et L(uci) [Aureli Veri Aug(usti)] / [M(arcus) Stati]us Priscu[s Licinius Italicus,] / [leg(atus) Augustor(um) pr(o) p]r(aetore) provinc(iae) [Moesia]e sup(erioris) / [item leg(atus) August]or(um) pr(o) pr(aetore) [provin]c(iae) Britan[niae] / [...] f(ecit) ²²³².

(İmparator Caesar Marcus Aurelius Antoninus Augustus ve Lucius Aurelius Verus Augustus'un esenliği için Moesia Superior Eyaleti'nin ayrıca Britannia Eyaleti'nin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi Marcus Statius Priscus Licinius Italicus [...] yaptı)

11a) **CIL** III, 7505; **ILS** 2311, Troesmis, Moesia Inferior: [T(itus) Val(erius)] T(iti) f(ilius) Pol(lia) Marci[anus] / cas(tris) vet(eranus) leg(ionis) V Mac(edonicae) ex / [b(ene)f(iciario) c]o(n)s(ularis) milit(are) coep(it) Imp(eratore) / [Antoni]n(o) IIII

²²³¹ B. Rémy, 1989, s. 222 no 11.

²²³² B. Rémy, 1989, s. 222 no 12; A. R. Birley, 2005, s. 151.

*co(n)s(ule) funct(us) ex[pedi]t(ione) / orientali sub St[at(io)] / Pri]sco Iul(io) Severo M[art(io)] / Vero c(larissimis) v(iris)...*²²³³.

(Pollia tribus'undan Titus oğlu Titus Valerius Marcianus, *Legio V Macedonica* ordugâhından *veteranus*, *consul*'ün *beneficiarius*'luğundan, İmparator Antoninus'nun dördüncü *consul*'lüğüne denk gelen yılda, *vir clarissimus* unvanlı Statius Priscus, Iulius Severus, Martius Verus'un komutası altında, Doğu'daki seferde askerlik yapmaya başladı.)

11b) Teanum Sidicinum, Italia, 166 Yılı Sonrası?: *Fufidiae Clementianae, c(larissimae) p(uellae), L(uci) Fufidi Pol[l]ionis, c(larissimi) i(uvenis) fil(iae), L(uci) Fufidi Pollionis, co(n)sulis, nep(ti), Sex(ti) Corneli Clementis, co(n)s(ulis) nep(ti), M(arci) Stati Prisci, ducis et co(n)s(ulis) pr[on(epti)]*, Çapitolinus [se]r(vus) act(or)²²³⁴.

(*clarissimus* unvanlı genç Lucius Fufidius Pollio'nın kızı, *clarissima puella* unvanlı Fufidia Clementiana [onuruna]: *consul* Lucius Fufidius Pollio'nun kız torunu, *consul* Sextus Cornelius Clementiana'nın kız torunu, general ve *consul* Marcus Statius Priscus'un torununun kızı, köle temsilcisi Capitolinus [bunu dikti]²²³⁵.)

12) **SHA**, M. Ant. 9.1: *Gestae sunt res in Armenia prospere per Statium Priscum Artaxatis captis, delatamque Armeniacum nomen utrique principium...*

(Armenia'da Statius Priscus tarafından Artaksata'nın ele geçirilmesiyle sağlanan başarılar vardı ve imparatorların herbirine Armeniacus onurlandırma ismi verildi...)

13) **SHA**, Verus, 7.1-2: *Antiochiam posteaquam venit, ipse quidem se luxuriae dedit, duces autem confecerunt Parthicum bellum, Statius Priscus et Avidius Cassius et Martius verus per quadriennium, ita ut Babylonem et Mediam pernomen est Armeniaci, Parthici, Medici, quod etiam Marco Romae agenti delatum est...*

(ve o, Antiokheia'ya geldiği zaman kendini tümüyle lüks bir yaşama adadı. Bu arada generalleri Statius Priscus, Avidius Cassius ve Martius Verus dört yıl süre boyunca Babylon'u ve Media'yı ele geçirip Armenia'yı yeniden kurtarıncaya dek savaşı sürdürdüler. Buna rağmen o; Armeniacus, Parthicus ve Medicus unvanlarını elde etti ve bu unvanlar o sıralar Roma'da yaşayan Marcus'a da verildi.)

²²³³ G. Migliorati, 2011, s. 185, 186.

²²³⁴ G. Camodeca, 2011, s. 231; A. R. Birley, 2016, s. 72.

²²³⁵ A. R. Birley, 2016, s. 72.

14) Dio Cass. LXXI. 3. 1= Suidas s.v. *Μαρτίος*: ἀφικόμενος οὖν εἰς τὴν Καινὴν πόλιν, ἣν φρουρὰ Ῥωμαίων κατεῖχεν ἐκ Πρίσκου καταστᾶσα, νεωτερίζειν πειρωμένους λόγῳ τε καὶ ἔργῳ σωφρονίσας, ἀπέφηνε πρῶτην εἶναι τῆς Ἀρμενίας...

([Martius Verus] Böylece, oraya Priscus tarafından yerleştirilen Romalıların bir garnizonu ile tutulan Kainepolis'e ulaştığı ve onlara bir isyana yeltenme noktasındayken rastladığı vakit gerek sözle gerekse davranışlarıyla onları daha iyi hale getirmek için gayret gösterdi ve o, bu yeri Armenia'nın birinci şehri yaptı)

15) Luc. **Hist. conscr.** 20: ...καὶ ὡς ἐμβοήσαντος μόνον Πρίσκου τοῦ στρατηγοῦ ἑπτὰ καὶ εἴκοσι τῶν πολέμιων ἐξέθανον...

(General Priscus'un bir tek bağırsıyla, yirmi yedi düşman askeri öldü.)

III.28. Gaius Iulius Severus II

1) **CIL** VI, 2086, Roma, 3 Ocak 155: **Acta Fratrum Arvalium**, Satır I.1.2: C(aio) Iulio Severo [M(arco) Iunio] / Rufino co(n)s(ulibus) III N(on(as) Ian(uarias)]...²²³⁶.

(Gaius Iulius Severus ve Marcus Iunius Rufinus'un *consul*'lükleri zamanında, Iunarius ayının *nonae*'ından üç gün evvel -3 Ocak günü-...)

2) **AE** 1974, 650, Apameia, Syria: [Ἡ Βο]υλή κα[ὶ ὁ δῆμος] / Γ(άιον) Ἰούλιον Σεουῆρ / ον ὑπα]τικὸν / διὰ Διογέ[νους] τοῦ Διοδώρου.

(Danışma ve Halk Meclisi, *consul* Gaius Iulius Severus'u, Diodoros'un oğlu Diogenes aracılığıyla [onurlandırdı])

3) **IGR** III, 172; **ILS** 8829, Ankyra, Galatia, 163-166 Yılları Arası ? : Γ. Ἰούλιον Γ. υἱ / ὁν Φαβία Σεου/ῆρον γενόμε/νον πρῶτον μὲν 5 / {πεντεκε} δέκαν/δρον τῶν ἐκδικα/ζόντων τὰ πράγματα / ἵππων 10 δημοσίῳ τι /μηθέντα, χιλίαρχον/λεγιῶνος δ' Σκυ /θικῆς, ταμίαν κανδίδατον, δήμαρχο[ν] / κανδίδατον, ἱερέ[α] / (πεντεκεδέκ] ἀνδρον 15 ἐπὶ τ[ῶν] / ἱεροποιῶν, στρα/τηγὸν οὐρβανόν, πρε/σβευτὴν λεγιῶνος / 20 λ' Οὐλπίας Νικηφό/ρου, ἐπιμελητὴν ὁ/δοῦ Ἀππίας, ὑπατον, πρεσβ(ευτὴν) ἀντιστράτε / γον Συρίας Παλαι/στείνης, Τρέβιος 25 Κοκκήιος Ἀλέξον / δρος τὸν ἑαυτοῦ εὐ/εργέτην²²³⁷.

(Fabia tribus'undan, Gaius'un oğlu Gaius Iulius Severus: tazminat davalarından sorumlu *decemvir*lerin ilki olan, devlet atı ile ödüllendirilen, *Legio IV Scythica* tribunus

²²³⁶ B. Rémy, 1989, s. 225 no 2.

²²³⁷ E. Bosch, **Quellen zur Geschichte der Stadt Ankara im Altertum**, Ankara 1967, s. 205 no 158.

militum’u, *imperatorun quaestor candidatus*’u, *imperatorun tribunus candidatus*’u, *quindecimvir sacris faciundis* kurulu rahiplik üyesi, *praetor urbanus*, *Legio XXX Ulpia Victrix tribunus militum*’u, *via Appia* yolunun *curator*’u, *consul*, Syria Palaestina *legatus pro praetor*’u, hayırseveri Trebius Cocceius Aleksandros onu onurlandırdı)

4) Tokat, Pontus: *Τ. Ιούλιος Τρύ / φων β(ενεφικιάριος) Ιουλίου / Σεουήρνο ύπα/τικον / εύχῆς χάριν*²²³⁸.

(Titus Iulius Trophimus?, *consul* Iulius Severus’un *beneficiarius*’u, adak gereği [bu adağı sundu])

5) **CIL** III, 7505; **ILS** 2311, Troesmis, Moesia Inferior: *[T(itus) Val(erius)] T(iti) f(ilius) Pol(l)ia Marci[anus] / cas(tris) vet(eranus) leg(ionis) V Mac(edonicae) ex / [b(ene)f(iciario) c]o(n)s(ularis) milit(are) coep(it) Imp(eratore) / [Antoni]n(o) IIII co(n)s(ule) funct(us) exp(edi)t(ione) / orientali sub St[at(io)] / Pri[sco] Iul(io) Severo M[art(io)] / c(larissimis) v(iris)...*²²³⁹.

(Pollia tribus’undan Titus oğlu Titus Valerius Marcianus, *Legio V Macedonica* ordugâhından *veteranus*, *consul*’ün *beneficiarius*’luğundan, İmparator Antoninus’nun dördüncü *consul*’lüğüne denk gelen yılda, *vir clarissimus* unvanlı Statius Priscus, Iulius Severus, Martius Verus’un komutası altında, doğudaki seferde askerlik yapmaya başladı.)

III.29. Publius Martius Verus

1) **CIL** III, 6169= **ISM** V, 169, Troesmis, Moesia Superior, 161 Yılı?: *[I(ovi) O(ptimo) M(aximo)] / [p]ro sal(ute) Imp(eratorum) Ant(onini) / et Veri Aug(ustorum) leg(ionis) V Mac(edonicae) / Ialli Bassi leg(ati) Aug(usti) / pr(o) pr(aetore) Marti Veri leg(ati) / Aug(usti) P(ublius) Ael(ius) Quintianus / Magni fil(ius) [(centurio) leg(ionis) V Mac(edonicae) Ael(ius) / [Quin]tian[us] OTSC / CIM et posuit*²²⁴⁰.

(Iupiter Optimus Maximus’a, İmparator Antoninus [Marcus Aurelius] ve Verus Augustusların esenliği için eyalet valisi Iallius Bassus’un ve *Legio V Macedonica*’nın *legatus legionis*’i olarak hizmet eden Martius Verus’un zamanında, *Legio V Macedonica*’nın *centurio*’su Publius Aelius Quintianus Magni fil(ius)....)

²²³⁸ T. B. Mitford, 1966, s. 473 no 2b.

²²³⁹ G. Migliorati, 2011, s. 185, 186.

²²⁴⁰ Krş. B. Rémy, 1989, s. 226 no 1.

2) **CIL** XVI, 121, Raetia, Mart / Nisan 166: [*Imp(erator) Caes(ar) M(arcus) Aure[lius] Antoninus Aug(ustus)*] / [*Arm*]eni¹acus pont(ifex) max(imus) trib(unicia) pot(estate) XX imp(erator), III [co(n)s(ul) III et] / [*Imp(erator) Caes(ar) L(ucius) Aure]lius Verus Aug(ustus)*] / [*Armeniacus*] Parthic(us) m[ax(imus) trib(unicia) pot(estate) VI imp(erator) III] [co(n)s(ul)] I[I proco(n)s(ul) div[i Antonini f(ili)] d[ivi Hadriani] nepotes d[ivi Traia]ni Parthici] / pr[one]potes divi [*Nervae abnepotes*] / equ[iti]b(us) et pedit[ib(us) qui militaver(unt) in] / al(is) [III q]uae appell(antur)...qui[n]que et vi[gi]nt(i) sti / pend(iis) emerit(is) dimi[s(is) honest(a) mis]/sione quor(um) nomin(a) s[ubscr]ipta sunt.../ M(arco) Vibio Liberale P(ublio) M[artio] Vero co(n)s(ulibus) / civitat(em) Roman(am)... M(arco) Vibio Liberale P(ublio) M[artio] Vero co(n)s(ulibus)]...²²⁴¹.

(İmparator Caesar Marcus Aurelius Antoninus Augustus Armeniacus, başrahip, yirminci kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi, üç kez imparator, üç kez *consul* ve İmparator Caesar Lucius Aurelius Verus Augustus Armeniacus Parthicus Maximus, altıncı kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi, üç kez *consul*, iki kez *proconsul*, tanrısai Antoninus'un oğlu, tanrısai Hadrianus'un torunu, tanrısai Traianus Parthicus'un torununun torunu, tanrısai Nerva'nın büyük torununun oğlu, isimleri verilen üç *alae*'da ...yirmi beş yıl onurlu bir şekilde hizmet ederek terhis olmuş aşağıda isimleri yazılı süvari ve piyadelere Roma yurttaşlığını [verdi]...Marcus Vibius Liberalis ve Publius Martius Verus'un *consul*'lükleri zamanında...)

3) **RMD** III, 179 = **AE** 1994, 910, 18 Mart 166: [*Imp(erator) Caes(ar) M(arcus) Antoninus Aug(ustus) Armeniacus pont(ifex) max(imus) trib(unicia) pot(estate) XX imp(erator) III co(n)s(ul) III et Imp(erator) Caes(ar) L(ucius) Aurelius Verus Aug(ustus) Armeniacus Parthicus max(imus) trib(unicia) pot(estate) VI imp(erator) III co(n)sul II.../ a(nte)] d(iem) XVI K(alendes) Mai(as) / [M(arco) Vib]io Liberale / [P(ublio) Mar]tio co(n)s(ulibus) / ...²²⁴².*

(İmparator Caesar Marcus Antoninus Augustus Armeniacus, başrahip, yirminci kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi, üç kez *consul*, üç kez imparator ve Caesar Lucius Aurelius Verus Augustus Armeniacus Parthicus Maximus, altıncı kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi, üç kez imparator, iki kez *consul*....*Maius* ayının *kalendae*'ından on dört gün evvel-18 Mart günü- Marcus Vibius Liberalis ve Publius Martius Verus'un *consul*'lükleri yılında...)

²²⁴¹ G. Migliorati, 2011, s. 324 no 4.

²²⁴² G. Migliorati, 2011, s. 324 no 6.

4) **CIL** XI, 1924 = **ILS** 5503, Perusia, Etruria, Italia, 23 Mart 166: *Divo Antonino / Pio / C(aius) Egnatius Festus aedil(is) Iivir / huic cum plebs urbana ludos publ(icos) / edenti ad statuam sibi ponendam / pecuniam optulisset is honore / contentus impensam remisit / et impetrata venia ab ordine / Perusinor(um) optimo maximoq(ue) princ(ipe) / de sua pecunia posuit cuius / ob dedicationem dari iussit / ab herede suo decurionib(us) / sing. HS IIII n. Plebi HS II n. / l(oco) d(ato) d(ecreto) d(ecurionum) // M(arcos) Vibio Liberale P(ublio) Martio Vero co(n)s(ulibus) / ...²²⁴³.*

(Tanrısal Antoninus Pius için, *aedilis* ve *duumvir* Gaius Egnatius Festus, şehir halkı halk oyunlarını düzenliyorken, kendi parasından harcayarak bir heykel yaptırdı, masrafları kendisi üstlendi ve Perusialı senatörlerin teveccühünü kazandı, en iyi ve en iyi yüce imparatora, varisinin meclis üyeleri tarafından adanmasını emrettiği şekilde kendi parasıyla bir heykel yaptırdı, kırk iki *sestertii* harcanarak, Marcus Vibius Liberalis ve Publius Martius Verus'un *consul* olduğu yıl meclis üyelerinin kararıyla bu yer tahsis edildi.)

5) **CIL** III, 7505 = **ILS** 2311 = **ISM** V, 160: Troesmis, Moesia Inferior, 170 Yılı?: *[T(itus) Val(erius)] T(iti) f(ilius) Pol(l)ia Marci[anus] / cas(tris) vet(eranus) leg(ionis) V Mac(edonicae) ex / [b(ene)f(iciario) c]o(n)s(ularis) milit(are) coep(it) Imp(eratore) / [Antoni]n(o) IIII co(n)s(ule) funct(us) ex[pedi]t(ione) / orientali sub St[at(io)] / Pri]sco Iul(io) Severo M[art(io)] / c(larissimis) v(iris)...²²⁴⁴.*

(Pollia tribus'undan Titus oğlu Titus Valerius Marcianus, *Legio V Macedonica* ordugâhından *veteranus*, *consul*'ün *beneficiarius*'luğundan, İmparator Antoninus'nun dördüncü *consul*'lüğüne denk gelen yılda, *vir clarissimus* unvanlı Statius Priscus, Iulius Severus, Martius Verus'un komutası altında, doğudaki seferde askerlik yapmaya başladı.)

6) **CIL** VI, 31027, 7 Ocak 179: *Sancto Silvano / M(arcus) Iunius / Castillanus d(onum) d(edit) / Nonis Ianuar(is) / Imp(eratore) Commodus II et Martio / Vero II co(n)s(ulibus)²²⁴⁵.*

(Sanctus Silvanus için Marcus Iunius Castillanus, [bu] hediye sundu, *Ianuarius* ayının *nonae*'ında -7 Ocak günü- İmparator Commodus'un ikinci kez ve Martius Verus'un ikinci kez *consul* oldukları yılda)

²²⁴³ G. Migliorati, 2011, s. 324 no 5; krş. B. Rémy, 1989, s. 226 no 2.

²²⁴⁴ G. Migliorati, 2011, s. 185, 186.

²²⁴⁵ G. Migliorati, 2011, s. 325 no 10.

7) **AE** 1973, 126, Ostia, Latium, 12 Mart 179: *Dedic(ata) IIII Id(us) Maias / [Imp(eratore) Commodo II] P(ublio) Martio Vero II co(n)sulibus) / locus acceptus ex auctoritate / Flavi Pisonis pr(aefectus) ann(onae) / adsignante Valerio Fusco proc(uratore) Aug(usti)*²²⁴⁶.

(Maius ayının *idus*'undan dört gün evvel, İmparator Commodus'un ikinci kez ve Publius Martius Verus'un ikinci kez *consul* oldukları yıl, tahıl tedarikinden sorumlu görevli Flavius Piso'nun yetkisiyle ve Augustus'un *procurator*'u Valerius Fuscus'un tahsisıyla bu bölge alındı.)

8) **CIL** VI, 2004, Roma, 180 yılı?, **Fasti sacerdotum** Listesi:[---] / *Praesente II et Condiano co(n)s(ulibus), / a(nno) p(ost) R(omam) c(onditam) DCCCCXXXII [---] / P(ublius) Martius Verus cooptatus / Imp(eratore) Commodus VI et Petronio Septimiano co(n)s(ulibus) a(nno) p(ost) R(omam) c(onditam) DCCCCXLI[I] / Id(ibus) Oct(oberibus) in platia in aede Iovis Propugnatoris in locum P(ubli) Marti Veri / L(ucius) Attidius Cornelianus cooptatus...*²²⁴⁷.

(Prasens'in ikinci, Condianus'un ise ilk kez *consul* olduğu, Roma'nın kuruluşundan 932 yıl sonra (=179 yılında) Publius Martius Verus seçildi, İmparator Commodus'un altıncı, Petronius Septimianus'un da ilk *consul* olduğu yıl olan Roma'nın kuruluşundan 952 yıl sonra (=199 yılında) *October* ayının *idus*'unda -15 Ekim günü- İuppiter Propugnator'un Tapınağının bulunduğu ovada Publius Martius Verus'un yerine de Lucius Attidius Cornelianus seçildi.)

9) **IGR** III, 1290 = **AE** 1895, 159, El-Kefr, Syria Palaestina, 175-178 Yılları Arası: *Αὐτοκράτορι Καίσαρσι Μ. Αὐρελίῳ/ῳ Ἀντωνεῖνῳ καὶ Λ. Αὐρηλίῳ Κομ / μόδῳ] Σεβ(αστῷ) τοῖς κυρίο[ις ἐπὶ Μαρτίου Οὐ]ήρου πρεσβ(ευτοῦ) Σεβ(αστῶν) ἀν[τιστρατήγου, ἐφεστῶτος] / 5 Πετουσίου Εὐδήμου....*²²⁴⁸.

(Efendiler İmparator Caesar Marcus Aurelius Antoninus ve Lucius Aurelius Commodus Augustus için Martius Verus'un eyalet valiliği zamanında sorumluluğu üzerine aldı, Petusius Eudemus...)

10) **IGR** III, 1195, Philippopolis, Syria Palaestina, 175-178 Yılları Arası: *ὕπερ σωτηρίας καὶ νίκης τῶν κυρίων Αὐτοκρατόρων Μ. Αὐρηλίου Ἀντωνεῖνου καὶ Λ. Αὐρηλίου [Κομμόδου] υἱοῦ αὐτοῦ Σεβ[α]στῶν, ἐπὶ Μαρτίου Οὐήρου πρέσβ. Σεβ(αστῶν)*

²²⁴⁶ G. Migliorati, 2011, s. 325 no 11; B. Rémy, 1989, s. 226, no 13.

²²⁴⁷ G. Migliorati, 2011, s. 325 no 12; krş. B. Rémy, 1989, s. 226, no 14.

²²⁴⁸ G. A. Harrer, 1915, s. 36 no 1; G. Migliorati, 2011, s. 325 no 9.

ἀντιστρ(ατήγου) ἐφεστῶτος Πετουσίου Εὐδήμου ἑκατοντάρκου λεγι(ῶνος) ις' Φλ (αβίας) Φίρ (μης), ἐπὶ Αἰλάμῳ Λαβάνου στρατηγοῦ. Αἰλαμος Λαβάνου στρα(τηγός)²²⁴⁹.

(Efendiler İmparatorlar Marcus Aurelius Antoninus ve onun oğlu Lucius Aurelius Commodus Augustus'un kurtuluşları ve utkuları için, imparatorun eyalet temsilcisi Martius Verus, *Legio XVI Flavia Firma*'nın *centurio*'su Petusius Eudemus, *strategos* Ailamos Labonos oğlu Ailamos Labanos'un *strategos* 'luğu esnasında...)

11) Dio Cass. LXXI. 3.1 [164 Yılı]: ὅτι Μάρτιος Βῆρος τὸν Θουκυδίδην ἐκπέμπει καταγαγεῖν Σόαιμον εἰς Ἀρμενίαν· ὃς δέει τῶν ὀπλῶν καὶ τῇ οἰκείᾳ περὶ πάντα τὰ προσπίπτοντα εὐβουλία τοῦ πρόσω εἶχετο ἐρρωμένως. ἦν δὲ ἱκανὸς ὁ Μάρτιος οὐ μόνον ὀπλοῖς βιάσασθαι τοὺς ἀντιπολέμους ἢ ὀξύτητι προλαβεῖν ἢ ἀπάτῃ κατασοφίσασθαι, ἥπερ ἐστὶ στρατηγῶν ἀλκή, ἀλλὰ καὶ λόγῳ πιθανῶ πείσαι καὶ δωρεαῖς μεγάλῳ φροσιν οἰκειώσασθαι καὶ ἐλπίδι ἀγαθῇ δελεάσαι. χάρις τε ἦν ἐπὶ πᾶσι τοῖς πρassoμένοις ὑπ' αὐτοῦ καὶ λεγομένοις, τὸ μὲν ἀγανακτοῦν ἐκάστου καὶ τὸ θυμούμενον παραμυθουμένη, τὸ δὲ ἔλπίζον ἔτι μᾶλλον αὐξουσα.

(Martius Verus, Sohaemus'u Armenia'ya yönlendirmek için Thukydides'i gönderdi ve bu general silahlarının yarattığı korku ve her koşulda gösterdiği doğru kanı gücüyle, şiddetle ileri doğru baskı kurmayı sürdürdü. Şimdi Martius, düşmanlarına sadece silah zoruyla boyun eğdirmede aynı zamanda onların davranışlarını önceden sezerek bir generalin esas gücü olan stratejik kurnazlıkla, makul vaatlerle ikna ederek, cömert hediyelerle gönlünü alarak ve parlak vaatlerle cezbederek alt etti. Söylediği ve yaptığı her şeyde bir tılsım vardı. Bu öyle bir şeydi ki, herkesin sıkıntısını ve öfkesini yatıştırıyor, umutlarını daha bir artırıyordu.)

12) Dio Cass. LXXII. 23.3: ...ὁ δὲ δὴ Μάρκος παρὰ τοῦ Οὐήρου τοῦ τῆς Καππαδοκίας ἄρχοντος τὴν ἐπανάστασιν αὐτοῦ μαθὼν τέως μὲν συνέκρυπτεν αὐτά, ἐπεὶ δὲ οἱ στρατιῶται τῇ τε φήμῃ ἰσχυρῶς ἐταράσσοντο καὶ ἐλογοποιοῦν πολλά, συνεκάλεσεν αὐτοὺς καὶ ἀνέγνω τοιάδε...

(Marcus, Verus tarafından çıkan isyana dair bilgilendirilmesi üzerine, Kappadokia valisi haberi bir süre gizledi; ancak askerler haberlerden çok rahatsız olmaya ve çok konuşmaya başlayınca, onları topladı ve aşağıdakileri ifade eden bir konuşma yaptı:...)

²²⁴⁹ G. A. Harrer, 1915, s. 36 no 2; B. Rémy, 1989, s. 226 no 11; G. Migliorati, 2011, s. 324 no 8.

13) Dio Cass. LXXII. 29.2: λέγεται δὲ καὶ ὅτι Οὐῆρος ἐς τὴν Συρίαν, ἧς καὶ τὴν ἀρχὴν ἔλαβε, προπεμφθεῖς, καὶ εὐρών αὐτὰ ἐν τοῖς σκεύεσι τοῦ Κασσίου ἠφάνισεν, εἰπὼν ὅτι μάλιστα μὲν ἐκείνῳ τοῦτ' ἔσται κεχαρισμένον, ἂν δὲ καὶ χαλεπήνῃ τι, ἄμεινόν γε ἔσται ἕνα ἑαυτὸν ἀντὶ πολλῶν ἀπολέσθαι.

(Şöyle bir şey daha anlatılır: Daha önce Syria'ya gönderilen ve bu eyaletin yönetimini alan Verus, Cassius'un kişisel eşyaları arasında bu belgeleri buldu ve bu şekilde yapmanın imparator için en uygun olduğunu düşündüğünden ayrıca başka birçok kişinin ölmesinden, yalnızca kendisinin ölmesinin daha iyi olacağından bunları yok etti.)

14) **SHA**, Verus, 7.1-2: *Antiochiam posteaquam venit, ipse quidem se luxuriae dedit, duces autem confecerunt Parthicum bellum, Statius Priscus et Avidius Cassius et Martius verus per quadriennium, ita ut Babylonem et Mediam pernomen est Armeniaci, Parthici, Medici, quod etiam Marco Romae agenti delatum est...*

(ve o, Antiokheia'ya geldiği zaman, kendini tümüyle lüks bir yaşama adadı. Bu arada onun generalleri Statius Priscus, Avidius Cassius ve Martius Verus dört yıl süre boyunca Babylon'u ve Media'yı ele geçirip Armenia'yı yeniden kurtarıncaya dek savaşı sürdürdüler. Yine de o, Armeniacus, Parthicus ve Medicus unvanlarını elde etti ve bu unvanlar o sıralar Roma'da yaşayan Marcus'a da verildi.)

III.30. Gaius Arrius Antoninus

1) **CIL** V, 1874 = **ILS** 1118, Concordia, Venetia et Histria, Regio X, 167-169 Yılları Arası: [C(aio)] Arrio, [C(ai) f(ilio), Q]uir(ina tribu), Anto / nino, prae[f(ecto)] / ae[ra]ri Saturn[i], / iurid[i]co per Italiam [re] / gionis Transpadanae pr[i]/mo, fratri Arvali, praetori, / cui primo iurisdictio pupilla/ris a sanctissimis Imp[eratoribus]mandata / est aedil(i) curul(i), ab actis senatus, se / viro equestrium turmar(um) tribuno / laticlavio leg(ionis) IIII Scythicae IIII / viro viarum curandar(um) qui pro/videntia maximor(um) Imperat(or)um mis / sus urgentis annonae difficul/tates iuvit et cosuluit securi/tati fundatis rei p(ublicae) opibus ordo / Concordiensium patrono opt(imo) / ob innocentiam et labori (sic)²²⁵⁰.

(Quirina tribus'undan Gaius oğlu Gaius Arrius Antonius'a, *praefectus aerari Saturni, iuridicus per Italiam regionis Transpadanae primus, fratre Arvales rahibi,*

²²⁵⁰ J. Klein, "Inscript aus Cirta", *Rheinisches Museum für Philologie Neue Folge*, 30, 1875, s. 291; M. Corbier, 1974, s. 253 no 1.

praetor, cui primos iurisdictionis pupillaris a sanctissimis imp(eratoribus) mandata est [=praetor curatoribus et tutoribus dandis primus constitutus], *aedilis curulis, ab actis senatus, seviri equitum Romanorum, quaestor, Legio IV Scythica'nın tribunus militum legionis (laticlavus)* unvanlı komutanı, en yüce imparatorların öngörüsüyle gönderilmiş olan *quattuorvir*, erzak konusunda yaşanan zorluklara yardım etti ve kadim devletin güvenliğini sağladı. Concordialı senatörlerin ve en yüce efendinin dürüstlüğü ve zahmetleriyle bu işler yapıldı.)

2) **CIL XI, 5939 = ILS 5678** Tifernum, Tiberinum, *Regio VII, Italia*, yak. 170 Yılı: [---] *sibi et fil(io) suo Ne / [p]o[t]i ex (sestertium sexaginta milibus) n(ummum) poni iussit / et ob dedicatione(m) earum / dec(urionibus) (denarios quinos), VIvir(is) (denarios ternos), pleb(eis) (denarios binos) / dari iussit; item reliquit / ad balinei fabrica(m) rei p(ublicae) / Tif(ernatium) Tib(erinorum) (sestertium) (centum quinquaginta milia) n(ummum), quae ex sen / tentia Aemili Frontonis, / cl(arissimi) v(iri), postea deinde Arri / Antonini, cl(arissimi) vir(i), rei p(ublicae) Tif(ernatium) Tib(erinorum) / ab Cipellis Profuturo et Pi / centino her(edibus) et ab Arruntia / Ampiana her(edes) Arrunti Grania / ni numerata sunt; her(edes) posuer(unt), / l(ocus) d(atus) d(ecreto) d(ecurionum)*²²⁵¹.

([Falanca kimse], kendisi ve oğlu Nepos için heykel? yapılması amacıyla 60.000 *sestertii* harcanması talimatında bulundu ve bu heykeller için *decurio*'lara beşer; *sevir*'lere üçer; *pleb*'lere ikişer *denarii* verilmesini buyurdu. Aynı şekilde Tifernum Tiberinum topraklarında devlet için bir hamam yapılması adına 150.000 *sestertii* verdi. *Vir clarissimus* unvanlı senatör Aemilius Fronto ile *vir clarissimus* unvanlı senatör Arrius Antoninus'un aldığı kararlar doğrultusunda, Arruntius Granianus'un varisleri olan Cipellus Profuturus, Picentinus ve Arruntia Ampiana tarafından bu para Tifernum Tiberinum şehrine ödendi. Varisleri bu [heykeli] diktiler, [heykelin dikileceği yer] kent meclisi kararnamesiyle tahsis edildi.)

3) **AE 1910, 161 = AE, 1911, 83 = ILS 9117**, Kainepolis (Eçmiyazin), Armenia Minor, 175 Yılı?: *Imp(eratori) Caes(aris), M(arco) Aure(lio) Antoni(no) / Aug(usto) Germ(anico), vex(illationes) leg(ionum) XV Ap(o)l(linaris) et / XII Ful(minatae) fec(erunt) sub C(aio) Arri(o) / Antoninus, (sic) preses (sic) p(rovinciae), Pop(ilius) Macri[n(us)] tr(i)b(unus) c(o)h(ortis) (militariae) eq(uitatae) c(ivium) R(omanorum) et*

²²⁵¹ M. Corbier, 1974, s. 255, no 12; krş. G. Migliorati, 2011, s. 153 no 3.

Ti(tus) Aure(lius) Verus (centurio) leg(ionis) XV Ap(o)l(linaris), praepositi v(e)x(i)llationum), cu[ram eg]erunt²²⁵².

(İmparator Caeasar Marcus Aurelius Antoninus Augustus Germanicus'a, Gaius Arrius Antoninus'un nezaretinde *Legio XV Apollinaris* ve *Legio XII Fulminata* lejyonlarından askerî birlikler [bu anıtı] yaptılar. *Miliaria equitata civium Romanorum* askerî birliğin *tribunus*'u ve *Legio XV Apollinaris*'in *centurio*'su, *praepositus vexillationum*'u Titus Aurelius Verus'un sorumluluğunda bu işi tamamladılar.)

4) **CIL** III, 12574 = **AE** 1912, 304, Micia, Dacia, 175-177 Yılları Arası: *Dianae / sacrum / pro salut(e) / C(ai) Arrii Anto / nini, leg(ati), Aug(usti) / pr(o) pr(aetore), / M(arcus) Verius Su / perstes, (centurio) leg(ionis) / V Mac(edonicae) p(iae) n(umini), g(ratus)*²²⁵³.

(Diana'ya *legatus Augusti pro praetore* Gaius Arrius Antoninus'un esenliği için *Legio V Macedonica pia* 'nın *centurio*'su Marcus Verius Superstes tapınağı [dikti])

5) **AE** 1912, 304 = **CIL** III, 12574 = **IDR** III.3, 262, Dacia, 176-177 Yılı: *Dianae / sacrum / pro salut(e) / C(ai) Arrii Anto / ni leg (ati) Aug(usti) / pr(o) pr(aetore) / M(arcus) Verius Su / perstes (centurio) leg(ionis) / V Mac(edonicae) p(raepositus) n(umeri) G(ermanorum) v(otum) s(olvit).*

(Diana'ya, *legatus Augusti pro praetore* Gaius Arrius Antoninus'un esenliği için *Legio V Macedonica centurio*'su, [ardından] *numeri Germanorum* [askerî birliğin] *praepositus* unvanlı komutanı Marcus Verus [tapınak adağını] yerine getirdi.)

6) **AE** 1931, 122; **IDR** III, 2, 85, Sarmizegetusa, Dacia, 176-177 Yılı: *[C(aio)] Arri[o C(ai) fil(io) / Antoni]no, leg(ato) / Aug(usti) pr(o)] pr(aetore) / [c]o[n](sulari) trium D[a]c(iarum), / [c]ol(onia) Ulp(ia) Traian(a) / [Au](gusta) Dac(ica) Sarmiz(egetusa)*²²⁵⁴.

(Gaius oğlu Gaius Arrius Antoninus'u, *consularis* seviyeden Üç Dacia Eyaleti'nin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi, *Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa colonia*'sı [onurlandırdı])

7) **CIG** 4168 = **IGR** III, 100, Amaseia, Kappadokia?, 176-177: *[Ἀὐτοκράτορι Καίσαρι Μ(άρκῳ) Ἀὐρηλίῳ Ἀντωνεῖνῳ Σεβαστῷ Γερμανικῷ Σαρματικῷ, ἀρχιερεῖ μεγίστῳ, δημαρχίνης ἐξ[ουσίας τὸ λα' (?), ὑπάρτῳ τὸ γ' καὶ Ἀὐτοκράτορι Καίσαρι Λ(ουκίῳ) Ἀὐρηλίῳ*

²²⁵² M. Corbier, 1974, s. 255 no 11; B. Rémy, 1989, s. 228 no 3; I. Piso, 2005, s. 75; G. Migliorati, 2011, s. 153 no 6.

²²⁵³ M. Corbier, 1974, s. 254 no 6.

²²⁵⁴ M. Corbier, 1974, s. 253 no 3; G. Migliorati, 2011, s. 154 no 8; krş. B. Rémy, 1989, s. 228 no 6.

Κοιμώδω Σεβαστῷ Γερμανικῷ Σαρ]ματικῷ δημαρχικῆς ἐξ[ουσίας τὸ β' (?), ὑπάτω καὶ τῷ] δῆμῳ τῆς μετροπόλε[ως Ἀμασειας---] ἐπὶ Ἀρρίου Ἀντων[είνου] ²²⁵⁵.

(İmparator Caesar Marcus Aurelius Antoninus Augustus Germanicus Sarmaticus, başrahıp, on birinci (?) kez *tribunus* 'luk yetkisi sahibi, ... ve üç kez *consul* seçilen ve İmparator Caesar Lucius Aurelius Commodus Augustus Germanicus Sarmaticus, ...kez *tribunus* 'luk yetkisi sahibi, ...iki kez *consul* ve Amaseia *metropolis*'inin *demos*'u için Arrius Antoninus'un [valiliği döneminde])

8) **CIG** 4193 = **IGR** III, 129, Tyana, Kappadokia, 176-177: [ὁ δεῖνα ἀνέθη]κεν, Γ(αῖου) Ἀρρίου Ἀντωνεῖν[ου πρεσβεύοντος] ²²⁵⁶.

(Falanca, Gaius Arrius Antoninus'un *legatus*'luğu zamanında bunu adadı.)

9) **AE** 1931, 123 = 1938, 148 = **IDR** III.2, 86, Sarmizegetusa, Dacia, 171-230 Yılları Arası: C(aio) Arrio / Antonino fil(io) / C(ai) Arri Anto / nini, leg(ati) Augus(ti) / pr(o) pr(aetore), / col(onia) Ul(pia) Traia(na) / Aug(usta) Dac(ica) Sarm(izegetusa) ²²⁵⁷.

(*legatus Augusti pro praetore* unvanlı vali Gaius Arrius Antoninus'un oğlu Gaius Arrius Antoninus'a, *Colonia Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa* [bunu ithaf etti?])

10) **AE** 1931, 124 = **IDR** III. 2, 87, Dacia, Sarmizegetusa, 171-230 Yılları Arası: C(aio) Arrio / Quadrato fil(io) / C(ai) Arri Anto/nini, leg(ati) Augus(ti) / pr(o) pr(aetore), / col(onia) Ul(pia) Traia(na) / Aug(usta) Dac(ica) Sarm(izegetusa) ²²⁵⁸.

(*Legatus Augusti pro praetore* unvanlı vali Gaius Arrius Antoninus'un oğlu Gaius Arrius Quadratus'a, *Colonia Ulpia Traiana Augusta Dacica Sarmizegetusa* ...[bunu ithaf etti ?])

11) **CIL** VIII, 2390, Thamugadi, Numidia: Calpu[r]niae / Quadra/tillae, coniu /gi C(ai) A(r)ri An(to)nini (c(larissimi) v(iri)), d(ecreto) d(ecurionum) p(ecunia) [p(ublica)] ²²⁵⁹.

²²⁵⁵ J. G. C. Anderson, F. Cumont, H. Grégoire, 1910, no 97; M. Corbier, 1974, s. 254 no 9; G. Migliorati, 2011, s. 153 no 4.

²²⁵⁶ W. M. Ramsay, 1883b, s. 320, 321; M. Corbier, 1974, s. 255 no 10; G. Migliorati, 2011, s. 153 no 5.

²²⁵⁷ M. Corbier, 1974, s. 254 no 4; G. Migliorati, 2011, s. 154 no 9; tarihleme referans: <https://edh-www.adw.uni-heidelberg.de/edh/inschrift/HD025539> [E.T. 18.09.2019]

²²⁵⁸ M. Corbier, 1974, s. 254 no 5; G. Migliorati, 2011, s. 154 no 10; tarihleme referans: <https://edh-www.adw.uni-heidelberg.de/edh/inschrift/HD025542> [E.T. 18.09.2019]

²²⁵⁹ M. Corbier, 1974, s. 254 no 7; G. Migliorati, 2011, s. 153 no 2.

(*Clarissimus vir* Gaius Arrius Antoninus'un eşi Calpurnia Qudratilla için kent meclis üyelerinin kararnamesiyle, kamusal fondan [bu anıtı yaptı].)

12) **CIL** VI, 2100, Satır 1.11-12, Roma, **Acta Arvalium**, 186 Yılı: *Ad[fuerunt in collegio... C(aius) Arrius Antoninus, M(arcus) Anto[nius luvenis]*²²⁶⁰.

(Kült Birliği'nde hazır olanlar...Gaius Arrius Antoninus, Marcus Antoninus Iuvenis.)

13) **CIL** VIII, 7030 = **ILS** 1119 = **ILAlg** II.1, 614, Cirta, Numidia, Africa, 180 / 188 Yılı: *[---praetori] / curatoribus et tutoribus dandis / primo constituto, curator Nola / norum, fratri Arvali, augur(i), sodali Mar / ciano Antoniniano, iuridicio regionis / Transpadanae, curator Ariminien / sium, curator civitatum per Aemili / am aedili curuli, ab actis senatus, se / viro equitum Romanorum, quaest(ori) / urbano, tribuno leg(ionis) IIII Scythicae, quattuorviro viarum curanda/rum, patrono IIII col(oniarum), / C(aius) Iulius Libo, triarchus classis no / vae Lybic(a)e, patrono d(ecreto) d(ecurionum) / [---]no (sic) f(ecit)*²²⁶¹.

(---praetor, curatoribus et tutoribus dandis primus constitutus, curator Nolanorum, frater Arvalis, augur, sodalis Marcianus Antoninus, iuridicius regionis Transpadanae, curator Ariemensium, curator civitatum per Aemiliam, aedilis curulis, ab actis senatus, sevir equitum Romanorum, quaestor urbanus, Legio IV Scythica'nın tribunus militum'u, quottovir viarum curandorum, dört colonia'nın patronus'u, himayesinden ötürü classis Nova Lybica donanmasının triarchus'u Gaius Iulius Libo, colonia yerel meclisinin kararıyla [bunu] yaptı...)

14) **MAMA** VI, 122=**AE** 1940, 142, Provincia Asia, 188 / 189 Yılı?: *Εἰδομενεὺς ἀπελύθη κελεύσ[αν]/τοῦ ἀνθυπάτου Ἀρρί[ου] / Ἀντωνείνου*²²⁶².

(Eidomeneus, *proconsul* Arrianus Antoninus'un emri üzerine ölüm cezası ertelendi.)

15) **AE** 1971, 456, Ephesos, 188/189 Yılı?: *[Γ(αῖον) Ἀρρίον Ἀντωνιον] / τὸν λαμπρότα/τον ἀνθύπατο[v] / Τειμαῖος Ἀττάλο[v] / ὁ γραμματεὺς / τοῦ δήμου καὶ ἀρχιερεὺς ναῶν τῶν / ἐν*

²²⁶⁰ M. Corbier, 1974, s. 254 no 8.

²²⁶¹ J. Klein, 1875, s. 289; M. Corbier, 1974, s. 253 no 2; krş. B. Rémy, 1989, s. 228 no 3; G. Migliorati, 2011, s. 153 no 1.

²²⁶² M. Corbier, 1974, s. 255 no 13; G. Migliorati, 2011, s. 154 no 12.

Ἐφήσω τὸν ἑαυ/τοῦ καὶ τῆς πόλεω[ς] / ε[ὐ]εργέτην καθῶς / ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμο[ς] /
ἐψεψίσαντο / προνοησαμένου / Αἰλίου Τατιανοῦ / φιλοσεβάστου²²⁶³.

(Attalos'un oğlu, Halk Meclisi'nin yazmanı ve Ephesos'taki tapınakların başrahibi olan Timaios, en parlak *proconsul* Gaius Arrius Antoninus'u, kendisi ve şehir için çok kıymetli olduğundan [bu anıtı dikerek onurlandırdı?]. Meclis ve halk, İmparatorun dostu Aelius Tatianos'un görev yaptığı esnada buna onay ve karar verdi.)

16) **AE** 1971, 458, Ephesos, 188/189 Yılı?: [Καλπουρνίαν Κορδατίλλαν] γυναῖκα [Γ(αίο) Ἀρριοῦ / Ἀντωνείνου] / τοῦ ἀνθυπάτου / Τειμαῖος Ἀττάλου ὁ γραμμ[α]/τεὺς τοῦ δήμου καὶ / ἀρ/χιερεὺς ναῶν τῶ[v / ἐ]ν Ἐφήσω τὸν ἑαυ/τοῦ καὶ τῆς πόλεως / ε[ὐ]εργέτην καθῶς ἡ / βουλὴ καὶ ὁ δῆμος / ἐψεψίσαντο / προνοησαμένου / Αἰλίου Τατιανοῦ / φιλοσεβάστου²²⁶⁴.

(Attalos'un oğlu, halk meclisinin kâtibi ve Ephesos'taki tapınakların başrahibi Timaios, *proconsul* Gaius Arrius Antoninus'un karısı olan Calpurnia Quadratilla'yı, kendisi ve şehir için çok kıymetli olduğundan [bu anıtı dikerek onurlandırdı?]. Meclis ve halk, imparatorun dostu Aelius Tatianos'un görev yaptığı sırada buna onay ve karar verdi.)

17) **AE** 1999, 1534, Sardes, 188/189: ---Ἐπ[ιστολῇ---] / τῷ σωτῆρι τῆς ἐπαρχείας ἀνθ(υπάτω) / Ἀρρίῳ Ἀντωνείνῳ παρὰ Ἑρμογέ / νους του Δη<μη>τρίου Σαρδιανοῦ νεω / κόρου θεοῦ Μηνὸς Ἀσκηνοῦ προ / πάτορος τοῦ ὄντος ἐν Σάρδεσιν²²⁶⁵.

([- -] Sardesli Demetrios oğlu Hermogenes tarafından, Sardes'te bulunan atasal tanrı Men Askenos tapınağının bekçisi, eyaletin kurtarıcısı *proconsul* Arrius Antoninus için...)

18) **AE** 1973, 466 = **IDR** II, 391 = **SEG** XXX, 864= Ἀρριος Ἀντωνῖνος ὑπατικὸς Δακῶν καὶ ὑπατικὸς Δαλματῶν Ἐλουίῳ Περτένακι τῷ ὑπ(ατικῷ) τιμ(ιωτάτῳ χαίρειν· κτλ.)²²⁶⁶.

(Dacialıların *consularis* valisi ve Dalmatiahlıların *consularis* valisi Arrius Antoninus; en onurlu *consularis* Helvius Petinax'ı [onurlandırır])

²²⁶³ G. Migliorati, 2011, s. 154 no 13.

²²⁶⁴ G. Migliorati, 2011, s. 154 no 14.

²²⁶⁵ G. Migliorati, 2011, s. 154 no 15; G. Petzl, **Sardis: Greek and Latin Inscriptions Part II: Finds from 1958 to 2017**, (Monograph 14), London 2019, s. 26 no 321.

²²⁶⁶ I. Piso, 2005, s. 68; G. Migliorati, 2011, s. 154 no 11; diğer yayınlarda olmayan τιμ(ιωτάτῳ χαίρειν· κτλ.) şeklinde ekleme önerisi: F. Mitthof, "Arrius Antoninus an Helvius Pertinax. Beobachtungen zur Ziegelinschrift IDR II, 391 aus Romula-Malva", içinde: L. Zerbini (ed.), **Culti e religiosità nelle province danubiane Atti del II Convegno Internazionale Ferrara 20-22 Novembre 2013**, Bologna 2015, s. 673 vd.

19) Front. **ad Amicos** II. 6 (164 Yılı?): *Arrio Antonino Fronto salutem....Demonstratus est mihi a doctis et multum mihi familiaribus viris, quorum apud me voluntas ipsorum merito valet plurimum. Igitur, si me amas, tantum Volumnio tribue honoris facultatisque amicitiae tuae aplectendae, οἱ γὰρ φίλτατοι ἄνδρες conciliaverunt eum mihi...*

(Fronto, Arrius Antoninus'u selamlar... Bana, eğitimli ve şahsi istekleri benim için son derece kıymetli olan gösterildi. Bu yüzden eğer beni seviyorsan, Volumnius'a saygı göster ve senin dostluğunu kazanma fırsatı ver; zira en değerli dostlarım ona benim sempati gösterdi.)

20) Front. **ad Amicos** II. 7.1 (164 Yılı?): *Arrio Antonino Fronto salutem. Have mi, domine fili carissime. Sicut eos qui dicta factaque tua in administranda provincia maximis laudibus ferunt, laetus ac libens audio, ita si quis remurmurat aut deprecatur, multo scrupulosius ausculto, et quo quicque modo gesseris aut iudicaveris requiro, ut qui existimationi tuae famaeque iuxta quam meae consultum cupiam.*

(Fronto, Arrius Antoninus'u selamlar. Saygın ve en değerli oğluma esenlikler. Tıpkı senin sözlerinde ve eyaletinin yönetiminde en çok övgüye layık olanları istekli ve hevesli bir şekilde dinlediğim gibi eğer herhangi bir kimse homurdanır veya mızızlanırsa, senin yaptıklarına ve kararlarına dair bu kişiyi çok daha fazla dinliyorum ve gereksinim duyuyorum. Tıpkı şanını ve ününü benimki kadar koruyanlar gibi.)

21) Front. **ad Amicos** II. 8.1 (164 Yılı?): *Fronto Arrio Antonino salutem. Gratulor mihi plerisque hominibus . . . esse . . . esse me a te non secus quam parentem observari. Eo fit ut ad me decurrant plurimi, qui tuam gratiam cupiunt.*

(Fronto, Arrius Antoninus'u selamlar. Birçok insan için... Kendimi takdir ediyorum... Bir ebeveyn olarak beni sen gözetlediğin için. Bu yüzden senin lütfunu kazanmak isteyen birçok kişi bana geliyor.)

22) **SHA**, Comm. VII. 1: *Sed et Cleandro dignus tandem vitae finis inpositus. nam cum insidiis illius Arrius Antoninus fictis criminibus in Attali gratiam, quem in proconsulatu Asiae damnaverant, esset occisus, nee eam tum invidiam populo saeviente Commodus ferre potuisset, plebi ad poenam donatus est, cum etiam Apolaustus alique liberti aulici pariter interempti sunt.*

(Bununla birlikte tam olarak layık bir ölüm de sonunda Cleandrus'un payına düştü. Onun entrikaları nedeniyle Arrius Antoninus sahte suçlamalarla Attalus'un –ki onu

Asia'daki *proconsul*'lüğü esnasında mahkûm ettirmişti- lehine ölüme mahkûm edildiğinde [İmparator] Commodus, öfkeli insanların nefretine tahammül edemedi ve Cleandrus'u cezalandırmaları için halka teslim etti. Aynı zamanda Apolaustus ve sarayın diğer birkaç azatlısı da öldürüldü. ...)

23) **SHA**, Pert. III. 7: *Tunc Pertinax malevolentiae notam subiit, quod dictus est insimulasse apud Commodum adfectati imperii Antistium Burrum et Arrium Antoninum.*

(ve şimdi Pertinax, kıskançlıktan ötürü aksi bir karaktere büründü; çünkü Commodus'tan önce Antistius Burrus ve Arrius Antoninus'un tahtta hak iddia ettikleri söylenmişti.)

24) Tert. **Ad Scap.** V.1: *Crudelitas vestra gloria est nostra. . . Arrius Antoninus in Asia cum persequeretur instanter, omnes illius civitatis Christiani ante tribunalia eius se manu facta obtulerunt. Turn ille, paucis dud iussis, reliquis ait: Ὁ δειλοί, εἰ θέλετε ἀποθνήσκειν, κρημνοὺς ἢ βρόχους ἔχετε.*

(Senin zalimliğın, bizim şanıımızdır... Arrius Antoninus, [Küçük] Asya'da işlerini inatçı bir şekilde yürütüyorken eyaletteki bütün Hristiyanlar onun yargı makamına kapandılar [/ başvurdular]. Bu adam, birkaç kişinin infazını emrettikten sonra diğerlerine şöyle seslendi: “Ey zavallı adamlar, ölmeyi istiyorsanız, seçenek olarak uçurum ya da idam kementi var”.)

III.31. Caelius Calvinus

1) **CIL** III, 6052=**ILS** 394, Kaenepolis, Armenia Maior, 184 Yılı: *Imp(eratori) Caes(ari) M (arco) Aurel(io) Anto/nino Aug(usto) [[Commodo]] Ger / ma(nico), Sarm(atico) max(imo), trib(unicia) pot(estate) / imp(eratori) VII, co(n)s(uli) IIII p(atri) p(atriciae) vexill(arii) / 5 leg(ionis) XV Apoll(inaris) sub Caelio Cal / vino leg(ato) Aug(usti) pr(o) p(raetore), curam / agente Licinio Saturnino trib(un)o / 8 mil(itum) et Aurel(io) Labrase (centurione) leg(ionis) eiusdem²²⁶⁷.*

(İmparator Caesar Marcus Aurelius Antoninus Augustus [[Commodus]] Germania ve Sarmatia'nın en büyük fatihi, *tribunus*'luk yetkisi sahibi, yedi kez imparator, dört kez *consul*, vatanın babası, *legatus Augusti pro praetore* Caelius Calvinus'un

²²⁶⁷A. H. De Vilefosse, “Inscription Latine conservée au couvent d’Etchmiadzine en Arménie photographiée par M. de Mély”, **Comptes rendus des séances de L’Academie des Inscriptions et Belles-Lettres**, 38/1, 1894, s. 25; B. Rémy, 1989, s. 232.

sorumluluğu altındaki *Legio XV Apolinaris*'e bağlı *vexillatio* ve aynı lejyonda *tribunus militum* Licinius Saturninus ve *centurio* Aurelius Labrasis nezaretinde [bunu yaptı].)

III.32. C. Iulius Flaccus Aelianus

1) **CIL** III, 6911, Kanlıkavak, Kappadokia, 28 Ocak-9 Aralık 198: *Imp(erator) Ca[es(ar)] / Lucius Septimius Severus / Pius Pertinax Aug(ustus) Arab(icus) Adiab(enicus) / 4 Parth(icus) max(imus) pont(ifex) max(imus) trib(unicia) pot(estate) VI / imp(erator) XI, co(n)s(ul) III, p(ater) p(atricae) proco(n)s(ul) et Imp(erator) Caes(ar) / M(arcus) Aurel(ius) Antoninus Aug(ustus) et L[[L(ucius) Sept[i]m[ius] [Geta Caes(ar) restituerunt / 8 per C(aium) Iulium Flaccum Aelianum leg(atum) pro pr(aetore) 8 [-]]²²⁶⁸.*

(İmparator Caesar Lucius Septimius Severus Pius Petinax Augustus Arabus Adiabenicus Parthicus Maximus; başrahip, altıncı kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi, on bir kez imparator, dört kez *consul*, vatanın babası, *proconsul* ve İmparator Caesar Marcus Aurelius Antoninus ve Lucius Septimius Geta Caesar [yolu] *legatus pro praetore* unvanlı temsilcisi Gaius Iulius Flaccus Aelianus aracılığıyla onardılar)

2) **CIL** III, 6904, Elbistan-Yarpuz Arası, Kappadokia, 197/198: [*Imp. Caes. / L. Septimius Severus / Pius Pertinax Aug. Arab. Adiab. / Parth. Max. Pont. Max. Trib. Pot. VI / Imp. XX, cos III, p. p. p]rocos./ [et] [L. Septimius / Ge[t]a Caes. restit/uerunt per C. Iulium / [F]laccum Aelianum / le[g]. pr. pr²²⁶⁹;*

3) **CIL** III, 6907, Elbistan, Kahramanmaraş, Kappadokia, 197/198 Yılı: *Imp. Caes. / L. Septimius Severus / Pius Pertinax Aug. Arab. Adiab. / Parth. Max. Pont. Max. trib. pot. VI. Imp. XI, Cos. III. p.p., Procos. et Imp. Caes. / M. Aurel. Antoninus et P. / Septimius Geta nob. Caes.] restituerunt] / per C. Iulium Flac / cum Aelianum leg. pr. pr. / Mil(ia) p²²⁷⁰.*

4) **CIL** III, 6922, Kanlıkavak, Kappadokia, 197/198 Yılı: *H MAX PONT MAX TRIB POT VI O/ MP XI COS II P P PROCOS ET IMP CAES M AVREL ANTONI / 15 NVS AVG !!!!!!!!!!!!!/ !!!!!!!!! TITVERUNT / PER C IVLIVM FLAC / CVM AELIANVM LEG PR PR.*

²²⁶⁸ J. R. S. Sterret, 1888, s. 277 no 320-321 A Metni; D. G. Hogarth, "Modern and Ancient Roads in Eastern Asia Minor Part II, The Military Road From Caesarea to Melitene on the Euphrates", **RGS Supplementary Papers** 3, London 1893, s. 704 no 115; D. H. French, 2012a, s. 210, 211.

²²⁶⁹ J. R. S. Sterret, 1888, s. 263 no 343.

²²⁷⁰ J. R. S. Sterret, 1888, s. 291 no 341; krş. D. H. French, 2012a, s. 218 no 118 (B).

5) **CIL** III, 6927, Arabissos (Afşin), Kahramanmaraş, Kappadokia: *RESTIT / PER / C IVLIVM FLAC / CVM AELIANUM LEG PR PR / MIL P.*

=Yağmurlu 2, Kaisareia-Melitene Güzergâhı, Kappadokia, 197/198 Yılı: *restituerunt per C. Iulium Flaccum Aelia<n>um leg [Aug pr. pr]*²²⁷¹.

=*[Imp(erator) Caes(ar) L. Septimius Severus / Pius Pertinax Aug(ustus), Arab(icus), Adiab(enicus) / Par]t[h(icus)] Maxi[(mus), P]onti(fex) M[ax(imus), trib(uniciae) / pot(estatis) ?] / [I]m(perator) XII, Co(n)s(ul) III[I], p(ater) p(atriae), Proco(n)s(ul), / [et] Im[p](erator) [C(aesar) M. A]u[r]e[l.] [A]ntoninus [Aug(ustus) / et P. Septimius Ge]t[a nob(ilissimus) Caes(ar) restituerunt] / pe[r] (C). (I)ulium Flac(i)cum(i) Ae[li]a[rum] leg(atum) pr(o) pr(aetore)]*²²⁷².

6) **CIL** III, 6929, Göksun, Kappadokia = *Imp(erator) Caes(ar)] / L. Se[ptimius Severus] / Pius [Pertinax Aug(ustus), Arab(icus), Adiab(enicus) / Part[h(icus)] Max(imus), Pont(ifex) Max(imus), trib(uniciae) / pot(estatis) VI], / Imp(erator) XI, [Co(n)s(ul) III, p(ater) p(atriae), proco(n)s(ul) et / Imp. Caes. M]. Aur[el(ius) Antoninus Aug(ustus) / et [P.] Septimius Geta nob(ilissimus) Caes(ar) restituerunt] / per C. Iul(ium) [Flaccum Aelianum leg(atum) / pr(o) pr(aetore)]*²²⁷³.

=Yağmurlu, 197/198 Yılı: (vac) / *Im[p Caesar] / L. Se[ptimius Severus] / Pius [Pertianax Aug Arab Adiab] 4 Parth [max pont max trib pot VI] / imp XI [cos III p p procos et Imp Caes] / M Aure[l Antoninus Aug] / et L. Se[ptimius Geta Caes restituerunt] / 8 per C Iul[ium Flaccum Aelianum leg. pr. pr.] [-]*²²⁷⁴.

7) **CIL** III, 6950, Kappadokia Komana'sı Güzergâhı = Molla Hüseyin 1, Sarız, Kayseri, Kappadokia, 197/198 Yılı: *Imp Caes L. Septimius / Severus Pius Per / tinax Aug Arab / 4 Adiab Parth max / pontif max trib pot III / imp XI cos III p p / procos et Imp Caes / 8 M Aurel Antoninus / [[Aug et L Septim Geta]] / Caesa<r> resti/tuerunt per 12 C Iul[ium] / Flaccum Aelianum/leg pr. pr / [-]*²²⁷⁵.

= *Imp. Caesar L. Septi]m[ius Severu]s Pius Per[tinax] Aug. Arab. [Adiab. P]arth. Max. trib. potest..., i]mp. XI cos. II (vel III) [p. p. pr]o[c]os, et Imp. Ca[esar M. A]urel,*

²²⁷¹ D. H. French, 2012a, s. 188, no 107 (B).

²²⁷² J. R. S. Sterret, 1888, s. 267 no 306.

²²⁷³ J. R. S. Sterret, 1888, s. 268 no 307.

²²⁷⁴ D. H. French, 2012a, s. 188, 189, no 107 (C).

²²⁷⁵ D. H. French, 2015, s. 15 no 085 (A); ayrıca bkz. D. H. French, 1988a, s. 200, 201 no 559.

Anton[inus Aug. et P. Septimius Geta Caes]a[r], resti[tuer]unt per C. Iul[ium Fl]accum Aeli[anum, l] eg. pr. pr²²⁷⁶.

8) **CIL** III, 12171, Kappadokia = Karaömer 1, Göksun, Kahramanmaraş, Kappadokia, 197/198 Yılı: [Imp Caes] / L Septimius [Severus] / Pius Pertin[ax Aug Arab Adiab] 4 Parth / max pon[t max trib pot VI] imp XI cos II p p pr[o cos et Imp Caes] M Aurel Anto[ni]nus Aug et [- - -] 8 [- - -] res[tituerunt] per C Iulium [Flac]cum <Aeli>anum leg [Aug pr pr][-]²²⁷⁷.

9) **CIL** III, 12178, Kanlıkavak, Kappadokia=Yeniyapan 1, Göksun, Kahramanmaraş, Kappadokia, 198 Yılı?: Imp Ca[esar] / L. Septi<m>ius Seve [r]us Pius Per<ti>nax Aug. Arab. Adiab. / Parth <max> pont. max. trib. pot. VI imp. XI co<s II> p p procos. et Imp. Caes. M. Aurel <A>ntoninus Aug. / [-----re]stitueru[n]t 8 per C. Iul<ium Flacc>um Aelianum leg. pr. pr²²⁷⁸.

10) **CIL** III, 12179, Kanlıkavak, Kappadokia = Yeniyapan 2, Göksun, Kappadokia, 198 Yılı?:---/ 2 [----res]tit [urerunt] / per (yaprak) G (yaprak) [Iul]ium (yaprak) Fla / ccum (yaprak) Aelianum (yaprak) le[g pr pr]²²⁷⁹.

11) **CIL** III, 12186, Göksun, Kappadokia = Göksun 8, Kahramanmaraş, Kappadokia, 10 Aralık-9 Aralık 197/198: (vac) Imp Caes / L Septimius Severus/ Pius Pertinax Aug Arab Adiab / 4 Parth max pontmax trib pot VI / imp XI cos II p p procos et Imp Caes / M Aurel Antoninus Aug / et L Septimius AVGG restituerunt (sic) / 8 per C Iulium Flaccum Aelianum leg pr pr [-]²²⁸⁰.

12) **CIL** III, 12197, Kemer, Sarız, Kayseri, Kappadokia = Kemer 7, Sarız, Kayseri, Kappadokia, 10 Aralık-9 Aralık 197/198: Imp Caes[s] / L Septimiu[s] / Severus Pius / 4 Pertinax Aug / Arab Adiab Parth / max pont max / trib pot VI imp XI / 8 cos II p p procos / et Imp Caes / M Aurel / Anton / [in]us Aug 12 [[----]] restit / uerunt / per <C> Iul Flaccum / Aelianum / 16 le<g> pr pr / CXLIX ρμθ²²⁸¹.

13) **CIL** III, 12203, Kemer, Sarız, Kayseri, Kappadokia, 197/198 Yılı= Imp(erator) Caes[ar] / L. Septimius / Severus Pius / Pertinax Aug[ustus] / Arab[icus] Adiab[enicus]

²²⁷⁶ W. H. Waddington, 1883, s. 141 no 29; krş. D. G. Hogarth, 1893, s. 688.

²²⁷⁷ D. H. French, 2012a, s. 210 no 110.

²²⁷⁸ D. H. French, 2012a, s. 207 no 109 (A); krş. D. G. Hogarth, 1893, s. 700 no 124.

²²⁷⁹ D. H. French, 2012a, s. 207, 208 no 109 (B).

²²⁸⁰ D. H. French, 2012a, s. 183 no 105 (A).

²²⁸¹ D. H. French, 2012a, s. 144 no 089 (A); ayrıca bkz. D. H. French, 1988a, s. 198 no 551.

Pa / rth[icus] Max[imus] pont[ifex] max[imus] trib[uniciae] pot[estatis] VI / imp[erator] XI cos. II. p[ater] p[atriae] / procos et Imp[erator] / Caes[ar] M. Aurel[ius] / Antoninus Aug[ustus] et /...../..restituerunt / per G. Iulium Flac/cum Aelianum / le[gatum] pr[o] pr[aetore] / CLI. PNA²²⁸².

14) **CIL** III, 12204, Kemer, Kappadokia = Kemer 4, Sarız, Kayseri, Kappadokia, 10 Aralık-9 Aralık 197/198: *Imp Caes / L Septimius / Severus Pius / 4 Pertinax Aug / Arab Adiab Parth / max pont / max trib pot VI / 8 imp XI cos II p p / procos et Imp / Caes M Aurel / Antoninus Aug [[-]] / 12 [----]] restituerunt / per C Iulium Flaccum / Aelianum / 16 le<g> pr pr / CLI pva²²⁸³.*

15) Arabissos (Yarpuz /Afşin), Kahramanmaraş, Kappadokia: *[Imp. Caes] (L.) Septimiu[s Severus] Pius Pertinax Aug. Arab. Adiab.] Parth. Max. Pon[t. max. trib. pot. VI / VIII], imp. XII cos. III. pp. p[rocos. et Imp. Caes.] M. Aureli Ant[oninus Aug. et. P. Septimius Geta nob. Caes.] res[tituerunt] per C. Iul[ium Flac]cum A[el]arum (le)g. pr. pr.]²²⁸⁴.*

16) Uluköy I, Taşova, Amasya, Neokaisareia, Kappadokia, 197/198 Yılı: *...restituerunt per C. Iulium Flaccum Aelianum leg (vac) mil (v) [p]---*²²⁸⁵.

17) Keklikoluk 6, Göksun, Kahramanmaraş, Kappadokia, 197/198 Yılı: *...restituerunt per C. Iulium Flaccum Aelianum leg. pr. pr*²²⁸⁶.

18) Kapıkaya 4, Amasya, Kappadokia, 197/198? Yılı: *[Imp] Çaeşar L. Şeptimiuş Şeğeruş Piu[s] / P[er]tinax Aug Arabiçuş /4 Adiab Parthiçuş maximuş / [pontifex max] trib pot V [I] / [imp XI cos p. p.] p[roços] / [et Imp Caes M Aur]el[ius] / 8 [Antoninus Aug et L. Septim] [ius Geta Caesar] reştişu/ [erunt (vac) per] Ç. Iul Flac / [cum Aelianum] leğ pr / 12 [pr]*²²⁸⁷.

III.33. L. M[---]ius

1) **AE** 1908, 22, Carsaga (Melikşerif / Yurtbaşı-Erzincan-), Armenia Minor, 10 Aralık 198-9 Aralık 199: *Imp(eratori) C[ae]sari L(ucio) Septi | [m]io S[ev]ero pio pert(inaci) / [Au]g(usto) Arab(ico) Ad[iab(enico) Parth(ico)] / m(aximo), p(ontifici) m(aximo),*

²²⁸² D. G. Hogarth, 1893, s. 692 no 151; ayrıca bkz. D. H. French, 1980, s. 721, no 20.

²²⁸³ D. H. French, 2012a, s. 142, no 088 (B).

²²⁸⁴ G. de Jerphanion, L. Jalabert, "Inscriptions d'Asie Mineure (Pont, Cappadoce, Cilicie)", **Mélanges de la Faculté orientale de Beyrouth**, 3/1, 1908, s. 459 no 27.

²²⁸⁵ D. H. French, 2012a, s. 255, no 149 (A).

²²⁸⁶ D. H. French, 2012a, s. 167, 168 no 098 (C).

²²⁸⁷ D. H. French, 2012a, s. 252 no 147 (D) Metin 1.

*trib(unicia) pot(estate) VI/VII imp(eratori) [XI? co(n)s(uli)] / proc(onsuli) p(atri) p(atriae) / co[hors) I L]ep(idiana) eq(uitata) c(ivium) [R(omanorum) / b[is tor[quata) p[rimum beneficio ?] divi M[arci, iterum?] / [---pe]r L(ucium) M[....] / ium leg(atum) Aug(usti) C[appadociae]...*²²⁸⁸.

(İmparator Caesar Lucius Septimius Severus Pius Pertinax Augustus Arabicus Adiabenicus Parthicus Maximus başrahip, vatanın babasına, altıncı kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi, altı [/ yedi] kez imparator, on bir kez *consul*, Romalı yurttaşlardan oluşan *Cohors I Lepidiana Equitata civium Romanorum bis torquata* [/ ikiz kez boyun gerdanlığı ile ödüllendirilen] askerî birliği, Tanrısal Marcus'un lütfunu kazanmış aynı Augustus'un Kappadokia Eyaleti'nin *legatus Augusti*'si [valisi] olarak görev yapan L(ucius) M[....]'iusun vasıtasıyla [bunu yaptı])

III.34. L. (?) Claudius Hieronymianus (Severes?)

1) **CIL** VII, 240 = **ILS** 4384 = **RIB** 658, Eburacum (York), Britannia, II. Yüzyıl: *Deo sancto / Serapi / templum a so / lo fecit Cl / (audis) Hierony / mianus leg(atus) / leg(ionis) VI Vic(tricis)*²²⁸⁹.

(Kutsal Serapis'e, *Legio VI Victrix*'in *legatus legionis*'i Claudius Hieronymianus, bu tapınağı temelden itibaren [inşa etti])

2) **Dig.** XXXIII.7.12.40: *Idem respondit domo per fideicommissum relicta cum supellectili Claudio Hieronymiano clarissimo viro ab Umbrio Primo et mensas et ceteram suppellectilem, quam in hortis pater familias in proconsulatum profecturus contulerat, ut tutiore loco essent, contineri.*

([Papianus] ayrıca şöyle cevap verdi: Umbrius Primus, son derece saygın bir adam olan Claudius Hieronymianus'a eşyalarıyla birlikte istek üzerine bir ev bıraktığında hane reisinin, güvende olması için tuttuğu masalar ve diğer mobilyalar, *proconsul*'lüğü için yola çıkacağı zaman dâhil edilmişti.)

3) **Tert. Ad Scap.** 3.4: *Possumus aequae et exitus quorundam praesidium tibi proponere, qui in fine vitae suae recordati sunt deliquisse, quod uexassent Christianos. Vigellius Saturninus, qui primus hic gladium in nos egit, lumina amisit. Claudius Lucius Herminianus in Cappadocia, cum indigne ferens uxorem suam ad hanc sectam transisse,*

²²⁸⁸ F. Cumont, "Inscriptions Latines des armées de l'Euphrate", **Bulletin de l'Académie royale de Belgique**, 1907, s. 552-554; B. Rémy, 1989, s. 234.

²²⁸⁹ L. Vidman, 1960, s. 317 no 750.

Christianos crudeliter tractasset, solusque in praetorio suo uastatus peste, conuiuis uermibus ebullisset: Nemo sciat, aiebat, ne gaudeant Christiani aut sperent Christianae. Postea cognito errore suo, quod tormentis quosdam a proposito suo excidere fecisset, paene Christianus decessit.

(Ayrıca size son anlarında Hristiyanlık takipçilerine zulmetmede acı hatıraları olan bazı eyalet yöneticilerinin ölümlerini işaret gösterebiliriz. Bize karşı kılıcını ilk kullanan Vigellius Saturninus, görme yetisini kaybetti. Kappadokia'daki Claudius Lucius Herminianus, karısının Hristiyanlığı seçmesiyle öfkeye kapılmış ve Hristiyanlara karşı şiddetli zulümle muamelede bulunmuştu: Sarayında, bulaşıcı bir hastalıkla acı çekerek yalnız kaldı, canlı kurtçuklar vücudunu sardı, çığlıkları işitildi. Hristiyanlar sevinmesin ve cesaret almasın diye, bunu kimsenin bilmesini istemedi. Daha sonra, yapmış olduğu işkencelerle birçok insanın öfkesini artırmada yaptığı hatasını fark etti ve neredeyse bir Hristiyan olarak öldü.)

III.35. Q. Atrius Clonius

1) **CIL VI**, 2004, Roma, 10 Nisan 200, **Fasti sacerdotium in aede propugnatoris consistentium**, 1.13: *Ti(berio) Claudio Severo, C(aio) Aufidio Victorino co(n)s(ulibus) a(nno) p(ost) R(omam) c(onditam) DCCCCLIII / IIII id(us) Apr(iles) in Palatio in aede Iovis Propugnatoris / in locum Claudii Paterni vito functi / [Q(uintus)] Atrius Clonius cooptatus*²²⁹⁰.

(Roma'nın kuruluşunun 953. yılında (=200 senesinde), Tiberius Caludius Severus ile Gaius Aufidius Victorinus'un *consul* oldukları yılın Nisan ayının on yedinci günü - Aprilis ayının *idus*'undan üç gün evvel- 11 Nisan günü-, Palatinus Tepesi'ndeki? Zeus Propugnator Tapınağı'nda Claudius Paternus'un yerine Quintus Atrius Clonius seçildi.)

2) **CIL II**, 4111 = **ILS 1176**, Tarraco, Hispania Citerior, Severus Aleksandros Dönemi (222-235)?: *Q(uinto) Atrio Clonio / leg(ato) Aug(usti) pr(o) pr(aetore) / provinciarum / Thraciae Cappadociae / Syriae maioris / Hispaniae citerioris / Claudius Iustus / (centurio) leg(ionis) VII Gem(inae) p(iae) f(elicis) / Severianae / [[Alexandrianae]] / praesidi abstinentissimo*²²⁹¹.

²²⁹⁰ B. Rémy, 1989, s. 235 no 1.

²²⁹¹ P. Le Roux, "Recherches sur les centurions de la Legio VII Gemina", **Mélanges de la Casa de Velázquez**, 8, 1972, s. 142 no 47.

(Quintus Atrius Clonius; Thrakia, Kappadokia, Syria Maior, Hispania Citerior eyaletlerinin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı yöneticisi için, *Legio VII Gemina Pia Felix Severina Aleksandrina* lejyonunun *centurio*'su Claudius Iustus son derece tutumlu *praeses* için [bu anıtı dikti])

3) **IGR I, 717**, Thracia, Caracalla Dönemi? (211-217): *Ἀγαθῇ τύχῃ ὑπὲρ υἰείας καὶ νίκης Μ. Αὐρ. Ἀντωνείνου κατὰ κελευσιν τοῦ λαμπρότατον ὑπατικοῦ Κ. Ἀτρίου Κλονίου τέχνης, Βυ[ρ]σ[εων]*²²⁹².

(Uğurlu olsun! Marcus Aurelius Antoninus'un esenliği ve zaferi için en parlak *consul* Q(uintus) Atrius Clonius'un emri gereğince Deri Tabakçıları Birliği [bu anıtı dikti].

4) **IGBulg. III, 907**, Philippopolis (Plovdiv), Thrakia, 211/212 Yılı: *[ὑπὲρ τῆς τῶν κυρίων Αὐτοκρατόρων Μ(άρκου) Αὐρ(ηλίου) Ἀντωνίνου καὶ Π(οπλίου) Σεπτιμίου Γέτα εὐσεβῶν Σεβαστῶν (vel sim.) τύχης τε καὶ] νείκης καὶ αἰωνίου [διαμονῆς καὶ τ]οῦ σύνπαντος αὐτῶν οἴκου [καὶ ἱερᾶς συγκλήτου καὶ δήμου Ῥωμαίων — — — — —]δείτης ἐκ τῶν ἰδίων κατεσκεύ[ασεν ἐπὶ Κ(οῖντου) Ἀτρίου Κλο]νίου τοῦ λαμπροτάτου ὑπάτου*²²⁹³.

(Efendilerimiz, Dindar Augustuslar İmparator Marcus Aurelius Antoninus ile Publius Septimius Geta'nın ve Roma halkının ve *senatus*'unun yazgıları, ebediyetleri, bekaları, birbirlerine sıkı sıkıya bağlı olmaları için...tek başlarına özenli ve dikkatli bir şekilde, en seçkin *consul* Quintus Atrius Clonius'un idareciliği zamanında Roma *senatus*'u ve halkı adına masrafları kendi üstlenerek bu seremoniyi ve töreni düzenledi.)

5) **AE 1979, 552; IGBulg. III, 1455**, Philippopolis (Plovdiv), Thrakia, 211/212 Yılı: *Κατὰ θεῖαν / ἀπόφασιν τε/ θέντες ὑπὸ Κ(οῖντου) / Ἀτρίου Κλονί / ου πρεσβ(ευτοῦ) Σεββ(αστῶν) / ἀντιστρ(ατήγου) διὰ / Μουκίου Οὐή / ρου ὄροι / ἀγροῦ Βενδι / παρών*²²⁹⁴.

(Tanrısallık / kutsal hükme uygun olarak, Bendiparoi halkının tarımsal topraklarının sınır taşları iki imparatorun *legatus Augusti pro praetor* unvanlı temsilcisi Quintus Atrius Clonius tarafından Mucius Verus aracılığıyla yerleştirildi.)

²²⁹² G. A. Harter, 1915, s. 46 no 2.

²²⁹³ <https://epigraphy.packhum.org/text/168977> [E. T. 03.03.2019].

²²⁹⁴ <https://epigraphy.packhum.org/text/169541> [E.T. 03.03.2019]

6) **IGRBulg.** III, 908, Philippopolis (Plovdiv), Thrakia, 212-217 Yılları Arası: *Ἀγαθῇ τύχηι / ὑπὲρ υἰείας / καὶ νίκης Μ(άρκου) / Αὐρ(ηλίου) Ἀντωνείνου κατὰ 5 κέλευ / σιν τοῦ λαμπρο / τάτου ὑπατικοῦ / Κ(οιντου) Ἀτρίου Κλο / νίου τῆχνης, Βυρσ[έων / 10 δῶ]ρ[ον]*²²⁹⁵.

(Uğurlu olsun! Marcus Aurelius Antoninus'un esenliği ve zaferi için en parlak *consul* Q(uintus) Atrius Clonius'un emri gereğince Deri Tabakçıları Birliği [hediye olarak bu anıtı dikti].

7) **Dig.** XXVI.10.7.2: *Praeterea accesserunt quaedam species ex epistula imperatoris nostri et divi Severi ad Atrium clonium...*

(Ayrıca, imparatorumuzdan ve tanrısal Severus'un Atrius Clonius'a yazdığı bir mektuptan kaynaklanan bazı özel hadiseler oldu.)

III.36. Marcus Munatius Sulla Cerialis

1) **CIL** III, 11743, Noricum, 215 Yılı Öncesi: *(H)erculi et Victoriae Aug(usti) sacr(um) pro sal(ute) et adv(entus) M(arci) Muna / ti(i) Sullae Ce / rialis c(larissimi) v(iri) o(ptimi) / praes(idis) et integ(errimi) / Vibena, Viben(i) filia et / Finitus, Corbi filius, ma / ritus l(ibentes) v(otum) s(olverunt)*²²⁹⁶.

(Hercules ve Victoria Augusta'ya, *clarissimus vir*, en iyi ve kusursuz vali Marcus Munatius Sulla Cerialis'in esenliği ve [sağ salim] varışı için, Vibenus'un kızı Vibena ve kocası Corbus oğlu Finitus, tapınak adağını seve seve yerine getirdiler)

2) **IGRBulg.** I, 2, 47, Varna, Bulgaria, Thrakia, 24 Ocak 215: *Ἀγαθῇ τύχηι / [Μαι]κίῳ Λαίτῳ [τ]ὸ β' καὶ Σύλλα Κερ / [Ιαλί]ῳ ὑπάτοις ...*²²⁹⁷.

(Uğurlu olsun! Maecus Laetus'un ikinci kez ve Sulla Cerialis'in [ilk kez] *consul* oldukları yılda...)

3) **CIL** IX, 4972, Cures, Sabinum, Regio IV, Italia, 25 Eylül 215: *Dedic(atum) VII kal(endas) octobr(es), / Maecio Laetto II et Sulla Cerialis co(n)s(ulibus) per / cur(atorem) r(ei) p(ublicae) L(ucio) Egnatio Marciano (sic) / IIIIviris / Q(uinto) Vedio Sabiniano et / P(ublio) Satreno Primo*²²⁹⁸.

²²⁹⁵ <https://epigraphy.packhum.org/text/168978> [E.T. 03.03.2019]; G. A. Harrer, 1915, s. 46.

²²⁹⁶ B. Rémy, 1989, s. 236 no 1.

²²⁹⁷ <https://inscriptions.packhum.org/text/167918?&bookid=185&location=941> [E.T. 13. 09.2018]; B. Rémy, 1989, s. 236 no 2.

²²⁹⁸ F. Jacques, 1983, s. 295 no xx.

(October ayının *kalendae*'ından yedi gün evvel, Maecus Laetus'un ikinci kez ve Sulla Cerialis'in [ilk kez] *consul* oldukları yıl, *curator rei publicae* olarak hizmet eden Lucius Egnatius Marcianus, *quattuorvir* Quintus Veditius Sabinianus ve Publius Satrenus Primus'un görevleri süresince adandı...)

4) **AE** 2008, 1475, *Colonia* Arkhelais (Demirci, Aksaray), 217 / 218 Yılı (Macrinus ve Diadumenianus Dönemi) : *Imp. Caes. M. [[O[pellius]]] / Severus [[Macrinus]] / pius felix Aug. sanc/tissimu<s> ac provi- 5 / d / entissimus prin / ceps et M [[O[p]ellius]] / Antoninus nobi-/lissimus Caesar / viam novam i<n>sti- / 10 tutam per / f/ecerunt / curante Sulla Ce- / reale v c leg eo-/ rum pr pr / (vac) / (vac) MP / (vac) 15 (vac) MP²²⁹⁹.*

(İmparator Caesar Marcus Opellius Severus Macrinus Pius Felix Augustus, en kutsal, en ihtiyatlı *princeps* ve en soylu Caesar Marcus Opellius Antoninus, yeni yol inşasını *legatus pro praetore* unvanlı eyalet temsilcisi *vir clarissimus* Sulla Cerealis'in sorumluluğu altında tamamladılar...Roma Mili..., ...Roma Mili)

5) **AE** 1960, 36, *Colonia* Arkhelais (Çizmeliuzartık / Topakkaya), Aksaray), 217 Yılı, (Macrinus ve Diadumenianus Dönemi): *[Imp(erator) Caes Marcus] / [Opell]ius Seve / rus Macrinus / pius feli[x] Aug / 5 sanctissimus ac / providentissi / mus princeps et / M (arcus) Opellius Antoni / nus nobilissimus / 10 Caesar viam novam / institutam perfe / cerun(t) curante / Sulla [C]ereala le[g] (ato) / Aug(usti) [pro praetore] / 15 a col(onia) m(ilia) p(assuum) (vac)²³⁰⁰.*

(İmparator Caesar Marcus Opellius Severus Macrinus Augustus Pius Felix, en kutsal ve en ihtiyatlı *princeps* ve en soylu Caesar Marcus Opellius Antoninus, yeni yol inşasını *legatus Augusti pro praetore* unvanlı temsilci Sulla Cerealis'in sorumluluğu altında tamamladılar. *Colonia*'ya... Roma Mili)

6) Dio Cass. LXXIX. 5 (218 yılı): ...καὶ Σύλλαν τὸν τῆς Καππαδοκίας ἄρξαντα, καίπερ ἀπηλλαγμένον ἐξ αὐτῆς, ὅτι τ' ἐπολυπραγμόνει τινά, καὶ ὅτι ἡ μεταπεμφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ ἐκ τῆς Ρώμης ἀπῆντησε τοῖς στρατιώταις τοῖς Κελτικοῖς οἵκαδε μετὰ τὴν ἐν τῇ Βιθυνίᾳ χειμασίαν, ἐν ᾗ τινὰ ὑπετάραξαν, ἀπιοῦσιν.

([İmparator Elegabalus] Kappadokia valiliğinde bulunmuş; fakat kendisini ilgilendirmeyen bazı meselelere burnunu sokması ve Roma'dan imparator tarafından

²²⁹⁹ D. H. French, 2008, s. 128, 129; D. H. French, 2012a, s. 266 no 161, s. 310.

²³⁰⁰ M. H. Ballance, 1958, s. 234 no 2; D. H. French, 1980, s. 722, 723, no 24; B. Rémy, 1989, s. 236, no 4; D. H. French, 2012a, s. 264, no 159.

çağrıldığı vakit, kışı Bithynia’da geçiren Germania birlikleri yurtlarına dönerken onların az da olsa karışıklığa yol açtıkları evrede onlarla buluşmayı tasarlamasından ötürü eyaletini terk eden Sulla’yı da katletti.)

III.37. M. Ulpius Ofellius Theodorus

1) **CIL** III 6903=12163, Elbistan 1, Kahramanmaraş, Kappadokia, Elegabalus Augustus Dönemi, 218 Yılı 16 Mayıs (?) - Haziran Ortası: [*Imp(eratori) Caes(ari), / [divi Se]ver[i] nep(oti), / [divi M(arci) Antonini / fil(io), / [M(arco) Aur(elio) A]n[t]o[nino] / [Pio, F]el(ici), Aug(usto) / [milia] / restitut[a] / [per] M(arcum) Ulp(ium) Ofelli[um] / Theodorum / [leg(atum)] / Aug(usti) pr(o) pr(aetore)*]²³⁰¹.

(Tanrısai Severus’un torunu, tanrısai Marcus Antoninus’un oğlu, İmparator Caesar Marcus Aurelius Antoninus Pius Felix Augustus, mil taşlarını? *legatus Augusti pro praetore* unvanlı temsilcisi Marcus Ulpius Ofellius Theodorus aracılığıyla yeniledi.)

2) **CIL** III, 6918= Kanlıkavak 12, Göksun, Kahramanmaraş, Kappadokia, 218 Yılı (Elagabalus Augustus Dönemi) : [*Imp(eratori) Caes (ari) / divi Severi nep(oti) / divi M. Antonini / fil(io) / 5 M. Aur. Antonino / Pio Felici Aug(usto) / milia]/ restituta / 4 [p]er M Ulp (ium) / Ofellium / Theodoru / m leg(atum) Aug (usti) / 8 pr(o) pr (aetore) / [ρ] μ ’*]²³⁰².

(Tanrısai Severus’un torunu, tanrısai M(arcus) Antoninus’un oğlu, İmparator Caesar M(arcus) Aur(elius) Pius Felix Augustus, mil taşlarını? *legatus Augusti pro praetor* unvanlı temsilcisi M(arcus) Ulpius Ofellius Theodorus aracılığıyla yeniledi. 140 Roma Mili)

3) **CIL** III, 6931= Göksun 4, Kahramanmaraş, Kappadokia, Elegabalus Augustus Dönemi, 218 Yılı 16 Mayıs (?) - Haziran ortası: *Imp (eratori) Caesar(i) / divi Severi / nep(oti), divi M (arci) / 4 Antonini fil(io) / M. Aur(elio) Antoni / no [Pio Felic(i) Aug(usto)] / 8 milia re / stituta per / M. Ulp(ium) Ofel / lium Th[e] / [od] 12 o[rum] leg(atum) / Aug(usti) pr(o) pr(aetore)]*²³⁰³.

²³⁰¹ J. R. S. Sterret, 1888, s. 294 no 345; D. G. Hogarth, 1893, s. 707; B. Rémy, 1989, 236 no 1; D. H. French, 2012a, s. 2243 no 123 (A).

²³⁰² J. R. S. Sterret, 1888, s. 282 no 325-327; krş. D. H. French, 2012a, s. 202 no 108 (L) Metin 1, s. 203.

²³⁰³ J. R. S. Sterret, 2012a, s. 176, 177.

(Tanrısai Severus'un torunu, tanrısai Marcus Antoninus'un oğlu, İmparator Caesar Marcus Antoninus Pius Felix Augustus, mil taşlarını *legatus Augusti pro praetore* unvanı temsilcisi M(arcus) Ulpus Ofellius Theodorus aracılığıyla yeniledi.)

4) **CIL** III, 12174= Yenyapan 3, Kanlıkavak, Göksun, Kahramanmaraş, Kappadokia, Elagabalus Augustus? Dönemi, 218 Yılı 16 Mayıs (?) - Haziran Ortası: *Imp / Caes di / vi Severi 4 / nep divi M. An / tonini fil. M / Aurel Ant[oni] / no pio felici / 8 Aug. milia / restituta per [M] / Ulp Ofellium / Theodorum leg / Aug. pr pr / μ π ε'* ²³⁰⁴.

(Tanrısai Severus'un torunu, tanrısai M(arcus) Antoninus'un oğlu, İmparator Caesar M(arcus) Aurel(ius) Ant[oni]nus Pius Felix Aug(ustus), mil taşlarını *legatus Augusti pro praetore* unvanlı temsilcisi [M](arcus) Ulp(ius) Ofellius Theodorus aracılığıyla yeniledi, 155 Roma Mili)

5) **CIL** III, 12190=Göksun 7, Kahramanmaraş, Kappadokia, 218 Yılı (Elegabalus Dönemi):*IMP/CAESAR/...../VIAI.....I/.....V.....S/.....NO/.....R.....NI/.....P...../.....L...../.....AMPC/.....MO V/ PLAOGT...../.....AIE...../.....O.....A.....CXLI PMA*²³⁰⁵.
Alternatif: - - - - / [- - - - p]er / [M Ulp]m Theo / [dorum - -] / - - - -²³⁰⁶.

(Marcus Ulpus Theodorus eliyle yürütülen yol çalışmasına ilişkin bir mil taşı)

6) **CIL** III, 12191= Göksun 12, Kahramanmaraş, Kappadokia, Elagabalus Augustus Dönemi, 218 Yılı 16 Mayıs (?) - Haziran Ortası: (vac) *I[mp] / (vac) Caes / divi Seve[ri] / 4 nep divi M [An] / (vac) tonini / (vac) fil / M Aur An[to] / 8 nino pio felic[i] / (vac) Aug / milia restituta / per M Ulp Ofell / 12 ium Theodorum / (vac) leg Aug / (vac) pr pr [-]*²³⁰⁷.

(Tanrısai Severus'un torunu, tanrısai M(arcus) Antoninus'un oğlu, İmparator Caesar M(arcus) Aur(elius) Antoninus Pius Felix Augustus, mil taşlarını? *legatus Augusti pro praetore* unvanlı temsilcisi M(arcus) Ulp(ius) Ofellius Theodorus aracılığıyla yeniledi.)

7) Doğankonak 2, Göksun, Kahramanmaraş, Kappadokia, Elagabalus Augustus (?) Dönemi, 218 Yılı 16 Mayıs - Haziran Ortası: *[Imp Caes] / divi Severi [nep] / divi M Antoni*

²³⁰⁴ D. H. French, 1980, s. 723, no 25; krş. W. H. Waddington, 1883, s. 145; D. G. Hogarth, 1893, s. 688; D. H. French, 2012a, s. 208 no 109 (C), s. 209.

²³⁰⁵ D. G. Hogarth, 1893, s. 696 no 141 (i).

²³⁰⁶ D. H. French, 2012a, s. 179 no 104 (G), s. 180.

²³⁰⁷ D. H. French, 2012a, s. 185 no 105 (E), s. 186.

/ 4 ni (vac) fil M Aur / Antonino pio f[eli] / ci Aug milia res / tituta per M Ulp / 8 Ofellium Theodor[um] / leg Aug pr pr [-]²³⁰⁸.

(Tanrısai Severus'un torunu, tanrısai M(arcus) Antoninus'un oğlu, İmparator Caesar M(arcus) Aur(elius) Antoninus Pius Felix Augustus, mil taşlarını? *legatus Augusti pro praetore* unvanlı temsilcisi M(arcus) Ulp(ius) Ofellius Theodorus aracılığıyla yeniledi.)

8) Doğankonak, Şabanağa Mevkii 1, Göksun, Kahramanmaraş, Kappadokia, Elegabalus Augustus Dönemi 16 Mayıs - Haziran Ortası 218 Yılı (?): *Imp Caes / divi Severi / nep divi / 4 M Antonini fil / M Aur Antonino / pio felici / Aug milia / 8 restituta / per M Ulp Ofellium / Theodorum / leg Au / 12 g pr pr / ρμβ*²³⁰⁹.

(Tanrısai Severus'un torunu, tanrısai M(arcus) Antoninus'un oğlu, İmparator Caesar M(arcus) Aur(elius) Antoninus Pius Felix Augustus, mil taşlarını? *legatus Augusti pro praetore* unvanlı temsilcisi M(arcus) Ulp(ius) Ofellius Theodorus aracılığıyla yeniledi. 142 Roma Mili)

9) Göksun 19, Kahramanmaraş, Kappadokia, 218 Yılı (Elegabalus Dönemi):- - - / M / . IQ / 4. . P / [milia resti] / [t]ut[a per] M / Ulp Ofelliu[m] / 8 Theodorum / leg Aug / pr [pr] / [-]²³¹⁰.

(Marcus Ulpius Ofellius Theodorus eliyle yürütölen bir yol çalışmasına ilişkin)

10) Aslanbeyli Yaylası, Hanboğazı 2, Pınarbaşı, Kayseri, Kappadokia, Elegabalus Augustus Dönemi (?), 218 Yılı 16 Mayıs-Haziran Ortası (?): *Imp Caes / divi Sever / i nep divi M A / 4 ntoninin fil / M Aur Añton[i]- / no pio felici Au / g miliar[i]a / 8 re[s]tituta p / er M Ulp / Ofellium Th / eodorum le/g Aug pr p[r] / (vac) vβ*²³¹¹.

(Tanrısai Severus'un torunu, tanrısai M(arcus) Antoninus'un oğlu, İmparator Caesar M(arcus) Aur(elius) Antoninus Pius Felix Augustus, mil taşlarını? *legatus Augusti pro praetore* unvanlı temsilcisi M(arcus) Ulp(ius) Ofellius Theodorus aracılığıyla yeniledi. 52 Roma Mili)

11) Çakırlar (Elemanlı), Meşelik 5, Tufanbeyli, Adana, Kappadokia, Elagabalus Augustus Dönemi, 218 Yılı 16 Mayıs-Haziran Ortası (?): *[Imp Ca] aēs / [divi Sev]eri nep*

²³⁰⁸ D. H. French, 2012a, s. 159 no 094 (B), s. 160.

²³⁰⁹ D. H. French, 2012a, s. 163 no 097 (A).

²³¹⁰ D. H. French, 2012a, s. 180 no 104 (H) ve s. 181.

²³¹¹ D. H. French, 2012a, s. 105 no 068 (B).

/ [divi M] Antonini fīl/ 4 [M Au]r Anton[ino p] / [fe]līci Aug milia / [restit]uta per M Ulp
/ Theo[d]orum lēg/ 8 Aug (v) pr pr / ξγ²³¹².

(Tanrısai Severus'un torunu, tanrısai M(arcus) Antoninus'un oğlu, İmparator Caesar M(arcus) Aur(elius) Antoninus P(ius) Felix Aug(ustus), mil taşlarını? *legatus Augusti pro praetore* unvanlı temsilcisi M(arcus) Ulp(ius) Theodorus aracılığıyla yeniledi. 63 Roma Mili)

12) Yalak 10, Sarız, Kayseri, Kappadokia, Elegabalus Augustus Dönemi, 218 Yılı 16 Mayıs-Haziran Ortası: *Imp C[aes] / divi Seve[ri] / nep dīvi M [Ant] / 4 onini [fil M Aur] / [A]ntoni[no pio] / felici Aug [mili] / a restituta per / 8 M Ulp Ofellium / Theodorum [leg] / Aug pr pr / ρμζ²³¹³.*

(Tanrısai Severus'un torunu, tanrısai M(arcus) Antoninus'un oğlu İmparator Caesar M(arcus) Aur(elius) Antoninus Pius Felix Augustus, mil taşlarını *legatus Augusti pro praetore* unvanlı temsilcisi aracılığıyla yeniledi. 147 Roma Mili)

III.38. Aurelius Basileus

1) **AE** 1981, 731, Çifte Türbe Civarı, Kayseri, Kappadokia, 26 Haziran - 9 Aralık 221, Elegabalus Augustus ile Severus Aleksandros Caesar Zamanı: *Imp (erator) C[a]esar Marci / Aure[l]i d(omini) n(ostri) Antonini f[il]ius / pius felix Aug(ustus) di / vi Severi nepos, di / vi Antonini fil(ius), imp(erator) IIII / co(n)s(ul) III, p(ater) p(atriciae), pro[co(n)]s(ul), Caes(ar) VI, / et Marc(us) Aurel(ius) Alexan/der nobilissimus Caes(ar) / et pius Aug(ustus) n(oster), per Aur(elium) Basile / um praesidem provinc(iae). M(ilia) II / μίλια²³¹⁴.*

(Efendimiz dindar, talihli imparator, Antoninus'un oğlu, tanrısai Severus'un torunu, tanrısai Antoninus'un oğlu İmparator Caesar Marcus Aurelius, dört kez imparator, üç kez *consul*, vatanın babası, *proconsul*, dört kez Caesar ve en soylu Caesar ve dindar Augustus'umuz Marcus Aurelius Aleksandros, eyaletin *praeses* unvanlı yöneticisi Aurelius Basileus aracılığıyla [yolu onardı?] 2 Roma Mili)

2) **CIL** III, 14184⁴², Eski Yapar, Çorum (Tavium-Amaseia Güzergâhı), Galatia, 13 Mart 222 Sonrası, Severus Aleksandros Dönemi (222-235): *Imp. Caesar / Pius felix / Aug M.*

²³¹² D. H. French, 2012a, s. 131 no 080 (E).

²³¹³ D. H. French, 2012a, s. 156 no 093 (F), s. 157.

²³¹⁴ D. H. French, 1989, s. 39, 40; M. Christol, Xavier Lorient, 1993, s. 210, 211; D. H. French, 2012a, s. 100, no 065.

Aur / Severus Alexan / 5 der nobilissim/ us Caesar viam / vetustate / conlapsam / [r]estituit per / 10 A]ur Basileum / [L]eg Avg pr pr KI²³¹⁵.

(İmparator Caesar Pius Felix Augustus Marcus Aurelius Severus Aleksandros en soylu Caesar, eskimesinden dolayı çökmüş yolu *legatus Auguti pro praetore* Aurelius Basileus aracılığıyla yeniledi. 30 Roma Mili)

III.39. Asinius Lepidus

1) **AE** 1941, 163, Eminlik-Ulukışla (Faustinopolis), Niğde, Kappadokia, 222 Yılı (Severus Aleksandros Augustus Dönemi): *Imp(eratori) Caes (ari) divi Severi nep(oti) / divi Antonini M(arci) A(urelii) Pii / fil(io) M(arco) Aur(elio) Severo / [[[Ale]]] -/ 4 [[[xandro]]] pio F(elici) Aug(usto) / pontifici max(imo) trib(unicia) potest(ate) / imp(eratori) II, co(n)s(uli) p(atri) p(atricae), proco(n)s(uli) / per Asinium Lepidum / leg(atum) Aug(usti) pr(o) pr(aetore) praesid(i) / provinc(iae) Capp(adociae) ια²³¹⁶.*

(Tanrısıl Severus'un torunu, tanrısıl Antoninus Marcus Aurelius Pius'un oğlu, İmparator Caesar Marcus Aurelius Severus Aleksandros Pius Felix Augustus, başrahip, *tribunus* 'luk yetkisi sahibi, iki kez imparator, *consul*, vatanın babası, *proconsul*, Kappadokia Eyaleti'nin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi Asinius Lepidus aracılığıyla [yolu onardı / yeniden inşa etti] 11 Roma Mili)

III.40. Q. Iulius Proculianus

1) **AE** 1905, 133, Dutluca, Sulusaray, Tokat, 13 Mart-9 Aralık 222 (Severus Aleksandros Augustus Dönemi): *[Imperator Caesar M. Aurelius] / Severus [Alexander] / pius, felix, invictus, / Augustus, pont(ifex) maximus, tri / b(unicia) pot(estate) [X], co(n)s(ul) III, proco(n)s(ul), / per Iul(ium) Proclianum / leg(atum) pr(o) pr(aetore) / A Sebastopoli / mil(ia) p(asssum) V²³¹⁷.*

(İmparator Caesar M(arcus) Aurelius Severus Aleksandros Pius Felix Invictus Augustus, başrahip, onuncu kez *tribunus* 'luk yetkisine sahip, üç kez *consul*, *proconsul*, *legatus pro praetore* unvanlı valisi Iulius Proculianus aracılığıyla [yolu onardı? / yeniden inşa etti?] Sebastopolis'ten 5 Roma Mili)

²³¹⁵M. Christol, Xavier Lorient, 1993, s. 214.

²³¹⁶ G. Jacopi, *Esplorazioni e studi in Paflagonia e Cappadocia*, Roma 1937, no 32 (132); D. H. French, 1988a, s. 309, no 861; B. Rémy, 1989, 236, 237 no 1; D. H. French, 2012a, s. 271 no 164 (A), s. 272, 306.

²³¹⁷ F. Cumont, "Deux pierres milliaires du Pont", *Comptes rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belleslettres*, 49/3, 1905a, s. 349; krş. D. H. French, 2012a, s. 98 no 062, 214.

2) **AE** 1905, 132, Zela, Tokat, Kappadokia, 225 Yılı'nın II. Yarısı: [*Imp(erator)*] *Caesar* / *M(arcus)* [[*A(u)r(elius)* [*Se(v)er(us)*]]] / [[*Alexander*]] / *Pius Felix In / victus Aug(ustus)* / *pont(ifex) max(imus) trib(unicia) / potesta(te) X co(n)s(ul) / III proco(n)s(ul) / per Q(uintum) Iul(ium) Procule / ianum leg(atum) pr(o) / [pr(aetore) Cap]pa[dociae m]il(ia) [p(assuum)] / ζ*²³¹⁸.

(İmparator Caesar Marcus Aurelius Severus Aleksandros Pius Felix Invictus Augustus, başrahip, onuncu kez *tribunus*'luk yetkisine sahip, üç kez *consul*, *proconsul*; Kappadokia'nın *legatus pro praetore* unvanlı valisi Quintus Iulius Proculeianus aracılığıyla [yolu onardı? / yeniden inşa etti?] 7? Roma Mili)

= Alternatif Metin: [*Imp(erator)*] *Caesar* / *M(arcus)* *A(u)r(elius)* [[*Severus*]] / 4 [[*Alexander*]] / *Pius, Felix In / victus / Aug(ustus) / pont(ifex) max(imus) trib(unicia) / 8 potestas, co(n)s(ul), / p(ater) p(atriciae), proco(n)s(ul) / X co(n)s(ul) / per / Q(uintum) Iul(ium) Procule / ianum leg(atum) pr(o) / [pr(aetore)] pa[s(uum) m]il[ia] / Z(elitanorum ?)*²³¹⁹.

(İmparator Caesar Marcus Aurelius Severus Aleksandros Pius Felix Invictus Augustus, başrahip, *tribunus*'luk yetkisi sahibi, *consul*, vatanın babası, onuncu kez *proconsul*, *consul*, *legatus Augusti pro praetore* unvanlı Quintus Iulius Proculeianus aracılığıyla, Zelalılarının bin adımlık yolu onarıldı?)

3) **AE** 1990, 982, Ördek, Afşin (Arabissos), Kahramanmaraş, Kappadokia, Severus Aleksandros Dönemi (222-235): [*Imp(erator) Caes(ar) M(arcus) Aurelius*] / [*Severus Alexander*] / [*Pius, Felix / Invic(tus) Aug(ustus)*] / [*p]on[t(ifex) max(imus) trib(unicia) potestate ---] / co(n)s(ul), p(ater) p(atriciae) [vias et pontes] / vetustate c[onlapsas] / restituit mi[liaria / re]stituta per G/(aium) Iul[----] / anum / [ya da French'in sonradan restore ettiği şekliyle *Q. Iul [...]* anum] *leg(atum) Aug(usti) pr(o) pr(aetore) m(ilia) ? CIII*²³²⁰.*

(İmparator Caesar Marcus Aurelius Severus Aleksandros Pius Felix Invictus Augustus, başrahip,...kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi, *consul*, vatanın babası, eskimleri nedeniyle çökmüş yolları ve köprüleri mil taşlarını *legatus Augusti pro praetore* unvanlı temsilcisi Q(uintus) Iul(ia)nus aracılığıyla yeniletti. 103 Roma Mili)

²³¹⁸ <https://edhwww.adw.uniheidelberg.de/inschrift/erweiterteSuche?bearbeiter=scheithauer&start=3540> [E.T. 28.09.2019]; F. Cumont, 1905a, s. 348.

²³¹⁹ B. Rémy, 1985, s. 223; B. Rémy, 1989, 237 no 1; D. H. French, 2012a, s. 89 (no 056 (A)).

²³²⁰ D. H. French, 1985, s. 148; B. Rémy, 1989, s. 237 no 4; D. H. French, 2012a, s. 213 no 114, 214.

III.41. Aurelius Basileius

III.38 numaralı vali ile aynıdır.

III.42. P. (?) Aradius (Roscius) Paternus Rufinianus Aelianus

1) **AE** 1964, 5, Pozantı, Soğukpınar, Adana, Kappadokia, 231 Yılı (Severus Aleksandros Augustus Dönemi): *Imp(eratori) Caes(ari), div[i] / Severi Pii / nepoti, / divi Antonini / 4 magni Pii / filio, / Marco Aurelio / Severo [[Alexandro]], Pio, / Felici, Invicto, Aug(usto), / pont(ifici) / 8 max(imo), trib(unicia) pot(estate) X, co(n)s(uli) / III, p(atri) / p(atriae), proco(n)s(uli) / per Aradium Paternum / leg(atum) Aug(usti) praes(idem) / prov(inciae). 12 A Pylas (sic) m(ilia) p(assum) XI / IA²³²¹.*

(Tanrısıl Severus Pius'un torunu, tanrısıl Antoninus Magnus Pius'un oğlu, İmparator Caesar Marcus Aurelius Severus Aleksandros Pius Felix Invictus Augustus, başrahip, onuncu kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi, üç kez *consul*, vatanın babası, *proconsul*, eyaletin *legatus Augusti praeses* unvanlı valisi Aradius Paternus aracılığıyla. [Kilikia] Kapıları'ndan 11 Roma Mili)

2) **AE** 1971, 490, Bulla Regia, Africa *proconsularis*: *Q(uito) Aradio Rufino / Optato Aeliano co(n)s(uli) / sodal[i] / Augustali, agent[i] / vice p[r]oco(n)s(ulis) prov(inciae) Afric(ae), / leg(ato) Au/[g(usti)] pr(o) pr(aetore) provinciarum / [Syriae] Coelae item Phoe/[nic(es) ite]m / Galatiae, praef(ecto) / [aer(ari) Satu]rni praef(ecto) aera / [ri mil(itaris), l]eg(ato) / leg(ionis) VII [...²³²².*

(Quintus Aradius Rufinus Optatus Aelianus, *consul*, *sodalis Augustalis*, *agens vice proconsulis provinciae Africae*, Syria Coelis Eyaleti'nin ve Syria Phoenicis Eyaleti'nin ve Galatia Eyaleti'nin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi, *praefectus aerari Saturni*, *praefectus aerari militaris*, *Legio VII...legatus legionis*'i için [bu anıtı dikti ?])

3) **CIL** VI, 31948, Roma: *...P(ublio) Aradi[o---] / Patern[o---] / Rufin[iano---]*²³²³.

(...)P(ublius) Aradi(us) Patern(us) Rufin(ianus) için...

²³²¹ R. P. Harper, 1964, s. 164, no 2; B. Rémy, 1989, s. 238; D. H. French, 1985, s. 149; D. H. French, s. 1988b, s. 505; D. Berges, J. Nollé, 2000, s. 290; B. E. Thomasson, 2009, s. 111 no 29:042; D. H. French, 2012a, s. 276, 277, 305, 306 no 167.

²³²² B. Rémy, 1976, s. 458; A. Beschtaouch, "Une hypothèse sur la date du vice-proconsulat en Afrique de Q. Aradius Rufinus Optatus Aelianus", içinde: **Atti del Colloquio Internazionale AIEGL su Epigrafia e ordine senatorio, Roma, 14-20 maggio 1981**, I, Tituli 4, Roma 1982, s. 472.

²³²³ B. Rémy, 1989, 238 no 1.

III.43. Licinnius Serenianus

1) **CIL** III, 6932 = Yağmurlu 4, Göksun, Kahramanmaraş, Kappadokia, 235 Yılı?:
[*Imp(eratori) C]aes(ari) / C[ai]o Iul[io] / [Ve]ro Maximi / [no] Pio Felici, / A / ug(usto)*
trib(unicia) p(otestate) per Li / cinnium Sereni / anum leg(atum) Aug(usti) / pr(o)
*pr(aetore) / ρκβ*²³²⁴.

(İmparator Caesar Gaius Iulius Verus Maximinus Pius Felix Augustus,
tribunus'luk yetkisi sahibi, *legatus Augusti pro praetore* unvanlı temsilcisi Licinnius
Serenianus vasıtasıyla [yolu onardı / yaptı] 122 Roma Mili)

2) Sevdilli, Büyükköy Mezraası, Elbistan, Kahramanmaraş, Kappadokia, 235 Yılı?
(Maximinus Augustus Dönemi): [*Imp Caes*] / [*D n Gaio*] / *İu[li]o V[er]o [Ma] / ximin[o] p*
f[le] / [l]ici Aug p[er] / [n]tifi[ci] max / tribunicie (sic) / 8 [po]t[est]at[em] / [[per Licinnium |
*Serenianum / leg Aug pr pr]]] (?) (vac) vη*²³²⁵.

(İmparator Caesar Gaius Iulius Verus Maximinus Felix Augustus, başrahip,
tribunus 'luk yetkisi sahibi, *legatus Augusti pro praetore* unvanlı temsilcisi aracılığıyla
[yolu onardı / yaptı?] 58 [Roma Mili])

3) **AE** 1985, 813, Çomar Köyü (Alaca, Çorum), Tavium, Galatia 235 Yılı?: *Imp(eratori)*
Caes / ari G(aio) I(ulio) Vero / Maximi / no pio feli / ci Aug(usto) / et G(aio) / I(ulio) Vero
Ma / ximo nobiliss / imo Caesari re / stitu / it per / Licinniu / m Serenianum le / <g>(atum)
*Aug(usti) pr(o) pr(aetore)*²³²⁶.

(İmparator Caesar Gaius Iulius Verus Maximinus Pius Felix Augustus ve en soylu
Caesar Gaius Iulius Verus Maximinus, *legatus Augusti pro praetore* unvanlı temsilci
Licinnius Serenianus aracılığıyla [yolu ?] onardı)

4) **CIL** III, 6945 = Keklikoluk 2, Göksun, Kahramanmaraş, Kappadokia, 235? Yılı:
Imp(eratori) Ca / esari Ga / io Iu[li]o Ve / ro Ma[xi] / mino Pio / Felici Aug(usto) /
trib(unicia) p(otestate) [p]e[r] / Licinnium / Se[ren]ian / u[m] leg(atum) Aug(usti) / pr(o)
*pr(aetore) ρλη*²³²⁷.

²³²⁴ J. R. S. Sterret, 1888, s. 269 no 309; D. H. French, 2012a, s. 189, no 107 (D), s. 190.

²³²⁵ D. H. French, 2012a, s. 227, no 126, s. 228.

²³²⁶ K. Bittel, *Beobachtungen an und bei einer römischen Straße im östlichen Galatien*, Heidenheim 1985, s. 24 no 33; D. H. French, 1989, s. 39; M. Christol, Xavier Lorient, 1993, s. 217; D. H. French, 2012b, s. 86 no 57, s. 87.

²³²⁷ J. R. S. Sterret, 1888, s. 257 no 293; D. H. French, 2012a, s. 166, no 098 (B), s. 167.

(İmparator Caesar Gaius Iulius Verus Maximinus Pius Felix Augustus, *tribunus*'luk yetkisi sahibi, *legatus Augusti pro praetore* unvanlı eyalet valisi Licinnius Serenianus aracılığıyla [yolu onardı?] 138 Roma Mili)

5) **CIL** III, 6951 = Şar 2, Tufanbeyli, Adana, Kappadokia, 235 Yılı (Severus Aleksandros'un Son Yılı?): [Imp] / [Caesari Gaio] / I[ulio] Ve/[r] / o / [M]aximino / Pio Felici / [In]victo A[ug] / p(ont). (max). trib / potest p(atri) p(atriae) / [per Licinnium / Serenianus / leg. Aug pr pr / m p CLVII / (vac) ρνζ²³²⁸.

(İmparator Gaius Iulius Verus Maximinus Pius Felix Invictus Augustus, başrahip, *tribunus*'luk yetkisine sahip, vatanın babası, *legatus Augusti pro praetore* unvanlı temsilci Licinnius Serenianus aracılığıyla [yolu onardı ?] 157 [Roma Mili])

6) **CIL** III, 12170 = Izgın, Çatburun 4, Elbistan, Kahramanmaraş, 235 Yılı (Maximinus Augustus Dönemi): I[mp. / C[aesa]r[i] / G[aio] I[ulio] Vero Ma/ximi[no] p[io] / felic[i] aug. [p.p.] / [trib. potest. p. p.] / [per Licinnium] / [Serenian] /um] leg. [Aug / [pr. pr]²³²⁹.

(İmparator Caesar Gaius Iulius Verus Maximinus Pius Felix Augustus, vatanın babası, *tribunus*'luk yetkisine sahip,...*legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi Licinnius Serenianus aracılığıyla [yolu onardı?])

7) **CIL** III, 6933 = Göksun 3, Kahramanmaraş, Kappadokia, 236 Yılı (Maximinus Augustus ile Maximus Caesar Zamanı): Imp(erator) / Caesar C. Iul(ius) / Verus Maximinu[s] / [Pius Felix Aug(ustus) / trib(uniciae) pot(estatis) (V ?)] / et [C Iul(ius) Verus Maximinus] / nobilissimus Caesar / vias et pontes vetu / [s]tate conlabsas res / titueru[n]t per [Licinium / Serenianum] leg(atum) / Aug(ustorum) pr(o) pr(aetore) / ρμα²³³⁰.

(İmparator Caesar Gaius Iulius Verus Maximinus Pius Felix Augustus, beşinci? kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi ve en soylu Caesar Gaius Iulius Verus Maximinus eskimleri nedeniyle çökmüş yolları ve köprüleri *legatus Augusti pro praetore* unvanlı temsilcileri Licinius Serenianus aracılığıyla onardı. 141 [Roma Mili])

8) **CIL** III, 6952 = Molla Hüseyin 2, Sarız, Kayseri, Kappadokia, 235-236 Yılı (Maximinus Augustus Dönemi): [Imp] / Caes. G[aio] / Iulio [Vero] / Maxim[ino] Pio

²³²⁸ J. R. Sterret, 1888, s. 297 no 348; R. P. Harper, 1972, s. 164; French, 2008, s. 131; ayrıca bkz. D. H. French, 2012a, s. 132, no 083, s. 133.

²³²⁹ D. G. Hogarth, 1893, s. 706 no 94 (ii); D. H. French, 2012a, s. 220, no 118 (D).

²³³⁰ J. R. S. Sterret, 1888, s. 244 no 272, 273; D. H. French, 2012a, s. 175, no 104 (C), s. 176 Metin 1.

Felic[i] / Invicto [Aug] / p. m. t[rib] / potest. / p(atri) p(atriae) / per [Licinnium / Serenianum / leg. Aug. pr. pr. / M P N I²³³¹. / M P N E²³³².

(İmparator Caesar Gaius Iulius Verus Maximinus Pius Felix Invictus Augustus, başrahip, *tribunus*'luk yetkisi sahibi, vatanın babası, *legatus Augusti pro praetore* unvanlı temsilcisi Licinnius Serenninaus aracılığıyla [yolu onardı?] 193/195 [Roma Mili])

9) **CIL** III, 12195 = Keklikoluk 4, Göksun, Kahramanmaraş, Kappadokia, 235-236 Yılı (Maximinus Augustus Dönemi): [*Imp. Caes.*] / [*Gaio Iulio Vero*] / *Max*]imino pio [*fel. / inv*]ic(t). *Aug. trib.* / [*pot. pont. max*] / *p. p. pr*] *L*[ici]n[ium / [*Serenianum leg.*] *aug. / pr. pr. / ρλς*²³³³.

(İmparator Caesar Gaius Iulius Verus Maximinus Pius Felix Invictus Augustus, *tribunus*'luk yetkisi sahibi, başrahip, vatanın babası, *legatus Augusti pro praetore* unvanlı Licinnius Serenianus aracılığıyla [yolu onardı?] 136 [Roma Mili])

10) **CIL** II, 1024 = **ILS** 3106 = **AE** 1997, 805: Alange (Badajoz), Hispania Baetica: *Iuoni regianae / sacrum / Lic(inn)ius Serenianus, v(ir) c(larissimus), et / Varinia Flacciana c(larissima) f(emina), pro salute filiae suae / Varinae Serenae / dicaverunt*²³³⁴.

(Iuno Regina'ya, *vir clarissimus* Licinnius Serenianus ve *clarissima femina* Varinia Flaccina, kızları Varinia Serana'nın esenliği için bu altarı diktiler.)

11) **CIL** II, 983 = **ILS** 6904, Zafra, Baetica: *C(aio) Varinio Pietat(i)*²³³⁵ [*II*]viro, *fla / minali (sic) provinciae Baeti / cae, annorum LXXI / Varinia Flac[c]ina filia, / c(larissima) f(emina), fecit*²³³⁶.

(Gaius Varinius Pietatus? [/ Gaius Varinius Fidus] -*duumvir*, Baetica eyalet rahibi, 70 yaşında – onuruna *clarissima femina* unvanlı kızı Varinia Flaccina [bu anıtı] yaptı)

12) Cyprian, **Ep.** LXXV.10: *Volo autem vobis et de historia, quae apud nos facta est, exponere ad hoc ipsum pertinente. Ante viginti enim duos fere annos, temporibus post Alexandrum Imperatorem, multae istic conflictationes et pressurae acciderunt vel in commune omnibus hominibus, vel privatim Christianis, terrae etiam motus plurimi et*

²³³¹ J. R. S. Sterret, 1888, s. 297 no 349.

²³³² D. H. French, 2012a, s. 135, no 085 (B).

²³³³ D. G. Hogarth, 1893, s. 697 no 136 (i); D. H. French, 2012a, s. 135, no 100 (A).

²³³⁴ B. Rémy, 1989, s. 238 no 5; J. A. Delgado, 1993, s. 357, 358.

²³³⁵ Churchin, bu ismi C. Varinius Fidus olarak vermektedir. Bunun için bkz. L. A. Churchin, 1990, s. 162 no 247.

²³³⁶ N. Hächler, 2019, s. 486; krş. B. Rémy, 1989, s. 238 no 6.

frequentes exstiterunt, ut per Cappadociam et per Pontum multa subruerent, quaedam etiam civitates in profundum receptae dirupti soli hiatu devorarentur, ut ex hoc persecutio quoque gravis adversum nos christiani nominis fieret, quae post longam retro aetatis pacem repente oborta de inopinato et insueto malo ad turbandum populum nostrum terribilior effecta est. Serenianus tunc fuit in nostra provincia praeses, acerbus et dirus persecutor...

(Ayrıca sana, aramızda geçen bu konuyla ilgili bir olaydan bahsetmek istiyorum: Yaklaşık yirmi iki yıl önce İmparator Aleksandros'un yönetiminden sonraki zamanlarda, bu olay üzerine tüm insanlara ve özelliklere Hristiyanlara yönelik birçok çatışma ve mücadele yaşandı. Yine benzer şekilde Kappadokia ve Pontus boyunca birçok şeyi yok eden çok sayıda ve sık depremler yaşandı; yine bazı şehirler toprağın çatlamasıyla yutuldu ve böylece biz Hristiyanlara karşı bundan kaynaklanan şiddetli bir zulüm başladı. Bu geçmişin uzun süreli barışının ardından, akla gelmeyecek ve tuhaf bir kötülükten birdenbire ortaya çıkmış ve halkımızı rahatsız etmek için daha korkunç bir hal almıştı. [Licinius] Serenianus isimli sert ve acımasız zalim o sıralar eyaletimizde valiydi...)

III.44. Sex. Catius Clementinus Priscillianus / Gaius Catius Clemens

1) **AE**, 1932, 70, *Ludi Saeculares* Oyunlarına Katılımcı Listesi, Roma, 204: [Comme]ntarium [ludorum saecul]lar[iu]m qui facti sunt / [Imperatore Caes(are) L(ucio) S]eptimio Sev[ero Pio] Pertina[ce] Aug(usto) Arabico A[d]iabenco Parthico [max(imo) pont(ifice) max(imo)] / tri[b(unicia) p]otest(ate) XII et / [Imp(eratore) Ca]es(are) M(arco) Aurel[i]i [o Anto]nino Pio Aug(usto)... Laberius Pompeianus, Catius Cleme[ns---]²³³⁷.

(İmparator Caesar Lucius Septimius Severus Pius Pertinax Augustus Arabicus Adiabenicus Parthicus Maximus, başrahip, on ikinci kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi ve İmparator Caesar Marcus Aurelius Antoninus Pius Augustus tarafından yürütülen [oyunlar esnasında?] ...Ludi Saeculares Katılımcı Listesi: Laberius Pompeianus, Catius Clemens / [Clementinus ?])

2) **CIL** XVI, 144, 7 Ocak 230: *Imp(erator) Caes(ar), divi Antonini Magni Pii fil(ius), divi Severi Pii nepos, / M(arcus) Aurelius Severus Alexander Pius Felix Aug(ustus), pontif(ex) max(imus), trib(unicia) pot(estate) VIII, co(n)s(ul) III, p(ater) p(atriciae) equitibus... et*

²³³⁷ J. Rantala, *The Ludi Saeculares of Septimius Severus: The Ideologies of a New Roman Empire*, New York 2017, s. 172 vd.

vicenis pluribusve stipendis emeritis dimissis honesta missione, quorum nomina subscripta sunt... civitatem Romanam... a.d. VII id. Ian. L. Virio Agricola et Sex. Catio Clementino co(n)s(ulibus).

(Tanrısıl Antoninus Magnus Pius'un oğlu, tanrısıl Severus Pius'un torunu, İmparator Caesar Marcus Aurelius Severus Aleksandros Pius Felix Augustus, başrahip, dokuzuncu kez *tribunus*'luk yetkisi sahibi, üç kez *consul*, vatanın babası, isimleri aşağıda yazılı, yirmi yıl ve daha fazla onurlu bir şekilde hizmet edip terhis olan süvarilere Roma yurttaşlığını [verdi]...*Januarius* ayının *idus*'undan yedi gün evvel -7 Ocak günü- L(ucius) Virius Agricola ile Sex(tius) Catillius Clementinus'un *consul*'lükleri zamanında)

3) **CIL VI, 1984, Roma, fasti Sodalium Augustalium Claudialium** Listesi, 228 / 230 Yılı:...*p(ost) R(omam) c(onditam) a(nno) DCCCCLXXXI / L. Virio Agricola / Sex. Catio Clementino cos...*²³³⁸.

(Roma'nın kuruluş yılından 981 yıl sonra (=228 yılında), L(ucius) Virius Agricola ile Sex(tus) Catillius Clementinus'un *consul*'lükleri zamanında...)

4) **CIL III, 6924, Kanlıkavak, Göksun, Kappadokia:...../.....[nobi]lissimo** *Ca[e]sa[ri] / [per] Cat(ium) Clement[em] / [leg(atum) Aug(ustorum) p]r(o) [p]r(aetore) [p]rovi[n]cia[e] ρκ[ε]*²³³⁹.

=French'in Tamamlama Önerisi: *[Imp Caes M] [[[Opellio]]] / [Severo] [[[Macrino]]] / [pio felici Aug---cos p m---] / [--trib pot ---cos---] / 5 [-pp-procos -et M] [[Opel]- / [[lio]]] Ant[on]ino [[[Diadumeni]]]- / [[[ano]]] [nobi]lissimo Ca<e>sa[ri] / [per] Cat Clement [--leg] / 10 [Aug pr] pr pr provincia[e] (vac) {i}mp / (vac) ρκε*²³⁴⁰.

(İmparator Caesar Marcus Opellius Severus Macrinus Pius Felix Augustus... ve en soylu Caesar Marcus Opellius Antoninus Diadumenianus, eyaletin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı temsilcisi Catillius Clemens? Aracılığıyla [yolu onardı / inşa etti] 125 [Roma Mili])

²³³⁸ M. L. Renier, 1876, s. 27.

²³³⁹ J. R. S. Sterret, 1888, s. 272 no 312.

²³⁴⁰ D. H. French, 2012a, s. 194, 195.

III.45. T. (?) Cuspidius Flaminus Severus

1) **CIL** VI, 1576 = **CIL** VI 31708, Roma: *M(arco) Cuspidi[o M(arci)? f(ilio) Flaminio] / Seve[ro co(n)s(uli)] / Xviro stl(itib(us) iudicandis] / tribuno [militum leg(ionis)---] / allecto (sic!) [inter quaestorios] / [tr]ib[uno plebis [---] / -----²³⁴¹.*

(Marcus oğlu Marcus Cuspidius Flaminus Severus'a, *consul, decemviri stlitibus iudicandis, tribunus militum, quaestor*'lar arasına seçilen, *tribunus plebis*...)

=Alternatif Tamamlama: *T(ito) (?) Cuspidi[o Flaminio (?)] / Sever[ro---] / Xviro stl[it(itibus) iud(icandis)] / tribuno [mil(itum) leg(ionis)---] / adlect[o inter quastorios (?)] / [---]²³⁴².*

2) **AE** 1959, 312 = **AE** 1984, 738= **IDR** II, 19; **IDR** II, 76, Drobeta, Dacia: *Iovi deor[um---] / cunctisqu[e dis deabusque---] / servatus e[st? ---] / Severus I [---] / M(arcus) Cuspi[dius? Flaminus Severus] / legatu[s Augusti pro praetore] / I[II Dacia]rum] / -----²³⁴³.*

(Tanrıların en büyüğü olan Iuppiter'e, tanrı ve tanrıçalara, hizmetine sunuldu (?) Severus I[---], Üç Dacia Eyaleti'nin (?) *legatus Augusti pro praetore* unvanlı [valisi?] Marcus Cuspidius Flaminus Severus /...)

= *Iovi deor[um princ(ipi) ?] / cuntisque dis [a quibus sive deab(us)q(ue)] / servatus [---] / Severus I [---] / M(arcus) Cuspi[us sive dius----] / legatu[s Aug(usti) pr(o) pr(aetore) Moes(iae) ?] / I[n]ferioris it[em---] / [III Da]ciaru[m] / [---]²³⁴⁴.*

(...Marcus Cuspis / [Cuspidius], Moesia Inferior ayrıca...III Dacia Eyaleti'nin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi)

=...*M. Cuspi[---] legatu[s Aug(usti) pr(o) pr(aetore) Moesia aut Pannoniae?] I[n]ferioris it[em III Da]ciaru[m] (Maximinus ve Maximus Dönemi?)²³⁴⁵.*

(M(arcus) Cuspi[us / dius], Moesia ve Pannonia? Inferior ayrıca III Dacia Eyaleti'nin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi)

²³⁴¹ N. Hächler, 2019, s. 396.

²³⁴² B. Rémy, 1989, s. 240 no 9.

²³⁴³ N. Hächler, 2019, s. 396; krş. B. Rémy, 1989, 240.

²³⁴⁴ B. Rémy, 1989, 240, 241.

²³⁴⁵ D. Okoń, 2017, s. 106 no 391.

3) **CIL** III, 6913, Kanlıkavak, Göksun, Kappadokia, 238 Yılı (III. Gordianus Zamanı):
[*Imp(erator) Caesar M. / Clodius Pupienus Maximus / et Imp. Caes. D. Caelius / Calvinus
Balbinus / Pii Felic(es) Aug(usti) et / M. Antoninus Gordianus / nob(ilissimus) Caes(ar)*]
/ *restitu(er)u / nt per Cuspid / ium F(l)amini / um Severum / legatum prop / [ra]etorem*²³⁴⁶.

(Dindar ve mutlu imparatorlar, İmparator Caesar M(arcus) Clodius Pupienus Maximus ve İmparator D(ecimius) Caelius Calvinus Balbinus ve en soylu Caesar M(arcus) Antoninus Gordianus, *legatus Augusti pro praetore* unvanlı temsilcileri Cuspidius Flaminius Severus aracılığıyla [yolu] onardılar.)

4) **CIL** III, 6936, Göksun, Kahramanmaraş, Kappadokia, 238 Yılı: [*Imp. Caes. M. Clodius Pupienus / Maximus et Imp. Caesar / D. Caelius Calvinus / Balbinus Pii Felices Augusti / et M. Antoninus Gordianus / nobilissimus Caesar*] *restit[uerunt] / per C[u]spidium [Fla] / minium Severum [le][g]atum p(ro) pr[ae] / tore*²³⁴⁷.

(Dindar ve mutlu imparatorlar, İmparator Caesar M(arcus) Clodius Pupienus Maximus ve İmparator Caesar D(ecimus) Caelius Calvinus Balbinus ile en soylu Caesar M(arcus) Antoninus Gordianus, *legatus pro praetore* unvanlı temsilcileri Cuspidius Flaminius Severus aracılığıyla [yolu] onardılar...)

5) **CIL** III, 6953=**CIL**, III, 12210 = Kemer 2, Sarız, Kayseri, Kappadokia, 238 Yılı: (vac)
*Imp / Caesar / [-----] / 4 [-----] / [-----] / [-----] / [-----] / 8 [-----]
-----] / M. Antonius [Gor]dianus nobilis<s>imus / [C]aesar restituit / 12 per Cuspidium /
Flam[ini]um Severum leg / [pr]o pr<a>etore μ pvβ*²³⁴⁸.

(İmparator Caesar... M(arcus) Antonius [Gor]dianus *nobilissimus* Caesar, *legatus pro praetore* unvanlı temsilcisi Cuspidius Flaminius Severus aracılığıyla yolu onardı. 152 [Roma Mili])

=*Imp(erator) / Caesar / [[[M(arcus) Clodius Pupien / us Maximus et Imp(erator) /
Caes(ar) D(ecimus) Caelius Cal / vinus Balbinus Pii / Felices Augg(usti) et]] / M(arcus)
Antonius [Gor] / dianus nobilis(s)imus / [C]aesar restituit / per Cuspidium [Fl]a[m] /
[ini]um Severum leg(atum)| Ag(usti)] / [pr]o pr(a)etore[m] / III m(ilia) p(assum) / CXLIX
(/ pyβ)*²³⁴⁹.

²³⁴⁶ D. H. French, 2012a, s. 196 no 108 (F), s. 197.

²³⁴⁷ J. R. S. Sterret, 1888, s. 265 no 302-304; D. H. French, 2012a, s. 184 no 105 (D), s. 185.

²³⁴⁸ D. H. French, 2012a, s. 140 no 087 (B).

²³⁴⁹ N. Hächler, 2019, s. 395; ayrıca bkz. N. Rémy, 1989, 240 no 1.

(Dindar ve mutlu İmparatorlar, İmparator Caesar Marcus Clodius Pupienus Maximus ve İmparator Caesar Decimus Caelius Calvinus Balbinus, *legatus Augusti pro praetore* unvanlı eyalet temsilcisi vasıtasıyla yolu onardı. 149/132 Roma Mili)

6) **CIL** III, 12198, Sarız, Kayseri, Kappadokia, 238 Yılı: *Imper(etori) / Caesar[i] Marc / o Antonio Go/rdiano pio fe[l / ici Augusto resti/tuerunt per / Cuspidium Fla/minium Severum Legatu/m propraet/orem / CXLIX / PMΘ*²³⁵⁰.

(İmparator Caesar Marcus Antonius Gordianus Augustus Pius Felix Augustus, *legatus pro praetore* unvanlı temsilci Cuspidius Flaminius Severus aracılığıyla [yolu] onardı, 149 [Roma Mili])

7) **CIL** III, 12176, Kanlıkavak, Göksun, Kappadokia, 238 Yılı (III. Gordianus Zamanı): *[Imp(eratori) Caes(ari) / Marco A]n[ton / io G]o[rdi]ano Pio F[el / ici Au]gusto re[sti / tuerunt p]er Cus[pididum / Fla]minium [Severum / leg]atum pro pr[ae / tor]e m(ilia) / (ρῆ')*²³⁵¹.

(İmparator Caesar Marcus Antonius Gordianus Pius Felix Augustus, *legatus pro praetore* unvanlı temsilcisi Cuspidius Flaminius Severus vasıtasıyla yolu onardı, 118 [Roma Mili])

8) Çakırlar (Elemanlı), Tufanbeyli, Adana, Kappadokia, 238 Yılı, (III. Gordianus Augustus Dönemi): (vac) *Imp / Caesar Marco / Antonio Gordia / 4 no pi[o felici Au] / gust [us restitu]er / [unt per] Cuspidi / Flaminium Sev / 8 erum legat(tum) pro pra / etore m / (vac) LXII ζβ'*²³⁵².

(...İmparator Caesar Marcus Antonius Gordianus Pius Felix Augustus, *legatus Augusti pro praetore* unvanlı temsilcisi Cuspidius Flaminius aracılığıyla [yolu] onardı. 62? [Roma Mili])

9) **CIL** III, 6905, Izgın, Elbistan, Kahramanmaraş, Kappadokia, 238 Yılı (III. Gordianus Augustus Dönemi): *Imp Caes / M Ant[onius] Gordianus 4 p<i>us felix / Aug pontif / ma[xi]mus / trib potest / 8 p p rest[ituit] / per Cuspidium / Flaminium / [Severu]m leg [Aug / 12 [pr pr] / [-]*²³⁵³.

²³⁵⁰ D. G. Hogarth, 1893, s. 694 no 149 (ii); krş. D. H. French, 2012a, s. 145 no 089 (B), s. 146.

²³⁵¹ D. G. Hogarth, 1893, s. 702 no 118; D. H. French, 2012a, s. 203 no 108 (M), s. 204; N. Hächler, 2019, s. 395, 396.

²³⁵² D. H. French, 2012a, s. 126 no 079 (D), 127.

²³⁵³ D. H. French, 2012a, s. 222 no 120 (B), 223; krş. J. R. S. Sterret, 1888, s. 293 no 343.

(İmparator Caesar M(arcus) Antonius Gordinaus Pius Felix Augustus, başrahip, *tribunus* 'luk yetkisi sahibi, vatanın babası, *legatus Augusti pro praetore* unvanlı eyalet temsilcisi Cuspidius Flaminius aracılığıyla [yolu] yeniledi)

10) Keklikoluk, Göksun, Kahramanmaraş, Kappadokia, 238 Yılı (III. Gordianus Augustus Zamanı): *Imper(atori) / Caesari Mar / co Antonio / Gordiano Pi / o Felici Aug / usto restitu / erunt per Cu / spidium Fla / minium Severum / legatūm pro pr / aetore{m} / PA Z*²³⁵⁴.

(İmparator Caesar Marcus Antonius Gordianus Pius Felix Augustus, *legatus pro praetore* unvanlı temsilcisi Cuspidius Flaminius Severus aracılığıyla yolu onardı. 137 [Roma Mili])

11) Porsuk, Ulukışla, Niğde, Kappadokia, 238 Yılı (III. Gordianus Augustus Dönemi): *Imp Caesar [M A]n / to[nius Gordianus] piuş / felix [inv Aug po]n / 4 tifex çöş [pşoçöş per Çur]ş-pidium [Flaminium] Şeşe/rum le[g Aug pr pr] 8 [---]*²³⁵⁵.

(Dindar, mutlu ve yenilmez, İmparator Caesar M(arcus) Antonius, başrahip, *consul, proconsul, legatus Augusti pro praetore* unvanlı temsilcisi Cuspidius Flaminius Severus aracılığıyla [yolu yeniledi?])

12) Göynük Köyü, Hierapolis, Kappadokia, Şubat-Mayıs; Mayıs-Haziran 238: *Imper[atori] / Caesar(i) M-/arco Antoni-/4 o Gordiano Pi-/o Felici Augu-/ [st]o restitue- / runt per Cuspid- / 8 ium Flaminium / Severum legatu-/ m pro praetor-/ em / 12 CX[L]II / ρµβ'*²³⁵⁶.

(İmparator Caesar Marcus Antoninus Gordianus Pius Felix Augustus adına, *legatus pro praetore* unvanlı eyalet temsilcisi [yolu onardı] 142 Roma Mili)

=Mil taşı üzerine silinmeden önce yazılan ilk metin: “Dindar ve mesut olan Augustus’lar; İmparator Caesar M. Clodius Pupienus Maximus ve İmparator Caesar D. Caelius Calvinus Balbinus ve çok soylu olan Caesar M. Antonius Gordianus? (caddeyi) Vali Cuspidius Flaminius Severus vasıtasıyla (onarttılar). (Melitene’den) 142 (Roma mili uzaklığındadır)”²³⁵⁷.

²³⁵⁴ S. Boybeyi, P. Probst, 2008, s. 135, 136; krş. W. H. Waddington, 1883, s. 144 no 32; D. H. French, 2012a, s. 168 no 098 (D), s. 169.

²³⁵⁵ D. H. French, 2012a, s. 236 no 133 (C) ; ayrıca bkz. D. H. French, 1988a, s. 311, no 869.

²³⁵⁶ F. Baz, 2012b, s. 75, 76.

²³⁵⁷ F. Baz, 2012b, s. 80.

=Mil taşı üzerine birinci sonraki yazım: *Dindar, mesut olan İmparator Caesar Marcus Antonius Gordianus Augustus 'a...*²³⁵⁸.

13) Bağdat Yolu, Beşiktaş Köyü, Hierapolis, Tufanbeyli, Adana, Kappadokia, Şubat-Mayıs; Mayıs- Haziran 238: [I]mp(eratori) / [C]aesar(i) Marco/ [A]ntonio Gordia / [n]o pio [felici] ? / [i]nvicto Cu[s]pidi/ um Flaminium Sev[e] / rum leg(atum) pro pra[e] / [t]orem [m(ilia) p(assuum)] / LXII ζβ²³⁵⁹.

(Dindar, bahtiyar ve yenilmez İmparator Caesar Marcus Antoninus Gordianus, *legatus pro praetore* unvanlı eyalet temsilcisi Cuspidius Flaminus Severus [aracılığıyla yolu yeniledi], 62 milia passum)

=Mil taşı üzerine ikinci ilkyazım: *Dindar ve mesut olan Augustus 'lar; İmparator Caesar M. Clodius Pupienus Maximus ve İmparator Caesar D. Caelius Calvinus Balbinus ve çok soylu olan Caesar M. Antonius Gordianus? (caddeyi) Vali Cuspidius Flaminus Severus vasıtasıyla (onarttılar). (Kaisareia 'dan) 62 (Roma mili uzaklığındadır)*²³⁶⁰.

=Mil taşı üzerine sonraki yazım: *Dindar, mesut ve yenilmez İmparator Caesar Marcus Antonius Gordianus Augustus 'a...*²³⁶¹.

III.46. Titus Clodius Saturninus Fidus

1) **IGBulg. I, 474=IGBulg III, 1, 1374**, Karatair, Thrakia, 236-238 Yılları Arası: [Αγαθῇ τύχῃ/ [ὕπερ ὑγείας καὶ σ]οτερίας καὶ αἰ / [ωνίου Διαμον]ῆς τῶν κυρίων ἡμῶν / [Αὐτοκ]ρατόρων Γ(αίου) Ἰουλ(ίου) Οὐήρου Μακξίμινου [καὶ Γ(αίου) Ιου]λ(ίου) Οὐήρου Μακξίμινου Καί / σαρος Σεβ(σατῶν) / [καὶ τοῦ σύμπα]ντος αὐτῶν οἴκου ὑπατεύ / [οντος Τ(ίτου) Κλοδίου Σ]ατουρνίνου Φίδου / [πρεσβ(ευτοῦ) Σεβ(αστῶν) ἀντιστ(ρατήγου) Θρακ]ῶν ἡ λαμπρο / [τάτῃ μετρόπολις] Φιλίπ[πό]πολις ἐκ τῶν / [-ἀνέστησε το μείλιον] / ιβ²³⁶².

(Uğurlu olsun! Efendilerimiz Caesar Gaius Iulius Verus Maximinus ile Augustus Gaius Iulius Verus Maximinus'un ve onların tüm ev halkının esenliği, kurtuluşu ve ebediyeti için, yine *consul*'lük yapan, Augustus'un *legatus*'u, Thrakialıların yöneticisi

²³⁵⁸ F. Baz, 2012b, s. 80.

²³⁵⁹ F. Baz, 2012b, s. 77.

²³⁶⁰ F. Baz, 2012b, s. 80.

²³⁶¹ F. Baz, 2012b, s. 80.

²³⁶² N. Hächler, 2019, s. 386 no 3.

Titus Clodius Saturninus Fidus için, pek parlak *metropolis* Philippopolis sakinleri tarafından, teskin etmek için [bu anıt dikildi] 12.

2) **AE** 2006, 1248, Plovdiv (Philippopolis), Thrakia, 236-238 Yılları Arası: *Ἀγαθῇ τύχῃ / Τὸν μέγιστον καὶ Θεϊότατον / Καίσαρα* [[Γ(άιον) Ἰούλιον Οὐῆρον / Μάξιμον]] *εὐ]τυχῇ εὐσεβῇ Σεβ(αστόν), [[υῖόν]] / τ]οῦ μεγίστου καὶ θειοτάτου / Αὐτοκράτορος* [[Γ(αίου) Ἰουλίου Οὐῆρου / Μαξιμίνου]] *εὐ]τυχοῦς εὐσεβοῦς / Σεβ(αστοῦ), ἡ λαμπροτάτη μητρόπολις / τῆς Θρακῶν ἐπαρχείας Φιλιππόλις / τὸν τῆς οἰκουμένης δεσπότην, ὑπα / [τ]εύοντος τῆς ἐπαρχείας Κλωδίου [Σα]τορνεῖνου, προταρχοῦντος / [Αὐρ(ηλίου)] Ἀπολλωνίδου Ἀπολλοδώρου / [τοῦ α]ὐτοῦ καὶ ἐπιμελουμένου / [ἐκ τῶ]ν ὑπερπαιόντων χρημάτων. / Εὐ]τυχοῦς.*

(Uğurlu olsun ! En büyük ve en ilahsal Caesar Gaius Iulius Verus Maximinus Pius Felix Augustus'un oğlu olan en büyük ve en ilahsal Caesar Gaius Iulius Verus Maximus Pius Felix Augustus'a, Thrakia halkı eyaletin en seçkin *metropolis*'i Philippolis, yerkürenin hükümdarına, *proconsul* Clodius Saturninus eyaleti yönetiyorken eski *arkhon* Aurelius Apollodoros'un oğlu kendi bütçesinden harcama yaparak [bu anıtı] ithaf etti. İyi Şanslar)

3) **CIL** X, 8059¹²⁰, Sicilia: *T(iti) Clodio Sat/urnini c(larissimi) v(iri)*²³⁶³.

(*clarissimus vir* Titus Clodius Saturninus için...)

4) **AE** 1975, 792, Ephesos, Asia Eyaleti: *T(ito) Clodio [Sat]urnino c(larissimo) v(iro) / [.....]s / [.....]is.*

(*clarissimus vir* Titus Clodius Saturninus için...)

5) **CIL** III, 12213, Faustinopolis (Niğde-Ulukışla-Başmakçı Köyü), Kappadokia, 239-241 Yılı: *[Imp(erator) Caes(ar) M(arcus) / Antonius] / [Gordianus Pius] / Felix, Invictus, Aug(ustus)] / [tri] / b(unicia) potest(ate) co(n)sul p(ater) p(atriae) / [p]roco(n)sul praes(ide) pro/ 4 vinc(iae) Clodio Satur / nino leg(ato) Aug(usti) pr(o) pr(aetore) / Faustinianae col(oniae) / XXIII a Tyan(a /is) / 8 κγ*²³⁶⁴.

(İmparator Caesar Marcus Antonius Gordianus Pius Felix Invictus Augustus, *tribunus* yetkisi sahibi, *consul*, vatanın babası, *proconsul*, eyaletin *legatus Augusti pro*

²³⁶³ N. Hächler, 2019, s. 387.

²³⁶⁴ B. Rémy, 1989, 241 no 4; D. H. French 2012a, s. 237, no 133 (B); N. Hächler, 2019, s. 386.

praetore unvanlı valisi Claudius Saturninus aracılığıyla [yolu onardı?] Colonia Faustinia'dan Tyana'ya 23 Roma mili / 23)²³⁶⁵.

III.47. M(arcus) Antonius Memmius Hiero

1) **IGR** III, 238, Tavium (Büyüknefes Köyü, Yozgat), Galatia, 244-249 Yılları Arası: *M(ἄρκον) Ἄντ (ώνιον) Μέμ[μιον] Ἰέρωνα* / *τὸν λαμπρότατον ὑπατικόν ?* / *χειλίρχον* [λεγ(ιῶνος)-----] / *κουαίστορα [ἐπαρχείας(?) Λυκί]* / *5 ας Παμφυλ[ίας, ἄκτα συν]- / κλήτου* *εἰληφ[ότα, αἰδίλην]/ κουρούλην, πρ[εσβευτήν Ἀσίας(?)] / στρατηγὸν δῆμ[ου Ρωμαίων, ἔ] / παρχον αἰραρι[ου τοῦ Κρόνου, δι-] / 10 ορθωτήν Γαλα[τῶν ἐπαρχείας] / [προσ]τατεύσαντ[α καὶ ἡγησάμεν-] / [ον α]ὐτῶν καὶ [ποιησάμενον ἐν] / τόπω Καίσα[ρος] *διαγνώσεις, τὸν* [ε]ὐε[ργέτην ---] -----²³⁶⁶.*

(En parlak *consul*, *legio...*'ın / un *tribunus militum*'u, Lykia ve Pamphylia eyaletlerinde *quaestor*'luk ve *praefectus*'luk yapmış, *aedilis curulis*, Asia [Eyaleti'nin *proconsul*'ünün] *legatus*'u, Roma halkının komutanı, Devlet Hazinesi yöneticisi, Galatia Eyaleti'nin *curator*'u? Marcus Antonius Memmius Hiero'ya, kendi yetkisi ve harcamasıyla, seçkin Caesar'ın yurdunda hayırsever [bir adama]... / Galatia Eyaleti'nin *curator*'u, imparator namına onları savunan ve yöneten ve yargılamalara başkanlık eden hayırseverlerini onların ve imparatorun seçtiği yerde yapılacak olan [bu heykeli dikmek suretiyle?] onurlandırdılar...)

2) Elemanlı, Meşelik, Tufanbeyli, Adana, Kappadokia, 244 Yılı: ----/ 2 [A]ntoniu[m] / [Me]mmium / 4 Hieronem v c / leg Aug 6 pr pr / (vac) ζγ' ²³⁶⁷.

(...*legatus Ausgusti pro praetore* unvanlı eyalet valisi aracılığıyla [yolu onardı /lar ?] 73 Roma mili)

3) **CIL** III, 6941, Yağmurlu, Göksun, Kahramanmaraş, Kappadokia, 244 Yılı?: ---- / *per Memm[ium ?-]*²³⁶⁸.

(.../ Memmius [Hieoro] vasıtasıyla [yolu onardı /lar?])

²³⁶⁵ French alternatif olarak "Tyana'dan Colonia Faustiniana'nın sınırlarına 23 mil" ifadesini kullanmaktadır. D. H. French, 2012a, s. 237, no 133 (B).

²³⁶⁶ W. M. Ramsay, "Inscriptions de la Galatie et du Pont", **Bulletin de Correspondance Hellénique**, 7, 1883a, s. 25 no 17; M. Corbier 1974, s. 328 no 69; S. Mitchell, D. French, J. Greenhalgh, 1982, s. 312 no 414; B. Rémy, 1989, no 242 no 1; krş. W. M. Ramsay, 1941, s. 95 no 66.

²³⁶⁷ D. H. French, 2012a, s. 128, 129.

²³⁶⁸ D. French, 2012a, s. 187, no 0107 (A), s. 188.

4) **CIL** III, 12165, Elbistan, Kahramanmaraş, Kappadokia, 244 Yılı: - - - / [vetust]ate co[n]lapsas / re[stitui]t [per] / [Antoni]um M[emmium] Hier[onem] / [v c leg] Aug [pr pr] / [-]²³⁶⁹.

(.../ eskimelerinden ötürü çökmüş vaziyetteki [yol ve köprüleri] *vir clarissimus* ve *legatus Augusti pro praetore* unvanlı eyalet valisi Antonius Memmius Hiero aracılığıyla onardı.)

5) **CIL** III, 6914, Kanlıkavak, Göksun, Kahramanmaraş, Kappadokia, 244-247 Yılları Arası: [I]mp. [Caes.] / [M. Iuliu]s P[hilippus Pius] / [Felix Inv]ictu[s Aug(ustus)] / [et M]arcus [Iulius Philippus] / nobilissim[us] / [Cae]sar vias et po[n]t[e]s vetustae / conlapsas restirue[runt] / per Antonium M[em]/mium Hieronem / leg(atum) Aug(ustorum) / pr(o) pr(aetore)²³⁷⁰.

(İmparator Caesar M(arcus) Iulius Philippus Pius Felix Invictus Augustus ve en soylu Marcus Iulius Philippus, eskimleri nedeniyle çökmüş vaziyetteki yolları ve köprüleri *legatus Augusti pro praetore* unvanlı vali Antonius Memmius Hiero aracılığıyla onardılar.)

6) **CIL** III, 6915, Kanlıkavak, Göksun, Kahramanmaraş, Kappadokia, Temmuz / Ağustos 244-Temmuz / Ağustos 247: Im / (p)(erator) Caes(ar) Ma / rcus Iul(ius) P / hilippus Piu / s 5 (F)elix Invi/ctus Aug(ustus) e / t Marcus Iulius Philippus no/bilissimus / Caesar via / s et ponte / [s v]etustat[e co]nlapsas / 15 [restit]uer / [unt per] A / [ntonium / Memmium / Hieronem / 20 leg(atum) Aug(ustorum) / pr(o) pr(aetore)²³⁷¹.

(İmparator Caesar Marcus Iulius Philippus Pius Felix Invictus Augustus ve en soylu Caesar Marcus Iulius Philippus, eskimleri nedeniyle çökmüş vaziyetteki yolları ve köprüleri *legatus Augusti pro praetore* unvanlı vali Antonius Memmius Hiero aracılığıyla onardılar.)

7) **CIL** III, 6942, Göksun, Kahramanmaraş, Kappadokia, Temmuz / Ağustos 244-Temmuz / Ağustos 247: Imp(erator) Caes / ar Marcu[s] / I]ul(ius) Philippus / [P(ius) Felix Invictus / [A]ug(ustus) et Marcus / [Iul(ius) P]hilippus nobilissi / [m]us Caesar /

²³⁶⁹ D. G. Hogarth, 1893, s. 707 no 93-59 (v); D. H. French, 2012a, s. 225, no 123 (C), s. 226.

²³⁷⁰ J. R. S. Sterret, 1888, s. 270 no 310; D. H. French, 2012a, s. 192, no 0108 (A), s. 193.

²³⁷¹ J. R. S. Sterret, 1888, s. 279 no 322, 323; D. H. French, 2012a, s. 200, no 0108 (J), s. 201.

via[s / et] pontes vetu[sta / [t]e conlapsas r[e] / stituem (sic) per A[nt]]on(ium) Memmium Hi[eronem] leg(atum) Aug(ustorum) / pr(o) pr(aetore)²³⁷².

(İmparator Caesar Marcus Iulius Philippus Pius Felix Invictus Augustus ve en soylu Caesar Marcus Iulius Philippus eskimleri nedeniyle çökmüş vaziyetteki yolları ve köprüleri, *legatus Augusti pro praetore* unvanlı vali Antonius Memmius Hiero aracılığıyla onardılar.)

8) **CIL** III, 6946, Keklikoluk, Göksun, Kahramanmaraş, Kappadokia, Temmuz / Ağustos 244-Temmuz / Ağustos 247: [Imp(erator)] Caes / ar Marcu[s Iul(ius)] / Phillippus Pius F[elix] / [I]nvictus Aug(ustus) [et] 5 [Ma]rcus Iul(ius) Philipp[us] / [no]bilissimus Caes[ar] / [vi]as et pontes vet[us] / [ta]te conlapsas res[titue] / [runt] per Anton[i]u[m Mem-] / 10 mium Hieronem / [I]leg(atum) Aug(ustorum) pr(o) / pr(aetore)²³⁷³.

(İmparator Caesar Marcus Iulius Philippus Pius Felix Invictus Augustus ve Marcus Iulius Philippus *nobilissimus* Caesar eskimleri nedeniyle çökmüş vaziyetteki yolları ve köprüleri, *legatus Augusti pro praetore* unvanlı vali Antonius Memmius Hiero aracılığıyla onardılar.)

9) **CIL** III 6955; 12212, Mollahüseyin, Sarız, Kayseri, Kappadokia, Yak. 244 / 246 Yılı: [Im / (p). Caesar Ma / rcus Iulius P / hilippus Piu / s Felix Invi / ctus Aug. / et Marcus / Iulius Phi / lippus no / bilissimus / Caesar via/s et pontes / vetustate] / con[l]a[ps]a[s] / r[es]titueru[n]t / p[er A]ntonium / [Me]mmium / [Hier]onem [I]leg. / A[u]g(ustorum) pr. pr²³⁷⁴ / /PNB²³⁷⁵.

(İmparator Caesar Marcus Iulius Philippus Pius Felix Invictus Augustus ve en soylu Caesar Marcus Iulius Philippus, eskimleri nedeniyle çökmüş vaziyetteki yolları ve köprüleri, *legatus Augusti pro praetore* unvanlı vali Antonius Memmius Hiero aracılığıyla onardılar, 152 Roma mili)

10) **CIL** III, 12199, Kemer, Sarız, Kayseri, Kappadokia, Temmuz / Ağustos 244-Temmuz / Ağustos 247: - - - - / [- - - - Ca] / es[a]r via[s et] / 4 [po]ntes vet[ust] / ate conla[ps] / as

²³⁷² J. R. S. Sterret, 1888, s. 255 no 290-291; M. Corbier, 1974, s. 329 no 2; D. H. French, 1980, s. 725, no 30; D. H. French, 2012a, s. 172, no 103 (B) Metin 1.

²³⁷³ J. R. S. Sterret, 1888, s. 256 no 292; D. G. Hogarth, 1893, s. 701 no 123/1; W. M. Ramsay, 1941, s. 97 no 67; krş. D. H. French, 1980, s. 725, no 30; D. H. French, 2012a, s. 166, no 098 (A).

²³⁷⁴ J. R. S. Sterret, 1888, s. 294 no 346, 347.

²³⁷⁵ W. M. Ramsay, 1941, s. 110; D. H. French, 2012a, s. 136, no 085 (C) Metin 1.

*r (vac) estitueru (vac) nt per Ant[o] / 8 n[i]um Memmium / Hieronem / v c leg Aug / pr (v) pr / 12 ρμθ*²³⁷⁶.

(...ile... Caesar, eskimleri nedeniyle çökmüş vaziyetteki yolları ve köprüleri *vir clarissimus legatus Augusti pro praetore* unvanlı vali Antonius Memmius aracılığıyla onardılar. 149 Roma mili)

11) **CIL** III, 12206, Kemer, Sarız, Kayseri, Kappadokia, Temmuz / Ağustos 244-Temmuz / Ağustos 247: *Imp [Caesar] / [Marc]us [Iul Phil] / [ipp]us pius [felix] / 4 invictus Aug / [et Marcus Iul]ius / [Philippus nobili]ssi[mus] / [Caesar vi]a[s] e[t] pont[e]s / 8 v[etust]ate [con] / lapsas restitu[erunt] / [per Antonium Memmium] / [Hier]one[m] le[g Aug] / 12 [pro prae]to[re] [-]*²³⁷⁷.

(İmparator Caesar Marcus Iulius Philippus Pius Felix Invictus Augustus ve en soylu Caesar Marcus Iulius Philippus, eskimleri nedeniyle çökmüş vaziyetteki yolları ve köprüleri, *legatus Augusti pro praetore* unvanlı vali Antonius Memmius Hiero aracılığıyla onardılar.)

12) **CIL** III, 12181, Yeniyapan, Göksun, Kahramanmaraş, Kappadokia, 244-247 Yılları Arası:---2 *c[onl]apsas r[estituerunt] / per Anto[nium Memmi]/ 4 [um H]ie[r]onem [v c leg] / [Aug pr pr] 6 [-]*²³⁷⁸.

(...eskimleri nedeniyle çökmüş vaziyetteki [yolları ve köprüleri] *vir clarissimus legatus Augusti pro praetore* unvanlı vali Antonius Memmius aracılığıyla onardılar.)

13) **CIL** III, 12192, Göksun, Kahramanmaraş, Kappadokia, Temmuz / Ağustos 244-Temmuz / Ağustos 247: *[Imp Caes] / [Marc]us Iu[l Phil] / [ippus piu]s f[elix in] / 4 [victus A]u[g] et [Marcus] [Iul Phil]i[p[us nobili] / [ss]i[mu]s [Caesar vias] / [et p]o[ntes vetustate] / 8 conl[a]psa[s rest] / [itueru]nt per [Anton] / [ium] Memmium [Hieronem] / (vac) leg Au[g] / 12 (vac) pr pr /[-]*²³⁷⁹.

(İmparator Caesar Marcus Iulius Philippus Pius Felix Invictus Augustus ve en soylu Caesar Marcus Iulius Philippus, eskimleri nedeniyle çökmüş vaziyetteki yolları ve köprüleri, *legatus Augusti pro praetore* unvanlı vali Antonius Memmius Hiero aracılığıyla onardılar.)

²³⁷⁶ D. G. Hogarth, 1893, s. 694, no 149 (iii); D. H. French, 2012a, s. 146, no 089 (C) ve s. 147.

²³⁷⁷ D. G. Hogarth, 1893, s. 692 no 151 (iii); D. H. French, 2012a, s. 141. no 088 (A), s. 142.

²³⁷⁸ D. G. Hogarth, 1893, s. 705 no 115 (iv); D. H. French, 2012a, s. 209, no 0109 (D).

²³⁷⁹ D. G. Hogarth, 1893, s. 701 no 123 (i); D. H. French, 2012a, s. 186. no 106 (A).

14) Yalak, Sarız, Kayseri, Kappadokia, Temmuz / Ağustos 244-Temmuz / Ağustos 247 Yılları Arası: "...vias et pontes vetustate conlapsas restituerunt per Antonium Memmum Hieronem v[c leg Aug pr. pr²³⁸⁰.

(...eskimeleri nedeniyle çökmüş vaziyetteki yolları ve köprüleri *vir clarissimus legatus Augusti pro praetore* unvanlı vali Antonius Memmius aracılığıyla onardılar.)

15) Aslanbeyli Yaylası, Hanboğazı, Pınarbaşı, Kayseri, Kappadokia, Temmuz-Ağustos 244- Temmuz-Ağustos 247: *Imp. / Caes M Iul[lius] Philipp[us] / [p]ius fel[ix in]/ [vi]ctus A[ug et M] Iul[ius] Philip[pus] / nobilissimu[s] / 8 [C]aesar/ [v]i[as et] / [p]ontes [v]et[u] / statē conlap-/sas restitue-/12 runt per Anton-/ium Memmum Hieronem / v c [l]eg Aug / 16 (vac) pr pr / (vac) vβ²³⁸¹.*

(İmparator Caesar Marcus Iulius Philippus Pius Felix Invictus Augustus ve en soylu Caesar Marcus Iulius Philippus, eskimeleri nedeniyle çökmüş vaziyetteki yolları ve köprüleri *vir clarissimus legatus Augusti pro praetore* unvanlı vali Antonius Memmius aracılığıyla onardılar. 52 Roma mili)

16) Çağılhan, Afşin, Kahramanmaraş, Kappadokia, Temmuz / Ağustos 244-Temmuz / Ağustos 247: ---/ *Aug et M / Iul Philiius / 4 nobilissimus / Caesar vias et po / ntes vetustate / conlapsas 8 res / tituerunt / per <A>nton[ium H] / iero / 12 nem leg / pr pr / μ[milia] qη²³⁸².*

([İmparator Caesar Marcus Iulius Philippus Pius Felix Invictus] Augustus ve en soylu Caesar Marcus Iulius Philippus, eskimeleri nedeniyle çökmüş vaziyetteki yolları ve köprüleri *legatus pro praetore* unvanlı vali Antonius Hiero aracılığıyla onardılar. 98? Roma mili)

17) İmirzağa, Barçın Mevkii, Sarız, Kayseri, Kappadokia, Temmuz / Ağustos 244-Temmuz / Ağustos 247 Yılları Arası: *[Imp Caes] / [Marcus] Iul[ius] / Philippu[s] pius] / 4 [felix invictu]s / [A]ug [et Marcus Iu]liu[s] / [Philippus n]obi / [lissimus Caesar] / 8 vias et [pontes] vetusta[te conlaps] 7 [as] restitu[erunt] / per An[tonium Mem] / 12 [mium Hieronem] / [leg Aug pr pr] / [LVIII vη²³⁸³.*

²³⁸⁰ D. H. French, 2012a, s. 152 no 093 (A).

²³⁸¹ D. H. French, 2012a, s. 106, 107 no 068 (D).

²³⁸² D. H. French, 2012a, s. 221 no 119 (B).

²³⁸³ D. H. French, 2012a, s. 118 no 075 (B).

(İmparator Caesar Marcus Iulius Philippus Pius Felix Invictus Augustus ve en soylu Caesar Marcus Iulius Philippus, eskimleri nedeniyle çökmüş vaziyetteki yolları ve köprüleri *legatus Augusti pro praetore* unvanlı vali Antonius Memmius aracılığıyla onardılar. 58 Roma mili)

18) Çakırlar (Elemanlı), Beşiktaş köyü, Tufanbeyli, Adana, Kappadokia, Temmuz / Ağustos 244-Temmuz / Ağustos 247 Yılları Arası: (vac) *Imp / Caesar / [M] Iul Philipp 4 / us pius fel / invictus Aug / [et M Iul Phil] / ippus [nobiliss]imu[s] 8 / Ca[esar vias et] pont[/ es vetust]ate / conlapsas restituerunt / per An / 12 tonium Memmium Hieronem / v c leg Aug / pr (vac) pr / 16 (vac) ζα*²³⁸⁴.

(İmparator Caesar Marcus Iulius Philippus Pius Felix Invictus Augustus ve en soylu Caesar Marcus Iulius Philippus, eskimleri nedeniyle çökmüş vaziyetteki yolları ve köprüleri *vir clarissimus, legatus Augusti pro praetore* unvanlı vali Antonius Memmius aracılığıyla onardılar. 71 Roma mili)

19) **CIL** III, 12180, Kanlıkavak, Göksun, Kahramanmaraş, Kappadokia, 238 Yılı (III. Gordianus Zamanı): Taş üzerinde [*Ant. Memmium H]ieron[em]* yazısının görülebildiğine dair kısa not yer almakta²³⁸⁵.

III.48. P. Petronius Polianus

1) **CIL** III, 1017 = **IDR** III, 5, 81, Apulum, Dacia Superior, 238-244 Yılları Arası: *Genio / Imp(eratoris) Gordiani / P(ii) [F(elicis)] Invict(i), / Aug(usti) Petronius / Polianus / v(ir) c(larissimus), leg(atus) leg(ionis) XIII / G(eminae) Gord(ianae), leg(atus) Aug(usti) / [pro p]raet(ore) [pr] / ov(inciae)] Belgicae.*

(İmparator Gordianus Pius Felix Invictus Augustus'un *genius*'u için *Legio XIII Gemina Gordiana*'nın *legatus legionis*'i, Belgica Eyaleti'nin *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi *vir clarissimus* Petronius Polianus [yöneticiliği esnasında bu anıtı dikti ?])

2) **AE** 1909, 19, Nikopolis, Kappadokia, Philippus Arabus Dönemi (244-249): *Π[όπ]λ. [Πε]τρ[ώ]ν[ι]ο[ν] / Πωλ[ι]α[ν]ὸν τὸν / λα[μπρό]τατον ὑπ[α] / τικὸν καὶ σωτῆ / ρα τ[οῦ]*

²³⁸⁴ D. H. French, 2012a, s. 123, 124 no 078 (B).

²³⁸⁵ D. G. Hogarth, 1893, s. 702 (i); tarihleme için referans: D. H. French, 2015, s. 65.

ἔθ]νους ἡ μὴ / τρό[πολις] καὶ δις / [v]εω[κορος] Νικοπο / λιτῶν [ίτ]α[λ]ικῇ κολωνί[α] / λογιστεύ[οντο]ς Αὐρ(ηλίου) / 10 [Ζ]ηνοβίου, ἔπιμελῆ / θέντος Α]ύ[ρ] Κραναοῦ²³⁸⁶.

(Publius Petronius Publianus için, pek parlak *consul* ve halkımızın kurtarıcısı, *metropolis* ve iki kez *neokoros* onuruna sahip Nikopolislilerin *Italica colonia*'sı, Aurelius Zenobius'un *logistes*'liği esnasında..., Aurelius Kranaos [bu yapıyı] yapmayı / yerleştirmeyi üstlendi.)

III.49. C. Valerius Tertullus

1) **AE** 1899, 83; **CIL** III, 13644, Satala (Gümüşhane- Sadak Köyü), 249-251 Yılları Arası: *Imp(erator) Caes(ar) (C) (aius) Mo(e)[s(sius)] / Traianu[s] [D]e(c)io Pio (sic!) Fe / lic(i) (sic!) Aug(ustus) Pius F(elix) pont/i(f)ex {IC} maximus po(n)tem s/u[p(er)] flumini (sic!) Sabr(i)na / (res)tituit per C(aium) Va [l(erium)] [Te]rtull<u>m l(egatum) Aug(usti) pr(o) pr(aetore)*²³⁸⁷.

(Dindar, mutlu İmparator Caesar Gaius Moessius Traianus Decius Pius Felix Augustus, başrahip, Sabrina Irmağı'nın üzerindeki köprüyü *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valisi Gaius Valerius Tertullus aracılığıyla onardı.)

III.50. Aulus Vergilius Maximus

1) **CIL** III, 12196, Keklikoluk, Göksun, Kahramanmaraş, Kappadokia, Ağustos (?) 251- Ağustos (?) - 253 Arası (Trebonianus Gallus ve Volusianus Dönemi): *Im[p] / Cae[sar] / [G] Vivi[us Trebo] / n[ianus] Gal[ilus] / e[t I]mp [Caear] / [G] Vivius / [V]eldumi [nia] / n[us] Volu[sia] / [n]us pii felice[s in] / [victi] Aug[g. vias] / [e]t pontes [ve] / [t]ustate con[l] / [a]pses restitu [er]u[n]t per A [Vergilium] Maximum/ [leg] Aug[g] pr [pr]*²³⁸⁸.

(Dindar mutlu ve yenilmez İmparatorlar, İmparator Caesar Gaius Vi[b]ius Trebonianus ve İmparator Caesar Gaius Vibius Velduminianus Volusianus, eskimelerinden ötürü çökmüş vaziyetteki yolları ve köprüleri *legatus Augusti pro praetor* unvanlı temsilcileri A(ulus) Vergilius Maximus aracılığıyla onardılar.)

2) **CIL** III, 6918-20, Kanlıkavak, Göksun, Kahramanmaraş, Kappadokia, Ağustos (?) 251- Ağustos (?) - 253 Arası (Trebonianus Gallus ve Volusianus Dönemi): *Imp(erator)*

²³⁸⁶ H. Grégoire, 1909, s. 35 no 13.

²³⁸⁷ V. M. Yorke, "Inscriptions from Eastern Asia Minor", **The Journal of Hellenic Studies**, 18, 1898, s. 320, 321 no 34; N. Hächler, 2019, s. 613.

²³⁸⁸ D. G. Hogarth, 1893, s. 697 no 136 (ii); D. H. French, 1980, s. 725, 726, no 32; D. H. French, 2012a, s. 170 no 100 (B).

Ca / esar G. Vi[v]ius Trebo / n(ianus) Gallus et Imp(erator) Caes / ar G. Vivius Veldumi
/ 5 nianus Volusianu[s] / Pii Felic(es) Invicti Augg. vias / et pontes vetustate con / lapsas
restituerunt per A(ulum) / Vergilium Maximus v(irum) c(larissimum) / 10 [leg(atum)
[A]ugg. pr(o) pr(aetore)²³⁸⁹.

(Dindar mutlu ve yenilmez İmparatorlar, İmparator Caesar Gaius Vi[b]ius Trebonianus ve İmparator Caesar Gaius Vibius Velduminianus Volusianus, eskimelerinden ötürü çökmüş vaziyetteki yolları ve köprüleri *vir clarissimus*, *legatus Augusti pro praetore* unvanlı temsilcileri A(ulus) Vergilius Maximus aracılığıyla onardılar.)

3) CIL III, 12184, Kanlıkavak, Göksun, Kahramanmaraş, Kappadokia, 251-253 Yılları
Arası:...vias et pon]t[es vetus / tate co]n[l]aps[as / restitu[eru]nt [per A. / Vir]gil[ium Maxi
/ mum [virum] c[lari]s[simum / leg. Augg. pr. pr²³⁹⁰.

(....İmparatorlar eskimelerinden ötürü çökmüş vaziyetteki yolları ve köprüleri *vir clarissimus* olan *legatus*'ları A(ulus) Vergilius Maximus aracılığıyla onardılar.)

²³⁸⁹ J. R. S. Sterret, 1888, s. 82 no 325-327; D. H. French, 2012a, s. 202 no 108 (L), s. 203.

²³⁹⁰ D. G. Hogarth, 1893 s. 703 no (iv); D. H. French, 2012a, s. 205, no 108 (Q).

KAYNAKLAR

1. ANTİK DÖNEM KAYNAKLAR

- Amm. Marc. : (Ammianus Marcellinus, **Rerum Gestarum Libri**), **Ammianus Marcelinus**, with an English Translation by J. C. Rolfe, Vol. 1, The Loeb Classical Library, London 1935; with an English Translation by J. C. Rolfe, vol. II, The Loeb Classical Library, London 2000; with an English Translation by J. C. Rolfe, Vol. III, The Loeb Classical Library, London 1986.
- App. : **Hisp.** (=Hispaniensis), **Pun.** (=Punike), kullanılan metin ve çeviri (Appianus, **Rhomaika**), **Appian's Roman History**, with an English translation by H. White, Vol. I, The Loeb Classical Library, London 1972.
- Arr.**Peripl.M.Eux.**: (Arrianus, **Periplus Ponti Euxini**), Arrianus'un Karadeniz Seyahati, **Periplus Maris Euxini (Arriani Periplus Ponti Euxini)**, Hellence Aslından Çeviren ve Yorumlayan M. Arslan, Odin Yayıncılık, İstanbul 2005.
- Arrianus, **Parthica**: A. G. Roos, G. Wirth (edd.), **Flavius Arrianus Vol. II, Scripta Minora et Fragmenta**, München-Leipzig 2002.
- Aug. **Res. Gest.** : (Caesar Augustus, **Res Gestae Divi Augusti**), <http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.02.0127%3Asection%3D4> [E.T. 30.12.2015]
- Cic. **Att.** : (M. Tullius Cicero, **Epistulae ad Atticum**), **Letters to Atticus**, with an English Translation by E. O. Winstedt, Vol. I, The Loeb Classical Library, London 1919.
- Cic. **Fam.** : (M. Tullius Cicero, **Epistulae ad Familiares**), **Letters to his Friends**, with an English Translation by W. Glynn Williams, Vol. I, The Loeb Classical Library, London 1958; with an English Translation by W. Glynn Williams, Vol. II, The Loeb Classical Library, London 1952; with an English Translation by W. Glynn Williams, Vol. III, The Loeb Classical Library, London 1960.
- Cic. **Off.** : (M. Tullius Cicero, **De officiis**)=
<https://www.thelatinlibrary.com/cicero/off2.shtml#59>[E.T.21.03.201];
<https://www.thelatinlibrary.com/cicero/off2.shtml#17>[E.T.25.12.201]
- Cic. **Phil.** : (M. Tullius Cicero, **Orationes Philippicae in M. Antonium**)=
<https://www.thelatinlibrary.com/cicero/phil1.shtml#8>[E.T.08.03.2016]
- Cic. **Prov. cons.** : (M. Tullius Cicero, **De Provinciis Consularibus**)=

<https://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.02.0020%3Atext%3DProv.%3Achapter%3D2%3Asection%3D3>
[E.T.08.03.2016]

- Cic. **Verr.** : (M. Tullius Cicero, **In Verrem**)=
<https://www.thelatinlibrary.com/cicero/verres.2.2.shtml>
[E.T.27.02.2006]
- Cyprian, **Ep.** LXXV. 10: (Cyprianus, **Epistulae**), **The Fathers of Church ST Cyprian Letters 1-81**, Translated by Sister Rose Bernard Donra, Vol. LI, New York 1981.
- Dig.** : (**Digesta**), **The Digest of Justinian**, Translated by A. Watson, Vol. I, III Philadelphia 1985, 1998;
<https://droitromain.univ-grenoble-alpes.fr/Corpus/d-33.htm#7> [E. T. 11.02.2016]
- Dio Cas. : (Dio Cassius, **Rhomaika**), **Dio's Roman History**, with an English Translation by E. Carry, Vol. IV, The Loeb Classical Library, London 1916; with an English Translation by E. Carry, Vol. VI, The Loeb Classical Library, London 1955; with an English Translation, E. Carry, Vol. VII, The Loeb Classical Library, London 1955; with an English Translation, E. Carry, Vol. VIII, The Loeb Classical Library, London 1925; with an English Translation by E. Carry, Vol. IX, The Loeb Classical Library, London 1955.
- Diod. Sic. : (Diodorus Siculus, **Bibliothèque Historique**), Diodorus of Sicily, with an English Translation by Francis R. Walton, Fragments of Books XXI-XXXII, Vol. XI, The Loeb Classical Library, London 1957.
- Eut. : (Eutropius, **Breviarium Historiae Romanae**), Roma Tarihinin Özeti, Latince'den Çeviren: Ç. Menzilioğlu, Kabalcı Yayınevi, İstanbul 2007.
- Fest. **Brev.** : (Rufius Festus, **Breviarium**), **Sexti Rufi Viri Consularis Breviarium rerum gestarum populi Romani AD Valentianum Augustum**, ed. R. Mecenate, Roma 1819.
- Front. **Ad Amicos** : (Marcus Cornelius Fronto, **Epistulae ad amicos**), **M. Cornelii Frontonis et M. Aurelii Imperatoris Epistulae. L. Veri et T. Antonini et Appiani Epistularum Reliquiae post Angelum Maium cum codicibus ambrosiano et vaticano iterum contulit G. N. Du Rieu, recensuit S. A. Naber**, Leipzig 1867.
- Frontin. **Str.** : (Sextus Iulius Frontinus, **Strategemata**), Frontinus, **The Stratagemes and The Aqueducts of Rome**, with an English Translation by C. E. Bennett, The Loeb Classical Library, London 1925.
- Hdt. : (Herodotos, **Historiai**), Herodotos, **Tarih**, Çev. M. Ökmen, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2012⁸.

- Horat. : (Quintus Horatius Flaccus, **Epistulae**), Horace, **Satires, Epistles, Ars Poetica**, with an English Translation by H. Rushton Fairclough, The Loeb Classical Library, London 1942.
- Ios. **Bel. Iud.** : (Flavius Iosephus, **Bellum Iudaicum**), **The Jewish War**, With an English Translation by H. St. J. Thackeray, Vol. III, The Loeb Classical Library, London 1960.
- Ksen. **Anab.** : (Ksenophon, **Anabasis**), with an English translation by C. L. Brownson, The Loeb Classical Library, London 1921.
- Livy. : (Titus Livius, **Ab Urbe Condita**), **Livy**, with an English Translation by B. O. Foster, Vol. IV, The Loeb Classical Library, London 1926; with an English Translation by F. G. Moore, Vol. VIII, The Loeb Classical Library, London 1949; with an English Translation by E. T. Sage, Vol. XI, The Loeb Classical Library, London 1936; Titus Livius, **Roma Tarihi Ab Urbe Condita, Şehrin Kuruluşundan İtibaren**, Kitap III-IV, Çev. S. Şenbark, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1997; Kitap V-VI-VII, Çev. S. Şenbark, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1999; Kitap XXIII-XXIV-XXV, Çev. S. Şenbark, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2002;
Livy. XL. 44. 1-2=
<https://www.thelatinlibrary.com/livy/liv.40.shtml#44> [E.T.21.03.2015]
Livy. XLI.8 =
<https://www.thelatinlibrary.com/livy/liv.41.shtml#8> [E.T. 27.03.2016]
Livy. XLII. 28=
<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Liv.+42+28&fromdoc=Perseus%3Atext%3A1999.02.0144> [E.T. 05.03.2014]
Livy. XXIV.44=
<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Liv.+24+44&fromdoc=Perseus%3Atext%3A1999.02.0148> [E.T. 05.03.2014]
Livy. XXXII. 27.6=
<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.02.0148%3Abook%3D32%3Achapter%3D27> [E.T. 23.01.2015]
- Luc. **Alex.** : (Lucianus Samasathenus, **Alexander**), Lukianos, **Alexandros Ya da Düzmece Yalvaç**, Çev. E. Varinlioğlu, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1997; **Alexander The False Prophet**, with an English Translation by A. M. Harmon, Vol. IV, The Loeb Classical Library, London 1961.
- Luc. **De Mort. Peregr.**: (Lucianus Samasathenus, **De Morte Pregri**)=
<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Luc.+Peregr.+14&fromdoc=Perseus%3Atext%3A2008.01.0461> [E.T. 09.03.2017]
- Luc. **Hist. Conscr.** : (Lucianus Samasathenus, **Quomodo historia conscribenda sit**)=
<https://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Luc.+Hist.+Conscr.+20&fromdoc=Perseus%3Atext%3A2008.01.0511> [E.T. 30.03.2017]
- Lydus, **Mag.** : (Ioannes Laurentius Lydus, **De Magistratibus Populi Romani**), Ioannis Lydi, **De magistratibus populi Romani (Libri Tres)**, ed. R.

Wuensch, Leipzig 1903; **Romalıların Makamları Hakkında**, I, Eski Yunancadan çeviren: F. Onur, İstanbul 2013.

- Martial **Epig.** : (Marcus Valerius Martialis, **Epigrammata**), **M. Valerii Martialis Epigrammaton Libri**, ed. L. Friedlaender, I, Leipzig 1886.
- Nep. **Dat.** : (Cornelius Nepos, **Datames**), **On the Great Generals of Foreign Nations**, with an English Translation by J. C. Rolfe, The Loeb Classical Library, London 1966.
- Not. **Dign. Or.** : **Notitia Dignitatum, Accedunt Notitia urbis Constantinopolitanae et Laterculi Prouinciarum**, ed. Otto Seck, Berolini 1876.
- Phlegon **Mir.** : (Phlegon, **Mirabilia**), Phlegon Trallianus, **Opuscula De Rebus Mirabilibus De Longaeus**, ed. A. Stramaglia, Berlin-New York 2011.
- Phot. **Bibl.** : (Photius, **Bibliotheka**), **The Library of Photius**, Translations of Christian Literature, Vol. I, Translated by J. H. Freese, New York 1920.
- Plin. **Ep.** : (Gaius Plinius Caecilius Secundus, **Epistulae**), **C. Plini Secundi Epistulae Selectae, Selected Letters of Pliny**, with Introduction and Notes by J. H. Westcott, Boston 1899; with an English Tranlation by William Melmoth, Revised by W. M. L. Hutchinson, Vol. I, The Loeb Classical Library, London 1915; with an English Translation by William Melmoth, Revised by W. M. L. Hutchinson, Vol. II, The Loeb Classical Library, London 1915, 1927.
- Plin. **NH.** : (Gaius Plinius Secundus, **Naturalis Historia**), Pliny, **Natural History**, with an English Translation by W. H. Rackham, Vol. I, The Loeb Classical Library, London 1949; with an English Translation by W. H. Rackham, Vol. II, The Loeb Classical Library, London 1942; with an English Translation by W. H. Rackham, Vol. V, The Loeb Classical Library, London 1961; with an English Translation by W. H. S. Jones, Vol. VIII, The Loeb Classical Library, London 1963.
Plin. **NH.** XXXVI.45=
<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.02.0137%3Abook%3D36%3Achapter%3D45> [E.T. 23.03.2015]
- Plin. **Pan.** : (Gaius Plinius Secundus, **Panegyricus**), C. Plinii Caec. Secundi, **Epistolae et Panegyricus**, ed. C. H. Weisse, Leipzig 1874.
- Plut. **Vit. Galb.** : (Plutarkhos, **Bioi Paralleloi, Galba**), **Plutarch's Lives**, with an English Translation by B. Perrin, Vol. XI (Aratus, Artaxerxes, Galba and Otho), The Loeb Classical Library, London 1962.
- Plut. **Vit. Pomp** : (Plutarkhos, **Bioi Paralleloi, Pompeius**), **Plutarch's Lives**, with an English Translation by B. Perrin, Vol. V (Agesilaus and Pompey, Pelopidas ve Marcellus), The Loeb Classical Library, London 1955.
- Plut. **Vit. Sull.** : (Plutarkhos, **Bioi Paralleloi, Sulla**), **Plutarch's Lives**, with an English Translation by B. Perrin, Vol. IV (Alcibiades, Coriolanus, Lysander, Sulla), The Loeb Classical Library, London 1916.

- Polyb. : (Polybios, **Historiai**), **The Histories**, with an English Translation by W. R. Paton, Vol. II, The Loeb Classical Library, London 1979.
- Procop. Aed. : (Procopius, **De Aedificiis**)=
[https://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Procopius/Buil
dings/3*.html](https://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Procopius/Buil%20dings/3*.html) [E.T. 21.01.2015];
[https://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Procopius/Buil
dings/5*.html](https://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Procopius/Buil%20dings/5*.html) [E.T. 21.01.2015].
- Ptol. Geog. : (Claudius Ptolemaios, **Geographika Hyphegesis**), **Claudii Ptolemaei, Geographia**, Vol. II, ed. C. F. A Nobbe, Leipzig 1845; **Claudii Ptolemaei Geographia**, ed. K. Müller, I/2, Paris 1901.
- SHA, Alex. Sev. : (Scriptores Historiae Augustae, Alexander Severus), **The Scriptores Historiae Augustae**, with an English Translation by D. Magie, Vol. II, The Loeb Classical Library, London 1993.
- SHA, Ant. Pius : (Scriptores Historiae Augustae, Antoninus Pius), **The Scriptores Historiae Augustae**, with an English Translation by D. Magie, Vol. I, The Loeb Classical Library, London 1991.
- SHA, Carus. : (Scriptores Historiae Augustae, Carus), **The Scriptores Historiae Augustae**, with an English Translation by D. Magie, Vol. III, The Loeb Classical Library, London 1998.
- SHA, Comm. : (Scriptores Historiae Augustae, Commodus), **The Scriptores Historiae Augustae**, with an English Translation by D. Magie, Vol. I, The Loeb Classical Library, London 1991.
- SHA, Hadr. : (Scriptores Historiae Augustae, Hadrianus), **Historia Augusta, Hadrianus De Vita Hadriani**, Çev. R. Tekoğlu, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2011; **The Scriptores Historiae Augustae**, with an English Translation by D. Magie, Vol. I, The Loeb Classical Library, London 1991.
- SHA, M. Ant. : (Scriptores Historiae Augustae, Marcus Aurelius Antoninus), **The Scriptores Historiae Augustae**, with an English Translation by D. Magie, Vol. I, The Loeb Classical Library, London 1991.
- SHA, Pert. : (Scriptores Historiae Augustae, Pertinax), **The Scriptores Historiae Augustae**, with an English Translation by D. Magie, Vol. I, The Loeb Classical Library, London 1991.
- SHA, Verus, : (Scriptores Historiae Augustae, Verus), **The Scriptores Historiae Augustae**, with an English Translation by D. Magie, I, The Loeb Classical Library, London 1991.
- SHA. Ant. Pius. : (Scriptores Historiae Augustae, Antoninus Pius), **The Scriptores Historiae Augustae**, with an English Translation by D. Magie, Vol. I, The Loeb Classical Library, London 1991.

- Sozom. **Hist. Eccl.** : (Sozomenus, **Historia Ecclesiastica**), Sozomeni, **Ecclesiastica Historia**, ed. R. Hussey, Vol. II, Oxonii 1860.
- Statius, **Silvae**, : (Publius Papinius Statius, **Silvae**), with an English Translation by J. H. Mozley, Vol. I, The Loeb Classical Library, London 1928.
- Strab. : (Strabon, **Geographika**), **The Geography of Strabo**, with an English Translation by H. L. Jones, Vol. V, The Loeb Classical Library, London 1961; **Antik Anadolu Coğrafyası, Kitap XII-XIII, XIV**, Çev. Adnan Pekman, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 2000.
- Suet. : **Iul.** (=Iulius Caesar), **Aug** (=Augustus), **Tib.** (=Tiberius), **Calig.** (Caligula), **Claud.** (Claudius), **Ner.** (=Nero), **Vesp.** (=Vespasianus), **Dom.** (=Domitinaus) = (Suetonius, **De Vita Caesarum, Augustus**), Kullanılan Çeviri: Gaius Suetonius Tranquillus, **On İki Caesar'ın Yaşamı**, Latince'den Çevirenler, F. Telatar, G. Özaktürk, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2008.
- Suidas, : (Suidas, **Suidae Lexicon**), ed. I. Bekker, Berolini 1854.
- Tac. **Agr.** : (Tacitus, Agricola), Tacitus, **Dioilogus, Agricola, Germania, Agricola and Germania**, Translated by M. Hutton, The Loeb Classical Library, London 1914.
- Tac. **Ann.** : (Tacitus, **Annales**), **The Annals**, with an English Translation by J. Jackson, Vol. II, The Loeb Classical Library, London 1931; with an English Translation by J. Jackson, Vol. IV, The Loeb Classical Library, London 1962; **The Annals of Tacitus (Books I.-VI.)**, An English Translation with Introduction, Notes and Maps, G. G. Ramsay, London 1904; **Annals of Tacitus**, edited with Introduction and Notes by H. Furneaux, Vol. II, Revised by H. F. Pelham ve C. D. Fisher, With A Map, Oxford 1907².
- Tac. **Hist.** : (Tacitus, **Historia**), **The Histories**, with an English Translation by Clifford H. Moore, Vol. II, The Loeb Classical Library, London 1980.
- Tert. **Ad Scap.** : (Tertullianus, **Ad Scapulam**), A. Roberts, J. Donaldson (edd.), **The Ante-Nicene Fathers**, Vol. II, Revised and edited by A. C. Coxe, New York 1918, s. 105-108.
- Varro. **Ling.** : (Varro, **De Lingua Latina**), **On The Latin Language**, with an English Translation by Roland G. Knet, Vol. I, The Loeb Classical Library, London 1938.
- Vell. **Pat.** : (Velleius Paterculus, **Historia Romana**), **Compendium of Roman History, Res Gestae Divi Augusti**, with an English Translation by Frederick W. Shipley, The Loeb Classical Library, London 1961.
- Zonar. : (Ioannes Zonaras, **Epitome Historiarum**), **The History of Zonaras, From Alexander Severus to the Death of Theodosius the Great**, Tranlated by T. M. Banchichi and E. Lane, London 2009.

Zos. : (Zosimos, **Historia Nova**), Zosimus, **New History**, A Translation with Commentary by R. T. Ridley, Byzantina Australiensia 2, Sydney 1982.

2. MODERN KAYNAKLAR

- Abbott, F., Johnson, A. C., **Municipal Administration in the Roman Empire**, Princeton 1936.
- Adak, M., Wilson, M., “Das Vespasians monument von Döşeme und die Gründung der Doppelprovinz Lycia et Pamphylia”, **Gephyra**, 9, 2012, s. 1-40.
- Adkins, L., Adkins, R. A., **Handbook to Life in Ancient Rome**, Updated Edition, New York 2004.
- Akşit, O., **Roma İmparatorluk Tarihi (M.Ö. 27-M.S. 395)**, İstanbul 1985.
- Alföldy, G., “Consuls and Consulars Under the Antonines: Prosopography and History”, **Ancient Society**, 7, 1976, s. 263-299.
- Alföldy, G., **Konsulat und Senatorenstand unter den Antoninen Prographische Untersuchungen zur Senatorischen Führungsschicht**, (Antiquas, 1/27), Bonn 1977.
- Alföldy, G., “Traianus Pater und die Bauinschrift des Nymphäums von Milet”, **Revue des Études Anciennes**, 100, 1998, s. 367-399.
- Aliquot, J., Baptiste, J., “Inscriptions grecques et Latines du musée de l American University of Beirut”, **Berytus Archaeological Studies**, 56, 2016, s. 149-234.
- Amandry, M., Rémy, B., **Pontica II. Les monnaies de l’atelier de Sebastopolis du Pont, Varia Anatolica**, 10, İstanbul 1998.
- Anderson, J. G. C., “The Road-System of Eastern Asia Minor with the Evidence of Byzantine Campaigns”, **The Journal of Hellenic Studies**, 17, 1897, s. 22-44.
- Anderson, J. G. C., Cumont, F., Grégoire, H., **Studia Pontica III: Recueil des inscriptions grecques et latines du Pont et de l’Arménie**, Bruxel 1910.
- Arnheim, M. T. W., **The Senatorial Aristocracy in the Later Roman Empire**, Oxford 1972.
- Arnold, W. T., **The Roman System of Provincial Administration to the Accession of Constantine the Great**, London 1879.
- Arslan, Melih, “The Coinage of Ancyra in the Roman Period”, içinde: C. S. Lightfoot (ed.), **Recent Turkish Coin Hoards and Numismatic Studies**, (Monograph No 12), Ankara 1991, s. 3-42.
- Arslan, Murat, “Sulla’nın Küçükasya Politikası”, **Arkeoloji ve Sanat Dergisi**, 94, 2000, s. 32-42.
- Arslan, Murat, “I. Mithridates Roma Savaşı Rhodos ve Lykia’nın Durumuna Genel Bakış”, **Lykia İncelemeri**, 1, 2002, s. 115-128.
- Arslan, Melih, **Galatya Krallığı ve Roma Dönemi Ankyra Şehir Sikkeleri- The Coins of Galatian Kingdom and the Roman Coinage of Ancyra in Galatia**, Ankara 2004.

- Arslan, Melih, “Pesinus ve Tavium Sikkeleri”, **Anadolu Medeniyetleri Müzesi 2005 Yılı**, Ankara 2006, s. 125-184.
- Arslan, Murat, **Mithridates VI Eupator Roma’nın Büyük Düşmanı**, İstanbul 2007.
- Arslan, M., Demirtaş, K., “Arrianus’un Karadeniz Seyahatine İlişkin Bazı Notlar”, **Arkeoloji ve Sanat Dergisi**, 137, 2011, s. 89-100.
- Arthur, J., Munro, R., “Some Pontic Milestones”, **The Journal of Hellenic Studies**, 20, 1900, s. 159-166.
- Atlan, S., **Roma Tarihinin Anahatları I. Kısım Cumhuriyet Devri**, Ankara 2014.
- Ballance, M. H., “Roman Roads in Lycaonia”, **Anatolian Studies**, 8, 1958, s. 223-234.
- Balland, A., **Inscriptions d’époque imperiale du Létoon Fouilles de Xanthos**, 7, Paris 1981.
- Barret, A.S., Fantham, E., Yardley, J. C., **The Emperor Nero, A Guide to the Ancient Source**, Princeton 2016.
- Baydur, N., **Kültepe (Kanes) ve Kayseri Tarihi Üzerine Araştırmalar (En Eski Çağlardan M.S. 395 Yılına Kadar)**, İstanbul 1970.
- Baz, F., “Ein neues Ehrenmonument für Flavius Arrianus”, **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 163, 2007, s. 123-127.
- Baz, F., “Kapakdokia Komanasında Epigrafik Yüzey Araştırmaları”, **28. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, III, 2010, s. 397-408.
- Baz, F., “Galatia Eyaleti’nin Roma Devlet Teşkilatı İçerisindeki Yönetimine İlişkin Gözlemler”, **AÜDTCF Tarih Bölümü Tarihte Ankara Uluslararası Sempozyumu Bildiriler 25-26 Ekim 2011**, II, Ankara 2012a, s. 577-598.
- Baz, F., “Zwei neue Meilensteine Gordians III aus Kappadokien”, **Gephyra**, 9, 2012b, s. 74-80.
- Baz, F., “Considerations for the Administration of the Province Pontos et Bithynia During the Imperial Period”, **Cedrus**, I, 2013, s. 261-284.
- Baz, F., “İmparator Hadrianus’un Son Yıllarında Anadolu’daki Bazı Eyaletlerin Yönetimlerinde Dikkat Çekici Noktalar”, **Mediterranean Journal of Humanites**, IV/2, 2014, s. 51-59.
- Baz, F., Baz, E., “Neue Inschriften aus der Stadt Hierapolis in Kappadokien”, **Colloquium Anatolicum**, XIII, 2013, s. 105-121.
- Bean, G., Mitford, T., **Journeys in Rough Cilicia 1964-1968**, Viyana 1970.
- Belke, K., Restle, M., **Tabula Imperii Byzantini 4, Galatien und Lykaonien**, Denk Wien 172, Vienna 1984.
- Bennett, J., **Trajan Optimus Princeps, A Life and Times**, London 1997.
- Bennett, J., “The Cappadocian Frontier: from the Iulio-Claudians to Hadrian”, içinde: W. M. Freeman et al. (edd.), **Limes XVIII. Proceedings of the International Congress of Roman Frontier**, Oxford 2002, s. 301-312.
- Bennett, J., “The Origins and Early History of the Pontic Cappadocian Frontier”, **Anatolian Studies**, 56, 2006, s. 77-93.
- Berger, A., **Encyclopedic Dictionary of Roman Law**, Philadelphia 1991.
- Berges, D., Nollé, J., **Arkheologisch-historische Untersuchungen zum südwestlichen Kappadokien**, I, Bonn 2000.

- Beschaouch, A., “Une hypothèse sur la date du vice-proconsulat en Afrique de Q. Aradius Rufinus Optatus Aelianus”, içinde: **Atti del Colloquio Internazionale AIEGL su Epigrafia e ordine senatorio, Roma, 14-20 maggio 1981**, I, Tituli 4, Roma 1982, s. 471-474.
- Bickerman, E. J., “Syria and Cilicia”, **The American Journal of Philology**, 68/4, 1947, s. 353-362.
- Bickerman, E. J., **Chronology of the Ancient World**, London 1968.
- Bilgiç, E., “M.S. II. Yüzyıl Roma-Sasani İhtilaflarına İlişkin Bir Değerlendirme: Pers Kralı I. Şapur’un Roma İmparatoru Valerianus’u Esir Alması”, **Mediterranean Journal of Humanities**, II/2, 2012, s. 25-34.
- Birley, E., “Britain under Nero: The Significance of Q. Veranius”, içinde: **Roman Britain and the Roman Army Collected Papers**, Kendal 1953, s. 1-9.
- Birley, E., “The Religion of the Roman Army: 1895-1977”, **Aufstieg und Niedergang der römischen Welt** II.16.2, 1978, s. 1506-1541.
- Birley, A. R., **Fasti of Roman Britain**, Oxford 1981a.
- Birley, A. R., “Caecilius Capella: Persecutor of Christians, Defender of Byzantium”, **Greek, Roman, and Byzantine Studies**, 32, 1981b, 81-98.
- Birley, A. R., “Notes on Senator’s Imperial Service”, içinde: **Atti del Colloquio Internazionale AIEGL su Epigrafia e ordine senatorio, Roma, 14-20 maggio 1981**, I, Tituli 4, Roma 1982a, s. 239-249.
- Birley, A. R., “Senators from Britannia”, içinde: **Atti del Colloquio Internazionale AIEGL su Epigrafia e ordine senatorio, Roma, 14-20 maggio 1981**, II, Tituli 5, Roma 1982b, s. 531-538.
- Birley, E., “Hadrianic Frontier Policy”, içinde: **The Roman Army Papers 1929-1986**, Amsterdam 1988a, s. 12-20.
- Birley, E., “Promotions and Transfers in the Roman Army: Senatorial and Equestrian Officers”, içinde: **The Roman Army Papers 1929-1986**, Amsterdam 1988b, s. 93-113.
- Birley, E., “Senators in the Emperor’s Service”, içinde: **Roman Army Papers 1929-1986**, Amsterdam 1988c, s. 75-92.
- Birley, E., “The Adherence of Britain to Vespasian”, içinde: **The Roman Army Papers 1929-1986**, Amsterdam 1988d, s. 256-258.
- Birley, A. R., “Vindolanda: Notes on Some New Writings Tablets”, **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 88, 1991, s. 87-102.
- Birley, A. R., **Marcus Aurelius A Biography**, New York 1993.
- Birley, A. R., “Hadrian and Greek Senators”, **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 116, 1997, s. 209-245.
- Birley, A. R., **Onomasticon to the Younger Pliny Letters and Panegyric**, Leipzig 2000.
- Birley, A. R., **Marcus Aurelius, A Biography**, Revised Edition, New York 2001.
- Birley, A. R., **The Government of Roman Britain**, New York 2005.
- Birley, A. R., “The Commissioning of Equestrian Officers”, **Bulletin of the Institute of Classical Studies, Supplement 81, Documenting the Roman Army: Essays in Honour of Margaret Roxon**, London 2013, s. 1-18.

- Birley, A. R., "Viri Militares Moving from West to East in Two Crisis Years (AD 133 and 162)", içinde: **The Impact of Mobility and Migration in the Roman Empire**, XXII, Leiden-Boston 2016, s. 55-79.
- Bittel, K., **Beobachtungen an und bei einer römischen Straße im östlichen Galatien**, Heidenheim 1985.
- Bosch, E., **Quellen zur Geschichte der Stadt Ankara im Altertum**, Ankara 1967.
- Bosworth, A. B., "Arrian's Literary Development", **The Classical Quarterly**, 22/1, 1972, s. 163-185.
- Bosworth, A. B., "Arrian and Alani", **Harvard Studies in Classical Philology**, 81, 1977, s. 217-255.
- Boteva, D., "Die Statthalter der römischen Provinz Thracia unter Septimius Severus und Caracalla (Probleme der Datierung)", içinde: **Stephanos nomismatikos Edith Schönerdt Geis zum 65. Geburtstag**, Berlin 1998, s. 131-138.
- Bowersock, G. W., **Augustus and the Greek World**, Oxford 1965.
- Bowersock, G. W., "A New Inscription of Arrian", **Greek, Roman and Byzantine Studies**, 8 / 4, 1967, s. 279-280.
- Bowersock, G. W. Bowersock, **Greek Sophist in the Roman Empire**, Oxford 1969.
- Bowersock, G. W. Bowersock, "Syria Under Vespasian", **The Journal of Roman Studies**, 63, 1973, s. 133-140.
- Bowie, E., "Becoming Wolf, Staying Sheep", içinde: J. M. Madsen, R. Res (edd.), **Roman Rule in Greek and Latin Writing: Double Vision, Impact of Empire**, XVIII, Boston 2014, s. 39-78.
- Bowman, A. K., "Provincial Administration and Taxation", **The Cambridge Ancient History**, X, 2006, s. 344-370.
- Boybeyi, S., Probst, P., "Ein Neuer Meilenstein aus Keklikoluk (Kappadokien)", **Epigraphica Anatolica**, 41, 2008, s. 135-138.
- Bradley, K. R., "The Governors of Britain from Claudius to Diocletian", **The Journal of Roman Studies**, 12, 1922, s. 60-73.
- Braund, D. C., "Coping with the Caucasus Roman Responses to Local Conditions in Colchis", içinde: D. H. French, C. S. Lightfoot (edd.), **The Eastern Frontier of the Roman Empire, Proceedings of a colloquium held at Ankara, September 1988**, BIAA Monograph 11, BAR 553 (i), Oxford 1989, s. 31-43.
- Braund, D., "River Frontiers in the Environmental Psychology of the Roman World", içinde: D. L. Kennedy (ed.), **The Roman Army in the East**, (Supplementary Series 18), Ann Arbor 1996, s. 43-47.
- Braund, D., **Georgia in Antiquity, A History of Colchis and Transcaucasian Iberia 550 BC-AD 562**, Oxford 1999.
- Brennan, P., **Power Structure Under Marcus Aurelius**, Thesis Australian National University 1966=
<https://digitalcollections.anu.edu.au/bitstream/1885/10644/2/02WholeBrennan.pdf> (E.T. 07.03.2016)
- Brennan, T. C., **The Praetorship in the Roman Republic**, I-II, Oxford 2000.

- Bru, H., Laflı, E., "Inscriptions gréco-romaines d'Anatolie", **Dialogues d'histoire ancienne**, XXXVII/2, 2011, s. 191-216.
- Brunt, P. A., "Princeps and Equites", **The Journal of Roman Studies**, 73, 1983, s. 42-75.
- Bruun, C., "Roman Government and Administration" içinde: C. Bruun, J. Edmondson (edd.), **The Oxford Handbook of Roman Epigraphy**, Oxford 2015, s. 274-298.
- Buckler, W. H., Calder, W. M., Cox, C. W. M., "Monuments from Iconium, Lycaonia and Isauria", **The Journal of Roman Studies**, 14, 1924, s. 24-84.
- Bunson, M., **Encyclopedia of Roman Empire**, New York 2002.
- Burnand, Y., "Senatores Romani ex provinciis Galliarum", içinde: **Attidel Colloquio Internazionale AIEGL su Epigrafia e ordine senatorio**, Roma, 14-20 maggio 1981, II, Tituli 5, Roma 1982, s. 387-437.
- Burton, G. P., "The Issuing of Mandata to Proconsuls and New Inscriptions from Cos", **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 21, 1971, s. 63-68.
- Burton, G. P., "Proconsuls, Assizes and the Administration of Justice under the Empire", **The Journal of Roman Studies**, 65, 1975, s. 92-106.
- Burton, G. P., "The Inheritance of the Consulate in the Antonine Period: A Problem Revisited", **Phoenix**, 49/3, 1995, s. 218-231.
- Cagnat, R., "L. Antistius Rusticus, légat de Cappadoce", **Comptes rendus des séances de l'Académie des Inscription et Belles-Lettres**, 1925, s. 227-237.
- Chausson, F., "Domitia Longina: reconsidération d'un destin Impérial", **Journal des Savants**, 2003, s. 101-129.
- Calder, W. M., "Colonia Caesaria in Antiocheia", **The Journal of Roman Studies**, 2, 1912, s. 78-109.
- Callander, T., "Explorations in Lycaonia and Isauria", içinde: **Studies in the History and Art of the Eastern Foman Provinces of the Roman Empire**, Aberdeen 1906, s. 157-180.
- Camodeca, G., "Novità sui fasti consolari delle tavolette cerate della Campania", içinde: **Epigrafia. Actes du colloque international d'épigraphie latine en mémoire de Attilio Degrassi pour le centenaire de sa naissance. Actes de colloque de Rome (27-28 mai 1988)** Rome, Roma 1991, s. 45-74.
- Camodeca, G., "Il giurista L. Neratius Priscus cos. suff. 97 nuovi dati su carriera e famiglia", **Studia et documenta historiae et iuris**, 73, 2007, 291-311.
- Camodeca, G., "Fufidia Clementiana, c(larissima) p(uella), e i suoi avi consolari in una nuova iscrizione da Teanum del tempo di M. Aurelio", **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 179, 2011, s. 231-238.
- Campbell, B., "Roma Dünyasında Diplomasi (Yaklaşık M.Ö. 500-M.S. 235)", Çev. R. Özman, **Tarihçi Okulu**, 14, 2013a, s. 201-224.
- Campbell, D. B., **The Rise of Imperial Rome A.D. 14-193**, Oxford 2013b.
- Carter, M., "The Lex Portorii and the Armenian Campaign of Caesennius Paetus", **Latomus**, 63/2, 2004, s. 370-379.
- Chausson, F., "Domitia Longina: reconsidération d'un destin Impérial", **Journal des Savants**, 2003, s. 101-129.

- Christol, M., Lorient, X., "Aurelius Basileus, gouverneur de Cappadoce problèmes de géographie administrative dans la première moitié du IIe siècle après J.-C.", **Cahiers du Centre Gustave Glotz**, 4, 1993, s. 209-221.
- Christol, M., Lorient, X., "Un nouveau gouverneur de Galatie, Publius Alfius Avitus", **Bulletin de la Société Nationale des Antiquaires de la Société Nationale des Antiquaires de France**, 2000, 2004, s. 81-86.
- Churchin, L. A., **The Local Magistrates of Roman Spain**, Toronto 1990.
- Ciambelli, S., "Il patronato interessato dei senatori presso le associazioni professionali di Ostia antica", **Storicamente**, 14, 2015, s. 1-27.
- Clayton, W. G., Bagnall, R. S., "The Beginnings of the Provincial Census: A New Declaration from 3 BCE", **Greek, Roman and Byzantine Studies**, 55, 2015, s. 637-653.
- Clifford, A., "The Administration of the Provinces", içinde: D.S. Potter (ed.), **A Companion to the Roman Empire**, Oxford 2006, s. 177-192.
- Cloud, D., "The Constitution and Public Criminal Law", **The Cambridge Ancient History**, IX, 1994, s. 491-530.
- Cohen, G. M., **The Hellenistic Settlements in Europe, the Islands, and Asia Minor**, Berkeley 1995.
- Coleman, K. M., "Stones in the forest: Epigraphic allusion in the *Silvae*", içinde: J. Smolenaars, H. van Dam, R. R. Nauta (edd.), **The Poetry of Statius**, Mnemosyne Suppl. 306, Leiden 2008, 19-44.
- Cooley, A. E., **The Cambridge Manual of Latin Epigraphy**, Cambridge 2012.
- Cooley, A. E., "Italy during the High Empire from the Flavians to Diocletian", içinde: A. E. Cooley (ed.), **A Companion to Roman Italy**, West Sussex 2016, s. 121-133.
- Cooley, A. E., Salway, B., "Roman Inscriptions 2006-2010", **The Journal of Roman Studies**, 102, 2012, s. 172-286.
- Corbier, M., **L'aerarium saturni et l'aerarium militare. Administration et prosopographie sénatoriale**, Rome 1974.
- Corbier, M., "Les familles clarissimes d'Afrique Proconsulaire (Ier –IIIe Siècle)", içinde: **Atti del Colloquio Internazionale AIEGL su Epigrafia e ordine senatorio**, Roma, 14-20 maggio 1981, II, Tituli 5, Roma 1982, s. 685-754.
- Cornell, T. (ed.), **The Fragments of the Roman Historians**, I, Oxford 2013.
- Cramer, J. A., **Geographical and Historical and Historical Description of Asia Minor With A Map**, II, Oxford 1832.
- Crawford, M., **The Roman Republic**, Cambridge 1982.
- Cumont, F., "Deux pierres milliaires du Pont", **Comptes rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-lettres**, 49/3, 1905a, s. 347-351.
- Cumont, F., "Le gouvernement de Cappadoce sous les Flaviens", **Bulletin de l'Académie royale de Belgique**, 1905b, s. 197-227.
- Cumont, F., "Inscriptions Latines des armées de l'Euphrate", **Bulletin de l'Académie royale de Belgique**, 1907, s. 553-578.

- Cumont, F., "L.'annexion du pont Pólemoniaque et de la Petite Arménie", içinde: W. H. Buckler, W. M. Calder (edd.), **Anatolian Studies Presented to Sir William Mitchell Ramsay**, Manchester 1923, s. 109-119.
- Cumont, F., "The Frontier Provinces of the East", **The Cambridge Ancient History**, XI, 1936, s. 606-48.
- Çapar, Ö., "Roma'nın Asia Eyaleti'nde Conventus (Dioiecesis) Sistemi", **Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi**, XXXVII/1-2, 1995, s. 731-755.
- D'arms, J. H., McGinn, T. A. J., Visonà, P., "Puteolane analecta: Seven Inscriptions from the G. D. Criscio Collection in the Kelsey Museum", **Puteoli**, 9-10, 1985-1986, s. 41-73.
- Dabrowa, E., "Le limes anatolien et la frontière caucasienne au temps des Flaviens", **Klio**, 62/2, 1980, s. 379-388.
- Dabrowa, E., "Roman Policy in Transcaucasis from Pompey to Domitian", içinde: D. H. French, C. S. Lightfoot (edd.), **The Eastern Frontier of the Roman Empire Proceedings of a Colloquium held at Ankara in September 1988**, BAR 553 (i), 1989, s. 67-76.
- Dabrowa, E., **Legio X Fretensis, A Prosopographical Study of its Officers (I-IIIc A.D.)**, Stuttgart 1993.
- Dabrowa, E., "The Bellum Commagenicum and the Ornamenta Triumphalia of M. Ulpius Traianus", içinde: E. Dabrowa (ed.), **The Roman and Byzantine Army in the East, Proceedings of Colloquium Held at the Jagiellonian University, Kraków in September 1992**, Krakou 1994, s. 19-27.
- Dabrowa, E., "The Commanders of Syria legions 1st-3rd c. A.D.", içinde: D. L. Kennedy (ed.), **The Roman Army in the East, Journal of Roman Archaeology**, (Supplementary Series 18), Ann Arbor 1996, s. 277-96.
- Dabrowa, E., **The Governors of Roman Syria From Augustus to Septimius**, Bonn 1998.
- Daguet-Gagey, A., "Le choix de l'édilité ou du tribunat de la plèbe sous le Principat", dans **Atti della XIX Rencontre franco-italienne d'épigraphie, Rome, 21-23 mars 2013**, Rome, 2014, s. 111-124.
- Davenport, C., "The Provincial Appointments of the Emperor Macrinus", **Antichthon**, 46, 2012, s. 183-202.
- De Benedittis, G., **San Giuliano del Sanno La Villa dei Neratii: Campagne di scavo 2004-2010**, Campobasso 2011.
- De Jerphanion, G., Jalabert, L., "Inscriptions d'Asie Mineure (Pont, Cappadoce, Cilicie)", **Mélanges de la Faculté orientale de Beyrouth**, 3/1, 1908, s. 437-477.
- De Vilefosse, A. H., "Inscription Latine conservée au couvent d'Etchmiadzine en Arménie photographiée par M. de Mély", **Comptes rendus des séances de L'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres**, 38/1, 1894, 24-26.
- Debevoise, N. C., **A Political History of Parthia**, Chicago 1938.
- Delgado, J. A., "El culto a Júpiter, Juno y Minerva entre las élites béticas durante el alto Imperio Romano", **Gerión**, 11, 1993, s. 337-363.

- De Libero, L., "Imperator", içinde: C. F. Salazar, S. Back, T. Chronopoulos et. al. (edd.), **Brill's Encyclopaedia of the Ancient World New Pauly**, English Version, VI, Leiden-Boston 2005, s.v. Imperator.
- Demir, M., "Kappadokia Kralı Arkhelaos", içinde: A. Öger (ed.), **I. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildirileri, 16-19 Kasım 2011, Nevşehir**, V, Ankara 2012, s. 331-360.
- Demircioğlu, H., **Roma Tarihi, 1. Cilt: Cumhuriyet (Menşelerden Akdeniz Havzasında Hâkimiyet Kurulmasına Kadar)**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1953.
- Demircioğlu, H., "Roma Devleti'nin Eyalet (Provincia) Sistemi Hakkında Sistemin Esası ve Özellikleri", **AÜDTCF Tarih Araştırmaları Dergisi**, V/8-9, 1967, s. 443-459.
- Demougin, S., **Prosopographie des Chevaliers Romains Iulio-Claudiens (43 av. J.-C. – 70 ap. J. –C.)**, Paris-Roma 1992.
- Dessau, H., "Die Herkunft der Offiziere und Beamten des römischen Kaiserreiches während der erster zwei Jahrhunderte seines Bestehens", **Hermes**, 45, 1910, s. 1-26.
- Dessau, H., "A Roman Senator under Domitian and Trajan", **The Journal of Roman Studies**, 3/2, 1913, s. 301-309.
- Devijver, H., "Some Observations on Greek Terminology for the militiae Equestries in the Literary, Epigraphical and Papyrological Sources", içinde: M. Speidel (ed.), **The Equestrian Officers of the Roman Imperial Army (MAVORS VI)**, Amsterdam 1989a, s. 56-72.
- Devijver, H., "Equestrian Officers in the East", içinde: D. H. French and C. S. Lightfoot (edd.), **The Eastern Frontier of the Roman Empire Proceedings of a Colloquium held at Ankara in September 1988**, BAR 553 (i), 1989b, s. 77-111.
- Devreker, J., "L'Adlectio in Senatum de Vespasien", **Latomus**, 39/1, 1980, s. 70-87.
- Di Vita-Évrard, G., "Des Calvisii Rusones à Licinius Sura", **Mélanges de l'école française de Rome**, 99, 1987, s. 281-338.
- Diakov, V. N., Kovalev, S. İ., **İlk Çağ Tarihi 2**, Çev. Ö. İnce, İstanbul 2011.
- Dietz, K., **Senatus contra principem, Untersuchungen zur senatorischen Opposition gegen Kaiser Maximinus Thrax**, München 1980.
- Dmitriev, S., "Observations on the Historical Geography of Roman Lycaonia", **Greek, Roman and Byzantine Studies**, 41, 2000, s. 349-375.
- Doğancı, K., **Roma Principatus Devri (M.Ö. 27- M.S. 284) Bithynia Eyaleti Valileri (Prosopografik Bir İnceleme)**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2007.
- Downey, G., **A History of Antioch in Syria, from Seleucus to the Arab Conquest**, Princeton 1961.
- Duncan-Jones, R., "The Purpose and Organisation of the Alimenta", **Papers of the British School at Rome**, 32, 1964, s. 123-146.
- Duncan-Jones, R., "An Epigraphic Survey of costs in Roman Italy", **Papers of the British School at Rome**, 33, 1965, s. 189-306.

- Eck, W., **Die Staatliche Organisation Italiens in der hohen Kaiserzeit**, Vestigia 28, München 1979.
- Eck, W., “Jahres und Provinzial fasten der senatorischen Staathalter von 69/70 bis 138/139” [Teil 1, 69/70 bis 116/117], **Chiron**, 12, 1982, s. 281-362.
- Eck, W., “Jahres und Provinzial fasten der senatorischen Staathalter von 69/70 bis 138/139” [Teil 2, 117/118 bis 138/139], **Chiron**, 13, 1983, s. 147-237.
- Eck, W., “Consules ordinarii und consules suffecti als eponyme Amtsträger”, içinde: **Epigrafia, Actes du Colloque en mémoire de Attilio Degraffi, Rom Mai**, Rome 1991, s. 15-44.
- Eck, W., “Emperor, Senate and Magistrates”, **The Cambridge Ancient History**, XI, 2000, s. 214-237.
- Eck, W., “Cn. Domitius Corbulo”, içinde: C. F. Salazar, T. Chronopoulos, S. Hakenbeck et. al. (edd.), **Brill’s Encyclopaedia of the Ancient World New Pauly**, English Edition, IV, Leiden-Boston 2004, s.v. Cn. Domitius Corbulo.
- Eck, W., “Die politisch-administrative Struktur der kleinasiatischen Provinzen während der hohen Kaiserzeit”, içinde: G. Urso (ed.), **Tra Oriente e Occidente Indigeni, Greci e Romani in Asia Minore. Atti de convegno internazionale, Cividale del Friuli, 28-30 settembre 2006**, Pisa 2007, s. 189-207.
- Eck, W., “Consules, consules iterum und consules tertium –Prosopographie und Politik”, **‘Partiti’ e fazioni nell’esperienza politica romana**, Mailand 2009, s. 155-181.
- Eck, W., “Eine Weihung an Iuppiter Optimus Maximus Dolichenus Durch Einen Veteranen Der Legio XVI Flavia Firma”, **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 194, 2015, s. 219-222.
- Eck, W., Pangerl, A., “Neue Diplome für die dakischen Provinzen”, **Acta Musei Napocensis**, 43-44/I, 2006-2007 (2008), s. 185-210.
- Eck, W., Pangerl, A., “Neue Diplome mit den Namen von Konsuln und Statthaltern”, **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 187, 2013, s. 273-294.
- Eck, W., Pangerl, A., “Eine Konstitution für das Heer von Moesia Inferior vom 1 Juni 125 in fünf Diplomen”, **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 188, 2014, s. 245-249.
- Eck, W., Pangerl, A., “Ein zweite Kopie der Konstitution für die Truppen Syriens vom 19 März 144 und ein Diplom für die “equites singulares” vom selben Datum, **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 193, 2015, s. 253-260.
- Eck, W., Holder, P., Pangerl, A., “A Diploma for the Army of Britain in 132 and Hadrian’s Return to Rome From the East”, **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 174, 2010, s. 189-200.
- Edmondson, J., “Cities and Urban Life in the Western Provinces of the Roman Empire, 30 BCE-250 CE”, içinde: D. S. Potter (ed.), **A. Companion to the Roman Empire**, Malden 2010, s. 250-282.
- Edmondson, J., “The Administration of Lusitania from the Reforms of Diocletian to c. 340”, içinde: J. d’Encarnação, M. Conceição Lopes, P. C. Carvalho

- (edd.), **Lusitânia entre romanos e barbaros**, Universidade de Coimbra, 2016, 179-221.
- Edwell, P. M., **Between Rome and Persia The Middle Euphrates, Mesopotamia and Palmyra Under Roman Control**, Oxon 2008.
- Ehrenberg, V., “Imperium Maius in the Roman Republic”, **The American Journal of Philology**, 74/2, 1953, s. 113-136.
- Elliot, T., **Epigraphic Evidence for Boundary Disputes in the Roman Empire**, North Caroline University Phd Thesis, Chapel Hill 2004.
- Engelmann, H., “Zum Pollionymphäum in Ephesos”, **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 10, 1973, s. 89-90.
- Erdkamp, P., “War and State Formation in the Roman Republic”, içinde: P. Erdkamp (ed.), **A Companion to the Roman Army**, Malden 2007, s. 96-113.
- Ertekin, E., **III. yy.’da Kariyer Yapmış olan Küçükasya Kökenli Roma Senatörleri**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul 2002.
- Erzen, A., “Ankaralı Gayus Yuliyus Severus’un Kitabeleri ve Anadolu’luların Roma İmparatorluğu Üzerindeki Nüfuzları”, **III. Türk Tarih Kongresi Ankara 15-20 Kasım 1943, Kongreye Sunulan Tebliğler**, 1948, s. 625-634.
- Erzen, A., “Roma İmparatorluğunun Dağılmasında Eyaletlerin Oynadığı Rol”, **Belleten**, XXII/85, 1958, 93-100.
- Evans, J. K., “Political Patronage in Ancient Rome: The Appointment of Marius Celsus as Governor of Syria in A.D. 72”, **Epigraphische Studien**, 12, 1981, s. 215-224.
- Evans, R., **A History of Pergamum Beyond Hellenistic Kingship**, London 2012.
- Evans, R. J., Kleijwegt, M., “Did the Romans Like Young Men? A Study of the Lex Villia Annalis: Causes and Effects”, **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 92, 1992, s. 181-195.
- Foucart, P., “Inscription d’Éphèse”, **Bulletin de correspondance hellénique**, 10, 1886, s. 95-97.
- Franke, P. R., “Zur Chronologie der Stathalter von Cappadocia-Galatia 91-107 n. Chr.”, **Chiron**, 9, 1979, s. 377-382.
- Franke, P. R., **Roma Döneminde Küçük Asya Sikkelerinin Yansımasında Yunan Yaşamı**, Çev. N. Baydur, İstanbul 2007.
- French, D., “Latin Inscriptions from Aksaray (Colonia Archelais in Cappadocia)”, **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 27, 1977, s. 247-249.
- French, D., “The Roman Road-System of Asia Minor”, **Aufstieg und Niedergang der römischen Welt II.7.2**, 1980, s. 698-729.
- French, D., **Roma Çağında Küçük Asya’daki Yollar ve Mil Taşları**, Fasikül I: Hacı Yolu, BAR 105, Ankara 1981a.
- French, D. H., “Milestones of Pontus, Galatia and Lycia”, **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 43, 1981b, s. 149-174.
- French, D. H., “The Site of Dalisandus”, **Epigraphica Anatolica**, 4, 1984, s. 85-98.
- French, D. H., “Milestones of Cappadocia”, **Epigraphica Anatolica**, 5, 1985, s. 147-154.

- French, D. H., "Cappadocia and the Eastern Limes: Aspects of Romanisation at Amaseia in Cappadocia", içinde: P. Freeman, D. Kennedy (edd.), **The Defence of the Roman and Byzantine East**, BAR 297 (i), Oxford 1986.
- French, D. H., **Roman Roads and Milestones of Asia Minor, Fasc. 2: An Interim Catalogue of Milestones Part 1**, British Institute of Archaeology at Ankara, Monograph No 9, BAR 392 (i), 1988a.
- French, D. H., **Roman Roads and Milestones of Asia Minor, Fasc. 2: An Interim Catalogue of Milestones Part 2**, British Institute of Archaeology at Ankara, Monograph No 9, BAR International Series 392 (ii), 1988b.
- French, D. H., "Aurelius Basileus, Governor of Cappadocia", içinde: H. E. Herzog-R. Frei-Stolba (edd.), **Labor omnibus unus. Gerold Walser zum 70. Geburtsag (Historia Einzelschriften 60)**, Wiesbaden 1989.
- French, D. H., "New Milestones from Pontus and Galatia", içinde: B. Rémy (ed.), **Pontica I, Rescherches sur l'histoire du Pont dans L'Antiquité**, (Varia Anatolica 5), Istanbul 1991, s. 77-96.
- French, D. H., "Inscriptions From Cappadocia I, The Museum of Kırşehir and Niğde", **Epigraphica Anatolica**, 28, 1997a, s. 115-124.
- French, D. H., "Pre-and Early Roman Roads in Asia Minor", **Arkeoloji Dergisi**, 5, 1997b, s. 179-187.
- French, D. H., "Inscriptions from Cappadocia II. Museums of Yozgat, Kırşehir, Hacıbektaş, Nevşehir, Ürgüp, Aksaray, Konya Ereğlisi, Kayseri, Sivas", **Epigraphica Anatolica**, 40, 2007, s. 67-108.
- French, D. H., "Notes on Cappadocian Milestones: The Caesarea-Melitene Road", **Epigraphica Anatolica**, 41, 2008, s. 125-134.
- French, D. H., **Roman Roads& Milestones of Asia Minor**, III, Fasc. 3.3, Cappadocia (British Institute at Ankara, Electronic Monograph 3), Ankara 2012a.
- French, D. H., **Roman Roads and Milestones of Asia Minor**, III, Fasc. 3.2, Galatia, (British Institute at Ankara, Electronic Monograph 2), Ankara 2012b.
- French, D. H., **Roman Roman Roads and Milestones of Asia Minor**, III, Fasc. 3.4, Pontus et Bithynia (With Northern Galatia) (British Institute at Ankara, Electronic Monograph 4), Ankara 2013.
- French, D. H., **Roman Roads and Milestones of Asia Minor**, III, Fasc. 3.8 Errata and Indices (British Institute at Ankara, Electronic Monograph 8), 2015.
- Frye, R. N., **The History of Ancient Iran**, München 1984.
- Gallivan, P., "The Fasti for the Reign of Claudius", **The Classical Quarterly**, 28/2, 1978, s. 407-426.
- Gallivan, P., "The Fasti for A.D. 70-96", **The Classical Quarterly**, 31/1, 1981, s. 186-220.
- Garstang, J., **Notes on a Journey Through Asia Minor, Annals of Archaeology and Anthropology**, I, 1908.
- Germer-Durand, J., "Nouvelle exploration epigraphique de Gêrasa", **Revue Biblique (1892-1940)**, 8/1, 1899, s. 5-39.
- Gibson, B., **Statius, Silvae 5**, Edited with Introduction, Translation and Commentary by Bruce Gibson, Oxford 2006.

- Gilliam, J. F., "The Governors of Syria Coele from Severus to Diocletianus", **The American Journal of Philology**, 79/3, 1958, s. 225-242.
- González J., Rufino, A. C., "Die Messii Rustici. Eine senatorische Familien aus der Baetica", **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 52, 1983, s. 157-171.
- Goodman, M., "Trajan and the Origins of Roman Hostility to the Jews", **Past&Present**, 182, 2004, s. 3-29.
- Gordon, A. E., **Illustrated Introduction to Latin Epigraphy**, Berkeley 1983.
- Gordon, A. E., "Veranius", **RE**, VIII, A1, 1955, sütünlar 938-959.
- Grainger, J. D., **Nerva and the Roman Succession Crisis of A.D. 96-99**, London 2003.
- Green, P., **Alexander the Great and Hellenistic Age**, London 2007.
- Greenstock, M. C., **Some Inscriptions from Roman Britain, London Associations of Classical Teachers, Original Records No 4**, London 1964.
- Grégoire, H., "Rapport sur un voyage d'exploration dans le Pont et en Cappadoce", **Bulletin de correspondance hellénique**, 33, 1909.
- Gregoratti, L., "Marcus Ulpius Traianus Pater in the East", içinde: J. de la Villa et al. (edd.), **Ianua Classicorum Temas y formas del mundo clásico (Actas del XIII Congreso Español de Estudios Clásicos)**, II, Madrid 2015, s. 681-698.
- Griffin, M. T., **Nero the End of a Dynasty**, New York 1987.
- Griffin, M. T., "The Flavians", **The Cambridge Ancient History**, XI, 2000a, s. 1-83.
- Griffin, M. T., "Nerva to Hadrian", **The Cambridge Ancient History**, XI, 2000b, s. 84-131.
- Groag, E., "L. Caesennius Paetus", **RE**, III, 1897, col. 1307-1309.
- Groag, E., "M. Iunius Homullus", **RE**, X, 1919, col. 1039-1040.
- Hächler, N., **Kontinuität und Wandel des Senatorenstandes im Zeitalter der Soldatenkaiser: prosopographische Untersuchungen Zusammensetzung, Funktion und Bedeutung des amplissimus ordo zwischen des amplissimus ordo zwischen 235-284 n. Chr.**, Leiden 2019.
- Halfmann, H., "Die Senatoren aus den Kleinasiatischen Provinzen des Römischen Reiches Vom 1. bis 3. Jahrhundert (Asia, Pontus-Bithynia, Lycia-Pamphylia, Galatia, Cappadocia, Cilicia)", içinde: **Attidel Colloquio Internazionale AIEGL su Epigrafia e ordine senatorio, Roma, 14-20 maggio 1981**, II, Tituli 5, Roma 1982, s. 603-650.
- Hall, A. S., "An unidentified governor of Lycia-Pamphylia under Vespasian", **Epigraphica Anatolica**, 4, 1984, s. 27-36.
- Hall, A. S., "Notes and Inscriptions from Eastern Pisidia", **Anatolian Studies**, 18, 1986, s. 57-92.
- Hammond, M., "Corbulo and Nero's Eastern Policy", **Harvard Studies in Classical Philology**, 45, 1934, s. 81-104.
- Hammond, L., Scullard, H. H., **Oxford Classical Dictionary**, Oxford 1970².
- Hardie, M. M., "The Shrine of Men Askaenos at Pisidian Antioch", **The Journal of Hellenic Studies**, 32, 1912, s. 111-150.

- Harper, R. P., "Roman Senators in Cappadocia", **Anatolian Studies**, 14, 1964, s. 163-168.
- Harper, R. P., "Tituli Comanorum Cappadociae", **Anatolian Studies**, 18, 1968, s. 93-147.
- Harper, R. P., "Some Inscriptions of Roman Cappadocia", **VII. Türk Tarih Kongresi Ankara 25-29 Eylül 1970**, I, Ankara 1972, s. 160-165.
- Harper, R. P., "Colonia Archelais", içinde: R. Stilwell (ed.), **The Princeton Encyclopedia of Classical Sites**, Princeton-New Jersey 1976a.
- Harper, R. P., "Comana Cappadociae", içinde: R. Stilwell (ed.), **The Princeton Encyclopedia of Classical Sites**, Princeton-New Jersey 1976b.
- Harrer, G. A., **Studies in the History of the Roman Province of Syria**, Princeton 1915.
- Harrer, G. A., "Classical Notes", **Studies in Philology**, 13/4, 1916, s. 209-220.
- Harrer, G. A., "Latin Inscriptions from Antioch", **American Journal of Archaeology**, 29/4, 1925, s. 429-433.
- Harrer, G. A., Griffin, M. H., "Fasti Consulares", **American Journal of Archaeology**, 34/3, 1930, s. 360-364.
- Head, B. V., **Catalogue of the Greek Coins of Ionia**, London 1892.
- Head, B. V., **A Catalogue of the Greek Coins of Phrygia**, London 1906.
- Hermann, P., Malay, H., "Statue Bases of the Mid Third Century A.D. From Smyrna", **Epigraphica Anatolica**, 36, 2003, s. 1-11.
- Hild, F., **Das byzantinische Strassensystem in Kappadokien**, Tabula Imperii Byzantini Band 2, Denkschriften Band 131, Vienna 1997.
- Hild, F., Restle, M., **Tabula Imperii Byzantini 2, Kappadokien (Kappadokia, Charsianon, Sebasteia und Lykandos)**, Denk Wien 149, Vienna 1981.
- Hillebrand, S., **Der Vigintivirate: prosopographische Untersuchungen für die Zeit von Augustus bis Domitian**, (Dissertation), Heidelberg 2006.
- Hogarth, D. G., "Modern and Ancient Roads in Eastern Asia Minor Part II, The Military Road From Caesarea to Melitene on the Euphrates", **RGS Supplementary Papers 3**, London 1893, s. 678-718.
- Holder, P., **Roman Military Diplomas V**, **Bulletin of the Intitute of Classical Studies** (Supplement 88), London 2006.
- Homo, L., **Roman Political Institutions from City to State**, Translated by M. R. Dobie, London-New York 1996.
- Hopkins, K., Burton G., "Ambition and Withdrawal: the Senatorial Aristocracy under Emperors", içinde: K. Hopkins (ed.), **Death and Renewal Sociological Studies in Roman History**, II, Cambridge 1983a, s. 120-200.
- Hopkins, K., Burton G., "Political Succession in the Late Republic", içinde: K. Hopkins (ed.), **Death and Renewal Sociological Studies in Roman History**, II, Cambridge 1983b, s. 31-119.
- Houston, G. W., "M. Plancius Varus and the Events of A.D. 69-70", **Transaction of the American Philological Association**, 103, 1972, s. 167-180.
- Houston, G. W., "Vespasian's Adlection of Men in Senatum", **The American Journal of Philology**, 98/1, 1977, s. 35-63.

- Howatson, M. C., **Oxford Antikçağ Sözlüğü**, Çev. F. Ersöz, İstanbul 2013.
- Hunter, L. W., “Cicero’s Journey to His Province of Cilicia in 51 BC”, **The Journal of Roman Studies**, 3/1, 1913, s. 73-97.
- Iannantuono, K., **Aristocraziae potera, La gens Neratia tra antico e tardo antico**, Alma Mater Studiorum Università di Bologna, Facoltà di Conservazione dei Beni Culturali, Tesi di laurea triennale in Storia Romana Anno accademico 2009/2010.
(=şurada:https://www.academia.edu/6750085/Aristocrazia_e_Potere.
La gens Neratia tra Antico e Tardoantico [E.T. 17.03.2018])
- Imhoof-Blumer, F., **Kleinasiatische Münzen**, II, 1902.
- Ireland, S., **Greek, Roman and Byzantine Coins in the Museum at Amasya (Ancient Amaseia Turkey)**, BIAA Monograph No 33, London 2000.
- Isaac, B., **The Limits of Empire The Roman Army in the East**, Revised Edition, Oxford 2000.
- Isaac, B. H., Roll, I., “A Milestone of A.D. 69 from Iudaea: The Elder Trajan and Vespasian”, **The Journal of Roman Studies**, 66, 1976, s. 15-19.
- İplikçioğlu, B., **Eski Batı Tarihi I, Giriş, Kaynaklar, Bibliyografya**, Ankara 1997.
- İplikçioğlu, B., **Hellen ve Roma Tarihinin Ana Hatları**, İstanbul 2007.
- Jacopi, G., **Esplorazioni e studi in Paflagonia e Cappadocia**, Roma 1937.
- Jacques, F., **Les curateurs des cités dans l’Occident romain de Trajan à Gallien**, Paris 1983.
- Jones, A. H. M., **The Cities of the Eastern Roman Provinces**, Oxford 1937.
- Jones, A. H. M., “The Elections Under Augustus”, **The Journal of Roman Studies**, 45/1-2, 1955, s. 9-21.
- Jones, B. W., **The Emperor Domitian**, London 1993.
- Kaçar, T., “Anadolu’da Sasaniler ve Romalılar M.S. 226-363: Emperyal İdeoloji ve Kriz”, **Tarih Dergisi**, 47, (2008), 2009, s. 1-22.
- Kadıoğlu, M., Gökay, K., Mitchell, S., **Roma Döneminde Ankyra**, İstanbul 2011.
- Kantor, G., “Roman Legal Administration in the Province of Asia: Hellenistic Heritage vd. Innovation”, içinde: J. Dubouloz, S. Pittia, G. Sabatini (edd.), **L’imperium Romanum en perspective, Les savoirs d’empire dans la République romaine et leur héritage dans l’Europe médiévale et moderne**, Besançon 2014, s. 243-268.
- Karasalihoğlu, M., **Antikçağ’dan Bugüne Glykon Kültü**, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir 2011.
- Kavanagh, B., “The Elder Corbulo and the Seating Incident”, **Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte**, 53/3, 2004, s. 379-384.
- Kaya, M. A., **Roma Cumhuriyet Dönemi Asia Eyaleti Legatusları (M.Ö. 133-M.Ö. 31)**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 1992.
- Kaya, M. A., “Anadolu’da Roma Eyaletleri Sınırlar ve Roma Yönetimi”, **Tarih Araştırmaları Dergisi**, XXIV/38, 2005a, s. 11-30.
- Kaya, M. A., “III. Gordianus’un Pers (=Sasani) Seferi: Güzergâh Savaşlar ve İmparatorun Ölümü”, **Tarih İncelemeleri Dergisi**, 20/1, 2005b, s. 157-167.

- Kaya, M. A., “Roma İmparatoru Septimius Severus Döneminde Anadolu”, **Tarih Araştırmaları Dergisi**, 39, 2006, s. 27-48.
- Kaya, M. A., “Koinon Galaton”, **XV. Türk Tarih Kongresi**, I, Ankara 2010, s. 227-236.
- Kaya, M. A., **Anadolu’da Galatlar ve Galatya Tarihi**, Konya 2011.
- Kaya, M. A., Taşdöner-Özcan, K., “Roma İmparatoru Hadrianus ve Anadolu: Geziler, Eyaletler ve Kentler”, içinde: E. N. Arca, N. G. Özdiş (edd.), **Vir Doctus Anatolicus**, İstanbul 2016, s. 494-513.
- Kent, J. H., **Corinth Results of Excavations. Conducted By The American School of Classical Studies At Athens**, VIII/3, The Inscriptions 1926-1950, Princeton 1966.
- Keppie, L., “Legions in the East from Augustus to Trajan”, **Legion and Veterans Roman Army Papers 1971-2000**, Stuttgart 2000, s. 182-200.
- Klein, J., “Inscription aus Cirta”, **Rheinisches Museum für Philologie Neue Folge**, 30, 1875, s. 288-295.
- Koestermann, E., “Die Mission des Germanicus im Orient”, **Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte**, 7/3, 1958, s. 331-375.
- Kohl, M., Matoğlu, M., Alkan, A., “Tokat-Sulusaray, Sebastopolis: Temizlik Çalışması ve Ziyaretçiler İçin Bir Gezi Güzergâhı Oluşturulmasında İlk Adımlar”, **33. Kazı Sonuçları Toplantısı**, IV, Ankara 2012, s. 559-568.
- Kolb, A., “The Conception and Practice of Roman Rule: The Example of Transport Infrastructure”, **Geographia Antiqua**, 20/21, 2011-2012, s. 53-70.
- Konrad, C. F., “Domitius Calvisius in Plutarch”, **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 103, 1994, s. 139-146.
- Kovács, P., “Epigraphic Records”, içinde: M. Van Eckeren (ed.), **A Companion to Marcus Aurelius**, Malden 2012, s. 77-92.
- Kovacs, F. L., “Eusebeia-Caesarea: The Civic Bronze Coinage Reconsidered”, içinde: P. G. von Alfen, R. B. Witschonke (edd.), **Essays in Honour of Roberto Russo**, London 2013, s. 397-404.
- Koyuncu, C., “Kappadokia’nın Son Kralı Arkhelaos (M.Ö. 36-M.S. 17)”, **Arkeoloji ve Sanat Dergisi**, 146, 2014, s. 37-50.
- Koyuncu, C., **Eski Yunan ve Roma Döneminde Kappadokia Bölgesi**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2015.
- Kreiler, P., “P. Valerius Patruinus Statthalter in Galatien-Kappadokien 83-87 n. Chr.”, **Chiron**, 4, 1974, s. 451-452.
- Kreiler, B., **Die Statthalter Kleinasiens unter den Flaviern**, München 1975.
- Kriekhaus, A., “Vater und Sohn. Bemerkungen zu den severischen consules ordinarii M. Munatius Sulla Cerialis und M. Munatius Sulla Urbanus”, **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 153, 2005, s. 283-284.
- Lacey, R. H., **The Equestrian Officials of Trajan and Hadrian: Their Careers, With Some Notes on Hadrian’s Reform**, Princeton 1917.
- Laflı, E., Bru, H., “İncesu’dan (Kayseri) Roma Dönemine Ait Bir Miltası”, **I. Ulusal İncesu Sempozyumu**, Kayseri 2012, s. 1287-1296.

- Lambrechts, P., **La composition du Sénat romain de l'Accession au Trône d'Hadrien à la mort de Commode (117-192)**, Rome 1972.
- Lazarew, V. N., "Inscription de Palmyre", **Bulletin de correspondance hellénique**, 6, 1882, s. 439-442.
- Le Glay, M., "Sénateurs de Numidie et des Maurétanies", in: **Attidel Colloquio Internazionale AIEGL su Epigrafia e ordine senatorio, Roma, 14-20 maggio 1981**, II, Tituli 5, Roma 1982, s. 755-781.
- Le Roux, P., "Recherches sur les centurions de la Legio VII Gemina", **Mélanges de la Casa de Velázquez**, 8, 1972, s. 89-147.
- Lebreton, S., Les Géomètres de Quintus Veranius. A Propos du Stadiasmos de Patara, **Dialogues d'histoire ancienne**, 36/2, 2010, s. 61-116.
- Leonard, H., **Hellen-Latin Eskiçağ Bilgisi**, İstanbul 1953.
- Leunissen, P. M. M., **Konsuln und Konsulare in der Zeit von Commodus bis Severus Alexander (180–235 n. Chr.)**, Amsterdam 1989.
- Leunissen, P. M. M., "Direct Promotions From Proconsul to Consul Under the Principate", **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 89, 1991, s. 217-260.
- Levick, B., **Roman Colonies in Southern Asia Minor**, Oxford 1967.
- Levick, B., "The Beginning of Tiberius' Career", **Classical Quarterly**, 21/2, 1971, s. 478-486.
- Levick, B., **The Government of the Roman Empire, A Source Book**, London 2000.
- Levick, B., "Corbulo's Daughter", **Greece & Rome**, 49/2, 2002, s. 199-211.
- Lewis, R. G., "Imperial Autobiography, Augustus to Hadrian", **Aufstieg und Niedergang der römischen Welt** II.34.1, 1993, s. 629-706.
- Lightfoot, C. S., "Trajan's Parthian War and the Fourth-Century Perspective", **The Journal of Roman Studies**, 80, 1990, s. 115-126.
- Lindsay H., "Amasya and Strabo's patria in Pontus", içinde: E. Dueck, H. Lindsay, S. Pothecary (edd.), **Strabo's Cultural Geography, The Making of a Klossourgia**, Cambridge 2005, s. 180-199.
- Lintott, A., "What Was the 'Imperium Romanum', **Greece & Rome**, 28/1, 1981, s. 53-67.
- Lintott, A., **Imperium Romanum, Politics and Administration**, London 1993.
- Lintott, A., "Political History, 146-95 B.C.", **The Cambridge Ancient History**, IX, 1994, s. 40-103.
- Longden, R. P., "Notes on the Parthian Campaigns of Trajan", **The Journal of Roman Studies**, 21, 1931, s. 1-35.
- Luciani, F., Pistellato, A., "Regio X (Venetia et Histria)-parte centro-settentrionale: Iulia Concordia, Opitergium, Bellunum, Feltria, Acelum, Tarvisium", içinde: M. Silvestrini (ed.), **Le tribù romane Atti della XVI Rencontre sur l'épigraphie (Bari 8-10 ottobre 2009)**, Bari 2010, s. 253-264.
- M'Eldery, R. Knox, "The Legions of the Euphrates Frontier", **The Classical Quarterly**, 3/1, 1909, s. 44-53.
- Machperson, I. W., "Roman Roads and Milestones of Galatia", **Anatolian Studies**, 55, 1954, s. 111-120.

- Macro, A. D., "The Cities of Asia Minor under the Roman Imperium", **Aufstieg und Niedergang der römischen Welt** II.7.2, 1980, s. 659-698.
- Madsen, J. M., "Intellectual Resistance to Roman Hegemony and its Representativity", içinde: T. Bekker-Nielsen (ed.), **Rome and the Black Sea Region Domination Resistance**, 2006, s. 63-84.
- Magie, D., **Roman Rule in Asia Minor**, I-II, Princeton 1950.
- Malay, H., "Die Familie Der Catilii in Bithynien", **Epigraphica Anatolica**, 6, 1985, s. 127-132.
- Manders, E., **Images of Power, Patterns in the Representation of Roman Emperors on Imperial Coinage A.D. 193-284**, Impact of Empire Vol. 15, Leiden 2012.
- Matei-Popescu, F., **The Roman Army in Moesia Inferior**, Bucharest 2010.
- Mattern, S. P., **Rome and the Enemy Imperial Strategy in the Principate**, London 1999.
- Matthews, J. F., "The Tax Law of Palmyra: Evidence for Economic History in a City of the Roman East", **The Journal of Roman Studies**, 74, 1984, s. 157-180.
- Mattingly, H., Sydenham, E. A., **The Roman Imperial Coinage, Vespasian to Hadrian**, II, London 1926.
- Maxfield, V. A., **The Dona Militaria of the Roman Army**, Unpublished Durham Ph. D. Thesis, 1972=
http://etheses.dur.ac.uk/10339/2/10339_7133_vol2.PDF?UkUDh:CYT)
- Maxfield, V. A., **The Military Decorations of the Roman Army**, Berkeley 1981.
- McCrum, M., Woodhead, A. G., **Select Documents of the Principates of the Flavian Emperors Including the Year of Revolutiaon A.D. 68-96**, Cambridge 1966.
- McDermott, W., "Homullus and Trajan", **Zeitschrift für Alte Geschichte**, 29/1, 1980, s. 114-119.
- Mcfayden, D., "The Princeps and the Senatorial Provinces", **Classical Philology**, 16/1, 1921, s. 34-50.
- Mennen, I., **Power and Status in the Roman Empire, A. D. 193-284, Impact of Empire**, 12, Boston 2011.
- Migliorati, G., **Iscrizioni per la ricostruzione storica dell'impero romano da Marco Aurelio a Commodo**, Milano 2011.
- Millar, F., "The Emperor, the Senate and the Provinces", **The Journal of Roman Studies**, 56/1-2, 1966, s. 156-166.
- Millar, F., "Emperors, Frontiers and Foreign Relations, 31 B.C. to A.D. 378", **Britannia**, 13, 1982, s. 1-23.
- Millar, F., **Government and Society and Culture in the Roman Empire**, II, Chapel Hill 2004.
- Mitchell, S., "R.E.C.A.M. Notes and Studies No. 3 A Latin Inscriptions from Galatia", **Anatolian Studies**, 28, 1978, s. 93-96.
- Mitchell, S., "Iconium and Ninica: Two Double Communities in Roman Asia Minor", **Historia**, 28/4, 1979, s. 409-438.

- Mitchell, S., "Population and the Land in Roman Galatia", **Aufstieg und Niedergang der römischen Welt** II.7.2, 1980, s. 1053-1081.
- Mitchell, S., **Anatolia Land, Men, And Gods in Asia Minor, I, The Celts and the Impact of Roman Rule**, Oxford 1993.
- Mitchell, S., **Anatolia Land, Men and Gods in Asia Minor, II, The Rise of the Church**, Oxford 1998.
- Mitchell, S., "Archaeology in Asia Minor 1990-98", **Archaeological Reports**, 45, 1998-1999, s. 125-192.
- Mitchell, S., **Roma İmparatorluğu'nda Resmi Taşımacılık Hizmetleri**, Çev. H. Palaz Erdemir, İstanbul 2015.
- Mitchell, S., French, D., **The Greek And Latin Inscriptions of Ancyra, I (From Augustus to the End of the Third Century A.D)**, München 2012.
- Mitchell, S., French, D., Greenhalgh, J., **Regional Epigraphic Catalogues of Asia Minor, II, The Ankara District the Inscriptions of North Galatia**, (BIAA Monograph no 4, BAR 135), Oxford 1982.
- Mitford, T. B., "The God Pylon in Eastern Pontus", **Byzantion**, 36/2, 1966, s. 471-490.
- Mitford, T. B., "Some Inscriptions from the Cappadocian Limes", **The Journal of Roman Studies**, 64, 1974, s. 160-175.
- Mitford, T. B., "Cappadocia and Armenia Minor: Historical Settings of the Limes", **Aufstieg und Niedergang der römischen Welt** II. 7. 2, 1980, s. 1169-1228.
- Mitford, T. B., "High and Low Level Routes Accross the Taurus and Anti-Taurus", içinde: D. H. French, C. Lightfoot (edd.), **The Eastern Frontier of the Roman Empire**, Oxford 1989, s. 329-333.
- Mitford, T. B., "Inscriptiones Ponticae-Sebastopolis", **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 87, 1991, s 181-243.
- Mitford, T. B., "The Inscriptions of Satala (Armenia Minor), **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 115, 1997, s. 137-167.
- Mitthof, F., "Arrius Antoninus an Helvius Pertinax. Beobachtungen zur Ziegelinschrift IDR II, 391 aus Romula-Malva", içinde: L. Zerbini (ed.), **Culti e religiosità nelle province danubiane Atti del II Convegno Internazionale Ferrara 20-22 Novembre 2013**, Bologna 2015, s. 671-682.
- Mommsen, T., **The History of Rome**, III, Translated by W. P. Dickson, London 1894.
- Morris, J., "The Consulate of the Elder Trajan", **The Journal of Roman Studies**, 43, 1953, s. 79-80.
- Mosca, G., "Roma ve Orta Çağ Siyasi Müessesese ve Doktrinler", Çev. M. Özyörük, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, 3 (2-4), 1946, s. 532-564.
- Mratschek, S., "Images of Domitius Apollinaris in Pliny and Martial Intertextula Discourses as Aspects of Self-Definition and Differentiation", içinde: A. König, C. Whitton (edd.), **Roman Lilterature Under Nerva, Trajan and Hadrian Literary Interactions, A.S. 96-138**, Cambridge 2018, s. 208-232.

- Mrozewicz, L., **Roman Empire During the Reign of the Flavians: Principal Trends of Development and Threats** (Akme: Studia Historica, 7), 2010.
- Munro, J. A., "Roads in Pontus, Royal and Roman", **The Journal of Hellenic Studies**, 21, 1901, s. 52-66.
- Muscalu, B., "L. Caesennius Sospes, An "Amicus Domitiani?"", içinde: I. Piso et al. (edd.), **Scripta Classica, Radu Ardean Sexagenario Dedicate**, Cluj-Napaco 2011, s. 311-320.
- Navarro, F. J., "El porconsulado de la Bética en el Cursus honorum senatorial", **Gerion**, 22/1, 2004, s. 379-409.
- Newton, H. C., **The Epigraphical Evidence for the Reigns of Vespasian and Titus**, Macmillan 1901.
- Nicols, J., "Patrons of Grek Cities in the Early Principate", **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 80, 1990, s. 81-100.
- Nielsen, T. B., **Urban Life and Local Politics in Roman Bithynia, The Small World of Dion Chrysostomos**, Denmark 2008.
- Nock, A. D., "Σύνναος Θεός", **Classical Philology**, 41, 1930, s. 1-62.
- Okoń, D., **Album Senatorum, Senatores ab Septimii Severi aetate usque ad Alexandrum Severum (193-235 A.D.)**, I, Szczecin 2017.
- Oktan, M., **Roma'nın Anadolu'daki Yapı Politikası**, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, Antalya 2011.
- Oliver, J. H., "Philosophers and Procurators, Relatives of the Aemilius Juncus of Vita Commodi, 4, 11", **Hesperia**, 36, 1967, s. 42-56.
- Oliver, J. H., "Arrian and the Gellii of Corinth", **Greek, Roman and Byzantine Studies**, 11, 1970, s. 335-337.
- Oliver, J. H., "Arrian in Two Roles", **Hesperia Supplements**, 19, 1982, s. 122-129.
- Ousterhaut, R., "Messages in the landscape: Searching for Gregory Nazianzenos in Cappadocia (with two Excursions to the Çanlıkilise", içinde: A. Lymberopoulou (ed.), **Images of the Byzantine World: Visions, Messages and Meanings: Studies Presented to Leslie Brubaker**, England 2011.
- Özkan, S., "Aksaray İli Arkeoloji Araştırmalarına Toplu Bakış", **Tarih İncelemeleri Dergisi**, 9, 1994, s. 169-172.
- Özlem-Aytaçlar, P., **Yazıtlar ve Antik Kaynakların Işığında Batı Anadolu'da Entelektüeller**, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir 2005.
- Panichi, S., "Cappadocia through Strabo's Eyes", içinde: D. Dueck, H. Lindsay, S. Pothechery (edd.), **Strabo's Cultural Geography**, 2005, s. 200-215.
- Papi, E., "Diplome militare da Thamusia (Mauretania Tingitana): 31 dicembre 133/134", **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 142, 2003, s. 257-266.
- Patacı, S., Laflı, E., "Elazığ Müzesi'nden Bir Grup Roma Devri Buluntusu", **Fırat Üniversitesi Harput Uygulama ve Araştırma Merkezi Geçmişten Geleceğe Harput Sempozyumu, Elazığ 23-25 Mayıs 2013**, s. 807-820.

- Paton, W. R., Hicks, E. L., **Inscriptions of Cos**, Oxford 1891.
- Pelham, H. F., "Arrian as Legate of Cappadocia", **The English Historical Review**, 11/44, 1896, s. 625-640.
- Pelham, H. F., "The Roman Frontier System", içinde: F. Haverfield (ed.), **Essays by Henry Francis Pelham**, Oxford 1911.
- Petersen, H., "Senatorial and Equestrian Governors in the Third Century", **The Journal of Roman Studies**, 45/1-2, 1955, s. 47-57.
- Petzl, G., **Sardis: Greek and Latin Inscriptions Part II: Finds from 1958 to 2017**, (Monograph 14), London 2019.
- Pflaum, H. G., "La carrière de Sospes, légat de Galatie", **Comptes rendus des séances de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres**, 1953, s. 307-309.
- Pflaum, H. G., **Les Carrières Procuratoriennes Équestres Sous Le Haut-Empire Romain**, I, Paris 1960.
- Pflaum, H. G., "Deux familles sénatoriales des IIe et IIIe siècles", **Journal des savants**, 1962, s. 108-122.
- Pflaum, H. G., "Les Sodales Antoniniani de l'époque de Marc-Aurèle", **Mémoires présentés par divers savants à l'Académie des inscriptions et belles-lettres de l'Institut de France**, 15/2, 1967, s. 141-235.
- Picard, G. C., "Ostie et la Gaule de l'Ouest", **Mélanges de l'Ecole française de Rome. Antique**, 93/2, 1981, s. 883-915.
- Pipidi, D. M., Ruscu, I. I., **Inscriptiones Daciae et Scythiae Minoris Antiquae**, I, Bucuresti 1975.
- Piso, I., "La place de la Dacie dans les carrières sénatoriales", içinde: **Atti del Colloquio Internazionale AIEGL su Epigrafia e ordine senatorio, Roma, 14-20 maggio 1981**, I, Tituli 4, Roma 1982, s. 369-395.
- Piso, I., "Carrières sénatoriales (I)", içinde: I. Piso (ed.), **An der Nordgrenze des Römischen Reiches Ausgewählte Studien (1972-2003)**, Stuttgart 2005, s. 67-83.
- Plassart, A., **Fouilles de Delphes**, III/4, 1970.
- Pollard, N., "The Roman Army", içinde: D. S. Potter (ed.), **A Companion to the Roman World**, Oxford 2006, s. 206-227.
- Potter, D., "Palmyra and Rome: Odaenathus, Titulature and the Use of the Imperium Maius", **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 113, 1996, s. 271-285.
- Potter, D. S., Damon, C., "The Senatus Consultum de C. Pisone Patre", **American Journal of Philology**, 120, 1, 1999, s. 13-42.
- Price, S. R. F., **Ritüel ve İktidar**, Çev. T. Esin, Ankara 2004.
- Ramsay, W. M., "Inscriptions of Cilicia, Cappadocia and Pontus", **The Journal of Classical Philology**, 11 /21, 1882, s. 142-160.
- Ramsay, W. M., "Inscriptions de la Galatie et du Pont", **Bulletin de correspondance hellénique**, 7, 1883a, s. 15-28.
- Ramsay, W. M., "Inscriptions inédites de l'Asie Mineure", **Bulletin de correspondance hellénique**, 7, 1883b, s. 297-328.
- Ramsay, W. M., "Cilicia, Tarsus, and the Great Taurus Pass", **The Geographic Journal**, 22/4, 1903, s. 357-410.

- Ramsay, W. M., "Studies in the Roman Province Galatia: I. The Homonadensian War", **The Journal of Roman Studies**, 7, 1917, s. 229-283.
- Ramsay, W. M., "Studies in the Roman Province Galatia", **The Journal of Roman Studies**, 12, 1922, s. 147-186.
- Ramsay, W. M., "Studies in the Roman Province Galatia VI. Some Inscriptions of Colonia Caesarea Antiochea", **The Journal of Roman Studies**, 14, 1924, s. 172-205.
- Ramsay, W. M., "Roman Garrisons and Soldiers in Asia Minor, Part II, **The Journal of Roman Studies**, 19, 1929, s. 155-160.
- Ramsay, W. M., **The Social Basis of Roman Power in Asia Minor**, Aberdeen 1941.
- Ramsay, W. M., **Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası**, Çev. M. Pektaş, İstanbul 1960.
- Rantala, J., **The Ludi Saeculares of Septimius Severus: The Ideologies of a New Roman Empire**, New York 2017.
- Rathmann, M., "Der Statthalter und die Verwaltung der Reichsstraßen in der Kaiserzeit", içinde: A. Kolb (ed.), **Herrschaftsstrukturen und Herrschaft Spraxis, Konzepte, Prinzipien und Strategien der Administration im römischen Kaiserreich**, Berlin 2006, s. 201-259.
- Rathmann, M., "Der Princeps und die viae publicae in der Provinzen Konstruktion und Fakten eines planmäßigen Infrastrukturausbaus durch die Reichszentrale", içinde: A. Kolb (ed.), **Infrastruktur und Herrschaftsorganisation im Imperium Romanum, Herrschaftsstrukturen und Herrschaftspraxis III, Akten der Tagung in Zürich, 19.-20 Oktober 2012**, Berlin 2014, s. 197-221.
- Rémy, B., "Ornati et ornamenta quaestoria et consularia sous le haut empire romain", **Revue des Études Anciennes**, 78/79, 1976-1977, s. 160-198.
- Rémy, B., "La Carrière de Q. Aradius Rufinus Optatus Aelianus", **Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte**, 25/4, 1976, s. 458-477.
- Rémy, B., "L'activité des fonctionnaires sénatoriaux dans la province de Galatie au Haut-Empire d'après les Inscriptions", **Revue des Études Anciennes**, 92/1-2, 1980, s. 85-108.
- Rémy, B., "La carrière de P. Calvisius Russo Iulius Frontinus, gouverneur de Cappadoce-Galatie [À propos de l'inscription Mama, VII, 193]", **Mélanges de l'Ecole française de Rome. Antiquité**, 95/1, 1983, s. 163-182.
- Rémy, B., "L'activité des fonctionnaires sénatoriaux dans les districts du pont au Haut Empire d'après les inscriptions", **Revue des Études Anciennes**, 87/1-2, 1985, s. 219-225.
- Rémy, B., "Υπατικοί et consulares dans les provinces impériales prétoriennes aux IIe et IIIe siècles", **Latomus**, 45, 1986, s. 311-338.
- Rémy, B., **Les Fastes Senatoriaux des Provinces d'Anatolie au Haut Empire (31 avant J.-C. -284 après J. -C.)**, Paris 1988.
- Rémy, B., **Les carrières sénatoriales dans les provinces romaines d'Anatolie au Haut-Empire (31 av. J.-C. – 284 ap. J.-C.) (Pont-Bithynie, Galatie, Cappadoce, Lycie-Pamphylie et Cilicie)**, İstanbul-Paris 1989.

- Rémy, B., "Le mariage des sénateurs affectés en Anatolie", içinde: **Parenté et stratégies familiales dans l'Antiquité romaine: acts de la table ronde des 2-4 octobre 1986**, Rome 1990a, s. 381-414.
- Rémy, B., "L'active des fonctionnaires sénatoriaux dans la province de Cappadoce-Galatie, d'après les inscriptions", **X. Türk Tarih Kongresi, Ankara 22-26 Eylül 1986**, II, 1990b, s. 669-684.
- Rémy, B., "Deux Incrptions du Pont en l'honneur de L. Aelius Caesar", içinde: B. Rémy (ed.), **Pontica I, Recherches sur L'histoire du Pont dans l'Antiquité**, (Varia Anatolica 5), İstanbul 1991, s. 97-115.
- Rémy, B., "Les alliances matrimoniales des sénateurs anatoliens au Haut-Empire", **Anatolia Antiqua**, 2, 1993, s. 171-191.
- Rémy, B., L'activité des fonctionnaires sénatoriaux dans la province de Galatie au Haut-Empire d'après les Inscriptions", **Revue des Études Anciennes**, 92, Part 1-2, 1980, s. 85-108.
- Rémy, B., Amandry, M., Özcan, B., "Une monnaie inédite de Neocaesarea au nom de Q. Orfitasius Aufidius Umber, gouverneur de la province de Cappadoce-Galatie", **Anatolia Antiqua**, 3, 1995, s. 95-97.
- Renier, M. L., **Recueil de Diplômes Militaires**, Paris 1876.
- Renier, L., "Sur une Inscription grecque relative à l'historien Flavius Arrianus", **Revue Archéologique, Nouvelle Série**, 33, 1877, s. 199-205.
- Rey-Coquais, J. P., "Syrie Romaine de Pompée à Dioclétien", **The Journal of Roman Studies**, 68, 1978, s. 44-73.
- Rızakis, A., "T. Priferinius Sex. f. Proconsul d'Achaïe", **Epigraphica**, 51, 1989, s. 21-27.
- Riccelli, A., "La procedura di redazione delle testationes per l'escussione della garanzia reale nelle tabelle cerate di Murécine (Pompei)", içinde: **Minima Epigraphica et Papyrologica**, II, Rome 1999, s. 251-260.
- Richardson, J., **Roman Provincial Administration 227 BC to AD 117**, London 1976.
- Richardson, J., "The Administration of the Roman Empire", **The Cambridge Ancient History**, IX, 1994, s. 564-598.
- Ritterling, E., "Legio", **RE**, XII/2, Stuttgart 1925, col. 1329-1837.
- Robert, J., Robert, L., "Bulletin Epigraphique", **Revue des Études Grecques**, 72, 1959, s. 149-283.
- Robinson, D. M., "A New Latin Edict From Pisidian Antioch", **Transaction of the American Philological Association**, 55, 1924, s. 5-20.
- Robinson, D. M., "Notes on Inscriptions from Antioch in Pisidia", **The Journal of Roman Studies**, 15, 1925, s. 253-262.
- Roche, P., "Pliny's Thanksgiving: an Introduction to the Panegyricus in the Roman World", içinde: P. Roche (ed.), **Pliny's Praise the Panegyricus in the Roman World**, New York 2011, s. 1-28.
- Rogers, R. S., "Quinti Veranii, Pater et Filius", **Classical Philology**, 26/2, 1931, s. 172-177.
- Romer, F. E., "A Case of Client-Kingship", **The American Journal of Philology**, 106/1, 1985, s. 75-100.

- Roxan, M. M., "An Auxiliary / Fleet Diploma of Moesia Inferior: 127 August 20", **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 118, 1997, s. 287-299.
- Roxan, M. M., "Two Complete Diplomas of Pannonia Inferior: 19 May 135 and 7 Aug. 143", **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 127, 1999, s. 249-273.
- Roxan, M. M., Eck, W., "A Diploma of Moesia Inferior 125 Jun. 1", **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 16, 1997, s. 193-203.
- Roxan, M. M., Holder, P., **Roman Military Diplomas**, IV (BICS Supplement 82), London 2003.
- Roxan, M., **Roman Military Diplomas 1954-1977**, I, London 1978.
- Ruciński, S., **Praefectus urbi: le Gardien de l'ordre public à Rome sous le Haut-Empire Romain**, IX, Poznań 2009.
- Rutledge, S. H., **Imperial Inquisitions, Prosecutors and Informants from Tiberius to Domitian**, London 2001.
- Rüpke, J., **Römische Priester in der Antike: Ein biographisches Lexikon**, 2007 (şurada=
https://www.academia.edu/5615743/2007_R%C3%B6mische_Priester_in_der_Antike_Ein_biographisches_Lexikon [E.T. 14.03.2019])
- Sabatini, B., **La città perduta viaggio alla ricerca di Prifernium**, 2016.
- Salmon, E. T., **A History of the Roman World 30 BC to AD 138**, London 1972.
- Sandys, J. E., **Latin Epigraphy An Introduction to the Study of Latin Inscriptions**, Cambridge 1919.
- Sarıkaya, S., "Arrianus'un İskender'den Sonraki Olaylar Adlı Eseri: Historia Successorum Alexandri", **Cedrus**, 1, 2013, s. 329-345.
- Sartre, M., **L'Asie Mineure et L'Anatolie d'Alexandre à Diocletien (VIe s. av. J.C. IIIe s. ap. J.C.)**, Paris 1995.
- Šašel, J., "Pro Legato", **Chiron**, 4, 1974, s. 467-477.
- Scheid, J., **Le collège des frères arvales. Études prosopographique du recrutement (69-304)**, Roma 1990.
- Schneider, E. E., "Classical Sites in Anatolia: 1994 Archaeological Survey in Cappadocia", **13. Araştırma Sonuçları Toplantısı**, I, Ankara 1996, s. 15-34.
- Schoonover, D. T., **A Study of Cn. Domitius Corbulo As Found in the Annals of Tacitus**, Doctoral Thesis, Chicago 1909.
- Schumacher, L., "Die vier hohen römischen Priesterkollegien unter den Flaviern den Antoninen und den Severern (69-235 n. Chr)", **Aufstieg und Niedergang der römischen Welt** II.16.1, Berlin-New York 1978, s. 655-819.
- Seager, R., "Sulla", **The Cambridge Ancient History**, IX, 1994, s. 165-207.
- Seyrig, H., "Antiquites syriennes", **Syria**, 18/4, 1937, s. 369-378.
- Shelton, J., **The Woman of Pliny's Letter**, New York 2013.
- Sherk, R. K., "The Inermes Provinciae of Asia Minor", **The American Journal of Philology**, 76/4, 1955, s. 400-413.
- Sherk, R. K., "Roman Geographical Exploration and Military Maps", **Aufstieg und Niedergang der römischen Welt** II.1.1974, s. 534-562.

- Sherk, R. K., "A Chronology of the Governors of Galatia A.D. 112-285", **The American Journal of Philology**, 100, 1, Tekmphon, A Special Issue in Honor of James Henry Oliver (Spring 1979), s. 166-175.
- Sherk, R. K., "Roman Galatia: The Governors from 25 B.C. to A. D. 114", **Aufstieg und Niedergang der römischen Welt** II.7.2, 1980, s. 954-1052.
- Sherk, R. K., **The Roman Empire Augustus to Hadrian** (Translated Documents of Greece and Rome, 6), Cambridge 1994.
- Sherwin-White, A. N., **The Letters of Pliny A Historical and Social Commentary**, Oxford 1998.
- Simon, S. J., **The Greater Official Priests of Rome Under the Flavian Antonine Emperors**, 1973=
http://ecommons.luc.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2422&context=luc_diss [E.T. 24.01.2018]
- Sinclair, T. A., **Eastern Turkey: An Architectural Archaeological Survey**, I, London 1987.
- Smallwood, E. M., "Atticus, Legate of Iudaea Under Trajan", **The Journal of Roman Studies**, 52, 1-2, 1962, s. 131-133.
- Smallwood, E. M., **Documents Illustrating the Principates of Nerva Trajan and Hadrian**, Cambridge 1966.
- Smallwood, E. M., **Documents Illustrating the Principates of Gaius Claudius and Nero**, Cambridge 1967.
- Smith, W., **A Dictionary of Greek and Roman Antiquities**, I, London 1842.
- Smith, W., **A Dictionary of Greek and Roman Antiquities**, II, London 1890.
- Speidel, M. A., "The Roman Army in Asia Minor, Recent Epigraphical Discoveries and Research", içinde: S. Mitchell (ed.), **Armies and Frontiers in Roman and Byzantine Anatolia** (BAR 136), Oxford 1983, s. 7-34.
- Speidel, M. A., "Early Roman Rule in Commagene", **Heer und Heerschaft im Römischen Reich der Hohen Kaiserzeit**, Stuttgart 2009a, s. 563-580.
- Speidel, M. A., "Cappadocia –vom Königreich zur Provinz. Zum Prozess der strukturellen integration unter Tiberius", içinde: M. A. Speidel (ed.), **Heer und Heerschaft im Römischen Reich der Hohen Kaiserzeit** (Mavors 16), Stuttgart 2009b, s. 581-594.
- Speidel, M. A., "The Development of the Roman Forces in Northeastern Anatolia", **Heer und Herrschaft im Römischen Reich der Hohen Kaiserzeit**, Stuttgart 2009c, s. 595-631.
- Speidel, M. A., "Connecting Cappadocia. The Contribution of the Roman Imperial Army", içinde: V. Cojocaru et al. (edd.), **Interconnectivity in the Mediterranean and Pontic World during the Hellenistic and Roman Periods, Pontica et Mediterranean**, III, Cluj-Napoca 2014, s. 625-640.
- Stadter, P. A., "Flavius Arrianus: the New Xenophon", **Greek, Roman and Byzantine Studies**, 8, 1967, 155-161.
- Stein, A., "Julius Paelignus", **RE**, X, 1918, col. 685-686.
- Steiner, A. P., **The Vigintivirate During the Empire, A Study of the Epigraphical Evidence**, (Dissertation The Ohio State University) 1973.

- Sterret, J. R. S., **An Epigraphical Journey in Asia Minor 1883-1884**, II, Boston 1888.
- Stout, S. E., **The Governors of Moesia**, Princeton 1911.
- Stout, S. E., "L. Antistius Rustiscus", **Classical Philology**, 21/1, 1926, s. 43-51.
- Strobel, K., "Ein neues Zeugnis für die Statthalterschaft des M. Hirrius Fronto Neratius Pansa in Lycia-Pamphylia aus Oinoanda?", **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 61, 1985, s. 173-180.
- Strobel, K., "Cappadocia", içinde: C. F. Salazar, D. E. Orbon (edd.), **Brill's Encyclopaedia of the Ancient World New Pauly**, English Edition, II, Leiden-Boston 2003, s.v. Cappadocia.
- Stumpf, G. R., **Numismatische Studien zur Chronologie der römischen Statthalter in Kleinasien (122 v. Chr.-163 n. Chr.)**, Saarbrücken 1991.
- Sullivan, R. D., "The Dynasty of Cappadocia", **Aufstieg und Niedergang der römischen Welt** II.7.2, 1980, s. 1125-1168.
- Sutherland, C.H.V., Carson, R. A. G., **The Roman Imperial Coinage, from 31 BC to AD 69**, I, London 1984.
- Swain, H., Davies, M. E., **Aspects of Roman History 82 B.C.- A.D. 14 A Source-based Approach**, London 2010.
- Sydenham, E. A., **The Coinage of Caesarea in Cappadocia**, London 1933.
- Sydenham, E., **The Coinage of Caesarea in Cappadocia**, with Supplement A. G. Malloy, New York 1978.
- Syme, R., "Consulates in Absence", **The Journal of Roman Studies**, 48, Part 1-2, 1958, s. 1-9.
- Syme, R., "Proconsuls d'Afrique sous Antonin le Pieux", **Revue des Études Anciennes**, 61, 3-4, 1959, s. 310-319.
- Syme, R., "Governors of Pannonia Inferior", **Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte**, 14/3, 1965a, s. 342-361.
- Syme, R., "Les proconsuls d'Afrique sous Hadrien", **Revue des Études Anciennes**, 67, 1965b, 3-4, s. 342-352.
- Syme, R., "The Ummidii", **Zeitschrift für Alte Geschichte**, 17, 1, 1968, s. 72-105.
- Syme, R., "Legates of Cilicia Under Trajan", **Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte**, 18/3, 1969, s. 352-366.
- Syme, R., "Domitius Corbulo", **The Journal of Roman Studies**, 60, 1970, s. 27-39.
- Syme, R., "Governors of Pannonia", [review of W. Reidinger, **Die Statthalter des untergeteilten Pannonien und Oberpannoniens von Augustus bis Diokletian**], içinde: **Danubian Papers**, Bucharest 1971a, s. 177-191.
- Syme, R., "Legates of Moesia", içinde: **Danubian Papers**, Bucharest 1971b, s. 213-224.
- Syme, R., "The Enigmatic Sospes", **The Journal of Roman Studies**, 67, 1977, s. 38-49.
- Syme, R., "Pamphylia from Augustus to Vespasian", içinde: E. Badian (ed.), R. Syme, **Roman Papers I**, Oxford 1979a, s. 42-46.
- Syme, R., "People in Pliny", içinde: E. Badian (ed.), R. Syme, **Roman Papers, II**, Oxford 1979b, s. 694-722.

- Syme, R., "Review of A. Degrassi, *I Fasti consolari dell'impero Romano da 30 avanti Cristo al 613 Dopo Cristo*", içinde: E. Badian, (ed.), R. Syme, **Roman Papers I**, Oxford 1979c, s. 231-259.
- Syme, R., "The Jurist Neratius Priscus", içinde: E. Badian, (ed.), R. Syme, **Roman Papers I**, Oxford 1979d, s. 339-352.
- Syme, R., "The Origin of the Veranii", içinde: E. Badian (ed.), R. Syme, **Roman Papers I**, Oxford 1979e, s. 333-335.
- Syme, R., "The Wrong Marcius Turbo", içinde: E. Badian (ed.), R. Syme, **Roman Papers, II**, Oxford 1979f, s. 541-556.
- Syme, R., "Pliny's Less Successful Friends", içinde: E. Badian (ed.), R. Syme, **Roman Papers, II**, Oxford 1979g, s. 477-496.
- Syme, R., "Hadrianic Proconsuls of Africa", **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 37, 1980, s. 1-18.
- Syme, R., "Domitius Apollinaris", içinde: A. R. Birley (ed.), R. Syme, **Roman Papers, VII**, Oxford 1981a, s. 588-602.
- Syme, R., "Minicius Fundanus from Ticinium Plate: The Inscription of Minicius Fundanus", içinde: A. R. Birley, R. Syme, **Roman Papers, VII**, Oxford 1981b, s. 603-619.
- Syme, R., "Governors Dying in Syria", **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 41, 1981c, s. 125-144.
- Syme, R., "Career of Arrian", **Harvard Studies in Classical Philology**, 86, 1982, s. 181-211.
- Syme, R., "Antistius Rusticus, A Consular from Corduba", **Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte**, 32/3, 1983, s. 359-374.
- Syme, R., "P. Calvisius Ruso, One Person or Two?", **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 56, 1984, s. 173-192.
- Syme, R., "Antonine Government and Governing Class", içinde: A. R. Birley (ed.), R. Syme, **Roman Papers, V**, Oxford 1988a, s. 668-688.
- Syme, R., "Correspondents of Pliny", içinde: A. R. Birley (ed.), R. Syme, **Roman Papers V**, Oxford 1988b, s. 440-477.
- Syme, R., "Curtailed Tenures of Consular Legates", içinde: A. R. Birley (ed.), R. Syme, **Roman Papers V**, Oxford 1988c, s. 499-513.
- Syme, R., "Greek Invading the Roman Government", içinde: A. R. Birley (ed.), **Roman Papers IV**, Oxford 1988d, s. 1-20.
- Syme, R., "Hadrian and the Senate", içinde: A. R. Birley (ed.), **Roman Papers IV**, Oxford 1988e, s. 295-324.
- Syme, R., "Hadrian as a Philhellene. Neglected Aspects", içinde: A. R. Birley (ed.), **Roman Papers IV**, Oxford 1988f, s. 546- 562.
- Syme, R., "Hadrianic Governors of Syria", içinde: A. R. Birley (ed.), **Roman Papers IV**, Oxford 1988g, s. 50-61.
- Syme, R., "Praesens the Friend of Hadrian", R. Syme, **Roman Papers IV**, içinde: A. R. Birley (ed.), Oxford 1988h, s. 563-578.
- Syme, R., "Spanish Pomponii. A Study in Nomenclature", içinde: A. R. Birley (ed.), R. Syme, **Roman Papers IV**, Oxford 1988i, s. 140-158.

- Syme, R., "The Proconsuls of Asia Under Antoninus Pius", içinde: A. R. Birley (ed.), R. Syme, **Roman Papers IV**, Oxford 1988j, s. 325-346.
- Syme, R., "The Testamentum Dasumii: Some Novelties", içinde: A. R. Birley (ed.), R. Syme, **Roman Papers IV**, Oxford 1988k, s. 521-543.
- Syme, R., "A Dozen Early Priesthoods", **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 77, 1989, s. 241-259.
- Şahin, S., "Stadiasmus Paterensis, Likya'nın Roma Yolları", **Arkeoloji ve Sanat Dergisi**, 36, 2011, s. 89-128.
- Şahin, S., French, D. H., "Ein Dokument aus Takina", **Epigraphica Anatolica**, 10, 1987, s. 133-142.
- Şar, E., **Antik Kaynaklarda Kappadokia Bölgesi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2004.
- Şenocak, M. B., **Anadolu'da Roma Lejyonları ve Askeri Birlikleri**, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Konya 2014.
- Şimşek, C., Ceylan, A., "Laodikeia'da Tespit Edilen Bir Deprem ve Diocletianus'a İthaf Edilen Yazıt (Lycus Laodikeiası)", **Archivum Anatolicum, Anadolu Arşivleri**, VI/1, 2003, s. 147-163.
- Takács, S. A., **Isis and Sarapis in the Roman World**, Leiden 1995.
- Takmer, B., "Havza'dan Yeni Bir Miltaşlı Üzerinde Aradii Soyundan Yeni Bir Galatia Valisi: C. Aradius Rufinus", içinde: E. N. Arca, N. G. Özdiç (edd.), **Vir Doctus Anatolicus**, İstanbul 2016, s. 828-856.
- Talbert, R. J. A., **The Senate of Imperial Rome**, Princeton 1984.
- Talbert, R. J. A., **Atlas of Classical History**, London 1985.
- Talbert, R. J. A., **Barrington Atlas of the Greek and Roman World Map-by-Map Directory**, II, Princeton University Press, Oxford 2000.
- Talbert, R. J. A., **Atlas of Classical History**, London 2001.
- Teja, R., "Die römischen Provinz Kappadokien in der Prinzipatszeit", **Aufstieg und Niedergang der römischen Welt** II.7.2, 1980 s. 1081-1124.
- Tekin, O., **Eskiçağ'da Para, Antik Nüsmatığe Giriş**, İstanbul 1996.
- Tekin, O., "The Kingdom of Cappadocia during the Hellenistic and Roman Times", içinde: M. Sözen (ed.), **Cappadocia**, İstanbul 2000, s. 195-227.
- Texier, C., **Küçük Asya: Coğrafyası, Tarihi ve Arkeolojisi**, III, Çev. A. Suat, Ankara 2002.
- Thomasson, B. E., **Fasti Africani Senatorische und ritterliche Amsträger in den römischen Provinzen Nord Afrikas von Augustus bis Diokletian**, Stockholm 1996.
- Thomasson, B. E., **Laterculi Praesidium**, I, Ex Parte Retractatum, Göteborg 2009.
- Thornton, M. K., "Hadrian and His Reign", **Aufstieg und Niedergang der römischen Welt** II.2.1975, s. 432-476.
- Tod, M. N., "The Progress of Greek Epigraphy, 1931-1932", **The Journal of Hellenic Studies**, 53/2, 1933, s. 214-265.
- Torelli, M., "The Cursus of M. Hirrius Fronto Neratius Pansa", **The Journal of Roman Studies**, 58, 1-2, 1968, s. 170-175.

- Torelli, M., "Un nuovo cursus honorum senatorio da Trebula Mutuesca", **Mélanges d'archéologie et d'histoire**, 81/2, 1969, s. 601-626.
- Tovar, A., "Un nouvo epigrama griego de Cordoba: Arrianos de Nicomedia, proconsul de Baetica?", içinde: **Estudios sobre la obra de Americo Castro**, Madrid 1971, s. 401-412.
- Townend, G., "Some Flavian Connections", **The Journal of Roman Studies**, 51, 1-2, 1961, s. 54-62.
- Townsend, P. W., "Sextus Catus Clementinus Priscillianus, Governor of Cappadocia in A.D. 238", **Classical Philology**, 50/1, 1955, s. 41-42.
- Tozan, M., "Cicero'nun Valiliği", **Cedrus**, 4, 2016, s. 105-126.
- Türkoğlu, G., "Roma Cumhuriyet ve İmparatorluk Dönemlerinin İdari Yapısı", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, XI/2, 2009, s. 251-289.
- Uzunarslan, A., "A New Inscription Honouring C. Antius A. Julius Quadratus", **Anadolu/Anatolia**, 43, 2007, s. 37-63.
- Van Berchem, D., "Une inscription flavienne du Musée d'Antioche", **Museum Helveticum**, 40, 1983, s. 185-196.
- Van Dam, R., **Kingdom of Snow: Roman Rule and Greek Culture in Cappadocia**, Philadelphia 2002.
- Várhelyi, Z., **The Religion of Senators in the Roman Empire, Power and the Beyond**, Cambridge 2010.
- Vervaet, F. J., "CIL IX 3426; A New Light on Corbulo Career, with Special Reference to His Official Mandate in the East from AD 55 to AD 63", **Latomus**, 58, 1999, s. 574-599.
- Vervaet, F. J., "Domitius Corbulo and the Rise of the Flavian Dynasty", **Historia: Zeitschrift für Alte Geschichte**, 52/4, 2003, s. 436-464.
- Vervaet, F. J., "The Remarkable Rise of the Flavians", içinde: A. Tissos (ed.), **A Companion to the Flavian Age of Imperial Rome**, Malden 2016, s. 43-59.
- Vidman, L., **Sylloge inscriptionum religionis Isiciae et Sarapiacae**, Berlin 1960.
- Vidman, L., "Die Familie des L. Neratius Marcellus", **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 43, 1981, s. 377-384.
- Volpe, G., "Aspetti della storia di un sito rurale di un territorio", içinde: G. Volpe (ed.), **San Giusto, la Villa, le ecclesiae primi risultati dello scavi nel sito rurale di San Giusto (Lucera), 1995-1997**, Bari 1998, s. 287-338.
- Von Premersten, A., "Legatus", **RE** XII, 1924, col. 1133-1149.
- Von Rohden, P., "C. Arrius Antoninus", **RE**, II, 1, 1895, col. 1255-1256.
- Von Rohden, P., "Q. Atrius Clonius", **RE**, II, 1896, col. 2148 no 5.
- Waddington, W. H., "Inscriptiones grecques et latines de Cataonie", **Bulletin de correspondance hellénique**, 7, 1883, s. 125-148.
- Waddington, W. H., Babelon, E., Reinach, T. H., **Recueil général des monnaies grecques d'Asie Mineure**, I, Paris 1904.
- Waddington, W. H., Babelon, E., Reinach, T. H., **Recueil general des monnaies grecques d'Asie Mineure**, I, 12, 1925.

- Weis, P., "Die Auxilien des syrischen Heeres von Domitian bis Antoninus Pius Eine Zwischenbilanz nach den neuen Militärdiplomen", **Chiron**, 36, 2006, s. 249-298.
- Weiser, W., "Namen Römischer Statthalter auf Münzen Kleinasiens Corrigende und Addende zu Gerd Stumpf Münzcorpus", **Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik**, 123, 1998a, s. 275-290.
- Weiser, W., "S C als Revers einer Münze der Ersten Emission aus Neokaisareia in Galatia unter Traianus", **Schweizer Münzblätter**, 149, 1998b, s. 9-12.
- Wenning, T., **A Chronology of the Roman Empire**, New York 2011.
- West, A. B. (ed.), **Corinth Results of Excavations Conducted By The American School of Classical Studies at Athens, Latin Inscriptions 1896-1926, VIII/2**, Cambridge 1931.
- Wheeler, E. L., **Flavius Arrianus: A Political and Military Biography** (Duke University PhD Dissertation), 1970.
- Wheeler, E. L., "The Occasion of Arrian's Tacita", **Greek, Roman and Byzantine Studies**, 19, 1978, s. 351-366.
- Wheeler, E. L., "Polyaenus: Scriptor Militaris", içinde: K. Brodersen (ed.), **Polyainos Neue Studien, Polyaenus New Studies**, Berlin 2010.
- Wheeler, E. L., "Roman Fleets in the Black Sea: Mysteries of the Classis Pontica", **Acta Classica**, 55, 2012.
- Whitfield, T. D., **The Rise of Nemausus from Augustus to Antonius Pius: A Prosopographical Study of Nemasuian Senators and Equestrians**, A Thesis submitted to the Department of Classics in conformity with the requirements for the degree of masters of Arts, Queen's University, Canada 2012.
- Whittakers, C. R., "Frontiers", **The Cambridge Ancient History**, XI, 2000, s. 239-319.
- Wiedemann, T. E. J., "Tiberius to Nero", **The Cambridge Ancient History**, X, 2006, s. 198-255.
- Wiemer, U. H., "Das Edikt des L. Antistius Rusticus: eine Preisregulierung als Antwort auf eine überregionale Versorgungskrise?", **Anatolian Studies**, 47, 1997, s. 195-215.
- Wilkes, J., "Provinces and Frontiers", **The Cambridge Ancient History**, XII, 2008, s. 212-268.
- Williams, T. B., **Persecution in 1 Peter, Differentiating and Contextualizing Early Christian Suffering**, Boston 2012.
- Wilson, D. R., "Comana Pontica", içinde: R. Stilwell (ed.), **The Princeton Encyclopedia of Classical Sites**, Princeton-New Jersey 1976.
- Wiseman, T. P., **New Men in the Roman Senate, 139 BC–14 AD**, Oxford 1971.
- Wroth, W., **Catalogue of the Greek Coins of Galatia, Cappadocia and Syria**, London 1889a.
- Wroth, W., **Catalogue of Greek Coins Pontus, Paphlagonia, Bithynia and the Kingdom of Bosphoros**, London 1889b.
- Yıldırım, E., "Roma Parthia Mücadelesinde Fırat Nehrinin Jeopolitik Önemi", **Tarihin Peşinde**, 7, 2012, s. 45-64.

- Yıldırım, E., “Roma İmparatorluğu’nun Doğu Sınırını Korumak İçin Fırat Nehri Boyunca Kurulan Lejyonlar”, **Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 13/4, 2013, s. 167-182.
- Yorke, V. M., “A Journey in the Valley of the Upper Euphrates”, **The Geographical Journal**, VIII/5, 1896, s. 453-472.
- Yorke, V. M., “Inscriptions from Eastern Asia Minor”, **The Journal of Hellenic Studies**, 18, 1898, s. 306-327.
- Yurdakul, Ş., **Roma Askerî Sistemi (M.Ö. 753-M.S. 476)**, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2013.

ÖZET

Roma'nın *Principatus* Devri'nde (MÖ 27- MS 284) Kappadokia Eyalet Valileri başlıklı bu tez çalışması, Romalıların MS 17/18 yılında Kappadokia kraliyet mülkü üzerinde bir Roma eyaleti tesis ettikleri tarihten MS 284 yılına kadar oldukça uzun bir periyodu kapsamaktadır. İşte bu çalışmada, söz konusu periyotta eyalette görev almış valilerin coğrafi kökenleri, sosyal statüleri, eyalet valiliği öncesi ve sonrası kariyerleri, askerî-idari deneyimleri, imparatorlarla ilişkileri, eyalete hangi misyonla atandıkları, eyalet idareciliklerinde başarılı olup olmadıkları ve kariyerlerinin nasıl sonlandığı gibi geniş yelpazede konular irdelenmektedir.

Bu çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır: Birinci Bölüm'de Kappadokia Eyaleti'ni oluşturan sahanın coğrafi sınırları, dolayısıyla eyalet valilerin görev sahaları ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Yine İmparator Augustus döneminden (MÖ 27-MS 14) Diocletianus dönemine (MS 284-305) kadar olan süreçte, Doğu'daki siyasi olayların tarihi de bu bölümde ele alınmaktadır. İkinci Bölüm, eyalet valilerinin hangi kariyer basamaklarından geçtiklerini anlaşılır kılacak Roma'nın *cursus honorum* sistemi, eyalet valilerinin unvanları, hizmetlerine ilişkin esaslar ve personel kadrosu gibi konulara odaklanmaktadır. Çalışmanın esas ağırlık noktasını oluşturan Üçüncü Bölüm ise, Roma'nın *Principatus* Devri'nde (MÖ 27- MS 284), Romalılarca merkezden atanan Kappadokia eyalet valilerinin prosopografik bir çalışması niteliğindedir. Bu bağlamda söz konusu devirdeki Kappadokia eyalet valileri, eldeki mevcut belgelere göre tüm yönleriyle teker teker incelenmekte, askerî ve idari tecrübeleri, eyalete atanma sebepleri, eyaletteki faaliyetleri, yerel halkla ilişkileri ve eyaletlerinde kendilerinden bekleneni gerçekleştirip gerçekleştirilemedikleri gibi hususlar açıklığa kavuşturulmaya çalışılmaktadır.

ABSTRACT

This thesis entitled **Governors of the Roman Province of Cappadocia in Principatus Period (27- BC 284 AD)** covers a very long period from the date when the Romans established a Roman province on the Cappadocia royal estate in 17-18 AD to 284 AD. The study examines a wide range of topics including the geographical origins of the governors who served in the province of Cappadocia, their social status, their careers before and after the state governance, their military-administrative experience, their relationship with the emperors, the mission they were assigned to the province, whether they were successful in state administrations and how their careers ended.

This study consists of three main chapters. In the First Chapter, the geographical elements of the area that constitute Cappadocia Province and the locations where the provincial governors perform their missions are analyzed. This chapter also concentrate on political events in the east part of the empire which encompass the period from the beginning of the reign of Augustus (27 BC - 14 AD) to the end of the reign Diocletianus (284 AD - 305AD).

The Second Chapter is to focus primarily on the *cursus honorum* system of Roman Empire that will make it understandable which career steps the state governors have gone through. The chapter also examines some other topics including the titles of state governors, their staff and the principles regarding governors' services.

The Third Chapter, which constitutes the main focus of the study, is a prosopographic study of the governors of Kappadokia Province appointed by the Romans in Principatus Period (27- BC- 284 AD). From this point of view, Kappadokia provincial governors in the mentioned period are examined one by one in all aspects according to the available documents. In this context, military and administrative experiences of those governors, the reasons for their appointment to the province, their activities in the province, their relations with the local community, and whether they are able to realize what they expected in their province are tried to be clarified.

EKLER

EK 1: Kappadokia Eyalet Valilerinin Coğrafi Kökenleri, Sosyal Statüleri ve Unvanları

Vali No	İsmi ve Görev Tarihi	Coğrafi Kökeni	Sosyal Statüsü	Eyalet Valiliği Unvanı
III. 1	Quintus Veranius (18-19)	Italia (Verona veya Samnium'dan)	Germanicus'un kurmay heyetinde <i>legatus</i> ve <i>comes</i>	<i>legatus?</i>
III. 2	Iulius Paelignus (51-52)	Bilinmiyor	Atlı Sınıfı'ndan	<i>Procurator (B1)</i>
III. 3	Cn. Domitius Corbulo (55-61 ve 63/ 64-65/66 67)	Italia (Samnium-Pelutium Vestinum?)	<i>pleb</i>	<i>legatus Augusti pro praetore</i>
III. 4	L. Iunius Caesennius Paetus (61-63)	Italia (Etruria)	Senatör geçmişi olan bir aileden	<i>legatus Augusti pro praetore</i>
III. 5	M. Ulpius Traianus (<i>pater</i>) (71-73?)	Hispania Baetica Eyaleti	<i>homo novus</i>	<i>legatus Augusti pro praetore</i>
III. 6	Cn. Pompeius Collega (75/76-77/78)	Muhtemelen eyaletli; eyaleti bilinmiyor.	<i>homo novus?</i>	<i>legatus Augusti pro praetore</i>
III. 7	M. Hirrius Fronto Neratius Pansa (yak. 78/79-79/80)	Italia (Saepinum)	<i>adlectio inter patricios</i>	<i>legatus Augusti pro praetore;</i> <i>πρεσβευτήν και ἀντιστράτηγον τοῦ Σεβαστοῦ (B1, 3)</i>
III. 8	A. Caesennius Gallus (80-81-82/83)	Italia (Etruria / Ostia)	<i>pleb</i>	<i>legatus Augusti pro praetore (B1, 2, 3, 4, 5, 7 8)</i>
III.9	Publius Valerius Patruinus (83-85/87?)	Kuzey Italia (Gallia Cisalpina Bölgesi-Ticinium (Pavia ?)	Bilinmiyor	<i>legatus Augusti pro praetore</i>
III. 10	Ti. Iulius Candidus Marius Celsus (yak. 88/89? -90/91/92)	Küçük Asya'nın yerlisi (Lydia ?) (zayıf bir ihtimal Gallia Narbonensis / Nemausus (Nimes)	<i>homo novus</i>	<i>legatus Augusti pro praetore (B3)</i>
III. 11	L. Antistius Rusticus (yak. 91/92-93/94)	Hispania Baetica (Corduba)	Senatör geçmişi olan bir aile?	<i>legatus Augusti pro praetore (B1)</i>
III. 12	T. Pomponius Bassus (94/95/96-99/100)	Bilinmiyor	Bilinmiyor	<i>legatus Augusti pro praetore (B6, 7, 9, 11, 12, 15);</i>

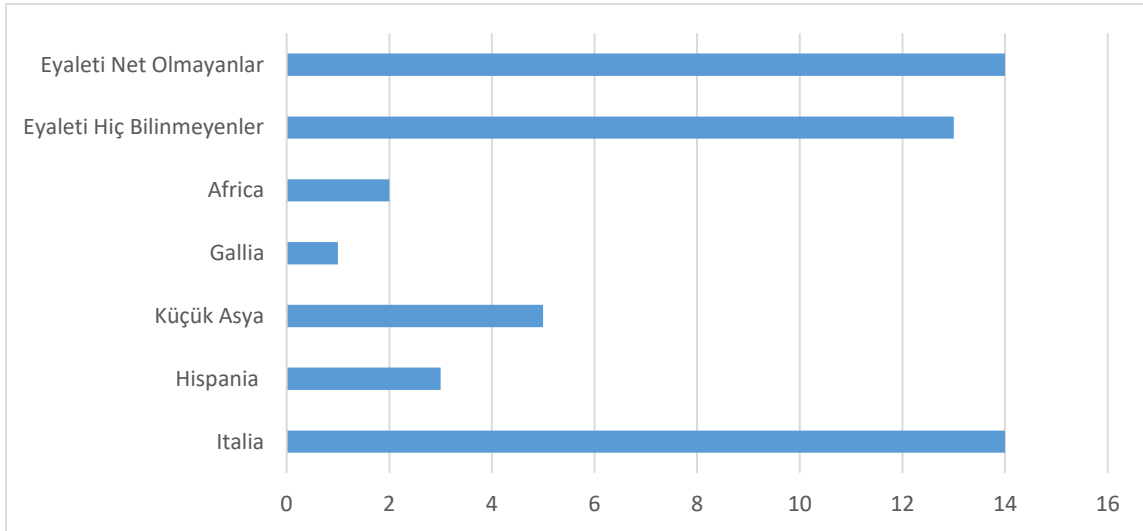
				πρεσ(βευτοῦ) [ἀντ(ισ)ρατήγου]](B4, 5)
III. 13	Q. Orfitasius Aufidius Umbro (100/101-103/104)	Italia (Etruria / Umbria)	Bilinmiyor	legatus Augusti pro praetore (B1)
III. 14	P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus (103 / 104 / 104 / 105-106 / 107 / 108)	Gallia Narbonensis veya zayıf ihtimal olarak Italia'daki Etruria'dan	adlectio inter patricios	legatus Augusti pro praetore (B1)
III. 15	C. Iulius Quadratus Bassus (107/108 veya 108/109-110/111- 113)	Küçük Asya'daki Pergamon'un yerlisi	Asia Eyaleti'nden rahiplik ve consul'lük geçmiş olan bir aileye mensup. Pleb veya bir ihtimal homo novus	legatus Augusti pro praetore πρεσβευτήν καὶ ἀντιστράτηγον Καππαδοκίας (B4)
III. 16	M. Iunius Homullus (111/112/-113/114)	Italia	Bilinmiyor	legatus Augusti pro praetore?
III.17	L. Catilius Severus Iulianus Claudius Reginus (114/115- 116/117)	Küçük Asya'dan Pontus et Bithynia Eyaleti'nden Apameia'dan veya zayıf bir ihtimal olarak Gallia kökenli)	homo novus	legatus Augusti pro praetore (B1, 2, 8)
III. 18	Gaius Bruttius Praesens Lucius Fulvius Rusticus (yak. 121/122-123/124)	Italia (Lucania- Volcei)	Pleb?	legatus Augusti pro praetore πρεσβ(ευτοῦ) καὶ ἀν[τιστ]ρατήγου / τοῦ [Σ]εβ(α)στοῦ (B5)
III. 19	L. (?) Statorius Secundus (yak. 124 / 125-127 / 128/129?)	Italia?	Bilinmiyor	legatus Augusti pro praetore? Στατωρίου Σεκο/ύ[v]δου ύπατικοῦ (B1)
III. 20	T. Prifernius Paetus Rosianus Geminus (yak. 128/129- 130/131)	Italia (Sabinum- Trebula Mutuesca)	Senatör geçmiş olan bir aileden	legatus Augusti pro praetore (B4)
III. 21	Lucius Flavius Arrianus	Pontus et Bithynia (Nikomedia'nın Yerlisi)	homo novus	legatus Augusti pro praetore πρεσ(βευτήν) / καὶ ἀντιστ(α)τήγον τοῦ / Σεβαστοῦ (B7)

III. 22	Lucius Burbuleius L. f. Quir. Optatus Ligarianus? (137/138-139/140)	Italia (Latium-Minturnae?) veya zayıf ihtimalle Africa ya da Hispania Baetica	<i>homo novus</i>	<i>legatus Augusti pro praetore</i>
III. 23	Gnaeus Papirius Aelianus Aemilianus Tuscillus (140-146/147 ?)	Bilinmiyor	Bilinmiyor	<i>legatus Augusti pro praetore</i>
III. 24	L. Aemilius Karus (yak. 148/149-150/151)	Italia veya daha güçlü ihtimal olarak Syria	<i>pleb</i> ve senatör geçmişi olan bir aileye mensup; Syria'ya göçmüş bir aile soyundan olma ihtimali de vardır.	<i>legatus Augusti pro praetore (B1)</i>
III. 25	Marcus Cassius Apollinaris (yak. 151/152-153/154)	Bilinmiyor	Senatör geçmişi olan bir aileden?	<i>legatus Augusti pro praetore?</i>
III. 26	Marcus Sedatius Severianus Iulius Acer Metilius Nepos Rufinus Tiberius Rutilianus Censor (yak. 157/158/159-161/162)	Tres Gallia'nın yerlisi veya Küçük Asya'daki Nikaia yerleşiminden	<i>homo novus?</i>	<i>legatus Augusti pro praetore</i> <i>πρεσβευτοῦ Σεβαστοῦ ἀντιστρατήγου (B9)</i> <i>πρεσβευτὴν καὶ ἀντιστράτηγον τῶν Σεβαστῶν (B10)</i>
III. 27	M. Staius Priscus Licinius Italicus (161/162-162/163)	Dalmatia veya Britannia; en güçlü ihtimal Italia'nın Apulia Bölgesi'ndeki Luceria'dan olabileceğidir.	<i>homo novus</i>	<i>legatus Augusti pro praetore</i>
III. 28	Gaius Iulius Severus II (yak. 163/164-165/166)	Galatia'nın Yerlisi (Ankyra)	Senatör bir aileden	<i>legatus Augusti pro praetore?</i> <i>Γουλίου Σεουήρου ὑπατικοῦ (B4)</i>
III. 29	P(ublius) Martius Verus (yak. 166/167-174/175)	Bilinmiyor	<i>homo novus</i>	<i>legatus Augusti pro praetore?</i> <i>vir clarissimus</i>
III. 30	Gaius Arrius Antoninus (175/176-176/177?)	Africa Eyaleti'ndeki Numidia'nın Cirta şehrinden	<i>pleb? / homo novus?</i>	<i>legatus Augusti pro praetore?</i> <i>praeses provinciae</i>
III. 31	Caelius Calvinus (177?- 184)	Hispania Baetica ?	<i>Patricius</i> kökenli eski bir aileden, kendisi de <i>patricius</i> .	<i>legatus Augusti pro praetore</i>
III. 32	C. Iulius Flaccus Aelianus (yak. 194/195?-197/198)	Africa?	<i>homo novus</i>	<i>legatus Augusti pro praetore (B8)</i>

III. 33	L (ucius) M[---]ius (yak. 198/199-200/201)	Bilinmiyor	Bilinmiyor	<i>legatus Augusti pro praetore?</i>
III. 34	L. Claudius Hieronymianus (Severes?) (yak. 202-211/212)	İmparatorluğun Doğusu?	Bilinmiyor	<i>legatus Augusti pro praetore</i>
III. 35	Q. Atrius Clonius (213/214-215/216)	Italia (Misenum)	Bilinmiyor	<i>legatus Augusti pro praetore</i>
III. 36	M(arcus) Munatius Sulla Cerialis (216/217-217/218?)	Bilinmiyor	<i>homo novus?</i>	<i>legatus Augusti pro praetore (B5)</i> <i>vir clarissimus (B5)</i>
III. 37	M. Ulpius Ofellius Theodorus (yak. 218/219-221/222?)	İmparatorluğun Doğu Yakası?	Bilinmiyor	<i>legatus Augusti pro praetore (B1-4, 6-12)</i>
III. 38	Aurelius Basileus (yak. 221/222)	İmparatorluğun Doğu Yakası?	<i>homo novus?</i>	<i>legatus augusti pro praetore (B2);</i> <i>Eyaletin praeses unvanlı yöneticisi (B1)</i>
III. 39	Asinus Lepidus (yak. 222 / 223-224 / 225)	Bilinmiyor	Bilinmiyor	<i>legatus Augusti pro praetore (B1)</i>
III. 40	Q. Iulius Proculeianus (yak. 225/226-227/228)	İmparatorluğun Doğu Yakası?	Senatör bir aileden?	<i>legatus Augusti pro praetore (B3)</i>
III. 41	Aurelius Basileus	III. 38 gibi	III. 38 gibi	III.38 gibi
III. 42	P. Aradius (Roscius) Paternus (231 Yılı)	Africa <i>proconsularis</i> (Bulla Regia)	<i>homo novus?</i>	<i>Eyaletin praeses unvanlı yöneticisi (B1)</i> <i>legatus Augusti pro praetore (B2)</i>
III. 43	Licinnius Serenianus (233/234-235/236)	Hispania Baetica Eyaleti	Bilinmiyor.	<i>legatus Augusti pro praetore (B1-9)</i>
III. 44	Sex. Catius Clementinus Priscillianus / Gaius Catius Clementinus (236/237-237 / 238)	Dacia / Gallia / Dalmatia	Senatör kökenli	<i>legatus Augusti pro praetore (B4)</i>
III. 45	T. (?) Cuspidius Flaminus Fidus (238-239/240)	Italia?	<i>homo novus?</i>	<i>legatus Augusti pro praetore (B2, 3, 9, 11)</i>
III. 46	T (itus) Clodius Saturninus Fidus (yak. 239/ 240/241-242/243)	Sicilia veya Küçük Asya (Ephesos)		<i>legatus Augusti pro praetore (B5)</i>
III. 47	M(arcus) Antonius Memmius Hiero (yak 243/244-245/246/247)	Küçük Asya'nın yerlisi?	Senatör geçmişi olan bir aileden?	<i>legatus Augusti pro praetore (B2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 13, 16, 17);</i>

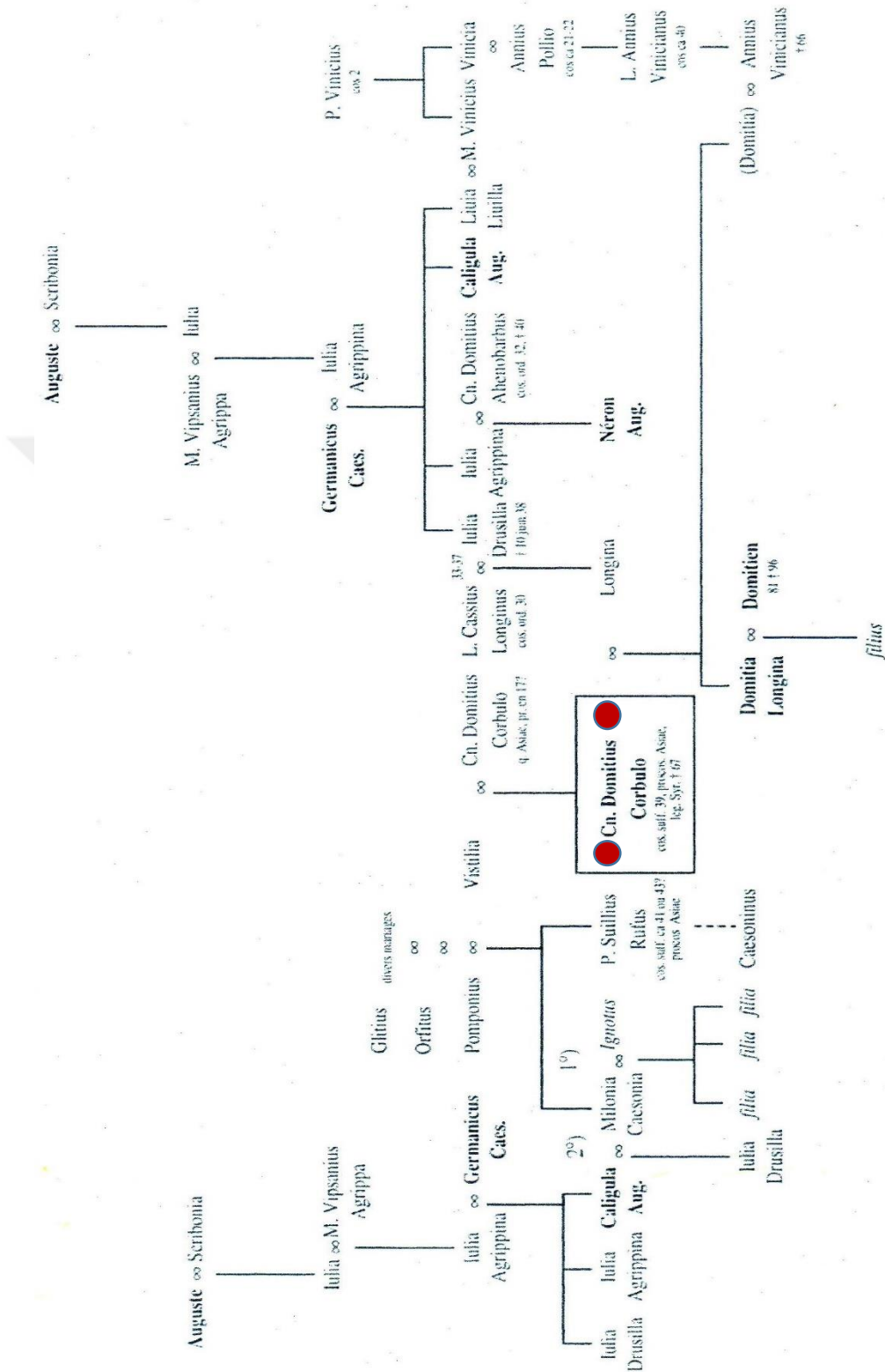
				<i>vir clarissimus legatus Augusti pro praetore (B10, 12, 14, 15, 18)</i>
III. 48	P. Petronius Polianus (yak. 247-248/249)	Bilinmiyor	Bilinmiyor	<i>legatus Augusti pro praetore?</i> <i>λαμπρότατον ὑπατικόν (B2)</i>
III. 49	C. Valerius Tertullus (yak. 249-251)	Italia?	Senatör geçmişi olan bir aileden?	<i>legatus Augusti pro praetore (B1)</i>
III. 50	Aulus Vergilius Maximus (yak. 251-253)	Bilinmiyor	Senatör geçmişi olan bir aileden?	<i>legatus Augusti pro praetore</i> <i>vir clarissimus (B2, 3)</i>
III. 51.1	C. Iulius Oci[---] Memuriyet Tarihi Belirsiz	Bilinmiyor	Bilinmiyor	<i>legatus Augusti pro praetore</i>
III. 51.2	P. Cassius Secundus Memuriyet Tarihi Belirsiz	Bilinmiyor	Bilinmiyor	<i>legatus Augusti pro praetore?</i>
III. 51.3	Aelius Proculus	Bilinmiyor	Bilinmiyor	<i>legatus Augusti pro praetore?</i>

EK 2:Kappadokia Eyalet Valilerinin Coğrafi Kökenlerini Gösterir Grafik²³⁹¹

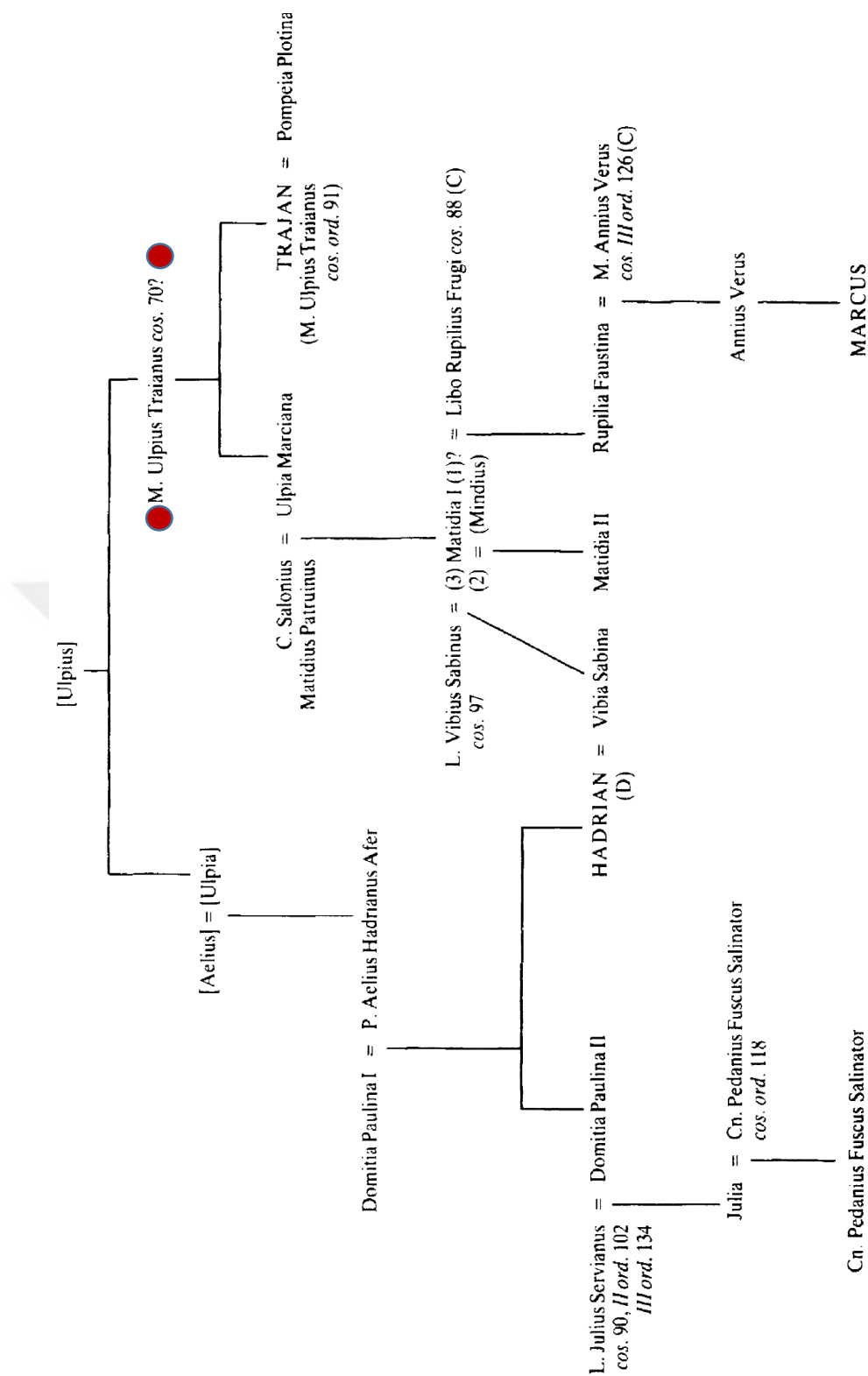

²³⁹¹ Africa, Gallia, Küçük Asya, Hispania ve Italia için sadece eyaleti kesin ya da kesine yakın olan valiler esas alınmıştır.

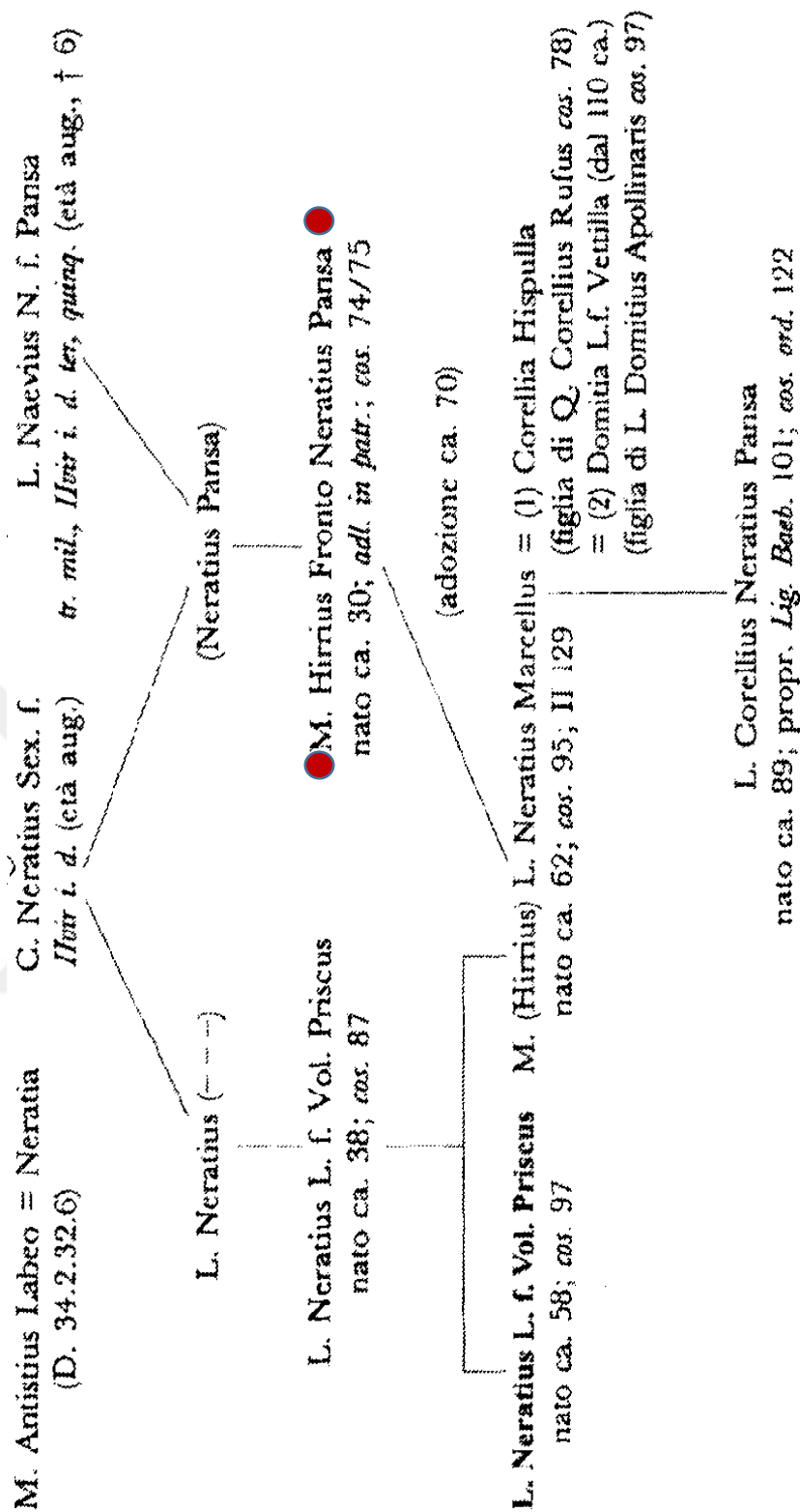
EK 3: Soyağaçları Listesi

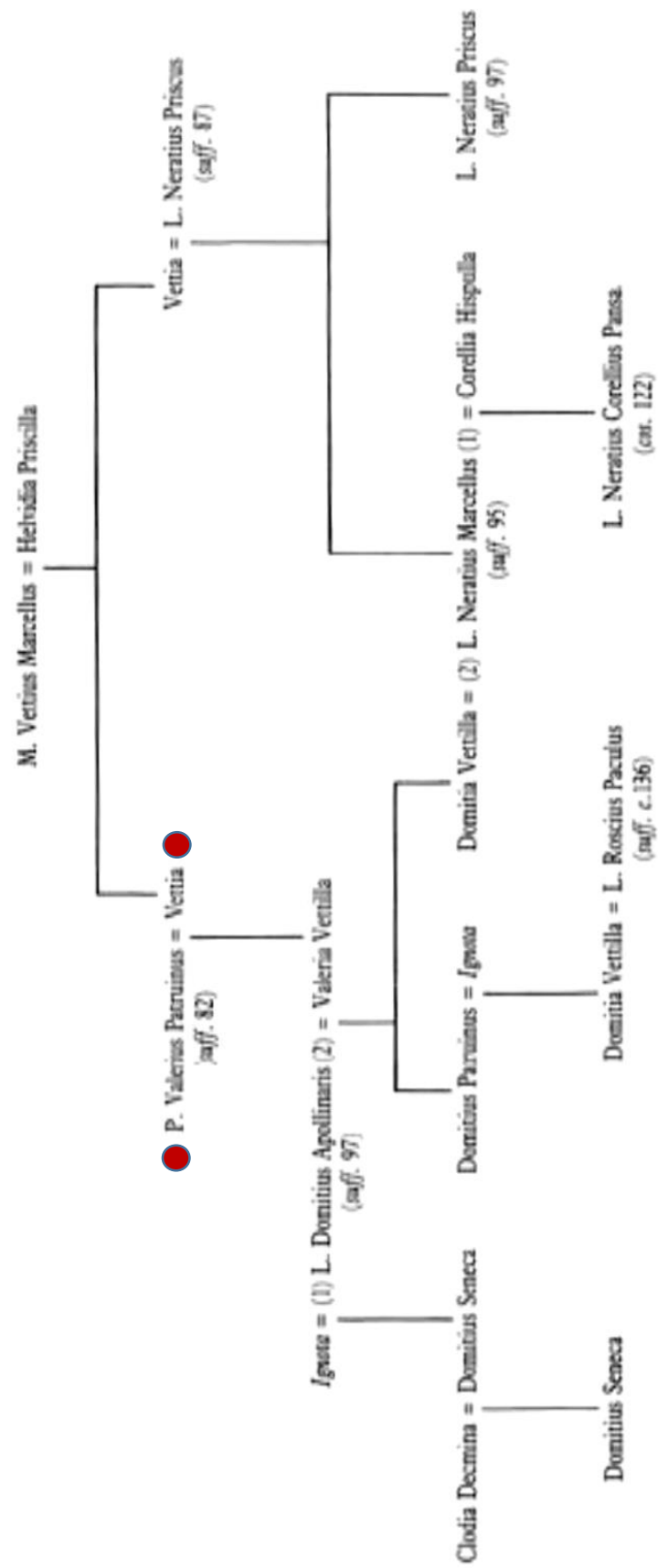
S1: Cn. Domitius Corbulo (F. Chausson, 2003, s. 116)

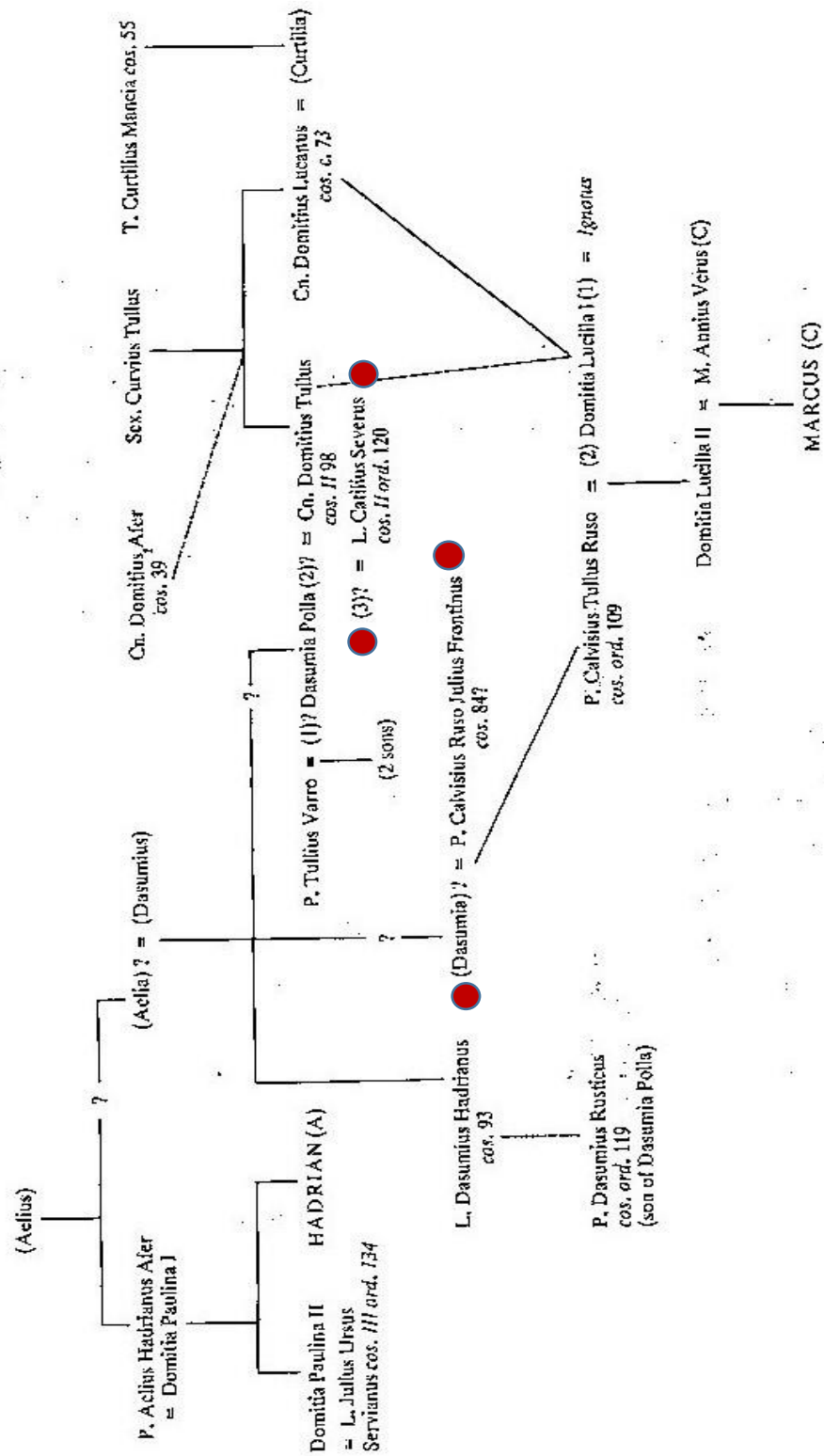

S2: M. Ulpus Traianus (pater): (A. R. Birley, 1993, s. 234.)

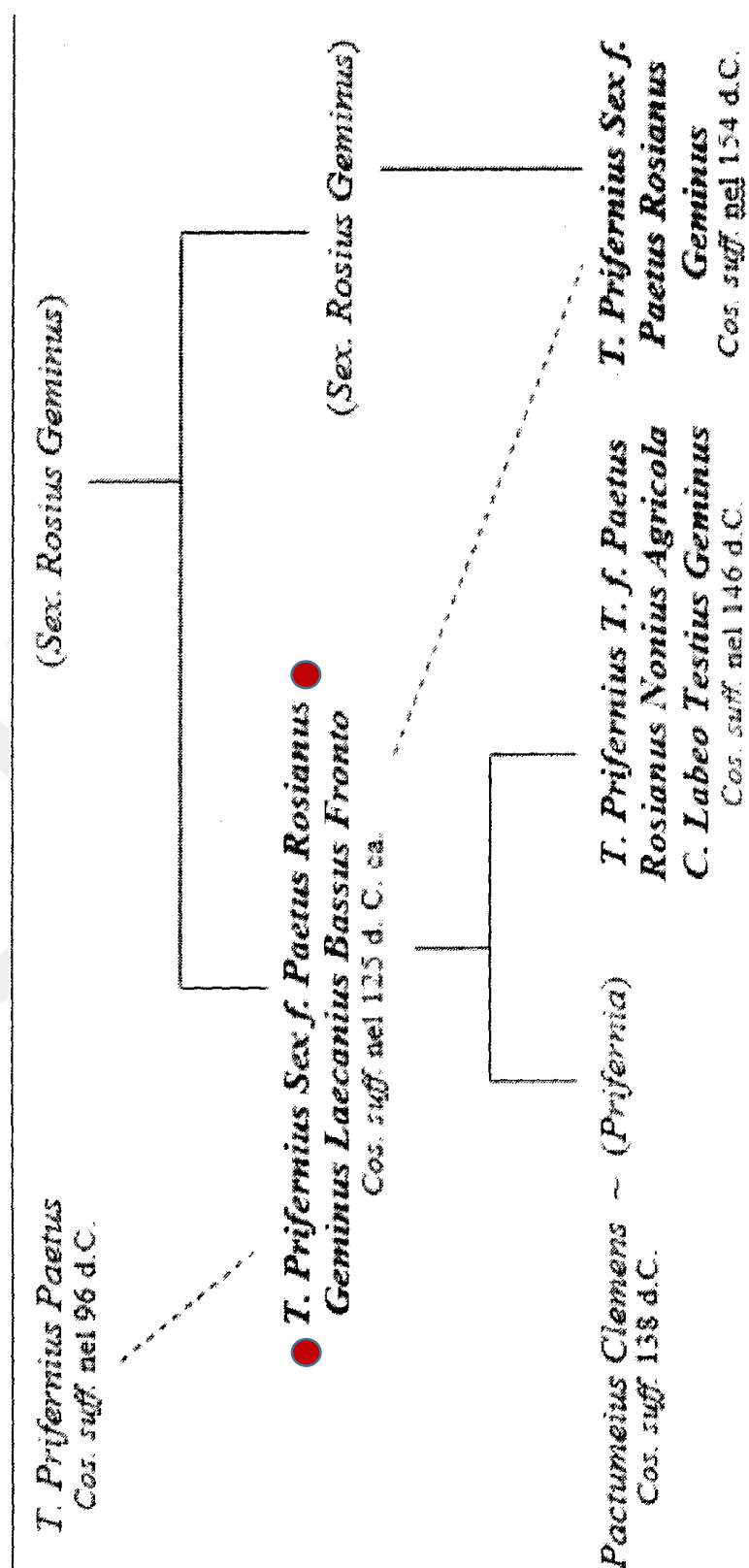

S3: M. Hirrius Fronto Neratius Pansa ve Saepinumlu Neratii'nin Augustus'tan Hadrianus'a kadar olan periyottaki soyağacı (G. Camodeca, "Il giurista L. Neratius Priscus cos. suff. 97 nuovi dati su carriera e famiglia", *Studia et documenta historiae et iuris*, 73, 2007, s. 302.)

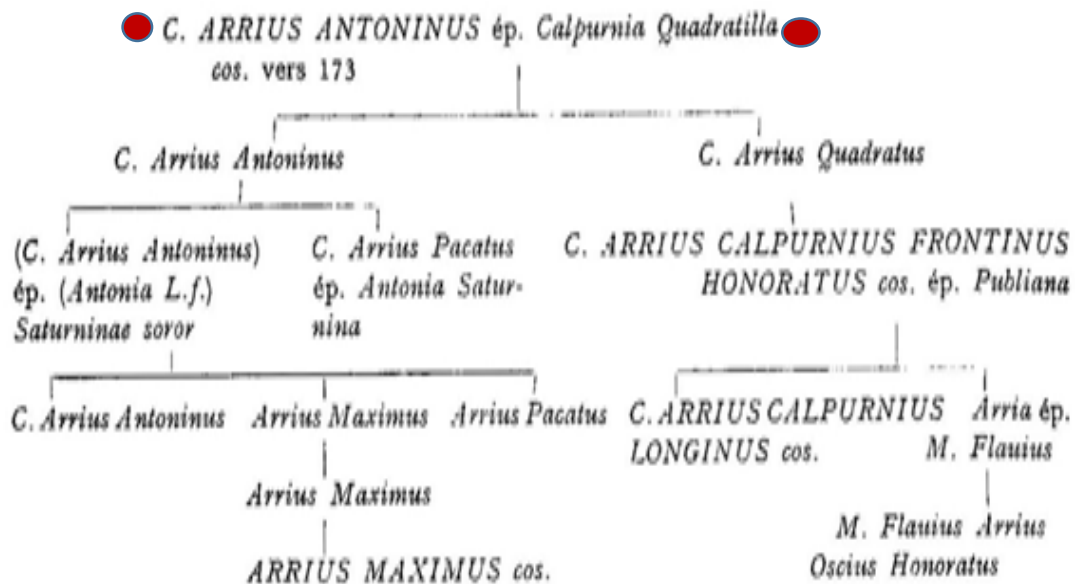

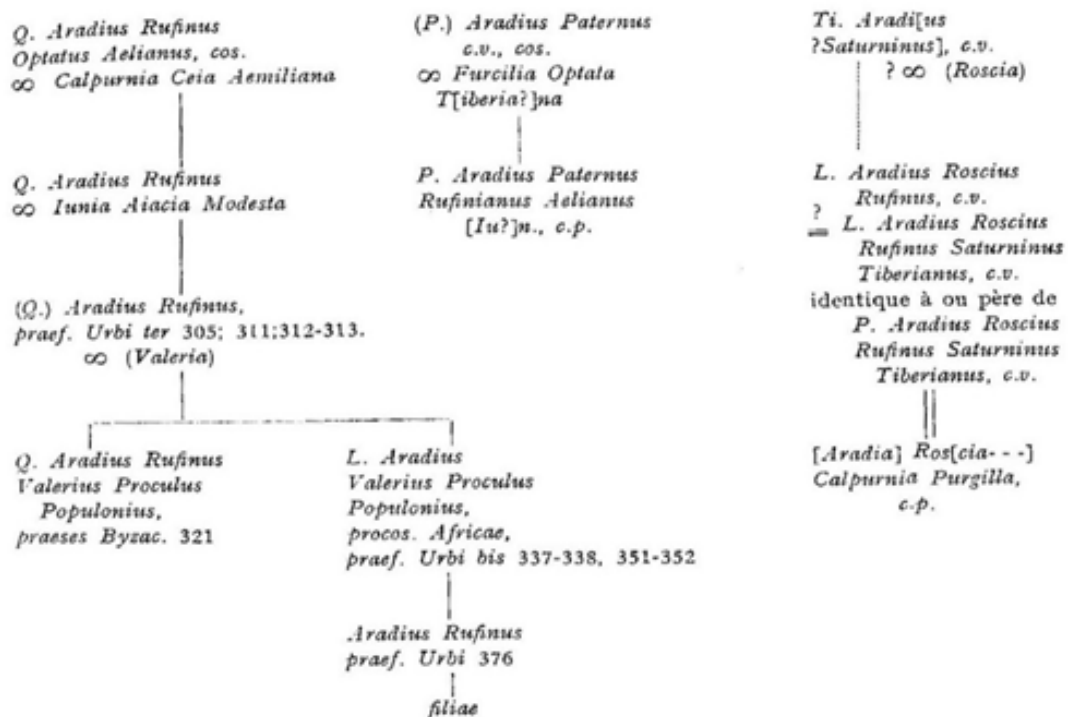
S5: L. Catilius Severus Iulianus Claudius Reginus ve P. Calvisius Ruso Iulius Frontinus (A. R. Birley, 2001, s. 231.)

S6: T. Prifernius Paetus Rosianus Geminus (S. Ciambelli, “Il patronato interessato dei senatori presso le associazioni professionali di Ostica antica”, *Storicamente*, 14, 2015, s. 19)

S7: C. Arrius Antoninus (M. Le Glay, 1982, s. 764.)

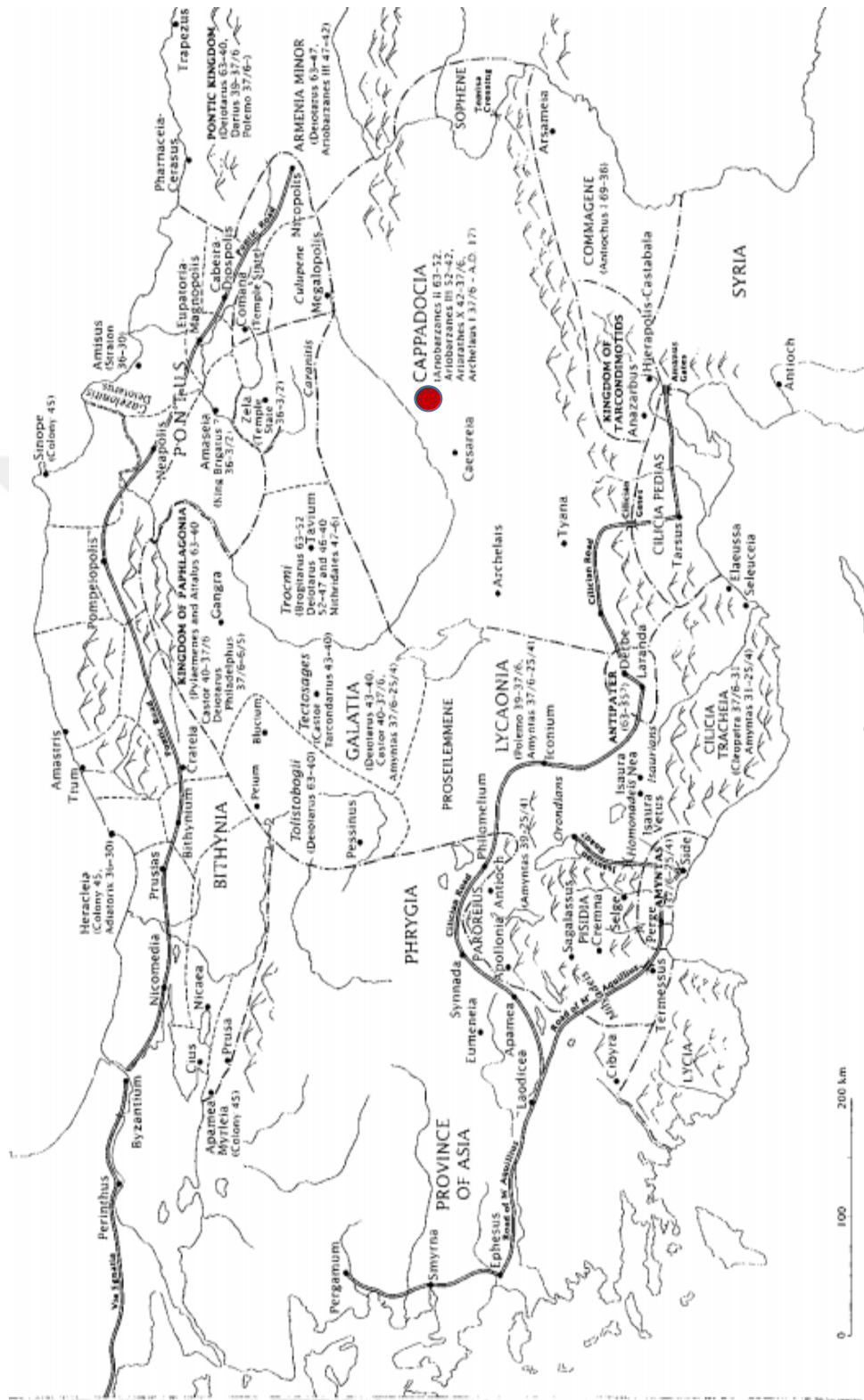
S8: Aradii Ailesi ve P. Aradius Paternus Rufinianus Aelianus'un Soyağacı (M. Corbier, "Les familles clarissimes d'Afrique Proconsulaire (Ier – IIIe Siecle)", içinde: **Attidel Colloquio Internazionale AIEGL su Epigrafia e ordine senatorio, Roma, 14-20 maggio 1981**, II, Tituli 5, Roma 1982, s. 691)

EK 4: Haritalar Listesi

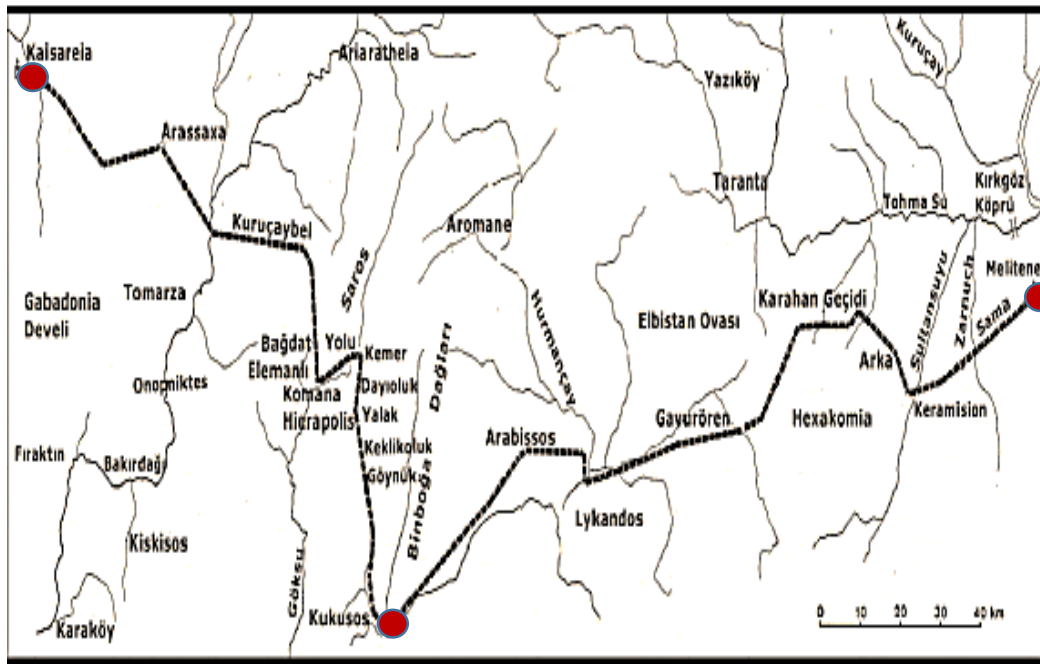
Harita 1: İmparator Augustus Döneminde Italia ve Belli Başlı Bölgeleri (R. J. A. Talbert, 1985, s. 108, 109)

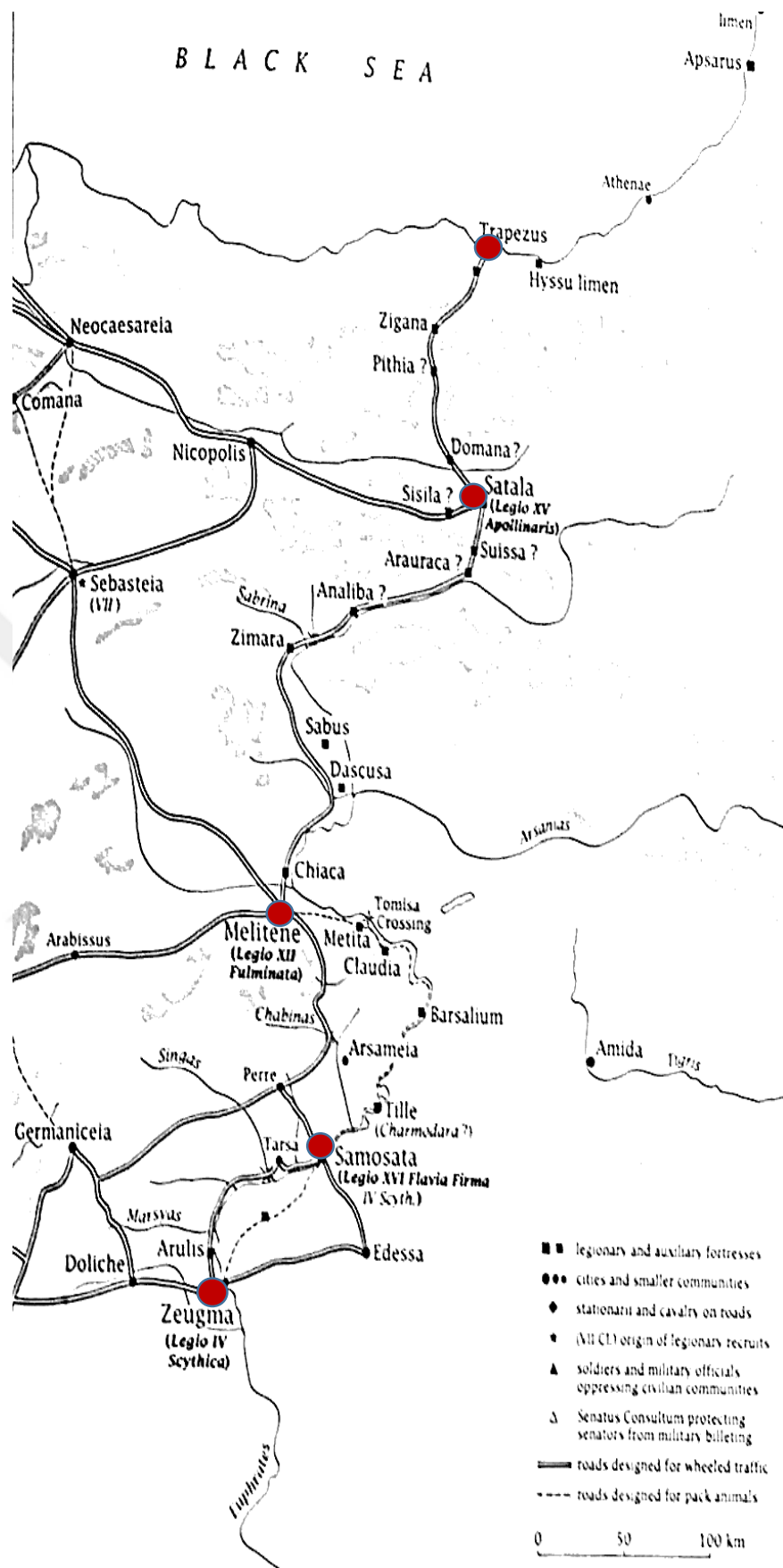
Harita 2: Küçük Asya (H. Lindsay, “Amasya and Strabo’s patria in Pontus”, içinde: E. Dueck, H. Lindsay, S. Potheary (edd.), **Strabo’s Cultural Geography, The Making of a Klossourgia**, Cambridge 2005, s. 181)

Harita 3: Kappadokia'nın *strategia*'ları (R. Teja, "Die römischen Provinz Kappadokien in der Prinzipatszeit", *Aufstieg und Niedergang der römischen Welt* II.7.2, 1980, s. 1120-1121)

Harita 4: Kaisareia-Melitene Yol Güzergâhı (F. Hild 1997, Harita 6-7'den uyarlayan Baz, 2012b, s. 75)

Harita 5: Firat (Euphrates) Nehri limes'i (S. Mitchell, 1993, s. 131 no 9)